

Euroopa Liidu Teataja

C 181

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

55. aastakäik

21. juuni 2012

Teatis nr	Sisukord	Lehekülg
	I Resolutsioonid, soovitused ja arvamused	
	RESOLUTSIOONID	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	täiskogu 479. istungjärg 28. ja 29. märtsil 2012	
2012/C 181/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiskogu 479. istungjärgul vastu võetud resolutsioon rassilise ja etnilise diskrimineerimise vastu	1
	ARVAMUSED	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	täiskogu 479. istungjärg 28. ja 29. märtsil 2012	
2012/C 181/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Puudega noorte tööhõive, kaasamine ja osalemine ühiskonnaelus” (ettevalmistav arvamus)	2
2012/C 181/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Saarte spetsiifilised probleemid” (omalgatuslik arvamus)	7

ET

Hind:
8,50 EUR

(Jätkub pöördel)

Teatis nr	Sisukord (jätkub)	Lehekülg
2012/C 181/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „SKP täiendamine – kodanikuühiskonna kaasa- mine täiendavate näitajate valimisse” (omaalgatuslik arvamus)	14
2012/C 181/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna roll Euroopa Liidu ja Kosovo suhetes”	21
2012/C 181/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna osalemine Euroopa Liidu arengupoliitikas ja arengukoostöös” (ettevalmistav arvamus)	28

III Ettevalmistavad aktid

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

täiskogu 479. istungjärg 28. ja 29. märtsil 2012

2012/C 181/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse programm „Loov Euroopa” ” COM(2011) 785 final – 2011/0370 (COD) ...	35
2012/C 181/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõuko- gule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Topeltmaksustamine ühtsel turul” ” COM(2011) 712 final	40
2012/C 181/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Muudetud ettepanek: nõukogu otsus Euroopa Liidu omavahendite süsteemi kohta” COM(2011) 739 final – 2011/0183 (CNS) ning „Muudetud ettepanek: nõukogu määrus, millega kehtestatakse Euroopa Liidu omavahendite süsteemi rakendus- meetmed” COM(2011) 740 final – 2011/0184 (APP)	45
2012/C 181/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõuko- gule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa Liidu Solidaarsus- fondi tulevik” ” COM(2011) 613 final	52
2012/C 181/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, milles käsitletakse finantstehingute maksu ühist süsteemi ja millega muudetakse direktiivi 2008/7/EÜ” COM(2011) 594 final	55
2012/C 181/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus siseringitehingute ja turuga manipuleerimise (turu kuritarvitamise) kohta” COM(2011) 651 final – 2011/0295 (COD) ning „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv siseringitehingute ja turuga manipuleerimise korral kohaldatavate kriminaalkaristuste kohta” COM(2011) 654 final – 2011/0297 (COD)	64

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

RESOLUTSIOONID

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 479. ISTUNGJÄRK 28. JA 29. MÄRTSIL 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiskogu 479. istungjärgul vastu võetud resolutsioon rassilise ja etnilise diskrimineerimise vastu

(2012/C 181/01)

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 28.–29. märtsi 2012. aasta istungjärgul (29. märtsi istungil) vastu käesoleva resolutsiooni. Poolt hääletas 148, erapooletuid oli 3.

„8. veebruaril 2012. aastal käivitas Partij voor de Vrijheid PVV (vabaduse partei) veebisaidi, kus kutsuti elanikke üles esitama kaebusi Madalmaades töötavate Ida- ja Kesk-Euroopast pärit inimeste kohta.

Euroopa Parlament mõistis 15. märtsi 2012. aasta resolutsioonis selle häbimärgistava veebisaidi kindlalt hukka. Organiseeritud kodanikuühiskonna esindajana taunib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jõuliselt seda tegevust ning selle ksenofoobiat ja rassismi õhutavat olemust. Komitee kutsub Madalmaade elanikke ja valitsusi üles tegutsema otsustavalt sellise algatuse vastu, millega ei ole enam võimalik leppida.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ja selle liikmed kinnitavad selgesõnaliselt järgmist.

— Euroopa Liidu asutamislepingud ja Euroopa põhiõiguste harta põhinevad mittediskrimineerimise põhimõttel. Nimeetatud veebisaidil edastatud sõnum on selle põhimõttega vastuolus, diskrimineerides Euroopa kodanikke nende rahvuse alusel.

— Komitee mõistab hukka kogu tegevuse, mis läheb vastuollu Euroopa põhiväärtustega, nagu vabadus, võrdõiguslikkus ja inimõiguste austamine.

— Komitee toetab Euroopa Parlamendi üleskutset komisjonile ja nõukogule teha kõik jõupingutused selleks, et peatada ksenofoobsete hoiakute levik ELis.”

Brüssel, 29. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 479. ISTUNGJÄRK 28. JA 29. MÄRTSIL 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Puudega noorte tööhõive, kaasamine ja osalemine ühiskonnaelus” (ettevalmistav arvamus)

(2012/C 181/02)

Raportöör: **Ioannis VARDAKASTANIS**

9. detsembri 2011. aasta kirjas palus Taani integratsiooni- ja sotsiaalminister Karen Hækkerup eesistujariigi Taani nimel vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 koostada Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel ettevalmistava arvamuse järgmises küsimuses:

„Puudega noorte tööhõive, kaasamine ja osalemine ühiskonnaelus”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 29. veebruaril 2012. aastal.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 148, erapooletuks jäi 3. Vastuhääli ei olnud.

1. Järeldused ja soovitused**1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee**

1.1.1 soovitab rakendada ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, et anda puudega inimestele, sh mõlemast soost noortele võimalus kasutada täiel määral oma põhiõigusi;

1.1.2 ootab, et liikmesriigid pingutaksid Euroopa 2020. aasta strateegia alla kuuluvate riiklike reformikavade raames selle nimel, et julgustada puudega inimesi osalema ühiskonnas ja majanduses täiel määral, sätestades tõhusad diskrimineerimisvastased meetmed;

1.1.3 kutsub üles tagama ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikli 24 kohaselt puudega inimestele kättesaadav ja kaasav haridus. Komitee leiab, et puudega noortel peaks olema juurdepääs põhiharidusele, keskharidusele ja kõrgharidusele teistega võrdsel alusel, ning rõhutab mitteformaalse õppimise ja selle tunnustamise tähtsust;

1.1.4 kutsub üles levitama piisavalt teavet ülikoolide ja haridusvõimaluste kohta alternatiivsete vormide kaudu, nagu rahvusvaheline pimedate kiri, audio-, video-, hõlpsasti loetavad vormingud või kõne tekstiks muutvad rakendused (Palantype). Raamatukogudes peaksid olema saadaval raamatud rahvusvahelises pimedate kirjas ja audioraamatud;

1.1.5 on seisukohal, et kunstil, spordil ja vaba aja veetmisel on keskne roll puudega noorte oskuste arendamisel ja nende kaasamisel, mistõttu tuleb need valdkonnad täielikult kättesaadavaks teha;

1.1.6 kutsub liikmesriike ja ELi institutsioone edendama häid tavasid ja positiivseid meetmeid puudega inimeste kaasamiseks haridusse ja tööhõivesse. Need peaksid hõlmama investeeringuid sotsiaalsesse ettevõtlusse ja VKEdesse ning tööandjatele suunatud rahalisi stiimuleid puudega noorte töölevõtmiseks;

1.1.7 soovib liikmesriikidel, Euroopa Komisjonil ja Euroopa Parlamendil võidelda puudega noorte diskrimineerimise vastu;

1.1.8 kutsub üles tagama juurdepääsetavuse ja mõistlikud abinõud, et puudega noored saaksid töökoha leida;

1.1.9 on veendunud, et sotsiaalpartneritel on keskne roll puudega noorte tööhõive edendamisel, tuues läbirääkimistesse juurdepääsetavuse ja mõistlike abinõude teema;

1.1.10 soovib kasutada struktuurifonde puudega noorte kaasamise parandamiseks. Komitee kutsub üles nõuetekohaselt rakendada kehtivat määrust ning tagama, et tulevane määrus on kooskõlas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga ja hõlmab artiklis 7 horisontaalse põhimõtena juurdepääsetavuse koos mittediskrimineerimise ja kaasamisega;

1.1.11 kutsub liikmesriike üles rakendada direktiivi, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel,⁽¹⁾ ning leiab, et direktiivi tuleks tingimata tõlgendada ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni taustal;

1.1.12 soovib Euroopa Komisjonil, Euroopa Parlamendil ja nõukogul toetada puudega noori esindavaid organisatsioone ning konsulteerida nendega asjaomastes poliitilistes protsessides;

1.1.13 tuleb meelde, et majanduskriis ja kokkuhoiu-meetmed ei tohiks kahjustada puudega noorte õigusi, ning kutsub liikmesriike võtma nende kaitseks positiivseid meetmeid;

1.1.14 soovib edendada puudega noorte õigust elada iseseisvalt ning kutsub liikmesriike ja Euroopa Komisjoni kasutama struktuurifonde, et julgustada deinstitutionaliseerimist ja kogukonnapõhist hoolekannet;

1.1.15 tervitab Euroopa Komisjoni otsust töötada välja Euroopa juurdepääsetavuse akt ning soovib, et see õigusakt oleks tugev ja tagaks täieliku juurdepääsu kaupadele, teenustele ja rajatistele ELis;

1.1.16 kutsub üles tagama kaasava Euroopa standardimisüsteemi ning väljendab heameelt selle üle, et vastu võeti standardimismandaat 473 kui positiivne juurdepääsu soodustav meede;

1.1.17 tervitab audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi⁽²⁾ ning kutsub üles direktiivi nõuetekohaselt rakendada⁽³⁾;

1.1.18 kutsub üles tõhusalt kohaldama määrust, mis käsitleb bussisõitjate õigusi Euroopa Liidus⁽⁴⁾. Komitee kutsub liikmesriike üles määrust jõustama ning võtma lisameetmeid, et tagada puudega noorte vaba liikumine⁽⁵⁾;

1.1.19 väljendab heameelt digitaalarengu tegevuskavas antud Euroopa Komisjoni lubaduse üle tagada 2015. aastaks täielik juurdepääs avaliku sektori veebisaitidele ja kodanikele põhiteenuseid pakkuvatele veebisaitidele;

1.1.20 peab äärmiselt oluliseks integreerida puudega noorte vajaduste küsimused ELi kõigisse noortepoliitika meetmetesse ja programmidesse ning kutsub üles võtma positiivseid meetmeid teadlikkuse suurendamiseks nende vajadustest.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

2.1.1 märgib, et puudega noori diskrimineeritakse mitmel eri moel soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, vanuse, seksuaalse sättumuse või muu tõttu;

2.1.2 kutsub liikmesriike üles jätkama läbirääkimisi mittediskrimineerimist käsitleva direktiivi üle,⁽⁶⁾ et tagada ELis õiguskaitse igat liiki diskrimineerimise vastu;

2.1.3 mõõnab, et puudega noortel on kaks kuni viis korda suurem risk langeda vägivalda ohvriks kui puudeta noortel;

2.1.4 väljendab kahetsust, et puudega noored peavad taluma ühiskonnas levinud eelarvamusi ja negatiivset suhtumist, mis takistab nende osalemist, enesemääratlemist ja kaasamist;

2.1.5 kinnitab, et puudega noored naised, intensiivsemat tuge vajavad inimesed ja psühhosotsiaalsete puuetega inimesed kogevad diskrimineerimist mitmel moel;

⁽²⁾ ELT L 95, 15.4.2010, lk 1–24; EÜT L 303, 2.12.2000, lk 16–22.

⁽³⁾ Direktiivi kohaselt tuleks tagada juurdepääs veebimeedia visuaalsele sisule.

⁽⁴⁾ ELT L 55, 28.2.2011, lk 1–12.

⁽⁵⁾ Näiteks peaks maapiirkondades olema kohustuslik tagada juurdepääs bussidele.

⁽⁶⁾ COM(2008) 426 final.

⁽¹⁾ EÜT L 303, 2.12.2000, lk 16–22.

2.1.6 kutsub üles tunnustama puudega noorte poliitilisi õigusi ja tagama, et neil oleks võimalus teostada neid õigusi teistega võrdsel alusel, ning on seisukohal, et juurdepääs peaks olema kõigile hääletusmenetlustele, -rajatistele ja -materjalidele;

2.1.7 teeb ettepaneku, et puudega noorte poliitika integreeritaks mitmeaastase finantsraamistiku kõigisse asjaomasesse eelarveridadesse, et tagada piisavad vahendid juurdepääsetavuse ja kaasatuse edendamiseks;

2.1.8 teeb ettepaneku koguda tõendeid puudega noori puudutavate poliitikavahendite mõju kohta ning soovib rahastada ELi projekte, uuringuid ja uurimusi selles valdkonnas;

2.1.9 tuleb meelde komitee varasemate arvamuste soovitusi, sh tööhõive ja juurdepääsetavuse, puudega inimeste strateegia ja demograafiliste muutuste tagajärgede kohta.

3. Tööhõive ja haridus

Haridus

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

3.1.1 tunnistab kaasava tavaharidussüsteemi tähtsust ning kutsub üles õpetama viipekeelt põhikoolides, võtma kasutusele kõne tekstiks muutvad rakendused (Palantype) ja induktiivsil-muse tehnoloogiad, võtma tööle õpetajad, kes oskavad kasutada rahvusvahelist pimedate kirja ja muid puudega õpilaste toetami-seks mõeldud vahendeid, nagu augmentatiivseid ja alternatiiv-seid suhtlusvõimalused;

3.1.2 tervitab juhtalgatust „Noorte liikuvus” ja programmi „Aktiivsed noored”, mille komisjon Euroopa 2020. aasta stra-teegia raames vastu võttis, ning kutsub liikmesriike üles tagama, et puudega noored saavad neist programmidest täiel määral kasu;

3.1.3 toetab Erasmuse kasutamist kõigi ELi programmide puhul hariduse, koolituse, noorsoo ja spordi valdkonnas ning soovib kasutada Erasmust puudega noorte isikliku arengu ja töövõimaluste soodustamiseks;

3.1.4 kutsub üles võtma tõhusaid meetmeid võitluses varase koolist lahkumise vastu, kuna puudega inimestel on poole väiksem tõenäosus jõuda kõrghariduseni kui teistel. Komitee soovib näha, et ülikoolid muutuksid kaasavamaks ja rakendaksid positiivseid meetmeid, näiteks pakuksid stipendiume puudega üliõpilastele ja kasutaksid kvoodisüsteeme;

3.1.5 soovib näha tõhusaid meetmeid, mille abil lihtsustada puudega noorte liikumist koolist tööturule;

3.1.6 väljendab heameelt puudega isikute liikuvust käsitleva Euroopa Parlamendi resolutsiooni⁽⁷⁾ üle ning selle üle, et reso-lutsioonis keskendutakse kaasavale haridusele;

3.1.7 tunnistab mitteformaalse õppimise⁽⁸⁾ tähtsust puudega noorte jaoks ja kutsub üles looma juurdepääsetavuse tingimust hõlmava Euroopa praktika kvaliteediraamistiku;

3.1.8 tunnistab, et puudega noortel on õigus saada kasu ELi vahetusprogrammide, võimalustest välismaal õppida ja ELi vahenditest oskuste valideerimiseks ja kvalifikatsiooni tunnusta-miseks;

3.1.9 kutsub üles tagama juurdepääsu haridussisule, info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatele ja hoonetele, sest see on eeldus hariduse saamise õiguse kasutamiseks. Euroopa Komisjon ja liikmesriigid peaksid julgustama koole, ülikoole ja noorte nõustamise asutusi lisama oma meetmetesse juurdepääsetavuse tingimuse;

3.1.10 kutsub üles levitama piisavalt teavet ülikoolide ja hari-dusvõimaluste kohta alternatiivsete vormide kaudu, nagu rahvusvaheline pimedate kiri, audio-, video-, hõlpsasti loetavad vormingud või kõne tekstiks muutvad rakendused (Palantype). Raamatukogudes peaksid olema saadaval raamatud rahvusvahe-lises pimedate kirjas ja audioraamatud;

3.1.11 soovib kasutada ELi rahalisi vahendeid, sh Euroopa Sotsiaalfondi ja elukestva õppe programmi, et toetada konsul-tantide kasutamist nii puudega õpilaste kui ka õpetajate jaoks.

Tööhõive

3.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

3.2.1 mõnab, et puudega noortel on kaks kuni kolm korda suurem risk jääda töötuks kui puudeta noortel;

3.2.2 toetab struktuurifondide kasutamist piisava rahalise toetuse pakkumisel Euroopa puudega inimeste strateegiale. Eelkõige tuleks tõhusamalt kasutada Euroopa Sotsiaalfondi puudega noorte tööhõive parandamiseks ja Euroopa Regionaal-arengu Fondi Euroopas juurdepääsetavuse kõrge taseme saavuta-miseks;

3.2.3 kutsub liikmesriike üles edendama puudega noorte tööhõivet, andes rahalist toetust tööandjatele ja investeerides VKEdesse, sotsiaalsesse ettevõtlusse ja füüsilisest isikust ettevõt-jatesse;

⁽⁷⁾ 2010/2272(INI).

⁽⁸⁾ Mitteformaalne õppimine ei toimu haridus- või koolitusasutuses ning sellega ei kaasne üldjuhul tunnustust.

3.2.4 soovib puudega noorte tööhõive toetamiseks tagada neile mõistlikud abinõud, paindliku tööaja, kaugtöö ja juurdepääsu info- ja kommunikatsioonitehnoloogiale ning märkib, et mõistlike abinõude keelamine on diskrimineerimine⁽⁹⁾;

3.2.5 soovib Euroopa Komisjonil tagada puudega noorte töötajate ja praktikantide jaoks vajalik juurdepääsetavus, edendades ja arendades samas piiriüleseid ameti- ja kutsealaseid võimalusi ning vähendades tööjõu vaba liikumise takistusi ELis;

3.2.6 usub, et sotsiaalpartneritel peaks olema keskne roll puudega noorte tööhõive edendamisel ja kaitsmisel seeläbi, et nad lisavad selle küsimuse kollektiivläbirääkimistesse;

3.2.7 kutsub liikmesriike üles investeerima puudega noortesse töötajatesse, et aidata neil toime tulla majanduskriisi tagajärgedega, sest nad seisavad silmitsi suurte raskustega töö leidmisel ja säilitamisel.

4. Osalemine ja kaasamine

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

4.1.1 kinnitab taas, et puudega noortel ja eriti vaimse puudega noortel on õigus olla seaduse ees tunnustatud inimesetena;

4.1.2 kutsub üles suurendama teadlikkust puudega inimeste olukorrast, kogudes järjepidevalt andmeid kooskõlas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikliga 31, ning toonitab, et meedial on kohustus võidelda stereotüüpide vastu;

4.1.3 soovib liikmesriikidel tunnistada puudega noorte naiste ja meeste õigusvõimet teistega võrdsel alusel kõigis eluvaldkondades;

4.1.4 rõhutab vajadust tagada, et puudega noored saaksid täielikult kasutada liikumisvabadust, ning loodab näha konkreetseid ettepanekuid, millega kõrvaldada tõkked invaliidushüvitiste ülekantavuselt;

4.1.5 ootab, et liikmesriigid pingutaksid Euroopa 2020. aasta strateegia alla kuuluvate riiklike reformikavade raames selle nimel, et julgustada puudega inimesi osalema ühiskonnas ja majanduses täiel määral, sätestades tõhusad diskrimineerimistvastased meetmed;

4.1.6 kutsub looma Euroopa puudega inimestega tegeleva komitee,⁽¹⁰⁾ mis annaks panuse ELi poliitikasse ja õigusaktidesse, käsitledes puudega noorte kaasamise ja juurdepääsetavuse küsimusi;

4.1.7 rõhutab spordi keskset rolli puudega noorte osalemise edendamisel ning kutsub üles andma rahalist ja poliitilist toetust sellistele positiivsetele algatustele nagu paraolümpia;

4.1.8 soovib sotsiaalkaitsekomiteel, tööhõivekomiteel ja majanduspoliitika komiteel teostada vastastikust hindamist, et tutvustada üksteisele häid tavasid puudega noorte võrdõiguslikkuse tagamisel avatud koordineerimise meetodi, tööhõivestrategia ja riiklike reformikavade majanduspoliitika raames;

4.1.9 soovib näha, et puudega noori esindavatele organisatsioonidele antakse rahalist ja poliitilist toetust, et edendada osalemist ja võidelda eelarvamuste vastu teadlikkuse suurendamise abil;

4.1.10 kutsub üles koolitama ametnikke, õpetajaid, tööandjaid ja teenusepakkujaid, et nad täidaksid nii ELi kui ka liikmesriigi tasandi õigusakte, mis käsitlevad juurdepääsetavust ja võrdõiguslikkust;

4.1.11 soovib edendada puudega noorte õigust iseseisvaks eluks ning kasutada struktuurifonde, et toetada deinstitutionaliseerimist ja julgustada elu kogukonnas.

5. Juurdepääsetavus

5.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

5.1.1 kutsub Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles lisama juurdepääsetavuse horisontaalse põhimõtte 2014.–2020. aasta struktuurifondide üldmääruse eelnõu artiklisse 7;

5.1.2 tervitab Euroopa Komisjoni võetud meetmeid Euroopa juurdepääsetavuse akti väljatöötamiseks ning rõhutab taas tungivat vajadust siduva õigusakti järele, millega tagada puudega inimestele täielik juurdepääs kaupadele, teenustele ja rajatistele. Komitee kutsub üles määratlema tugevad jõustamis- ja järelevalvemehhanismid nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil;

5.1.3 soovib näha, et bussisõitjate õigusi Euroopa Liidus käsitlevat määrust⁽¹¹⁾ kohaldatakse tõhusalt, ning kutsub liikmesriike üles määrust jõustama ning võtma tugevaid meetmeid, et tagada puudega noorte vaba liikumine;

⁽⁹⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 81–86.

⁽¹⁰⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 81–86.

⁽¹¹⁾ ELT L 55, 28.2.2011, lk 1–12.

5.1.4 soovib näha konkreetset kava, millega muuta kõik ELi institutsioonid puudega inimestele juurdepääsetavaks nii infrastruktuuri, värbamismenetluste, koosolekute, veebilehtede kui ka teabe poolest;

5.1.5 väljendab heameelt digitaalarengu tegevuskavas antud Euroopa Komisjoni lubaduse üle tagada 2015. aastaks täielik juurdepääs avaliku sektori veebisaitidele ja kodanikele põhiteenuseid pakkuvatele veebisaitidele;

5.1.6 on rahul elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste Euroopa Liidu reguleeriva raamistikuga ning usub, et elektroonilised sidetooted ja -teenused on äärmiselt tähtsad, et uued mobiilsed põlvkonnad oleksid teavitatud ja saaksid suhelda;

5.1.7 tunnistab, kui oluline on infoühiskonna ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate, sh sisu kättesaadavus puudega inimeste põhiõigusena;

5.1.8 tunnistab audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi⁽¹²⁾ lisaväärtust ning kutsub üles direktiivi jõustama ja rakendama, eelkõige võttes puudega inimesi käsitlevaid meetmeid;

5.1.9 tervitab Euroopa Komisjoni ettepanekut võtta vastu Euroopa standardimise määrus⁽¹³⁾ ning teatist Euroopa standardeid käsitleva strateegilise visiooni kohta⁽¹⁴⁾;

5.1.10 kutsub üles tagama kaasava Euroopa standardimissüsteemi ning väljendab heameelt selle üle, et vastu võeti standardimismandaat 473 kui positiivne juurdepääsu soodustav meede.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹²⁾ ELT L 95, 15.4.2010, lk 1–24.

⁽¹³⁾ COM(2011) 315 final.

⁽¹⁴⁾ COM(2011) 311 final.

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Saarte spetsiifilised probleemid”
(omalgatuslik arvamus)**

(2012/C 181/03)

Raportöör: **José María ESPUNY MOYANO**

20. jaanuaril 2011 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Saarte spetsiifilised probleemid”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon võttis arvamuse vastu 7. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012. aastal (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 129, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 8 liiget.

1. Järeldused ja soovitused (täiendatakse pärast Palma istungit)

1.1 Saari iseloomustavad teatavad ühised, alalised omadused ja erijooned, mis eristavad neid selgelt mandrialadest. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 174 tunnustatakse saari kui piirkondi, mis konkreetsete ebasoodsate tingimuste tõttu nõuavad erilist tähelepanu. Komitee on aga sellele vaatamata seisukohal, et tuleb jätkata jõupingutusi saarte erivajadustega arvestava asjakohase strateegia vastuvõtmiseks.

1.2 Komitee on seisukohal, et ELis kasutatav saare mõiste määratlus ei ole asjakohane, mistõttu tuleks see läbi vaadata ja ajakohastada, võttes arvesse laienenud, ka saareriike hõlmava ELi uut olukorda. Varasemates arvamustes⁽¹⁾ on komitee soovitanud kõnealust määratlust muuta ning kordab seda soovitusi taas kord.

1.3 Rände, elanikkonna vananemise või rahvaarvu vähenemisega seotud probleemid mõjutavad eriti tugevalt just saari. Kirjeldatud olukord võib põhjustada kultuuripärandi hääbumist, nõrgestada ökosüsteeme ning tuua kaasa tõsiseid majanduslikke tagajärgi (seoses tööhõive, noortega jne).

1.4 Mõned saared seisavad silmitsi elanikkonna rändega jõukamatesse piirkondadesse, teistele saartele saavad sisserändajad, kes aitavad kaasa kohaliku majanduse arengule, ent mõnele saarele saabub nende geograafilise asendi tõttu sisserändajaid rohkem, kui vastav saar on suuteline vastu võtma.

⁽¹⁾ „Saarte parem integreerimine siseturule – saarte ühtekuuluvuse ja majanduskasvu oluline eeldus”, ELT C 27, 30.2.2009, lk 123 ning „Uuendused turismi valdkonnas: Saarte säästva arengu strateegia määratlemine”, ELT C 44, 11.2.2011, lk 75.

1.5 Komitee leiab, et kindlasti tuleb parandada saarte ligipääsetavust ja omavahelisi ühendusi. Võttes arvesse, et ligipääsetavus on saarte atraktiivsuse tõstmiseks esmatähtis, tuleks vähendada kaupade ja reisijate transpordikulusid, lähtudes territoriaalse järjepidevuse põhimõttest ja parandades määrust (EMÜ) nr 3577/92.

1.6 Põllumajandusel, loomakasvatusel ja kalapüügil on kohalikus majanduses suur osakaal ning samuti on need põllumajandusliku toidutööstuse peamiseks tarneallikaks. Saarte eraldatuse, põllumajandusettevõtete väiksuse, tootmise vähesuse mitmekesisuse ning ilmastikutingimuste tõttu on aga tegu kergesti haavatavate sektoritega.

1.7 Seetõttu on saarte põllumajanduslik toidutööstus nõrka suuda pakkuda konkurentsi mandrilt või kolmandatest riikidest pärinevatele toodetele, mis omakorda nõrgestab veelgi primaarsektorit.

1.8 Komitee soovib käsitleda saari ÜPP raames ebasoodsamate piirkondadena, sarnaselt mägipiirkondadega, ning tõsta need rahaliste vahendite eraldamisel eriliselt esile.

1.9 Paljudel Euroopa saartel on turism kujunenud esmatähtsaks teguriks kohaliku elanikkonna, identiteedi, traditsioonide, kultuuriväärtuste ja maastiku säilitamiseks. Turism on edendanud majandust ja tööhõivet ning muutnud majandusbaasi tänu turismiga seotud teenustele mitmekesisemaks. Saarte majandus on aga muutunud turismist liialt sõltuvaks, mistõttu tuleks majandustegevust mitmekesistada selliste tegevusalade abil, mis on turismist eraldiseisvad ning panustavad saarte majanduslikku arengusse ka sellises kriisiolukorras nagu praegune, mis turismi tugevalt mõjutab.

1.10 Komitee nõustub Euroopa Parlamendi 27. septembri 2011. aasta resolutsioonis esitatud nõudmisega arendada Euroopa Komisjoni jätkusuutlikku ranniku- ja mereturismi strateegiat käsitleva algatuse raames välja samasugused strateegiad saarte, mägipiirkondade ja teiste haavatavate piirkondade jaoks ⁽²⁾.

1.11 Komitee on seisukohal, et siseturu väiksuse ning teadus- ja arendustegevuseks saadavalolevate struktuuride piiratud tõttu on saartel raskusi ELi teadus- ja arendustöö ning innovatsiooni programmides osalemisega. Samuti peab komitee äärmiselt oluliseks seda, et EL jätkaks saarte abistamist info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arendamisel, toetaks teadus- ja arendustegevuseks vajalike struktuuride loomist ning soodustaks väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete osalemist teadus- ja arendustöö ning innovatsiooni programmides, vajaduse korral ka struktuurifondide vahendite abil.

1.12 Saartega seoses peaks ELi energiapoliitika seadma prioriteediks saarte varustuskindluse, uute tehnoloogiate ning taastuvate energiaallikate abil energia tootmise alaste projektide kavandamise ja elluviimise rahastamise ning energia tõhusa kasutuse edendamise, kaitstes sel moel ühtlasi ka keskkonda ja loodust.

1.13 Võttes arvesse saarte eripära, peaks ELi regionaalpoliitika hõlmama veenappuse probleemi ning merevee magestamise ja muid veekogumise ja -varustuse tehnilisi võimalusi.

1.14 Komitee peab eriliselt oluliseks elukestva õppe programmide väljatöötamist spetsiaalselt saareelanike jaoks, kes töötavad mitmesugustes sektorites ning eelkõige turismisektoris, mis saartel on üks põhilistest majandustegevustest. Kõnealuseid programme tuleks rahastada Euroopa Sotsiaalfondist ja ühtekuuluvusfondist, kaasates ühtlasi liikmesriike, institutsioone ning majandus- ja sotsiaalvaldkonna osapooli.

1.15 Lissaboni protsessi ja strateegia „Euroopa 2020” raames on haridusel, koolitusel ja elukestval õppel Euroopa Liidu majandus- ja sotsiaalstrateegias eriliselt oluline roll. Komitee palub võtta arvesse saarte eripära, et tagada see, et riiklikud strateegiad hõlmavad hariduse ja elukestva õppe võimalusi kõigis piirkondades ja kõigi elanike jaoks.

1.16 Komitee kutsub üles käivitama meetmeid, mida kaaluti Euroopa kutsehariduse ja -koolituse kooskõlastamist käsitlevas

Brugge kommünikees, mille võtsid vastu kõigi liikmesriikide haridusministrid ja Euroopa tasandi sotsiaalpartnerid.

1.17 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles looma talitustevahelise erirühma saarte küsimusega tegelemiseks või vajadusel hõlmama selle teiste, juba olemasolevate talitustevaheliste rühmade koosseisu.

1.18 Komisjonilt taotletakse selle tagamist, et saarte kohta kehtestataks erisätted uues mitmeaastases finantsraamistikus aastateks 2014–2020 ning et saartega arvestataks spetsiaalsetes piirkondlikes arengukavades, kohandades neid paremini saarte eripäradega. Tuleks kaaluda võimalust tõsta ELi poolse kaasfinantseerimise määra saarte arengu jaoks esmatähtsates valdkondades.

1.19 Arvestades seda, et strateegia „Euroopa 2020” määrab ära ELi tulevase tegevuse, peab komitee vajalikuks uurida selle strateegia mõju saartele ning seda, kuidas strateegia aitab leevendada saarelisusega kaasnevaid ebasoodsaid tingimusi.

Saarte turismi hooajalist iseloomu arvestades kutsub komitee komisjoni ja Euroopa Parlamenti üles toetama sotsiaalturismi edendavat projekti Calypso, nagu komitee juba märkis oma arvamuses „Uuendused turismi valdkonnas”, ⁽³⁾ ja kaasama sotsiaalpartnereid, arvestades mõju, mida kõnealune projekt võib avaldada turismisektoris, ja selle mitmekordistavat mõju ka teistes sektorites.

2. Sissejuhatus

2.1 Saared

2.1.1 Eurostati määratluse kohaselt on saar mis tahes piirkond, mis vastab järgmisele viiele tingimusele:

— selle pindala on vähemalt üks ruutkilomeeter;

— see asub vähemalt ühe kilomeetri kaugusel mandrist;

— sellel on vähemalt 50 elanikust koosnev alaline elanikkond;

— sellel ei ole püsiühendust mandriga;

— sellel ei asu ühegi ELi liikmesriigi pealinn.

2.1.2 Saare mõiste määratlemisel tuleb lähtuda ELi toimimise lepingu deklaratsioonist nr 33, milles märgitakse: „Konverents on seisukohal, et artiklis 174 toodud viide saartele võib hõlmata saareriike tervikuna, kui on täidetud vajalikud tingimused.”

⁽²⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa kui maailma soosituim turismisihtkoht – uus Euroopa turismi tegevuskava”, ELT C 376, 22.12.2011, lk 44, ning Euroopa Parlamendi resolutsioon teemal „Euroopa kui maailma soosituim turismisihtkoht – uus Euroopa turismi tegevuskava” (2010/2206 (INI)).

⁽³⁾ ELT C 44, 15.2.2011, lk 75.

2.1.3 Nagu komitee ühes eelnevas arvamuses⁽⁴⁾ juba märkis, ei arvestata kõnealuses määratluses laienenud, ka saareriike hõlmava ELi uut olukorda.

2.1.4 Vastavalt kõnealusele määratlusele asuvad 27st ELi liikmesriigist 14 riigi⁽⁵⁾ territooriumil ka saared. Nende rolli tuleb väärtustada, sest ELi saarte elanikkond on suur, eri saartel elab kokku ligikaudu 21 miljonit inimest. See moodustab umbes 4 % 27-riigilise ELi kogurahvastikust.

2.1.5 Saari iseloomustavad teatavad ühised alalised omadused ja erijooned, mis eristavad neid selgelt mandrialadest.

2.1.6 Kõigil ELi saartel on erijooni, mis eristavad neid teistest saartest. Sellegipoolest on ELi saarte ühised omadused suuremad kui nende vahelised erinevused ning eelkõige on need ühised jooned olulised transpordi, keskkonna, turismi ja esmastele avalikele teenustele juurdepääsu seisukohalt.

2.1.7 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 174 sisaldub uus lõige, mille kohaselt „pööratakse erilist tähelepanu [...] regioonidele, kus valitsevad rasked ja püsivad ebasoodsad looduslikud või demograafilised tingimused, näiteks väga väikese rahvastikutihedusega põhjapoolseimatele piirkondadele, saartele, piiriülestele ja mäestikualadele”.

2.1.8 Selle artikliga tunnustatakse kõiki saari kui konkreetsete ebasoodsate tingimustega piirkondi, mis nõuavad erilist tähelepanu.

3. Saarte demograafiline olukord

3.1 Rände, rahvastiku vananemise ja rahvaarvu vähenemisega seotud probleemid mõjutavad eriti tugevalt just saari.

3.2 Mõnda saart või saareala ähvardab praegu terav rahvaarvu vähenemise oht, kuna tööjõuline, eelkõige just noorem elanikkond lahkub, allesjääv rahvastik vananeb ning ilmastikutingimused on rasked. Kirjeldatud olukord võib põhjustada kultuuripärandi hääbumist ja nõrgestada ökosüsteeme.

3.3 Teised saared puutuvad oma asukoha tõttu ELi välispiiril kokku inimeste vastupidise liikumisega ning seisavad silmitsi kolmandatest riikidest pärineva ebaseadusliku rändega, mis on sageli ebaproportsionaalselt suur võrreldes saare vastuvõtusuutlikkusega.

⁽⁴⁾ „Saarte parem integreerimine siseturule – saarte ühtekuuluvuse ja majanduskasvu oluline eeldus”, ELT C 27, 30.2.2009, lk 123, punkt 2.2.

⁽⁵⁾ Hispaania, Iirimaa, Prantsusmaa, Taani, Itaalia, Soome, Rootsi, Ühendkuningriik, Kreeka, Madalmaad, Malta, Küpros, Eesti ja Portugal.

3.3.1 Mõnel saarel on tekkimas äärmiselt raske humanitaarolukord, millega tuleb tegeleda ELi solidaarsuse toel, sealhulgas on vaja jätkuvalt jagada tekkivaid tegevuskulusid, ühendades riigi ja ELi ressursse.

3.3.2 Komitee on oma varasemates arvamustes märkinud, et ühise varjupaigapoliitika raames tuleb muuta Dublini määrust, et lihtsustada varjupaigataotlejate ELi-sisest liikuvust.

3.4 Samuti on saari, kuhu asub elama palju suure ostuvõimega välismaalasi, kes annavad küll panuse kohaliku majanduse ja ühiskonna arengusse, kuid kes eluasemeturu ülekoormatuse korral võivad põhjustada kinnisvarahindade tõusu, raskendades seeläbi tagasihoidlikumate rahaliste vahenditega kohalike elanike juurdepääsu eluasemeturule.

4. Ligipääsetavus ja saarelisus

4.1 Osa saartele omaseid piiranguid tuleneb ruumilisest katkevusest ja kaugusest. Need ebasoodsad tingimused peegelduvad suuremates transpordi-, turustamis- ja tootmiskuludes, väiksemas tarnekindluses ning vajaduses suuremate varude ja ladustamisvõime järele.

4.2 Seda tõendab täielik sõltumine mere- ja õhutranspordist. Seetõttu on saared teistest piirkondadest ebasoodsamas olukorras Euroopa ühtse turu kui konkurentsil põhinevate majandussuhete ühisruumi eeliste ärakasutamisel seoses ettevõtete ratsionaliseerimisega, et võimaldada innovatsiooni ning mastaabi- ja välissäästu saavutamist.

4.3 Sellega seoses on oluline meenutada, et „Ühtse Euroopa taeva” algatuses võiks analüüsida lennuliikluse haldamise mehhanisme, keskendudes eelkõige sellele, et igal ajahetkel oleks tagatud juurdepääs saartele.

4.4 Unustada ei saa ka olukorda, mille tekitas Islandi vulkaanist Eyjafjallajökullist õhku paiskunud tuhapilv, mis tabas suurt osa Euroopa õhuruumist 2010. aasta aprillis ja mais, põhjustades paljude Kesk-, Põhja- ja isegi Lõuna-Euroopa lennujaamade sulgemise.

4.5 Kõige murettekitavam probleem ei olnud mitte niivõrd turistide saabumise katkemine, kui juba saartel viibijate võimatus koduriiki naasta ja teadmatuse, kui kaua see olukord kestab.

4.6 Nimetatud erijuht viitab saarte erilisele haavatavusele sellistes tingimustes, sest hoolimata sellest, et kõnealune mõju avaldus pea kogu Euroopas, põhjustas Euroopa ühtse õhuruumi sulgemine kõige suuremaid negatiivseid tagajärgi just asjaomas-tele saartele.

4.6.1 Veel üks teema, millega tuleb arvestada, on õhutranspordile süsinikdioksiidimaksu kehtestamine, mis komisjoni kava kohaselt jõustub 2012. aastal. Kui see maks tõepoolest jõustub, peab komisjon leidma saarte jaoks erivalemi, sest saared sõltuvad õhutranspordist palju rohkem. See mõjutaks veel enam saartele omaseid ebasoodsaid tingimusi.

4.7 Ligipäätavus on saarte atraktiivsuse tõstmiseks esmatähtis. Üleeuroopalised transpordivõrgud peavad hõlmama tõeliselt mitmeliigilise transpordi poliitikat, mida tuleb rakendada ka saartel. Mere- ja õhutranspordi koridoride loomine Mandri-Euroopa ja saarte vahel püsivate ja mobiilsete taristute rahastamise kaudu võib aidata selles suunas liikuda.

5. Põllumajandus ja kalandus

5.1 Põllumajandusel, loomakasvatusel ja kalapüügil on kohalikus majanduses suur osakaal, eriti töökohtade mõistes, samuti annab põllumajandus sissetuleku kohalikele põllumajanduslikele toiduainetööstusele, mis annab enamiku saarte tööstustoodangust.

5.2 Sellegipoolest iseloomustab põllumajanduse ja kalanduse valdkonna tootmist saarte väga suur haavatavus, mis on tingitud raskustest, mida põhjustavad eraldatus, põllumajandusettevõtete väiksus, tootmise vähenemine mitmekesisus, kohalikust turust sõltumine, tootmise killustatus ning ilmastikutingimused. Kõik see mõjutab saarte põllumajanduslikku toiduainetööstust, mis on sõltuv omaenda kohalikest toodangust. Põllumajandusliku tootmise ja loomakasvatuse nõrkus muudab ka põllumajandusliku toiduainetööstuse hapraks.

5.2.1 Kõik nimetatud tegurid vähendavad oluliselt saarte tootmissektori konkurentsivõimet võrreldes Euroopa mandriosa ja kolmandate riikidega.

5.3 Kohalik põllumajandus on nii tooraine-, sisenditarnete kui ka toodangu müügi osas välismaailmast äärmiselt sõltuv, olles samas tarneallikatest ja turgudest tugevalt isoleeritud.

5.4 Seetõttu on saarte põllumajandustootjad muude piirkondade tootjate konkurentsis ebavõrdses seisus. Kohalikud tootjad peaksid saama vajalikku abi, mis tõstaks saarepiirkondade põllumajanduse võrreldes muude piirkondadega võrdsetele alustele.

Abi võib anda näiteks ÜPPs saarte jaoks ette nähtud erimeetmete või kohaliku toodangu suurema propageerimise ja tunnustamise kujul.

5.5 Mis puutub meetmete vastuvõtmisse saarelisusest tuleneva ebasoodsa olukorra hüvitamiseks, oleks parim lahendus vastava õigusloomekava koostamine. See kehtib primaarsektori kohta, millel on saartel eriti suur osakaal. Euroopa Kalandusfondis on nähtud ette erimeetmed üksnes äärepoolseimate piirkondade ja Egeuse mere väikesaarte jaoks.

5.6 Sama kehtib ÜPP raames kohaldatavate otsetoetuskavade kohta. ÜPP raames kohaldatavate otsetoetuskavade, maaelu arengu poliitika ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi hiljutiste ümberkorralduste raames saarelisust ei käsitletud.

6. Siseturug ja turism

6.1 Saarepiirkondade väiksus võrreldes mandripiirkondadega avaldab märkimisväärset mõju tootmisele ja turustruktuurile. Suurim osa saarepiirkondade kohalikest tootmisest tuleneb väike- ja mikroettevõtetest, mis on juba iseenesest tundlikumad kui suurettevõtted.

6.2 Turism on alati olnud ja on ka edaspidi paljude saarepiirkondade majanduse tuluallikas. Olgugi et saared on eraldi võttes väga erinevad, on paljudel Euroopa saartel leitud turismis lahendus kohaliku elanikkonna, identiteedi, traditsioonide, kultuuriväärtuste ja maastiku säilimiseks.

6.3 Turismi arendamine Euroopa saarepiirkondades on võimaldanud edendada sealset majandust ja tööhõivet ning muutnud majandusbaasi tänu turismiga seotud teenustele oluliselt mitmekesisemaks. Samuti on turism võimaldanud taastada ja säilitada kohalikke traditsioone ja kultuuri, loodusalasid ja arhitektuuripärandit.

6.4 Olgugi et turism on olnud saartele kahtlemata soodne tegur, tuleb tunnistada ka selle halba mõju teatavatele saarepiirkondadele – tööturu ebakindlus, hooajalisus, töötajate madal kvalifikatsioon, intensiivsed kinnisvaraspekulatsioonid ja kohaliku elanikkonna elukalliduse kasv. Samuti on see toonud kaasa tõsise veenappuse ja probleemid põhiteenuste osutamisel elanikkonnale (jäätmemajandus, tervishoid jne), avaldades olulist mõju keskkonnale. Praegu on saarte majandus turismist liialt sõltuv, mistõttu tuleks majandustegevust mitmekesistada ja suunata muude tegevusalade poole, mis ei oleks turismist sõltuvad ning mis soodustavad saarte majanduslikku arengut ka sellises kriisiolukorras nagu praegune, mis turismi tugevalt mõjutab.

6.5 ELi toimimise lepingu heakskiitmisega tunnustati sõnaselgelt turismi olulisust ELi jaoks. 2010. aasta juunis avaldas komisjon teatise, milles soovitakse kooskõlastatud lähenemisviisi elluviimist uue tegevusraamistiku raames, et suurendada Euroopa turismisektori konkurentsivõimet ja edendada selle jätkusuutlikku arengut⁽⁶⁾. Turismi selline tunnustamine annab võimaluse suurendada Euroopa turismisektori konkurentsivõimet, aidates seeläbi täita ka aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia „Euroopa 2020” eesmäärke.

6.6 Euroopa Parlament on 27. septembri 2011. aasta resolutsiooni punktis 55 sätestanud, et „[parlament] tervitab [...] komisjoni algatust töötada välja säästva ranniku- ja mereturismi strateegia ning nõuab, et töötataks välja sarnased eristrateegiad saarte, mägipiirkondade ja teiste haavatavate piirkondade jaoks”⁽⁷⁾.

7. Teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon

7.1 Innovatsioon on majanduspoliitika jaoks äärmiselt oluline nii ELi (Lissaboni tegevuskava ja strateegia „Euroopa 2020”) kui ka piirkonna tasandil, millega kaasnevad üha suuremad avaliku sektori investeeringud teadusuuringutesse, haridusse, koolitusse ja kõige uuenduslikemate sektorite (nt transport, energeetika, keskkonnahoidlikud tööstused) toetamiseks. See kehtib ka teenuste kohta, eriti nende teenuste kohta, mis nõuavad sellise tasemega teadmisi või kvalifikatsiooni, mida peetakse tüüpiliseks enamiku turismiga seotud tegevuste puhul (nt majutus, toitlustamine, kinnisvara).

7.2 Saartel tuleb edendada ja arendada infoühiskonda ja uut tehnoloogiat, kuna nii on võimalik mitmekesistada saarte majandustegevust ja tekitada juurde uusi teadmisi. IKT kasutamine vähendab saarte eraldatust, sest see võimaldab täiustada ettevõtete juhtimist, süsteeme ja välissuhteid, mis omakorda soodustab konkurentsivõime ja tootlikkuse kasvu.

7.3 Põhiprobleem, millega oma innovatsioonivõimekust suurendada soovivad saarepiirkonnad sageli silmitsi seisavad, on lünkade esinemine ettevõtlusstruktuuris ja koolitustasemetes, juurdepääsul Euroopa turule, vähene investimine teadusuuringute infrastruktuuri jne. Saarepiirkondade puhul tuleb innovatsiooni vaadelda laiemas kontekstis, kus see hõlmab näiteks töötlevat tööstust, turustusmeetodeid ning ettevõtete uuenduslikke juhtimis- ja korralduslikke süsteeme. Saartel tegutsevad ettevõtjad peaksid ennekõike püüdlema oma tootmisvõimsuse ja toodete kvaliteeti tõstmise poole ning saavutama parema juurdepääsu Euroopa turule ELi mandrialadega sarnastes konkurent-sitingimustes.

⁽⁶⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa kui maailma soosituim turismisihtkoht – uus Euroopa turismi tegevuskava”, COM(2010) 352 final.

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon Euroopa kui maailma soosituima turismisihtkoha ning uue Euroopa turismi tegevuskava kohta (2010/2206 (INI)).

7.4 Muuhulgas tuleb juhtida tähelepanu saarte raskustele ELi teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni programmides osalemisel. Siseturu väiksus ning teadus- ja arendustegevuseks saadavalolevate struktuuride piiratus muudavad nendes programmides osalemise palju keerulisemaks.

8. Energia ja vesi

8.1 Kuna saared sõltuvad olulisel määral fossiilkütuste sisseveost, on nad energiahinna kõikumiste suhtes eriti tundlikud.

8.2 Saartega seoses peaks Euroopa energiapoliitika seadma prioriteediks saarte varustuskindluse, uute tehnoloogiate ning taastuvate energiaallikate abil energia tootmise alaste projektide kavandamise ja elluviimise rahastamise ning energia tõhusa kasutuse edendamise, kaitstes sel moel ühtlasi ka keskkonda ja loodust.

8.3 Energia tootmise, salvestamise ja jaotamise küsimusi ei tuleks siduda mitte üksnes esmase energiavajaduse täitmisega, vaid näiteks ka merevee magestamisega, mis võib lahendada paljude saarte joogivee nappuse probleemi.

8.4 Enamik saari on oma väiksuse ja eriti kaljuse pinnase tõttu hädas veenappusega. See takistab nende majandusarengut (eelkõige turismi), rääkimata tagajärgedest inimeste tervisele, põllumajandusele ja loomakasvatusele.

9. Koolitus ja tööhõive

9.1 Euroislandsi hiljutise uuringu kohaselt⁽⁸⁾ on Euroopa ja eelkõige Vahemere saarte üks olulisi mureküsimusi inimkapital. Elanikkonna haridustase on saartel eriti madal, kaasa arvatud saared, mida iseloomustab kõrgem SKP elaniku kohta ja milles on olemas ülikool. Põhjapoolsemate saarte inimkapital on küll uuteks väljakutseteks paremini valmis, kuid isegi seal on traditsiooniliste töökohtade ümberkujundamine problemaatiline.

9.2 Lissaboni protsessi ja strateegia „Euroopa 2020” raames on haridusel, koolitusel, elukestval õppel ja võrkeelteoskusel Euroopa Liidu majandus- ja sotsiaalstrateegias erilisel oluline roll. Riiklike strateegiate põhieesmärk peab olema selle tagamine, et kõigis piirkondades ja kõigil elanikel jaoks oleks

⁽⁸⁾ Uuring „Euroislands. Saarte areng. Euroopa saared ja ühtekuuluvuspolitiika” (Euroopa programm ESPON 2013).

võimalik saada haridust ja elukestvat õpet. Töötajate nappus ja vajadus tagada paljude eri teenuste osutamine nõuab saareelanike professionaalset mitmekülgset, mida saab arendada ELi rahastatavate asjakohaste koolitusprogrammide abil.

10. Regionaalpoliitika

10.1 Regionaalpoliitika on ELi põhivahend saarepiirkondade jaoks, mis aitab neil lahendada struktuuriprobleeme ning kasutada ära oma arengu- ja kasvupotentsiaali. Nimetatud poliitikat tuleb aga tõhustada, et saared, mis on ELi siseturu lahutamatu osa, saaksid siseturust maksimaalset majanduslikku ja sotsiaalset kasu.

10.2 Saarepiirkonnad on võrreldes mandrialadega ebasoodsas olukorras. Saarelisust ei käsitleta aga regionaal- ega ühtekuuluvuspoliitika prioriteetse küsimusena. Lisaks tõi laienemine kaasa nimetatud poliitikavaldkondadega seotud ELi tegevuskava kardinaalse muutumise, kuid mitte saarelisuse teemale soodsas suunas.

10.3 Tuleb luua Euroopa saarte probleeme tõhusalt käsitlev integreeritud raamistik. Nagu äärepoolseimate piirkondade puhul, peavad saarte olukorda mõjutavatele meetmetele ja poliitikale eelnema alati vastavad mõjuhindangud; sellega välditakse nimetatud meetmete ja poliitika ebasoodsat mõju ja vastuolulisust ning tugevdatakse piirkondlikku ühtekuuluvust. Eriti vajalik on transpordi-, keskkonna- ja energiapoliitika mõju hindamine.

10.4 Programmi perioodil 2007–2013 oli piirkondade abikõlblikkuse määramisel regionaalpoliitika eesmärkide raames ainus kasutatud näitaja SKP elaniku kohta. See näitaja ei hõlma aga asjaolu, et ühtekuuluvus on palju laiem mõiste, mis sisaldab ka sotsiaalseid, keskkonna-, piirkondlikke ning lisaks innovatsiooni ja haridusega seotud tegureid. Uued näitajad, mille puhul kasutatakse kohasemat statistikat, peaks andma täpsema ülevaate saarte arengust ning kajastama paremini püsivate geograafiliselt ebasoodsate tingimustega piirkondade probleeme.

10.4.1 Seepärast tuleks kooskõlas ELi üldise poliitilise raamistikuga kaasata viitena strateegia „Euroopa 2020” võrdlusnäitajad.

10.5 Olgugi et programmi perioodil 2007–2013 arvestati asjaoluga, et Euroopa saared on piiriülese koostöö raames abikõlblikud, viis 150 km vahemaa kriteeriumi kehtestamine piirkondlike merepiiride puhul selleni, et kolm saarestikku (Külaadid, Hebriidid ja Baleaarid) jäid piiriülese koostöö projektidest välja.

10.6 Komitee soovib, et saarte liigitamisel piirialadeks, mis on abikõlblikud piiriüleste koostööprogrammide alusel ühtekuuluvuspoliitika territoriaalse koostöö või Euroopa naabrusspoliitika raames, ei arvestataks vahemaakriteeriumi (150 km).

10.7 Nimetatud saartele tuleb pöörata erilist tähelepanu, sest nendes valitseb rohkem kui üks artiklis 174 loetletud ebasoodsatest tingimustest, nagu mägine pinnas ja rahvastiku suur hõredus. Sama kehtib saarestike puhul, mida iseloomustab kahekordne või veelgi suurem eraldatus. Need piirkonnad on oma killustatuse ja geograafilise piiratuse tõttu veelgi ebasoodsamas olukorras. Rõhutada tuleb ka mitmete üliväikeste rannikusaarte väga ebasoodsaid tingimusi. Kõik see võimendab saarelisusest tingitud probleeme ning põhjustab sageli elanikkonnale osutatavate teenuste nappust.

10.8 Seega tuleks saarte suhtes kohaldada ühtset lähenemisviisi, mis koondab enda alla erinevad poliitikavaldkonnad nii horisontaalselt (suurima piirkondliku mõjuga poliitikavaldkondade – ÜPP, ÜKP, riigiabi jne – suhtes valdkonnaülese lähenemisviisi vastuvõtmisega) kui ka vertikaalselt (ühendades piirkondliku, riigi ja ELi tasandi mõõded). Nimetatud lähenemisviis peaks kajastama ka Euroopa Liidu lepinguga kehtestatud uusi poliitikasuuniseid ning selliste erivaldkondade tähtsustamist nagu energia ja kliima, ELi välispoliitika ning justiits- ja siseküsimused⁽⁹⁾.

11. Saarte tugevad küljed ja atraktiivsus

11.1 ESPONi raames läbi viidud uuringu Euroislands⁽¹⁰⁾ järelduste kohaselt on saarte peamisteks suhtelisteks eelisteks elukvaliteet ning loodus- ja kultuurivarad. Saartel on ulatuslik looduslik ja kultuuriline kapital ning tugev kultuuriidentiteet. Oluliseks piiranguks on aga see, et loodus- ja kultuuripärand on asendamatu ja mittetaastuv.

11.2 Nimetatud uuringus esitatud soovitude kohaselt vähendavad uued side- ja infotehnoloogiad saarelisuse negatiivset mõju (väike ulatus ja eraldatus). Uued tehnoloogiad võivad tulla kasuks ka väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele ning teenustele nagu haridus ja teadus, tervishoiu-, teabe- ja kultuuriteenused ja muud loominguilised tegevused. Muud tehnoloogilised arengud (uute taastuvate energiaallikate

⁽⁹⁾ Komisjoni teatistes Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ja riikide parlamentidele „ELi eelarve läbivaatamine” (COM(2010) 700 final) määratletud valdkonnad.

⁽¹⁰⁾ Uuring „Euroislands. Saarte areng. Euroopa saared ja ühtekuuluvuspoliitika” (Euroopa programm ESPON 2013).

väljaarendamine, loodusvarade osalist asendamist võimaldav tehnoloogia, arengud transpordisektoris jne) võivad saarelisusest tulenevaid piiranguid leevendada.

11.3 Saarte osas võib tuua arvukalt näiteid headest tavadest:

— Ettevõtlussektori algatused: mitmed saartel toodetud põllumajandussaadused ja valmistooted (toiduained ja joogid) on võrdlemisi kõrgest hinnast hoolimata suutnud püsida

Euroopa Liidu ja ülemaailmsel turul konkurentsist tänu oma kvaliteedile (kohalikud sisendid ja traditsioonilised tootmismeetodid) ja/või unikaalsusele ning loodud brändile.

— Algatused üldiste keskkonnaprobleemide, näiteks kliimamuutuste või spetsiifiliste saartega seotud probleemide vastu võitlemiseks: taastuva energia tootmise valdkonnas tasub tõsta esile järgmisi saari: Citnos (Küklaadid), Samsø, Eigg (Šotimaa), Ojamaa, Bornholm, Kanaari saared jne.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „SKP täiendamine – kodanikuühiskonna kaasamine täiendavate näitajate valimisse” (omalgatuslik arvamus)

(2012/C 181/04)

Raportöör: Stefano **PALMIERI**

Administraator: Enrico Gisolo

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee otsustas 20. jaanuaril 2011 vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omalgatusliku arvamuse teemal

„SKP täiendamine – kodanikuühiskonna kaasamine täiendavate näitajate valimisse”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 7. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (29. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 172, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 12.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kinnitab komitees 7.–8. veebruaril 2012. aastal toimunud konverentsi „Elagem säästvalt, käitugem vastutustundlikult! Euroopa kodanikuühiskond Rio+20 eel” lõppsõna punktis 8 öeldut, mille kohaselt ta „hindab, et algses kavandis tunnistatakse SKP piiratud võimalusi heaolu mõõtmisel ja kutsutakse üles kaasama kodanikuühiskond täiendavate näitajate kiirese väljatöötamise”.

1.2 Komitee tunnustab viimastel aastatel sisemajanduse koguprodukti (SKP) täiendavate näitajate väljatöötamisel maailmas ja Euroopas tehtud edusamme, eriti inimeste elukvaliteedi ja sotsiaaltähtsuste representatiivsete näitajate uurimisel seoses majandussüsteemide jätkusuutlikkusega.

1.2.1 Komitee peab jätkuvalt sellist näitajate väljaarendamist väga oluliseks, eelkõige siis, kui sellega tegeletakse terviklikult, tõstes Euroopa Liidu (EL) eeslinile, sh tulevasi rahvusvahelisi kohtumisi (Rio+20) silmas pidades ja eelkõige uute Euroopa stabiilsuse ja majanduskasvu, sotsiaalse arengu ja ühtekuuluvuse ning keskkonnasäästlikkuse strateegiate võimalike edusammude tõttu. Esimene tegevuskava, mille suhtes tuleks SKPd täiendavate näitajate väljatöötamist hinnata, on strateegia „Euroopa 2020”.

1.3 Komitee väidab, et seda keerukat teed, mis viib ühiskonna heaolu ja progressi – mis on ulatuslikum kui ainult majanduskasv – ümbermääratlemisele, ei saa eraldada ELi vastavatest poliitikameetmetest majandus- ja finantskriisi uute tagajärgedega tegelemiseks.

1.3.1 Majanduse elavdamiseks ja kriisi ületamiseks on vaja muuta aluseks võetud paradigmat, rajades arengu ühiskonna heaolele ja progressile. Ainult nii saab pöörata suuremat

tähelepanu kriisi ja selle hiljutise retsessiivse tagasilanguse tekkepõhjustele Euroopas, et mõõta kriisi ulatust ja töötada välja sobivamad poliitikameetmed nii lühiajalises kui ka keskpikas perspektiivis. Selles mõttes on ELi poliitika kujundamine eriti huvitav ülesanne.

1.4 Komitee rõhutab seega, et vastuseis harilike puhtalt majanduslike ja finantsnäitajate kõrval ka majandusliku ja sotsiaalse jätkusuutlikkuse ja keskkonnasäästlikkuse näitajate kasutuselevõtmisele ning nende institutsioonilisele järelevalvele ning püüdlused neid „maha teha” tuleb ületada just nimelt selleks, et praegust kriisi ohjata ja paremini valitseda.

1.5 Vahe majanduspoliitika ning sotsiaalse heaolu ja progressi poliitika vahel nii riikide kui ka Euroopa tasandil on kasvanud märkimisväärselt. Kuna liikmesriikide statistikaametid on nüüd hakanud siiski laialdaselt kasutama SKPd täiendavaid näitajaid, siis on selle lõhe vähendamise võimalus seotud võimega viia suur kättesaadav teabehulk Euroopa kodanike teadmisse ja teadvusse.

1.5.1 Selleks tuleb arendada arutelu progressi enda tähenduse üle, millega tuuakse lisaks arengu mõiste ümbermääratlemisele sisse ka poliitilise vastutuse elemendid. Selle käsitluse järgimiseks tuleb kindlaks määrata progressi moodustamise eri tegurid,

i) laiendades selleks rahvamajandust sotsiaalsetele ja keskkonnanähtustele;

ii) kasutades liitnäitajaid;

iii) luues põhinäitajad.

1.6 Komitee leiab seega, et statistikal on otsustav osa teadmiste lünga täitmisel

- poliitiliste otsustega vallandatud majanduslike ja sotsiaalsete protsesside ning sotsiaalse heaolu- ja progressialase edasiminekü vahel;
- poliitiliste institutsioonide endi ja kodanike organisatsioonide vahel; eriti praegu, arvestades info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate arengut.

1.7 Komitee on veendunud, et demokraatlike otsustusprotsesside läbipaistvus nõuab sõltumatut statistika haldamist, milles asutakse taas põhiülesande juurde suunata mõõtmine ja selle puhul kasutatav meetodika nende tegurite poole, mis tulenevad uutest majanduslikku, sotsiaalset ja keskkondlikku laadi nõudmistest. Selle raames on Eurostatil keskne roll riiklike ja piirkondlike statistikaandmete integreerimisel ja ühtlustamisel.

1.8 Komitee leiab ka, et kodanikuühiskond peaks koos teiste ühiskonnaliikmete ja institutsioonidega välja selgitama valdkonnad, milles tuleks ühiskonna progressi hinnata, piiritledes konkreetsed tähtsusvaldkonnad ja olulised faktid (majandus-, sotsiaals- ja keskkonnaval). Seda on võimalik saavutada spetsiaalsete teabe-, konsultatsiooni- ja osalemisvahenditega.

1.8.1 Komitee leiab, et avalik-õiguslike otsuste õiguspärasust ei saa luua ja kindlustada ainult riigi formaalsete – institutsiooniliste, juriidiliste, põhiseaduslike – tagatiste ja korraga, vaid see peab tingimata kodanikuühiskonna panusel põhinema.

1.8.2 Kodanikuühiskonna eriline osa arengu- ja heaoluperspektiivi määramises on vajalik poliitiline panus ja seda mitte ainult osalusmõõtme põimimiseks teadusmõõtmega, vaid ka seatud eesmärkide endi poole pühendumiseks.

1.9 Kuid arendatud ei ole jõustamis- ja aruandekohustuse vahendeid, mis on vajalikud selleks, et poliitilisi valikuid, eriti majandus- ja eelarvepoliitika valikuid, näitajate endi tulemuslikkusega siduda.

1.10 Komitee leiab eri riikide konsultatsiooni- ja osaluskoostöö arvestades, et heaolu- ja progressinäitajad tuleks kujundada kaalutlemisel põhinev paradigma alusel (teabe ja seisukohtade jagamine, et jõuda ühise otsuseni arutelu käigus, mille abil kujundatakse ja väljendatakse ühiseid eelistusi). See peaks põhinema järgneval:

— institutsiooniliste osalejate ja kodanikuühiskonna esindajate näost näkku kohtumised;

— kõikide asjaomaste huvidega arvestamine otsustusprotsessis, kus kaalutakse, kuidas mõõta ja saavutada heaolu ja sotsiaalset progressi;

— ühisele hüvele suunatus, eelkõige aruteludest tulenevates järeldustes.

1.11 Komitee võtab endale kohustuse jälgida jätkuvalt tegevust, mis hõlmab riigi ja Euroopa tasandil kodanikuühiskonna kaasamist SKPd täiendavate näitajate koostamises.

1.12 Komitee kinnitab oma valmisolekut olla organiseeritud kodanikuühiskonna ja Euroopa institutsiooniliste organite vaheliseks koostööpaigaks protsessis, milles nad osalevad ja Euroopa Liidu jaoks progressinäitajate väljaselgitamist ja väljatöötamist arutavad.

2. Sissejuhatus

2.1 Käesoleva arvamusega kavatseb komitee anda oma panuse arutellu teemal, kuidas kaasata kodanikuühiskond ühiskonna heaolu- või progressinäitajate väljatöötamise protsessidesse, pidades silmas ÜRO säästva arengu konverentsi „Earth Summit 2012 – Rio +20”, mis toimub 20.–22. juunil 2012 Rio de Janeiros⁽¹⁾, või Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) IV ülemaailmset foorumit „Statistika, teadmine ja poliitika heaolu mõõtmiseks ja ühiskondade edu edendamiseks”, mis toimub 16.–19. oktoobril 2012 New Delhis Indias.

2.2 Komitee kavatseb jätkata samas suunas, mille ta seadis kahe eelmise arvamusega, jälgides järjepidevalt edusamme, mida on sisemajanduse koguprodukti (SKP) täiendavate näitajate väljatöötamisel Euroopa tasemel saavutatud. Need näitajad peavad väljendama majanduslikku ja sotsiaalset arengut samal ajal, kui keskkonnasäästlikkust on samuti täiel määral arvesse võetud⁽²⁾.

2.3 Komitee oli juba oma arvamusega „SKT näitajast kaugemale vaatamine – säästva arengu näitajad”⁽³⁾ algatanud arutelu SKP piiride üle, võimalike korrigeerimiste ja lisamiste ning seega vajaduse üle töötada välja uued kriteeriumid täiendavate (majanduslike, sotsiaalse ja keskkonnavalaste) heaolu- ja jätkusuutlikkuse näitajate kindlaksmääramiseks „tasakaalustatuna poliitika suunas”.

⁽¹⁾ <http://www.earthsummit2012.org/>.

⁽²⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee omaalgatuslik arvamus teemal „SKT näitajast kaugemale vaatamine: säästva arengu näitajad”, ELT C 100, 30.4.2009, lk 53; arvamus komisjoni teatise kohta nõukogule ja Euroopa Parlamendile „SKP täiendamine. Edu mõõtmine muutvas maailmas”, ELT C 18, 19.1.2011, lk 64.

⁽³⁾ ELT C 100, 30.4.2009, lk 53.

2.4 Kaks aastat hiljem avaldas komitee Euroopas toimunud arutelu ja tehtud tööde jätkuks oma arvamuses „SKP täiendamine. Edu mõõtmine muutuv maailmas“⁽⁴⁾ toetust Euroopa Komisjoni teatisele⁽⁵⁾, rõhutades, kui tähtis on lähtuda pikast perspektiivist selliste võrdlusparameetrite ja statistikavahendite valikul, mis sobiksid kõige paremini, et laiendada rahvamajanduse arvepidamist otse keskkonna- ja sotsiaalaspektidele, ja ka siin olenevalt institutsioonide poliitikalukujundajate strateegilistest valikutest.

2.4.1 Eespool nimetatud arvamuses märkis komitee vajadust uurida põhjalikumalt inimeste elukvaliteedi ja sotsiaalingimuste representatiivseid näitajaid, võttes aluseks tervikliku käsitluse, mis seaks sellise Euroopa Liidu algatuse eesliinile.

3. Majanduskasvust ühiskonna progressini: keerukas teekond

3.1 Juba üle viiekümne aasta tegeletakse uute, alternatiivsete või pigem SKPd kui traditsioonilist majanduskasvunäitajat täiendavate sünteetiliste näitajate väljatöötamisega. See on konkreetsele ühiskonna tegevusalale – peamiselt turusegmendile – spetsialiseerunud mõõtevahend. Ainult seda näitajat sai ilma pingutamata tõlgendamise teel muuta tootmisnäitajast ühiskonna heaolu näitajaks⁽⁶⁾.

3.1.1 1960.–1990. aastatel töötati välja SKPd täiendavad või selle alternatiivsed sotsiaalsed näitajad, millega sai välja tuua traditsioonilist majanduslikku valdkonda täiendavad uurimisvaldkonnad. Seda etappi võib määratleda ühiskonna progressi näitajate sotsiaalse etapina.

3.1.2 Kaheksakümnendate lõpus (1987) tõstatati Brundtlandi aruandes säästva arengu küsimus maailma tähelepanu keskmesse⁽⁷⁾. Seejärel tõusis ÜRO 1992. aasta keskkonna- ja arengukonverentsiga (Rio Earth Summit) keskkonnaküsimus rahvusvahelise poliitika päevakorda, mis märkis üleminekut ülemaailmsesse etappi – näitajate uurimise ja väljatöötamise etappi –, mis võimaldab mõõta ühiskonna progressi⁽⁸⁾.

⁽⁴⁾ ELT C 18, 19.1.2011, lk 64.

⁽⁵⁾ COM(2009) 433 final.

⁽⁶⁾ Simon Kuznets – kellele võlgname SKP levimise eest Ameerika Ühendriikides – hoiatas võimalike kuritarvituste või arusaamatuste eest, milleni võib viia sellise vahendi väärkasutamine, kandes hoolt selle eest, et kasutuspiirid kindlaks määrataks. Costanza, R., Hart, M., Posner, S., Talberth, J., „Beyond GDP: The Need for New Measures of Progress”, Boston University, 2009.

⁽⁷⁾ Maailma keskkonna- ja arengukomisjoni raport, Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, 1987.

⁽⁸⁾ Uurimistegevus keskendub peamiselt neljale erinevale meetodilisele käsitlusviisile: i) SKPd korrigeerivad näitajad; ii) alternatiivsed näitajad; iii) sünteetilised (ehk liit-) näitajad; iv) näitajate süsteem.

3.2 Igatahes kinnistub nõue mõõta ühiskonnas saavutatud heaolutaset, mis tagab korraga ühiskonna majandusliku ja sotsiaalse jätkusuutlikkuse ning keskkonnasäästlikkuse, jõulise-malt just viimasel kümnendil.

3.3 Viimastel aastatel täitis olulist rolli OECD oma 2003. aasta ülemaailmse ühiskondade progressi mõõtmise projektiga⁽⁹⁾. See ülemaailmne projekt (Global Project) oli ja on praegugi tõeline ja õige kogu maailma osalusega arutelukoht, kus teadvustati vajadust muuta ühiskonna progressi paradigmat ja sellest tulenevat maailma arengumudelit.

3.3.1 Ülemaailmse projektiga loodi avaliku ja erasektori ettevõtjate võrk, kes on huvitatud intensiivse arutelu arendamisest järgmistel teemadel: i) ühiskonna heaolu, keskkonnasäästlikkuse ja majanduskasvu statistika uuringud ja analüüsid; ii) info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendid, mis võimaldavad muuta statistika teabest teadmiseks⁽¹⁰⁾.

3.4 20. augustil 2009. aastal avaldas Euroopa Komisjon olulise teatise „SKP täiendamine. Edu mõõtmine muutuv maailmas“⁽¹¹⁾, mille alusel tunnistati nõuet täiendada SKPd keskkonna- ja sotsiaalnäitajatega, kehtestades tööprogrammi aastani 2012.

3.5 Veidi vähem kui kuu aega hiljem⁽¹²⁾ avaldati komisjoni aruanne majanduskasvu ja sotsiaalse edu mõõtmise kohta (üldiselt tuntud kui Stiglitz, Seni ja Fitoussi komisjoni aruanne)⁽¹³⁾ konkreetsete eesmärkidega:

- a) määrata kindlaks SKP kui majandusliku tulemuslikkuse ja sotsiaalse progressi näitajana kasutamise piirid;
- b) hinnata võimalust kasutada alternatiivseid sotsiaalse progressi mõõtmise vahendeid;
- c) arendada arutelu teemal, kuidas esitada statistikaandmeid asjakohaselt.

⁽⁹⁾ Projekt algatati 2004. aastal Palermos OECD esimesel maailmafoorumil teemal „Statistika, teadmine ja poliitikasuunad“. Kolm aastat hiljem (2007) peeti teine foorum Istanbulis teemal „Ühiskonna edu mõõtmine ja edendamine“, kus vastavad EÜ, OECD, ÜRO, ÜRO arenguprogrammi, Maailmapanga ja Islamikonverentsi organisatsiooni esindajad kirjutasid alla Istanbuli deklaratsioonile. 2009. aastal toimus Busanis (Lõuna-Korea) OECD kolmas foorum „Edu kaardistamine, visiooni loomine, elukvaliteedi parandamine“.

⁽¹⁰⁾ OECD esitas oma iga-aastasel foorumil 24.–25. mail 2011 parema elu indeksi (*Better life index*), mis mõõdab jõukust, heaolu ja elukvaliteeti 11 parameetri abil (eluase, sissetulek, töö, kogukonnaelu, haridus, keskkond, valitsemine, tervis, isiklik rahulolu, turvalisus ning isikliku elu ja töö tasakaal); „How's Life? Measuring Well-Being, OECD Better Life Initiative“, OECD, 2011, <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>.

⁽¹¹⁾ COM(2009) 433 final.

⁽¹²⁾ 14. septembril 2009.

⁽¹³⁾ <http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm>.

3.5.1 Selleks anti aruandes 12 soovitus selliste mõõtevahendite väljatöötamiseks, mille abil saab välja selgitada sotsiaalset, materiaalsel ja mittemateriaalsel heaolu selle paljudes mõõtmetes⁽¹⁴⁾.

3.6 25. septembril 2009 muutus arutelu SKP ning täiendavate sotsiaalse ja keskkonnavalase heaolu näitajate vajalikkuse üle G20 tippkohtumisel Pittsburghis veelgi prestiižemaks. Tippkohtumise lõppdeklaratsioonis rõhutati järgmist kohustust: „Ajal, mil kohustume võtma kasutusele uue ja jätkusuutliku majanduskasvu mudeli, peame julgustama uute mõõtmismeetodite väljatöötamist, mis võimaldaksid võtta täielikumalt arvesse majandusarengu sotsiaalset ja keskkonnamõõdet.”

3.7 2010. aasta detsembris esitas Euroopa Komisjon viienda aruande majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse kohta⁽¹⁵⁾, mille 1. peatükis „Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne olukord ja suundumused” on osa „Heaolu parandamine ja tõrjutuse vähendamine” (lk 73–117), milles on esitatud mitmed heaolu näitajad.

3.8 Vaatamata sellele, et ühiskonna progressile pööratakse taas tähelepanu, näib, et nende sotsiaalsete ja keskkonnanäitajate rakendamise suhtes püsib Euroopa institutsioonilisel tasandil pigem tugev vastuseis.

3.8.1 2010. aasta kevadel ja sügisel esitas Euroopa Komisjon Euroopa majanduse juhtimise tõhustamise projekti ELi liikmesriikide finants- ja makromajanduslike tasakaalunihete tasakaalustamiseks⁽¹⁶⁾. See süsteem peaks tuginema näitajatesüsteemile (*scoreboard*), et anda selliste tasakaalunihete kohta alarme ja võimaldada võtta huvitatud liikmesriikides asjakohaseid parandusmeetmeid⁽¹⁷⁾. Kahjuks osutus arutelu kasutusele võetavate näitajate süsteemi üle täiesti läbipaistmatuks. Komisjoni valikust

jäid välja olulised majanduslikud näitajad, mis võimaldaksid mõista rahalisi, sotsiaalseid ja keskkonnavalaseid tasakaalunihkeid.

3.8.2 Tundub, et sama valik on tehtud laiendatud euroala pakti või hiljutise fiskaalkokkuleppega, mille eesmärk on vastata finantsspekulatsioonidele ja hoida euroala konkurentsivõimet.

3.8.3 Nagu eespool – nii arvamuses majanduspoliitika koordineerimise edendamise kohta⁽¹⁸⁾ kui ka arvamuses makromajanduse tasakaalunihete kohta⁽¹⁹⁾ – on öeldud, leiab komitee, et kui makromajanduse tasakaalunihked on seotud püsivate erinevustega liikmesriikide kogunõudluse ja -pakkumise vahel (mis võivad põhjustada majanduse kogutarbimise ja -säästude süstemaatilist üle- või puudujääki), siis on vähemasti asjakohane võtta kasutusele ka sotsiaalsed näitajad, näiteks sissetuleku ja rikkuse ebavõrdsuse näitaja, madalamate töötasude esinemus, nn töötavate vaeste komponent, töötasude ja kasumi osa SKPs jne⁽²⁰⁾. Need näitajad näitavad makromajanduslikke tasakaalunihkeid, mis tulenevad suurema tulu teenijate säästude ülejäägist ning keskmise ja väikese tulu teenijate ülemäärastest võlasutumisest. Need on kahtlemata ühed 2008. aastal puhkenud ülemaailmse majandus- ja finantskriisi põhjustest⁽²¹⁾.

3.8.4 Teisisõnu järgib Euroopa Komisjon, kelle roll on juhtida, koordineerida ja eelkõige kontrollida liikmesriike, veidi vähem kui kaks aastat pärast komisjoni enda eespool viidatud teatist⁽²²⁾ uusi sotsiaalse arengu ja progressi väljatöötamise viise, ent samas kasutab ta jätkuvalt traditsioonilisi vahendeid ja käsitlusviise, seades ainult mõned majanduspekti mõõtmised tähtsamale kohale ning jättes kõrvale suure osa sotsiaalsetest ja keskkonnavalaspektidest.

⁽¹⁴⁾ 12. oktoobril 2011 peeti Pariisis OECD, riikliku statistika- ja majandusuuringute instituudi (Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques (INSEE)) ning Prantsusmaa majandus-, rahandus- ja tööstusministeeriumi korraldatud konverents „Kaks aastat pärast Stiglitz-Sen-Fitoussi aruande avaldamist”.

„Two years after the Stiglitz-Sen-Fitoussi report: What well-being and sustainability measures? INSEE's contributions”. INSEE, Pariis, 2011.

⁽¹⁵⁾ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion5/index_et.cfm.

⁽¹⁶⁾ Majanduspoliitika parem koordineerimine aitab suurendada stabiilsust, elavdada majanduskasvu ja luua enam töökohti – ELi majandusjuhtimise tõhustamise hoovad, COM(2010) 367 final. Majanduspoliitika koordineerimise edendamine, COM(2010) 250 final.

⁽¹⁷⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus euroalal esinevate ülemääraste makromajanduse tasakaalunihete korrigeerimiseks võetavate täitemeetmete kohta, COM(2010) 525 final – 2010/0279 (COD).

Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus makromajanduse tasakaalunihete ennetamise ja korrigeerimise kohta, COM(2010) 527 final – 2010/0281 (COD).

⁽¹⁸⁾ Arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Majanduspoliitika parem koordineerimine aitab suurendada stabiilsust, elavdada majanduskasvu ja luua enam töökohti – ELi majandusjuhtimise tõhustamise hoovad”, ELT C 107, 6.4.2011, lk 7.

⁽¹⁹⁾ Arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus euroalal esinevate ülemääraste makromajanduse tasakaalunihete korrigeerimiseks võetavate täitemeetmete kohta”, COM(2010) 525 final – 2010/0279 (COD), ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus makromajanduse tasakaalunihete ennetamise ja korrigeerimise kohta”, COM(2010) 527 final – 2010/0281 (COD), ELT C 218, 23.7.2011 lk 53.

⁽²⁰⁾ Nagu on muuhulgas soovitatud Euroopa Parlamendi 16. detsembril 2010. aasta raportis „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus makromajanduse tasakaalunihete ennetamise ja korrigeerimise kohta”, raportöör Elisa Ferreira (2010/0281(COD)).

⁽²¹⁾ „The Challenges of Growth, Employment and Social Cohesion” („Majanduskasvu, tööõhve ja sotsiaalse ühtekuuluvuse väljakutsed”), aruteludokument ILO ja IMFi konverentsi jaoks, Oslo, 13. september 2010, lk 67–73).

⁽²²⁾ Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile „SKP täiendamine: edu mõõtmine muutuv maailmas”, COM(2009) 433 final.

3.8.5 Just selliste olukordade tagajärjel on komitee ühes Euroopa Parlamendi ja Regioonide Komiteega seisukohal, et arutelu sotsiaalse progressi idee teemal ei või piirduda kitsaste valdkondadega, vaid peab tingimata hõlmama kogu ühiskonda.

3.9 Kõikides SKPd täiendavate näitajate alal riikides ja rahvusvaheliselt tehtud töodes kerkib esile mõte, et kui oleks pööratud suuremat tähelepanu ka majandusliku, sotsiaalse, keskkonnavalase, põlvkondadevahelise ning avaliku ja erasektori finantsalase jätkusuutlikkuse näitajatele, oleks praegusest kriisi eest saanud õigel ajal hoiatada ja seega oleks saanud kriisi kindlasti paremini ohjata.

3.9.1 Heaolu ja progressi mõõtmine ei ole ainult tehniline probleem. Juba heaolu mõiste ise on seotud ühiskonna ja sellesse kuuluvate inimeste eelistuste ja põhiväärtustega.

3.9.2 Uuringutes ja aruteludes, mis on toimunud kriisi põhjuste üle ja võimaluse üle mõõta kriisi ammendavamate näitajatega, kerkib kõige tähenduslikumate aspektide hulgas suurima tähelepanu alla kogunõudlus (mitte ainult pakkumine). Materiaalset heaolu käsitlevas rahvusvahelises arutelus on rõhutatud vajadust pöörata suuremat tähelepanu pigem sissetulekule ja tarbimisele kui tootmisele ning sellele, et arvestada tuleb ka rikkuse koondumise näitajaid. Lisaks tuletatakse meelde kaupade kvaliteedi mõju heaolule ja asetatakse erilist rõhku ebavõrdsuse aspektidele, nende mõõtmisele ja kohustusele mitte piirduda nende arvesse võtmisel ainult keskmiste väärtustega.

3.9.3 Ei ole kahtlust, et kuna 2008.–2009. aasta majandus- ja finantskriis on veninud praeguse teistkordse tagasilanguseni (*double-dip*), on see arutelu asjakohasem kui kunagi varem, eriti mis puutub kriisi enda põhjustesse ning selle majanduskasvu, arengu ja progressi enda ümbermääramisse, mida eri riikide süsteemides ja ühiskonnas üldisemalt soovitakse (taas)toota.

4. Uus võrdlusparadigma: ühiskonna progress

4.1 Arutelu majandussfäärist kaugemale ulatuvate uute näitajate vajalikkuse üle, et võtta arvesse ka sotsiaalseid ja keskkonna-probleeme, saab nüüdsest uue hoo, kuna ühiskonna võrdlusparadigma on muutunud. Kuigi majanduskasv on praegusel ajal riigi jaoks äärmiselt oluline tegur, ei piisa sellest enam kogukonnale tegeliku progressi kindlustamiseks, kui majanduskasv ei ole kaasav ega jätkusuutlik.

4.1.1 Majanduskasvu mõistele on lisandunud progressi mõiste. See on palju laiem ja komplekssem mõiste, mille mitmemõõtmelisus eeldab paljusid: i) eesmärgi, mis tuleb saavutada; ii) poliitika- ja sekkumismeetmeid, mis tuleb võtta; iii) ning seega näitajaid nende eesmärkide suunas tehtavate edusammude jälgimiseks. Progressi mõistet võidakse eri laiustel, eri elanikkonnarühmades, kultuurides ja religioonides erinevalt tõlgendada ja sellele erinevaid tähendusi omistada.

4.2 Kui võtta võrdlusparadigmaks majanduskasvu asemel progress, ei tee see kaugeltki asja lihtsamaks, vaid muudab selle keerulisemaks. Sellepärast on enam kui kunagi varem vaja edendada arutelu progressi tähenduse üle, mis lisaks arengu mõiste ümbermääramisele seatud eesmärkide ja nende saavutamise vahendite kindlaksmääramise kaudu toob sisse ka poliitilise vastutuse elemendid. Teisisõnu on see arutelu selleks, et kindlustada, et ühiskond saaks kõikides selle koostisosades keskenduda teguritele, mida ta peab edasi eksisteerimiseks oluliseks.

4.3 See täiesti uus käsitlus nõuab, et määrataks kindlaks eri tegurid, mis progressi moodustavad, et seejärel saaks välja töötada vastavad näitajad. Kolm valdavat käsitlust progressi mõõtmiseks on seotud

i) rahvamajanduse laiendamise sotsiaalsetele ja keskkonnanahtustele;

ii) liitnäitajate kasutamisega;

iii) põhinäitajate loomisega.

4.4 Ühiskonna progressi alal tehtud kõige uuematest ja täielikematest töödest tuleneb, et see koosneb peamiselt kahest süsteemist: inimsüsteemist ja ökosüsteemist⁽²³⁾. Need kaks süsteemi on omavahel tihedalt seotud kahe erineva kanali kaudu: esimene on keskkonnaressursside majandamine ja teine ökosüsteemi teenused⁽²⁴⁾.

4.4.1 Selles kontekstis omandab inimeste heaolu (selle individuaalses ja sotsiaalses kontseptsioonis) domineeriva funktsiooni ja on ühiskonna progressi põhieesmärgiks. Inimeste heaolu toetavad seega kolm tegevusvaldkonda: majandus, kultuur ja valitsemine (mida võib omakorda pidada vaheeesmärkideks). Ka ökosüsteem koosneb tegevusvaldkonnast, milleks on ökosüsteemi seisund (vt joonis 1).

4.4.2 Selles kontekstis võib ühiskonna heaolu määratlada inimeste heaolu ja ökosüsteemi tingimuste summana ning vastavat ühiskonna progressi inimeste heaolu ja ökosüsteemi tingimuste paranemisena. Seda hinnangut tuleks igal juhul korrigeerida, täiendades seda inimeste heaolus ja ökosüsteemi

⁽²³⁾ Hall, J., Giovannini, E., Morrone, A., Ranuzzi, G., „A Framework to Measure the Progress of Societies”, tödokument nr 34, STD/DOC(2010)5, OECD, statistika direktoraat, Pariis, 2010.

⁽²⁴⁾ Kui ressursside majandamine on inimsüsteemi tegevuse toimel ökosüsteemi suhtes saadav tulemus (loodusvarade kasutamine, saastamine), siis ökosüsteemi teenused ühendavad endas neid kaht süsteemi (inimsüsteemi ja ökosüsteemi) mõlemas suunas (toidu, vee ja õhuga varustamine, loodusõnnetuste mõjud jne). Hall J., Giovannini E., Morrone A., Ranuzzi G., 2010.

tingimustes esineva ebavõrdsuse osaga. Arvesse tuleb võtta ebavõrdsust ühiskondade ja geograafiliste piirkondade vahel, nende sees ja eri põlvkondade vahel. Selliselt saab määratleda ühiskonna võrdset ja jätkusuutlikku progressi.

4.5 Just selliste kaalutluste raamesse kuulub arutelu SKPd täiendavate näitajate üle. Kui see arutelu praegu taasavastatakse ja seatakse nõue ka teisi nähtusi (peale pelgalt majanduskasvu) mõõta, siis tehakse seda selleks, et selliste nähtuste tähtsuse uuesti teadvustamine kindlustaks, et need lõpuks poliitilise tegevuskavva võetaks. Nende mõõtmine võimaldab neid tunda ja seega ka juhtida.

4.5.1 Sellised nähtused esindavad poliitilisi valikuid ja seega on asjakohane neid jälgida, sest see võimaldab kodanikke asjakohaselt informeerida. Ning seepärast ongi sõltumatu ja kvaliteetne ametlik statistika väga oluline.

5. Teave, konsulteerimine ja osalemine progressinäitajate väljatöötamisel

5.1 Taas tehtud ettepanek arutada SKPd täiendavate näitajate väljatöötamist põhineb peamiselt asjaolul, et viimasel kümnendil on ilmnunud tõeline lõhe:

- ametliku statistika (riikide ja riikideüleised statistikaametid) põhjal mõnede nähtuste kindlakstegemiseks võetud meetmete
- ning majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnanalaste suundumuste vahel, mis pakuvad ühiskonnale huvi ja millega Euroopa kodanikel tuleb iga päev toime tulla.

Sellist lahknevust teravdavad ka ülemaailmsest kriisist tingitud majanduslikud ja sotsiaalsed hävitavad tagajärjed.

5.1.1 Teisisõnu toob kindlaks tehtud ja ametliku statistika põhjal (selle traditsiooniliste näitajatega, millest SKP on kõige representatiivsem näitaja) kujutatud tegelikkuse ning kodanike tunnetatud reaalsuse vaheline lõhe paratamatult kaasa mitmeid küsimusi selle kohta, milline peaks olema ametliku statistika roll 21. sajandil.

5.2 Kõik see leiab aset just nüüd, kui info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arengu tulemusel toimub kommunikatsioonis omamoodi tõeline revolutsioon, mis võimaldab teabevoogude suuremat kättesaadavust. Tõeline keskne küsimus on see, mil määral peegeldub see kõik kogukonna tegelikus teadvuses, ja

siin peabki ametlik statistika oma põhirolli täitma. Eesmärk peab olema tee sillutamine üleminekule teabelt teadmisele.

5.2.1 Teabe suurem kättesaadavus soodustab demokraatlike otsustusprotsesside läbipaistvust (näiteks soodustavad statistilised näitajad arusaamist selliste määrava tähtsusega nähtuste dünaamikast nagu tööhõive, töötus, inflatsioon jne). Kuid tohutu teabevoog võib tekitada segadust teabe kasutajate keskendumisvõimes, olgu need siis kodanikud või poliitika kujundajad (sest suurem teabevoog ei väljendu tingimata paremas teadmises).

5.3 Sellise dilemma ees ilmnebki nõudmine sõltumatu ja kvaliteetse statistikapõhise valitsemise järele. Statistika põhiroll on suunata mõõtmisi ja nende meetodikat uutest majanduslikest, sotsiaalsetest ja keskkonnanalastest nõudmistest tulenevatele nähtustele ⁽²⁵⁾.

5.3.1 Komitee leiab, et selles kontekstis ongi omal kohal Euroopa Komisjoni teatis „Euroopa statistika tõhusa kvaliteedijuhtimise väljatöötamine” ⁽²⁶⁾, milles rõhutatakse, et statistika peab tänapäeval lisaks nähtuste kohta teabe andmisele võimaldama neid praegu ja tulevikus juhtida. Selles suhtes peavad kodanikud saama teha oma valikuid informeeritult, mõistlikult ja demokraatlikult.

5.3.2 Eurostat peab seega asuma ELi 27 liikmesriigi riiklike ja piirkondlike statistikaandmete integreerimisel ja ühtlustamisel kesksesse rolli, et mõõta heaolu muutusi pärast riiklike meetmetega sekkumist, eriti elukvaliteedi, jätkusuutlikkuse ning tulude ja kapitali jagunemise aspektides.

5.3.3 Eurostat peaks tagama meetoodilise toe, mis annab institutsioonilistele osalejatele ja ühiskonnaliikmetele ehk Euroopa kodanikele vahendid selleks, et neid asjakohaselt informeeritaks, nendega konsulteeritaks ja et nad saaksid tõhusalt avalikus arutelus osaleda ⁽²⁷⁾.

⁽²⁵⁾ Giovannini, E., „Statistics and Politics in a Knowledge Society”, OECD, STD/DOC(2007)2, 29. mai 2007, võetud 28. jaanuaril 2010 aadressilt <http://www.oecd.org/dataoecd/39/53/41330877.pdf>.

Giovannini, E., „Measuring Society's Progress: A key issue for policy making and democratic governance”, 2009, võetud 28. jaanuaril 2010 aadressilt: <http://www.oecd.org/dataoecd/6/34/41684236.pdf>.

⁽²⁶⁾ COM(2011) 211 final.

⁽²⁷⁾ Selleks asutatigi Euroopa statistikasüsteemis sponsorlusrühm „Edu, heaolu ja säästva arengu mõõtmine” volitusega koordineerida tegevust selles valdkonnas ja rakendada Stiglitz, Seni ja Fitoussi komisjoni soovitusi, võttes asjakohaselt arvesse strateegia „Euroopa 2020” strateegia eesmärgi.

5.4 Kui selles uues valdkonnas peaks kodanikuühiskond ühes ühiskonnaliikmete ja institutsiooniliste osalejatega spetsiaalsetel ümarlaudadel ja foorumitel kindlaks tegema valdkonnad, milles määratakse kindlaks ühiskonna progress, piiritledes konkreetsed tähtsusvaldkonnad ja -nähtused (mitmesugused majandus-, sotsiaal- ja keskkonnavaldkonnad), siis statistikale omistatakse tehnilise toe roll sobiva metoodika pakkumise ja nende nähtuste jälgimiseks tõhusate näitajate kindlaksmääramise kaudu.

5.5 Kodanike kaasamine võimaldab luua kollektiivse teadmise vorme, mis aitavad kodanikuaktiivsuse väljakujunemist võimaldades demokraatiat ümber määratleda:

- esiteks osalusdemokraatia suurema interaktiivsusega ja prioriteetide seadmise ruumiga üldise huvi suhtes eri seisukohade järkjärgulise mõistmise ja kaalumise teel ⁽²⁸⁾;
- seejärel ettepanekute väljatöötamise demokraatia, et täpsustada kriteeriumid, mis piiritlevad heaolu mõistet sotsiaalse progressi ühise eesmärgina, määrares kindlaks muutujad, mis võimaldavad välja töötada näitajaid, millega saab heaolu mõõta ja määratleda ühiskonna progressi saavutamise etappe sidusrühmadele mõistetavalt ning seega soodustada nende kaasamist heaolu levitamise püüetesse ⁽²⁹⁾.

5.5.1 Selles töös areneb välja sotsiaalkapitali mõiste ⁽³⁰⁾, mis on Euroopa teadmispõhise majanduse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse eesmärkide alus. Ehk teisisõnu võime täpsustada kõikide heaolu mõistet, suurendades usaldust, mõistmist ja koostööd

kodanikuühiskonna ja valitsemissektori asutuste vahel. Seda saab saavutada ainult tugeva ühiskondliku, poliitilise ja sotsiaalse osalemise kaudu, mida need samad valitsemissektori asutused peavad konsultatsioonidega soodustama ⁽³¹⁾.

5.5.2 Suur rühm riike (Austraalia, Kanada, Prantsusmaa, Saksamaa, Iirimaa, Itaalia, Luksemburg, Mehhiko, Madalmaad, Ühendkuningriik, Ameerika Ühendriigid, Šveits) on hiljuti algatanud otsustusprotsessid, mis näevad ette kodanikuühiskonna kaasamise.

5.5.3 Kõik kogemused näitavad kodanikuühiskonna osalemise struktuuris ja ulatuses olulisi erinevusi. Need avalduvad rohkem interaktiivse arutelu (avalik arutelu ning väärtuste ja prioriteetide kindlakstegemine) kui esimeses konsultatsioonifaasis.

5.5.4 Konsultatsioonifaas seevastu toimub sageli nii, et suurel määral kasutatakse spetsiaalseid veebisaite, luuakse mõned töörühmad, kelle ülesanne on tegeleda konkreetsete teemavaldkondadega ja konsultatsiooniprogrammidega, mis näevad ette intensiivse suhtlusvõrgustike, blogide ja arvamusküsitluste kasutamise (eriti Internetis). Seni ei ole ükski riik siiski suutnud siduda arutelu käigus kehtestatud näitajaid vormiliselt ega sisuliselt majandusliku ja finantsalase programmitöö protsessidega.

5.5.5 Komitee leiab, et kodanikuühiskonda saab heaolu- ja progressinäitajate väljatöötamisse kaasata nii, et nad osalevad aktiivselt nii poliitiliste prioriteetide kui ka jälgitava teabe valimisel.

Brüssel, 29. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽²⁸⁾ Selle teema kohta lisainfo saamiseks vt komitee osalusdemokraatia teemaline konverents „Osalusdemokraatia kui abivahend võitluses Euroopa usalduskriisiga”. Vt ka *The Citizen's Handbook* (<http://www.vcn.bc.ca/citizens-handbook>) ja Euroopa kodanikualgatus (<http://www.citizens-initiative.eu/>) – Euroopa kodanike osalemisõigusest teadlikkuse tõstmise kampaania.

⁽²⁹⁾ Osalusdemokraatia dünaamika analüüsimisel eristatakse tavaliselt ülalt alla ja alt ülesse protsesse. Mõlemal juhul viidatakse kahe erineva korraldus- ja otsustustasandi seosele (mis aga otsedemokraatia vormidest puuduvad). Seega on osalusdemokraatiat esitatud dialoogil ja protsessil põhineva objektina, mida saab kõige paremini kasutada konfliktide lahendamisel. Eesmärk on tuua need kaks protsessi kokku.

⁽³⁰⁾ „The well-being of nations: the role of human and social capital”, OECD, Pariis, 2001.

⁽³¹⁾ „Citizens as partners, Information, consultation and public participation in policy-making”, Public Management Service (PUMA), OECD, Pariis, 2011.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna roll Euroopa Liidu ja Kosovo suhetes”

(2012/C 181/05)

Raportöör: **Ionut SIBIAN**

22. septembril 2011. aastal saadetud kirjas esitasid volinik Maroš Šefčovič ja volinik Štefan Füle Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele taotluse koostada ettevalmistav arvamus teemal

„Kodanikuühiskonna roll Euroopa Liidu ja Kosovo suhetes”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 6. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 145, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 13.

1. Järeldused ja soovitused

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ettevalmistavas arvamuses kodanikuühiskonna rolli kohta Euroopa Liidu ja Kosovo suhetes võetakse arvesse ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1244 (1999).

Arvamus sisaldab rida soovitusi nii Euroopa Komisjonile kui ka Kosovo asutustele. Komitee on valmis toetama Euroopa Komisjoni tegevust, mille eesmärk on tugevdada nii Kosovo kodanikuühiskonna rolli kui ka Euroopa Liidu ja Kosovo kodanikuühiskonna suhteid.

1.1 Komitee kutsub Kosovo valitsust üles võtma sobilikke meetmeid etniliste vähemuste turvalise ja vaba liikuvuse tagamiseks riigi territooriumil, mis on eeldus lepituse ja vastastikuse usalduse saavutamiseks.

1.2 Euroopa Komisjon peaks tegema koostööd Kosovo valitsuse ja riigi meediaorganisatsioonidega, et toetada meedia vabadust ja ajakirjanduse professionaalseks muutumist.

1.3 Komitee innustab Kosovo valitsust konsulteerima riikliku majandusarengustrateegia koostamisel kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartneritega. Kosovo valitsus ja Euroopa Komisjon peaksid esmajärjekorras tegelema noorte ja naiste tööturule kaasamisega. Eritähelepanu tuleks pöörata maaelu arengu, säästva põllumajanduse ja põllumajandustootjate ühenduste toetamisele.

1.4 Komitee peaks aitama tugevdada Kosovo majandus- ja sotsiaalnõukogu, kaasates sinna peamisi sotsiaalvaldkonnas tegutsejaid ning jagades oma teadmisi ja kogemusi. Euroopa

Komisjon peaks pakkuma Kosovo majandus- ja sotsiaalnõukogule tugevat toetust. Kosovo valitsus peaks looma Kosovo majandus- ja sotsiaalnõukogu tegevuse jaoks eraldi eelarverea.

1.5 Komitee soovitab Kosovo tööministeeriumil välja töötada läbipaistev ja õiglane mehhanism sotsiaalpartnerite algatuste rahastamiseks.

1.6 Ehkki Kosovo staatus ei võimalda tal ühineda ILO konventsioonidega, peaks Kosovo valitsus oma õigusaktid ja tavad nendega kooskõlla viima.

1.7 Komitee arvates on sotsiaalpartnerite esindajad kohustatud osalema kõiki osapooli hõlmava riikliku Euroopa integratsiooni nõukogu loomisel.

1.8 Kosovo valitsus peaks tugevdama õigusaktide jõustamist avalikule teabele turvalise ja vaba juurdepääsu tagamiseks.

1.9 Seoses Kosovo riikliku korruptsioonivastase nõukogu loomisega 2012. aasta veebruaris väljendab komitee lootust, et kodanikuühiskonnale antakse reaalsed vahendid tõhusa panuse andmiseks korruptsioonivastasesse võitlusesse.

1.10 Kosovo valitsus peaks arvestama kodanikuühiskonna loodud strateegilise raamistikuga ning looma õigusliku ja institutsioonilise raamistiku kodanikuühiskonnaga peetava struktureeritud dialoogi jaoks ja kodanikuühiskonna kaasamiseks otsuste tegemise protsessi. Kosovo seadusandlik kogu peaks välja töötama institutsioonilise platvormi, mis võimaldaks korrapärast dialoogi kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

1.11 Euroopa Komisjon peaks jõulisemalt toetama kodanikuühiskonna võrgustike loomist Kosovos, et lihtsustada dialoogi ametiasutustega ja luua kontakte olemasolevate Euroopa kodanikuühiskonna platvormidega.

1.12 Euroopa Komisjon peaks toetama Kosovo valitsust õigus- ja maksuraamistiku väljatöötamisel, mis aitaks kaasa Kosovo kodanikuühiskonna pikaajalisele jätkusuutlikkusele. Kosovo valitsus peaks looma kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks läbipaistvad riikliku rahastamise mehhanismid. Lisaks soovib komitee Kosovo valitsusel luua kodanikuühiskonna riiklik fond.

1.13 Komitee soovib Euroopa Komisjonil jaotada kodanikuühiskonna jaoks mõeldud rahalised vahendid ühinemiseelse abi rahastamisvahendi (IPA) raames võrdselt demokraatiat ja õigusriiki ning sotsiaalmajanduslikku arengut edendavate organisatsioonide vahel. Komitee soovib kavandada IPA raames avaldatavad pakkumiskutsed selliselt, et oleks võimalik vältida lünkasid rahastamises.

1.14 Euroopa Komisjon peaks kaaluma võimalusi, kuidas hõlbustada väiksemate kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks ligipääsu komisjoni programmidele ning kuidas toetada pikemaajalisi algatusi.

1.15 Euroopa Komisjon peaks leidma lahendused lihtsustamiseks sotsiaalpartnerite juurdepääsu IPA raames kodanikuühiskonnale eraldatavatele vahenditele. Sotsiaalpartneritele võiks kodanikuühiskonna rahastamisvahendi raames luua konkreetsed programmid. Ametiühingud vajavad ühinemiseelse abi raames sihipäraselt suunatud programme, mis võimaldaksid neil suurendada oma suutlikkust.

1.16 Komitee pooldab jõuliselt kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite kaasamist IPA riiklike prioriteetide kindlaksmääramisse.

1.17 Komitee kinnitab oma huvi ja taht juhtida koos Euroopa Komisjoniga stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi raames toimuva dialoogi iga-aastaseid kodanikuühiskonna istungeid.

2. Arvamuse taust

2.1 Välisolejad Kosovos

2.1.1 17. veebruaril 2008. aastal kuulutas Kosovo seadusandlik kogu välja iseseisvuse. Kosovo võimud töötasid täielikult rakendada Martti Ahtisaari üldettepaneku sätteid Kosovo staatuse kohta ning võtsid võetud kohustuse järgimiseks vastu uue põhiseaduse. Seadusandlik kogu kutsus Euroopa Liitu üles läbi

viima ELi õigusriigimissiooni (EULEX). Lisaks esitas seadusandlik kogu reale riikidele ⁽¹⁾ üleskutse luua rahvusvaheline tsiviilbüroo (ICO), mille ülesanne on jälgida Ahtisaari plaani rakendamist. Rahvusvaheline tsiviilesindaja (ICR) säilitab õiguse lükata tagasi õigusaktid ja otsused, mis on Ahtisaari üldettepanekuga vastuolus.

2.1.2 NATO juhitud sõjaline kohalolek KFOR jätkab järkjärgult vähendatava kohalolekuga julgeoleku tagamist kogu Kosovos, samal ajal on Kosovo politsei võtnud üle kohustuse kaitsta enamikku kultuuri ja religiooniga seotud paikadest ja suuremat osa piiridest.

2.1.3 2010. aasta juulis võttis Rahvusvaheline Kohus vastu nõuandva arvamuse Kosovo iseseisvuse kohta ning leidis, et Kosovo iseseisvusdeklaratsiooniga ei rikutud rahvusvahelist õigust.

2.2 ELi Kosovo kontseptsioon

2.2.1 Kosovo iseseisvust on tunnustanud 22 ELi liikmesriiki 27st. Kuigi ELis puudub konsensus Kosovo staatuse suhtes, ei tähenda see, et liit ei saa Kosovo arengule kaasa aidata. Need viis riiki, kes ei ole Kosovo iseseisvust tunnustanud (Küpros, Kreeka, Rumeenia, Slovakkia ja Hispaania), on Kosovo võimudega seotud erineval määral.

2.2.2 Kosovo osaleb stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsess, kuid on siiski ainuke riik piirkonnas, kellel ei ole lepingulisi suhteid ELiga. Selline staatus takistab Kosovot stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingut allkirjastamast. Stabiliseerimis- ja assotsieerimisdialoogi raames peeti aastatel 2010–2011 kaheksa kohtumist (seitse valdkondlikke teemasid käsitlevat kohtumist ja nendele järgnenud täiskogu kohtumine), sealhulgas konsultatsioonid kodanikuühiskonna organisatsioonidega ELi õigustiku peamiste peatükkide teemal.

2.2.3 Kooskõlas 2010. aasta septembris vastu võetud ÜRO resolutsiooniga Kosovo kohta alustati 2011. aasta märtsis ELi vahendatud Belgradi ja Priština dialoogi. Dialoogi eesmärk on leida praktilisi lahendusi piirkondliku koostöö, kaubanduse, liikumisvabaduse ja õigusriigi valdkonnas (vt punkti 3.3).

2.2.4 2010. aasta juulis võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni Kosovo kohta, milles julgustati liikmesriike võtma kasutusele ühist strateegiat Kosovo suhtes. Euroopa Parlament rõhutas, et Euroopa Liiduga ühinemise väljavaade on tugev stiimul vajalike reformide läbiviimiseks Kosovos, ning nõudis praktiliste sammude astumist, et muuta see väljavaade nii valitsuse kui ka kodanike jaoks käegakatsutavaks. Jaanuaris 2012 alustas Euroopa Komisjon viisanõude kaotamist käsitlevat dialoogi Kosovoga.

⁽¹⁾ Ameerika Ühendriigid, Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Norra, Poola, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Sloveenia, Soome, Šveits, Taani, Tšehhi Vabariik, Türgi, Ungari ja Ühendkuningriik.

2.2.5 Kosovo saab kasu ühinemiseelse abi rahastamisvahendist (IPA), stabiliseerimisvahendist, demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendist (EIDHR) ja muudest rahastamisallikatest. Kosovo osaleb mitut abisaajat hõlmavates IPA programmides. 2011.–2013. aasta mitmeaastane suunav kavandamisdokument võeti vastu 27. juunil 2011. 2011. aastal eraldati IPA 2011. aasta üheaastasele programmile kokku 68,7 miljonit eurot tihedas koostöös Euroopa integratsiooni ministeeriumi ja valitsusasutustega. ELi ühinemiseelne abi keskendub õigusriigi, majanduse, kaubanduse ja tööstuse ning avaliku halduse reformide toetamisele.

2.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tegevus seoses kodanikuühiskonnaga Kosovos

2.3.1 ELi laienemine ja Lääne-Balkani riikide edusammud Euroopa Liidu liikmesusele lähenemisel on üks komitee välissuhete valdkonna prioriteete. Välissuhete sektsioon on töötanud välja tõhusad vahendid, et saavutada oma peamised eesmärgid – aidata Lääne-Balkani riikide kodanikuühiskonda ja suurendada selle suutlikkust, et saada ELiga ühinevate riikide valitsuste partneriks.

2.3.2 Lääne-Balkani kontaktrühm – komitee poolt 2004. aastal loodud alaline sisene tööorgan – on peamine vahend komitee seonduvate tegevuste koordineerimiseks. Kontaktrühma ülesanne on jälgida ka muutusi Lääne-Balkani riikide poliitilises, majanduslikus ja sotsiaalses olukorras ning ELi ja Lääne-Balkani riikide suhetes. Lisaks edendab kontaktrühm komitee ja Lääne-Balkani riikide kodanikuühiskonna organisatsioonide koostööd.

3. Poliitilised arengud Kosovos

3.1 Peamised faktid ja arvud Kosovo kohta

3.1.1 2011. aasta lõpuks oli Kosovot tunnustanud 86 ÜRO liikmesriiki, sealhulgas 22 ELi liikmesriiki.

3.1.2 Umbes kahemiljonilise elanikkonnaga Kosovo on üks vaesemaid riike Euroopas. Maailmapanga hinnangul on Kosovo SKP elaniku kohta 1 760 eurot. Viimaste, 2006. aastast pärinevate andmete kohaselt elab hinnanguliselt 45 % elanikkonnast allpool riiklikku vaesuspiiri ning 17 % on ülivaesed. Kosovol on suur diasporaa ja riigi elanikkond on üks noorimaid Euroopas.

3.1.3 Albaanlased moodustavad 90 % elanikkonnast, serblased 6 % ning bosnialased, türklased, romad, aškalid ja egiptlased moodustavad ülejäänud 4 % elanikkonnast. Albaanlastest enamus ja mitteserblastest vähemus peavad Kosovo staatust õiguspäraseks. Suurem osa Serbia kogukonnast on Kosovo praeguse staatuse vastu. Kosovo albaanlaste ja Kosovo serblastest vaheline sotsiaalne distants on jätkuvalt märkimisväärselt suur. Kosovo serblased on riigi põhjaosas säilitanud tugeva *de facto*

autonoomia. Teistes Kosovo osades on nad koondunud maapiirkondades asuvasse enklaavidesse. Lisaks poliitilistele motiividele on Serbia kogukonna eraldatuse üks oluline põhjus keeleline erinevus. Enklaavides elavad Kosovo serblased kannatavad diskrimineerimise all, mis mõjutab nende igapäevaelu, ning nende töövõimalused on puudulikud. Juurdepääs Kosovo valitsemisele või erinevatele sotsiaalteenustele Kosovo albaanlastega võrdsetel alustel ei ole neile tegelikkuses tagatud. Nende liikumisvabadus kogu Kosovos on tegelikult piiratud. Serblastest elanikkond lahkub jätkuvalt Kosovost.

3.1.4 Põhja-Kosovos ja enamikes serblastest poolt asustatud piirkondades on alates 1999. aastast toiminud tervishoiu, hariduse, õiguse ja sotsiaalteenuste valdkonnas paralleelsed asutused, mis saavad abi Serbiast ja on suuresti Serbia kontrolli all. Suur osa Kosovo serblastest boikoteerivad jätkuvalt riiklikke valimisi ja koostööd Kosovo võimudega, eelkõige riigi põhjaosas. Ülejäänud riigis osalevad Kosovo serblased valimistel järjest enam ning on esindatud kohalikes ja riiklikes ametiasutustes (sealhulgas valitsuses ja seadusandlikus kogus). Detsentraliseerimisprotsessi, mis näeb ette uute omavalitsuste loomist, milles etnilised vähemused moodustaksid enamuse ning millel oleks suurem munitsipaalvõim, boikoteeritakse serblastest enamusega omavalitsustes.

3.2 Suhted naaberriikidega

3.2.1 Kõigist naaberriikidest on Kosovol parimad suhted Albaaniaga. Albaania on olnud ja on jätkuvalt väga aktiivne Kosovo tunnustamise tagamises ja lobitöö tegemises Kosovo kaasamiseks piirkondlikesse algatustesse.

3.2.2 Kosovol on head suhted endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigiga. Lõpule on viidud piiri tähistamine ja loodud on head diplomaatilised suhted.

3.2.3 Kosovo ja Montenegro on kokku leppinud nendevahelise piiri tähistamise protsessi lõpuleviimises. Montenegro nõudis varem montenegrolastest vähemuse põhiseaduslikku tunnustamist Kosovos, enne kui need kaks riiki vahetavad suursaadikuid ja piiri tähistamine viiakse lõpule. Nüüdseks on montenegrolaste kogukond tunnustatud kogukondade seadusega ning lähitulevikus võib oodata kahe riigi diplomaatiliste suhete loomist.

3.2.4 Bosnia ja Hertsegoviina ning Serbia on ainukesed naaberriigid, kellega Kosovol puuduvad ametlikud poliitilised suhted. Majandussuhted on jätkuvalt asümmeetrilised: Serbia on suurim Kosovosse eksportija, ent kuni viimase ajani ei saanud Kosovo Serbiasse eksportida. EL tegutseb Priština ja Belgrad vaheliste tehniliste läbirääkimiste vahendajana. Serbiaga peetavate läbirääkimiste kava hõlmab kaubanduse taastamist Kosovoga, Serbia kohal asuva õhuruumi kasutamist, Kosovo passidega reisijate või Kosovo registreerimisnumbritega sõidukite transiiti ning Kosovo osalemist piirkondlikes foorumites. 2012. aasta veebruari lõpus jõudsid Kosovo ja Serbia kokkuleppele piirkondliku koostöö ja piiriületuskorra osas.

3.3 Praegused probleemid

3.3.1 Jätkuvalt on pingeid rahvustevahelistes suhetes, mille põhjus on Põhja-Kosovo ebastabiilsus ning Kosovo serblastest vähemuse ja Serbia keeldumine Kosovo iseseisvuse ja uute institutsioonide tunnustamisest. Lisaks on Kosovo albaanlaste rühmi, kelle jaoks ei ole Kosovo iseseisvuse rahvusvaheline järelevalve vastuvõetav.

3.3.2 2011. aasta juuli lõpus ägenes olukord Põhja-Kosovos, kui Kosovo otsustas kehtestada Serbia kaupadele embargo reaktsioonina sellele, et alates 2008. aastast blokeerivad serblased Kosovo kaubavedu Kosovo tollitempli mittetunnustamise alusel. Kahe Serbia põhjapoolisel piiril asuva piiripunkti ühepoolne kasutamine Kosovo politsei poolt põhjustas vägivalda, mille tagajärjel hukkus üks Kosovo politseinik. Rahu taastati NATO juhitud sõjalise kohaloleku KFOR abil.

3.3.3 2011. aasta septembris lahendati tollitemplite probleem ELi vahendatud Belgradi ja Priština vahelise dialoogi käigus. Kokkuleppe rakendamine tõi kaasa laiaulatuslikud blokaadid riigi põhjaosas. Toimused vägivaldsed kokkupõrked. Seoses olukorraga Põhja-Kosovos katkestas Serbia septembri lõpus oma osalemise nimetatud ELi vahendatavas dialoogis ning naasis läbirääkimistelaual ta 2011. aasta novembris.

4. Majanduslik olukord Kosovos

4.1 Konfliktijärgne olukord

4.1.1 Kosovo ametlik töötuse määr on üle 40 %, mis on kõrgeim töötuse määr kogu piirkonnas ning tunduvalt kõrgem Euroopa Liidu keskmisest. Neisse andmetesse tuleks suhtuda ettevaatusega, kuna ametlik määr on Kosovo suurt mitteametlikku majandussektorit arvesse võttes kindlasti tegelikkusest madalam. Töötuse määr on kõrgem naiste hulgas ja mõjutab eriti rängalt noori. Igal aastal siseneb tööturule umbes 30 000 noort – hulk, mida praeguse majanduskasvu tingimustes on võimatu vastu võtta. Üks kriitiline probleem on ka vaesus – umbes 20 % elanikkonnast peab hakkama saama vähem kui ühe euroga päevas.

4.1.2 Majandus sõltub endiselt suuresti rahaülekannetest ja doonorabist. Kosovo majandust mõjutavad sõjajärgne ebakindlus, katkenud kaubandussidemed ja ebapiisav investeerimine infrastruktuuridesse. Rahvusvahelise doonorabi juhitud suurte hädaabi- ja taastamispuudluste tulemusena oli majanduskasv 2000. aastate algul kahekohaliste numbritega väljendatav. See majanduskasv osutus jätkusuutmatuks ülimalt kõrge kaubandusdefitsiidi ja otseste välisinvesteeringute puuduse tõttu. Välisinvesteeringute netokogus Kosovos on 2007. aastast alates pidevalt langenud – 19 %-lt 7,1 %-ni SKPst. Mitteametlik sektor on suur ja maksude kogumine vilets.

4.1.3 Kuigi ülemaailmne finants- ja majanduskriis on Kosovo majandust riigi piiratud rahvusvahelise integratsiooni tõttu suhteliselt vähe mõjutanud, on see siiski vähendanud Kosovo rahaülekandeid, eksporti ja otseiseid välisinvesteeringuid.

4.1.4 Kosovo majanduse alus on ülekaalukalt teenustesektor (68 %), teiste valdkondade osakaal on samas suhteliselt väike: tööstusel 20 % ja põllumajandusel 12 %. Suurem osa Kosovo rahvastikust elab maapiirkondades. Põllumajandusega tegeletakse killustatult, väikestel maalappidel, mille tulemus on enamjaolt ebatõhus elatuspõllumajandus. See olukord pärsib ka põllumajandus- ja maaelu arengu küsimustega tegeleva tugeva ja representatiivse kodanikuühiskonna arengut.

4.1.5 Korruptsioon on laialt levinud ja mõjutab oluliselt riigi majanduskasvu väljavaateid. Transparency Internationali avaldatud korruptsiooni tajumise indeksi järgi on Kosovo 110. kohal – hinnanguliselt üks kõige enam korrumpeerunud riike Euroopas.

4.1.6 Valitsusel puudub majanduse arendamiseks riiklik strateegia, mille koostamisel tuleks konsulteerida sotsiaalpartnerite ja muude kodanikuühiskonnas osalejatega.

5. Kodanikuühiskonna organisatsioonide praegune olukord ja roll

5.1 Sotsiaaldialoog

5.1.1 Ametiühingutel on hinnanguliselt ligikaudu 60 000 liiget. Ametiühingutesse kuulumise määr on avalikus sektoris väga suur, hinnanguliselt 90 % riigiteenistujatest kuulub ametiühingutesse⁽²⁾. Nüüd, mil seadus lubab luua ametiühinguid erasektoris, on nende loomine ettevõtte tasandil ametiühingute jaoks edaspidi peamine väljakutse. Uuringud näitavad, et 5,09 % elanikkonnast kuulub avalikult oma seotust ametiühingutega⁽³⁾.

5.1.2 2010. aasta detsembris jõustunud **tööseadust** peetakse Kosovos üheks kõige olulisemaks õigusaktiks, mis üldse kunagi vastu on võetud⁽⁴⁾. Kõnealuse seaduse eelnõu puhul toimusid erinevad konsultatsioonid, peamiselt tööandjate liitude ja ametiühingute vahel, kuid sinna kaasati ka seadusandliku kogu erikomitee ja kodanikuühiskonna organisatsioonid. Seadus võeti kolmanda seadusandliku perioodi viimasel täiskogu istungjärgul (samal päeval, kui seadusandlik kogu laiali saadeti) ühehäälselt vastu hoolimata valitsuse korduvast vastuseisust seoses eelarve lisakoormusega. Ametiühingud ähvardasid boikoteerida valimisi, kui seda seadust vastu ei võeta.

(2) Kushtrim, Shaipi (2011), „Annual Review 2010 on Labour Relations and Social Dialogue in South East Europe: Kosovo” („2010. aasta ülevaade töösuhetest ja sotsiaaldialoogist Euroopa kaugosas: Kosovo”), töösuhete ja sotsiaaldialoogi piirkondlik projekt Euroopa kaguosas, Friedrich-Ebert-Stiftung, jaanuar 2011.

(3) „Better Governance for a Better Impact. A Call for Citizens” („Parem valitsemine parema mõju jaoks. Üleskutsed kodanikele”), The CIVICUS Civil Society Index Analytical Country Report for Kosovo (CIVICUSi kodanikuühiskonna indeksi analüütiline riigi aruanne Kosovo kohta), Kosovar Civil Society Foundation (Kosovo kodanikuühiskonna sihtasutus – KCSF), märts 2011.

(4) „Labour Law: its implementation in the first six months” („Tööseadus: selle rakendamine esimese kuue kuu jooksul”), GAPi poliitikaülevaade, Süvauuringute Instituut GAP, september 2011.

5.1.3 **Kosovo majandus- ja sotsiaalnõukogu** (SEC) loodi 2009. aastal. Nõukogu loomisest alates on selle tegevust takistanud Kosovo Kaubanduskoja ja Kosovo Sõltumatute Ametiühingute Liidu (BSPK) vastuseis muude tööandjate organisatsioonide (Kosovo ettevõtjate ühendus) ja ametiühingute (Kosovo Vabade Ametiühingute Konföderatsioon – KSLK) osalemisele. Sisemistest lahkkelidest hoolimata on Kosovo majandus- ja sotsiaalnõukogu pidanud oma korralisi kohtumisi.

5.1.4 Kosovo sotsiaal- ja majandusnõukogul puuduvad suutlikkus ja vahendid tõhusaks tööks.

5.1.5 **Sotsiaalpartnerid ei etenda Euroopa integratsiooni protsessis ega majanduslikus arengus olulist rolli.** Kosovo valitsus peaks looma piisava õigusliku aluse, et suurendada sotsiaalpartnerite rolli ja esindatust eelnimetatud protsessides.

5.1.6 Praegu rahastab tööministeerium sotsiaalpartnerite projekte, kuid puuduvad selged kriteeriumid ja menetluskord.

5.2 Kodanikuühiskonna dialoog

5.2.1 Kodanikuühiskonna areng Kosovos algas 1980. aastate lõpus ja 1990. aastate alguses kommunismi kokkuvarisemise järel Kesk- ja Ida-Euroopas. Sel ajal oli Kosovo väga erilises olukorras, mistõttu asus kodanikuühiskond täitma väga olulist rolli kogu paralleelses süsteemis ja kodanike vastuseisus Serbia režiimi suhtes. Humanitaarabi ja inimõiguste kaitse, nagu ka kodanikuühiskonnas, millel oli ühiskonna ulatuslik toetus, olid kodanikuühiskonna peamised tegevusvaldkonnad. Kogu Kosovo albaanlastest elanikkonna poolt Serbia institutsioonide vastu suunatud boikoti järgselt ning sotsiaal- ja tervishoiuteenuste puudumise tõttu asus kodanikuühiskond peamise teenustepakkuja rolli ⁽⁵⁾.

5.2.2 Pärast sõda kohandus kodanikuühiskond kiiresti, et vastata uutele vajadustele (nt hädaabi ja ülesehitamine või rahvastevaheline lepitamine). Rahvusvaheliste rahastajate antud laiaulatusliku finants- ja tehnilise abi kontekstis suurenes kodanikuühiskonna organisatsioonide arv märkimisväärselt. Kui 2010. aastaks oli registreeritud rohkem kui 6 000 kodanikuühiskonna organisatsiooni, siis praegu on neist aktiivsed või osaliselt aktiivsed hinnanguliselt vähem kui 10 % ⁽⁶⁾.

5.2.3 Praegu puutuvad Kosovo kodanikuühiskonna organisatsioonid kokku samasuguste väljakutsetega kui teised selle

piirkonna riigid, ⁽⁷⁾ kuna suurem osa sektorist on endiselt ülimalt sõltuv rahvusvahelisest rahastamisest (hinnanguliselt rohkem kui 70 % kodanikuühiskonna organisatsioonide vahenditest tuleb välisrahastajatelt). Sellest tulenevalt on kodanikuühiskonna organisatsioonid rohkem rahastajate juhtimise all, vastavad vähem kogukonna vajadustele ning kodanikuühiskonnale eraldatavate rahvusvaheliste vahendite vähenedes on nende jätkusuutlikkus kaheldav. Kuna kodanikuühiskonna organisatsioonid on järjest vähem seotud oma valijaskonnaga, siis seisavad nad silmitsi õiguspärasuse probleemiga.

5.2.4 Paljud rahastajad on hakanud Kosovost taanduma ja kodanikuühiskonna jaoks kättesaadavate vahendite kogusumma väheneb. Lühiajalistel projektidel põhineva toetuse ülekaal võrreldes institutsioonilise pikaajalise toetusega muudab kodanikuühiskonna organisatsioonide ning rahaliste vahendite ja inimressursside jätkusuutlikkuse väga raskesti saavutatavaks ülesandeks ⁽⁸⁾.

5.2.5 2011. aasta detsembris võttis Euroopa Komisjon kohustuse saavutada kokkuleppe Kosovo osaluse suhtes ELi programmides, võttes arvesse liikmesriikide seisukohti Kosovo staatuse kohta. Sellega seoses peaksid Euroopa Komisjon ja Kosovo valitsus tagama, et kodanikuühiskonna organisatsioonid kaasataks konkreetsete projektide väljatöötamisse ja rakendamisse.

5.2.6 Kosovo rahvusvahelise tunnustamisega seotud probleem avaldab otsest mõju Kosovo kodanikuühiskonna rahvusvahelistele sidemetele. Mitmed rahvusvahelised ja ELi-põhised võrgud ei aktsepteeri Kosovost pärit liikmeid. Nendest takistustest hoolimata on Kosovo kodanikuühiskond esindatud erinevates piirkondlikes ja Euroopa platvormides ja foorumites ning talle saab osaks suurem rahvusvaheline tähelepanu kui ühelegi teisele selle riigi sektorile. Kosovo kodanikuühiskonna organisatsioonide osalemist piirkondlikes programmides tuleks hõlbus-tada.

5.2.7 2008. aasta põhiseadusega kaitstakse sõna- ja ajakirjandusvabadust, v.a sellist sõnavabadust, mis kutsub esile etnilist vaenu. Kodanikuühiskond saab enda arvates üldiselt vabalt valitsust kritiseerida. Vaid mõned kodanikuühiskonna organisatsioonid on teatanud ebaseaduslike piirangutest või rünnakutest kohalike omavalitsuste või keskvalitsuse poolt. Siiski on teateid selle kohta, et valitsusele lähedalseisvaid meediakanaleid kasutatakse nende kodanikuühiskonna algatuste ja isikute vastu, kes kritiseerivad valitsust. Kuigi Kosovos tegutseb mitmeid erinevaid trüki- ja elektroonilisi meediakanaleid, on uuriv ajakirjandus kättemaksuhirmu tõttu üsna haruldane. Meediakanalite rahaline sõltuvus valitsuse reklaamist seab nende toimetuste sõltumatuse kahtluse alla.

⁽⁵⁾ „Better Governance for a Better Impact. A Call for Citizens” („Parem valitsemine parema mõju jaoks. Üleskutse kodanikele”), The CIVICUS Civil Society Index Analytical Country Report for Kosovo (CIVICUSe kodanikuühiskonna indeksi analüütiline riigi aruanne Kosovo kohta), Kosovar Civil Society Foundation (Kosovo kodanikuühiskonna sihtasutus – KCSF), märts 2011.

⁽⁶⁾ „Better Governance for a Better Impact. A Call for Citizens” („Parem valitsemine parema mõju jaoks. Üleskutse kodanikele”), The CIVICUS Civil Society Index Analytical Country Report for Kosovo (CIVICUSe kodanikuühiskonna indeksi analüütiline riigi aruanne Kosovo kohta), Kosovar Civil Society Foundation (Kosovo kodanikuühiskonna sihtasutus – KCSF), märts 2011.

⁽⁷⁾ „The 2010 NGO Sustainability Index for Central and Eastern Europe and Eurasia” („2010. aasta VVO-de jätkusuutlikkuse indeks Kesk- ja Ida-Euroopa ja Euraasia jaoks”), Ameerika Ühendriikide rahvusvahelise arengu amet (USAID).

⁽⁸⁾ „Better Governance for a Better Impact. A Call for Citizens” („Parem valitsemine parema mõju jaoks. Üleskutse kodanikele”), The CIVICUS Civil Society Index Analytical Country Report for Kosovo (CIVICUSe kodanikuühiskonna indeksi analüütiline riigi aruanne Kosovo kohta), Kosovar Civil Society Foundation (Kosovo kodanikuühiskonna sihtasutus – KCSF), märts 2011.

5.2.8 Põhiline **valitsusväliste organisatsioonide seadus** võimaldab kiiret ja lihtsat registreerimisprotsessi ning tagab valitsusväliste organisatsioonide loomise, tegutsemise ja lõpetamise peamised põhimõtted. Täiendav kodanikuühiskonda käsitlev õigusraamistik on mitterahuldav: avalikes huvides tegutsevatel organisatsioonidel on väga piiratud eelised, võimalikele rahastajatele on ette nähtud vähe maksuvabastusi ja kodaniku-dialoogile ei ole endiselt antud ametlikku vormi. Avalikes huvides tegutsevatele valitsusvälistele organisatsioonidele ette nähtud maksusoodustuste täpsustamiseks on vaja seaduseid käibemaksu, tollimaksu, ettevõtte tulumaksu ja üksikisiku tulumaksu kohta. Kohalik heategevus on endiselt algusjärgus. Ettevõtluskultuuris on vaja muudatusi heategevusele tõelise mõju andmiseks. Valitsusväliste organisatsioonide finantsalaseks jätkusuutlikkuseks on väga vaja soodsat keskkonda, mis võimaldaks neile juurdepääsu riiklikele vahenditele sponsoriuse, ettevõtte tulumaksu ja üksikisiku tulumaksu õigusaktide kaudu.

5.2.9 Koostöö kodanikuühiskonnaga piirdub sageli seadusandlike algatuste toetamisega, kodanikuühiskonna organisatsioonide püüdlused tegeleda läbipaistvuse ja korruptsiooni küsimustega ei ole nii edukad. Juurdepääs teabele on probleem, mis takistab valitsusväliste organisatsioonide ja valitsuse koostööd peamiselt avalikele dokumentidele juurdepääsu seaduse puuduliku jõustamise tõttu.

5.2.10 **Kodanikuühiskonna ja valitsuse vahel ei toimu ametlikku dialoogi.** Euroopa Komisjon peaks toetama Kosovo valitsust ametlike struktuuride loomisel koostööks kodanikuühiskonnaga. Ametiasutused peaksid looma korrapäraseid mehhanisme ja tööorganeid kodanikuühiskonnaga konsulteerimiseks. Riigiteenistujaid tuleks määrata kodanikuühiskonna organisatsioonide kontaktisikuteks ning neile tuleks pakkudavat koolitust.

5.2.11 Kodanikuühiskonna organisatsioonide jõupingutuste tulemusel on valitsus alustanud valitsuse ja kodanikuühiskonna vahelise koostöö strateegia väljatöötamist. Töö on alles algusjärgus ning seda koordineerib CiviKos platvorm – kodanikuühiskonna võrgustik.

5.2.12 Riigis puuduvad konkreetsed mehhanismid, et valitsus saaks sõlmida kodanikuühiskonnaga lepinguid, ning puudub õigusraamistik valitsusvälistele organisatsioonidele antavate vähete valitsuse toetuste valiku juhtimiseks (hetkel antakse toetusi pigem isiklike eelistuste alusel). Euroopa Komisjon peaks pakkuma Kosovo valitsusele tehnilist abi selliste mehhanismide loomiseks.

5.2.13 Ilma selgete reguleerimissäteteta, milles sätestatakse stiimulid vabatahtlike jaoks, on valitsusvälistel organisatsioonidel väga raske värvata eraisikuid või rühmi vabatahtlikeks. Kosovo valitsusele võiks soovitada Euroopa õigusaktide mudeleid vabatahtliku tegevuse valdkonnas.

5.2.14 Keskkonnakaitse valdkonnas tuleks tugevdada valitsuse ja kodanikuühiskonna koostööd, samuti on vaja konsulteerida kodanikuühiskonna organisatsioonidega ja nad kaasata struktureeritud viisil poliitika kujundamisse ja avalikesse aruteludesse.

6. Kodanikuühiskonna organisatsioonid Kosovos ja ühine miseelne abi

6.1 Juurdepääs ühinemisele abi vahenditele

6.1.1 Aastatel 1998–2009 oli Euroopa Komisjoni abi Kosovo kokku üle 2,3 miljardi euro, sealhulgas rahastati EULEXi missiooni, Euroopa Liidu eriesindajat ja rahvusvahelist tsiviilbürood. Euroopa Komisjoni peamised kahepoolsed koostööpartnerid on olnud Saksamaa, Šveits, Norra, Rootsi (Sida), Madalmaad, Ühendkuningriik (DFID) ja Ameerika Ühendriikide rahvusvahelise arengu amet (USAID).

6.1.2 Euroopa Komisjonis 2009. aastal vastu võetud 2009.–2011. aasta mitmeaastases suunavas kavandamisdokumendis määrati kindlaks neli peamist valdkondadevahelist küsimust, millega tuleb Kosovos tegeleda: **kodanikuühiskond**, keskkond, võrdsed võimalused ja hea valitsemistava. IPA rahastamise puhul järgitakse kolme peamist suunda: poliitiliste kriteeriumite, majanduslike kriteeriumite ja Euroopa standardite saavutamise toetamine.

6.1.3 Euroopa Liidul, kes on nii abisummade kui ka rahastamise kategooriate poolest kõige mõjuvõimsam rahasta, on võimalus kindlaks määrata demokraatia edendamise kavade ja abi raskuskesse. See tähendab ka seda, et Euroopa Komisjoni sekkumise tõhusus mõjutab oluliselt seda, kuidas rahvusvahelist abi Kosovos tajutakse ja seadustatakse.

6.1.4 Poliitiliste kriteeriumite raames toetatakse ühinemisele abi vahenditest nii haldussuutlikkuse kui ka institutsioonide ülesehitamise parandamist Kosovos, samuti õigusriiki ning korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastast võitlust, inimõiguste edendamist ning serblaste ja teiste vähemuste kaitset, kodanikuühiskonna ja avaliku meedia konsolideerimisele kaasa aitamist, hõlmates kodanikuühiskonna probleeme kõikides programmides. **Aastateks 2009–2011 on 2–5 % kogu Kosovo antavast abist suunatud kodanikuühiskonna toetamisele.**

6.1.5 Kuigi kodanikuühiskonna rahastamine Euroopa Liidu poolt on jätkuvalt suurenenud, muudavad keerulised bürokraatlikud rakendusmenetlused ja suhteliselt kõrged minimaalsed toetussummad suuremal osal organisatsioonidest nendest vahenditest kasu saamise võimatuks. Samad tingimused on süvendanud lõhet suurte ja väikeste kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel. Rakenduste keel ja tehnilisus takistab kogukondade ja rohujuuretasandi kodanikuühiskonna organisatsioonide juurdepääsu ELi rahalistele vahenditele.

6.1.6 Kodanikuühiskonna jaoks mõeldud Euroopa Komisjoni rahalised vahendid on suunatud demokraatiat ja õigusriiki edendavatele tegevustele ning vähemal määral sotsiaalmajanduslikku arengut edendavatele tegevustele.

6.1.7 Ühinemiseelse abi raames ei toetata sotsiaalpartnerite algatusi ega suunatud programme, mis võimaldaksid neil suurendada oma suutlikkust.

6.1.8 Endiselt on probleemiks Kosovo võimude piiratud suutlikkus kasutada ühinemiseelse abi vahendeid. Valitsus peaks kaasama kodanikuühiskonna organisatsioonid ühinemiseelse abi prioriteetide kindlaksmääramisse.

6.1.9 Arvestades, et Kosovos puudub struktureeritud dialoog kodanikuühiskonna organisatsioonide ja valitsuse vahel, avaldab komitee toetust Euroopa Komisjoni plaanidele rahastada 2012. aastal projekte, millega luuakse kodanikuühiskonna organisatsioonide võrgustikke, et lihtsustada dialoogi ametivõimudega.

6.1.10 Komitee soovib kavandada IPA raames avaldatavad pakkumiskutsed selliselt, et oleks võimalik vältida lünkasid rahastamises.

Brüssel, 28. märts 2012

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Kodanikuühiskonna osalemine Euroopa Liidu arengupoliitikas ja arengukoostöös” (ettevalmistav aramus)

(2012/C 181/06)

Raportöör: **José María ZUFIAUR NARVAIZA**

Euroopa Komisjon taotles oma 20. oktoobri 2011. aasta kirjaga vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteelt ettevalmistavat aramust järgmises küsimuses:

„Kodanikuühiskonna osalemine Euroopa Liidu arengupoliitikas ja arengukoostöös”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 6. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012. aastal (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 167, vastu hääletas 15, erapooletuks jäi 5 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Olukorras, kus inimkonna tulevik sõltub majandus-, keskkonna- ja ühiskonnakriisist, peab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee esmatähtsaks leppida koostöö eri osaliste vahel kokku ja kujundada välja ühised arusaamad sellest, mis tüüpi arengut soovitakse edendada (¹).

1.2 Selleks et koostöö oleks tõhus, on väga oluline, et kogu ELi poliitika oleks arengupoliitikaga sidus. Ka kodanikuühiskonna organisatsioonide tuleb innustada tagama suuremat ja paremat sidusust.

1.3 Kodanikuühiskonna organisatsioonidel on arengus keskne osa ja nad peavad etendama samasugust osa ka koostööpoliitikas. Nad tuleb lülitada koostööpoliitika ja -programmide väljatöötamise, rakendamise ja järelevalvesse ning nad peavad kuuluma strateegiliste üksuste hulka poliitika ja programmide rahastamise kanaliseerimiseks.

1.4 Komitee seisab strateegilisema koostöö eest ELi institutsioonide ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel tõhusat poliitilist dialoogi, raamkõkkulepete ja rahaliste vahendite kanaliseerimise kaudu.

1.5 Euroopa Komisjon ja kõik valitsused peavad toetama Istanbuli põhimõtteid kodanikuühiskonna organisatsioonide tõhusaks arendamiseks.

1.6 Kodanikuühiskonna organisatsioonide tuleks rohkem tunnustada uutes koostöövormides, nagu koostöö lõuna-lõuna suunal või kolmepoolne koostöö.

1.7 Koostöö- ja arengupoliitikas, eriti Euroopas, tuleb arvesse võtta kodanikuühiskonna organisatsioonide eripära ja mitmekesisust, samuti nende kogemust partnerriikidega.

1.8 Globaliseerivas maailmas on vaja tunnustada mõne kodanikuühiskonna organisatsiooni ülemaailmset ulatust ja kasutada nende kui maailma tasemel osalejate potentsiaali.

1.9 Euroopa arengufondide vahendite kodanikuühiskonna organisatsioonide kaudu jaotamise süsteemis tuleb teha muudatusi. Vaja on kiiremas korras kehtestada muu hulgas sellised meetodid nagu „raamkõkkulepped”, tegevustoetused, alltoetused, mitmeastased lepingud, vahendid kiireloomulisteks juhtudeks või struktureeritud dialoogis väljatöötatud „tööriistakasti” rakendamine. Nende rahastamismeetodite põhiadressaateks peaksid komitee arvates olema kodanikuühiskonna organisatsioonide võrgustikud, liidud või keskliidud.

1.10 Kodanikuühiskonna organisatsioonidele tuleb tagada soodne keskkond, et nad saaksid oma tööülesandeid täita kõigis riikides. See eeldab kinnipidamist põhinormidest, nagu ühinemisvabadus, sõna-, koosoleku- ja tegutsemisvabadus. See eesmärk peab olema integreeritud avalikku koostööpoliitikasse.

1.11 Kodanikuühiskonna osalemine peab olema valitsemise tegelik komponent ja seega peab EL tunnustama seda kui tegutsemiskriteeriumit oma suhetes partnerriikidega.

1.12 Samal ajal kui komitee tervitab kohalike omavalitsuste kaasamist ELi arengupoliitikasse, (²) leiab ta, et kodanikuühiskonna organisatsioonide ja kohalike omavalitsuste sidumine arengupoliitikas ja arengukoostöös tekitab, ilma et see piiraks nende vajalikku täiendavust ja koostööd, mõistelist segadust ja segab toimivust.

(¹) ELT C 376, 22.12.2011, lk 102–109. Vt punkti 1.5, raportöör: Hans-Joachim Wilms.

(²) Muutuste kava ELi arengupoliitika mõju suurendamiseks. ELT C 113, 18.04.2012, lk 52–55.

1.13 Erasektori kaasamine arengupoliitikasse on väga oluline selle mõju suurendamise jaoks. Tuleb siiski vältida selle kaasamise kasutamist ettekäändena avaliku sektori osa vähendamiseks või koostööprojektidele uute tingimuste seadmist erasektori või mis tahes muu sektori osalemise tõttu. Samuti tuleks kehtestada selgelt määratletud rahvusvahelistel standarditel põhinev raamistik selleks, et mis tahes sektori kaasamine oleks tõhus ja kooskõlas arengukoostöö eesmärkidega.

1.14 Tuleb tugevdada koostöö läbipaistvuse ja aruandluse, sealhulgas kodanikuühiskonna organisatsioone mõjutavaid mehhanisme, samuti korruptsiooni vastu võitlemise mehhanisme.

1.15 Kodanikuühiskonna organisatsioonid peaksid kaasama arengupoliitikasse ka Lissaboni lepingus ette nähtud Euroopa vabatahtliku humanitaarabikorpus.

1.16 Komitee pikaajaline rahvusvaheline tegevus on aidanud, näiteks Cotonou lepinguga komiteele antud volituste näol, tunnustada kodanikuühiskonna organisatsioonide institutsioonilist mõõdet. See oli Cotonou lepingu üks põhipunkte. Lepingus tunnustati esimest korda ELi allkirjastatud rahvusvahelises lepingus selgesõnaliselt valitsusväliste osalejate kesket rolli arengukoostöö partneritena⁽³⁾. Väga olulisena tuleb nimetada ka lepingu sätet, mille kohaselt peaksid valitsusvälised osalejad saama rahalisi vahendeid oma suutlikkuse arendamiseks, et nad muutuksid tõhusateks partneriteks lepingu rakendamisel. Nimestatud volitused hõlbusid AKV-ELi seirekomitee asutamist, mis oli esimene, ühelt poolt (käesoleval juhul AKV riikide) kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatest ja teiselt poolt komitee liikmetest koosnev ühisorgan, mida rahastatakse Euroopa Arengufondist. Nagu nimigi ütleb, on seirekomitee ülesanne tagada järelevalve Cotonou lepingu ja majanduspartnerluslepingute täitmise üle. Samuti on seirekomiteel olnud otsustav roll säästva arengu klausli kehtestamisel. Asjaomane töömeetod on andnud eeskju komitee tegevusele muudes geograafilistes piirkondades; seda on saatnud edu ja see on aidanud näiteks tugevdada kodanikuühiskonna organisatsioonide organisatoorseid võimeid, asutada platvorme ja luua ELi delegatsioonides kontaktpunkte kodanikuühiskonna organisatsioonidega ning hõlbusada nende juurdepääsu ELi rahastamisvahenditele ja osalemist kaubanduslepingute läbirääkimistes.

1.17 Komitee leiab, et selliseid kogemusi tuleks konsolideerida ja laiendada koostööpoliitika toetamisega. Ja eelkõige, arvestades paljude suurte kodanikuühiskonna organisatsioonide arvamust, palub Euroopa välisteenistusele, et ELi delegatsioonid võtaksid tegeliku kohustuse toetada kodanikuühiskonna organisatsioone, pidada nendega sidet, tutvuda nende tegevusega ja edendada seda nii Euroopas kui partnerriikides. Seoses liidu

välisteenistuse delegatsioonide suurendamisega on rohkem kui kunagi varem vaja, et nad võtaksid selle kohustuse kui oma eraldi ja siduva ülesande, mitte kui vastutuleku või vabatahtliku tegevuse.

1.18 Komitee on Euroopa arengukoostöö detsentraliseerimise tingimustes seisukohal, et ta saab Euroopa välisteenistusega väga tõhusalt koostööd teha Euroopa Liidu delegatsioonide lävimisel kohalike kodanikuühiskonna organisatsioonidega. Ühelt poolt sellepärast, et komitee on Euroopa partneriks paljudele nõuandeorganitele, mis luuakse majanduspartnerlus- (Cariforum), kaubanduspartnerlus- (Lõuna-Korea), assotsieerimis- (Kesk-Ameerika, Tšiili) ja muude lepingute raames. Teiselt poolt seetõttu, et komiteel on juba pikaajalised ja püsivad suhted kodanikuühiskonna organisatsioonidega ja nende esindusorganisatsioonidega kõigil kontinentidel ning konkreetselt AKV-, Ladina-Ameerika ja Vahemere riikides.⁽⁴⁾

1.19 Komitee kordab, kui tähtis on, et kodanikuühiskonna organisatsioonid soodustaksid ELi kodanike teadlikkuse tõstmist ja väljaõpet koostöö tegemiseks kriisioludes, mis võib panna arengupoliitikast tulenevaid kohustusi unustama. Selleks peaks olema olemas spetsiaalne eelarverida piisavate rahaliste vahenditega, eeldusel, et kohaldatakse piisavaid garantiisid läbipaistvuse ja vastutuse osas.

2. Üldpõhimõtted ja -eesmärgid

2.1 Euroopa Liit on viimasel kümnendil pööranud kasvavat tähelepanu dialoogile kodanikuühiskonna organisatsioonidega. Euroopa arengukonsensus, arengukoostöö rahastamisvahend, Euroopa Kontrollikoja aruanne ja lõpuks struktureeritud dialoog on dialoogi valdkonda ja ulatust laiendanud selliselt, et praegu osalevad selles teiste hulgas Euroopa Komisjon ja Euroopa Parlament, Regioonide Komitee ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, liikmesriigid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid; nende hulgas ametiühingud, ühistud ning sotsiaalmajanduse organisatsioonid, põllumeeste ja tarbijate organisatsioonid ning ettevõtjate organisatsioonid, VVode platvormid ja partnerriikide partnerorganisatsioonid.

2.2 Nendele edusammudele ja rahvusvahelistele kohustustele vaatamata⁽⁵⁾ on üldine arusaam siiski see, et need on ikka veel väga retoorilised ja et praktilisi edusamme on palju vähem. Paljudes nii abi andvates kui ka arenguriikides on kodanikuühiskonna organisatsioonidel jätkuvalt suuri raskusi ja nende töö on halvenenud. Nii on see näiteks ametiühingutega, kellel on raskusi saada ametlikku arenguabi abi andvates riikides,

⁽³⁾ Nii sätestatakse Cotonou lepingu 2. peatüki artiklis 4, et valitsusväliseid osalejaid tuleks teavitada ELi ja AKV ametiasutuste koostööpoliitikast ja -strategiatest ja et nendega tuleks selles osas konsulteerida, samuti tuleks nad kaasata kõnealuste strategiate rakendamisse.

⁽⁴⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.external-relations-other-continents>.

⁽⁵⁾ 2005. aasta märtsi Pariisi deklaratsioon arenguabi tõhususe kohta; Accra 2008. aasta kõrgetasemeline foorum; Istanbuli arengupõhimõtted (<http://www.aideffectiveness.org/busanhlf4/images/stories/hlf4/PrincipiosdeOSC-Estambul-Final.pdf>); rahvusvaheline kodanikuühiskonna organisatsioonide arengu tõhususe raamistik (http://www.cso-effectiveness.org/IMG/pdf/spanish_framework_for_cso_dev_eff.pdf); Busani 2011. aasta kõrgetasemelise foorumi deklaratsioon.

samas kui nende võimalused partnerriikides on piiratud või olematud, seda nii rahastamisele juurdepääsu kui poliitilises dialoogis osalemise osas. Üldiselt on märgata ohtu (selle näiteks on hiljutised Zimbabwe valitsuse võetud meetmed) kodanikuühiskonna organisatsioonide toetusele ja nende rollile arenguosalistena.

2.3 Komitee on seisukohal, et kodanikuühiskonna organisatsioonide rolli suurem ja parem tunnustamine eeldab arengu- ja koostööpoliitikas kriteeriumide, põhimõtete ja väärtuste kogumi vastuvõtmist.

2.4 Neist esimene ja põhitähtis seisneb vajaduses arutleda kodanikuühiskonna organisatsioonide seas ning nende ja Euroopa institutsioonide vahel selle üle, **mida arengu all mõistetakse**. Selline eesmärk on äärmiselt vajalik ja kiireloomuline oludes, kus valitseb korraga kolm kriisi: keskkonna- (kliimamuutused, elurikkuse kadumine jne), sotsiaal- (nt ebavõrdsuse suurenemine) ja majanduskriisi (tööpuudus, töösuhete ebakindlus, finantssektori domineerimine reaalmajanduse üle jne). Kolme eelnimetatu tagajärjel on kuju võtmas neljas – toidukriis. Nende kriiside – mis üksteist vastastikku süvendavad – sügavust näitavad andmed osutavad, et kõigi tulevik on ohus. Ja et ainus viis kahjusid minimeerida on teha suur samm edasi võrdsuse, koostöö ja hoolivuse suunas. Arengut ei saa seega mõista majanduskasvu sünonüümina ja jõukust või edusamme ei saa võrdsustada näitajatega, mida tähistab SKP.

2.5 Komitee on jätkuvalt seisukohal, ilma et see piiraks vajadust tegevuskriteeriumeid muuta, et **arengukoostöö on üks edasiarenemise põhivahendeid**, eriti kõige vaesemate riikide jaoks.

2.5.1 Selles suhtes kordab komitee vajadust täita rahvusvahelisel tasandil võetud arengu rahastamise lubadused, mis peavad jääma abi andvate riikide ja eelkõige ELi jaoks vältimatuks. Arengukoostöö on abi andvates riikides headel tavadel põhinev **avalik poliitika**, mille elluviimiseks peavad olema vajalikud vahendid.

2.5.2 Komitee kordab, nagu on sätestatud Lissaboni lepingus, et tuleb jälgida **ülejäanud poliitikavaldkondade – kaubanduse, investeerimise, finantspoliitika – sidusust arengupoliitikaga**. Ka kodanikuühiskonna organisatsioonide tuleb innustada tagama suuremat ja paremat sidusust.

2.6 Viimasel kümnendil on koostöö alal toimunud olulisi muutusi. Nende hulgas on olulised asjaolud, nagu koostöö lõuna-lõuna suunal või kolmepoolne koostöö. Kodanikuühiskonna organisatsioonide ja **nende võrgustikke tuleks nendes uutes koostöövormides rohkem tunnustada**.

2.7 Samuti on mõne omavastutuse parandamiseks kasutusele võetud rahaliste vahendite kanaliseerimise meetodi, nagu

eelarvetoetus, tagajärjel kodanikuühiskond partnerriikides kõrvale tõrjutud. **Komitee juhib tähelepanu vajadusele jätta omamaistele kodanikuühiskonna organisatsioonidele asjakohane juhtiv roll demokraatlikus omavastutuses ja temaatilistes programmides, milles on rahaline komponent.**

2.8 Komitee esindatus ELi eri strateegilistes partnerlustes (Brasiilia ja Hiinaga), tema rolli tunnustamine rahvusvahelistes lepingutes, nagu Cotonou, ja tema osalemine ülemaailmsetes programmides, nagu Rio+20, räägib selle kasuks, et ta tuleks kaasata ELi koostöö- ja arengupoliitika temaatilistesse programmidesse.

2.9 Rahvusvahelisel tasandil saavutatud ning Pariisi deklaratsioonis, Accra tegevuskavas ja Busani kõrgetasemelisel foorumil väljendatud konsensus eeldab olulisi samme abi tõhususe mõiste väljatöötamisel. **Kodanikuühiskonna organisatsioonid leiavad siiski, et nende dokumentide teatud kriteeriumeid ja mõisteid tuleb laiendada**. Näiteks, kuidas tuleb mõista omavastutust, harmoneerimist, võõrandamist, tulemuste juhtimist, vastastikust vastutust, abi tõhusust. Nende kriteeriumide kooskõlalisem määratlus tuleb välja selgitada kodanikuühiskonna organisatsioonide ja Euroopa institutsioonide dialoogis.

2.10 See tähendab abi tõhususe käsitlemist inimõiguste mõiste eri komponentidel põhinevas lähenemisviisis ja abi hindamist selle järgi, kuidas see aitab vähendada vaesust ja ebavõrdsust, sealhulgas abist sõltuvuse lõpetamist.

2.11 Eri organisatsioonide käsitusviisid ja rahvusvahelised deklaratsioonid tõendavad, et **kodanikuühiskonna organisatsioonid on iseenesest arenguosalised**⁽⁶⁾. Komitee palub komisjonil ja kõigil valitsustel toetada Istanbuli põhimõtteid kodanikuühiskonna organisatsioonide tõhusalt arendamiseks.

2.12 **Arengu- ja koostööpoliitikas tuleb arvesse võtta kodanikuühiskonna organisatsioonide eripära ja mitmekesisust**. Lisandväärtus, mille võib arengusse anda keskkonna- või inimõiguste kaitsega tegelev VVO; ametiühinguorganisatsioon, kes kaitseb tööõigusi, rikkuse esmast jaotamist palgaläbirääkimiste ja töötajate sotsiaalkaitse kaudu; põllumajandusühistu, kes mõjutab otseselt toidu piisavust ja toiduga isevarustamist; sissevõetud ühenduse oma panusega kaasaarendusse; või töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate organisatsioon oma otsustava panusega tootmissektori ja tööhõivevõimaluste loomisse on mõned näited paljudest vormidest, kuidas kodanikuühiskonna organisatsioonid võivad arengule kaasa aidata, kui neid toetatakse asjakohase koostööpoliitikaga. Komitee peab väga oluliseks, et avalik-õiguslike institutsioonide sidus arengupoliitika ühendataks, kasutades ära sellisest mitmekesisusest tulenevat kogu potentsiaali.

⁽⁶⁾ Accra tegevuskava artikkel 20. Busani 1. detsembri 2011. a kohtumise järeldused. Istanbuli põhimõtted.

2.13 Komitee nõuab kõigis riikides kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks normatiivset, institutsioonilist, mõjuvõimu suurendavat ja eksisteerimiseks, arenemiseks ning sekkumiseks soodsat tegutsemisraamistikku. Kodanikuühiskonna osalemine peab muutuma demokraatliku valitsemise põhikomponendiks (7).

2.14 **Arengukoostöö poliitika ulatuslikuma mõju saavutamiseks on väga oluline koostöö riikide erasektoriga.** Tuleb rõhutada erasektori suurt mitmekesisust (sh sotsiaalmajanduse organisatsioonid ja mittetulundusühendused) ja peamist kasu, mis tuleneb sotsiaalselt vastutustundlikest algatustest (ettevõtjate sotsiaalne vastutus). Küsimus on, kuidas maksimeerida nende panust majandus- ja sotsiaalarengusse ning inimeste julgeolekusse globaliseeruvast maailmast. Avaliku ja erasektori partnerlus või ainult erasektori toetus suurtelt korporatsioonidelt arengukoostöös tekitab siiski teatud vaidlust selle üle, mil moel võivad kõnealused partnerlused mõjutada arengueesmärke. Avaliku ja erasektori partnerlus võib aidata koondada eri partnerite arengukavasid ja osutada tõhusaks vahendiks eri partnerite teadmiste ja ressursside jagamisel. Selleks oleks vaja kehtestada raamistik erasektori tegelikuks ja vastutustundlikuks osalemiseks kooskõlas kokkulepitud rahvusvaheliste normide, näiteks ILO tööstandardite, OECD rahvusvaheliste ettevõtete suuniste ning ÜRO ettevõtete ja inimõiguste juhtpõhimõtetega. Samuti tuleb aluseks võtta rahvusvahelised läbipaistvusalgatused, nagu EITI põhimõtted (mäetööstuse läbipaistvuse algatus) või Kimberley protsess rahvusvahelise äritegevuse ja investeringute kohta.

2.14.1 Samuti ei peaks erasektori osalemine tähendama väiksemat riikidepoolset rahalist kohustumist arengukoostöös ega seadma abi andmise tingimuseks näiteks strateegiliste sektorite või kogukonnale esmatähtsate teenuste privatiseerimist.

2.14.2 Teiselt poolt, nagu sätestatud punktis 1.13, on kodanikuühiskonna organisatsioonide avaliku ja erasektori ühenduses osalemise toetamine põhitähtis komponent, samamoodi nagu sotsiaalpartnerite ja sotsiaalse dialoogi roll.

2.15 **Kõigi koostöös osalejate läbipaistvuse ja aruandluse mehhanisme tuleb veel rohkem stimuleerida.** Nagu ka rakeda Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni korruptsioonivastast konventsiooni, sest korruptsioon õhustab kodanike toetust koostööpoliitikale. Kodanikuühiskonna organisatsioonid on selleks kahekordselt heas olukorras, pidades aruandlust nii omaenda tegevuse kohta kui toimides ühiskondliku kontrolli teostamise mehhanismina koostöö suhtes üldiselt. Seatud arengueesmärke on võimalik saavutada vaid juhul, kui säilib materiaalne side ja vastastikune toime kodanikega.

(7) AKV-ELi majandus- ja sotsiaalorganisatsioonide 10. piirkondliku seminari lõppdeklaratsioon. <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr:acp-eu-tenth-regional-seminar-reports.6271>.

2.16 Globaliseeruvast maailmast on vaja tunnustada kodanikuühiskonna organisatsioonide rahvusvahelist ulatust ja kasutada nende kui vastutustundlike maailma tasemel osalejate potentsiaali. Teiselt poolt on mitmepoolses maailmas üha vähem oluline eristada põhja ja lõuna kodanikuühiskonna organisatsioonide võrgustikele, nende koordineerimisplatvormidele, nende föderatiivsetele mehhanismidele ja nendega liitumise tasemele peab seega kuuluma abi andjate ja konkreetsemalt ELi koostöö poolt rahastatavatesse arengumeetmetesse.

3. Kodanikuühiskonna organisatsioonide osa tugevdamine

3.1 Budapesti konverentsi lõppdokumendis (8) esitatud **struktureeritud dialoogi** tulemused on väga olulised kaalutlused ja ettepanekud kõigile sidusrühmadele. Komitee on seisukohal, et see dialoog peab stabiliseeruma ja kehtestama teatud koordineerimismehhanismi või kontaktrühma, kes koguneb regulaarselt ja esindab EAFi komponente nii, et valvatakse selle soovitude täitmise ja rakendamise järele (9). Selline foorum peaks olema **alaline poliitiline** (koostööpoliitika arutelu, Euroopa Komisjoni volitatud töö- ja rahaliste vahenditega) ja **representatiivne** (kodanikuühiskonna organisatsioonid, komisjon, EP, liikmesriigid jne). Komitee on seisukohal, et tal peaks oma institutsioonilise mandaadi ja kogemuse tõttu olema selles dialoogifoorumis eriline roll.

3.2 Tuleb valvata selle järele, et kodanikuühiskonna organisatsioonid osaleksid arengupoliitikas ja saaksid anda oma panuse selle väljatöötamisse, rakendamisse ja järelmeetmetesse. Selleks et tugevdada ülemaailmselt aktiivseid kodanikuühiskonna organisatsioone ja innustada Euroopa organisatsioonide koostööd, oleks kohane et EL analüüsiks, kas on asjakohane kehtestada Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonidele juriidiline staatus täpsete ja strateegilise dialoogi osapooltele ühiste kriteeriumide põhjal.

3.3 Alates Cotonou lepingu jõustumisest on komiteel olnud määrav roll valitsusväliste osalejate kaasamise tugevdamisel, suurel määral tänu talle antud volitusele (10). Praktiliselt on see toimunud AKV-ELi alalise järelevalvekomitee, korrapärase piirkondlike seminaride, kõigi AKV konverentside jt vormis, mis on

(8) https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/aidco/images/c/ce/FINAL_ES_-_Final_Statement_May.pdf

(9) Nagu need on olemas Euroopa Komisjoni eri direktoraatides teiste teemade suhtes.

(10) „Konsultatsioonikohtumisi ning AKV-ELi majanduslike ja sotsiaalsete osalejate kohtumisi korraldab Euroopa Liidu organ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee.“ (Cotonou lepingu protokoll 1) Sellele volitusele lisandus ELi endise kaubandusvoliniku Pascal Lamy palve, et komitee teostaks järelevalvet majanduspartnerluslepingute läbirääkimiste üle. Selles kontekstis toetas komitee sotsiaal- ja keskkonnavaldkonna peatükkide lisamist CARIFORUMi-EÜ majanduspartnerluslepingusse ning kodanikuühiskonna nõuandekomitee loomist kõnealuse majanduspartnerluslepingu rakendamise järelevalve eesmärgil. See kõik integreeriti selle piirkonnaga sõlmitud lõplikusse kaubanduslepingusse. Seega võib näha, et nii Cotonou lepingu kui ka Kariibi piirkonnaga sõlmitud majanduspartnerluslepingu institutsioonilised sätted on lisaks komiteele antud volitustele tugevdanud kodanikuühiskonna organisatsioonide rolli arengukoostöös.

aastate jooksul otseselt aidanud ellu viia vastutuse, läbipaistvuse, hea valitsemistava ja partnerluse põhimõtteid, mis on Cotonou lepingu lahutamatu osa ⁽¹¹⁾.

3.4 Peale selle on oluline, et abisaaja riigi tasandil alalise poliitilise dialoogi kehtestamisel võetaks arvesse iga osalise või kodanikuühiskonna organisatsiooni eripära.

3.5 Strateegilisest dialoogist peab välja kasvama **ühenduse institutsioonide ja kodanikuühiskonna organisatsioonide strateegilise koostöö**. Selleks peab komisjon vajalikuks määrata kindlaks projektide rahastamisest kaugemale ulatuva seose ja osalemise raamistik. Nagu näiteks strateegiliste dialoogide kindlaksmääratud „tööriistakasti“ (*tool box*) rakendamine selle kohaldamiseks mitte ainult kohalikul – ELi delegatsiooni –, vaid ka kesksel tasandil. See tuleks kasuks paindlikumale ja tõhusamale üleilmsele partnerlusele ELi ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel.

3.6 Kodanikuühiskonna organisatsiooni roll omakorda on määrav selleks, et tema reageerimise ja nõudmistega viidaks arengupoliitika sidususe tegevuskava edasi ja sõlmitaks uus ülemaailmne pakt pärast 2015. aastat, et võtta arengu tegevuskavasse ebavõrdsuse vähendamine, universaalne sotsiaalkaitse, rikkuse õiglane jagamine ja loodusvarade hoidmine.

3.7 **Kodanikuühiskonna organisatsioonid on väga mitmekesised ja ebaühtlased**, mistõttu võib olla vaja täpsemalt määratleda, mida tuleb kodanikuühiskonna organisatsiooni all mõista. Lisaks sellele tuleb seda mitmekesisust, kogemust ja seost partnerriikidega tunnustada Euroopa koostöös, kus tuleb seda ära kasutada, kasutades iga osalise võimalikku potentsiaali ja eripära.

4. Kodanikuühiskonna organisatsioonide osalemine ELi välisabi eri rahastutes ja programmides

4.1 Komitee on juba avaldanud oma seisukoha kodanikuühiskonna organisatsioonide missiooni kohta seoses arengukoostöö rahastamisvahendiga ⁽¹²⁾. Peale selle **on komitee seisukohal, et kodanikuühiskond peab sekkuma kõigis koostööinstrumentides** kooskõlas strateegilise dialoogi kaalutlustega ja nagu on ette nähtud hiljuti heaks kiidetud muutuste kavas.

⁽¹¹⁾ Täielikum hinnang valitsusväliste osalejate rollile Cotonou lepingu rakendamisel on esitatud AKV ja ELi majanduslike ja sotsiaalsete huvirühmade 11. piirkondliku seminari lõppdeklaratsioonis (Etioopia, 2010), http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/f_ces6152-2010_decl_en.doc.

⁽¹²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Liidu arengukoostöö rahastamisvahend: organiseeritud kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite roll“ ELT C 44, 11.02.2011, lk 123–128, ning „Muutuste kava ELi arengupoliitika mõju suurendamiseks“ (COM(2011) 637 final), (ELTs seni avaldamata).

4.2 Komitee leiab kooskõlas strateegilises dialoogis tehtud ettepanekutega, et Euroopa arengufondide vahendite kodanikuühiskonna organisatsioonide kaudu andmise süsteemi tuleb teha muudatusi. 2014.–2020. aasta finantsperspektiivides ette nähtud vahendites tuleb ette näha uued meetodid lisaks klassikalistele projektide kaupa subsideerimise mehhanismidele. Muu hulgas tuleks kiiresti kasutusele võtta sellised meetodid nagu „raamkokkulepped“, tegevustoetused, alltoetused või mitmeaastased lepingud, keskmise pikkusega ja pikaajalised meetmed, mis tagaksid suurema arengulase mõju.

4.3 Samamoodi tuleks luua spetsiaalsed fondid kiireloomulisteks juhtudeks, nagu näiteks demokraatlikud protsessid Vahe-mere piirkonnas, mis ei saa oodata abitaotluste heakskiitmist ja mida saavad tõhusalt praktikas rakendada ainult eri kodanikuühiskonna organisatsioonide võrgustikud, nagu ametiühingute organisatsioonid, VVOD, ühistuorganisatsioonid, väikeettevõtjate organisatsioonid, naisorganisatsioonid jne.

4.3.1 Sellega seoses peaksid kodanikuühiskonna organisatsioonide võrgustikud, liidud või keskliidud olema nende rahastamismeetodite põhiadressaadid. Sobivad vahendid selleks oleksid sellised mehhanismid nagu tegevustoetused ja alltoetused, mis võimendaks kodanikuühiskonna organisatsioonide võrgustiku arenguga seotud lisandväärtust.

4.3.2 Muutuste kavas tuleb käsitleda ja ümber kujundada Euroopa koostöö projektitsüklite planeerimise ja juhtimise mehhanismid, keskenduda sellistele aspektidele nagu fondivahendite kõige asjakohasem väljamaksmine ja asjaoludele kohandatud paindlikkus. Samamoodi tuleks arengumeetmete parema edu tagamiseks pöörata rohkem tähelepanu abi andmisele meetmete diagnostika ja teostatavusuuringu etappides.

4.3.3 Finantseerimismudelid peavad sisaldama kolme tüüpi stiimuleid: 1) mis toetavad arengutulemustest aru andmist; 2) mis toetavad organisatsioonide integreerimist ja ühinemist ning ülemaailmsete kodanikuühiskonna organisatsioonide loomist; 3) mis edendavad uut tüüpi mitme osalise võrgustikke ja liituseid.

4.3.4 Lissaboni lepingus on ette nähtud Euroopa vabatahtliku humanitaarabi korpus (EVHAC), mis on praegu humanitaarabi ja kodanikukaitse peadirektoraadi ülesandeks oleva pilootprojekti faasis ning selle pilootfaasi tulemusi tuleks põhjalikult hinnata enne Euroopa vabatahtliku humanitaarabi korpuse käivitamist. Komitee on veendunud **kodanikuühiskonna organisatsioonide suures potentsiaalis Euroopa vabatahtliku tegevuse jõudude kanaliseerimiseks kõigis sektorites ja eriti arengu valdkonnas**. Komitee on seisukohal, et hinnatud kriteeriumide põhjal tuleks vabatahtlikku tegevust pidada mittehahaliseks toetuseks kaasrahastamisele kuuluvates projektides. ⁽¹³⁾

⁽¹³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi poliitikat ja vabatahtlikku tegevust käsitlev teatis: piiriülese vabatahtliku tegevuse tunnustamine ja edendamine ELis“ (Vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 150).

5. Kodanikuühiskonna ja kodanikuühiskonna organisatsioonide tugevdamine partnerriikides

5.1 Kodanikuühiskonna organisatsioonid on paljudel juhtudel ja eri riikides poliitiliselt, institutsiooniliselt või majanduslikult väga kaitsetus olukorras, mis raskendab nende tööd, või nad tegutsevad tingimustes, kus neid kiusatakse taga, ähvardatakse ja peetakse kuritegelikuks. Sageli on see tingitud valituste seatud piirangutest. Komitee kordab vajadust integreerida arengukoostöömeetmetesse ning arengu- ja koostöömeetmeid käsitlevatesse õigusnormidesse õiguslike raamistike, põhivabaduste ja kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks mõeldud tugimeetmete järele valvamise mõõde.

5.2 Komitee on teadlik, et kodanikuühiskonna organisatsioone reguleerivad õiguslikud raamistikud on nii ELis kui ka partnerriikides väga erinevad. See ei tohi takistada edasiminekut rahvusvaheliste õigusnormide järgimises (nagu ühinemisvabadus, sõnavabadus, koosolekuvabadus, et saaks tegutseda, suhelda ja koostööd teha täie vabadusega, otsida finantseeringuid ja saada riigi kaitset) kõigil juhtudel ja kõigil tasanditel. Kodanikuühiskonna ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kohalolu ja osalemine mitte ainult ei muuda osalusdemokraatiat õiguspäraseks, vaid ka tugevdab seda, kui on kanaleid selle rakendamiseks⁽¹⁴⁾. **Kodanikuühiskonna osalemine peab olema valitsemise tegelik komponent ja EL peab seega tunnustama seda kui kriteeriumit oma suhetes partnerriikidega.**

5.3 Euroopa idaosa, lõunaosa ja üldiselt kolmandate riikide partnerorganisatsioonide **institutsiooniline mõõde ja organisatoorse võime tugevdamine** väärivad suuremat tunnustamist Euroopa koostöös. Lisaks projektide juhtimise võimele aitab kodanikuühiskonna organisatsioonide kui selliste tugevdamine kaasa vastavate ühiskondade arengule tervikuna. Seega tuleb **toetada partnerriikide kodanikuühiskonna organisatsioonide moodustumist ja nende võimekuse tugevdamist** nii üldiselt kui ka ühenduse rahastamisvahendite saamise menetluste, sealhulgas väikesemahuliste kohalike projektide, või näiteks kaubanduslepingute läbirääkimistes osalemise puhul.

5.4 Samal ajal pooldab komitee ELi arengukoostöö poliitikas nende organisatsioonide diskrimineerimist, mis nimetavad ennast kodanikuühiskonna organisatsioonideks, aga ei ole demokraatlikud või sõltuvad otse riigist.

5.5 Tuleb soodustada partnerriikide kodanikuühiskonna organisatsioonide rühmitamist ja nendevahelist koostööd ning koostööd institutsioonidega. Nagu tehti ettepanek Cotonou lepingu raames või näiteks Ladina-Ameerikas, tuleb jätkata eri tasanditel platvormide ja esindusvõrgustike korraldamist, et luua nende vahel koostoimet ja parandada nende kanaleid riigiasutuste suhtes.

5.6 Koondumispunktid või spetsiaalselt kodanikuühiskonna suhetega tegelevad inimesed ELi delegatsioonides partnerriikides

on osutunud kasulikuks mitmes aspektis. Tuleb tugevdada nende osa ja võimet olukorda vastavates riikides põhjalikumalt analüüsida ja hoogustada kontakte kodanikuühiskonna organisatsioonidega. Tuleks võimendada suuremat koordineerimist nende koondumispunktide ja komitee vahel, et kogemustest õppida ja välja selgitada head tavad selles valdkonnas.

5.7 Demokraatliku omavastutuse mõiste rakendamisega peaksid omakorda kaasnema partnerriikide kodanikuühiskonna organisatsioonidele suuremad võimalused juurdepääsuks ühenduse koostööressurssidele, eriti rühmituste, võrgustike või kõige esinduslikemate organisatsioonide jaoks.

5.8 Samal ajal tuleks edasi arendada **uusi kodanikuühiskonna organisatsioonide koostöö vorme**, avades võimalusi kolmepoolseks koostööks, koostööks lõuna-lõuna suunal või koostööks näiteks oskusteadmiste, Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide antava tehnilise abi ja juhtimistehnoloogia vahetamise kaudu. Need uued koostöövormid võivad olla väga olulised kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks keskmiste tuludega riikides, kellega tehtavat klassikalist koostööd EL vähendab, kus kodanikuühiskonna organisatsioonidel on võtmetähtsus demokraatia kindlustamisel ja kodanikuõiguste tunnustamise edendamisel, ebavõrdsuse vähendamisel, kodanikuosaluses, soolises võrdsuslikkuses, maksutulude ümberjagamisel, läbipaistvuses või keskkonnaõiguste kaitses.

6. Arengualane teadlikkuse tõstmine ja teavitustöö

6.1 EL on säilitanud oma arengu heaks abi andja rolli, ka majanduskriisi ajal. Selle kohustuse täitmise jätkamine on proovikiviks kõigile liidu riikidele ja institutsioonidele. See kohustus sõltub suurel määral elanikkonna toetusest ning elanike teavitusest ja teadlikkusest arenguteema ja ülemaailmsete probleemide kohta, mis puudutavad kõiki riike.

6.2 Kodanikuühiskonna organisatsioonid on sobiv kanaja avalikkuse teavitamiseks ja teadlikkuse tõstmiseks. Komitee kordab sellele teemale tähelepanu pööramise tähtsust, eriti kriisioludes. Arengualane teavitustöö nõuab uuenduslikke, olemuselt ümberkujundavaid käsitlusviise, mille sõnum on suunatud laiematele hulkadele kui lapsed ja noored. Samuti eeldab innovatsioon selles valdkonnas liitude loomist paljude osalistega. See on oluline, eriti hiljuti ELiga ühinenud riikides, kus on väiksem arengukoostöö traditsioon ja kus kodanikuühiskonna organisatsioonid on vähem arenenud.

6.3 Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonidel ja komiteel on tänu sidemele Euroopa kodanikuühiskonnaga head tingimused selle üldsuse teadvustamise ülesande täitmiseks. Ühtlasi saavad nad tuua usaldusväärsust, mille annab neile töötamine ELis kõige erinevamate ühiskonnasektoritega, sealhulgas kõige kaitsetumatega. Selles suhtes on põhitähtis võtta teadlikkuse tõstmise eesmärkide hulka kodanikuühiskonna organisatsioonide partnerriikides või teiste hulgas ELi naabruspoliitikasse kuuluvates riikides lõpuleviidud projektide nähtavus.

⁽¹⁴⁾ Accra tegevuskavas ja Busani foorumil väljendatu kohustab kõiki riike.

6.4 Arengualase teadlikkuse tõstmise ja teavitustöö ning Euroopa arengu- ja koostööalaste teavituskampaaniate rahastamiseks spetsiaalsete eelarveridade säilitamine on selles suhtes põhiline.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 479. ISTUNGJÄRK 28. JA 29. MÄRTSIL 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse programm „Loov Euroopa” ”

COM(2011) 785 final – 2011/0370 (COD)

(2012/C 181/07)

Pearaportöör: **Dumitru FORNEA**

30. novembril 2011 otsustas Euroopa Parlament ja 15. detsembril 2011 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 173 lõikele 3 ja artikli 166 lõikele 4 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse programm „Loov Euroopa” ”

COM(2011) 785 final – 2011/0370 (COD).

6. detsembril 2011 tegi komitee juhatus käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks tööstuse muutuste nõuandekomisjonile.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras komitee täiskogu 479. istungjärgul 28.– 29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) pearaportööriks Dumitru Fornea ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 168, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Loomemajandust tuleb käsitleda tööstusarengu uut tsüklit arvestades ning mitte isoleeritult, vaid tihedas valdkondadevahelises seoses teiste teenuste ja tootmisprotsessidega. Sellest lähtuvalt tuleb loomemajandust tajuda tööstuses ja teenuste sektoris toimuvate uuenduslike arengute katalüsaatorina.

1.2 Kultuuri- ja loomesektoritel peab olema oluline osa strateegias „Euroopa 2020”, kuna need aitavad ELis kaasa uut tüüpi majanduskasvule, samuti on tähtis rõhutada, et loomemajanduse praegused arengud leiavad heakskiitu kõikjal Euroopas, neid ei tohi piirata teatavatele riikidele või piirkondadele.

1.3 Komitee toob esile suurt tähtsust, mida omistatakse majanduslikele aspektidele programmis „Loov Euroopa”, ja nõustub mõttega, et programmi abil tuleb innustada kultuuri- ja loomesektori kõiki osalejaid püüdlema majandusliku

sõltumatuse poole. Sellegipoolest tundub programm olevat liigselt keskendatud konkurentsivõime üldisele eesmärgile, samas aga ei leia programmis piisavalt kõlapinda eesmärk edendada keelelist ja kultuurilist mitmekesisust Euroopas.

1.4 Komitee toetab tungivalt ettepanekut suurendada asjaomaseid eelarvevahendeid ja leiab, et programmile „Loov Euroopa” eraldatud 1,8 miljardi euro suurune kogusumma tuleb säilitada. See tähendab küll olulist suurendamist, ent kujutab endast suhteliselt tagasihoidlikku summat võrreldes ELi eelarve või ressurssidega, millega teatavad liikmesriigid toetavad kultuuriarenguid.

1.5 Programmide „Kultuur” ja „MEDIA” ühendamise võib heaks kiita tingimusel, et nende väljapakutud koostisosi kirjeldatakse selgesti ja nende staatus on tagatud. See eeldab, et õiguslikule alusele tuginedes täpsustatakse protsendimäärad,

mille alusel eraldatakse eelarvest vahendid igale koostisosale, ja neile eraldatavad miinimummäärad. Läbipaistvuse ja arusaadavuse suurendamiseks on soovitatav kindlaks määrata ka igaaastased tegevussuunised.

1.6 Komitee arvates oleneb raamprogrammi „Loov Euroopa” edukus suuresti meedia ja kultuuri tegevussuundade omavahelisest seotusest ning samas ka valdkondadeülese lähenemisviisi väljatöötamisest, mis aitaks luua ühiseid tegevussuuniseid ELi rahastatud eri programmide ⁽¹⁾ vahel.

1.7 Komitee märgib, et puuduvad selgelt määratletud juhised selle kohta, kuidas komisjon kavatseb huvitatud isikud kaasata rakendamisprotsessi. Artikkel 7 ei ole piisavalt selge ⁽²⁾. Juurdepääs rahastamisele tuleb muuta hõlpsamaks kõigi eraõiguslike organisatsioonide jaoks, mis tegelevad kultuuri- ja loometegevusega ning kuuluvad kõnealuse määruse reguleerimisalasse. Neis sektorites tegutsevatel sotsiaalmajanduse organisatsioonidel ja teistel asjaomastel kodanikuühiskonna organisatsioonidel peaks samuti olema juurdepääs kõnealusele juurdepääsu rahastamisele soodustavale mehhanismile.

1.8 Tuleb lihtsustada haldusmenetlusi, arendades välja kiiremad võrgupõhised rakendused ja menetlused programmide jälgimiseks ja haldamiseks ⁽³⁾. Samas on vaja tõhustada teabevahetuse, vahe- ja lõpparuannete koostamise ja esitamise menetlusi ja sellega seonduvat tehnilist suutlikkust. Lisaks tuleb tagada programmi abi saajate taotluste senisest tõhusam menetlemine.

1.9 Kuigi määrus kujutab endast väga avatud ja paindlikku formaati, ei tagata kavandatud komiteemenetlusega, et kõigil liikmesriikidel oleks piisav kontroll programmi rakendamise üle. On kohane muuta komiteemenetlust nii, et liikmesriikide eksperdid saaksid korrapäraselt koguneda, et arutleda väljavalitud projektide üle. Samuti tuleb ette näha lihtsustatud menetlus, et regulaarse hindamise järel kohandada tegevussuuniste konkreetseid parameetreid.

1.10 Avatud ja paindlik formaat muudab eriti tähtsaks programmi juhendi, kuna just seal määratletakse täpselt, millised on võetavad meetmed, täidetavad tingimused, kaasrahastamise määrad jne. Komitee palub komisjonil koostada juhend avatult ja läbipaistvalt ning teatab oma huvist selles protsessis osaleda.

⁽¹⁾ Küsimus on programmides, mis on eraldi loetletud määruse ettepaneku artikli 13 punkti 1 alapunktis b.

⁽²⁾ Määruse ettepaneku artikli 7 tekstis viidatakse mehhanismile, mis soodustab „Euroopa kultuuri- ja loomesektorite väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete ja organisatsioonide juurdepääsu rahastamisele”.

⁽³⁾ Menetlust peetakse selle praegusel kujul keerukaks, kuna kõik dokumendid tuleb saata postitsi ning vastused võivad laekuda mõnikord alles kolm või neli kuud hiljem.

1.11 Komitee peab vajalikuks, et komisjoni ettepanekut, mille eesmärk on programmide „Kultuur” ja „MEDIA” kontakt-punktide koondamine Loova Euroopa teabepunktidesse, käsitletaks paindlikumat, arvestades liikmesriikide piirkondade tegelikkuse eripärasid. Ta rõhutab, et on oluline säilitada geograafiline lähedus kahe sektori osalejatega ning eraldi ekspertteadmised kultuuri ja meedia tegevussuundades, kuna need sektorid on nii olemuselt kui ka neis kasutatavate tegevustavadele väga erinevad. Uute Loova Euroopa teabepunktide loomine peab tuginema programmide „Kultuur” ja „MEDIA” kontakt- ja teabepunktide seni omandatud kogemustele.

1.12 Kavandatud rahastamismehhanism on samm edasi õiges suunas, ent seda tuleks propageerida, et finantsasutused muudaksid oma suhtumist kultuuri- ja loomesektorite ettevõtjatesse ja oma viisi neid hinnata. Vahendi abil tuleb tagada tasakaalustatud geograafiline katvus ja selle toimimine ei tohi kahjustada toetuste andmise mehhanisme.

1.13 Intellektuaalomand on esmatähtis tegur loometegevuse ning kultuurilise ja loomingulise sisu tootmise tehtavate investeeringute hoogustamiseks, autorite tasustamiseks ja tööhõivevõimluste laiendamiseks kõnealuses tegevusvaldkonnas. Sellega seoses rõhutab komitee, kuivõrd oluline on intellektuaalomandiõiguste tõhus tagamine nii ELis kui ka kogu maailmas.

1.14 Programmi „Loov Euroopa” kaudu rahastatavate projektide valimisel ja ellurakendamisel tuleb täielikult austada ELi põhimõtteid ja väärtusi demokraatia, inimõiguste, töötajate õiguste ja sotsiaalse vastutuse valdkonnas. Samuti tuleb ette näha mehhanism, millega takistada vägivalda ja diskrimineerimise esinemist kõnealusest vahendist rahastatud projektide elluviimise protsessis.

2. Komisjoni esitatud määruse ettepanek

2.1 Vaadeldava määrusega luuakse programm pealkirjaga „Loov Euroopa”, mille eesmärk on toetada kultuuri- ja loomesektoreid ajavahemikus 1. jaanuar 2014 kuni 31. detsember 2020. Programmiga toetatakse ainult selliseid meetmeid ja tegevusi, millega kaasneb võimalik Euroopa lisaväärtus ning mis aitavad kaasa strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide ja selle juhtalgatuste saavutamisele.

2.2 Programmi üldised eesmärgid on soodustada keelise ja kultuurilise mitmekesisuse säilitamist ja edendamist Euroopas ning tugevdada kultuuri- ja loomesektorite konkurentsivõimet eesmärgiga hoogustada arukat, jätkusuutlikku ja kaasavat majanduskasvu.

2.3 Konkreetse eesmärgid on järgmised:

- toetada Euroopa kultuuri- ja loomesektorite suutlikkust tegutseda riikidevaheliselt;
- soodustada kultuuri- ja loovteoste riikidevahelist levitamist ja tegutsejate liikuvust ning jõuda uue publikuni Euroopas ja mujal;
- suurendada kultuuri- ja loomesektorite ning iseäranis väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete ja organisatsioonide finantssuutlikkust;
- toetada riikidevahelist poliitikakoostööd, et soodustada poliitika kujundamist, innovatsiooni, publiku kasvatamist ning uusi ärimudeleid.

2.4 Programmi struktuur koosneb

- kõigile kultuuri- ja loomesektoritele suunatud sektoriülesest tegevussuunast (15 % programmi kogueelarvest);
- kultuuri- ja loomesektoritele suunatud kultuuri tegevussuunast (30 % kogueelarvest);
- audiovisuaalsektori suunatud tegevussuunast „MEDIA” (50 % kogueelarvest).

3. Üldised märkused

3.1 2008. aastal töötas kultuuri- ja loomesektorites 3,8 % Euroopa tööjõust ning need sektorid moodustasid 4,5 % Euroopa Liidu SKPst. Komitee on veendunud, et raamprogramm „Loov Euroopa” aitab kaasa strateegia „Euroopa 2020” ellurakendamisele, ja ühineb komisjoni seisukohaga, et uuendustegevusel, loometegevusel ja kultuuril peab olema esmatähtis osa Euroopa kodanike kaasaegses hariduses ning seega peavad nad aitama kaasa ettevõtlikkusele, arukale ja jätkusuutlikule majanduskasvule ning sotsiaalse kaasatuse alaste eesmärkide saavutamisele ELis.

3.2 Poliitiline tegur, mis viib kultuuri osa ümberhindamiseni riikide ja ELi poliitikas, tuleks kindlaks määrata, lähtudes selle komplekssetest sidemetest majandusega ja kultuuri- ja loomemajanduse panusest liikmesriikide arengusse ning sotsiaalse ühtekuuluvuse ja Euroopa ruumi kuuluvuse tunde tugevdamise. Järelikult tuleb uues finantsabi programmis kajastada kultuuri- ja loomesektorite vajadused digiajastul, kasutades selleks senisest pragmaatilisemat ja laiahaardelisemat lähenemisviisi.

3.3 Kultuurisektor ei ole ühtlik ja paljud selle toimumisviisidest on erilised. Seega järgitakse näiteks muusikatootmises ja helisalvestustööstuses omaenda majandusmudelit ja see tegevus toimub keskkonnas, mis erineb oluliselt lavakunsti omast. Seetõttu peaks programm „Loov Euroopa” oma tegevussuundade kaudu võimaldama paindlikumaid lähenemisviise, tänu millele saaksid määruse ettepanekus osutatud võimalikud kasusaajad hõlpsamini juurdepääsu programmile ja võiksid seda tõhusalt kasutada.

4. Konkreetse märkused

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on juba avaldanud oma seisukohad kultuuri- ja loomemajanduse kohta arvamuses, mis võeti sama pealkirja all vastu täiskogu 2010. aasta oktoobris toimunud istungjärgul ning mille raportöör oli Claudio Cappellini ja kastraportöör Jörg Lennardt. Arvamus koostati konsultatsioonide raames, mida peeti kultuuri- ja loomemajanduse potentsiaali rakendamist käsitleva rohelise raamatu üle.

4.2 Käesolevas arvamuses, milles käsitletakse ettepanekut Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kohta, millega luuakse programm „Loov Euroopa”, ei tõstatata uuesti küsimusi, mida arutati juba rohelist raamatut käsitletud arvamuses, vaid püütakse osutada toetust komisjonile, esitades otsesed tähelepanekud teksti kohta, mille komisjon avaldas 23. novembril 2011 dokumendis COM(2011) 785 final.

4.3 Kõnealustes sektorites tegutsevad ettevõtjad kiitsid heaks programmi eelarve suurendamise 1,8 miljardi euroniga ajavahemikuks 2014–2020, kuigi suurenemispühul tuleb arvestada asjaolu, et programmist kasu saavate riikide arv on kasvanud ja programmiga kaetud loomemajanduse ulatus on laienenud. Määruses ei määratleta selgelt mõistet „loomemajandus”, tekstis pidanuks paremini täpsustama, milliseid tegevusalasid see täpselt hõlmab ja milliseid osalejaid see puudutab.

4.4 Kultuuri- ja audiovisuaalsektori osalejad peavad praeguste programmide „Kultuur 2007–2013”, „MEDIA” ja „MEDIA Mundus” koondamist ühteainsasse raamprogrammi pealkirjaga „Loov Euroopa” Euroopa Komisjoni positiivseks ja konstruktiivseks algatuseks. Siiski tuleks rohkem tähelepanu pöörata sellele, kuidas hõlmatakse programmi kontekstis kumbagi neist valdkondadest poliitikastrateegiad või üldised protsessid, kuna arvestada tuleb mõlemale valdkonnale iseloomulike omapäradega. Mõlemad valdkonnad erinevad teineteisest peamiste osalejate, finantsloogika, tootmise ja müügisüsteemi poolest.

4.5 Eelkõige kultuurisektori osalejad pööravad tähelepanu programmis ettenähtud avalikele rahastamisliikidele, juurdepääsutingimustele ja abikõlblikkuse kriteeriumidele. Just nendest parameetritest oleneb suurelt jaolt, kui pühendunult nad osalevad uues raamprogrammis pakutud meetmetes ja mil määral nad meetmeid hakkavad toetama.

4.6 Erialasest seisukohast tundub audiovisuaalsektoris valitsevat üldine rahulolu nii praeguse programmi „MEDIA” tõhususe kui ka raamprogrammi „Loov Euroopa” kavandatud uute poliitikameetmetega. Sektori spetsialistid hindavad kõrgelt programmi „MEDIA” selle kaudu pakutava abi ja selle tähtsuse pärast audiovisuaalturu jaoks. Uues raamprogrammis kavandatud tegevussuund „MEDIA” ei erine peaaegu üldse praegusest programmist. Uue määruse tekstis võiks siiski pakkuda täpsemat teavet lisade kujul, milles käsitletak üksikasjalikult iga asjaomast tegevussuunda ja selle elluviimiseks ettenähtud eelarvevahendeid.

4.7 Komitee kiidab heaks komisjoni algatuse lihtsustada programmide „Kultuur” ja „MEDIA” haldusmenetlusi, kasutades rohkem kindlasummalisi makseid, partnerluse raamlepinguid ja elektroonilisi menetlusi ning reformides Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Täitevasutuse töövahendeid.

4.8 Tuleb välja töötada meetmeid, mis on kohandatud „õiglasema keskkonna tagamiseks Euroopa kultuuri- ja loomesektoris, võttes arvesse väikese tootmisvõimsusega riike ja/või geograafiliselt või keeleliselt piiratud riike või piirkondi”⁽⁴⁾.

4.9 Komitee arvates on vaja lisada prioriteetide hulka meetmed, millega edendada artistide liikuvust, kultuuridevahelist dialoogi ja kunstialast haridust, ning kooskõlastada määruse sätteid teiste sektorit puudutavate ELi dokumentidega ja luua mehhanismid, mis põhinevad meetmetel, millega innustatakse artiste, kes osalevad kultuuriüritustel või turneedel väljaspool oma koduriiki.

4.10 Määruse ettepanekus pööratakse erilist tähelepanu väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele ning individuaalsetele loojatele. Sellegipoolest väljendavad ametiühingud kahetsust selle üle, et määruks peetakse kultuuritegelasi ning sektoris loometegevusega tegelevaid üksikisikuid ja ettevõtjaid pelgalt teenuste osutajateks, ning peavad eriti vajalikuks, et finantsabi saamine sõltuks sotsiaalkaitse normidest kinnipidamisest. Nende normide abil peaks saama kõrvaldada ebakindlust põhjustavad tegurid, mis sageli kaasnevad kõnealusele sektorile iseloomulike lühiajaliste lepingutega.

Uue määruse ettepaneku väljakutsed ja puudujäägid

Üldises plaanis:

4.11 Eelarve suurenemine on hea uudis, ent arvesse tuleb võtta järgmisi aspekte:

— programmist abi saavate riikide arvu suurenemine;

— rahastatavate valdkondade laienemine;

— uued vajadused digitaalhiskonnale üleminekuks;

— raha väärtuse vähenemine;

— vajadus pidada meeles määruks pakutud eelarve – s.o 1,8 miljardit eurot 2014–2020. aastaks – võrdlust iga-aastaselt Prantsusmaa (7,5 miljardit eurot) või Saksamaa (1,1 miljardit eurot) eraldatava eelarvega ning suhestada eelarve ELi kogueelarvega.

⁽⁴⁾ Määruse ettepaneku artikli 3 lõike 2 punkt d.

4.12 Suured erinevused liikmesriikides võetavates poliitika-meetmetes tekitavad riigist riiki moonutusi osalejate vahel juurdepääsuvõimalustes pääseda ligi audiovisuaal- ja kultuurisektori rle mõeldud avalikele rahastamisprogrammidele.

4.13 Loomemajanduse seisukohast on koostoime ettevõtete ja VKEda uuendustegevusele ja konkurentsivõimele suunatud programmide ning programmi „Loov Euroopa” vahel vähene või isegi olematu. Digitaaltehnoloogia arendamisega avanevate võimaluste abil loodavad tihedamad sidemed peaksid muutma nende programmide ühendamise lihtsamaks.

Praktilises plaanis:

4.14 Programmi haldamine ja järelevalve teostamine selle üle asjaomaste osalejate poolt on väga keeruline haldusülesanne, mis põhjustab märkimisväärsed halduskulud, mille tulemusena vähenevad projektide tootmiseks ja nende levitamiseks eraldatud eelarvevahendid.

4.15 Üks korduv probleem, mille tõstatasid sektori osalejad ja mis puudutab eelkõige väikesi ettevõtjaid, seisneb toetuste saamiseks vajaliku tähtaja pikkuses.

4.16 Tuleb nentida, et sellise rahastamiskorra kasutamine, mis loodi eesmärgiga lihtsustada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete ja teiste osalejate juurdepääsu laenudele, ei ole kultuuri valdkonnas tavaline. On oht, et finantsasutused ei ilmuta selles osalemiseks huvi, arvestades asjaomaste summade tagasihoidlikkust, arusaama puudumist kultuurisektori eriprobleemidest ja teatud laadi projektide – mida ilma avaliku rahastamiseta ei oleks olemaski – vähest tasuvust.

4.17 Järelevalve tegevuse üle ja rahastamisvahendi kaudu antud tagatiste haldamine toimub Euroopa Investeeringufondi kaudu, millel ei ole erilisi ekspertteadmisi kultuuri valdkonna kohta.

4.18 2010. aastal käivitunud MEEDIA tootmise tagatisfond, millel on oma valdkonnas tunnistanud eksperditeadmised, näitab vajadust suurema koostoime järele uue rahastamisvahendi ja juba olemasolevate mehhanismide vahel⁽⁵⁾.

4.19 Teoreetiliselt on hea mõte koondada programmide „Kultuur” ja „MEDIA” kontakt- ja teabepunktid ühte Loova Euroopa ainulaadsete teabepunktidesse. Selle ümberkorralduse eesmärk on tagada teabe koondamine olemasolevate programmide kohta ja saavutada mastaabisääst tänu ressursside ühendamisele.

⁽⁵⁾ Näiteks Prantsusmaal IFCIC (*Institut pour le financement du cinéma et des industries culturelles*) või Hispaanias Audiovisual SGR. Viimane loodi 2005. aastal Hispaania kultuuriministeeriumi algatusel ning filmi- ja audiovisuaalkunstide instituudi (ICCA) ja organite osalusel, kes haldavad Hispaanias audiovisuaalteoste tootjate õiguseid.

4.20 Tegevustasandil on võimalik luua koostoiimet, eriti ühise haldamise ja teabevahetuse vallas, ent oluline on mees pidada, et teatavates riikides, nagu Prantsusmaal või Saksamaal, on loodud piirkondlike kontaktpunktide võrgustik, milles kajastub kultuuriline mitmekesisus ja mille ülesanne on hoida tihedat sidet kohalike osalejatega. Lisaks on kultuuri- ja audio-visuaalsektoril üsna erinevad põhitegevused: nende tootmis- ja levitamisevõrgustikud on erinevad ning nende olulised osalejad vajavad erinevat laadi eksperditeadmisi.

4.21 Seetõttu võiks sellisel tsentraliseerimisel olla kahjulik mõju, mis seisneb pädevuste ühtlustamises. Selle abil saavutatav sääst võib osutuda ebaoluliseks ja mitte õigustada kavandatud

muudatusi. Teatud umbusuga suhtutakse ka sellesse, et teabepunktide täiendavaks ülesandeks on esitada statistilisi andmeid ning abistada komisjoni asjakohase teabevahetuse tagamisel ja programmi tulemuste ja mõju tutvustamisel, ilma et neile eraldataks selleks ülesandeks vajalikke rahalisi ressursse.

4.22 Kavandatud muudatused komiteemenetluses võiksid tekitada erimeelsusi, kuna komisjon kavatseb muuta kõigi programmide menetlemist komiteedes. Liikmesriikide esindajad kaotavad Euroopa Komisjoni kasuks oma kaasotsustus- ja kaashaldamisõiguse ning nende roll piirneb tulevikus üksnes eelvaliku läbinud projektide kinnitamisega.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Topeltnmaksustamine ühtsel turul” ”

COM(2011) 712 final

(2012/C 181/08)

Raportöör: **Vincent FARRUGIA**

11. novembril 2011 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Topeltnmaksustamine ühtsel turul”

COM(2011) 712 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 7. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 135, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 10.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Topeltnmaksustamine on tõsine takistus piiriülesele tegevusele, mis segab ühtse turu tõhusat toimimist, avaldades negatiivset majanduslikku mõju investeeringutele ja tööhõivele. Topeltnmaksustamine heidutab investeeringute tegemist ning ohustab konkurentsivõimet, avaldades seeläbi negatiivset mõju majanduskasvule ning strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamisele.

1.2 Komitee on mitmetes aramusdokumentides rõhutanud topeltnmaksustamise kõrvaldamise olulisust. Komitee on toetanud ettepanekuid, mille eesmärk on kiirendada meetmeid topeltnmaksustamise vältimiseks ning tõhustada haldusmenetluste lihtsustamist piiriülestes olukordades. Komitee on ka teinud jõupingutusi edendamaks siseturgu, kus valitseb aus konkurents.

1.3 Seda silmas pidades toetab komitee Euroopa Komisjoni teatistes ⁽¹⁾ esitatud algatusi topeltnmaksustamise kõrvaldamiseks, edendades erinevate maksusüsteemide tõhusat ühendamist.

1.4 Komitee on samuti seisukohal, et topeltnmaksustamise kõrvaldamine peaks toimuma viisil, mis on vastavuses taotletavate eesmärkidega ning mis austab liikmesriikide maksualast sõltumatust.

1.5 Samuti on komitee aramusel, et topeltnmaksustamisest tekkivatel küsimustel on ebaproportsionaalselt suurem mõju

eraisikutele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele (VKEd), kellel tavapärast puuduvad vahendid selliste probleemidega toimetulekuks. Eelõeldu tulemusel komitee küll toetab teatist, ent rõhutab, et topeltnmaksustamise käsitlemise ettepanekud peavad olema sidusad meetmetega, mis on suunatud kodanike topeltnmaksustamise kõrvaldamisele, samuti peavad need ettepanekud hõlmama lahendusi eraisikute ja VKEde jaoks.

1.6 Komitee nõustub, et ELi topeltnmaksustamise foorumi loomine tugineb samadele põhimõtetele nagu tõhus ühine siirdehindade foorum. Ent komitee teeb ettepaneku, et topeltnmaksustamise foorumit käsitataks esimese sammuna ELi komisjoni vaatluskeskuse loomisel, mida komitee on juba soovitanud kui vahendit, et kõrvaldada kodanike ees seisvad piiriülased takistused ⁽²⁾. Seoses sellega võiks vaatluskeskuse ülesandeid veelgi laiendada, nii et keskus uuriks ka kodanike, VKEde ja suurettevõtete topeltnmaksustamise kõrvaldamiseks tehtavate jõupingutuste jätkuvat tõhusust.

1.7 Komitee soovib, et ELi topeltnmaksustamise foorumis oleks esindatud ka organiseeritud kodanikuühiskond.

1.8 Komitee toetab ka tegevusjuhendi koostamist, mis võimaldaks maksukäsituste ühtset mõistmist ja kohaldamist eri liikmesriikides, et vältida topeltnmaksustamist ning vähendada juhtumite arvu, kus topeltnmaksustamise leping ei ole tõhus. See aitaks omakorda ära hoida ka vahekohtu poole pöördumist.

⁽¹⁾ COM(2011) 712 final.

⁽²⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Piiriüleste maksutõkete kõrvaldamine ELi kodanike hüvanguks”, ELT C 318, 29.10.2011, lk 95.

1.9 Samal ajal kui komitee toetab vaidluste tõhusa lahendamise teostatavuse uurimist, rõhutab ta, et oluline on teha jõupingutusi vahekohtu poole pöördumise vajaduse minimeerimiseks.

1.10 Komitee toetab topeltmittemaksustamise ning selle majanduslike ja sotsiaalsete mõjude täieliku ulatuse uurimist, samuti nende mõjude analüüsi, mis võivad tekkida selle kõrvaldamisele suunatud meetmete rakendamisel.

1.11 Lõpetuseks rõhutab komitee, et kõigi ettepanekute sotsiaalseid ja majanduslikke tagajärgi tuleb põhjalikult hinnata ning et sellises hinnangus tuleks välja tuua igale üksikule liikmesriigile avalduvad mõjud.

2. Ettepaneku sisu ja taust

2.1 Topeltmaksustamine toob kaasa õigusliku ebakindluse, mis takistab kodanike ja ettevõtete majandustegevust. Selle tulemuseks on üldise maksukoormuse suurenemine, korvamatu heaolu kadu ja tarbetult suur halduskoormus, samuti avaldab see negatiivset mõju investeeeringutele ning ühtse turu toimimisele, mis omakorda kahjustab konkurentsivõimet ja tööhõivet. Komisjoni korraldatud konsultatsioon toob esile topeltmaksustamise probleemi olulisuse, kuivõrd ettevõtjatest maksumaksjate puhul hõlmas üle 20 % juhtumitest üle 1 miljoni euro suurust summat ja eraisikutest maksumaksjate puhul hõlmas enam kui 35 % juhtumitest üle 100 000 euro suurust summat.

2.2 Komisjoni esitatud teatistes ⁽³⁾ rõhutatakse topeltmaksustamise kõrvaldamise olulisust ⁽⁴⁾ kui vahendit, mille abil tagada ühtse turu tõhusus ning strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamine.

2.3 Teatistes kutsutakse üles maksupoliitikat ulatuslikumalt kooskõlastama, et tagada euroalal tugevam majanduspoliitiline raamistik. See on välja toodud ühte turu aktis ⁽⁵⁾, milles rõhutatakse, et oluline on kõrvaldada ELi kodanike ees seisvad piiriüleised tõkked ning ettevõtete maksustamisega seotud halduskoormus. Viimatinimetatud väljakutset käsitati hiljuti komisjoni ettepanekus ettevõtte tulumaksu ühtse konsolideeritud maksustamisbaasi (CCCTB) kohta ⁽⁶⁾. Teatistes viidatakse ka vajadusele luua liikmesriikide vahel topeltmaksustamise vältimise lepingute tõhus võrgustik ning sellele, kui oluline on käsitleda pärandi topeltmaksustamisega seotud küsimusi.

2.4 Teatistes keskendutakse topeltmaksustamisega seotud takistuste kõrvaldamisele, märkides, et kõnealune probleem on

veelgi olulisem majanduskriisi ajal. Teatistes märgitakse, et topeltmaksustamise kõrvaldamine ning topeltmittemaksustamise poole pöördumine võivad dünaamilisest vaatenurgast olla valitustele maksutulude allikas.

2.5 Teatistes tunnistatakse, et samal ajal kui mitmed liikmesriigid juba käsitlevad topeltmaksustamise küsimust ühe-, kahe- või mitmepoolsete kokkulepete abil, ei kohusta Euroopa Liidu leping liikmesriike topeltmaksustamist kõrvaldama.

2.6 Teatistes on loetletud rida valdkondi, mida komisjon on juba uurinud kui võimalusi topeltmaksustamise käsitlemiseks, sh emaettevõtjate ja tütarettevõtjate direktiiv, intresside ja litsentsitasude direktiiv, vahekohtu konventsioon, ühine siirdehindade foorum, soovitusel kinnipeetava maksu vähendamise korra kohta ning ettepanek ettevõtte tulumaksu ühtse konsolideeritud maksustamisbaasi (CCCTB) kohta.

2.7 Teatistes märgitakse samuti, et kuigi kõnealused jõupingutused on olnud asjakohased, ei toimi need alati piisavalt tõhusalt. Seetõttu viidatakse teatistes järgmistele võimalikele lahendustele, süvenemata seejuures ühegi nimetatud ettepaneku puhul üksikasjadesse:

— olemasolevate vahendite tugevdamine eelkõige intresside ja litsentsitasude direktiivi tähenduses. Komisjon on teinud ettepaneku kõnealune direktiiv uuesti sõnastada samaaegselt teatise COM(2011) 712 final, tehes ettepaneku kasutada kinnipeetavat maksu selliste maksete topeltmaksustamise vähendamiseks. Komitee võttis vastu arvamuse direktiivi uuestisõnastamise kohta ⁽⁷⁾;

— topeltmaksustamise vältimise lepingu reguleerimisala laiendamine, et lahendada kolmepoolseid olukordi ning käsitleda ELis topeltmaksustamise vältimise lepinguga mittehõlmatud üksuseid ja makse, tehes ettepaneku tõhustada vaidluste korral liikmesriikidevahelist dialoogi;

— kavandatud meetmed topeltmaksustamise vältimise lepingu sätete ühetaolisema tõlgendamise ja kohaldamise tagamiseks ELi liikmesriikides. Siin viidatakse ELi topeltmaksustamise foorumi võimalikule loomisele, mille raames täiustatakse topeltmaksustamist käsitlevat tegevusjuhendit, et käsitleda liikmesriikide vahel rakendatavates topeltmaksustamise vältimise lepingutes sisalduvate mõistete tõlgendamisega seotud lahkheliseid;

⁽³⁾ COM(2011) 712 final.

⁽⁴⁾ Topeltmaksustamist määratletakse kui olukorda, kus kaks (või rohkem) maksujurisdiktiooni kehtestavad võrreldavad maksud sama maksustatava tulu või kapitali suhtes.

⁽⁵⁾ COM(2011) 206 final.

⁽⁶⁾ COM(2011) 121 final.

⁽⁷⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv eri liikmesriikide sidusühingute vaheliste intressimaksete ja litsentsitasude suhtes kohaldatava ühise maksustamissüsteemi kohta” (uuesti sõnastatud), COM(2011) 714 final (ELT C 143, 22.05.2012, lk 46).

— vastusena üldise siduva vaidluste lahendamise korra puudumisele pakub komisjon välja lahenduse, mis sisaldub OECD maksustamisalase näidislepingu uusima versiooni (2008) artiklis 25, millega on lahendamata topeltmaksustamise juhtude puhul ette nähtud vastastikuse kokkuleppe menetlus siduva vaidluste lahendamise korraga.

2.8 Lõpetuseks esitatakse teatistes edasised sammud, sealhulgas:

- arendada käesolevas teatistes esitatud võimalusi eelkõige seoses foorumi loomise, tegevusjuhendi täiustamise ning vaidluste tõhusa lahendamise mehhanismi teostatavuse uurimisega;
- esitada võimalikud lahendused, et kõrvaldada piiriüleseid pärandimaksutõkke ELis, mille kohta koostas hiljuti dokumendi Euroopa Komisjon ⁽⁸⁾;
- kasutada jätkuvalt hiljuti uuendatud ühist siirdehindade foorumit, et lahendada siirdehindadega seotud topeltmaksustamise probleemid;
- esitada selle aasta vältel lahendused portfelliinvestoritele makstud dividendide piiriülese topeltmaksustamise valdkonnas;
- algetada topeltmittemaksustamisega seoses konsultatsioon, et teha kindlaks selle täielik ulatus.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee toetab topeltmaksustamise kõrvaldamist, kuivõrd topeltmaksustamist peetakse investeringuid ja seega ka töökohtade loomist ja majandustegevust kahjustavaks teguriks. Komitee on mitmetes arvamusedokumentides rõhutanud topeltmaksustamise kõrvaldamise olulisust. Komitee on toetanud ettepanekuid, mille eesmärk on kiirendada meetmeid topeltmaksustamise ennetamiseks ning tõhustada haldusmenetluste lihtsustamist piiriülestes olukordades ⁽⁹⁾. Komitee on ka teinud jõupingutusi edendamaks siseturgu, kus valitseb aus konkurents ⁽¹⁰⁾.

3.2 Samuti on komitee toetanud komisjoni jõupingutusi, mille eesmärk on kõrvaldada või vähemalt vähendada tütarettevõtjate jaotatud kasumi õiguslikku ja majanduslikku topelt- või

mitmekordset maksustamist emaettevõtja asukohariigis ⁽¹¹⁾. Komitee on seda veelgi kinnitanud oma toetusega ettevõtte tulumaksu ühtset konsolideeritud maksustamisbaasi (CCCTB) käsitlevale ettepanekule kui vahendile ettevõtete maksude ühtlustamiseks. Samas märgib komitee, et direktiivi eelnõu vajab oma üksikasjades täiendavaid selgitusi ⁽¹²⁾.

3.3 Komitee rõhutab ka tuluneutraalse lähenemisviisi olulisust ettevõtte tulumaksu ühtse konsolideeritud maksustamisbaasi kohaldamisel igas üksikus liikmesriigis, samuti toonitab ta, et nimetatud maksustamisbaasi vastuvõtmine ei tohiks vähendada Euroopa paindlikkust ega konkurentsivõimet välismaiste otseinvesteeringute ligimeelitamisel. Kõnealuseid küsimusi peab nõuetekohasel viisil toetama mõjuhinnaang.

3.4 Komitee soovib, et need eesmärgid tuleb saavutada eelkõige tõhustatud kooskõlastamisega ning erinevate riiklike maksujurisdiktsioonide tõhusama ühendamise, sealhulgas maksuasutuste vahelise ning maksuasutuste ja maksumaksjate vahelise teabevahetusega parandamisega. Edusamme neis valdkondades peetakse proportsionaalseks saavutatavate eesmärkidega ning nendega ei ohustata erinevate riiklike maksujurisdiktsioonide sõltumatust. Kõnealused kaalutlused on kooskõlas Euroopa Liidu teatise teemal „Liikmesriikide otsese maksustamise süsteemide koordineerimine siseturul” ⁽¹³⁾.

3.5 Seega toetab komitee püüdlusi tugevdada olemasolevaid vahendeid ja teha täiendavaid jõupingutusi topeltmaksustamise kõrvaldamiseks, nagu need on esitatud teatistes, et tagada erinevate maksusüsteemide tõhus ühendamine ning kinnitada, et maksukoormus puudutab ettevõtjaid vaid üks kord ja vastavalt ettevõtjate ootustele.

3.6 Komitee toonitab samuti, et kui topeltmaksustamise kõrvaldamine on oluline eeltingimus ühtse turu tõhususe tagamisel, peavad mis tahes ettepanekud keskenduma maksutõkete tõhusale kõrvaldamisele ning topeltmaksustamise vältimise lepingu tõhususe tagamisele ELi toimimise lepingus sätestatud õiglusliku aluse raames. Topeltmaksustamise kõrvaldamine peaks toimuma viisil, mis austab liikmesriikide maksualast sõltumatust.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Komitee toonitab, et topeltmaksustamisest tekkivatel küsimustel on suur mõju eraisikutele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele. Suured ettevõtted omavad tavaliselt rahalisi ja inimressursse topeltmaksustamise ja sellega seotud vahekohtumenetlusega toimetulekuks, ent eraisikutel ja VKEdel napib

⁽⁸⁾ Komisjoni 15. detsembri 2011. aasta soovitus pärandi topeltmaksustamise vähendamise kohta (2011/856/EL).

⁽⁹⁾ Vt joonealune märkus 2.

⁽¹⁰⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettevõtete otsemaksustamine”, ELT C 241, 7.10.2002, lk 75.

⁽¹¹⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 90/435/EMÜ eri liikmesriikide emaettevõtjate ja tütarettevõtjate suhtes kohaldatava ühise maksustamissüsteemi kohta”, ELT C 32, 5.2.2004, lk 118.

⁽¹²⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv ettevõtte tulumaksu ühtse konsolideeritud maksustamisbaasi (CCCTB) kohta”, ELT C 24, 28.1.2012, lk 63.

⁽¹³⁾ COM(2006) 823 final.

sellised ressursse – sageli on puudu just teabest ja teadmistest õigus- ja haldustavade valdkonnas⁽¹⁴⁾. Pärandi topeltmaksustamine põhjustab kodanikele eriprobleeme. Komisjoni esitatud teatistes keskendutakse – eelkõige suurte – ettevõtete topeltmaksustamise kõrvaldamisele, ent selles võiks minna kaugemale, et käsitleda küsimusi, millega seisavad silmitsi kodanikud ja VKEd.

4.2 Komitee tunnistab ühise siirdehindade foorumi tõhusust siirdehindade topeltmaksustamise probleemile lahenduste otsimisel ning eeldab, et ELi topeltmaksustamise foorum töötab sarnasel viisil. OECD siirdehindade suuniste kohaselt tegutsev ühine siirdehindade foorum töötab konsensusel alusel ning pakub komisjonile välja mitteseadusandlikke lahendusi praktilistele probleemidele, mis on tekkinud seoses siirdehindade tavadega Euroopa Liidus. Foorum on mitmel puhul jõudnud tulemusteni, sealhulgas tegevusjuhend seotud ettevõtjate siirdehindade dokumentatsiooni kohta Euroopa Liidus, siirdehindade eelkõiguse suunist Euroopa Liidus ning suunisted kontsernisest madala lisaväärtusega teenuste kohta. Kõnealuse foorumi tõhusus põhineb osaliselt liikmesriikide ja ettevõtete ulatuslikul esindatusel antud foorumis.

4.3 Seega eeldab komitee, et ka ELi topeltmaksustamise foorumi loomine tugineb samale põhimõttele, millega tagatakse kõigi asjaomaste sidusrühmade, sh organiseeritud kodanikuühiskonna tõhus osalus.

4.4 Komitee toetab ELi topeltmaksustamise foorumi loomist, ent märgib, et teatistes on esitatud vähe üksikasju foorumi ülesannete kohta. Komitee teeb ettepaneku, et ELi topeltmaksustamise foorumit käsitletakse esimese sammuna vaatluskeskuse loomisel ja selle eelkäijana. Foorumi muutmise vaatluskeskuseks on kooskõlas komitee esitatud soovustega piiriüleste takistuste kõrvaldamise kohta. Soovitustes tegi komitee ettepaneku arendada välja ELi vaatluskeskus, mille eesmärgiks oleks jätkuvalt hankida üksikasjalikkust ja praktilist teavet kehtivate maksutõkete, sh topeltmaksustamise, ja nende arengute kohta⁽¹⁵⁾.

4.5 Euroopa Liidu Komisjoni egiidi all tegutseva vaatluskeskuse ülesandeid võiks veelgi laiendada, nii et keskus uuriks nii VKEde kui ka suurettevõtete ees seisvaid maksutõkkeid ning topeltmaksustamise kõrvaldamise jõupingutuste jätkuvat tõhusust. Seoses sellega võiks vaatluskesksusel olla oluline roll

topeltmaksustamise vältimise lepingu reguleerimisala ja ulatuse laiendamisel, samuti võimaluste uurimisel, kuidas lahendada kolmepoolseid olukordi, ning valitsuste julgustamisel arendama topeltmaksustamise vältimise võimalusi ilma maksusõltumatust kaotamata.

4.6 Samuti toetab komitee sellise tegevusjuhendi koostamist, milles on esitatud põhimõtted, milles valitsused võivad eelnevalt kokku leppida. Tegevusjuhend võimaldab ühtmoodi aru saada liikmesriikide vahel rakendatavates topeltmaksustamise vältimise lepingutes kasutatud mõistetest, mis põhjustavad sageli väärtõlgendamist ja vaidlusi.

4.7 Ent komitee on arvamusel, et tegevusjuhendit võib praktikas pidada tõhusaks, kui see toimib vastastikusel surveel, nii et liikmesriigid on teadlikud nimelise hääbistamise võimalusest.

4.8 Samuti toetab komitee tõhusa vaidluste lahendamise mehhanismi teostatavuse uurimist, et leida kõige sobivamad viisid topeltmaksustamise kõrvaldamiseks. Komitee tunnistab, et vastastikuse abi menetlused, mille puhul riigid kohtuvad probleemide lahendamiseks, kestavad märkimisväärselt kaua ning et vahekohtu konventsioonis on arenguruumi, kuna vahekohtu on samuti aeganõudev protsess. See omakorda tekitab ettevõtetele ülemääraseid kulusid ja ebakindlust.

4.9 Siiski rõhutab komitee, et jõupingutuste eesmärk peaks olema tagada minimaalne vajadus vahekohtumenetluse järele ning et vastavalt teatisele tuleb rõhk asetada tegevusjuhendi väljatöötamisele, samuti selgete ja läbipaistvate suuniste koostamisele, millest saaks vaidluste lahendamise esmane ja tõhus vahend.

4.10 ELi topeltmaksustamise foorumil on selles osas oluline roll selliste maksulepingute koostamise edendamisel, mis tagavad vastastikuse kokkuleppe menetluse koos siduva vaidluste lahendamise menetlusega kõigi lahendamata topeltmaksustamise juhtude tarvis.

4.11 Komitee toetab komisjoni ettepanekut uurida topeltmaksustamise täielikku ulatust. Lisaks soovib komitee uurida selle majanduslikke ja sotsiaalseid tagajärgi, samuti mõjusid, mis võivad tekkida selle kõrvaldamisele suunatud meetmete rakendamisel.

4.12 Komitee kordab sotsiaalse ja majandusliku mõju põhjaliku hindamise olulisust, et määratleda ebasoodsate majanduslike ja sotsiaalsete tagajärgede ulatus, mille teatistes esitatud mis tahes

⁽¹⁴⁾ Euroopa Komisjoni koostatud topeltmaksustamise vältimise lepinguid ja siseturгу puudutava konsultatsiooni koondaruande kohaselt on 69 % eraisikutest, kes puutuvad kokku topeltmaksustamise probleemidega, üritanud leida võimalusi topeltmaksustamise kõrvaldamiseks, samas kui ettevõtete puhul on sama näitaja 85 %.

⁽¹⁵⁾ Vt joonealune märkus 2.

ettepaneku vastuvõtmine võib kaasa tuua ⁽¹⁶⁾. Selline hindamine peaks olema laiaulatuslik ning hõlmama kõiki liikmesriike, keda ettepanekud puudutavad.

4.13 Kokkuvõttes ootab komitee, et komisjon uuriks topeltmaksustamist käsitlevaid täiendavaid ettepanekuid ja esitaks need, sealhulgas:

— komisjon hiljuti avaldatud soovitusel piiriüleste pärandimaksude kohta;

— lahendused portfelliinvestoritele makstud dividendide piiriülese topeltmaksustamise valdkonnas;

— täiendav teave foorumi loomise, tegevusjuhendi koostamise ning siduva vaidluste lahendamise mehhanismi teostatavuse kohta;

— hinnang topeltmittmaksustamise ulatuse ja mõjude kohta.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Vt joonealune märkus 12.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Muudetud ettepanek: nõukogu otsus Euroopa Liidu omavahendite süsteemi kohta”

COM(2011) 739 final – 2011/0183 (CNS)

ning „Muudetud ettepanek: nõukogu määrus, millega kehtestatakse Euroopa Liidu omavahendite süsteemi rakendusmeetmed”

COM(2011) 740 final – 2011/0184 (APP)

(2012/C 181/09)

Raportöör: **Gérard DANTIN**

19. oktoobril 2011 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 311 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu määrus Euroopa Liidu omavahendite süsteemi kohta”

COM(2011) 510 final – 2011/0183 (CNS)

ning

„Ettepanek: nõukogu määrus, millega kehtestatakse Euroopa Liidu omavahendite süsteemi rakendusmeetmed”

COM(2011) 511 final.

9. novembril 2011 võttis komisjon vastu muudetud ettepanekud ning nõukogu otsustas 15. detsembril 2011 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 311 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Muudetud ettepanek: nõukogu otsus Euroopa Liidu omavahendite süsteemi kohta”

COM(2011) 739 final – 2011/0183 (CNS)

ning

„Muudetud ettepanek: nõukogu määrus, millega kehtestatakse Euroopa Liidu omavahendite süsteemi rakendusmeetmed”

COM(2011) 740 final – 2011/0184 (APP).

Viimati nimetatud õigusaktid asendavad eespool nimetatud ettepanekud.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis oma arvamuse muudetud ettepanekute kohta vastu 7. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (29. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 165, vastu hääletas 21, erapooletuks jäi 11.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Süsteem, milles orienteeruvalt 75 % Euroopa Liidu tuludest tuleb otse liikmesriikide eelarvetest, läheb lahku Rooma lepingu sätetest ja vaimust ⁽¹⁾.

1.2 Praegune, riikide rahvamajanduse kogutulul põhinev süsteem, on tekitanud elavaid eelarvetelusi, mille tulemusel on võetud kasutusele õiglase vastutasu põhimõte ja

hüvitismehhanismid, milles ei arvestata ELi lisandväärtust, eelkõige rahu, vabaduse, jõukuse ja julgeoleku mõttes.

1.3 Seoses sellega peab komitee Euroopa Komisjoni poolt nõukogule esitatud õigusakti ettepanekuid tervitatavaks. Komitee arvamuse kohaselt on ettepanekud eesmärgipärased, sest nendega kahandatakse kogurahvatulul põhinevaid riikide osamakse poole võrra ning võetakse selle hüvitamiseks kasutusele kaks uut omavahendit, millest üks põhineb käibemaksul ja teine finantstehingute maksul. Selline tegelike omavahendite

⁽¹⁾ Artikkel 201.

proportsionaalne suurendamine viib ühelt poolt ELi eelarvemeetluse paremini kooskõlla Rooma lepingu sätete ja vaimuga, teiselt poolt aga aitab suurendada ELi finantsautonoomiat ning pakub liikmesriikidele samuti tuge nende tohututes eelarvepingutustes.

1.4 Kuigi komitee leiab, et ei ole mindud piisavalt kaugele, avaldab ta heameelt selle üle, et lisaks uute omavahendite kasutuselevõtmisele tehakse vaadeldavas dokumendis ettepanek luua uus kindlasummaline süsteem, mis asendaks kõik olemasolevad korrektsioonimehhanismid.

1.5 Kuigi komitee kiidab vaadeldavate ettepanekute sisu üldjoontes heaks, soovib ta esitada järgmised tähelepanekud.

1.5.1 Komitee on mitmes arvamuses juhtinud tähelepanu asjaolule, et ELi-sisesest käibemaksust hoitakse ulatuslikult kõrvale. Seetõttu peab komitee vajalikuks, et uue omavahendi kasutuselevõtmisega üheaegselt sätestatakse mehhanismid maksupettuste vähendamiseks või kaotamiseks. Seetõttu jälgib komitee tähelepanelikult õigusakti ettepanekuid, mis tehakse pärast käibemaksu tuleviku kohta avaldatud rohelise raamatuga algatatud arutelu.

1.5.2 Teatistes ELi eelarve läbivaatamise kohta loetles komisjon terve rea asjakohaseid rahastamisvahendeid, mis oleksid komisjoni arvates sobinud uute omavahendite loomiseks. Välja arvatud käibemaks ja finantstehingute maks, jäeti need kõrvale, andmata mingeid selgitusi eeliste või puuduste kohta, mis tingisid asjaomased poliitilised valikud. Komitee arvates oleks komisjon pidanud enne otsustamist taotleva komitee arvamust valikute kohta.

1.5.3 Oma arvamuses ELi eelarve läbivaatamise kohta on komitee väljendanud seisukohta, et „ELi eelarve suurendamine ei ole mitte üksnes soovitatav, vaid ka vajalik, kui arvestada uute, ühist lahendust vajavate probleemide ulatust”. Komitee avaldab kahetsust, et vaadeldavas õigusaktis on kogu arutelu taandatud üksnes eelarve struktuurile ja sisevaliteedile, arvestamata uusi omavahendeid, mis võimaldaks käsitleda põhiküsimust – eelarvemahtu. Alahindamata vaadeldavas dokumendis käsitletud aspekte, leiab komitee, et eelarve ei seisne üksnes arvudes ega sisekorralduses, vaid elukõige on tegemist vahendiga ELi kui poliitilise projekti ja selle sihtide elluviimiseks. Seepärast peavad ELi poliitilised valikud ja nende saavutamiseks kasutatavad vahendid olema omavahel sidusad ja kooskõlas. Komitee peab kahetsusväärseks, et komisjon ei ole kasutanud võimalust hõlbustada Lissaboni lepingust ja strateegiast „Euroopa 2020”, või siis majanduskasvu stimuleerimise meetmete võtmise vajadusest, tulenevate kohustuste täitmise rahastamist.

2. Sissejuhatus: praegune olukord

2.1 Vaadeldav otsuse ettepanek on üks kuuest õigusakti ettepanekust, mis on lisatud teatisele „Euroopa 2020. aasta strateegia eelarve” (COM(2011) 500 final) ⁽²⁾. Need kõik tuleks põhjalikult läbi vaadata ⁽³⁾.

2.2 Omavahendite teema on oluline nii struktuurilises kui ka poliitilises mõttes, sest vahendite päritolu määrab suhted kodanike, liikmesriikide ja ELi institutsioonide vahel, hõlmates ühtlasi ELi finantssõltumatus küsimust. ELi omavahendite alane arutelu on seotud üldise aruteluga ELi tuleviku teemal, mille puhul domineerib kaks võimalust – föderalism või valitsustevaheline liit.

2.2.1 Just seepärast leidis komitee juba 2008. aastal, et eelarvepoliitikat ei saa kujundada ilma eelneva valikuta föderalismi või valitsustevahelise liidu kasuks ⁽⁴⁾. Ilmselgelt on eelarve rahastamine Euroopa integratsiooni üks mõõdupuu ⁽⁵⁾.

2.3 Olgugi, et 25. märtsil 1957 sõlmitud Rooma lepingus oli liikmesriikidele seoses osamaksudega ette nähtud üleminekuaeg, on selle artiklis 201 sätestatud järgmine: „Eelarvet rahastatakse täielikult omavahenditest, ilma et see piiraks muid tulusid”.

⁽²⁾ Nõukogu määrus, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2014–2020 (COM(2011) 398 final), institutsioonidevahelise kokkuleppe eelnõu: Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni vahel eelarvealase koostöö ning usaldusväärse finantsjuhtimise kohta (COM2011 403 final), otsuse muudetud ettepanek Euroopa Liidu omavahendite süsteemi kohta (COM(2011) 739 final), nõukogu määruse muudetud ettepanek, millega kehtestatakse Euroopa Liidu omavahendite süsteemi rakendusmeetmed (COM(2011) 740 final), nõukogu määruse muudetud ettepanek: meetodite ja menetluse kohta, millega tehakse kättesaadavaks traditsioonilised ja kogurahvatulul põhinevad omavahendid, ning muude sularahavajaduste rahuldamiseks vajalike meetmete kohta (uuesti sõnastatud) (COM(2011) 742 final), nõukogu direktiivi ettepanek, milles käsitletakse finantstehingute maksu ühist süsteemi ja millega muudetakse direktiivi 2008/7/EÜ (COM(2011) 594 final).

⁽³⁾ Vt ka komitee arvamust, milles käsitletakse finantstehingute maksu ühist süsteemi (Vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 55), ja komitee arvamust „Eelarve 2014–2020” (ELTs seni avaldamata).

⁽⁴⁾ Föderalismi iseloomustaks siin järgmised põhimõtted: duaalsus (riigi pädevus on jagatud liitriigi valitsuse ja föderaalriikide valitsuste vahel), autonoomia (valitsuse iga otsus on oma jurisdiktsioonis autonoomne või suveräänne) ja kaasatus (föderaalsused on esindatud liitriigi tasandil tehtud otsustes ja osalevad nende tegemisel).

Nende põhimõtete rakenduskord võib erineda, kuid ametlikult föderaalne süsteem ei pea alati eeldama rohkem või vähem ranget tsentraalsust ega demokraatiat.

Allikas: <http://fr.wikipedia.org/wiki/F%C3%A9d%C3%A9ralisme>.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Euroopa Liidu eelarve reform ja tulevane rahastamine”, ELT C 204, 9.8.2008, lk 113.

2.4 Praegu moodustuvad liidu rahalised vahendid n-ö traditsioonilistest omavahenditest, mis saadakse tolli-, põllumajandus- ja suhkrumaksudest, ning nn uutest omavahenditest, mis saadakse vastavate määrade kohaldamisest ühtlustatud käibemaksu arvutusbaasi ja rahvakogutulu suhtes. Käibemaksust ja kogurahvatulust moodustuvad vahendid on tegelikult omamoodi „valeomavahendid”, kuna liikmesriigid eraldavad need oma tuludest. Omavahenditena käsitletakse neid üksnes seetõttu, et need makstakse ELi eelarvesse, mille maht oli 2011. aastal 126,5 miljardit eurot ehk 1,13 % EL 27 SKPst.

2.4.1 Komisjoni talituste koostatud aruandest omavahendite süsteemi toimimise kohta nähtub, ⁽⁶⁾ et enamiku hindamiskriteeriumide alusel ei ole praegune rahastamissüsteem sugugi tulemuslik. Süsteem on ka läbipaistmatu ja keerukas ning mõisteta vaid vähestele erialainimestele – asjaolu, mis piirab kodanike juurdepääsu eelarve heakskiitmise menetlusele ja takistab sellega demokraatlikku kontrolli.

Teisalt tekitab ELi eelarve rahastamise viis paljudes liikmesriikides suhtumise, et nende panus ELi väljendub üksnes kuldes, mis toob iga eelarvearutelu puhul paratamatult kaasa pingeid.

2.4.2 Seepärast oli komisjon sunnitud tegema nõukogule ELi eelarve rahastamise süsteemi muutmise ettepaneku. Lissaboni lepinguga sätestatud uuendatud õigusraamistiku taustal on nimetatud ettepanek sisuliselt jätk komisjoni varasemale teatisele „ELi eelarve läbivaatamine” ⁽⁷⁾.

2.5 Seepärast koostatakse käesolev dokument täielikus kooskõlas komitee poolt 2011. aasta juunis vastu võetud arvamusega nimetatud teatise kohta ⁽⁸⁾.

3. Uuendatud õigusraamistik

3.1 Lissaboni lepinguga on sätestatud uus õigusraamistik. See toob kaasa olulised muutused nii ELi eelarvemenetluses kui ka selle rahastamise viisis.

Artiklis 311 on sätestatud, et võib „kehtestada uusi omavahendeid või tunnistada kehtetuks mõni olemasolev”. Samuti on selles öeldud, et „nõukogu sätestab seadusandliku erimenetluse kohaselt määruste abil liidu omavahendite süsteemi rakendusmeetmed”. See avas tee praeguste omavahendite vähendamisele ja uute vahendite loomisele, mille rakendusmeetmed kehtestatakse määrusega.

4. Nõukogu otsuse ettepaneku sisu

4.1 Vaadeldav omavahendeid käsitlev otsuse ettepanek sisaldab kolme põhivaldkonda: liikmesriikide osamaksude

lihtsustamine, uute omavahendite kehtestamine ja korrektsioonimehhanismide ümberkorraldamine. Neid kolme ettepanekut tuleb vaadelda ühtse tervikuna, ning võtta nende kohta vastu üks otsus.

4.1.1 Liikmesriikide osamaksude lihtsustamine

Komisjon teeb ettepaneku **kaotada praegune käibemaksupõhine omavahend**, kuna see on keerukas ega paku võrreldes kogurahvatulul põhineva omavahendiga märkimisväärt lisandväärtust. Nimetatud omavahend soovitakse kaotada 31. detsembril 2013.

4.1.2 Uute omavahendite loomine

Komisjon loetles oma teatises „ELi eelarve läbivaatamine” kuus võimalikku omavahendit. Õigusakti ettepanekutes, mida käesolevas arvamuses käsitletakse, on jäetud neist alles kaks. Komisjon teeb ettepaneku kehtestada hiljemalt alates 1. jaanuarist 2014 finantstehingute maks ning uus käibemaksupõhine vahend samuti hiljemalt 1. jaanuarist 2014. Nimetatud uutest omavahenditest rahastatakse 51,4 % ELi kulusid, traditsioonilised omavahendid moodustaksid ligikaudu 20 % ning rahvakogutulu põhine omavahend 30 % kogueelarvest, kahanedes 74,2 %lt 29,7 %le ⁽⁹⁾.

4.1.3 Korrektsioonimehhanismide ümberkorraldamine

4.1.3.1 Praegu kehtivad ajutised korrektsioonimehhanismid, mis kaotavad 2013. aastal kehtivuse. Ühendkuningriigile ja neljale riigile (Saksamaa, Madalmaad, Austria ja Rootsi) võimaldatud osamaksude vähendus, samuti varjatud korregeerimine, mis seisneb selles, et liikmesriikidele jäetakse sissenõudmiskuluna 25 % kogutud traditsiooniliste omavahendite summast, kehtivad kuni uue omavahendeid käsitleva otsuse jõustumiseni.

4.1.3.2 Võttes arvesse asjaolu, et objektiivne olukord mitmes liikmesriigis on aja jooksul tugevasti muutunud ning et alates 1984. aastast (Fontainebleau kokkulepe) on ka praeguseni kohaldatud korrektsioonimehhanisme toetavad tingimused muutunud (ÜPP osa ELi eelarves ja käibemaksupõhine rahastamine on märgatavalt vähenenud, Ühendkuningriik on muutunud üheks rikkamaks ELi liikmesriigiks), ⁽¹⁰⁾ **märgib komisjon, et Ühendkuningriigi korrektsioonimehhanism ei ole enam õigustatud.**

4.1.3.3 Seega tehakse vaadeldavas otsuses ettepanekus ettepanek **kehtestada ajutised korrektsioonimehhanismid** Saksamaa, Madalmaade, Ühendkuningriigi ja Rootsi suhtes. Alates 1. jaanuarist 2014 kehtestatakse ka **uus kindlasummaline süsteem**, mis asendab kõik olemasolevad korrektsioonimehhanismid. Lisaks teeb komisjon ettepaneku tuua **varjatud korregeerimine** 25 %lt 10 %le.

⁽⁶⁾ Komisjoni töödokument „Aruanne omavahendite süsteemi toimimise kohta”, SEC(2011) 876 final, 29.6.2011.

⁽⁷⁾ COM(2010) 700 final.

⁽⁸⁾ Vt komitee arvamus: „ELi eelarve läbivaatamine”, ELT C 248, 25.8.2011, lk 75.

⁽⁹⁾ Vt I lisa.

⁽¹⁰⁾ Vt II lisa.

5. Üldmärkused

5.1 Süsteem, milles orienteeruvalt 75 % Euroopa Liidu tuludest ei pärine reaalsest omavahenditest, vaid tuleb otse kogu-rahvatulu vahendite kaudu liikmesriikide eelarvetest ja 15 % tuleb sellistest vahenditest nagu käibemaksuvahendite määr, mida ei saa pidada (selle kindlaksmääramise viisi tõttu) igas mõttes ELi omavahendiks, läheb lahku Rooma lepingu sätetest ja vaimust.

5.2 Komitee rõhutab, et kõnealused liikmemaksud on teravdanud lühinägelikku arutelu netomaksete tasujate üle, milles ei anta õiglast hinnangut Euroopa Liidu kasule rahu, vabaduse, jõukuse, majanduskasvu ja julgeoleku mõttes.

5.2.1 Komitee leiab, et õiglase vastutasu põhimõte on tänapäeval veelgi asjakohatum kui Euroopa ülesehitamise algusaegadel. Kõnealune põhimõte, mis on liiga tihti takistanud ELi toimimist, häirides sellega seotud arutelusid, on suures osas põhjustanud ebaõnnestumisi, hiline misi ja läbikukkumisi Euroopa ülesehitamisel. See on vastuolus liikmesriikide ja rahvaste Euroopa Liidu vaimu ning ratsionaalse majandusliku põhjendatusega. Majandus-, raha- ja poliitilise liidu pakutavad eelised ja lisaväärtus peavad tooma kasu kõigile. Euroopa Liidu edusammud põhinevad ühiste jõupingutuste võimendaval mõjul, mis vastandub õiglase vastutasu põhimõttele ⁽¹⁾.

5.3 Praegune, liikmesriikide osamaksudel põhinev omavahendite süsteem on läbipaistmatu ja keerukas, mis piirab demokraatlikku kontrolli ega aita rõhutada pühendumist Euroopa integratsioonile; nimetatud süsteem, mis muudab Euroopa Liidule tehtavad osamaksud riigieelarvetele lisakoormaks, ei kindlusta Euroopa Liidu kõiki poliitikavaldkondi piisavate vahenditega.

5.3.1 Lisaks on praegune süsteem oma eri korrigeerimis mehhanismide ja tagasimaksemehhanismidega – olgu need siis liikmesriikide kasuks kehtestatud üldised mehhanismid, nagu Briti tagasimakse, või erimehhanismid, nagu tagasimaksed teiste tagasimaksete rahastamisel – läbipaistmatu ja Euroopa kodanikele täiesti arusaamatu. Selline süsteem ei aita kuidagi täita nõuet saavutada Euroopa Liidu ja tema kodanike vahel vahetu side.

5.4 Võttes arvesse eelnevaid üldmärkusi, **peab komitee komisjoni poolt nõukogule esitatud õigusakti ettepanekuid tervitatavaks**. Komitee arvamus kohaselt on ettepanekud eesmärgipärased, sest nendega lihtsustatakse eelarvestruktuuri, kahandades liikmesriikide osamakse eelarves 85,3 %lt (111,8 miljardit eurot) 29,7 %le (48,3 miljardit eurot), sealhulgas rahvamajanduse kogutulul põhinevaid riikide osamakse 74,2 %lt (97,3 miljardit eurot) 29,7 %le (48,3 miljardit eurot), viies eelarvemenetluse paremini kooskõlla Rooma lepingu sätete ja vaimuga. Selline reaalsest omavahendite proportsionaalne

suurendamine aitab suurendada ELi finantsautonoomiat ning pakub liikmesriikidele samuti tuge nende tohututes eelarvepingutustes.

6. Erimärkused

6.1 Oma teatistes ELi eelarve läbivaatamise kohta loetles komisjon teatava hulga asjakohaseid rahastamisvahendeid, mis oleksid komisjoni arvates sobinud uute omavahendite moodustamiseks. Nendeks on finantssektori maksustamine, kasvuhoo- negaaside heitkogustega kauplemise süsteemi oksjonid, õhutranspordiga seotud ELi maks, ELi käibemaks, ELi energia- maks, Euroopa ettevõtete tulumaks.

6.1.1 Komisjon analüüsis iga loetletud võimaliku vahendi eelseid ja puudusi, ⁽¹²⁾ andmata senini mingeid selgitusi selle kohta, millised poliitilised põhjused tingisid osa võimaluste kõrvalejätmise ning uue käibemaksu ja finantstehingute maksu kasuks otsustamise.

6.1.2 Komitee leiab, et teatavate võimaluste väljajätmise poliitilised põhjused tuleks avalikustada ning et enne valikute langetamist **oleks tulnud paluda komitee vastavat arvamust**.

6.2 Muudatusettepanekute sisu

6.2.1 Praeguse käibemaksupõhise omavahendi kaotamine. Liikmesriikide osamaksude lihtsustamine

Need liikmesriikide tuludest moodustatavad omamoodi „valeo- mavahendid“ tunduvad tänapäeval aegunud. Tegemist on üksnes liikmesriikide osamaksude arvutamise matemaatilise alusega, mis on lisaks keerukas, nõuab ühtlustatud aluse saavutamiseks ohtraid haldusformaalsusi ning pakub väga vähe lisandväärtust. **Komitee pooldab nimetatud lihtsustamist.**

6.2.2 Uue käibemaksupõhise vahendi kehtes- tamine

See oleks oluliselt täiendatud ELi käibemaksusüsteemi üks osa, mille osakaal uute omavahendite seas oleks 2020. aastaks 18,1 % (vt I lisas).

See vastaks osaliselt käibemaksu tuleviku kohta avaldatud rohe- lise raamatu eesmärkidele ⁽¹³⁾. Komitee on kiitnud komisjoni kavandatavad sisulised algatused heaks.

⁽¹²⁾ SEC (2011)876 final – komisjoni talituste töödokument „ELi eelarve rahastamine; aruanne omavahendite süsteemi toimimise kohta“, mis on lisatud dokumendile „Ettepanek: nõukogu otsus Euroopa Liidu omavahendite süsteemi kohta“.

⁽¹³⁾ Vt komitee arvamus teemal „Roheline raamat käibemaksu tuleviku kohta“, ELT C 318, 29.10.2011, lk 87.

⁽¹⁾ Vt joonealune märkus 5.

Kaubatarnete ja teenuste osutamise pealt ning ühendusesiseselt soetatud kaupade ja imporditud kaupade pealt arvestatav käibemaksuosa, mille suhtes kohaldatakse igas liikmesriigis nõukogu direktiivi 2006/112/EÜ kohaselt harilikku käibemaksu määrat, (14) ei tohi olla suurem kui kaks protsendipunkti harilikust käibemaksu määrast, rakendusmääruses on nähtud ette üks tegelik protsendipunkt.

Komitee kiidab heaks uue käibemaksupõhise omavahendi, mis asendab praeguse – analüüside kohaselt aegunud – omavahendi. Komitee leiab, et ELi eelarvet ja selle ressursse tuleb käsitleda kui ühiseid eesmärgi teenivat vahendit.

Siiski oleks ettepaneku sisu ja vormi üksikasjalik hindamine olnud hõlpsam, kui vaadeldavad õigusakti ettepanekud oleksid sisaldanud täpsemaid andmeid käibemaksu struktuuri muutmise kohta ning kirjeldanud vastava uuringu järgselt, kui suur on muutusega kaasnev finantsmõju iga riigi jaoks eraldi.

Muuhulgas on komitee mitmes arvamuses juhtinud tähelepanu asjaolule, et ELi-sisesest käibemaksust hoitakse ulatuslikult kõrvale. Seepärast peab komitee vajalikuks, et uue omavahendi kasutuselevõtmisega üheaegselt sätestatakse mehhanismid maksupettuste vähendamiseks või kaotamiseks. Sellega seoses jälgib komitee tähelepanelikult õigusakti ettepanekuid, mis tehakse pärast käibemaksu tuleviku kohta avaldatud rohelise raamatuga algatatud arutelusid.

6.2.3 Finantstehingute maksu kehtestamine

Komitee on juba mitmes varasemas arvamuses pooldanud finantstehingute maksu kehtestamist teataval tingimustel (15). Muuhulgas on komitee märkinud, et:

- võttes arvesse finantstegevuse ELi-välisesse finantskeskustesse ümberpaigutamise ohtu, tuleks Euroopa Liidu ülese finantstehingumaksu kehtestamisele eelistada finantstehingumaksu kehtestamist ülemaailmsel tasandil ning et kui see ei ole teostatav, **toetab komitee Euroopa Liidu finantstehingute maksu kehtestamist**, arvestades Euroopa Komisjoni mõjuhindangu tulemust;
- lisaks asjaolule, et finantsspektori maksustamine võib tõsta finantsturgude tõhusust ja stabiilsust ning vähendada nende kõikumust, on asjaomane maks vajalik nii liikmesriikide kui ka liidu jaoks, **et leida raha eelarvetasakaalu häirete parandamiseks**.

(14) EÜT L 347, 11.12.06, lk 1.

(15) Vt komitee arvamus teemal De Larosičre'i aruanne, ELT C 318, 23.12.2009, lk 57; arvamus teemal „Finantstehingute maks“ (Kokkuvõtte ja järeldused, punkt 1.10), ELT C 44, 11.2.2011, lk 81; arvamus teemal „Arukad eelarvepoliitika konsolideerimise strateegiad“ (punktid 4.4.2, 1.5.3 ja 1.5.4), ELT C 248, 25.8.2011, lk 8; arvamus teemal „Finantsspektori maksustamine“, ELT C 248, 25.8.2011, lk 64.

Nagu märgib komisjon nõukogule esitatud otsuse ettepanekus, võiks finantstehingute maksustamine anda ELile uue tuluvoo. See võiks vähendada liikmesriikide praeguseid osamakse, anda riikide valitsustele täiendavat liikumisruumi ja aidata kaasa eelarve üldisele tasakaalustamisele. See ELi algatus oleks lisaks esimene samm finantstehingute maksu kohaldamise suunas ülemaailmsel tasandil, mis on praegu ka G20 tasandil arutlusel.

Võttes arvesse eelnevat ja oma varasemaid arvamusi, pooldab komitee finantstehingute maksu kehtestamist ELi eelarve omavahendina.

Aastal 2020 moodustaks asjaomane maks 33,3 % ELi omavahenditest (vt I lisa), mis teeb 54,2 miljardit eurot ELi eelarvest, samas kui sõltuvalt turu reageerimisest võidakse kogu ELis saada aastaks maksutulu 57 miljardit eurot (16).

Muude kui tuletislepingutega seotud finantstehingute maksu puhul ei ole finantstehingute maksuga maksustatav väärtus väiksem kui 0,1 %, tuletislepingute puhul on vastav väärtus 0,01 % (17).

6.2.4 Korrektsioonimehhanismide ümberkorraldamine

Komitee avaldab heameelt selle üle, et vaadeldavas dokumendis tehakse ettepanek hinnata ümber Ühendkuningriigi korrektsioonimehhanism ning luua uus kindlasummaline süsteem, mis asendaks alates 1. jaanuarist 2014 kõik olemasolevad korrektsioonimehhanismid. Samamoodi pooldatakse varjatud korrigeerimise langetamist 25 %lt 10 %le (vt punkt 4.1.3).

Ettepanekud on eesmärgipärased, kuid ebapiisavad, sest nendes ei hinnata üksikasjalikult kogu mõju, mis kaasneb põhiliselt omavahenditele toetuva eelarvega.

Nimelt leiab komitee, et eelarve puhul, mis koosneb rohkem kui 66 % ulatuses omavahenditest, tuleb õiglase vastutuse kontseptsioon kõrvale jätta, kuna see on vastuolus vastastikkuse solidaarsuse ja kasu põhimõttega ELi ülesehitamisel (vt punkt 5.2.1). Kuigi komitee toetab Euroopa Komisjoni ettepanekut sellise omavahenditel põhineva süsteemi ülimuslikkuse kohta, mille tulud lähevad riiklikku tasandit läbimata otse Euroopa Liidu eelarvesse, loodab ta ühtlasi, et sellise reformiga kaotatakse lõppkokkuvõttes korrigeerimine liikmesriikides, mis ei ole kõigile liikmesriikidele suuremat lisaväärtust pakkuv, uuendatud Euroopa eelarves enam õigustatud (18).

(16) Vt COM(2011) 594 final, „Nõukogu direktiiv, milles käsitletakse finantstehingute maksu ühist süsteemi ja millega muudetakse direktiivi 2008/7/EÜ“.

(17) *Idem*, joonealune märkus 10.

(18) Vt komitee arvamus: „ELi eelarve läbivaatamine“, ELT C 248, 25.8.2011, lk 75, punkt 4.4.

Seoses vaadeldavate õigusakti ettepanekute põhjaliku hindamisega märgib komitee, et kuna ettepanekud ei sisalda põhjendusi väljapakutud korrigeerimiste suuruse kohta ega võrdle neid olemasolevatega, on täpse hinnangu andmine raske.

6.3 Komisjon osutas oma teatistes ELi eelarve läbivaatamise kohta, ⁽¹⁹⁾ et uue omavahendi kehtestamine ei tähenda „eelarve suuruse vaidlustamist – see on debatt vahendite õige suhte üle”. **Komitee ei jaga seda arvamust.** ELi eelarve läbivaatamine ja ümberkorraldamine selle muutmise, uute omavahendite kasutuselevõtmise ja korrigeerimismehhanismide reformimise näol tekitab õigustatud küsimuse selle kohta, millised on nimetatud muutuste tagajärjed eelarvemahule ja kuidas neid muutusi tehtud või tulevaste poliitiliste otsuste taustal ellu viia.

6.3.1 Seoses sellega leiab komitee, et eelarve ei seisne üksnes arvudes ega oma koostisosade sisemises korralduses. Eelkõige on tegemist vahendiga ELi kui poliitilise projekti ja selle sihtide elluviimiseks. Seepärast peavad ELi poliitilised eesmärgid ja nende saavutamiseks kasutatavad vahendid olema omavahel sidusad ja kooskõlas. Praegu aga ei ole Euroopa Liidul piisavalt eelarvevahendeid oma poliitilise strateegia (Euroopa 2020) elluviimiseks ega uue Lissaboni lepinguga võetud kohustuste täitmiseks.

Komitee on seisukohal, et ELi eelarve suurendamine ei ole mitte üksnes soovitatav, vaid ka vajalik, kui arvestada uute, ühist lahendust vajavate probleemide ulatust ⁽²⁰⁾.

Brüssel, 29. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ KOM(2010)700 lõplik.

⁽²⁰⁾ Vt komitee arvamus: „ELi eelarve läbivaatamine”, ELT C 248, 25.8.2011, lk 75, punktid 1.1 ja 4.1.

I LISA

ELi rahastamise struktuuri arenguprognosis (2012–2020)

	2012. aasta eelarveprojekt		2020	
	Miljardid eurod	% oma-vahenditest	Miljardid eurod	% oma-vahenditest
Traditsioonilised omavahendid	19,3	14,7	30,7	18,9
Riikide praegused osamaksud, millest	111,8	85,3	48,3	29,7
Käibemaksupõhised omavahendid	14,5	11,1	—	—
Kogurahvatulu põhised omavahendid	97,3	74,2	48,3	29,7
Uued omavahendid, millest	—	—	83,6	51,4
Uus käibemaksuvahend	—	—	29,4	18,1
ELi finantstehingute maks	—	—	54,2	33,3
Omavahendite kogusumma	131,1	100,0	162,7	100,0

Allikas: komisjoni arvutused vastavalt dokumendile COM(2011) 510, mida on ajakohastatud vastavalt dokumendile COM(2011)738

II LISA

Põhiparameetrite areng (1984–2011)

	1984	2005	2011
ÜPP osakaal kogu eelarves (%)	69 %	50 %	44 %
Käibemaksupõhiste omavahendite osakaal kogu rahastamises (%)	57 %	16 %	11 %
Ühendkuningriigi jõukus (kogurahvatulu elaniku kohta (ostujõu standardi alusel))	93 % EL 10st	117 % EL 25st	111 % EL 27st

Allikas: Euroopa Komisjon, eelarve peadirektoraat

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa Liidu Solidaarsusfondi tulevik” ”

COM(2011) 613 final

(2012/C 181/10)

Raportöör: **Joost VAN IERSEL**

Euroopa Komisjon otsustas 6. oktoobril 2011 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa Liidu Solidaarsusfondi tulevik”

COM(2011) 613 final.

Komitee asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 7. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 139, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 9.

1. Kokkuvõte

1.1 Komitee nõustub, et praegune kriis sunnib liikmesriike ja Euroopa Liitu ülimale ettevaatlikkusele üleliigsete kulutuste suhtes. Selle taustal ta mõistab täiesti nõukogu tõrksust luua suuremaid võimalusi Euroopa Solidaarsusfondi (ELSF) raames.

1.2 Siiski soovib komitee juhtida tähelepanu Euroopa Liidu toimimise lepingu uutele sätetele, täpsemalt artiklitele 4, 174 ja 222, milles rõhutatakse Euroopa Liidu ja liikmesriikide jagatud vastutust reageerida loodusõnnetustele ja terrorirünnakutele kõikjal Euroopa Liidus. Need sätted näitavad, et eritingimustel ei loeta Euroopa Liitu mitte ainult sotsiaalmajanduslike huvide ühenduseks, vaid ka ühise saatusega ühenduseks. See oli muuhulgas ka ELSFi juhtmõte, kui ta loodi 2002. aastal, mil mitmetes liikmesriikides esines ulatuslikke jõgede üleujutusi.

1.3 Komitee on kindlalt veendunud, et ühtekuuluvusvaldkondade vaatlemine ühtsel viisil viitab kõigi Euroopa Liidu kodanike ühisele saatusele, mille eest nad ka ühiselt vastutavad. Arvestades nõukoguga peetud pikaajaliste arutelude tulemust, peab komitee pettumusega märkima, et selline ühistunne puudub. Nõukogu suur rõhuasetus subsidiaarsusele neis aruteludes peegeldab samalaadseid meeleolusid.

1.4 Komitee nõustub kõigi praktiliste kohandustega, mis komisjon ELSFi määruse jaoks välja pakub, et parandada fondi asjalikumat toimimist ning et selle kasutamine oleks sihtrühmade jaoks vähem bürokraatlik ja aeganõudev.

1.5 Komitee peab eriti vajalikuks parandada Euroopa Liidu panuse läbipaistvust juhtudel, kui toetus õnnestuse korral tuleb ELilt. Hetkel on menetlused puhtadministratiivsed. ELi maksed toimuvad sageli kuid pärast õnnestuse toimumist, mis rõhutab menetluse tehnilist ja isegi anonüümset iseloomu. Tulemus on sageli vastupidine ühise empaatia väljendamisega, mille selgemat esiletoomist komitee sooviks näha.

1.6 Komitee soovib kaaluda ettepanekut lisada ELSFi rahastamine otse Euroopa Liidu eelarvesse, kuna see aitaks kiirendada väljamakseid ja tagada tegevuse palju suurem nähtavus.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Liidu Solidaarsusfond (ELSF) asutati 2002. aastal eesmärgiga luua vahend, mille abil reageerida loodusõnnetustele. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee oli siis siiralt fondi loomise poolt ⁽¹⁾.

2.2 Juba algse 2002. aasta määrusega oli ette nähtud edasine läbivaatamine, mis pidi toimuma hiljemalt 2006. aastal. Selleks otstarbeks teostas komisjon ELSFi esimese läbivaatamise 2005. aastal. Komitee kommenteeris sellele järgnenud komisjoni

⁽¹⁾ EMSK aramus teemal „Ettepanek: nõukogu määrus Euroopa Liidu solidaarsusfondi loomise kohta”, ELT C 61/30, 14.3.2003, lk 187.

ettepanekut 2005. aastal ⁽²⁾. Komitee esitas mitmeid ettepanekuid, eelkõige fondi ulatuse laiendamise kohta põudadele, kasutuskünnise alandamise kohta ning komisjonile suurema kaalutusõiguse andmise kohta.

2.3 Nõukogu lükkas lõpuks tagasi komisjoni pakutud muudatused, mida Euroopa Parlament oli vägagi tervitanud. Need olid põhinenud praktilistel kogemustel määrusega, nagu näiteks fondi ulatuse laiendamine loodusõnnetustest väljapoole, rohkem tähelepanu kohaldamiskriteeriumite läbipaistvusele ning bürokraatlike ja aeganõudvate menetluste, mis takistavad õigeaegset reageerimist ja nähtavust, kohandamine.

2.4 2011. aastal otsustas komisjon esitada teatise ELSFi tuleviku kohta, pidades silmas üldise arutelu taasalgatamist fondi üle. Seda teatist käesolevas komitee arvamuses käsitletaksegi.

2.5 Võttes arvesse aeganõudvat bürokraatiat ELSFi menetlustes, väärrib märkimist, et komisjon ei tegutsel omal algatusel, vaid ainult liikmesriikidest laekuvate ametlike taotluste alusel, mis võtab aega. Igale taotlusele järgnevad ulatuslikud menetlused komisjoni, Euroopa Parlamendi ja nõukogu vahel seoses eelarve heakskiitmisega ja viimase panuse annab taotleja liikmesriik finantsabi taotluse põhjendusega.

2.6 Komisjon järeldeb, et „see võib viia selleni, et paljudel juhtudel saab toetusi välja maksta alles 9–12 kuud pärast katastroofi või mõnikord veelgi hiljem. ⁽³⁾”

2.7 Jätkuv skeptitsism ja vastuseis tuleneb kartusest eelarvemõju kohta. Subsidiaarsus jääb katastroofi korral peamiseks põhimõtteks. Suure enamuse liikmesriikide vastuseis ükskõik missugustele suurtele muudatustele solidaarsusfondi õiguslikus aluses või tegevuses leidis 2010. aastal taas kinnitust.

2.8 Komisjoni tuleb kiita tema jõupingutuste eest laiendada ELSFi toimimist, kui hinnangud tõestavad, et sekkumiste korral on ta väga edukas olnud. Teisest küljest on tagasilükatud taotlused valmistanud pettumust ja kahjustanud seega ELi mainet.

2.9 Poliitilise arutelu praegune seis ei jäta eriti ruumi neile, kes püüavad laiendada ELSFi toetust katastroofide uutele kategooriatele, samuti mitte ka neile, kes soovivad muuta künniseid või pehmenendada piirkondlike loodusõnnetuste kriteeriumeid.

⁽²⁾ EMSK arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa Liidu solidaarsusfondi loomise kohta”, ELT C 28/14, 3.2.2006, lk 69.

⁽³⁾ COM(2011) 613 final – punkt 2.3: viimane lõik.

3. Komitee märkused komisjoni ettepaneku kohta

3.1 Komitee jagab seisukohta, et praeguses olukorras peaksid kõik ELSFi muudatused piirduma selgituste ja 2002. aasta määruse parema rakendamisega. Selgitustes fondi toimimise kohta peaks kindlasti püüdlema selle nähtavuse parandamise poole.

3.2 Täpsem määratlus, et fondi toetus on võimalik vaid loodusõnnetuste puhul, võib komisjoni väitel abiks olla, et ära hoida soovimatuid õiguslikke probleeme. See oleks ka kooskõlas paljude liikmesriikide kriitikaga ja vähendaks asjaomaste liikmesriikide tarbetut pettumust.

3.3 Komitee jagab seisukohta, et piirdumine loodusõnnetustega ei välistaks selliste õnnetuste põhjustatud ahelreaktsioone, nt tööstusettevõtetele või tervishoiuasutustele ja haiglatele. Kuigi niisugustel juhtudel ei puutu asjasse mitte ainult avalikud teenistused, vaid ka eraettevõtted, on tugevaid argumente selle poolt, et neid kaasata, kui nad on osa piirkonna sotsiaalsest raamistikust, näiteks tööhõive mõistes.

3.4 Kogemused näitavad, et on suuri probleeme „erakorralise piirkondliku katastroofi” teatud tagajärgede tõlgendamisega. Komitee nõustub komisjoni ettepanekuga panna piirkondliku katastroofi kriteeriumid lähtuma lihtsast ja objektiivsest alusest, mis oleks võrreldav „suurkatastroofi” määratlusega. Nagu komisjoni simulatsioon näitab, oleks lõpptulemus enam-vähem identne praeguse määratluse mõjuga. Siiski poleks mitmeid taotlusi saanud esitada, kuna nad ei oleks ELSFi jaoks abikõlblikud olnud.

3.5 Komisjon kritiseerib õigusega viivitusi toetuste väljamaksmise juures. Komitee nõustub sellega täielikult (vt ka punkt 2.6 eespool). Komitee on seisukohal, et tuleb teha jõupingutusi menetluste kiirendamiseks ja seega parandada ELSFi reageerimisvalmidust ja nähtavust.

3.6 Selles suhtes nõustub komitee komisjoni ettepanekuga lisada määrusesse võimalus teha ettemakseid, mis tuleks tagasi maksta, kui taotlust eeskirjade kohaselt heaks ei kiideta.

3.7 Komitee nõustub täielikult komisjoniga selles, et menetlusi tuleks lühendada ja lihtsustada nii palju kui võimalik. On ruumi komisjonisest otsuste (praeguses süsteemis on neid neli) ja liikmesriikide otsuste (praegu on neid kaks) liitmiseks. Nagu komisjon õigusega väidab, võivad üsna lihtsad menetluslikud muudatused anda suurt ajalist kokkuhoidu.

3.8 Väga selge ja igati soovitatav on komisjoni ettepanek tugevdada ja täpsustada määruse sätet, mille kohaselt toetust saav liikmesriik peab selgitama üksikasjalikult, kuidas ta tulevikus katastroofe väldib, rakendades ELi õigusakte katastroofide hindamise, juhtimise ja vältimise kohta, mis põhinevad saadud õppetundidel ja kliimamuutustega toimetulekuga seotud kohustustel.

3.9 Komisjon nimetab selgesõnaliselt Euroopa Liidu toimimise artiklit 222, st sätet, mille kohaselt Euroopa Liit ja liikmesriigid peavad tegutsema koos solidaarselt nii terrorirünaku puhul kui ka loodus- või inimtegevusest põhjustatud õnnetuse korral. Võib lisada, et Euroopa Liidu toimimise

lepingus mainitakse ka esimest korda artiklites 4 ja 174 territoriaalset ühtekuuluvust, mille kohta kehtib Euroopa Liidu ja liikmesriikide jagatud pädevus; territoriaalset ühtekuuluvust peab Euroopa Liit edendama püsivate looduslike ebasoodsate tingimustega piirkondades.

3.10 Need sätted ei peegelda mitte ainult kõigi Euroopa Liidu osalejate ühist vastutust, vaid viitavad ka ühise saatuse tunnetaamisele. Võttes arvesse nõukogu reaktsioone komisjoni järjekustele ettepanekutele ja kommentaare teistelt osapooltelt, kellega konsulteeriti, on selge, et liikmesriigid ei ole eriti valmis ühise saatuse vaimus tegutsema. See selgitab, miks nad rõhutavad subsidiaarsust üha rohkem.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, milles käsitletakse finantstehingute maksu ühist süsteemi ja millega muudetakse direktiivi 2008/7/EÜ”

COM(2011) 594 final

(2012/C 181/11)

Raportöör: **Stefano PALMIERI**

19. oktoobril 2011 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 113 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu direktiiv, milles käsitletakse finantstehingute maksu ühist süsteemi ja millega muudetakse direktiivi 2008/7/EÜ”

COM(2011) 594 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 7. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (29. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 164, vastu hääletas 73, erapooletuks jäi 12.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (edaspidi komitee) toetab kooskõlas Euroopa Parlamendi ⁽¹⁾ seisukoha ja oma varasemates arvamustes ⁽²⁾ avaldatud seisukohtadega Euroopa Komisjoni ettepanekut kehtestada finantstehingute maks.

1.2 Komitee on juba oma varasemas arvamuses ⁽³⁾ rõhutanud, kui tähtis on tagada Euroopa Liidu (EL) finantsautonoomia, nagu see oli algselt sätestatud Rooma lepingu artiklis 201. Kõnealuses kontekstis võiks finantstehingute maks olla komitee arvates üks ELi uue omavahendite süsteemi kandev element. See vahend võib tagada mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) vajaliku finantsalase isemajandamise.

1.3 Komitee soovib korrata vajadust saavutada finantstehingute maksu üldine rakendamine ning kinnitab vastavalt 15. juuli 2010. aasta arvamuses (vt joonealune märkus 2) öeldule, et parim viis selle tulemuse saavutamiseks võiks olla kõnealuse maksu kehtestamine Euroopa Liidus. Komitee toetab komisjoni voliniku Algirdas Šemeta ja Euroopa Parlamendi seisukohta, et

⁽¹⁾ Parlament „toetab finantstehingumaksu kehtestamist, et parandada tänu spekulatsioonide vähendamisele turu toimimist ning aidata rahastada ülemaailmseid avalikke hüvesid ja vähendada eelarvepuudujääki.”

Euroopa Parlamendi 8. märtsi 2011. aasta resolutsioon uuendusliku rahastamise kohta maailma ja Euroopa tasandil (2010/2105(INI)).

⁽²⁾ Omaalgatuslik arvamus teemal „Finantstehingute maks”, vastu võetud 15.7.2010, (ELT C 44/14, 11.2.2011, lk 81).

Arvamus, mis käsitleb komisjoni teatist „Finantssektori maksustamine” (COM(2010) 549 final), vastu võetud 15.6.2011 (ELT C 248/11, 25.8.2011, lk 64).

⁽³⁾ Arvamus teatise kohta teemal „ELi eelarve läbivaatamine” (ELT C 248/13, 25.8.2011 lk 75).

Euroopa Liit võiks ja peaks olema kõnealuses küsimuses eeskujuks nagu teisteski globaalset tähtsust omavates poliitikavaldkondades (sh kliimamuutused) ⁽⁴⁾. Igal juhul leiab komitee, et tuleks teha kõik selleks, et kõnealune maks kehtestataks ülemaailmsel tasandil.

1.3.1 Kõnealuses kontekstis tuleb käsitleda ELi üheksa liikmesriigi (Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Austria, Belgia, Soome, Kreeka, Portugal, Hispaania) rahandusministri kirja ELi eesistujariigile Taanile. Kirjas tervitavad nad eesistujariigi otsust kiirendada analüüsi ja läbirääkimisi finantstehingute maksu sisseviimiseks.

1.4 Komitee jaoks moodustab finantstehingute maksu kehtestamine ühe osa ulatuslikumast protsessist, mille komisjon käivitas finantsinstrumentide turgude tähtsaimate direktiivide (COM(2011) 656; COM(2011) 652) läbivaatamise raames, eesmärgiga tagada nende turgude suurem läbipaistvus, tõhusus ja mõjus. Lisaks sellele, nagu ka juba varasemas arvamuses rõhutatud, on komitee veendumusel, et finantssektori stabiilsus ja tõhusus ning seega ülemäärase riskivõtmise piiramine, samuti finantssektori asutustele õigete stimuleerimise loomine tuleb tagada nõuetekohase reguleerimise ja järelevalve abil.

1.5 Etneutaliseerida või vähemalt minimeerida finantstehingute ümberpaigutamise riske, peab komitee vajalikuks ühendada Euroopa Komisjoni esitatud residentsuse (või territoriaalsuse)

⁽⁴⁾ Algirdas Šemet, 17.2.2012, ELi maksude kooskõlastamine ja finantssektor. Euroopa Komisjoni volinik maksunduse ja tolliliidu, auditi ja pettusevastase võitluse küsimuses. Kõne12/109. London. Euroopa Parlamendi resolutsioon uuendusliku rahastamise kohta maailma ja Euroopa tasandil (P7_TA-PROV(2011)0080).

põhimõttega Euroopa Parlamendi esitatud emiteerimise põhimõte (*issuance principle*). Vastavalt viimati nimetatud põhimõttele rakendatakse maksustamist (tempelmaksuna) kõigile finantstehingutele väärtpaberitega, mille on väljastanud Euroopa Liidus registreeritud juriidilised isikud ning vastavalt sellele tuleb finantsinstrumentide ostu- või müügilepingud kehtetuks tunnistada, kui maksud ei ole tasutud ⁽⁵⁾.

1.6 Komitee on seisukohal, et finantstehingute maksu rakendamine võimaldaks tagada finantssektori panuse õiglasema jaotuse ELi eelarvesse ja liikmesriikide eelarvetesse.

1.7 Komitee väljendab heameelt selle üle, et finantstehingute maksu kehtestamisega on võimalik muuta finantsettevõtjate soodustuste süsteemi, vähendades välikkauplemist ja lühema latentsusajaga tehinguid (*high frequency and low latency trading*). Neil tugevalt spekulatiivsetel tehingutel, mis tekitavad ebastabiilsust finantsturgudel, puudub igasugune seos reaalmajanduse tavapärase toimimisega. Finantstehingute maksustamise kaudu on seega võimalik finantsturge stabiliseerida, suurendades keskpikkadest ja pikaajalistest rahapaigutustest saadavat kasu, mida saab suunata ettevõtjatele.

1.7.1 Komitee on seisukohal, et väga spekulatiivsete tehingute aeglasemaks muutumine finantstehingute maksu kehtestamise tulemusel, võiks tulevikus mõjuda stabiliseerivalt hinnakõikumisele finantsturgudel, võimaldades reaalmajanduses tegutsevatele ettevõtjatele stabiilsemaid finantsväljavaateid oma investeeringute jaoks ⁽⁶⁾.

1.8 Komitee arvates võib finantstehingute maksu kehtestamise üks kõige olulisem mõju olla seotud riikide võlakohustuste olukorra paranemisega. Riigivõlakirjade kriisid tulevad kõige teravamalt esile finantsturgude tugeva ebastabiilsuse perioodidel. Finantstehingute maksu kehtestamisest tulenev suurem tulu aitab stabiliseerida fiskaalolukorda, vähendades võlakoormuse suurendamise vajadust. Sellel on otsene mõju liikmesriikidesse sissetulevatele ressurssidele ja kaudne ELi eelarvesse liikmesriikide sissetulevate ressurssidele.

1.9 Komitee tunnistab, et finantstehingute maksu kehtestamine tagaks maksualasele ühtlustamisele kaasa aidates siseturu sujuva toimimise, võimaldades nii vältida moonutusi valdkonnas, kus juba praegu on vähemalt kümme ELi liikmesriiki kehtestanud eri liiki finantstehingute makse.

⁽⁵⁾ Euroopa Parlament, raporti projekt „Ettepanek võtta vastu nõukogu direktiiv, milles käsitletakse finantstehingute maksu ühist süsteemi ja millega muudetakse direktiivi 2008/7/EÜ”. Raportöör: Anni Podimata (10.2.2012).

⁽⁶⁾ Schulmeister, S., 2011, Implementation of a General Financial Transaction Tax. (Üldise finantstehingute maksu kehtestamine) Austria majandusuuringute instituut. Austria Töötajatekoja tellimusel. Griffith-Jones, S., Persaud, A., 2012, Finantstehingute maks, <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201202/20120208ATT37596/20120208ATT37596EN.pdf>.

1.10 Komitee rõhutab vajadust hoolikalt jälgida finantstehingute maksu õiguslikust kohaldamisest tingitud makro- ja mikro-majanduslikke negatiivseid tagajärgi, et neutraliseerida või vähemalt vähendada riske ja kaasnevaid kulusid. Sel põhjusel leiab komitee, et vältimaks võimalikku ulatuslikku negatiivset mõju, mida finantstehingute maksu rakendamine võib põhjustada reaalmajandusele, tuleks analüüsida asjaomaste kompenseerimismehhanismide kehtestamist.

1.10.1 Komitee leiab, et asjaomaste tagajärgede jälgimine ja hindamine peaks toimuma raporti kujul, mis edastatakse parlamendile ja nõukogule pärast finantstehingute maksu kehtestamisest igal aastal, mitte iga kolme aasta tagant ⁽⁷⁾.

1.11 Komitee on seisukohal, et finantstehingute maksu kehtestamise mõju tuleks hinnata võttes arvesse mõju vähenenud sisemajanduse kogutoodangule pikas perspektiivis (nagu on kirjas komisjoni mõjuhindangus) ja selle üldist mõju i) finantsturgude paremale toimimisele nende stabiliseerimise tagajärjel; ii) investeeringute reaalmajandusele ümbersuunamisele; iii) reguleerivale poliitikale, mis võib suurendada Euroopa finantsturgude tõhusust, mõjusust ja läbipaistvust; iv) liikmesriikide eelarve konsolideerimisele vahendite kättesaadavuse suurendamise teel; v) kodumajapidamiste säästudele ja investeeringutele. Saavutatav kogumõju peaks äsjaste hinnangute kohaselt tagama pikas perspektiivis SKP 0,25 % kasvu ⁽⁸⁾.

1.12 Komitee suhtub teatava reservatsiooniga finantstehingute maksu rakendamise mõjuhindangusse, mis on lisatud komisjoni ettepanekule. Komitee arvates ei võeta selles arvesse paljusid mõjusid (millest mõnd käsitletakse käesolevas arvamuses), mis võib kahjustada üldist hinnangut ettepanekule. Sel põhjusel kutsub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee komisjoni üles koostama võimalikult kiiresti täiendava ja põhjalikuma hinnangu.

1.13 Komitee nõustub komisjoni ettepanekuga kavandada finantstehingute maks, mitte finantstegevusmaks; kuigi viimasega õnnestuks paremini reguleerida jaotuse aspekte (tänu paremale korrelatsioonile finantstegevusest saadud tuluga), kaasneb sellega siiski suurem oht, et see kantakse üle tarbijatele ja ettevõtjatele mistõttu selle mõju finantsturgude stabiliseerimisele on väiksem.

1.14 Komitee peab asjakohaseks meenutada, et alates 2010. aasta sügisest on Eurobaromeetri küsitluse kohaselt Euroopa kodanike seas finantstehingute maksu kehtestamise pooldajaid järjekindlalt üle 60 %. 2010. aasta sügisel oli see 61 %, 2011. aasta kevadel 65 % ja 2011. aasta sügisel 64 % ⁽⁹⁾. Sel põhjusel võiks finantstehingute maks kujutada endast esimest olulist sammu, et ELi kodanike usaldus finantssektori tegevuse vastu taastuks.

⁽⁷⁾ Vastavalt komisjoni mõjuhindangule SEC(2011) 1103 final.

⁽⁸⁾ Griffith-Jones, S., Persaud, A., 2012, *op.cit.*

⁽⁹⁾ Euroopa Komisjon, 2011, Eurobaromeeter 76 – Avalik arvamus Euroopa Liidus. Esimesed tulemused. Uuringu korraldamise aeg: november 2011. Avaldatud: detsember 2011.

1.15 Komitee võtab endale komisjoni, parlamendi ja nõukogu nõuandeorganina kohustuse pidevalt jälgida seda protsessi, mille kaudu viiakse õiguslikult täide komisjoni ettepanek kehtestada finantstehingute maks.

2. Komisjoni ettepanek võtta vastu nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse ühine finantstehingute maksusüsteem

2.1 Komitee tunnustab, et Euroopa Komisjon on alates 2009. aastast G20 kohtumistest (Pittsburgh, Toronto, Cannes) rõhutanud vajadust kehtestada ülemaailmne finantstehingute maks. Sellega seoses avaldas komisjon 7. oktoobril 2010. aastal teatise finantssektori maksustamise kohta (COM(2010) 549 final).

2.2 Nüüd teeb komisjon süstemaatilisemas raamistikus uuesti ettepaneku finantstehingute maksu kehtestamise kohta. Ettepanek kuulub tegelikult uude mitmeaastasest finantsraamistikku aastateks 2014–2020, mille komisjon esitas eesmärgiga kindlustada jõulisema omavahendite süsteemi kaudu Euroopa Liidu mitmeaastasele eelarvele suurem finantsautonoomia ⁽¹⁰⁾.

2.3 Maksu kohaldatakse finantstehingute suhtes, milles osalevad finantseerimisasutused, v.a tehingud kodanike ja ettevõtjate osalusel (kindlustuslepingute sõlmimine, hüpoteeklaenu, tarbijakrediit või makseteenused), tehingud esmaturgudel (v.a vabalt võõrandatavatesse väärtpaberitesse ühiseks investeerimiseks loodud ettevõtjate aktsiate ja osakute emiteerimine ja tagasiostmine ning alternatiivsed investeerimisfondid) ning valuuta hetketehingud (v.a valuutatuletisinstrumentid).

2.4 Finantstehingute maksu kohustuslased on finantseerimisasutused, kes tegutsevad finantstehingu osapoolena „tegutsedes enda või mõne teise isiku arvel või tegutsedes tehingu osapoolena nimel“. Maksu kohaldamisalast jäävad välja finantstehingud Euroopa Keskpangaga (EKP) ja riikide keskpankadega. Keskseid vastaspooli, väärtpaberite keskdepositooriumeid ja rahvusvahelisi väärtpaberite keskdepositooriumeid, v.a Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi, „ei käsitata finantseerimisasutustena, kuna nad täidavad ülesandeid, mida ei käsitata iseenesest kauplemisena“.

2.5 Selleks et vähendada selgelt vältimatuid ümberpaigutuse riske, kohaldatakse residentsuse (territoriaalsuse) põhimõtet, mille kohaselt ei ole oluline tehingu toimumise koht, vaid liikmesriik, kus tehingu osapooliks olev finantseerimisasutus asub. Tehing kuulub maksustamisele, kui vähemalt üks tehingus osalev finantseerimisasutus asub ELis.

⁽¹⁰⁾ Ettepanek: nõukogu määrus, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2014–2020 (COM(2011) 398 final) ja millega võetakse õigusakti kujul üle komisjoni 29. juuni 2011. aasta teatis „Euroopa 2020. aasta strateegia aluseks olev eelarve“ (COM(2011) 500 final).

2.5.1 Direktiivi artikli 3 järgi asub finantseerimisasutus liikmesriigi territooriumil juhul, kui üks järgmistest tingimustest on täidetud:

— kõnealuse liikmesriigi ametiasutused on andnud asutusele loa tegutseda finantseerimisasutusena kõnealuse loaga hõlmatud tehingute puhul;

— tema registreeritud asukoht on kõnealuses liikmesriigis;

— tema alaline või peamine asukoht on kõnealuses liikmesriigis;

— tal on kõnealuses liikmesriigis filiaal;

— ta on enda või teise isiku arvel või tehingu osapoolena nimel tegutsev osapool finantstehingus, millesse on kaasatud kõnealuses liikmesriigis asuv teine finantseerimisasutus või kõnealuses liikmesriigis asuv osapool, kes ei ole finantseerimisasutus ⁽¹¹⁾.

2.6 Finantstehingute maks muutub iga finantstehingu puhul sissenõutavaks tehingu toimumise hetkel. Arvestades tehingute mitmekesisust, on ette nähtud kaks erinevat maksustatavat väärtust. Esimene puudutab finantstehinguid, mis ei ole seotud tuletislepingutega ja mille puhul on maksustatav väärtus summa, mille tehingupool maksab või peab maksma kolmandale poolele. Kui summa on turuhinnast madalam või seda ei ole määratud, arvutatakse maksustatav väärtus välja turuhinna järgi. Teine puudutab finantstehinguid seoses tuletislepingutega, kus maksustatav väärtus on tuletislepingu väärtus tehingu toimumise ajal.

2.6.1 Maksu alammäärad, mida liikmesriigid peavad maksustatava väärtuse suhtes kohaldama, on järgmised:

i) 0,1 % muude kui tuletislepingutega seotud finantstehingute puhul;

ii) 0,01 % tuletislepingutega seotud finantstehingute puhul.

Mõlema tehingukategooria puhul peavad liikmesriigid kohaldama ainult ühte maksumäära. Liikmesriigid võivad siiski vabalt kohaldada kehtestatud miinimummäärast kõrgemaid maksu-määrasid.

2.7 Maksu tasumise eest vastutab iga finantseerimisasutus, kes on tehingu osapool ja tegutseb enda või teise isiku arvel, tegutseb tehingu osapoolena nimel või kui tehing on tehtud tema arvel. Teised tehingupooled on teatud tingimustel solidaarselt vastutavad finantseerimisasutuse poolt tasumisele kuuluva

⁽¹¹⁾ Kui loetelu tingimustest on täidetud rohkem kui üks, on asukoha-liikmesriigi kindlaksmääramisel asjakohane loetelu järjekorras esimene täidetud tingimus.

maksu maksmise eest. Liikmesriikidele on siiski jäetud vabadus näha ette, et maksu maksmise eest vastutavad muud isikud ning sätestada registreerimis-, raamatupidamis- ja aruandluskohtused, mis tagavad, et maksu ka tegelikkuses makstakse.

2.8 Elektrooniliste tehingute puhul tuleb maks tasuda ajal, mil maks muutub sissenõutavaks, teistel juhtudel on ette nähtud maksimaalne tähtaeg kolm tööpäeva.

2.9 Liikmesriikide kohustus on võtta meetmeid, et ära hoida maksudest kõrvalehoidumist, maksustamise vältimist ja kuritarvitamist. Sellega seoses võib komisjon võtta vastu delegeeritud õigusakte pärast konsulteerimist nõukoguga.

2.10 Finantstehingute maksu kehtestamise tulemusel liikmesriigid ei säilita ega kehtesta finantstehingutelt võetavaid muid makse.

2.11 Komisjoni ettepaneku kohaselt võimaldab ühise maksu rakendamine – mille jõustumine on ette nähtud 1. jaanuaril 2014 – ühtlustada liikmesriikides juba tehtud finantstehingute maksu alaseid algatusi, tagades ühtse turu korrektse toimimise.

2.12 Otsus rakendada finantstehingute maksu tehti pärast mõjuhinnaangut, milles võeti võimaliku alternatiivina arvesse ka finantstegevusmaksu kehtestamist, eelistades siiski kohaldada finantstehingute maksu. Selle mõjuhinnaangu alusel leiti, et finantstehingute maksuga teenitav iga-aastane tulu oleks 57 miljardit eurot aastas (37 miljardit eurot peaks minema ELi eelarvesse, samas kui ülejäänud 20 miljardit eurot läheks liikmesriikide eelarvesse) ⁽¹²⁾.

2.13 On ette nähtud, et komisjon esitab korrapäraselt nõukogule aruande direktiivi kohaldamise kohta koos võimalike muudatuseettepanekutega. Esimene aruanne on kavas 31. detsembril 2016, järgmised esitatakse iga viie aasta tagant.

3. Üldised märkused

3.1 Käesoleva arvamusega soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee anda hinnangu komisjoni ettepanekule võtta vastu nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse ühine finantstehingute maksu süsteem (COM(2011) 594 final ⁽¹³⁾).

3.2 Käesoleva arvamusega jätkatakse samas raamistikus, mis esitati üldjoontes 15. juuli 2010. aasta omaalgatuslikus

arvamuses finantstehingute maksu kehtestamise kohta ja 15. juuni 2011. aasta arvamuses (vt allmärkus 2) teatise „Finantssektori maksustamine” kohta (COM(2010) 549 final).

3.3 Finantstehingute maksu kehtestamise ettepaneku aluseks on finantsturgudel seoses info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arenguga viimase kahekümne aasta jooksul pidevalt kasvanud finantstehingute maht ja asjaomaste hinna volatilsus, millel on maailmamajandusele ⁽¹⁴⁾ destabiliseeriv mõju.

3.3.1 Finantsturud, mis on reaalmajanduse jaoks vajalike finantsressursside hankimise instrumentid, on järk-järgult saanud eesmärgiks iseenestest, kahjustades tegelikult reaalmajandust. Sellises olukorras peab komitee asjakohaseks kehtestada turgudel mehhanismid, mis võimaldavad reguleerimise kaudu tagada tõhususe ning avatuse kaudu nende kohase toimimise. Mehhanismid peavad lisaks tagama, et turud koos teiste tootmisteguritega annavad õiglase panuse liidu ja liikmesriikide eelarvetesse ⁽¹⁵⁾.

3.3.2 Komitee kordab, et praegune kriis on tingitud 2007. aastal alanud ja alates 2008. aastast reaalmajandusse ⁽¹⁶⁾ levinud finantskriisist, ning on seisukohal, et selle kriisi eest peamiselt vastutavat sektorit – finantssektorit – tuleb kutsuda üles andma oma õiglase panuse kriisist väljumiseks. Praeguseks on ELi liikmesriigid võtnud finantssektori toetuseks meetmeid (finantseerimise ja tagatiste näol) 4 600 miljardi euro ulatuses, mis moodustab 39 % 27-liikmelise ELi SKPst 2009. aastal. See toetus on tõsiselt üle koormanud paljude ELi liikmesriikide rahanduse, vallandades ohtliku kriisi euroalal ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁴⁾ Valuutatehingute maht on vähemalt 70 korda suurem kui kaupade ja teenustega kauplemise maht maailmas. 2006. aastal oli kauplemise maht Euroopas tuletisinstrumentide turgudel 84 korda suurem kui SKP, samal ajal kui kauplemine spot-turgudel (valuutade või finantsväärtuste ost või müük kohapeal – kohapeal sõlmitud vahetute lepingutega) oli ainult 12 korda suurem kui ELi nominaalne SKP.

Schulmeister, S., Schratzenstaller, M., Picek, O.: 2008, A General Financial Transaction Tax – Motives, Revenues, Feasibility and Effects (Üldine finantstehingute maks – motiivid, tulu, teostatavus ja mõju), Austria majandusuuringute instituut, Austria ökosotsiaalse foorumi tellitud teaduslik uuring, mida kaasrahas tas rahandusministerium ning majandus- ja tööhõiveministerium, märts 2008.

⁽¹⁵⁾ Haug, J., Lamassoure, A., Verhofstadt, G., Gros, D., De Grauwe, P., Ricard-Nihoul, G., Rubio, E., 2011, Europe for Growth – For a Radical Change in Financing the EU (Kasvu Euroopa – radikaalne muutus ELi rahastamises).

Larosière'i rühma aruanne (ELT C 318, 23.12.2009). Euroopa Parlamendi 15. juuni 2010. aasta raport finants-, majandus- ja sotsiaalkriisi kohta: soovitusel vajalike meetmete ja algatuste kohta (2010/2242 (INI)); raportöör Pervenche Berès.

Euroopa Parlamendi 8. märtsi 2010. aasta resolutsioon finantstehingute maksustamise kohta. (2009/2750 (RSP)).

Euroopa Parlamendi 8. märtsi 2011. aasta resolutsioon uuendusliku rahastamise kohta maailma ja Euroopa tasandil. (2010/2105(INI)); raportöör Anni Podimata.

⁽¹⁶⁾ Arvamus komisjoni teatise „Majanduspoliitika parem koordineerimine aitab suurendada stabiilsust, elavdada majanduskasvu ja luua enam töökohti – ELi majandusjuhtimise tõhustamise hoovad” kohta (ELT C 107/7, 6.4.2011).

⁽¹⁷⁾ Euroopa Komisjon, Brüssel, 28. september 2011, SEC(2011) 1103 final, komisjoni talituste töödokument – mõjuhinnaangu kokkuvõte, mis on lisatud dokumendile „Ettepanek: nõukogu direktiiv, milles käsitletakse finantstehingute maksu ühist süsteemi ja millega muudetakse direktiivi 2008/7/EÜ”.

⁽¹²⁾ Euroopa Komisjon, Brüssel, 28. september 2011, SEK(2011) 1103 final, komisjoni talituste töödokument – mõjuhinnaangu kokkuvõte, mis on lisatud dokumendile „Ettepanek: nõukogu direktiiv, milles käsitletakse finantstehingute maksu ühist süsteemi ja millega muudetakse direktiivi 2008/7/EÜ”.

⁽¹³⁾ Ettepanek: nõukogu direktiiv, milles käsitletakse finantstehingute maksu ühist süsteemi ja millega muudetakse direktiivi 2008/7/EÜ (COM(2011) 594 final).

3.4 Selles kontekstis on finantstehingute maksustamise ettepanek üks osa komisjoni tööst väärtipaberiturge käsitlevate peamiste direktiivide läbivaatamise raames, eesmärgiga tagada finantsturgude parem reguleerimine ja läbipaistvus⁽¹⁸⁾, mida komitee on oma töödes korduvalt taotlenud.

3.5 Komitee on avaldanud finantstehingute maksu kehtestamise kohta pooldavat arvamust juba kahel korral: nii 15. juuli 2010. aasta omaalgatuslikus arvamuses (vt joonealune märkus 2) kui ka 15. juuni 2011. aasta arvamuses (vt joonealune märkus 2).

3.5.1 Komitee arvates on komisjoni ettepanekuga (COM(2011) 594 final) kehtestatav finantstehingute maksu ühine süsteem kooskõlas kahes eelnevas arvamuses analüüsitud ettepanekute põhiaspektidega.

3.6 Komitee tunnistab peamiste põhjuste kehtivaid argumente, millele tugineb komisjoni ettepanek finantstehingute maksu rakendamise kohta ELi tasandil:

- suurendada finantstegevuselt maksu võtmist, et finantssektori panus Euroopa Liidu eelarvesse ja liikmesriikide eelarvetesse oleks õiglasem;
- muuta finantsettevõtjate käitumist, vähendades välkkauplemist ja lühema latentsusajaga finantstehingute mahtu (*high frequency and low latency trading*);
- ühtlustada finantstehingute maksu liikmesriikides kahe maksualammäära kehtestamise teel (0,1 % võlakirjade ja aktsiate puhul, 0,01 % tuletisinstrumentide puhul).

3.6.1 Liidu ja liikmesriikide eelarvetesse panustamise suhtes nõuab majanduskriisi ja hiljutine riigivõlakriis poliitikat, mis suudaks taaskäivitada majandusarengu, arvestades üha karmimaid riigieelarve piiranguid. Finantstehingute maksu kehtestamine, mis aitab luua uut ELi eelarve omavahendite süsteemi, võimaldaks märkimisväärselt vähendada liikmesriikide sissemakseid ELi eelarvesse, mis omakorda võimaldaks neil oma riigi eelarvet konsolideerida. Komisjoni hinnangul võivad uued omavahendid moodustada 2020. aastaks ELi eelarvest ligi poole ja liikmesriikide kogurahvatulul põhinev sissemakseosa väheneks kolmandikuni praegusest määrast, mis praegu on rohkem kui kolm neljandikku.

⁽¹⁸⁾ Brüssel, 20. oktoober 2011, COM(2011) 656 final, Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv finantsinstrumentide turgude kohta, millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/39/EÜ.
Brüssel, 20. oktoober 2011, COM(2011) 652 final, Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse määrust [Euroopa turu infrastruktuuri määrus] börsiväliste tuletisinstrumentide, kesksete vastaspoolte ja kauplemistehingute kohta.

3.6.1.1 Nagu eespool märgitud, oleks finantstehingute maks põhjendatud ka õigluse kaalutlustel. Finantssüsteemi on viimastel aastatel maksustatud vähesel määral, kuna finantsteenused on vabastatud käibemaksust, mille tulemusena on sektor saanud aastas ligikaudu 18 miljardi euro suurusi maksusoodustusi.

3.6.1.2 Selles suhtes on komitee juba väljendanud oma toetust komisjoni ettepanekule muuta maksustamissüsteemi, et suurendada finantssektori panust. Komitee leiab seega, et komisjoni ettepanek on samm õiges suunas.

3.6.2 Mis puutub võimalusse vähendada finantstehingute maksu kaudu kõrge riski ja volatiilsuse tasemega finantstehingute mahtu, siis on mõtet käsitleda finantstehingute kategooriat, mida ettepanek enim mõjutaks. Välkkauplemise ja lühema latentsusajaga finantstehingute jaoks kasutatakse kõrgtehnoloogilise infotehnoloogia abil keerukaid matemaatilisi algoritme, millega saab murdosa sekundi vältel analüüsida turuandmeid ja rakendada vastavaid finantsturgude sekkumise strateegiaid (kogus, hind, ajastus, kauplejate asukoht, ostu- ja müügi korraldused) ja lühendada nii tehingukorralduste täitmise aega (mõõdetuna mikrosekundites – miljondikes sekundites). Sellise tehnoloogia abil saab ettevõtja ennetada turgude käitumist ja teostada ostu- ja müügitehinguid vaid mõne kümnendisekundi vältel. Selle tehingute kategooria puhul räägitakse sellisest nähtusest nagu arvutipõhine *insider trading* (siseteabe põhjal kauplemine)⁽¹⁹⁾.

3.6.2.1 Selliste tehingute osakaal moodustas ELi finantsturgudel kauplemisest 13–40 %. Ameerika Ühendriikides kasvas välkkauplemise maht üksnes nelja aastaga (2004–2009) hinnanguliselt 30 % -lt 70 %-le⁽²⁰⁾.

3.6.2.2 Need tehingud toimuvad täiesti eraldi reaalmajanduse tavapärasest toimimisest, mis võivad muu hulgas terve majandussüsteemi likviidsuse hävitada, nõrgendades nii süsteemi vastupidavust, mille all mõistetakse süsteemi vastupanuvõimet kriitiliste perioodide tingitud stressile⁽²¹⁾.

3.6.2.3 Finantstehingute maksu kohaldamisel tehingutasude tõstmisel oleks negatiivne mõju välkkauplemisele, mis on

⁽¹⁹⁾ Schulmeister, S., (2011), *op.cit.*

The New York Times, 23.7.2011, *Stock Traders Find Speed Pays, in Milliseconds*. Duhigg, C.

⁽²⁰⁾ Euroopa Komisjoni 8. detsembri 2010. aasta avalik arutelu teemal „Finantsinstrumentide turge käsitleva direktiivi (MiFID) läbivaatamine“, siseturust ja teenuste peadirektoraat.

Euroopa Komisjoni, 20. oktoober 2010, SEK(2011) 1226 final, komisjoni talituste töödokument „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv finantsinstrumentide turgude kohta“ (uuestisõnastamine) ning „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus finantsinstrumentide turgude kohta“.

Austria majandusuuringute instituut 2011, *op. cit.*

⁽²¹⁾ Persaud, A., 14. oktoober 2011, *La Tobin Tax? Si puņ fare* (www.lavoce.info).

tingitud maksu kohaldamise kumulatiivsest mõjust. Välkkauple-mise väiksem maht soodustaks finantseerimisasutuste traditsioo-nilist krediitvahendustegevust, millel on vaieldamatud eelised selliste ettevõtjate jaoks nagu väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad, kes on praegu tõsisel likviidsuskriisil.

3.6.2.4 Olemasolevad finantstehingute maksustamise süs-teemid on näidanud, et maksuga saab vähendada kauplemise mahtu ja väärtpaperite hindade volatiilsust, mis võimaldab vähendada riskipreemiaid; seega on mõistlik eeldada, et finants-tehingute maksu kehtestamine Euroopas tähendab olulist langust seda liiki mittetootlike tehingute kategoorias.

3.6.3 Maksustamise ühtlustamise eesmärgil on kümme ELi liikmesriiki tänaseks kehtestanud eri liiki makse finantstehingu-tele (Belgia, Küpros, Prantsusmaa, Soome, Kreeka, Iirimaa, Itaalia, Rumeenia, Poola ja Ühendkuningriik). Nendel riikidel palu-takse kooskõlastada oma siseriiklikud õigusnormid ELi normi-dega (muu hulgas võidakse neilt nõuda minimaalse maksumäära kehtestamist ja maksustatava väärtuse kooskõlla viimist ELi säte-tega). Finantstehingute maksu kehtestamine ja sellega kaasneva tõhusa finantsturu hüvede kasutamine aitaks tagada siseturu sujuva toimimise, vältides liikmesriikide poolt ühepoolset kehtestatud maksueeskirjadest tingitud moonutusit.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Komisjoni läbiviidud mõjuhindangu kohaselt jääb finantstehingute maksu kehtestamise pikaajaline mõju sisema-janduse koguproduktile (SKP) – 0,17 % (maksumääraga 0,01 %) ja – 1,76 % (maksumääraga 0,1 %) vahele eriti raskete oludega stsenaariumi puhul, milles ei ole arvesse võetud leevendavaid mõjusid, näiteks esmaturgude väljajätmine, selliste tehingute väljajätmine, milles vähemalt üks osapool ei ole finantssektori ettevõtja, ja mõjusid teistele makromajanduslikele muutujatele. Komisjon on seisukohal, et leevendavaid mõjusid arvesse võttes oleks maksu mõju SKP-le maksimaalselt – 1,76 % kuni – 0,53 %. Maksu hinnanguline mõju tööhõivele oleks – 0,03 % (maksumääraga 0,01 %) kuni – 0,20 % (maksumääraga 0,1 %).

4.2 Tegelikuses võiks üldine mõju SKP-le koguni positiivne olla – jäädes suurusjärku 0,25 % –, kui lisada SKP-le finants-tehingute maksu kehtestamisest tulenevatele pikaajalistele mõju-dele veel mõjud, mis on seotud finantsturgude parema toimi-misega pärast turgude suuremat stabiliseerumist, investeringute ümberpaigutamine reaalmajandusse, turgude suuremat tõhusust, mõju ja läbipaistvust parandav reguleeriv poliitika ja liikmesrii-kide eelarve konsolideerimine tänu vahendite paremale kättesaa-davusele ⁽²²⁾.

4.3 Komitee arvates ei ole komisjoni ettepanekule lisatud mõjuhindang piisav ja on seetõttu seisukohal, et komisjon peaks teostama täiendavaid analüüse, tuues üksikasjalikumalt esile ettepaneku mõju.

4.3.1 Komitee arvates tuleks arvesse võtta järgmisi aspekte: mõjud, mida me käsitlesime käesolevas arvamuses, kuid mida pole arvesse võetud komisjoni mõjuhindangus; selgitused oletuste kohta, mis on komisjoni mõjuhindangu aluseks (seal-hulgas nõudluse elastsus nende finantstootete puhul, millele kehtestatakse finantstehingute maks); mõju, mis tulenevad kulude võimalikust ülekandmisest tarbijatele ja ettevõtetele, ning ELi liikmesriikide finantstegevuse maksustamisega seon-duvad mõjud.

4.4 Komitee on seisukohal, et finantstehingute maks tuleb kehtestada asjakohastel tingimustel, et neutraliseerida või vähe-malt minimeerida riske ja asjaomaseid kulusid. Komitee arvates tuleb arvesse võtta järgmisi riske: maksu võimalik ülekandmine ettevõtjatele ja tarbijatele antava krediidi maksumusele; pensio-nifondide tulude vähenemine; finantsinvesteeringute ümberpai-gutamine; kulude suurenemine ettevõtete jaoks tulenevalt riskide maandamisest (kindlustamine toorainehindade ja valuutakursi-side kõikumise vastu); maksu mõju finantssektori ettevõtete kasumile ja liikmesriikidele, kus kõnealune sektor on olulise tähtsusega; mõju majandusele, kuna maksu kehtestamine võib toimuda majanduslanguse etapis.

4.5 Komitee on seisukohal, et nendele riskidele võib vastu-kaaluks seada siiski palju suuremad võimalused ja eelised. Finantstehingute maks mõjutab lühiajalisi investeeringuid, mille tagajärjel suureneb nõudlus keskpika ja pika tähtajaga investee-ringute järele, mida tavaliselt kasutatakse ettevõtete ja riikide rahastamiseks. Kõik see väljendub turgude suuremas likviidsuses, aidates seeläbi parandada ettevõtete, leibkondade ja riigieelarvete olukorda. Eriti oluline on tuletisinstrumentide turgude stabilisee-rumine. Sellised instrumendid mõjutavad oma olemuse tõttu tegelikult oluliselt tehingute arvu ning pidurdavad seega selliste toodete levikut, mis kannavad suurel määral vastutust finants-turgude ja maailmamajanduse kriisi eest viimastel aastatel.

4.6 Finantstehingute maksu kehtestamise võimalik täiendav mõju pensionifondidele oleks tagasihoidlik, sõltuvalt investee-ringute liikidest ja tüüpidest; teisalt võib pensionifondide tüüpiliste varade võimalik ümberhindamine (vähem volatiilsed investeeringud) maksu kohaldamise tõttu võimaliku tulu vähenemist kompenseerida ja ületada. Komitee on siiski seisukohal, et mõjude neutraliseerimise või vähendamise eesmärgil võiks analüüsida maksumäära vähendamise või teatud liiki erandi tegemise võimalusi kõnealuse sektori jaoks.

4.7 Finantstehingute maksu kohaldamisala ja maksumäärad on kindlaks määratud, võttes arvesse eesmärki piirata investee-ringute ja finantsvahendite kolmandatesse riikidesse ümberpai-gutamise võimalikke negatiivseid tagajärgi. Komitee rõhutas juba kõnealuste aspektidega arvestamise vajadust, kui selgus, et maksu ei kehtestata globaalsel tasandil.

⁽²²⁾ Griffith-Jones, S., Persaud, A., 2012, *op.cit.*

4.7.1 Seoses finantstehingute maksu kohaldamisalaga eeldab residentsuse (või territoriaalsuse) põhimõtte rakendamine, et maksustatakse ka ELis asuvate kolmandate riikide asutusi, mis omakorda eeldab ka laia kohaldamisala spektrit. Finantseerimis-asutuste asukoha määratlemine, et kindlaks määrata liikmesriik, kes peab maksu koguma, võimaldab suurel määral vähendada maksustamise vältimist ja maksudest kõrvalehoidumist.

4.7.2 Et veelgi neutraliseerida finantstehingute ümberpaigutamise mõjusid, toetab komitee Euroopa Parlamendi ettepanekut kehtestada emiteerimise põhimõtte (*issuance principle*), mille alusel maksu kohaldatakse (tempelmaksuna) kõigile finantstehingutele väärtpaberitega, mille on väljastanud Euroopa Liidus registreeritud juriidilised isikud ⁽²³⁾.

4.7.3 Maksumäärade kehtestamise küsimuses soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee meenutada, et ühes oma 2010. aastal vastu võetud arvamuses (vt joonealune märkus 2) tegi komitee ettepaneku ühtse 0,05 %-lise maksumäära kohta, kuid komitee nõustub asjaoluga, et kahe maksumäära rakendamine vastavalt komisjoni ettepanekule tähendab turgude ümberpaigutamise riskide vähendamist ning tagab vajalikud eelarvevahendid ELi ja liikmesriikide jaoks.

4.7.4 Komitee soovib samuti meenutada, et riikides, kus kehtestati finantstehingute maks, pöörates erilist tähelepanu selle käsitamisele, maksustatavale väärtusele ja maksumäärade rakendamisele, on tulemused maksutulu osas olnud positiivsed, mõjutamata seejuures majanduse juurdekasvu. Näiteks võiks tuua Lõuna-Korea, Hongkongi, India, Brasiilia, Taiwani, Lõuna-Aafrika ⁽²⁴⁾.

4.8 Esmaturu väljajätmine maksu kohaldamisalast minimeerib finantstehingute maksu tagajärgi reaalmajanduse tegevuse finantseerimisele, piirates seda väärtpaberite võimalikust vähenenud likviidsusest tulenevate kaudsete mõjudega finantseerimisasutustele.

4.9 Maks kehtib ka valuutatuletislepingutele, aga mitte valuuta hetketehingutele, asjaolu, mis võimaldab sekkuda

paljude valuutaturul toimuvate spekulatiivsete tehingute puhul ⁽²⁵⁾. Valuuta hetketehingute võimalik kaasamine finantstehingute maksu kohaldamisalasse ei piiraks oluliselt kapitali vaba liikumist (arvestades ka kavandatud maksumäärasid) ega kujutaks endast Lissaboni lepingu asjaomaste sätete rikkumist (*Leading Group on Innovating Financing for Development*, Pariis, juuni 2010).

4.10 Nagu komitee juba märkis (2010. aastal vastu võetud arvamus, vt joonealune märkus 2), ei ole finantstehingute maks ja finantstegevusmaks alternatiivsed maksustamissüsteemid. Finantstehingute maks mõjutaks põhiliselt lühiajalisi tehinguid, samas kui finantstegevusmaks mõjutaks finantstegevust tervikuna (seega ka esmaturul sõlmitud tehinguid). Finantstehingute maksu kehtestamine ei välista samal ajal ka Euroopa finantstegevusmaksu süsteemi kohaldamist, eriti siis, kui peamine eesmärk on „finantssektori õiglane ja oluline panus riigirahandusse” (2010. aasta arvamus, vt joonealune märkus 2) ning finantstegevuse maksustamise ühtlustamine ühtse turu tugevdamiseks. Lisaks sellele nõuab Euroopa finantstehingute maksustamise süsteemi kohaldamine iseenesest liikmesriikide maksustamissüsteemide suuremat kooskõla finantstegevuse valdkonnas üldiselt.

4.10.1 Finantstehingute maks mõjutab tulude jagunemist progressiivselt, kuna suurte tuludega isikud kasutavad finantssektori pakutavaid teenuseid rohkem, ning ka seetõttu, et puuduvad otsesed kulud leibkondadele ja finantssektori välistele ettevõtjatele, kuna maksu ei kohaldata neid puudutava laenude andmise ja võtmise suhtes. Neid tehinguid mõjutaksid ainult võimalikud kaudsed kulud, mis tulenevad väiksemast likviidsusest finantseerimisasutuste tegevuses.

4.11 Maksukogumissüsteem on lihtne ja väga väikeste kuldudega operatsioonidele, mis toimuvad turgudel ja üldiselt registreeritud tehingute suhtes. See asjaolu suurendab vajadust laiendada finantstehingute registreerimise kohustusi ka noteerimata või börsivälistele nn *over the counter* operatsioonidele mittestandardsete toodetega, millega kaubeldakse tuletisinstrumentide turgudel väljaspool börsi bilateraalselt, kahe osapoole osalusel.

Brüssel, 29. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽²³⁾ Kui lepingu pooled ei ole tasunud tempelmaksu, on ost kehtetu. Euroopa Parlament, raporti projekt „Ettepanek võtta vastu nõukogu direktiiv, milles käsitletakse finantstehingute maksu ühist süsteemi ja millega muudetakse direktiivi 2008/7/EÜ. Raportöör: Anni Podimata (10/2/2012).

⁽²⁴⁾ Griffith-Jones, S., Persaud, A., 2012, *op.cit.*

⁽²⁵⁾ Valuutatehingud ongi just seda tüüpi tehingud, mille jaoks J. Tobin soovis kasutada seda maksu. Tobin, J., 1978, A Proposal for International Monetary Reform. Prof Tobini ametlik esitlus Eastern Economic Associationi 1978. aastal toimunud konverentsil, Wash. D.C., Cowles Foundation Paper – uus trükk ajakirjas Eastern Economic Journal, 4(3-4), juuli-oktoober 1978.

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamusele

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel vähemalt veerandi antud häälest.

Punkt 1.1

Lisada uus punkt 1.2 pärast punkti 1.1

„1.2 Komitee väljendab aga suurt muret sellise maksu võimaliku negatiivse mõju pärast majanduskasvule ja tööhõivele; see on asjaolu, mida Euroopa Komisjon rõhutab oma mõjuhinnangus. Samuti tunneb komitee muret võimalike mõjude pärast väljaspool finantssektorit, mis on väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete ja põllumajandustootjate puhul eelkõige seotud kapitalile juurdepääsu vähenemisega ning laenuvõtjate ja pensionikogujate puhul kulude kasvuga. Kavandatav maks nõrgendab tõenäoliselt ka väikese sissetulekuga kodumajapidamiste ostujõudu.”

Motivatsioon

Esitatakse suuliselt.

Muudatusettepaneku hääletuse tulemus:

Poolt: 93
Vastu: 143
Erapooleitud: 11

Punkt 1.10

Muuta järgmiselt:

„Komitee rõhutab vajadust hoolikalt jälgida finantstehingute maksu õiguslikust kohaldamisest tingitud makro- ja mikromajanduslikke negatiivseid tagajärgi, et neutraliseerida või vähemalt vähendada riske ja kaasnevaid kulusid. Sellega seoses on oluline märkida, et finantssektori osakaal on liikmesriikide majanduses erinev, mistõttu ei saa seda maksukoormust liikmesriikide vahel võrdselt jagada. Sel põhjusel leiab komitee, et vältimaks võimalikku ulatuslikku negatiivset mõju, mida finantstehingute maksu rakendamine võib põhjustada reaalmajandusele, tuleks analüüsida asjaomaste kompenseerimismehhanismide kehtestamist.”

Motivatsioon

Finantssektori majanduslik tähendus eri liikmesriikide kogumajanduse jaoks on erinev. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peaks sellele arvamuses tähelepanu pöörama.

Muudatusettepaneku hääletuse tulemus:

Poolt: 86
Vastu: 137
Erapooleitud: 15

Punkt 3.3.2

Muuta järgmiselt:

„Komitee kordab, et praegune kriis on tingitud 2007. aastal alanud ja alates 2008. aastast reaalmajandusse⁽¹⁾ levinud finantskriisist, ning on seisukohal, et selle kriisi eest peamiselt vastutavat sektorit – finantssektorit üheskoos poliitikutega – tuleb kutsuda üles andma oma õiglase panuse kriisist väljumiseks. Praeguseks on ELi liikmesriigid võtnud finantssektori toetuseks meetmeid (finantseerimise ja tagatiste näol) 4 600 miljardi euro ulatuses, mis moodustab 39 % 27-liikmelise ELi SKPst 2009. aastal. See toetus on tõsiselt üle koormanud paljude ELi liikmesriikide rahanduse, vallandades ohtliku kriisi euroalal⁽²⁾”

Motivatsioon

Rääkides kriisi eest vastutajatest, ei saa me kõrvale jätta poliitikute rolli – on selge, et see oli nende vastutustundetu käitumine mitmete aastate vältel, mis aitas märkimisväärselt kaasa kriisi puhkemisele paljudes riikides.

Muudatusettepaneku hääletuse tulemus:

Poolt: 72
Vastu: 154
Erapooleitud: 15

⁽¹⁾ Arvamus komisjoni teatise „Majanduspoliitika parem koordineerimine aitab suurendada stabiilsust, elavdada majanduskasvu ja luua enam töökohti – ELi majandusjuhtimise tõhustamise hoovad” kohta (ELT C 107/7, 6.4.2011).

⁽²⁾ Euroopa Komisjon, Brüssel, 28. september 2011, SEK(2011) 1103 final, komisjoni talituste töödokument – mõjuhinnangu kokkuvõte, mis on lisatud dokumendile „Ettepanek: nõukogu direktiiv, milles käsitletakse finantstehingute maksu ühist süsteemi ja millega muudetakse direktiivi 2008/7/EÜ”.

Punkt 4.6

Muuta järgmiselt:

„Finantstehingute maksu kehtestamise võimalik täiendavat mõju pensionifondidele võiks ehk pidada oleks tagasihoidlikuks, sõltuvalt investeringute liikidest ja tüüpidest, teisel ja võib pensionifondide tüüpiliste varade võimalik ümberhindamine (vähem volatiilsed investeringud) kompenseerib ja ületab võimaliku tulu vähenemise maksu kohaldamise tõttu võimaliku tulu vähenemist kompenseerida ja ületada. Ent on väga tõenäoline, et kõnealune maks toob kaasa tulevaste pensionide taseme alanemise, mis eelkõige mõjutab töötajaid nendes liikmesriikides, kus kogumispensioniskeemi raames kasvavad varad moodustavad suure osa nende pensionist. Seetõttu on Komitee on siiski seisukohal, et mõjude neutraliseerimise või vähendamise eesmärgil tuleks kõik tehingud, mis hõlmavad pensionifondi varade ülekandmist (maksmist) ja nende lõplikku väljamaksmist, maksu kohaldamisalast täielikult välja jätta. Samuti tuleks kaaluda võiks analüüsida maksumäärade märkimisväärsel vähendamise või teatud liiki erandite kehtestamist tegemise võimalusi kõnealuse sektori jaoks sektori teiste tehingute jaoks.”

Motivatsioon

Nagu nähtus uurimisrühma koosolekutel esitletud teabest, võib see maks vähendada inimeste tulevast pensionikapitali 5 % võrra. On moraalselt vale sundida miljoneid tulevasi pensionäre Euroopas vähendama sel viisil nende niigi madalat tulevast pensioni.

Muudatusettepaneku hääletuse tulemus:

Poolt: 82
Vastu: 142
Erapooleitud: 19

Punkt 4.7.3

Muuta järgmiselt:

„Maksumäärade kehtestamise küsimuses soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee meenutada, et ühes oma 2010. aasta arvamuses (vt joonealune märkus 2) tegi komitee ettepaneku ühtse 0,05 %-lise maksumäära kohta, kuid komitee nõustub asjaoluga, et kahe maksumäära rakendamine vastavalt komisjoni ettepanekule tähendab turgude ümberpaigutamise riskide vähendamist ning tagab vajalikud eelarvevahendid/ ELi ja liikmesriikide jaoks. Sellest hoolimata leiab komitee, et kui see maks hõlmab ainuüksi Euroopa Liidu riike ning seda ei kohaldata ülemaailmselt, ei peaks maksimummäär ületama 0,05 %. Maksimummäär tõstmine 0,1 %-le (vastavalt komisjoni ettepanekule) võiks toimuda alles mitme aasta pärast, millele peab eelnema praeguse süsteemi majanduslike ja sotsiaalsete mõjude üksikasjalik analüüs.”

Motivatsioon

Komitee ei ole põhjust muuta oma varasemat seisukohta 0,05 %-lise maksimummäära osas, eriti arvestades väljapakutud lahenduse mitmeid võimalikke, raskesti etteaimatavaid mõjusid.

Muudatusettepaneku hääletuse tulemus:

Poolt: 85
Vastu: 144
Erapooleitud: 12

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus siseringitehingute ja turuga manipuleerimise (turu kuritarvitamise) kohta”

COM(2011) 651 final – 2011/0295 (COD)

ning „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv siseringitehingute ja turuga manipuleerimise korral kohaldatavate kriminaalkaristuste kohta”

COM(2011) 654 final – 2011/0297 (COD)

(2012/C 181/12)

Raportöör: **Arno METZLER**

Vastavalt 25. novembril 2011. aastal ja 15. novembril 2011. aastal otsustasid nõukogu ja Euroopa Parlament kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitega 114 ja 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus siseringitehingute ja turuga manipuleerimise (turu kuritarvitamise) kohta”

COM(2011) 651 final – 2011/0295 (COD).

2. detsembril 2011. aastal otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv siseringitehingute ja turuga manipuleerimise korral kohaldatavate kriminaalkaristuste kohta”

COM(2011) 654 final – 2011/0297 (COD).

Komitee asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektiioon võttis arvamuse vastu 7. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 138, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 8.

1. Sisu ja järeldused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab asjaolu, et ettepanekuga ajakohastab komisjon praegu kehtiva turu kuritarvitamist käsitleva direktiiviga kehtestatud raamistikku ja kaitseb sellega usaldust kapitaliturgude terviklikkuse vastu.

1.2 Komitee nõustub üldjoontes komisjoni esitatud ettepanekuga. Kuid komisjoni ettepaneku konkreetse ülesehituse suhtes määruse ja direktiivina on komiteel siiski mitmeid kahtlusi, mis on osaliselt põhimõttelist laadi.

1.3 Eeskätt paljude rikkumiste ebaselge määratlemine turu kuritarvitamist käsitlevas määruse ettepanekus, samuti edasise täpsustamise eest vastutuse delegeerimine Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvele (ESMA) või komisjonile 2. tasandil tekitavad tõenäoliselt märkimisväärset õiguslikku ebakindlust. Õigusriigi karistusõiguses kohaldatavat määratletuse põhimõtet silmas pidades annab see põhjust kriitikaks. Karistusõiguse määratletuse põhimõte ei ole sätestatud mitte ainult liikmesriikide põhiseadustes, vaid ka Euroopa inimõiguste konventsioonis. Ei

komisjoni, liikmesriikide ega õiguse kohaldajate huvides ei ole see, kui Euroopa seadusandlik akt põhjustab seesuguseid põhimõttelisi põhiseaduslikke ja karistusõiguslikke kahtlusi. Seepärast kutsub komitee komisjoni üles rikkumisi ulatuslikumalt täpsustama juba 1. tasandil.

1.4 Samuti on põhjust kritiseerida määruse ettepaneku artiklit 11, milles kohustatakse kõiki isikuid, kelle ametialane tegevus on finantsinstrumentide tehingute korraldamine või tegemine, sisse seadma süsteemid turu kuritarvitamise tuvastamiseks. Suurem halduskoormus ei tähenda tingimata paremat reguleerimist. Komitee toetab tõhusat ja tasakaalustatud reguleerimist. Seesugune säte mitte ainult ei anna põhjust karta suure hulga põhjendamatute teadete edastamist, mis ei ole järelevalveasutuste huvides, vaid see suurendab ebaproportsionaalsel viisil just väikeste krediitiasutuste koormust ning kahjustab seega tõenäoliselt kohalikku majandustegevust ja eelkõige maapiirkondade elanike ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete huvisid. Komitee kutsub komisjoni üles seda muret arvesse võtma ja valima diferentseeritud lähenemisviisi, nagu ta seda teeb mitmetes praegu koostamisel olevates seadusandlikes ettepanekutes seoses väikeste ja keskmise suurusega emitentide olukorra kergendamisega.

2. Komisjoni dokumendi põhisisu

2.1 Direktiiviga 2003/6/EÜ siseringitehingute ja turuga manipuleerimise kohta püüti esimest korda Euroopa tasandil ühtlustada turu kuritarvitamise valdkonna eeskirju. 20. oktoobril 2011 avaldas Euroopa Komisjon ettepaneku kõnealuse direktiivi läbivaatamiseks turu kuritarvitamise direktiivi ja määruse vormis.

2.2 Komisjoni eemärk on ajakohastada praegu kehtiva turu kuritarvitamist käsitleva direktiiviga kehtestatud raamistikku ning tagada siseringitehingute ja turuga manipuleerimise Euroopa eeskirjade täiendav ühtlustamine. See on ka komisjoni vastus muutuvatele turutingimustele.

2.3 Kui turu kuritarvitamist käsitlev direktiiv hõlmab vaid reguleeritud turgudel kaubeldavaid finantsinstrumente, siis kõnealuse ettepanekuga laiendatakse kohaldamisala finantsinstrumentidele, millega kaubeldakse uutel kauplemisplatvormidel ja börsiväliselt. Lisaks laiendatakse ettepanekuga liikmesriikide reguleerivate asutuste uurimisvolitusi ja karistuste kohaldamise volitusi. Samuti on ettepaneku eesmärk vähendada väikeste ja keskmise suurusega emitentide halduskoormust.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee tervitab asjaolu, et ettepanekuga reageerib komisjon muutuvatele turutingimustele ning tahab ajakohastada turu kuritarvitamist käsitleva direktiiviga kehtestatud raamistikku. Siseringitehingud ja turuga manipuleerimine kahjustavad usaldust turgude terviklikkuse vastu, mis on toimiva kapitalituru hädavajalik eeldus.

3.2 Mõistlik on laiendada kehtivate turu kuritarvitamist käsitlevate eeskirjade kohaldamisala reguleerimata turgudel kaubeldavatele finantsinstrumentidele, samuti väga keeruka tehnoloogia kasutamisele kauplemisstrateegiate rakendamisel, nt välkauplemise puhul. Kuid see võib aidata turu terviklikkust tagada vaid juhul, kui on selge, millised on kohaldamisala laiendamise praktilised tagajärjed vastlisatud börsivälisel kaubeldavatele finantsinstrumentidele ja välkauplemisele.

3.3 Siseringitehinguid ja turu kuritarvitamist käsitlevate eeskirjade suurem ühtlustamine on tervitatav. Kuid komisjoni kõnealuse ettepaneku ülesehitus, mis näeb ette turu kuritarvitamist käsitleva määruse ja direktiivi, toob tõenäoliselt kaasa arvukalt õiguslikke probleeme, eriti silmas pidades üldisi karistusõiguslikke ja põhiseaduslikke põhimõtteid, mida ettepanek mõjutab, ning annab seepärast põhjust kriitikaks.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Komitee tervitab kohaldamisala laiendamist börsiväliselt kaubeldavatele finantsinstrumentidele. Ent jääb selgusetuks, millises vormis on kavas need ettepanekusse hõlmata. Börsiväliselt kaubeldavate finantsinstrumentide puhul ei olegi sageli

turgu, kuna nendega kaubeldakse üksnes kahepoolset. Seepärast oleks õiguse kohaldajatele abiks täiendav täpsustamine komisjoni või Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve poolt, nt näidisjuhtumite väljatöötamise kaudu.

4.2 Komitee tervitab põhimõtteliselt kauplemisstrateegiate rakendamiseks kasutatava väga keeruka tehnoloogia hõlmamist turu kuritarvitamise eeskirjade kohaldamisalasse. Kuid arvesse tuleb võtta, et algoritmidel põhinev kauplemine ei ole iseenesest negatiivne, vaid krediitdiasutused kasutavad seda ka eraklientide igapäevaste korralduste täitmiseks. Seepärast vajavad õiguse kohaldajad ka siinkohal täiendavaid täpsustusi selle kohta, mis on õiguslikult lubatud. Siingi oleksid abiks komisjoni või Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve väljatöötatud näidisjuhtumid.

4.3 Euroopa Liit peab karistusõiguse valdkonna seadusandliku tegevuse puhul järgima subsidiaarsuse põhimõtet. Kehtiv õigus näeb ette reguleerimise direktiivi vormis ning seda ei ole põhjust kritiseerida. Seda arvestades on mõistetamatu, miks komisjon seda lähenemisviisi enam ei järgi. Ettepanekus nähakse ette karistuste reguleerimine turu kuritarvitamist käsitleva direktiiviga. Samas reguleeritakse karistatavaid rikkumisi turu kuritarvitamist käsitleva määrusega ning liikmesriigid peavad neid vahetult kohaldama.

4.4 Rikkumiste reguleerimine määrusega on kaheldav, kuna tõenäoliselt toob kavandatav määrus kaasa arvukalt probleeme õiguse kohaldamisel. Erinevalt direktiivist ei ole liikmesriikidel neid võimalik rakendamisel enam vältida. Kuid komisjoni ettepanekus püstitatud eesmärgi arvestades tuleks siiski vältida probleeme õiguse kohaldamisel.

4.5 Probleeme õiguse kohaldamisel võivad tekitada sõnastuse ebatäpsus ja määratlemata õigusalaste mõistete kasutamine. Karistussätetest tulenev õiguslik ebakindlus puudutab põhiseaduse ja karistusõiguse üldisi sätteid. Siia kuulub karistusõiguse määratletuse põhimõte (*nulla poena sine lege certa* – nt Saksamaa põhiseaduse artikli 130 lõige 2, Itaalia põhiseaduse artikli 25 lõige 2). Selle kohaselt peab seaduses olema selgelt sätestatud, millistel juhtudel teatud käitumist karistatakse. See üldine õigusi põhimõte on sätestatud ka Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 7. Enamiku määruse ettepanekus esitatud reeglite puhul kahtleb komitee, kas nimetatud põhimõtet on piisavalt arvesse võetud. Praegu siseringitehingutele kehtiva õiguskorra puhul leitakse – vähemalt Saksa juriidilises erialakirjanduses –, et see tekitab liiga suurt õiguslikku ebakindlust ja seepärast tuleb sellesse kriitiliselt suhtuda.

4.6 Lisaks tekitatakse õiguslikku ebakindlust nende sätetega, mis volitavad komisjoni või Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvet täpsustama karistuste kohaldamise tingimusi 2. tasandil, nagu nt määruse ettepaneku artikli 8 lõikes 5. Artikli 8 ei ole küll õiguslikku mõju, sest selles määratletakse vaid turuga manipuleerimise mõiste. Siiski oleks silmakirjalik osutada sellele, et artikli 8 puudub vahetu karistuslik mõju, kuna selles sätestatakse turu kuritarvitamise kuriteo otsustav määratlus, mille tulemusena on see karistusi puudutavate sätete lahutamatu osa.

Lisaks sisaldab määruse I lisa artiklis 8 toodud rikkumiste eri tunnuste näitajate loetelu. Seepärast on küsitav nende täiendava täpsustamise vajalikkus 2. tasandil. Komitee mõistab komisjoni ajendit, mis seda lähenemisviisi tõenäoliselt põhjustab, nimelt võimaldada pidevat kohanemist uute turuarengutega ja seepärast delegeerida üksikute elementide või aspektide täpsustamine komisjonile või Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvele. Kuid uued turuarengud võivad muuta ka nõudmisi järelevalvele. Karistusõiguse kõnealust reguleerimisvaldkonda arvestades tekitab see lähenemisviis kahtlusi õigusriigi seisukohast. Lisaks ei ole artikli 8, lisa ja võimalike täpsustavate meetmete koostamõju põhjal võimalik aru saada, millist käitumist karistatakse.

4.7 Lisaks ei tohiks Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvet 2. tasandil tehtavate täpsustustega üle koormata – seda mitte ainult seoses ettepanekuga turu kuritarvitamise reguleerimiseks, vaid paralleelselt ka seoses finantsinstrumentide turgude direktiivi 2004/39/EÜ uuestisõnastamise ettepanekuga. See võib omakorda tekitada viivitusi ja süvenevat ebakindlust.

4.8 Kahtlusi tekitab määruse eelnõu artikli 11 lõike 2 säte, millega kohustatakse kõiki isikuid, kelle ametialane tegevus on finantsinstrumentide tehingute korraldamine või tegemine, sisse seadma süsteemid turu kuritarvitamise vältimiseks ja tuvastamiseks.

4.9 Isikutele, kelle ametialane tegevus hõlmab finantsinstrumentidega seotud tehingute tegemist, on juba kehtestatud kahtlustest teavitamise kohustus (vt turu kuritarvitamist käsitleva direktiivi artikli 6 lõige 9). Saksamaa järelevalveasutuse BaFin sõnul (vt aruanne BaFin Journal, juuli 2011, lk 6) annavad kõnealused kahtlustest teavitamised kasulikke vihjeid. Teavitamiste hulk kasvab pidevalt.

4.10 Süsteemsete tuvastamismehhanismide kehtestamine toob kaasa oletatavatest kahtlastest juhtumitest teavitamise mitmekordistumise. Kuid põhjendamatute teadete tulv ei ole järelevalveasutuste huvides. Tegelikult ei näi turu kuritarvitamise keelu rikkumistega seotud probleem olevat mitte niivõrd see, et järelevalve ei tuvasta kuritegusid, vaid see, et valdavat osa menetlustest prokuratuur ei menetle või loobutakse menetlustest rahaträhi nõudmise kasuks. Võimalik, et liikmeriikide prokuratuuridel puuduvad sellele spetsialiseerunud osakonnad.

4.11 Samuti on küsitav, kas need, kelle ametialane tegevus on finantsinstrumentide tehingute korraldamine või tegemine, on üldse sobivad looma süsteeme, mille eesmärk on takistada või tuvastada turu kuritarvitamist.

4.12 Igal juhul peaks ulatuslik ülevaade riiklikust kauplemisest olema börside järelevalveasutustel. Kuna turu kuritarvitamine võib toimuda piiriülevalt, siis tervitaks komitee nende asutuste volitamist arendama rahvusvahelist koostööd.

4.13 Eriti küsitav on see, kas väikeseid ja keskmise suurusega krediidiuasutusi tuleb kohustada looma süsteemseid mehhanisme turu kuritarvitamise vältimiseks ja tuvastamiseks. Erimehhanismide loomine käiks neil arvatavasti üle jõu. Väikesed ja keskmise suurusega krediidiuasutused asuvad sageli maapiirkondades ning nad on olulised kohalikele elanikele, samuti väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele teenuste pakkumisel. Sellega aitavad nad kaasa kohaliku majandustegevuse stabiliseerimisele ja kohaliku tööhõive edendamisele. Siinkohal võib näiteks tuua krediidiühistusi, nagu Cajas Rurales Hispaanias või Volks- und Raiffeisenbanken Saksamaal. Krediidiuasutused ei saa endale võtta järelevalveülesandeid. Turu kuritarvitamise juhtumite tuvastamine ja eelkõige hindamine on järelevalveasutuste ülesanne.

4.14 Lisaks oleks väikeste ja keskmise suurusega krediidiuasutuste täiendav koormamine vastuolus komisjoni eesmärgiga vähendada ettepanekutega ühtlasi väikeste ja keskmise suurusega emitentide halduskoormust. Selle eesmärgi püstitas komisjon muude eesmärkide kõrval mitte ainult turu kuritarvitamise reguleerimise ettepanekus, vaid ka läbipaistvusdirektiivi 2004/109/EÜ läbivaatamise ettepanekus. Märkimisväärsed turuga manipuleerimise juhtumid, mis seoses üksikute pankadega teatavaks on saanud, on vallandunud üksikute investeerimispinganduse kauplejate tõttu, nagu prantslane Jérôme Kerviel 2008. aastal. Silmatorkavad siseringitehingute juhtumid näitavad, et krediidiuasutused pigem ei mängi selles rikkumises rolli. Väikesed ja keskmise suurusega krediidiuasutused on seega pigem sobimatud turu kuritarvitamise vältimise ja tuvastamise süsteemsete mehhanismide loomiseks. Turu kuritarvitamist käsitleva määruse eelnõu artiklis 11 kasutatud diferentseerimata lähenemisviisiga ei võeta seda erinevust piisavalt arvesse.

4.15 Seda silmas pidades tuleks kaaluda isikute jaoks, kelle ametialane tegevus on finantsinstrumentide tehingute korraldamine või tegemine, turu kuritarvitamise järelevalvestruktuuri loomist vabakutselistele kehtiva riigi õiguslikul järelevalvel toimuva isereguleerimise eeskujul. Selline järelevalvestruktuur sisaldaks vajalikke eriala- ja valdkonnateadmisi, mis tagaksid kvaliteetse, usaldusväärse ja tõhusa kutsealase järelevalve. Kui anda finantsturgudel osalejatele isereguleerimise ülesanne riigi õigusliku järelevalve all, siis tuleb see kasuks eeskätt tarbijatele ega ole turuosalejate huvides, kes üksteist kontrollivad. Iseregulatsioon murrab saadud privileege ja loob läbipaistvust.

4.16 Ühendkuningriigi, Iirimaa ja Taani jaoks ette nähtud turu kuritarvitamist käsitleva direktiivi eelnõu mittetäitmisklausel (põhjendused 20–22) on vastuolus õigusliku ühtlustamise eesmärgiga. Seepärast oleks seatud eesmärkidega kooskõlas direktiivi vastavate kohtade täiendamine või muutmine. Ühendkuningriik on juba teatanud, et kasutab oma loobumisõigust

ega osale – vähemalt esialgu – direktiivi vastuvõtmisel ja kohaldamisel. Peamise argumendina tuuakse välja asjaolu, et turu kuritarvitamise direktiivi eelnõu sõltub praegu arutatavatest ettepanekutest turu kuritarvitamise määruse ja finantsinstrumentide turgude direktiivi kohta ning sellest tulenevad mõjud on praegu ebaselged. Komitee arvates kinnitab see seisukoht ühelt poolt

eespool kirjeldatud kahtlusi seoses õigusliku ebakindlusega, mida võivad tekitada määratlemata õiguslike mõistete kasutamine ja volituste andmine hilisemateks täpsustusteks. Teiselt poolt on selline toimimine muret tekitav eesmärgiks seatud õigusliku ühtlustamise seisukohast, kuna ELi suurim finantsturg asub Ühendkuningriigis Londonis.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1060/2009 reitinguagentuuride kohta”

COM(2011) 747 final – 2011/0361 (COD)

(2012/C 181/13)

Raportöör: **Viliam PÁLENÍK**

13. detsembril 2011 otsustas nõukogu ja 30. novembril 2011 Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitele 114 ja 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1060/2009 reitinguagentuuride kohta”

COM(2011) 747 final – 2011/269(COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 7. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012. aastal (29. märtsi 2012. aasta istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 118, vastu hääletas 32, erapooletuks jäi 15.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Arvamus koostati seoses komisjoni ettepaneku vastuvõtmisega, mille eesmärk on kõrvaldada peamised puudujäägid seoses läbipaistvuse, sõltumatuse, huvide konflikti ning reitingu andmisel kasutatavate menetluste ja hindamismenetluste kvaliteediga. Komiteel on hea meel, et kavandatava määrusega soovitakse need probleemid kõrvaldada, kuid leiab, et komisjon on tekkinud olukorrale vastanud hilinemisega ning see vastus ei ole piisavalt kaugeleulatu.

1.2 Reitinguagentuurid etendavad maailma finantsturgudel olulist rolli, kuna paljud turuosalised kasutavad nende reitinguid. Seega avaldavad nad märkimisväärset mõju teadlike investeerimis- ja finantsalaste otsuste langetamisele. Seepärast on oluline, et reitingute andmist korraldataks usaldusväärsuse, läbipaistvuse, vastutustunde ja hea valitsemistava põhimõtete kohaselt. Kehtiv reitinguagentuuride määrus annab selleks juba märkimisväärse panuse.

1.3 Komitee arvates ei ole turud iseregulatsiooniks võimelised, seega on ülitähtis kehtestada võimalikult ranged eeskirjad, millega kaasneb sama range rakendamine ja järelevalve. Samas ei nimetata ettepanekus selgelt, kuidas määrust tuleb rakendada. Lisaks väljendab komitee suuri kahtlusi selle suhtes, nagu saaks loodetavad tulemused saavutada üksnes eeskirjade karmistamise teel. Tegelikult aitaks see veelgi vähendada erinevate järelevalveorganite vastutust, samas kui nad tuleks agentuuride antavate reitingute hindamisse hoopis suuremal määral kaasata.

1.4 Komitee on seisukohal, et Euroopa mõõdet, nagu seda nähakse ette kavandatud määruses, tuleb G20 tasandi

läbirääkimiste teel võimalikult tugevdada, et need riigid rakedaksid sarnaseid eeskirju, mis läbi oleks tagatud eeskirjade sidusus kõikjal maailmas.

1.5 Suurema reitinguvaliku tagamiseks nähakse ettepanekus ette reitinguagentuuride kohustuslik rotatsioon. Komitee kahtleb siiski, kas selle eeskirja sisseviimine annab soovitud tulemusi.

1.6 Komitee arvates on üks põhiprobleeme peamiselt USAs asuvate ja paljudest huvide konfliktidest mõjutatud reitinguagentuuride antavate reitingute usaldusväärsus. Just seepärast kutsub komitee komisjoni üles looma Euroopa reitinguagentuuri, mis hindaks riigivõlga ühishuvist lähtuvalt. Reitinguagentuurid on varem arengute prognoosimisel eksinud ja ka see on nende usaldusväärsust kõigutanud. Hoolimata nii turu kui ka majandussuundumuste selgetest signaalidest jäi neil puudu oskustest või tahtest investeerimisriskid varakult kindlaks teha ning paljudel juhtudel ei suutnud nad oma peamist ülesannet täita.

1.7 Just seetõttu, et nad ei ole suutelised tulevase arenguid õigesti prognoosima, ning eeskätt seepärast, et reitingute puhul on tegemist justkui isetäituva ennustusega, tuleb reitinguagentuurides reitingute andmiseks kasutatavate meetodide puudulikkust läbipaistvust põhjalikumalt uurida.

1.8 Komiteel on suured kahtlused antud reitingute sõltumatuse suhtes ja ta on veendunud nende osalises mõjutatavuses, eriti mudeli tõttu, mille kohaselt maksab emitent. Emitent on selgelt huvitatud võimalikult kõrgest reitingust ning see tekitab kahtlusi antud reitingu sõltumatuse suhtes. Sellise reitingu taga peitub tihti spekulatiivne tehing, mille aluseks on võetud vähemalt see mõju, mis tekib reitingu avaldamisel.

1.9 On ülitähtis, et kõigi määruse ettepanekus käsitletud küsimustega ka reaalselt tegelema hakataks. Tuleb tagada, et neist nii ELi kui ka liikmesriigi tasandil ka tegelikult kinni peetaks. Komitee arvates tuleb Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvele (ESMA) anda vajalikud vahendid sellise vastavuse tagamiseks.

1.10 Sellega seoses tervitab komitee reitinguagentuuride tsiviilvastutuse osas tehtavaid muudatusi ning kutsub komisjoni üles parandama finantstoodete tarbijate tegelikku kaitset, luues tõhusaid õiguskaitsevahendeid, mis võimaldavad tarbijatel oma õigusi kaitsta ja hüvitist saada, kahandamata seejuures järelevalveorgani poolt agentuurile kehtestatavaid sanktsioone.

1.11 Huvide konflikt kujutab endast endiselt üht põhiprobleemi ning ettepanekus käsitletakse mitmeid meetmeid selle lahendamiseks. Komitee toonitab siiski uuesti, et neist ei piisa kavandatud eesmärgi saavutamiseks. Selle põhjus on mudel, mille kohaselt maksab emitent, eelkõige kui tegemist on tellitud reitingute ja riigireitingute väljastamisega. Negatiivsetest reitingutest ja riigireitingute negatiivsetest väljaadetest tõuseb emiteeritud võlakirjade ostjatele kasu, kuna see tähendab kõrgemat intressimäära ja suuremaid riskipreemiaid. Mõnel juhul võivad ostjad olla needsamad emiteerijad, kes maksavad reitinguagentuuridele oma finantsinstrumentide hindamise eest, mistõttu võib tekkida huvide konflikt.

1.12 Komiteel on hea meel jõupingutuste üle tõmmata kriips peale mitmetele probleemidele (lähipaistvuse, huvide konflikti, sõltumatuse ja konkurentsi valdkonnas) ja tugevdada järelevalvet selle üle, kuidas reitinguagentuurid (finantsturgude peamised osalejad) toimivad, kuid ka selle üle, et 2011. aasta määruses käsitletakse ka teisi olulisi teemasid, eelkõige Euroopa raamistiku loomist reitinguagentuuride järelevalveks ⁽¹⁾.

1.13 Komitee on siiski seisukohal, et reitinguagentuuridega seonduv ei ole mitte ainult õiguslik, vaid eelkõige poliitiline küsimus. Parim viis kaitsta riigivõlga reitinguagentuuride antavate reitingute sageli negatiivsete tagajärgede eest oleks eeskirjade tõhustamine ja piiramise kõrval seega järgmine:

— keelata reitinguagentuuridel reitingu andmine riigivõlale;

— laiendada Euroopa Keskpanka volitusi nii, et need oleksid võrdsed maailma kõigi teiste keskpankade omadega, lõpetades niiviisi EKP praeguse ebasoodsa olukorra;

— tõhustada euroala riigivõla praegust juhtimist (vt arvamus ECO/307 – CESE 474/2012).

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus reitinguagentuuride kohta, ELT C 54, 19.2.2011, lk 37.

2. Põhjendus

2.1 Praegune süvenev krediidikriis on seotud varasema panganduskriisiga, mille põhjustasid tõsised puudujäägid finantsasutuste reguleerimises ja järelevalves. Euroopa Liit reageeris sellele kiirelt ja asjakohaselt, võttes vastu määruse (EÜ) nr 1060/2009. Uus kriis juhib tähelepanu sellele, et mitmeid finantsasutuste reguleerimise ja järelevalve valdkonna tegevusi on vaja veelgi tõhustada. Määrusega (EÜ) nr 1060/2009 reitinguagentuuride kohta sätestatakse reitinguagentuuridele karmid tegevuseeskirjad, peamiselt selleks, et leevendada võimalikke huvide konflikte ning tagada reitingute ja krediidireitingu andmise menetluse kõrge kvaliteet ja läbipaistvus.

2.2 Ei tohi unustada, et krediidireitingu agentuurid ei ole võimalised reaalseid tulevikuaenguid prognoosima, mis tähendab, et nende mõju riikide majandusele on lausa kahjulik. Ebaisaldusväärsete reitinguagentuuride nimestik on pikk, järgnevalt on toodud vaid mõned näited.

— 1975. aastal sai New York vahetult enne pankroti väljakuulutamist (maksete peatamist) väga positiivse reitingu.

— Veidi hiljem kinnitas Standard and Poor's investoritele, et Orange County (California) majandus on elujõuline ja hästi korraldatud, hoolimata asjaolust, et tuletisinstrumentidega spekulatsioonide tõttu haihtus 2 miljardit USA dollarit. Reitinguagentuuri ootasid seejärel mitmed kohtuasjad ⁽²⁾.

— Sarnased kohtuasjad algatati seoses riskifondiga Long Term Capital Management, äriühinguga Bank of Credit and Commerce International (BCCI), USA hoiupankade kokkuvõrdisemise ja Enroni, Worldcomi, Tyco jne ja Lehman Brothersi pettusele järgnenud krahhiga ⁽³⁾.

— Enne finantskriisi andsid reitinguagentuurid isegi kõige kahtlasematele (kõrge riskisusega) hüpoteeklaenu tuletisinstrumentidele krediidireitingu „AAA”, mis veenis investoreid – sh pensionifonde – neid hulgi ostma ⁽⁴⁾.

— Enne 2008. aastal puhkenud finantskriisi andsid reitinguagentuurid üksmeelselt parima reitingu pankadele ja fondidele, millel olid (spekulatsioonide seisukohast) kõige väiksema väärtusega tagatised, nt USA kindlustusselts AIG ⁽⁵⁾.

— Näiteks detsembris 2009 andis Standard and Poor's Kreeka võlale reitingu „A-” – nagu ka Eestile, kes valmistus tollal eurosooni astuma ⁽⁶⁾.

⁽²⁾ Ibrahim Warde „Ces puissantes officines qui notent les Etats”, Le Monde diplomatique, veebruar 1997.

⁽³⁾ Marc Roche „Le capitalisme hors la loi”, Éditions Albin Michel 2011, lk 70.

⁽⁴⁾ Joseph E. Stiglitz „Le triomphe de la cupidité”, Les lignes qui libèrent 2010, lk 166.

⁽⁵⁾ Hervé Kempf „L'oligarchie éa suffit, vive la démocratie”, Éditions du Seuil, Pariis 2011, lk 72.

⁽⁶⁾ Samas.

2.3 Nüüd, kui kogu Euroopa kiratseb võlakriisis ning mõned riigid on pankroti äärel, on äärmiselt oluline, et komisjon teeb kõik enda võimuses oleva, et majanduse elavdamist soodustada. Käesolev ettepanek on sobilik vahend kõnealuste jõupingutuste tugevdamiseks, ent peab olema veelgi kaugeleulatuvam.

2.4 Ettepanekus käsitletakse riigi võlakohustuste reitingut puudulikult, rääkimata sellest, et reitingute mõttekus on iseenesest küsitav, kuna sama reitinguga riigid peavad ikkagi maksuma erineva määraga intressi. Siit tuleneb ka – siiani vastuseta – küsimus, milline on nimetatud reitingute poliitiline väärtus.

2.5 2010. aasta jooksul läbi viidud avaliku arutelu tulemusel koostatud aruteludokumendis⁽⁷⁾ sätestas Euroopa Komisjon võimalused turuosaliste liigse reitingutele tuginemise probleemi lahendamiseks ning juhtis tähelepanu vajadusele võtta kasutusele krediidiriskide sõltumatu hindamine investeerimisühingutes, toetada suuremat konkurentsi reitinguturul ja sätestada krediidi-reitingu agentuuride tsiviilvastutus, samuti võimalustele mudeli „emitent maksab” kasutamiseks tulenevate võimalike huvide konfliktide lahendamiseks.

2.6 Mitmed vastajad, kes osalesid Euroopa Komisjoni korraldatud avalikul arutelul 5. novembrist 2010 kuni 7. jaanuarini 2011, väljendasid muret krediidi-reitingute ülemäärase või isegi mehaanilise tuginemise pärast ning olid selle poolt, et krediidi-reitingutele viitamist õigusaktides järk-järgult vähendataks. Samas juhtisid nad tähelepanu sellele, et nende asemele sobilike instrumentide leidmine on sobiva lahenduse otsingute oluline etapp.

2.7 Ka Euroopa Parlament, kes võttis 8. juunil 2011 vastu mitteseadusandliku resolutsiooni krediidi-reitingu agentuuride kohta⁽⁸⁾, nõustus, et tarvis on parandada reitinguagentuuride õigusraamistikku ning võtta vastu sobilikud meetmed liigse krediidi-reitingutele tuginemise vähendamiseks.

2.8 Euroopa Ülemkogu 23. oktoobri 2011. aasta istungil⁽⁹⁾ jõuti järeldusele, et finantsvaldkonna reguleerimine on jätkuvalt ELi põhiprioriteet, ning tunti heameelt, et alates 2008. aastast, kui reformiti reguleerimis- ja järelevalveraamistikku, on palju saavutatud, kuid kutsuti samas üles jätkama jõupingutusi finantsüsteemi kitsaskohtade käsitlemiseks ja tulevaste kriiside ärahoidmiseks.

2.9 Rahvusvahelisel tasandil avaldas finantsstabiilsuse nõukogu 2010. aasta oktoobris põhimõtted, mille eesmärk on vähendada ametiasutuste ja finantseerimisasutuste tuginemist reitinguagentuuride reitingutele⁽¹⁰⁾. G20 Sõuli tippkohtumisel

novembris 2010 kinnitatud põhimõtetes kutsutakse üles eemaldama ja asendama viited sellistele reitingutele õigusaktides, kui on olemas sobivad alternatiivsed krediidi-võimekuse standardid. Lisaks nõutakse põhimõtetes investoritelt oma krediidi-võimekuse hindamist.

2.10 Nimetatud põhjustel on määrust (EÜ) nr 1060/2009 reitinguagentuuride kohta vaja muuta, eelkõige selleks, et vähendada võimalikke riske seoses turuosaliste liigse tuginemisega reitingutele, kõrge reitinguturu koondumise määraga, reitinguagentuuride tsiviilvastutusega investorite ees ning võimalike huvide konfliktidega tulenevalt mudelist „emitent maksab” ja reitinguagentuuride aktsionäride struktuurist.

3. Kokkuvõtte määruse (EÜ) nr 1060/2009 muudatustest

3.1 Määruse kohaldamisala laiendamine, et hõlmata reitingute välja-vaated

3.1.1 Komisjoni ettepanekuga laiendatakse krediidi-reitingute nõuete kohaldamist vajaduse korral reitingu välja-vaadetele. Reitingu välja-vaadete olulisus investoritele ja emitentidele ning nende mõju turgudele on võrreldav krediidi-reitingute olulisuse ja mõjuga ning seetõttu nõutakse, et reitinguagentuurid esitaksid aja, mille jooksul prognoositakse krediidi-reitingu muutumist.

3.2 Muudatused seoses krediidi-reitingute kasutamisega

3.2.1 Reitinguagentuuride määruse ettepanekusse on lisatud ka säte, mis kohustab teatud finantsasutusi krediidiriski ise hindama, et vältida vara krediidi-väärtuse hindamisel ülemäärast või koguni mehaanilist tuginemist üksnes väliste krediidi-reitingutele.

3.3 Muudatused seoses reitinguagentuuride sõltumatusesega

3.3.1 Praeguse mudeli „emitent maksab” järgset reitinguagentuuride sõltumatust tuleb tugevdada viisil, mis suurendaks reitingute usaldusväärsust.

3.3.2 Üks viis, kuidas huvide konfliktide vältimise teel sõltumatust tugevdada, on kehtestada nõue, et reitinguagentuuri iga osanik või aktsionär, kelle osalus selles reitinguagentuuris on vähemalt 5 %, ei tohi omada 5 % suurust või suuremat osalust üheski teises reitinguagentuuris, välja arvatud juhul, kui asjaomased reitinguagentuurid kuuluvad samasse gruppi.

3.3.3 Kehtestatakse roteerumise nõue nendele reitinguagentuuridele, kelle on palganud emitent, et hinnata emitenti ennast või tema võlainstrumente. Lõpetav reitinguagentuur peab edastama kõik olulist teavet sisaldavad dokumendid alustavale reitinguagentuurile.

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/securities/docs/agencies/summary-responses-cra-consultation-20110704_en.pdf

⁽⁸⁾ <http://www.europarl.europa.eu/oeil/FindByProcnum.do?lang=en&procnum=INI/2010/2302>

⁽⁹⁾ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdta/en/ec/125496.pdf

⁽¹⁰⁾ http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_101027.pdf

3.3.4 Samas kohandatakse töötajate siserotatsiooni nõuet, et takistada analüütikutel teise reitinguagentuuri klienditoimikuga kaasa liikumist.

3.3.5 Reitinguagentuur ei tohiks väljastada krediidireitinguid, kui eksisteerivad huvide konfliktid, mis on tekkinud nende inimeste kaasabil, kellele kuulub rohkem kui 10 % reitinguagentuuri kapitalist või häälest või kes on muul olulisel ametikohal.

3.3.6 Isikud, kes omavad üle 5 % reitinguagentuuri kapitalist või häälest, ja isikud, kes on muul olulisel ametikohal, ei tohiks osutada hinnatavale üksusele konsultatsiooni- või nõustamisteenuseid.

3.4 Muudatused seoses teabe avaldamisega reitinguagentuuride meetodite, krediidireitingute ja reitingu väljavaadete kohta

3.4.1 Tehakse ettepanekud menetluste kohta uute reitinguandmismeetodite ettevalmistamiseks või olemasolevate muutmiseks. See protsess peab hõlmama ka konsulteerimist sidusrühmadega. Pädeva asutusena hindab ESMA uute kavandatud meetodite vastavust olemasolevatele nõuetele ning neid meetodeid võib kasutada alles siis, kui ESMA on need heaks kiitnud.

3.4.2 Kui meetoditest leitakse vigu, peaksid reitinguagentuurid olema kohustatud vead kõrvaldama ning teavitama ESMAt, hinnatud üksusi ja üldsust sellistest vigadest.

3.4.3 Emitenti tuleb teavitada hinnangu põhjendustest vähemalt üks täistööpäev enne reitingu või reitingu väljavaate avaldamist, et pakkuda võimalust leida hindamises vigu.

3.4.4 Reitinguagentuurid peaksid avaldama teabe kõikide üksuste või võlainstrumentide kohta, mis on neile esmaülevaatuseks või eelhindamiseks esitatud.

3.5 Muudatused seoses riigireitingutega

3.5.1 Riigireitingute kvaliteedi parandamiseks tugevdatakse neile reitingutele kehtivaid nõudeid ning reitinguid hakatakse hindama sagedamini, vähemalt kord iga kuue kuu järel.

3.5.2 Läbipaistvuse suurendamiseks ja kasutajate arusaamise parandamiseks peaksid reitinguagentuurid olema kohustatud avaldama täieliku uurimisaruande riigireitingute andmise või muutmise kohta.

3.5.3 Reitinguagentuurid peaksid avaldama ka agregeerimata andmed käibe kohta, sealhulgas andmed eri varaklasside toodetud tasude kohta. See teave peaks võimaldama hinnata seda, millisel määral kasutavad reitinguagentuurid riigireitingute andmisel oma vahendeid.

3.6 Muudatused seoses krediidireitingute ja nende tasude võrreldavusega

3.6.1 Kõik reitinguagentuurid on kohustatud edastama oma reitingud ESMA-le, mis avaldab kõik kättesaadavad reitingud

võlainstrumentide kohta Euroopa reitinguindeksi (EURIX) vormis.

3.6.2 ESMA saab komisjoni jaoks välja töötada tehniliste standardite eelnõu ühtse reitinguskaala kohta. Kõik reitingud järgivad samu skaalastandardeid, tagades reitingute lihtsama võrreldavuse.

3.6.3 Reitingute eest nõutav tasu peaks olema mittediskrimineeriv ja tingimusteta, st arvestama tegelikke kulusid ja läbiipaistvat hinnakujundust, ning ei tohiks sõltuda hindamise tulemusest. Reitinguagentuurid peavad igal aastal esitama saadud tasude nimekirja iga kliendi ja üksikute reitingute kohta.

3.6.4 ESMA peaks lisaks teostama järelevalvet turukoondumise, koondumisest tulenevate riskide ning finantssektori üldisele stabiilsusele avaldatava mõju üle.

3.7 Muudatused seoses reitinguagentuuride tsiviilvastutusega investori suhtes

3.7.1 Komisjon pakub uute sätetega välja võimaluse esitada kahju hüvitamise nõue, kui reitinguagentuuride määrusest tulenevaid kohustusi on tahtlikult või suure hooletusega rikutud, juhul kui see rikkumine avaldab mõju krediidireitingule, millele investor tugines.

3.8 Muud muudatused

3.8.1 Reitinguagentuure puudutavates teatud punktides laiendatakse määruse ulatust nii, et see hõlmab ka „sertifitseeritud” reitinguagentuure, mis on asutatud kolmandates riikides.

4. Üldised märkused

4.1 Komisjoni ettepanekuga tehakse asjakohased muudatused kehtivas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1060/2009, eelkõige seoses turuosaliste liigse tuginemisega reitingutele, kõrge reitinguturu koondumise määraga, reitinguagentuuride tsiviilvastutusega investorite ees ning võimalike huvide konfliktidega tulenevalt mudelist „emitent maksab” ja reitinguagentuuride aktsionäride struktuurist. Komitee märgib samas, et määrus on kohati liiga üldsõnaline ja selle mõned osad on ebaselged. Komitee loodab, et määruse lõplik versioon on võimalusel ja vajadusel konkreetsem, selgem ja üheselt mõistetavam.

4.2 Komitee on kahtleval seisukohal isekoostatud krediidireitingute tegeliku usaldusväärsuse ja nende tuginemise suhtes tulevikus. Seda seepärast, et praeguse seisuga on usaldusväärsimate reitingute koostajad väljaspool ELi asutatud reitinguagentuurid. Kui finantsasutused ka edaspidi jätkuvalt nende reitingutele tuginevad, on kavandatud määrus määratud läbi kukkuma. Samas jääb ebaselgeks, kuidas komisjon kavatseb sundida krediidireitinguid ise koostama.

4.3 Sama kehtib ka kavandatud rotatsiooninõude kohta: isegi kui see nõue annaks tõuke uue reitinguagentuuri loomiseks, et arvamuste ring oleks laiem, võib eeldada, et uut reitinguagentuuri mõjutavad olemasolevate reitinguagentuuride hinnangud ning loodetud arvamuste paljusust ei teki.

4.4 Komiteel on väga suured kahtlused antud reitingute sõltumatuses suhtes, eriti mudeli tõttu, mille kohaselt maksab emitent, sh riigireitingute suhtes, mis mõjutavad suveräänsete riikide poolt finantsasutustele ja teistele võlausaldajatele makstava intressi määra. Komitee teeb seepärast komisjonile ettepaneku käsitleda finantsturgude toimimist tervikuna ning muuta neid käsitlev määrus rangemaks.

4.5 Komitee pooldab järelevalvet individuaalsete analüütikute tasustamise üle ning nimetatud tasustamise lahtisidumist reitingu tulemustest. Jääb siiski selgusetuks, milliseid konkreetseid samme ESMA soovib võtta käesoleva määruse ettepaneku sätete järgimise järelevalveks. Seepärast teeb komitee ettepaneku seda küsimust põhjalikumalt uurida.

5. Konkreetsete märkused

5.1 Komitee kordab taas oma tähelepanekut, et vaja on tagada kehtestatud õigusraamistiku järgimine, eelkõige nähes ette karistusi juhtidele ning Euroopa ja rahvusvahelise turgude järelevalveasutuse vastutavatele isikutele, kes ei täida oma kohustusi, arvestades, millist kahju võib nende tegevus tekitada usaldusväärsetele pankadele ja finantssüsteemi nõuetekohasele toimimisele, kuid ka majandusele, ettevõtetele ja kodanikele.

5.2 Komiteel on heameel suuremate jõupingutuste üle kaitsta finantstoodete tarbijaid reitinguagentuuride tsiviilvastutuse sätestamise teel – selles küsimuses on Euroopa Parlament ja nõukogu arvesse võtnud komitee varasemat arvamust⁽¹¹⁾. Komitee on siiski veendunud, et seda osa tuleks käsitleda põhjalikumalt ja tunduvalt selgemini. Samuti tuleks selgelt viidata sanktsioonidele, mida ESMA saab rakendada.

5.3 Komiteel on kahtlusi määruse püüdluse osas luua ühtse reitinguskaala kasutuselevõttuga reitinguturul suuremat konkurentsi. Sellest hoolimata toetab komitee seda sammu, kuivõrd see parandab reitingute võrreldavust.

5.4 Selleks, et tagada reitingute andmisel parem kvaliteet, suurem läbipaistvus ja sõltumatus, arvamuste paljusus ja suurem konkurents, peab komisjon komitee arvates looma sõltumatu Euroopa reitinguagentuuri, mis väljastaks sõltumatuid reitinguid riigivõla kohta, et kaitsta seeläbi ühishuvi.

5.5 Komitee nõustub, et reitinguagentuuride omandilist kuuluvust on tarvis piirata, et tagada, et neid peetaks sõltumatuks, kuid eelistaks, et mõneti oleks tagatud nende absoluutne

sõltumatus. Samas tuleb tagada, et ükski investor ei omaks – isegi kaudselt – rohkem kui teatud protsentuaalse osa reitinguagentuuri kapitalist.

5.6 Komitee väljendab kartust, et isegi kui finantsturu osalistele antaks võimalus koostada ise reitinguid ja vähendada sõltuvust välistest reitingutest, ei oleks tagatud finantsturu osaliste otsuste objektiivsus ega arvamuste paljusus. Samal ajal on komiteel kahtlusi, kas väiksematel finantsasutustel on vahendeid kõnealuseid reitinguid koostama hakkavate analüüsiksuste loomiseks.

5.7 Komitee suhtub mõningase kahtlusega reitinguagentuuride tsiviilvastutuse rakendamisse, kuna reitinguagentuurid on paljudel juhtudel väljastanud ekslikke reitinguid ilma oma vigade eest vastutust võtmata – välja arvatud väga vähestel juhtudel. Komitee ei usu seega, et kavandatud määrus seda muuta suudab. Samas peab komitee kohaseks tugevdada võimalikult sidusalt ja tõhusalt nende asutuste tsiviilvastutust, mis kasutavad reitinguid teatud teenuste osutamisel, nt pankade vastutus investeerimise nõustamisel.

5.8 Komitee arvates tuleks keskenduda reitinguagentuuride järelevalve läbivaatamisele, kuna järelevalve ei ole praegu piisavalt ulatuslik. Järelevalve tuleks muuta süstemaatiliseks, sidusaks ja võimalikult ulatuslikuks.

5.9 Komitee arvates on kavandatud nõuded, mis puudutavad huvide konflikte, väga vajalikud, kuid leiab, et ettepaneku vastavad punktid on liiga ebamäärased. Nõuded tuleks muuta üksikasjalikumaks, eriti mis puudutab vastavuse järelevalvet teostavate eri asutuste kohustuste määratlemist.

5.10 Komitee jõuab samale järeldusele ka seoses tehniliste aspektidega ja Euroopa reitinguindeksi (EURIX) tegeliku määratlusega ning küsib, kas selline indeks ka tegelikult lisateavet annab.

5.11 Ettepanekus nimetatakse riigireitinguid, kuid ei määratleta täpselt, mida „riigi” all mõeldakse. See on tähtis, kuna riigi finantsolukorda mõjutavad ka riigi sotsiaal- ja tervisekindlustusfondid, mis on otseselt või kaudselt seotud riigi eelarvega. Üldsusel on õigus teada, kas nende tervishoiualaste või sotsiaalsete vajaduste katmine on ohus.

5.12 Riigireitinguid tuleb määratleda väga hoolikalt, kuna need mõjutavad paljuskki riigi toimimist finantsturgudel. Komisjon peab seega rohkem arvestama riigivõla reitingutega ning välja töötama põhjalikuma lahenduse.

⁽¹¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus reitinguagentuuride kohta, ELT C 54, 19.2.2011, lk 37.

5.13 Üks peamisi lahenduseta jäänud küsimusi on reitinguagentuuride puudulik sõltumatus, mis tuleneb eeskätt mudelist „emitent maksab”, jättes mulje, et reitingud on eelkõige kasulikud emitendile, selle asemel et teenida investori huve. Komitee arvates ei ole rotatsiooninõue reguleeriva meetmena piisav, et põhimõtet „emitent maksab” kõigutada. Seepärast teeb komitee ettepaneku kaaluda teisi viise, kuidas piirata emitentide võimalusi valida reitinguagentuuri enda kasu silmas pidades.

5.14 Komitee arvates ei lähe rotatsiooninõue piisavalt kaugele, et täita endale pandud lootusi, eeskätt seoses piisaval määral uute turuvõimaluste loomisega. Seepärast on komitee arvamusel, et määrusega tuleks sätestada lühemad ajaperioodid, mille jooksul emitent võib kasutada sama reitinguagentuuri teenuseid, või pikemad ajaperioodid, mil ta seda teha ei tohi. Teine võimalik lahendus oleks reitinguagentuuri valimine loosi teel. Komitee teeb lisaks ettepaneku jätta väljendist „üle kümne järjest hinnatud võlainstrumendi” asjaomastes artiklites välja sõna „järjest”.

Brüssel, 29. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

LISA**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele**

Järgmine sektsiooni arvamuse tekst jäeti täiskogus vastuvõetud muudatusettepanekuga välja, kuid kogus hääletamisel siiski enam kui veerandi antud häälest.

Punkt 5.4

„Selleks, et tagada reitingute andmisel parem kvaliteet, suurem läbipaistvus ja sõltumatus, arvamuste paljusid ja suurem konkurents, peab komisjon komitee arvates looma sõltumatu Euroopa reitinguagentuuri, mis väljastaks sõltumatuid reitinguid (mille eest maksab emitent), ent ei väljastaks riigireitinguid, et vältida süüdistusi huvide konfliktis.”

Kõnealune sektsiooni arvamuse tekst lükati tagasi 78 poolthäälega, vastu hääletas 55, erapooletuid oli 13.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa ühise müügiõiguse kohta”

COM(2011) 635 final – 2011/0284 (COD)

ja „Euroopa Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Euroopa ühine müügiõigus, mille eesmärk on lihtsustada piiriüleseid tehinguid siseturul”

COM(2011) 636 final

(2012/C 181/14)

Raportöör: **Ana BONTEA**

11. oktoobril 2011 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Euroopa ühine müügiõigus, mille eesmärk on lihtsustada piiriüleseid tehinguid siseturul”

COM(2011) 636 final.

16. novembril 2011 otsustas nõukogu ja 25. oktoobril 2011 Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa ühise müügiõiguse kohta”

COM(2011) 635 final – 2011/0284 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (29. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 87, vastu hääletas 54, erapooletuks jäi 7.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee tunneb heameelt Euroopa Komisjoni kavatsuste üle lihtsustada ettevõtjate (eriti VKEde) võimalusi piiriülese kaubanduse arendamiseks, julgustada tarbijaid piiriüleste oste tegema ja tugevdada siseturu eeliseid.

1.2 Mis puutub Euroopa ühise müügiõiguse **vormi** (määrus) ja **valitud vahendisse** (vabatahtlik teine režiim), siis komiteel on hea meel selle üle, et tema varasemaid soovitusi on arvesse võetud. Ent nagu varasemas arvamuses öeldud, leiab komitee, et „need eesmärgid tuleks saavutada järk-järgult, katsetades esmalt kaupade piiriüleste ostu-müügilepingutega (*Business to Business* ehk B2B), mis oleks kasulik viis režiimide kooseksisteerimise järeleproovimiseks ja nende praktikas kohaldamise jälgimiseks”⁽¹⁾.

1.3 Komitee juhib seoses **subsidiarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega** tähelepanu sellele, et on oluline, et Euroopa ühine müügiõigus vastaks nendele põhimõtetele.

1.4 **Sisu** osas on komitee seisukohal, et kavandatud määruse mitu punkti vajavad märkimisväärset parandamist, et

— lihtsustada tehinguid kogu ELis selliselt, et aidata kindlalt kaasa ühtsel turul toimuva majandustegevuse toetamisele ja tagada selle potentsiaali võimalikult ulatuslik väärtustamine;

— luua tõelist Euroopa lisandväärtust ettevõtjate ja tarbijate kulude ja eeliste osas;

— pakkuda märkimisväärseid eeliseid paremaks õigusloomeks ja kehtestada lihtsam, arusaadavam ja kasutajasõbralikum õiguskeskkond;

— vähendada piiriüleste tehingute kulusid;

— tagada õiguskindlus ja suurem sidusus horisontaalsete ja vertikaalsete eeskirjade vahel;

— toimida selliselt, et VKEd ja tarbijad saaksid uutest eeskirjadest konkreetselt ja kindlalt kasu.

⁽¹⁾ ELT C 84, 17.3.2011, lk 1.

1.5 Euroopa ühise müügiõiguse jagamine kaheks eraldi dokumendiks, millest ühes esitatakse ettevõtjate vaheliste lepingute eeskirjad ja teises ettevõtjate ja tarbijate vaheliste lepingute eeskirjad, kusjuures kummalegi on seatud selge rakendamise ajakava, muudab ettevõtjatele ja tarbijatele uue õigusaktiga tutvumise ja selle rakendamise lihtsamaks.

1.6 Komitee peab väga oluliseks seda, et uued eeskirjad oleksid vabatahtlikud ja et Euroopa ühise müügiõiguse heakskiitmine oleks vabalt läbiräägitav.

1.7 Komitee toob esile järgmised olulised punktid:

— Euroopa ühise müügiõiguse rakendamisel esineb märkimisväärsed raskusi;

— oluline on rohkem arvesse võtta VKEde iseärasusi;

— pärast konsulteerimist tööandjate (sealhulgas VKEde) organisatsioonide ja tarbijatega on vaja välja töötada Euroopa lepingutingimuste mudelid, mis on konkreetselt kohandatud teatud kaubandussektoritele või tegevusvaldkondadele, sisaldavad tüüptingimusi ja on kättesaadavad ELi kõigis ametlikes keeltes, kuna need on äärmiselt kasulikud rakendusvahendid ettevõtjatevahelistes ning ettevõtjate ja tarbijate lepingutes. Need peaksid olema kättesaadavad samal ajal määruse avaldamisega;

— oluline on tagada võimalikult suur õiguskindlus ja parandada Euroopa ühise müügiõiguse sisu;

— kooskõlas aluslepingu artiklitega 12 ja 169 tuleb vältimatult võtta arvesse tarbijate ja VKEde kaitse nõudeid kõigi ELi tegevuspoliitika väljatöötamisel ja rakendamisel ning võetud meetmetes.

1.8 Komitee rõhutab, et Euroopa ühise müügiõiguse vastuvõtmisest ei piisa selleks, et suurendada ettevõtjate piiriülest kaubandust ega tarbijate piiriüleste oste. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni ja liikmesriike üles jätkama oma jõupingutusi eesmärgiga kasutada täielikult ära ühtse turu potentsiaal majanduskasvu ja töökohtade loomise valdkonnas.

1.9 Komitee toonitab, kui oluline on võtta täiendavaid meetmeid, et pooled, kes võivad kohaldada Euroopa ühist müügiõigust, kui see lõpuks vastu võetakse, saavad teada, kuidas tagada selle tõhus rakendamine ja ühesugune tõlgendamine.

1.10 Tarbijaorganisatsioonid rõhutavad, et ettepanekut selle praeguses vormis ei tohiks kasutada tarbijate tehingute puhul. VKEd ja tööandjate organisatsioonid rõhutavad, et *juhu*l kui tehakse teatud muudatusi ja võetakse kaasnevaid meetmeid, võib ettepanekut kasutada tarbijate tehingute puhul. VKEde ja tarbijaorganisatsioonide ettepanekud erinevad endiselt mitmes punktis. Üldiselt aktsepteeritava parima lahenduse leidmine on keeruline protsess.

1.11 Komitee kutsub komisjoni, nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles võtma nimetatud aspekte arvesse Euroopa ühise müügiõiguse kujundamisel ning jätkama dialoogi VKEde ja tarbijate esindusorganisatsioonidega, et tagada Euroopa ühise müügiõiguse vastavus sihtrühma vajadustele, nii et nad selle omaks võtaksid ja et see hõlbustaks oluliselt ELi siseseid tehinguid.

2. Taust

2.1 Kehtiv õigusraamistik

2.1.1 Praegu ELis kehtivat õigusraamistikku iseloomustavad erinevused riiklike õigussüsteemide ja 27 liikmesriigi lepinguõigust reguleerivate aktide vahel.

2.1.2 ELi tasandil on vastu võetud teatud ühised normid, eelkõige ettevõtja ja tarbija vaheliste lepingute valdkonnas, et ühtlustada tarbijalepingute materiaalõigust. Hiljuti vastuvõetud direktiiviga 2011/83/EL tarbija õiguste kohta ⁽²⁾ on täielikult ühtlustatud kauglepingute põhielemendid, nagu lepingueelne teavitamine, vorminõuded, taganemisõigus, riisiko üleminek, kohaletoimetamine, jättes minimaalse ühtlustamise ainult seadusest tulenevate garantiide ja ebaõiglaste lepingutingimuste valdkonda.

2.1.3 Lepingu artiklitega 12, 38, 164 ja 168 ning artikli 169 lõikega 4 tagatakse liikmesriikide õigusaktide ülimuslikkus, kui viimased on tarbija jaoks soodsamad.

2.2 Kauplejate ja tarbijate raskused

2.2.1 Praegu ekspordib ainult üks kümnest liidu kauplejast oma kaupa teistesse liikmesriikidesse ja enamik neist ekspordib ainult mõnda üksikusse liikmesriiki. Ainult 8 % tarbijatest on hankinud kaupa ja teenuseid interneti teel teisest liikmesriigist. Ühtse turu ja piiriülese veebikaubanduse potentsiaali ei ole piisavalt rakendatud.

2.2.2 Praegused raskused tulenevad *muu hulgas* erinevustest maksueeskirjades, haldusnõuetest, kohaletoimetamise probleemidest, keele- ja kultuurisüsteemide erinevustest, lairibaiühenduse vähesest levikust, andmekaitse normidest, kontseptsioonidest, intellektuaalomandi territoriaalsetest piirangutest, maksimisviisidest ja lepinguõiguse erinevustest. Komisjoni muust uurimusest saadud andmetest nähtub, et tõhusate õiguskaitsevahendite puudumine on ettevõtjate ja tarbijate vaheliste tehingute puhul üks peamine tegur, mis takistab tarbijatel välismaal ostude tegemist. 62 % tarbijatest ei teinud interneti teel piiriüleste oste pettuse kartuses, 59 % ei teadnud, mida teha probleemide korral, 49 % tundis muret kauba kohaletoimetamise pärast ja 44 % ei olnud kindel oma tarbijaõigustes ⁽³⁾.

Kauplejad ja eelkõige VKEd seisavad silmitsi järgmiste probleemidega:

— välisriigi lepinguõiguse sätete tundmine;

⁽²⁾ ELT L 304, 22.11.2011, lk 64.

⁽³⁾ Tarbijaturu tulemustabel, 5. väljaanne, märts 2011.

— piiriülestele tehingutele iseloomulik suurem õiguslik keerukus võrreldes siseriikliku kaubandusega;

— täiendavate tehingukulude suurus;

2.2.3 Piiriülese kauplemise takistused toovad kaasa olulisi negatiivseid mõjusid ettevõtjatele ja tarbijatele.

3. Komisjoni ettepanek

3.1 Komisjoni teatises ⁽⁴⁾ käsitletakse määruse ettepanekut ⁽⁵⁾, millega kehtestatakse Euroopa ühine müügiõigus, mille eesmärgiks on seatud parandada siseturu toimimist, lihtsustades piiriülese kaubanduse laiendamist.

3.2 Komisjoni ettepanekus

a) tõdetakse **valitud vahendi** kohta järgmist:

— tegemist on **teise lepinguõiguse režiimiga**, mis on identne kõigis liikmesriikides ja ühine kogu ELis ning mis koosseisusteerib kehtiva riikliku lepinguõigusega;

— see on **vabatahtlik režiim**, mis jätab lepingupooltele vaba valiku. Tarbija peab esitama konkreetse nõusoleku Euroopa ühise müügiõiguse rakendamise kohta avalduse kujul, mis esitatakse eraldi avaldusest, milles väljendatakse nõusolekut lepingu sõlmimisega;

b) tõdetakse **vormi** kohta järgmist: kuna tegemist on määrusega, tuleb Euroopa ühist müügiõigust kohaldada üldiselt ja viivitamata.

c) tõdetakse **sisu** kohta järgmist:

tegemist on ülevaatliku (183 artiklit), ent mitte ammendava lepinguõiguse eeskirjade koguga, mis hõlmab

— lepinguõiguse üldpõhimõtteid;

— lepingupoolte õigusi saada olulist lepingueelset teavet selle kohta, kuidas leping kahe lepingupoolte vahel sõlmitakse, sätteid tarbija õiguse kohta lepingust taganeda ning sätteid lepingu tühistamise kohta;

— lepingutingimuste tõlgendamist, sätteid lepingu sisu ja õiguslike tagajärgede kohta ning ka selle kohta, millised lepingutingimused on ebamõistlikult kahjustavad;

— lepingupoolte kohustusi ja õiguskaitsevahendeid;

— täiendavaid ühiseid sätteid, mis reguleerivad kahju hüvitamist ja viivise maksmist;

— sätteid tagasitaitmise ja aegumise kohta.

Paljusid aspekte reguleeritakse ka edaspidi riikliku õiguse eeskirjade alusel, mida kohaldatakse vastavalt määrusele 593/2008 ⁽⁶⁾ (Rooma I).

3.3 Euroopa ühine müügiõigus hõlmab kõige olulisemaid piiriüleseid kaubamüügilepinguid (müügilepinguid ettevõtjate vahel, ettevõtjate ja tarbijate vahel ning ettevõtjate vahel juhul, kui vähemalt üks pooltest on VKE), digitaalse infosisu üleandmise lepinguid ja seotud teenuste osutamise lepinguid.

3.4 Euroopa ühine müügiõigus piirduv piiriülestele lepingutega (ent liikmesriikidel on võimalik selle kohaldamisala laiendada).

4. Üldised märkused

4.1 Komitee tunneb heameelt Euroopa Komisjoni kavatsuste üle lihtsustada ettevõtjate (eriti VKEd) võimalusi piiriülese kaubanduse arendamiseks, julgustada tarbijaid piiriüleseid oste tegema ja tugevdada siseturu eeliseid.

4.2 Komitee juhib **subsidiarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte** osas tähelepanu sellele, et on oluline, et Euroopa ühine müügiõigus vastaks nendele põhimõtetele.

4.3 Mis puutub **vormi** (määrus) ja **valitud vahendisse** (vabatahtlik teine režiim igas liikmesriigis, mis oleks vabatahtlik ja mida kohaldataks lepingupoolte selgesõnalisel kokkuleppel), siis on komitee juba väljendanud eespool nimetatud arvamuses, et „need eesmärgid tuleks saavutada järk-järgult, katsetades esmalt kaupade piiriülestele ostu-müügilepingutega (*Business to Business* ehk B2B)“.

4.4 **Sisu** osas on komitee seisukohal, et kavandatud määruse mitu punkti vajavad märkimisväärset parandamist, et

— lihtsustada tehinguid kogu ELis selliselt, et aidata kindlalt kaasa ühtsel turul toimuva majandustegevuse toetamisele ja tagada selle potentsiaali võimalikult suur väärtustamine;

— luua tõelist Euroopa lisandväärtust ettevõtjate ja tarbijate kulude ja eeliste osas;

— pakkuda märkimisväärseid eeliseid paremaks õigusloomeks ja kehtestada lihtsam, arusaadavam ja kasutajasõbralikum õiguskeskond;

— vähendada piiriülestele tehingute kulusid;

— tagada õiguskindlus ja suurem sidusus horisontaalsete ja vertikaalsete eeskirjade vahel, jälgides eriti vajadust tagada läbipaistvus, selgus ja lihtsus mitte ainult juristide, vaid samuti ja ennekõike VKEd ja keskmise tarbija jaoks;

— toimida selliselt, et VKEd ja tarbijad saaksid uutest eeskirjadest konkreetselt ja kindlalt kasu.

⁽⁴⁾ COM(2011) 636 final

⁽⁵⁾ COM(2011) 635 final

⁽⁶⁾ ELT L 177, 4.7.2008, lk 6.

4.5 Komitee on juba varem toonitanud, et „need eesmärgid tuleks saavutada järk-järgult, katsetades esmalt kaupade piiriüleste ostu-müügilepingutega, mis oleks kasulik viis režiimide koosseksisteerimise järeleproovimiseks ja nende praktikas kohaldamise jälgimiseks” (7).

Euroopa ühise müügiõiguse jagamine kaheks eraldi dokumendiks, millest ühes esitatakse ettevõtjate vaheliste lepingute eeskirjad ja teises ettevõtjate ja tarbijate vaheliste lepingute eeskirjad, kusjuures kummalegi on seatud selge rakendamise ajakava, lihtsustab seadusandjate jaoks otsustamist, millist seadusandlikku menetlust tuleks milliste eeskirjade suhtes kohaldada, võttes arvesse poolte läbirääkimispositsiooni.

4.6 Euroopa ühise müügiõiguse praegune sisu tekitab palju rahulolematust ja märkimisväärset kriitikat tarbijate ja VKEdes organisatsioonides, kes on seadnud kahtluse alla vabatahtliku vahendi tegeliku vajaduse e-kaubanduse edendamiseks ning ettevõtjate ja tarbijate vaheliste lepingute valdkonnas kasutatava seadusandliku menetluse (vabatahtlik režiim).

4.7 Komitee kutsub komisjoni, nõukogu ja Euroopa Parlamendi üles võtma nimetatud aspekte arvesse Euroopa ühise müügiõiguse kujundamisel ning jätkama dialoogi VKEdes ja tarbijate esindusorganisatsioonidega, et tagada Euroopa ühise müügiõiguse vastavus sihtrühma vajadustele.

4.8 Komitee peab väga oluliseks seda, et uued eeskirjad oleksid vabatahtlikud ja et Euroopa ühise müügiõiguse vastuvõtmine oleks vabalt läbiräägitav.

4.9 Mis puutub suurtesse ettevõtjatesse või turul domineerivatesse ettevõtjatesse, siis on soovitatav töötada välja piisavad täiendavad meetmed, et VKEd saaksid lihtsamini kasutada oma õigust valida vabalt kahe õigusrežiimi vahel vastavalt Euroopa ühise müügiõiguse vabatahtlikule olemusele.

4.10 Kooskõlas asutamislepingu artiklitega 12 ja 169 tuleb vältimatult võtta arvesse tarbijate ja VKEdes kaitse nõudeid kõigi ELi tegevuspoliitikate väljatöötamisel ja rakendamisel ning võetud meetmetes.

4.11 Komitee viitab suurtele raskustele Euroopa ühise müügiõiguse rakendamisel:

— selgitada tuleb vabatahtliku vahendi ja Euroopa rahvusvahelise eraõiguse, sealhulgas esmaste kohustuslike riiklike sätete ja avalikku korda käsitlevate eeskirjade (määruse nr 593/2008 artiklid 9 ja 21) vastastikuseid suhteid;

— selgitada tuleks ettevõtjate ja tarbija lepingute puhul konkreetselt määruse suhet Rooma I konventsiooniga, võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu hiljutisi, selles valdkonnas suunda andvaid otsuseid;

— tagada tuleb võimalikult suur õiguskindlus ja võimalikult terviklik lepinguvaldkonna eeskirjade kogu, milles ei viidata iga liikmesriigi eri õigusele ja mis ei tekita tõlgendamise või rakendamise probleeme.

4.12 Komitee rõhutab, et Euroopa ühise müügiõiguse vastuvõtmisest ei piisa selleks, et tagada piiriülese kaubanduse laiendamine ega ühtse turu potentsiaali täielik väärtustamine majanduskasvu suurendamiseks ja töökohtade loomiseks.

4.13 Praeguse majandus- ja finantskriisi kontekstis tuleb teha kõikvõimalikke jõupingutusi, et tagada ekspordi soodustav raamistik ja kõrvaldada halduskulud. Vaja on suurendada tarbijate usaldust ühisturu vastu ja julgustada neid piiriüleste ooste tegema, andes nende käsutusse tõhusad individuaalse õiguskaitse vahendid.

4.14 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni ja liikmesriike üles oma jõupingutusi jätkama, et kaotada piiriülese kaubanduse seni püsisvad takistused, edendada ja toetada VKEdes eksporditegevust ja osaleda aktiivselt selliste meetmete väljatöötamisel ja rakendamisel, mis võimaldavad ettevõtjatel ühtse turu pakutavatest võimalustest kõige tõenäolisemalt kasu saada, rõhutades riigiasutuste ja sotsiaalpartnerite, sealhulgas VKEdes ja tarbijate organisatsioonide koostöö ja kvaliteetse dialoogi olulisust.

4.15 Komitee toonitab, kui oluline on võtta vajalikke **täiendavaid meetmeid**, et tagada, et pooled, kellele Euroopa ühist müügiõigust selle lõpliku vastuvõtmise korral kohaldatakse, saaksid teada, kuidas seda õigust tõhusalt rakendada ja ühesuguselt tõlgendada. Siseturu infosüsteemile (IMI) ning teistele teabekanalitele tuginedes peavad liikmesriigid tagama kõigi sidusrühmade teavitamise Euroopa ühise müügiõiguse sisust ja erinevustest riiklike ja ELi õigusaktide vahel, sealhulgas seoses kohtupraktika ja heade tavadega.

5. Konkreetsete märkused

5.1 Vaja on rohkem arvesse võtta VKEdes iseärasusi

5.1.1 Komitee peab vajalikuks parandada määruse ettepanekut sellisel, et rohkem võetaks arvesse VKEdes iseärasusi:

— VKEd moodustavad ettevõtjatest 99,8 % ja nendest 92 % on mikroettevõtted, mis annavad keskmiselt tööd kahele töötajale (8);

(7) ELT C 84, 17.3.2011, lk 1.

(8) EUROSTAT.

- mikroettevõtted ekspordivad piiratud arvu riikidesse pärast põhjalike turu-uuringute läbiviimist;
- üldiselt ei ole mikroettevõtete majandusmudel suunatud piiriüleste lepingute sõlmimisele 27 liikmesriigis;
- VKEd piiriüleseid tehinguid takistavad märkimisväärsed tõkked, mis on loetletud punktis 2.2.2.

5.1.2 Ettepanek ei ole VKEd jaoks piisavalt kasutajasõbralik. Lepinguõiguse valdkonnas välja pakutud vahend on liiga keeruline, abstraktne ja viitab iga liikmesriigi oma õiguse mitmetele aspektidele ning ei võimalda VKEdel seda rakendada ilma tugiteenuseid või õigusnõustamist kasutamata. Rakendusvahendid on täiesti vältimatud ja võivad aidata kaasa sellele, et VKEd otsustavad Euroopa ühise müügiõiguse kasuks.

5.1.3 VKEd organisatsioonid⁽⁹⁾ kaitsevad ideed, et vaja on saavutada parem tasakaal lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel ettevõtjate ja tarbijate suhetes. Nad rõhutavad, et vaja on selgitada ja lihtsustada järgmisi punkte:

- artikkel 23 (lõige 1: kohustus avaldada teavet seotud kaupade ja teenuste kohta on liiga ebamäärane);
- artikkel 29 (sanktsioonid on liiga ulatuslikud ja ebatäpsed);
- artikkel 39 (pakkuja tingimused peaksid olema ülimuslikud);
- artikli 42 lõike 1 punkt a (taganemistähtaeg) (tarbijaõiguste direktiivi sätted tuleks üle võtta);
- artikkel 51 („erakorralised vajadused” või „oli mõtlematu, puudulike teadmistega või kogenematu” ei saa esineda õigustusena, kuna hea usu ja ausa kauplemise põhimõtted hõlmavad selles artiklis kavandatud olukordi);
- artikkel 72 (pikkade läbirääkimismenetluste korral peab pooltel olema võimalik hõlmata kõik kokkulepped ühes ainsas lepingus, kuna muidu tooks see VKEd jaoks kaasa liiga suured halduskulud nii kulutatud raha kui ka aja näol);
- artikkel 78 (lõikes 1 tuleb täpsustada, et kui lepinguga antakse õigusi kolmandale isikule, tuleb selleks taotleda ka teise lepingupoolte nõusolekut);
- artikli 78 lõige 4 (seoses kolmanda isiku õigusega loobuda talle antud õigusest tuleb väljend „kaudselt vastu võtnud” välja jätta, kuna see tekitab ebakindlust);
- artikkel 97 (vaja on viia eri poolte kohustused vastavusse); artikli 130 lõiked 3 ja 5 (mõistlik kauba allesjätmine ostja poolt puudub);

- artikli 130 lõiked 3 ja 5 (mõistlik kauba allesjätmine ostja poolt puudub);
- artikli 142 lõige 4 (lisada sõna „vedaja” ette sõna „esimene”);
- artikli 159 lõige 1 (vaja on lisada täpsustusi);

5.1.4 Euroopa ühine müügiõigus peab tagama põhimõtte „kõigepealt mõtle väikestele” (*think small first*) täieliku rakendamise ja proportsionaalsuse põhimõtte järgimise igas faasis, vähendades VKEd halduskulusid ja asjatuid kulusid. Komitee rõhutab, et VKEd kulude minimaalsena hoidmine on määrava tähtsusega, ja kutsub komisjoni, nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles võtma seda aspekti arvesse Euroopa ühise müügiõiguse kujundamisel.

5.2 Tarbijakaitse

5.2.1 Komitee rõhutab veelkord – nagu ka oma varasemates arvamustes – et vaja on tagada „kodanikele ja ettevõtjatele õiguskindlus, mis tugineb kaitse kõige rohkem väljaarendatud vormidele”, nii et samas see „ei takista liikmesriike säilitamast või kehtestamast rangemaid tarbijakaitsemeetmeid”⁽¹⁰⁾, võideldes „ühtse turu kui kodaniku ja tarbija käsutuses oleva vahendi eest”⁽¹¹⁾.

5.2.2 Euroopa ühise müügiõiguse sisu tekitas paljudes tarbijajäuhendustes rahulolematust ja kriitikat (olles suunatud kaitse madalale tasemele võrreldes aluslepingu artikli 169 lõikega 4 ja asjaolule, et Euroopa müügiõiguse rakendamine toimub ilma tarbijate soove tegelikult arvesse võtmata jne). Tarbijajäuhendused taotleavad ettevõtjate ja tarbijate lepingu välja jätmist Euroopa ühisest müügiõigusest.

5.2.3 On mitmeid näiteid, millest nähtub, et kõnealuse ettepanekuga ei tagata kõrgeimat võimalikku tarbijakaitse taset:

- artikkel 5 (objektiivsuse küsimus – „mõistlikkus”);
- artikli 13 lõige 1 (väljendi „selgel ja arusaadaval viisil” täpne tähendus);
- artikli 13 lõike 3 punkt c (puudub termini „püsiv andmekandja” määramine);
- artikli 19 lõige 5 (väljend „mõistliku aja jooksul” on määramata);
- artikli 20 lõige 2 (väljendi „igapäevaste tehingute” täpne tähendus);
- artikli 28 lõige 1 (väljendi „mõistlikult tagada” täpne tähendus);

⁽⁹⁾ Euroopa Käsitööettevõtjate ning Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtjate Keskliidu (UEAPME) kokkuvõtvad dokumendid: http://www.ueapme.com/IMG/pdf/120119_pp_General_Remarks_CESL.pdf
http://www.ueapme.com/IMG/pdf/120119_pp_Specific_Remarks_CESL.pdf

⁽¹⁰⁾ ELT C 84, 17.3.2011, lk 1.

⁽¹¹⁾ ELT C 132, 3.5.2011, lk 3.

- artikli 30 lõike 1 punkt c (mida mõeldakse täpselt väljendiga „on piisavalt määratletud sisuga ja kindel”);
- artikli 42 lõige 2 (sanksioon mitteteavitamise eest peaks olema see, et leping on tühine);
- artikkel 45 (tarbija ei peaks kunagi kandma kauba tagasi-saatmise kulusid);
- artikli 52 lõige 2 (tähtaeg peaks punktis a esitatud juhul olema vähemalt aasta ja punktis b esitatud juhul vähemalt kaks aastat);
- artikkel 53 (kinnitamine ei tohiks kunagi toimuda kaudselt);
- artikkel 71 (sõnastus peaks olema selgem);
- artikkel 74 (väljendi „äärmiselt ebamõistlikult” tähendus);
- artikli 79 punkt 1 (puudub sellise vea määratlus, mis muudab lepingu mittesiduvaks);
- artikli 79 lõige 2 (direktiivis ei käsitleta lepingu oluliste ja mitteoluliste osade erinevust);
- artikkel 82 (direktiivis ei mainita eeskirju, mis on seotud tingimuste teatamisega, teavitamiskohustusega ja eeskirjadega, mis peaksid lepingust automaatselt välja arvatud olema, sõltumata sellest, kas nende sisu on ebaaus või mitte, kuna need on vastuolus hea usu põhimõttega);
- artikkel 84 (keelatud lepingutingimuste nn must nimekiri on liiga lühike ja võrreldes kõige edumeelsemate riiklike õigusaktidega ajast maas);
- artikkel 85 (sama kehtib eeldatavalt kahjulike lepingutingimuste nn halli nimekirja kohta);
- artikli 99 lõige 3 (täiesti vastuvõetamatu säte);
- artikli 105 lõige 2 (tähtaeg peab olema vähemalt kaks aastat);
- artikkel 142 (väljendi „oma valdusesse võtnud” juriidiline tähendus ja olemus ei ole eri keelte tõlgetes samaväärsed, kuna riiklikud õigussüsteemid erinevad);
- artikli 142 lõige 2 (väljendi „on digitaalse infosisu oma kontrolli alla võtnud” tähendus);
- artikli 167 lõige 2 (võimalus „teatada enne maksekohustuse tähtpäeva saabumist” tuleks välja jätta);
- artiklid 179 ja 180 (sõnastus tuleb selgemaks muuta).

5.2.4 Tarbijate usalduse suurendamiseks tasub võtta eraldi meetmeid, mis tagaksid vastutuse võtmise ja piiriülese menetluse

algatamise pettuse ja kelmuse korral. Tarbijatest koguni 59 % märgib, et tagatise puudumine selles valdkonnas on takistus piiriülestele tehingutele.

5.3 Vaja on välja töötada Euroopa lepingutingimuste mudelid

5.3.1 Komitee rõhutab, et oluline on välja töötada mitmed Euroopa lepingutingimuste mudelid, mis peaksid

- olema kättesaadavad samal ajal, kui Euroopa ühine müügiõigus avaldatakse ja jõustub;
- olema spetsiaalselt kohandatud teatud kaubandussektoritele või tegevusvaldkondadele;
- sisaldama üldiseid tüüptingimusi, mis väärtustavad liidu *acquis*’d, garanteerivad ettevõtjate ja tarbijate vaheliste lepingute puhul tarbijakaitse väga kõrge taseme ning ettevõtjate vaheliste lepingute puhul lepinguvabaduse ja tagavad väikeettevõtjate algatuse Small Business Act täieliku elluviimise;
- olema kättesaadavad ELi kõigis ametlikes keeltes;
- olema jälgitud ja korrapäraselt läbi vaadatud, et neid oleks võimalik parandada heade tavade, õigusdoktriini ja kohtupraktika alusel.

Rakendusvahendid on täiesti vältimatud VKEdele, kes soovivad sõlmida piiriüleseid lepinguid tarbijatega.

5.3.2 Euroopa lepingutingimuste mudelite väljatöötamise protsessi tuleb kaasata ettevõtjate, VKEde ja tarbijate organisatsioonid ja teha nendega koostööd.

5.4 Vaja on tagada suurem õiguskindlus

5.4.1 Määruse ettepanek tõstatab probleeme seoses õigusliku aluse määramise, tõlgendamise ja rakendamisega.

5.4.2 Paljude aspektide puhul viidatakse määruses riiklikule õigusele (näiteks õiguslik staatus, teovõime puudumisest, ebaseaduslikkusest või heade kommete vastasusest tulenev lepingu tühisus, lepingu keele kindlaksmääramine, mittediskrimineerimine, esindus, võlgnike ja võlausaldajate paljususe, lepingu-poolte muutumine, sealhulgas nõuete loovutamine, tasaarvestus ja lepingute liitmine, asjaõigus, sealhulgas omandiõiguse üleminek, intellektuaalomandiõigus ja deliktiõigus lepinguväliste võlasuhete puhul). See kohustab ettevõtjaid asjaomase riigi õigusraamistikku tundma õppima ja toob kaasa suuremad õigusnõustamise kulud ja õigusliku ebakindluse.

5.4.3 Puuduvad mehhanismid, mis tagaksid määruse ühesuse tõlgendamise kogu ELi territooriumil. Kohtulahendeid koondav andmebaas ei kujuta endast kehtivat õiguslikku pretsedenti riiklike kohtute jaoks, kellel on pädevus määrust tõlgendada ja rakendada, avades seeläbi uke eri tõlgendusteks, mis omakorda on õigusliku ebakindluse allikaks.

5.4.4 Soovitav on jälgida kohtuotsuseid, edendada häid tavasid ja koostada aastaaruanne vähemalt viiel esimesel määruse rakendamise aastal, et hinnata pidevalt saadud tulemusi, tagada heade tavade edendamine ja võtta vajalikke meetmeid, et soodustada määruse ühesugust tõlgendamist kogu ELis.

5.5 Täiendav märkus

Kriisi ajal on vähetõenäoline, et riiklikul tasandil eraldataks olulisi summasid uute eeskirjade teavitus- ja edendusmeetmetele. Soovitav on täiendada seletuskirja punkti 4 („Mõju eelarvele”) tulevaste meetmetega, mis hõlmaksid komisjoni korraldatud koolitusi ettevõtjate, VKEde ja tarbijate organisatsioonide esindajatele, kes teavitaksid seejärel oma organisatsiooni liikmeid Euroopa ühisest müügiõigusest. Samuti tasub kavandada vajalikke tugimeetmeid, mis aitaksid nendel organisatsioonidel pakkuda tasuta nõustamist kõnealuse määruse rakendamise kohta.

Brüssel, 29. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamusele

I. Täiskogus vastu võetud muudatusettepanekute kohaselt muudeti sektsiooni arvamuses järgmised punktid, kuigi nende allesjätmise esialgsel kujul kogus hääletamisel enam kui veerandi häältest (kodukorra artikli 54 lõige 4):

a) Punkt 1.2

„1.2 Mis puutub Euroopa ühise müügiõiguse **vormi** (määrus) ja **valitud vahendisse** (vabatahtlik teine režiim), siis komiteel on hea meel selle üle, et tema varasemaid soovitusi on arvesse võetud. Ent nagu varasemas arvamuses öeldud, ⁽¹⁾leiab komitee, et komisjoni algatus peaks esiteks looma piiriüleseid lepinguid koostavatele pooltele kättesaadava, ühise tugiraamistikuna toimiva töövahendi ja teiseks esitama vabatahtliku vahendi, mille kohaldamist katsetatakse kaupade piiriüleste ostu-müügilepingutega (ettevõtjate vahel), mis oleks kasulik viis režiimide koosseksisteerimise järeleproovimiseks ja nende praktikas kohaldamise jälgimiseks.”

Muudatusettepaneku hääletuse tulemus:

Poolt: 93
Vastu: 41
Erapooleitud: 6

b) Punkt 1.7

„1.7 Komitee toob esile järgmised olulised punktid:

- Euroopa ühise müügiõiguse rakendamisel esineb märkimisväärsed raskusi;
- oluline on rohkem arvesse võtta VKEde iseärasusi;
- pärast konsulteerimist töandjate (sealhulgas VKEde) organisatsioonide ja tarbijatega on vaja välja töötada Euroopa lepingutingimuste mudelid, mis on konkreetselt kohandatud teatud kaubandussektoritele või tegevusvaldkondadele, sisaldavad tüüptingimusi ja on kättesaadavad ELi kõigis ametlikes keeltes, kuna need on äärmiselt kasulikud rakendusvahendid ettevõtjatevahelistes ning ettevõtjate ja tarbijate lepingutes. Neid võiks edendada hoolimata sellest, kas Euroopa ühine müügiõigus tehakse kättesaadavaks või mitte;
- oluline on tagada võimalikult suur õiguskindlus ja parandada Euroopa ühise müügiõiguse sisu;
- kooskõlas aluslepingu artiklitega 12 ja 169 tuleb vältimatult võtta arvesse tarbijate ja VKEde kaitse nõudeid kõigi ELi tegevuspoliitikate väljatöötamisel ja rakendamisel ning võetud meetmetes.”

Muudatusettepaneku hääletuse tulemus:

Poolt: 75
Vastu: 68
Erapooleitud: 7

c) Punkt 1.9

„1.9 Komitee toonitab, kui oluline on võtta täiendavaid meetmeid, et pooled, kes võivad kohaldada Euroopa ühist müügiõigust, kui see lõpuks vastu võetakse, saavad teada, kuidas tagada selle tõhus rakendamine ja ühesugune tõlgendamine. Samas rõhutab komitee, et ettepanekut selle praeguses vormis ei tohiks kasutada tarbijate tehingute puhul.”

Muudatusettepaneku hääletuse tulemus:

Poolt: 85
Vastu: 53
Erapooleitud: 5

d) Punkt 4.3

„4.3. Mis puutub **vormi** (määrus) ja **valitud vahendisse** (vabatahtlik teine režiim igas liikmesriigis, mis oleks vabatahtlik ja mida kohaldataks lepingupoolte selgesõnalisel kokkuleppel), siis on komitee juba väljendanud eespool nimetatud arvamuses, et vahendit võiks piirata puhtalt ärilepingutega, jättes tarbijate lepingud praegu kõrvale.”

⁽¹⁾ ELT C 84, 17.3.2011, lk 1 (punktid 1.2 ja 1.3)

Muudatusettepaneku hääletuse tulemus:

Poolt: 93
Vastu: 41
Erapooleitud: 6

e) Punkt 4.13

„4.13 Praeguse majandus- ja finantskriisi kontekstis tuleb teha kõikvõimalikke jõupingutusi, et tagada eksporti soodustav raamistik ja kõrvaldada halduskulud. Vaja on suurendada tarbijate usaldust ühisturu vastu ja julgustada neid piiriüleseid oste tegema, andes nende käsutusse tõhusad individuaalse ja kollektiivse õiguskaitse vahendid.”

Muudatusettepaneku hääletuse tulemus:

Poolt: 71
Vastu: 66
Erapooleitud: 8

f) Punkt 5.3.1

„5.3.1 Komitee rõhutab, et oluline on välja töötada mitmed Euroopa lepingutingimuste mudelid, mis peaksid

- olema kättesaadavad hoolimata sellest, kas Euroopa ühine müügiõigus jõustub või mitte;
- olema spetsiaalselt kohandatud teatud kaubandussektoritele või tegevusvaldkondadele;
- sisaldama üldiseid tüüptingimusi, mis väärtustavad liidu *acquis*'d, garanteerivad ettevõtjate ja tarbijate vaheliste lepingute puhul tarbijakaitse väga kõrge taseme ning ettevõtjate vaheliste lepingute puhul lepinguvabaduse ja tagavad väikeettevõtluse algatuse Small Business Act täieliku elluviimise;
- olema kättesaadavad ELi kõigis ametlikes keeltes;
- olema jälgitud ja korrapäraselt läbi vaadatud, et neid oleks võimalik parandada heade tavade, õigusdoktriini ja kohtupraktika alusel. Rakendusvahendid on täiesti vältimatud VKEdele, kes soovivad sõlmida piiriüleseid lepinguid tarbijatega.”

Muudatusettepaneku hääletuse tulemus:

Poolt: 75
Vastu: 68
Erapooleitud: 7

II. Täiskogus vastu võetud muudatusettepaneku kohaselt jäeti seksiooni arvamusest välja järgmine punkt, vaatamata sellele, et selle allesjätmine kogus hääletamisel enam kui veerandi häältest (kodukorra artikli 54 lõige 4):

a) Punkt 5.4.1

„5.4.1. Komitee rõhutab, et piiriüleste tehingute puhul on tarbijate seisukohast üks peamisiid murevaldkondi tõhusate õiguskaitsevahendite puudumine. Komisjoni hiljutine, vaidluste kohtuvälist lahendamist käsitlev direktiivi ettepanek ja vaidluste veebipõhist lahendamist käsitlev määruse ettepanek on olulised sammud edasi, ent siiani puudub veel Euroopa kollektiivse hüvitamise õiguslik mehhanism.”

Muudatusettepaneku hääletuse tulemus:

Poolt: 71
Vastu: 71
Erapooleitud: 7

Komitee kodukorra artikli 56 lõikes 6 sätestatakse, et kui hääletusel jagunevad poolt- ja vastuhääled võrdselt, saab määravaks koosoleku juhataja hääl. Kooskõlas eelnimetatud artikliga otsustas juhataja muudatusettepanekut toetada.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta”

COM(2011) 684 final – 2011/0136 (COD)

(2012/C 181/15)

Raportöör: **Paulo BARROS VALE**

15. novembril 2011 otsustas Euroopa Parlament ja 29. novembril 2011 nõukogu kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 50 lõikega 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta”

COM(2011) 684 final – 2011/0308 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (29. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 125, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 8.

1. Kokkuvõte ja järeldused

1.1 Mikroettevõtjate ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate osakaal ELi ettevõtjate hulgas on väga suur. Seepärast tervitab komitee iga algatust, mis võib parandada ühtse turu toimimist ning lihtsustab ja soodustab piiriülest investeerimist ja kaubandust. Majanduskasvu, töökohtade loomisse ja innovatsiooni annavad kõige suurema panuse just väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKE). Samuti on nad kõige vastuvõtlikumad muutustele ja arengule.

1.2 Seega peegeldavad praeguse läbivaatamise raames väljapakutud lihtsustused strateegias „Euroopa 2020” püstitatud jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu eesmärki, teatistes ühtse turu akti kohta propageeritud lihtsustamise põhimõtet ja VKEde keske rolli tunnustamist majandusarengus, nagu seda väljendati komisjoni teatistes „Kõigepealt mõtle väikestele. Euroopa väikeettevõtlusalustus „Small Business Act””.

1.3 Suuruse kriteeriumide täielik ühtlustamine kogu Euroopa Liidus on teretulnud algatus ja komitee arvates tuleks seda laiendada nii, et see hõlmaks ka nn mikroettevõtjaid. Seega tuleb edendada lihtsalt õigusakte, mis moodustavad kogu ärimaailma hõlmava raamistiku. Edendades kogu ELis õiglust, peaks nimetatud üldine standardimine kujunema üheks konkurentsivõime suurendamise võimaluseks.

1.4 Esiletõstmist väärib ka asjaolu, et liikmesriigid ei või nõuda väikestelt ettevõtjatelt rohkema teabe esitamist, kui on sätestatud uues direktiivis. See on ainus võimalus, kuidas viia ellu kõnealuse läbivaatamise raames väljapakutud lihtsustamise

eesmärk ja kasutada seda kõigile kasutooval moel, kaitstes finantsteabe kasutajate huve, olgu tegemist investorite, võlausaladajate, riigi või üldsuse esindajatega.

1.5 Komitee leiab, et kuna ülalnimetatud huvid on kaitstud, tuleks lihtsustamise ja ühtlustamise ettepanekuid kohaldada ka maksustamise eesmärgil; sel juhul ei tuleks liikmesriikidel taotleda lisateavet maksukogumise otstarbel. Lisaks sellele tuleks panku teavitada muutustest ja võimalusest kohandada oma analüüsimeetodid finantsaruannetele kehtivate uute eeskirjadega, vältides lisateabe andmise vajadust.

1.6 Ei saa loota, et finantsaruannete lihtsustamine üksi ergutab alustama ettevõtlusega ja parandama ettevõtluskeskkonda. See eesmärk on saavutatav vaid juhul, kui samal ajal võetakse meetmeid majanduskasvu suurendamiseks. Siiski tuleb tervitada kõnealust või mis tahes muud algatust, mis aitab vähendada haldus- ja alternatiivkulusid, või teisi meetmeid bürokraatia vähendamiseks (nt avalikustamiskohustus, litsentside ja kontsessioonide omandamine jne).

1.7 Pidades silmas nii inim- kui finantskulude vähendamist, vabastavad väljapakutud lihtsustused kahtlemata ressursse, mida ettevõtjad saavad kasutada oma ettevõtte muudes valdkondades.

1.8 Võetakse teadmiseks ja kiidetakse heaks tähtsus, mis on omistatud väikeste ettevõtjate vabastamisele kohustuslikest audititest, sõltumata sellest, kas tegemist on piiratud vastutusega äriühingutega või mitte, kuid komitee leiab, et see menetlus

peab jääma kohustuslikuks rohkem kui 25 töötajaga ettevõtetele. Selle menetluse järgimine, mis mõne väikese ettevõtja jaoks on kohustuslik, on küllaltki koormav ja väikesed börsil noteerimata äriühingud tuleks nende õiguslikust vormist sõltumatult sellest vabastada. See menetlus peaks olema vabatahtlik ja sõltuma osanike või aktsionäride otsusest.

1.9 Teisalt, kui aruandlusmenetlused on elektroonilised ja finantsaruandeid koostatakse kasutusvalmis raamatupidamistarkvara abil, võib lihtsustamisega esialgu kaasnedu kulude suurendamine, kuna ettevõtjatel tuleb uuendada nimetatud tarkvara ja sellega kaasnevad kulud on küllaltki tuntavad.

1.10 Arvesse tuleb võtta ka seda, kuidas mõjutab kättesaadava teabe kogumise vormi kohandamine nii statistika- kui maksuametite kulusid.

1.11 Enamik väikesi ettevõtjaid näeb finantsaruandeid ikka veel vaid õigusliku kohustusena, mis on neile pandud maksuameti huvides. Kuigi niisuguse vaatenurga kujunemisel võib olla suur osa ettevõtja väiksusel, mille tõttu ettevõttesiseste raamatupidajate palkamine pole võimalik, jääb peamiseks teguriks siiski koolituse puudumine paljude VKEde juhtkonna hulgas. Seepärast soovib ja toetab komitee koolitus- ja teadlikkuse tõstmise kavade jätkumist ja nende edasiarendamist, et aidata ettevõtjaid kättesaadava teabe tõlgendamisel, vältides sellega võib-olla teatavaid vigu, mis tekivad seetõttu, et juhtkond „hoiab kurssi silma järgi“. Samas tasuks arvesse võtta seda, kui oluline on ajakohastada raamatupidamisbüroode tehniliste töötajate koolitust, kuna väikeste ettevõtjate finantsaruannete ettevalmistamine on suuremalt jaolt koondunud sinna. Ergutada ja toetada tuleks tehniliste töötajate koolitamist õigusaktide uuenduste alal.

1.12 Mis puutub mäetööstuse ja ürgmetsade raiega tegelevate ettevõtjate suhtes kehtestatud nõudesse avalikustada valitsemissektorile tehtud maksed, siis tervitab komitee kõnealust meedet, ent kutsub üles laiendama seda ka teistele asjaomastele valdkondadele. Läbipaistvuse huvides peaks avalikustamine hõlmama igasugust eraõiguslikele ühingutele mõõnduste tegemist seoses üldist huvi pakkuva tegevusega, nt tehingud transpordivõrkude, vee, energia ja kommunikatsioonide, samuti hasartmängude valdkonnas, kus on tegemist märkimisväärtete summadega ja mis – hasartmängud välja arvatud – kujutavad endast peamisi avalikke teenuseid.

1.13 Mõned kaalumisel oleva direktiivi sätted on vastuolus rahvusvahelistes finantsaruandlusstandardites kehtestatud tavade, eelkõige seoses sissemaksmata märgitud aktsia- või osakapitali bilansis kajastamise ja firmaväärtuse maksimaalse amortisatsiooniperioodiga. Komitee tervitab asjaolu, et direktiivi ettepanekuga ei nähta ette VKEdele rahvusvaheliste finantsaruandlusstandardite kohustuslikuks tegemist, kuna esmalt tuleb läbida kõik õppetunnid seoses nende standardite hiljutise rakendamisega kogu maailmas.

1.14 Praegu toimub arutelu mikro-majandusüksustele kohaldatavate eeskirjade üle, milles neid ettevõtjaid käsitletakse eraldi. Selleks et vältida teabe hajutamist eri dokumentide vahel, on oluline, et mikromajandusüksustele kohaldatav reguleeriv raamistik ühilduks praegu kaalumisel olevaga.

2. Ettepaneku taust

2.1 Kõnealuses direktiivi ettepanekus tehakse ettepanek tunnistada kehtetuks neljas nõukogu direktiiv, milles käsitletakse teatavat liiki äriühingute raamatupidamise aastaaruandeid (78/660/EMÜ), ja seitsmes nõukogu direktiiv, milles käsitletakse konsolideeritud aastaaruandeid (83/349/EMÜ), asendades need vaid ühe direktiiviga teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta.

2.2 Läbivaatamine on osa komisjoni ulatuslikust algatuste kogumist VKEdele kehtestatud menetluste lihtsustamiseks eesmärgiga vähendada seda liiki ettevõtjate halduskoormust ja täiendada 2009. aasta ettepanekut võtta vastu mikro-majandusüksuste finantsaruandeid käsitlev direktiiv. Finantsaruannete koostamist peetakse ettevõtjate, eelkõige väiksemate ettevõtjate jaoks üheks kõige koormavamaks regulatiivseks kohustuseks.

2.3 Teatistes „Ühtse turu akt – Kaksteist vahendit majanduskasvu edendamiseks ja usalduse tugevdamiseks – „Üheskoos uue majanduskasvu eest““ viidatakse raamatupidamisdirektiivide läbivaatamisele kui ühele majanduskasvu suurendamise hoovale, toonitades, kui oluline on vähendada VKEdele kehtestatud regulatiivseid nõudeid nii Euroopa kui ka riigi tasandil.

2.4 Läbivaatamise eesmärgid on vähendada ja lihtsustada eelkõige väikeste ettevõtjate jaoks finantsaruannete koostamisega kaasnevat halduskoormust, suurendada finantsaruannete selgust ja võrreldavust, mis on eriti oluline piiriülese majandustegevusega ettevõtjate jaoks, kaitsta finantssteabe kasutajaid ning suurendada mäetööstuse ja ürgmetsade raiega tegelevate ettevõtjate poolt valitsemissektorile tehtud maksete läbipaistvust.

2.5 Toimused konsultatsioonid sidusrühmadega, sealhulgas finantsaruannete koostamise eest vastutajate, kasutajate, standardimisametite ja ametiasutustega. Koostati mõjuhindang, milles jõuti järeldustele järeldustele.

2.5.1 Pidades silmas finantsaruannete koostamist ning asjaolu, et seda peeti ettevõtjatele äärmiselt koormavaks ülesandeks, millel on eriti märkimisväärne mõju väiksematele ettevõtjatele, muudetakse direktiivi nõudeid, luues väikeste ettevõtjate jaoks spetsiifiline nn minirežiim. Sellega leevendatakse finantsaruannetega seotud teabenõudeid, muudetakse kohustuslik audit paindlikumaks ja vabastatakse väikekontsernid konsolideeritud finantsaruannete koostamise kohustusest.

2.5.2 Ettevõtjate suuruse piirmäärad ühtlustatakse, millega tagatakse ühesuuruste äriühingute võrdne kohtlemine kogu Euroopas.

2.5.3 Liikmesriikide valikuvõimalusi lisateabe esitamiseks piiratakse tavade ühtlustamiseks ELis ja finantsaruannete võrreldavuse suurendamiseks.

2.5.4 Täienduseks toetusele, mida komisjon on avaldanud rahvusvahelisele mäetööstuse läbipaistvuse algatusele ja Deauville's toimunud G8 tippkohtumise lõppjärel dustes võetud kohustusele, on nüüd lisandunud nõue avalikustada äriühingute poolt valitsemis sektori üksustele tehtud maksed nii ettevõtja kui ka konsolideeritud tasandil.

2.6 Selleks et kaitsta sidusrühmi kättesaadava teabe võimaliku vähenemise eest, on garantiide ja siduvate kohustuste ning seotud osapoolte vaheliste tehingute kohta teabe avalikustamine nüüdsest kohustuslik. Mõnes riigis on see nõue juba kehtestatud.

2.7 Loodetakse, et arvepidamiseeskirjade lihtsustamine VKEdes jaoks aitab parandada ettevõtluskeskkonda ja ergutab alustama ettevõtlusega, millega kaasneb positiivne mõju töökohtade loomisele. Samal ajal ja arvestades kõnealuse lihtsustamisega seonduvat kokkuhoidu, mis tuleneks raamatupidamisfirmadele või välistele arvestusekspertidele makstavate tasude vähenemisest, võib oodata vähest negatiivset mõju tööhõivele, ent komisjoni sõnul ei mõjuta see meede üldist tööhõivemäära.

2.8 Eldatakse, et raamatupidamisdokumentide lihtsustamine väiksemate äriühingute jaoks ei avalda majanduskasvule pärsivat mõju. Äriühingu suuruse muutmise kaasevat kulude suurenemist ei peeta peamiseks teguriks äriühingu laiendamise üle otsustamisel.

3. Peamised meetmed

3.1 Pidades silmas finantsaruannete koostamisega seonduvat halduskoormust, nähakse väikeste ettevõtjate jaoks ette eraldi skeem, millega piiratakse finantsaruannete lisades teatud teabe avalikustamise kohustust. Kohustuslikud viited koosnevad nüüd üksnes järgmisest: arvestusmetoodika; bilansis kajastamata garantiid ja siduvad kohustused, võimalikud sündmused ja kokkulepped; bilansis kajastamata bilansipäevajärgsed sündmused; pikaajalised ja tagatud võlad ning seotud osapoolte vahelised tehingud. Kuigi mõnes liikmesriigis kohustuslik, on enamikus liikmesriikides bilansis kajastamata bilansipäevajärgsed sündmused ning seotud osapoolte vahelised tehingud avalikustamise kohustusest vabastatud. See võib tuua väikestele ettevõtjatele uusi kohustusi. Siiski peetakse selle nõude lisamist vajalikuks, et kompenseerida kättesaadava teabe vähenemist ja kaitsta sellise teabe kasutajaid.

3.2 Äriühingu suuruse piirmäärad ühtlustatakse kolme kategooriana: väikesed, keskmise suurusega ja suurettevõtjad (arvutatakse bilansimahu, netokäibe ja töötajate koguarvu põhjal), tagades kategooriate standardimise kogu ELis. Seega koheldakse ühesuurusi äriühinguid eri liikmesriikides võrdselt. Halduskoormuse vähendamiseks, mis on kõnealuse ettepaneku eesmärk, luuakse seega ühesuurustele ettevõtjatele kogu ELis võrdsed tingimused.

3.3 Kohustuslikud auditid ei ole väikestele ettevõtjatele enam kohustuslikud. Arvestades kõnealuste ettevõtjate suurust, ei põhjusta see üldiselt mingit ohtu finantsaruannete koostamisel nõutavale läbipaistvusele. Finantsaruannete – sealhulgas lihtsustatud finantsaruannete – sõltumatu kinnitamine, samuti läbipaistvusnõue nende koostamisel ja teabe esitamisel huvitatud isikutele eelkõige seoses sotsiaaldialoogiga jäävad väikeste ettevõtjate puhul hädavajalikuks.

3.4 Väikekontsernid vabastatakse konsolideeritud finantsaruannete koostamisest (kui ematettevõtja ja tütarettevõtjad ei ületa konsolideeritud alusel kaht kavandatud kriteeriumi).

3.5 Kohaldatakse olulisuse ja sisu üliluslikkuse üldpõhimõtteid. Koos liikmesriikide väiksemate valikuvõimalustega lisateabe esitamiseks aitab see ühtlustada tavasid ELis, muutes finantsaruanded paremini võrreldavaks.

3.6 Nähakse ette uus menetlus, mida kohaldatakse mäetööstuse ja ürgmetsade raiega tegelevate suurettevõtjate ja avaliku huvi üksuste suhtes valitsemis sektori üksustele tehtud maksete avalikustamiseks.

4. Märkused

4.1 Praegu on finantsaruannete ettevalmistamisest tuleneval koormusel märkimisväärne mõju ning seepärast toetab komitee komisjoni eesmärki teha „kõigepealt mõtle väikestele“ põhimõtte alusel lihtsustusi. Finantsaruannete ettevalmistamisega seonduv halduskoormus ja alternatiivkulud tabavad kõige valusamalt mikroettevõtjaid ning väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid: lihtsustuste mõju on seega tuntav suure enamuse Euroopa ettevõtete jaoks.

4.2 Pea 20 aastat pärast ühtse turu loomist näitab komisjon üles valmidust lihtsustada menetlusi, millega ta on ettevõtteid koormanud. Lihtsustamispuudluste tähtsus on vaieldamatu ja nende aluseks olevaid eesmärke tuleb tervitada ja toetada. Siiski tuleb hoolitseda selle eest, et välistatakse liigse lihtsustamise oht, sidusrühmade ja finantsteabe kasutajate usalduse õonestamine ning neile osapooltele teabe edastamise ohtu sattumine, nagu see näib olevat kõnealuse ettepaneku puhul. Lihtsustamine ei tohi viia selleni, et finantsaruannetes sisalduvat teavet tuleb

maksuaruandlusnõuete või pankade nõuete rahuldamiseks täiendada lisaelementidega. Kui see peaks juhtuma, oleks sellel hävitav mõju: see läheks täielikult vastuollu ettepaneku eesmärkidega ja suurendaks veelgi kulukoormust ettevõtjate jaoks, keda kohustatakse esitama kolme eri otstarvet – õiguslikku, maksu- ja rahastamisalast – täitvat teavet.

4.3 Nagu iga uus käsitusviis, nõuab ka praegune ettepanek muutusi, mis, isegi kui neid esialgu ilmtingimata üldiselt ei toetata või kui neil ei ole isegi olulist majanduslikku mõju, viivad vältimatult kulude vähenemisele ja kogu ELis nõutava teabe kriteeriumide ja laadi ühtlustamisele. Põhimõttega võiks kaasneda isegi negatiivne mõju kesksete elementide, s.t tarkvara uuendamise, koolituse ning maksu- ja statistiliste andmete kogumise kohandamise aspektist. Muidugi korvab selle kiiresti muutustest tulenev kasu. Seepärast tuleb lihtsustamispuudeid toetada. Sellele aitaks olulisel määral kaasa kõnealuste meetmete täiendamine muude meetmetega, nt ettevõtjate, raamatupidajate ja finantsaruannetes esitatud teabe kasutajate koolitamise ja teadlikkuse tõstmise edendamiseks.

4.4 Selle muudatusettepaneku puhul on eriti oluline see, et väikesed ettevõtjad vabastatakse kohustuslikust auditist, sõltumata sellest, kas tegemist on piiratud vastutusega äriühinguga või mitte. Komitee ei poolda sellist erandit suuremate kui 25 töötajaga ettevõtete puhul, kuna sõltumatu volitatud asutuse poolt tehtav kontroll annab VKEdele väärtuslikku abi ja tagatise. Kohustuslik audit täidab ühiskondlikku ülesannet teha kindlaks finantsaruannete tõepärasus, mis on vältimatu eeltingimus ühiskonnas, mis sõltub suures osas ettevõtete tulemuslikkusest turumajanduses. Sel meetmel on tõeliselt märkimisväärne finantsmõju börsil noteerimata väikestele ettevõtjatele, keda on kohustatud seda menetlust järgima pigem nende õigusliku vormi kui suuruse tõttu. Ei ole mingit mõtet kohustada väikest ettevõtjat, kes on börsil noteerimata ja seega vabastatud sellest tulenevate – keske tähtsusega – avalikustamise ja läbipaistvusnõuete täitmisest, järgima kulukat menetlust vaid seetõttu, et valitud juriidilise isiku staatus teda selleks õiguslikult kohustab. Finantsaruannete õiguslik kinnitamine peaks toimuma nende aruannete vastutajate huvides, aga mitte lihtsalt õigusmenetlusena, mida tuleb pimesi järgida, kuna ettevõtja on valinud teatud õigusliku vormi. Finantsaruannete auditeerimise vajaduse üle otsustamine peab jääma väikeste ettevõtete osanike ja aktsionäride, juhtide ja haldajate ülesandeks. Liikmesriike tuleks takistada seda kohustust kehtestamast ilma, et selleks oleks vaja muuta riigi äriühingute liikide alast õigusraamistikku käsitlevaid õigusakte.

Kohustuslikku auditit võiks nõuda rohkem kui 25 töötajaga ettevõtete puhul.

4.5 Nagu tõdetakse arvamuses kavandatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 78/660/EMÜ kohta, milles käsitletakse teatavat liiki äriühingute raamatupidamise aastaaruandeid, tervitab komitee mikro-majandusüksusi puudutavat lihtsustamise ettepanekut kui ettevõtluse ja konkurentsivõime hoogustamist, mis aitab kaasa ühtse turu lõpuleviimisele. Samuti märgib komitee heameelega ära ühtlustamisele suunatud jõupingutused, mille huvides tehti lihtsustamine kohustuseks kõigile liikmeriikidele, nagu oli soovitatud eelnimetatud dokumendis.

4.6 Esiletõstmist vääriv uuendus, millel on kindlasti suur tähtsus ühtse turu edendamisel, on ka suuruse kriteeriumide määratlemine ja nende kohaldamine kõigis liikmesriikides. See on ainus võimalus luua ühesuurustele ettevõtjatele võrdsed tingimused kogu ELis. Direktiivi artiklis 3 nimetatud kategooriad ei hõlma mikroettevõtjaid, mis ei ole kooskõlas määratlusega, mida kasutatakse valdkondades, nagu riigiabi ning struktuurifondidest ja ühenduse programmidest osasaamine. Kuna neid üksusi peetakse üldiselt ettevõtlusdünaamika ja töökohtade loomise allikaks, siis on need hõlmatud soovitusel 2003/361/EÜ. Seepärast tuleb ka nüüdsesse direktiivi lisada mikroettevõtjate määratlus, et üks dokument hõlmaks kõiki ELis üldiselt kasutatavaid ettevõtjate kategooriaid.

4.7 Läbirääkimised 2009. aasta direktiivi eelnõu üle kestavad ikka veel. Olukord, kus kahes dokumendis käsitletakse samu teemasid, ei tundu mõistlik. Selline teabe hajutamine on kasutajate jaoks segaduse ja kulude allikas, mida tuleb ja kõnealusel juhul saab vältida. Seepärast on oluline viia mikroettevõtjaid käsitlev reguleeriv raamistik kooskõlla praegu kavandatava direktiiviga, kuni need ühendatakse, et vältida olukorda, kus teave on hajutatud ning ettevõtjatel ja tehnilisel personalil tuleb uurida mitmeid eri dokumente.

4.8 Valitsemissektorile tehtud maksete avalikustamise küsimuses võib esineda mõningast vastuseisu selle meetme rakendamisele teistes avalikku huvi pakkuvates või riigikontsessioonidega seotud sektorites, samuti mäe- ja metsatööstuses. Siiski väidab komitee, et seda eesmärki tuleb järgida, tehes transpordivõrku, vett, energiat ja kommunikatsioone, samuti hasartmänge puudutavate tehingute korral kättesaadavaks teabe äriühingute ja avaliku sektori vaheliste seoste kohta. Selle meetme kasutuselevõtmine on uuenduslik, ent sel alal saab ja tuleb minna kaugemale.

4.9 Mõned sätted näivad olevat vastuolus rahvusvaheliste finantsaruandlusstandardite tavadega. Samas on enamikus ELi riikides need standardid juba vastu võetud, kuigi puudub

üleeuroopaline kohustus nende kehtestamiseks VKEde suhtes. Rahvusvahelised finantsaruandlusstandardid on juba praegu börsil noteeritud ettevõtjate finantsaruannete koostamisel kohustuslikud ja valitsevat suundumust aruandlustavade ühtlustamiseks nende standardite abil tuleks järgida ka selles direktiivis. Sellega seoses tuleks rõhutada, et järgmises kahes küsimuses leidub ebakõlasid: sissemaksmata märgitud aktsia- või

osakapitali kajastamine bilansis ja firmaväärtuse amortiseerimine maksimaalselt viie aasta pikkusel ajavahemikul. Alles siis, kui on läbitud kõik õppetunnid seoses hiljutiste rahvusvaheliste finantsaruandlusstandardite rakendamisega VKEde osas ja nende kahe ebakõla korrigeerimine ei ole lihtsustamismenetlustega vastuolus, on oluline viia ELis kohaldatavad eeskirjad vastavusse rahvusvaheliselt kokkulepitud standarditega.

Brüssel, 29. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2014.–2020. aasta tarbijakaitseprogrammi kohta”

COM(2011) 707 final – 2011/0340 (COD)

(2012/C 181/16)

Raportöör: **Reine-Claude MADER**

30. novembril 2011 ja 13. detsembril 2011 otsustasid Euroopa Parlament ja nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 169 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2014.–2020. aasta tarbijakaitseprogrammi kohta”

COM(2011) 707 final – 2011/0340 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 109, vastu hääletas 11, erapooletuks jäi 8.

1. Kokkuvõte

1.1 Komisjon on esitanud ettepaneku võtta vastu määrus 2014.–2020. aasta tarbijakaitseprogrammi kohta, lähtudes oma teatisest „Euroopa 2020 – aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia” ning sooviga anda „mõjukale tarbijale ühtsel turul keskne koht.”

1.2 Komitee kiidab heaks kahe eraldi ettepaneku esitamise tarbijakaitse- ja tervishoiuprogrammi kohta, mis võimaldab pöörata mõlemale teemale piisavalt tähelepanu.

1.3 Komitee võtab teadmiseks komisjoni soovi seada tarbijad Euroopa poliitikavaldkondade keskmesse ning peab seda praeguses olukorras hädavajalikuks. Komitee märgib ka eesmärgi teostamiseks välja pakutud vahendite vähesust ning kahtleb, kas selle tõhusaks täitmiseks on olemas piisav võimekus.

1.4 Komitee võtab teadmiseks siduva eesmärgi tagada statistiliste vahendite olemasolu turu tegeliku olukorra väljaselgitamiseks ning edasise arengu jälgimiseks väga pingelises majanduslikus, sotsiaalses ja keskkonnavalises olukorras.

1.5 Komitee võtab teadmiseks soovi kehtestada järelevalvenäitajad, mis on seda vajalikumad, et programm puudutab praegust olukorda arvestades pikka perioodi.

1.6 Komitee rõhutab vajadust tugevdada ELi territooriumil müüdavate kaupade ja teenuste ohutusstandardeid, mis eeldab kontrolli suurendamist ning koostöö tagamist pädevate asutuste vahel, kelle käsutuses peavad olema tõhusad karistusvahendid.

1.7 Komitee toetab meetmeid, mille eesmärk on tõhustada tarbijate koolitus- ja teavitusprogramme ja väärtustada parimaid tavasid sõltumatutest allikatest pärineva asjakohase teabe levitamise kohta. Ta juhib tähelepanu, et võimaldamaks säästlikku tarbimist, on vaja kontrollitavat, kvaliteetset ja kõigile ühiskonnarühmadele kättesaadavat teavet.

1.8 Sellel taustal on esmajärgulise tähtsusega sõltumatud tarbijaorganisatsioonid. Komitee soovib nende rahalisi vahendeid oluliselt suurendada, et võimaldada neil ennekõike omandada vajalik oskusteave, eriti arvestades nende väga laia tegevusvaldkonda. Et majandusvaldkonnas püsiks tasakaal, peavad nimetatud organisatsioonid saama täita edukalt oma tasakaalustavat rolli.

1.9 Komitee kutsub liikmesriike üles tunnustama, toetama ja rahastama riigisiseseid tarbijaorganisatsioone, kes osalevad täielikult siseturu elluviimisel.

1.10 Komitee toetab eri algatusi, mille eesmärk on toetada vaidluste kohtuvälise lahendamise süsteeme. Ta märgib siiski, et ettepanekus ei viidata kollektiivhagile, mis – nagu komitee mitmes arvamuses on rõhutanud – on hädavajalik vahend õigusaktidest kinnipidamise tagamiseks.

2. Komisjoni esitatud määruse ettepaneku kokkuvõte

2.1 Komisjoni ettepanekuga nähakse ette kehtestada aastateks 2014–2020 tarbijakaitseprogramm, mis on jätkuks ühenduse 2007.–2013. aasta tarbijapoliitika tegevusprogrammile. Programm loob raamistiku Euroopa Liidu meetmete rahastamiseks.

2.2 Määrus tugineb komisjoni teatisele „Euroopa 2020 – aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia”, mis sisaldab eesmärgi anda tarbijate käsutusse vajalikud vahendid ühtsel turul täiel määral osalemiseks.

2.3 See koostati pärast ühenduse 2007.–2013. aasta tarbija-poliitika tegevusprogrammi mõju vahehindamist eri huvirühmade hulgas.

2.4 Hindamine kinnitas, et vaatamata rahaliste vahendite vähesusele ja uute sotsiaalsete ja keskkonnavalaste ülesannete vaid osalisele arvessevõtmisele oli tegevusprogrammil selge lisandväärtus.

2.5 Programm aastateks 2014–2020 võtab arvesse hindamise järeldusi. Rahaliste vahendite saamiseks peavad väljapakutud meetmed käsitlema majandus-, ning sotsiaalse ja tehnilise keskkonna küsimusi, eelkõige probleeme, mis on seotud globaliseerumisega, digitaliseerimisega, vajadusega liikuda säästlikumate tarbimismudelite suunas, elanikkonna vananemisega, sotsiaalse tõrjutuse ning tundlike tarbijatega.

2.6 Uue programmi eesmärk on aidata kaasa tulevase tarbijapoliitika eesmärgi täitmisele ehk mõjukale tarbijale ühtsel turul keske koha andmisele.

2.7 Komisjoni kohaselt eeldab nimetatud eesmärgi täitmine tarbijate tervise, ohutuse ja majandushuvide paremat kaitset, nende teabe- ja koolitusõiguse laiemat tutvustamist ning hõlpsat juurepääsu tõhusatele kaebuste käsitlemise mehhanismidele.

2.8 Komisjon teeb ettepaneku liikuda üldeesmärgi suunas nelja erieesmärgi kaudu:

— tooteohutuse tugevdamine ja suurendamine kogu ELis tõhusa turujärelevalve teostamise kaudu;

— tarbijate harimise ja teavitamise parandamine ning nende teadlikkuse suurendamine oma õigustest, tarbijapoliitika tõendusbaasi väljaarendamine ja tarbijaorganisatsioonide toetamine;

— tarbijate õiguste konsolideerimine, eelkõige reguleerivate meetmete ja paremate kaebuste lahendamise mehhanismide kaudu;

— tarbijate õiguste jõustamist toetavate meetmete toetamine, tugevdades koostööd riiklike täitevasutuste vahel ja toetades tarbijaid nõuga.

3. Hinnang komisjoni ettepanekule

3.1 Komitee toetab programmi eesmärgi anda „mõjukale tarbijale ühtsel turul keskne koht”. Ta on seisukohal, et nagu

komisjon on õigustatult rõhutanud, tuleb kõigis Euroopa Liidu poliitikavaldkondades seada prioriteediks arvestamine tarbijate huvidega, kelle kulutused moodustavad ELi SKPst 56 % ja kujutavad endast hädavajalikku vahendit majanduskasvu taastamiseks.

3.2 Euroopa Liidu institutsioonid ja liikmesriikide valitsused peavad vastu võtma 21. sajandisse sobiva tarbijapoliitika ja mõõnma, et tarbijad on turu hea toimimise mootor ning väga oluline huvirühm. Tõelise konkurentsiga turg vajab informeeritud ja enesekindlaid tarbijaid. Tarbija emantsipeerumine ja tema positsiooni tugevnemine on üks teguritest, mis aitab kaasa toodete ja teenuste kvaliteedi paranemisele ning võimaldab turumajandusel tõhusamalt toimida.

3.3 Tarbijapoliitika piire tuleb laiendada ja Euroopa Liit peaks oma kodanike huvides püüdlema suurema konkurentsivõime ja innovatsiooni suunas. Tarbijapoliitika peaks muutuma poliitilise tegevuskava prioriteediks ning see tuleks integreerida kõigisse asjakohastesse poliitikavaldkondadesse ja tegevuskavadesse.

3.4 Seetõttu avaldab komitee kahetsust, et strateegia „Euroopa 2020” eelarve ei ole selgelt kooskõlas püstitatud eesmärgiga. Jagades aastase eelarvesumma Euroopa Liidu 27 liikmesriigi 500 miljoni tarbija peale, selgub, et aastas eraldatakse iga tarbija kohta viis eurosent, mis on vähem isegi 2007.–2013. aasta programmist, mille vastavaks väärtuseks hindas komitee oma arvamusel ⁽¹⁾ seitse eurosent.

3.5 Komitee suhtub positiivselt programmi nelja erieesmärgi abil sõnastatud üldsuunistesse. Vaadeldav programm lähtub otseselt eelmisest ega sisalda uuendusi, samas kui uued tehnoloogiad on hakanud mõjutama turutingimusi. Komitee arvates tuleb kirjeldada püstitatud eesmärkide täitmiseks mõeldud vahendeid täpsemini ja üksikasjalikumalt.

3.6 Komitee kutsub komisjoni üles koostama nimekirja kõigist Euroopa Liidu programmidest, mis käsitlevad või aitavad edendada ja kaitsta tarbijate huve, et integreerida neisse kõigisse tarbijapoliitika mõõde.

3.7 Komitee leiab siiski, et komisjoni ettepanekule tuleks lisada viies eesmärk, mis käsitleks tarbijate esindamist ja kaasamist. Loomulikult tunneb komitee heameelt tarbijate esindusõiguste tugevdamise temaatika üle komisjoni programmis ning seda, et tunnistatakse vajadust toetada tarbijaid esindavaid organisatsioone ja suurendada nende asjatundlikkust. Tarbijate parem esindamine ning suutlikkuse tugevdamine peaks olema eraldiseisev eesmärk. Et täita komisjoni lubadus asetada tarbija Euroopa Liidu otsuste keskmesse, tuleks täiendada programmi viienda eesmärgiga.

⁽¹⁾ ELT C 88, 11.4.2006, lk 1.

3.8 Selle eesmärgi alla tuleks üle kanda ka osa tarbijakaitseprogrammi eelarvest (transpordikulud, ekspertrühmades osalemise ja nende ettevalmistamise kulud), et sõltumatud tarbijaorganisatsioonid saaksid tarbijaid paremini esindada eri ekspertrühmades, kus tarbijate osalemine on vajalik. Ka teistest Euroopa Liidu programmidest tuleks vajaduse korral eraldada kindlaid rahalisi vahendeid, et soodustada tarbijate esindusorganisatsioonide osalust.

3.9 Komitee meenutab komisjonile vajadust esitada julge Euroopa tarbijate tegevuskava (mis komisjoni 2012. aasta töökava kohaselt peaks avaldatama 2012. aasta teises kvartalis), mis lähtuks Euroopa Parlamendi raportite eeskujul tarbija positsiooni tugevdamise põhimõttest, arvestades samas sotsiaalse turumajanduse alustega.

3.10 Ettepanek Euroopa tarbijate tegevuskava vastuvõtmiseks peaks püüdlama tarbija positsiooni tõelise tugevdamise poole, mis tugineks ohutusele, asjakohasele teabele ja koolitusele, tarbija õigustele, kaebuste lahendamise süsteemidele, juurdepääsule õigusemõistmisele ning rakendusmeetmetele.

3.11 Euroopa tarbijatele suurema vastutuse andmine ei tohi samas tähendada kogu vastutuse tarbijatele üle kandmist, vaid tarbijakaitseprogrammiga tuleb ennekõike luua tingimused, et toimiks õiglane turg, kus tarbijad tunnevad sõltumata asukohast ennast kindlalt ja on vabad tarbima. Sellise kindlustunde eelduseks on piisav informeeritus ja sõltumatu tarbijate õiguste alane nõustamine, et tarbija saaks teha teadlikke tarbimisotsuseid.

3.12 Komitee rõhutab vajadust tagada Euroopa tarbijate tegevuskava ja tarbijakaitseprogrammi määruse ettepaneku rakendamise ajaline sidusus, et tagada programmide ja strateegiliste eesmärkide sidusus ja kvaliteet.

3.13 Samuti soovib komitee seoses komisjoni seadusandlike algatustega rõhutada tarbijate suurema kaitse tagamise vajadust (ELi toimimise lepingu artikkel 169). Komitee meenutab ka, et valida tuleb sobiv harmoneerimistase ja mingil juhul ei tohi harmoneerimisega kaasneda või võimalikuks muutuda ükskõik millisest riigist pärit Euroopa tarbijate õiguste vähenemine. Et kaitsta tarbijat, kes on lepingu nõrgem osapool ning kellel ei ole alati vahendeid nõustaja leidmiseks, on komitee vastu võimalikele algatustele, näiteks vabatahtlikule lepinguõiguse režiimile, mis võiks kahjustada olemasolevat kaitsetaset.

3.14 Lisaks leiab komitee, et tarbijaid puudutavate õigusaktide või meetmete väljatöötamisel tuleb anda tarbijatele ja nende esindajatele tagatis nendega konsulteerimise kohta ning tugevdada nende käsutuses olevaid vahendeid.

3.15 Komitee peab eriti oluliseks meetmeid tooteohutuse suurendamiseks kogu turul. Ta toetab erikoostöömeetmete võtmist vastavalt direktiivile 2001/95/EÜ ⁽²⁾ ja uuringuid uute ohutusstandardite või -kriteeriumide kehtestamiseks. Meetmete sisulisest küljest tunneb komitee muret eri kontrolliasutuste käsutuses olevate vahendite piisavuse üle. Komitee hinnangul tuleks läbi viia komisjoni koordineeritud riiklikke teavituskampaniaid.

3.16 Komitee kiidab heaks tarbijate teavitamiseks ja harimiseks välja pakutud meetmed. Nende kahe tarbijakaitseaspekti parandamine aitab kaasa tarbijate teadlikkuse suurenemisele oma õiguste kohta ning annab neile tagasi enesekindluse. Selles kontekstis rõhutab komitee, et Euroopa Liidu õigusaktid peavad olema kodanikele läbipaistvamad ja arusaadavamad.

3.17 Komitee toetab uuringute ja analüüsides läbiviimist ning statistika kogumist andmebaaside loomiseks, mis annab tarbijaid puudutavates valdkondades poliitika kujundamiseks parema pildi turul toimuvast.

3.18 Seoses praeguse tarbijakaitseprogrammi projektiga DOLCETA, mis uue programmi raames senises vormis ja ulatuses ei jätku, kutsub komitee komisjoni üles otsima lahendust projekti raames kogutud teabe ja teadmiste säilitamiseks, et tehtud suuremahuline investeering kaotsi ei läheks.

3.19 Komitee leiab, et esmatähtsad on kõik turgude läbipaistvust suurendavad algatused, olenemata konkreetsest valdkonnast – näiteks finantstoodete, isikuandmete kaitse, energeetika, digitaal- ja telekommunikatsioonitehnoloogiate, transpordi vallas.

3.20 Kuigi tarbijapoliitika vaatevinklist on tarbijate harimine põhimõttelise tähtsusega, et aidata tarbijaid mõista oma rolli, õigusi ja kohustusi turul ja ühiskonnas ning oma käitumist vastavalt kohandada, tuleb siiski rõhutada, et poliitikud ja ükskõiksed ettevõtjad kasutavad teinekord tarbijate teadmatust ära vastutusest kõrvalehoidmiseks ja tarbijasõbraliku keskkonna loomise kohustusest möödavaatamiseks.

3.21 Komitee leiab, et prioriteedina tuleb keskenduda tarbijate õiguste jõustamisele ja laiendamisele.

Lisaks toetab ta komisjoni seisukohta, et oluline on täita tarbijate harimise ja kõigile tarbijatele arusaadava teabe tagamise eesmärk.

⁽²⁾ ELT L 11, 15.1.2002, lk 4.

3.22 Igal juhul ei ole tarbijate harimise ja teavitamise eesmärki võimalik täita ühiskonna ja majanduselu eri osapooli kaasamata. Komitee toetab ettepanekut lähtuda juba saavutatust, et koguda, vajaduse korral tõhustada ja kasutada parimaid tavasid viisil, mis tagaks rakendatavate tegevuste ja vahendite reaalse mõju tarbijatele; see eeldab ka märkimisväärsete rahaliste vahendite eraldamist.

3.23 Samuti peame keskenduma sellele, et harida ettevõtjaid, kes ei ole paraku tarbijate õigustega piisavalt kursis. Sellist ettevõtjatele suunatud koolitust tarbijakaitse vallas peaksid pakkuma teised Euroopa Liidu programmid.

3.24 Tarbijaorganisatsioonide tegevuse eesmärk on tarbijate probleemide tuvastamine ja neile ühtselt reageerimine ning tarbijate huvide esindamine. Tarbijate õiguste jõustamist toetava tegevusega aitavad nad kaasa õigusnormide arengule.

3.25 Arvestades, et see keskne roll langeb piirkondlikele, riiklikele ja Euroopa tarbijaorganisatsioonidele, mis peavad omandama üha ulatuslikuma oskusteabe, peab komitee vajalikuks tugevdada märkimisväärselt nende võimekust vastavate rahaeralduste suurendamise teel. Komitee peab nimetatud eri tasandite ühendustele antavat abi äärmiselt oluliseks, muu hulgas eriti riikides, kus tarbijaliikumine ei ole veel piisavalt tugev.

3.26 Komitee võtab teadmiseks, et veerand programmi eelarvest suunatakse Euroopa tarbijakeskustele. Tegemist on äärmiselt vajaliku investeeringuga, mida komitee väga toetab ja palub komisjonil edaspidi esitada senisest veelgi üksikasjalikumaid aruandeid Euroopa tarbijakeskuste toimimise kohta. Komitee rõhutab, et aruannete koostamisel on oluline lähtuda täpsetest ja asjakohastest kriteeriumidest, toomaks välja, et Euroopa tarbijakeskuste võrgustik pakub Euroopa tarbijatele konkreetseid lahendusi vaatamata sellele, et võrgustik ei ole veel saavutanud loodetud tuntuks.

3.27 Uude tarbijapoliitika programmi on hädavajalik lisada proaktiivne ja prioriteetne rahastamismehhanism, mis toetaks tarbijaliikumise väljaarendamise püüdlusi.

3.28 Kaebuste lahendamise kohta märgib komitee, et komisjon tundub eelistavat kaas- või enesereguleerimisel põhinevaid lahendusi. Komitee tervitab erialainimeste algatusi olemasoleva praktika edasiarendamiseks. Samas kinnitab komitee taas kord, et nn pehme õigus ei asenda seadusandlikku ega reguleerivat raamistikku.

3.29 Komitee toetab komisjoni püüdlusi hõlbustada tarbijate juurdepääsu vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismidele ja nõustub ettepanekuga tagada järelevalve nende toimimise ja tõhususe üle. Komitee leiab, et nimetatud vahendid suudavad tõhusalt toimida vaid tingimusel, et on tagatud tarbijatele pakutavate süsteemide sõltumatus.

3.30 Komitee hinnangul tuleb ettepanekut siiski täiendada, sest tarbijate õiguste konsolideerimine eeldab ka juriidiliste vahendite olemasolu nende õiguste jõustamiseks. Nagu ka arvamuses 2007.–2013. aasta programmi kohta ja arvamustes kollektiivhagide kohta ühenduse tarbijaõiguses⁽³⁾ ning valge raamatu kohta EÜ konkurentsieskirjade rikkumisest tekkinud kahju hüvitamise kohta,⁽⁴⁾ teeb komitee ettepaneku viidata vajadusele parandada juurdepääsu õiguskaitsele, eelkõige kollektiivhagi esitamise võimalusele.

3.31 Komitee toetab õigusaktidest kinnipidamise tagamiseks välja pakutud meetmeid, eelkõige koostöömehhanisme tarbijakaitseõiguse kohaldamise üle järelevalvet teostavate riiklike asutuste vahel ning järelevalve koordineerimist, mis suurendab tegevuse tõhusust.

3.32 Komitee on seisukohal, et vaidluste lahendamine, sealhulgas veebipõhiselt, peab olema teravdatud tähelepanu all. Ta võtab teadmiseks uued, eelkõige Euroopa tarbijakeskustele püstitatud eesmärgid, kuna nimetatud keskused peavad osalema tarbijate teavitamises ja piiriüleste vaidluste lahendamises. Komitee peab oluliseks programmi kestel toimuvat hindamist, et kohandada valdkonnale ette nähtud assigneeringuid.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

⁽³⁾ ELT C 162, 25.6.2008, lk 1.

⁽⁴⁾ ELT C 228, 22.9.9, lk 40.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse tarbijavaidluste kohtuvälist lahendamist ja millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiiv)”

COM(2011) 793 final – 2011/0373 (COD)

(2012/C 181/17)

Raportöör: **Jorge PEGADO LIZ**

13. novembril 2011 otsustas Euroopa Parlament ja 14. novembril 2011 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse tarbijavaidluste kohtuvälist lahendamist ja millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiiv)”

COM(2011) 793 final – 2011/0373 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 9. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 121, vastu hääletas 11, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komiteel on heameel, et pärast Euroopa tarbijaorganisatsioonide lugematuid üleskutseid ja komitee mitmeid asjaomaseid arvamusi on komisjon lõpuks andud oma soovitudele 98/257 ja 2001/310 sidusa õigusliku kuju.

1.2 Siiski on komitee seisukohal, et lisaks artiklile 114 moodustaks kõige kohasema õigusliku aluse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 169 lõike 2 punkt b ja lõige 4, samuti Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 38 ja 47.

1.3 Komitee soovib ühistele struktuuripõhimõtetele tuginedes luua Euroopa vastavusmargise, mis antakse mitte ainult ettepaneku tingimustele vastavate vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismidele, vaid mille abil tuvastatakse ühtlustatud viisil ja kauplejale kulusid tekitamata ka neid mehhanisme järgivad kauplejad.

1.4 Komitee võtab teadmiseks võimaluse kaasata vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlusse ka kollektiivsed vaidlused. Tegemist on esimese sammuga ELi kollektiivse õiguskaitse mehhanismi suunas, kuid soovib direktiivis selle võimaluse selgelt sätestada ja süsteemi asjakohaselt määratleda.

1.5 Komitee soovib siiski veel kord väljendada oma arvamust, et ELil on kiiremas korras vaja kooskõlastatud õiguslikku vahendit ühishagiks liidu tasandil. Seda ei saa mingil juhul asendada kohtuvälise lahendamise süsteemide laiendamisega kollektiivsetele vaidlustele.

1.6 Komitee nõustub direktiivi ettepaneku artiklites 7, 8 ja 9 väljendatud põhimõtetega, kuid soovib selguse huvides ja

kindluse mõttes säilitada soovitudes esitatud määratlused võistlevuse ja esindatuse põhimõtte kohta, tagades asjaomastele pooltele selgesõnaliselt võimaluse, et neid esindaks advokaat või kolmas pool, eelkõige mõni tarbijaliit.

1.7 Komitee ei soovita asendada sõltumatuse põhimõtet ebamäärase „erapooletuse põhimõttega”, millel on teine, vähem konkreetne tähendus ja teistsugune iseloom.

1.8 Komitee ei näe hea meelega, et need mehhanismid laieneksid ka kauplejate esitatud kaebustele tarbijate vastu. Kuid väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act” sätteid silmas pidades peaks mikro- ja väikeettevõtetel olema võimalik lahendada tarbijavaidlusi kohtuvälise lahendamise menetluste abil konkreetsetel juhtudel, mille tingimused tuleks kindlaks määrata.

1.9 Komitee soovib rõhutada, et ettepanek ei tohi kunagi õonestada liikmesriikide kohustusliku iseloomuga süsteeme, mis nad on loodud või loovad oma riigi õigustavadele tuginedes.

Üksnes juhul kui on sõnaselge tagatis, et pooltel ei takistata hagi esitamist pädevatele tavakohtutele, nõustub komitee kavatsusega, et otsused vaidluste kohtuvälise lahendamise kohta ei oleks poolte suhtes siduvad.

1.10 Komitee soovib lisada ettepanekusse samasuguse sõnastusega teksti, nagu on vaidluste veebipõhist lahendamist käsitlevas määruses, milles sätestatakse sõnaselgelt õigus kohtusse pöörduda ja mille kohaselt vaidluste kohtuvälise lahendamise ei asenda kohtute rolli ega paku sellele tõelist alternatiivi, vaid mille näol on tegu väärtusliku ja täiendava vaidluste lahendamise vahendiga.

1.11 Komitee soovib nende süsteemide rahastamise küsimust selgelt ja otse käsitleda, kuna tarbijaliidud ja mõned liikmesriigid ei saa endale lubada nende rajamisega seotud suuri kulusid, lisaks on sellel küsimusel otsustav tähtsus süsteemi erapooletuse ja sõltumatuse tagamisel.

1.12 Komitee on seisukohal, et mõne nõude sõnastust tuleks muuta ja saaks parandada, et nad oleksid selgemad, ühemõttelised ja nende sätted tõhusamad, ning soovib komisjonil arvestada komitee konkreetsete märkustega.

2. Ettepaneku kokkuvõte

2.1 Arvestades asjaolu, et suur osa Euroopa tarbijaid seisab siseturul kaupu ja teenuseid ostes probleemidega silmitsi, aga need probleemid jäävad sageli lahenduseta;

arvestades asjaolu, et soovitude 98/257/EÜ⁽¹⁾ ja 2001/310/EÜ⁽²⁾ rakendamine ei ole olnud tõhus: ikka veel esinevad lüngad pädevusulatuses, tarbijate ja ettevõtete teadlikkus on vähene ning vaidluste kohtuvälise lahendamise menetluste kvaliteet on ebahühtlane;

võttes arvesse viimastel aastatel läbi viidud paljude asjaomaste uuringute sisu ja järeldusi;

võttes arvesse uusima, 2011. aasta jaanuaris käivitatud avaliku arutelu ja 29. novembri 2011. aasta mõju hindamise tulemusi (SEC(2011) 1408 final)

kavatseb komisjon käesoleva direktiivi ettepanekuga järgmist:

- a) tagada, et kõik tarbija ja kaupleja vahel mis tahes majandussektoris kaupade müümisel või teenuste osutamisel tekkinud vaidlused saab esitada vaidluste kohtuvälise lahendamise üksusele, sõltumata sellest, kas hagejaks on tarbija või kaupleja;
- b) tagada, et tarbijatel on võimalik saada abi, kui nad on kaasatud piiriülesele tarbijavaidlusele;
- c) tagada, et vaidluste kohtuvälise lahendamise üksused järgiksid kvaliteedipõhimõtteid, nagu erapooletus, läbipaistvus, tulemuslikkus ja õiglus, ning püüdleksid tasuta menetluse poole;
- d) usaldada igas liikmesriigis ühele asutusele järelevalve vaidluste kohtuvälise lahendamise üksuste töö üle;
- e) tagada, et liikmesriigid kehtestaksid tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad karistused nende sätete rikkumiste eest, mis käsitlevad teavet tarbijale ja pädevatele asutustele edastatavat teavet;
- f) tagada, et liikmesriikidel ei takistata kauplejate vaheliste vaidluste kohta käivate sätete vastuvõtmist või jõushoidmist;

g) tagada, et liikmesriikidel ei takistataks alal hoidmast või kasutusele võtmast vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlusi, milles käsitletakse koos sarnaseid vaidlusi kaupleja ja mitme tarbija vahel (kollektiivsed huvid);

h) innustada liikmesriike looma vaidluste kohtuvälise lahendamise üksusi, mis tegeleksid ka teiste liikmesriikide kauplejatega.

2.2 Seda silmas pidades teeb komisjon ettepaneku muuta eelmainitud soovitused direktiiviks, millega nende sätted muutuvad siduvaks, ja võtta ainsaks õiguslikuks aluseks Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 114 (siseturu väljakujundamine).

2.3 Direktiiviga ei kirjutata siiski ette, et kauplejad oleksid kohustatud osalema vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlustes või et selliste menetluste tulemus oleks kauplejate jaoks siduv.

2.4 Kavandatud direktiiv on ülimuslik kõigi ELi õigusaktide suhtes, mis sisaldavad sätteid vaidluste kohtuvälise lahendamise üksuste loomise kohta. Erandiks on vaid sellised õigusaktid, mis tagavad vähemalt samaväärsel tasemel tarbijakaitset.

2.5 Direktiiv peaks kehtima kõikide püsivalt loodud üksuste suhtes, mis pakuvad vaidluse lahendamiseks vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlust, sh ametlike vahekohtumenetluste suhtes, mis ei ole konkreetseks olukorraks loodud.

3. Üldised märkused

3.1 Aastate jooksul on komitee mitmetes arvamustes korduvalt kutsunud üles muutma soovitusel 98/257/EÜ ja 2001/310/EÜ siduvateks õigusaktideks ning võiks seetõttu komisjoni algatusest rõõmu tunda, kuid, nagu järgnevad märkused osutavad, juhtub see komitee arvates liiga hilja. Samuti võiks tõstatada küsimuse, kas ei võiks/peaks suurema kindluse saavutamiseks valida pigem määruse kui direktiivi.

3.2 Rääkides veel kord õiguslikust alusest, märgib komitee, et lisaks siseturu väljakujundamisele on siin tegemist ka tarbijakaitse vahendiga, ning juhul kui Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 81 ei kohaldata, oleksid seega õiguslikuks aluseks lisaks artiklile 114 kõige sobivamad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 169 lõike 2 punkt b ja lõige 4, samuti Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 38 ja 47.

3.3 Komitee tervitab asjaolu, et välja jäetakse menetlused, mida eksitavalt nimetatakse rahumeelseteks tarbijavaidluste lahendamise menetlusteks, kuigi nende puhul ei ole tegu millegi muu kui turustamistriikiga, sest vastutavate üksuste tööandja ja palgamaksja on kaupleja, mistõttu ei saa tagada nende erapooletust ega sõltumatust. Komitee teeb ettepaneku, et igasuguste kahtluste kõrvaldamiseks luuakse Euroopa vastavusmäärgis, mis antakse mitte ainult ettepaneku nõuetele vastavatele vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismidele (sarnaselt Hispaanias kasutatavale „usaldusmäärgile”), vaid mille abil tuvastatakse ühtlustatud viisil ja kauplejale kulusid tekitamata ka neid mehhanisme järgivad kauplejad, tagades sel viisil tarbijate usalduse nende vastu.

⁽¹⁾ EÜT L 115, 17.4.1998, lk 31.

⁽²⁾ EÜT L 109, 19.4.2001, lk 56.

3.4 Komitee tervitab tarbija mõiste laiendamist kooskõlas uue direktiiviga tarbija õiguste kohta⁽³⁾, nii et see hõlmaks kaheksa eesmärgiga lepingud, mille puhul kaubanduslik eesmärk ei oleks lepingu üldises kontekstis domineeriv, kuid sooviks, et see mõiste esitataks direktiivi tekstis sõnaselgelt.

3.5 Komitee märgib rahuloluga valmisolekut laiendada süsteemi piiriüleste vaidluste lahendamisele ja loodab, et komisjon püüab selle poole, et vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlustele oleksid loodud tingimused selliste juhtude edukaks käsitlemiseks, esmajoones tarbijavaidluste veebipõhise lahendamise teel ja liikmesriikidevahelise halduskoostöö hoogustamisega⁽⁴⁾. Komitee teeb lisaks ettepaneku, et komisjon võiks – sarnaselt vaidluste veebipõhise lahendamise määruse artikli 6 lõikes 4 sätestatule – kutsuda vähemalt kord aastas kokku direktiivi ettepaneku artiklis 15 nimetatud riiklike pädevate asutuste koosoleku, et jagada häid tavasid ning arutada võimalikke probleeme seoses vaidluste kohtuvälise lahendamise süsteemi toimimisega.

3.6 Komitee toetab võimalust kaasata vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlusse ka kollektiivsed vaidlused. Tegemist on esimese sammuga ELi kollektiivse õiguskaitse mehhanismi suunas, kuid sooviks, et see võimalus oleks direktiivis selgelt sätestatud ja süsteem asjakohaselt määratletud, jätmata seda liikmesriikide otsustada. Sellega seoses soovib komitee korrata paljude aastate jooksul mitmetes arvamustes esitatud üleskutset, et ELil on kiiremas korras vaja kooskõlastatud õiguslikku vahendit ühishagiks liidu tasandil. Seda ei saa mingil juhul asendada kohtuvälise lahendamise süsteemide laiendamisega kollektiivsetele vaidlustele.

3.7 Komitee tõdeb vajadust tagada, et vaidluste kohtuvälise lahendamise juhtimise ja käsitlemise eest vastutavatel isikutel, sh personalil, vahendajatel ja vahekohtunikel, oleksid vajalikud teadmised, oskused, kogemused, isikuomadused ja ametialane kvalifikatsioon oma ülesannete pädevaks ja erapooletuks täitmiseks ning et neile oleksid tagatud tingimused oma töö erapooletuks ja sõltumatuks teostamiseks. Komitee näeks meelsasti nimetatud tingimuste selget ja üksikasjalikku määratlemist ettepaneku tekstis, tagamaks ühtlustatud standardid kogu ELis.

3.8 Komitee nõustub direktiivi ettepaneku artiklites 7, 8 ja 9 väljendatud vaidluste kohtuvälise lahendamise tööpõhimõtetega, milles korratakse osasid tekstis juba eelnevalt nimetatud soovitusel sisalduvaid põhimõtteid. Küsitav on siiski, miks on jäetud välja nimetatud soovitusel sisalduvad aluspõhimõtted, näiteks õiguspärasus ja vabadus.

⁽³⁾ Direktiiv 2011/83/EÜ (ELT L 304, 22.11.2011, lk 64), EMSK arvamus: ELT C 317, 23.12.2009, lk 54.

⁽⁴⁾ Siseriiklike asutuste vahelise koostöö määruse nr 2006/2004 kohta vt täpsemalt EMSK arvamus, ELT C 218, 23.7.2011, lk 69.

Komitee teeb ettepaneku säilitada selguse huvides ja kindluse mõttes võistlevuse ja esindatuse põhimõtte sõltumatu määratluse, viidates selgelt asjaomaste poolte võimalusele olla esindatud advokaadi või kolmanda poole, eelkõige mõne tarbijaliidu poolt (selle asemel, et käsitleda seda küsimust varjatumalt artikli 8 punktis a ja artikli 9 lõike 1 punktis a).

Samuti ei ole komitee nõus asendama sõltumatuse põhimõtet ebamäärase „erapooletuse põhimõttega”, millel on teine, vähem konkreetne tähendus ja teistsugune iseloom.

3.9 Komitee ei just heal meelel nõus sellega, et need mehhanismid peaksid hõlmama ka kauplejate esitatud kaebusi tarbijate vastu ja seda mitte ainult põhjusel, et see on vastuolus enamike liikmesriikide olemasolevates süsteemides kehtivate tavade ja aastate jooksul komisjonis ja Euroopa Parlamendis sel teemal väljendatud seisukohtade üldise suunitlusega. Komitee mittenõustumise peamine põhjus seisneb selles, et niimoodi muutuvad vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismid maksmata jätmisega seotud vaidluste lahendamise kogudeks, hiilitakse kõrvale ELis väiksemate vaidluste lahendamiseks loodud süsteemid ja põhjustatakse vaidluste kohtuvälise lahendamise süsteemi mattumine juhtumite tulva alla, halvates piisava reageerimisvõimet süsteemid.

Kuid väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act” sätteid silmas pidades peaks mikro- ja väikeettevõtetel olema kindlaks määratavatel ja täpsustatavatel tingimustel võimalik lahendada kohtuvälise lahendamise menetluse abil vaidlusi tarbijatega, juhul kui ei tulda tellimusele järele, ei tulda parandatud asjale järele või jäetakse broneeringu korral kohale ilmutama.

3.10 Komitee on veendunud, et ettepanek ei tohiks mingil juhul õhnestada kohustusliku iseloomuga süsteemi, mis on liikmesriikides loodud või luuakse asjaomase riigi õigustavadele tuginedes.

3.11 Komitee võib nõustuda ettepanekuga, et otsused vaidluste kohtuvälise lahendamise kohta ei peaks olema poolte suhtes siduvad, kuid üksnes juhul, kui sõnaselgelt on tagatud oluline põhimõte, et tarbijatel või kauplejatel on võimalik esitada hagi pädevatele tavakohtutele. Kui nii ei ole, jätab see ühest küljest vaidluste kohtuvälise lahendamise ilma kogu tema poolt usaldusväärsuse ja tõhususe näol pakutavast lisaväärtusest, ja teisest küljest on raske mõista väidet, et loodav süsteem hõlmab ka ametlike vahekohtumenetluste või muude sarnaste mehhanismide langetatud otsuseid, mis on õigupoolest kohtuotsused.

3.12 Komitee on pettunud, et komisjon ei ole ettepanekus asunud samale seisukohale kui vaidluste veebipõhise lahendamise käsitlevas määruses, milles sätestatakse sõnaselgelt õigus kohtusse pöörduda ja mille kohaselt vaidluste kohtuvälise

lahendamine ei asenda kohtute rolli ega paku sellele tõelist alternatiivi, vaid mille näol on tegu väärtusliku täiendava vaidluste lahendamise vahendiga ⁽⁵⁾.

3.13 Komitee väljendab imestust, et nende süsteemide rahastamise küsimust ei ole käsitletud selgelt ja otsesõnu ettepaneku seletuskirjas ega 2014.–2020. aasta programmis, ehkki toimunud konsultatsioonide käigus pidasid tarbijaid esindavad liidud seda väga oluliseks. Mõned liikmesriigid ei saa endale lubada suuri kulutusi seoses uute asutuste rajamise, vahendajate ja muu abipersonali koolitamise, tarbijate teavitamise ja abistamise, eksperdiaruannete koostamise ja uute administratiivsete ametikohtadega. Üldiselt leiti, et sel küsimusel süsteemi erapooletuse ja sõltumatuse tagamisel otsustav tähtsus ⁽⁶⁾.

3.14 Seetõttu soovib komitee, et komisjon annaks hinnangu, juhul kui ta seda veel teinud ei ole, liikmesriikide peamiste regulatiivsete lähenemisviiside tsiviil- ja kaubandusajade vahendusmenetlust käsitleva direktiivi 2008/52/EÜ (artikkel 12) rakendamisel ⁽⁷⁾, nagu seda soovib Euroopa Parlament ⁽⁸⁾.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Artikli 2 lõike 2 punkt a

Fraas „on vaid kaupleja palgatud” on ebamäärane ja selle tähendus on kahemõtteline. See tuleks asendada järgmisega: „on praegu või on viimase kolme aasta jooksul olnud tööalases majanduslikult sõltuvas suhtes või muus suhtes, mis võib nende sõltumatust mõjutada”.

4.2 Artikli 4 punkt e

Määratlus on liiga ebamäärane ega ole piisavalt konkreetne. Tuleb esitada selge viide, et üksus austab põhimõtteid, millest ta oma tegevuses peaks juhinduma, samuti kinnitus, et ta kuulub tunnustatud üksuste võrgustikku.

4.3 Artikli 5 lõige 3

Komitee ei mõista selle sätte täpset ulatust, kuid avaldab kartust, et selle mõju on soovitud väiksem. Selle asemel, et edendada nõutud ühtlustamist, integreerides selleks kõigi vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismide toimimise Euroopa ja liikmesriigi tasandil ning rakendades samasugust lähenemist ühistele ja identsetele süsteemidele, lubaks see tegelikult liikmesriikidel

säilitada olemasolevad struktuurid ja luua puhtformaalse täiendava mehhanismi. Tegelikult ei lahendaks see tänaseid geograafilisi ega valdkondlikke probleeme.

4.4 Artikkel 6

Komitee sooviks, et oskuste ja erapooletuse kohta käivate nõuete koostamisel ja kontrollimisel oleks tagatud ettevõtjate ja tarbijaliitude aktiivne kaasamine eelkõige menetlustesse, mille käigus valitakse ja määratakse vaidluste lahendamise eest vastutavad isikud. Seda ülesannet ei tohi usaldada bürokraatidele ega liikmesriikide ametiasutuste ametnikele.

4.5 Artikkel 7

Lisaks vahenditele esitatavate nõuete kehtestamisele peaks ettepanekus samuti sätestama tulemustele esitatavad nõuded, tagamaks, et nende mehhanismide kasutamine annab mõõdetavaid tulemusi nii sektorites, milles esitatakse enim vaidlusi, kui ka kauplevate pakutavate teenuste kvaliteedi kohta, kujundades aktiivselt usaldust nende kasutamise vastu.

Väga oluline on ka see, et liikmesriigid kindlustaksid, et vaidluste kohtuvälise lahendamise üksused avaldaksid teavet enda poolt pakutavate teenuste (see puudutab eelkõige teavet, vahendamist, lepitus- ja vahekohtumenetlust), finantstulemuste (tagades sellega nende mehhanismide vajaliku läbipaistvuse ja suurendades tarbijate usaldust) ja nende üksustega rahulolu kohta kasutajate hulgas.

Komitee soovib seoses asjaomase artikli lõikega 2, et lisaks tegevuse aastaaruannetele peaksid need üksused avaldama tavapäraseid suhtluskanaleid kasutades oma aastaelarve ja kokkuvõtte nende tehtud vahekohtuotsustest. See ei kahjustaks direktiiviga 95/46/EÜ riiklikesse õigusaktidesse ülevõetavaid isikuandmete töötlemise kohta käivaid eeskirju.

4.6 Artikkel 9

Ehkki komitee tunnistab õigluse põhimõtte tähtsust, seab ta kahtluse alla asjaolu, et välja on jäetud komisjoni 30. märtsi 1998. aasta soovitus ⁽⁹⁾ sätestatud õiguspärasuse põhimõte. Nimetatud sätte puudumine direktiivi ettepanekust võib kahjustada tarbijaid, kellel on piiriülese kaubandussuhte, eriti juhul, kui tarbija koduriigi seadused tagavad suurema kaitse kui selle liikmesriigi seadused, kus on vaidluste kohtuvälise lahendamise üksuse asukoht. Komitee meenutab taas vajadust lisada õiguspärasuse põhimõte kõnealuse direktiivi reguleerimisalasse, tagamaks, et vaidluste kohtuvälise lahendamise üksuste tehtud otsused ei jäta tarbijaid ilma asjaomaste õigusaktidega tagatud kaitse tasemest.

⁽⁵⁾ Vaidluste veebipõhist lahendamist käsitleva määruse ettepanekus on sätestatud järgmist: „Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele on põhiõigused, mis on tagatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47. Veebipõhine vaidluste lahendamise menetlus ei ole kavandatud asendama kohtumenetlust ning ei võta tarbijatelt või kauplevatelt õigust pöörduda õiguskaitse saamiseks kohtu poole. Ühtegi käesoleva määruse sätet ei tohiks seepärast tõlgendada selliselt, et see takistaks pooltel kohtusüsteemi poole pöörduda”.

⁽⁶⁾ Vt EMSK pooleliolev arvamus (INT/608).

⁽⁷⁾ ELT L 136, 24.5.2008, lk 3, EMSK arvamus: ELT C 286, 17.11.2005, lk 1.

⁽⁸⁾ Raport A7-0275/2011 vahendusmenetluse direktiivi rakendamise kohta liikmesriikides, raportöör: Arlene McCarthy.

⁽⁹⁾ Seal on selgelt kirjas, et piiriüleste vaidluste korral ei tohi üksuse tehtud otsused põhjustada tarbija ilmajätmist kaitsest, mis on talle Rooma konventsiooni artiklis 5 sätestatud juhtudel ette nähtud selle liikmesriigi õiguse kohustuslike sätetega, kus on tema peamine elukoht.

4.7 Artikkel 10

Komitee väljendab muret selle artikli ebaselguse üle, mis võib panna tarbijad uskuma, et vaidlused saab lahendada vaidluste kohtuvälise lahendamise üksuse kaudu, ehkki tegelikult on kauplused kohustatud vaid esitama teavet nende mehhanismide olemasolu kohta ega pruugi neist ühtegi kasutada.

Seepärast kutsub komitee komisjoni üles tagama ettepanekuga, et liikmesriigid kindlasti nõuaksid kauplajatelt kõnealuse teabe esitamist vahetult enne lepingu allakirjutamist, mis aitaks tarbijal langetada teadliku ja asjatundliku otsuse, teades juba ette, kas kauplused kasutavad vaidluste kohtuvälise lahendamise üksust või mitte.

Komitee on samuti seisukohal, et kui lõikes 2 sätestatud kohustus ei täideta või täidetakse vaid osaliselt, tuleb seda käsitada ebaausa kaubandustavana ja lisada direktiivile 2005/29/EÜ lisatud loetelule; seda vaatamata ettepaneku artiklis 18 sätestatud sanktsioonidele.

4.8 Artiklid 15 kuni 17

Komitee arvates ei ole need sätted piisavad, tagamaks, et asjaomased organid nõudeid täielikult täidaksid, sest need lähtuvad kriteeriumitest, mis põhinevad nende enese hindamisel. Seepärast on vaja, et komisjon innustaks kodanikuühiskonda osalema asjaomase sektori asjakohaste esindusorganisatsioonide kaudu otse nende mehhanismide järelevalves⁽¹⁰⁾.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ Sarnaselt Itaalia energiaspektori korraldusega: ehkki selles riigis on riiklik vaidluste kohtuvälise lahendamise üksus, teostavad tarbijate ja energiaettevõtete esindajad selle üle järelevalvet ja neist esimesed osalevad aktiivselt selles üksuses töötavate ekspertide koolituses.

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamusele

Täiskogus vastu võetud muudatusettepaneku kohaselt jäeti sektsiooni arvamusest välja järgmised punktid, kuigi hääletamisel olid enam kui veerand hääletanutest selle poolt, et jätta nad algsesse sõnastusse (kodukorra artikli 54 lõige 4).

a) Punkt 1.8:

„Komitee ei ole nõus, et need mehhanismid laieneksid ka kauplejate esitatud kaebustele tarbijate vastu.”

b) Punkt 3.9:

„Komitee ei ole nõus, et need mehhanismid peaksid hõlmama ka kauplejate esitatud kaebusi tarbijate vastu ja seda mitte ainult põhjusel, et see on vastuolus enamikus liikmesriikides kehtivate süsteemide tavadega ning aastate jooksul komisjonis ja Euroopa Parlamendis sel teemal väljendatud seisukohtade üldise suunitlusega. Komitee mittenõustumise peamine põhjus seisneb selles, et niimoodi muutuvad vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismid maksmata jätmisega seotud vaidluste lahendamise kogudeks, hiilides kõrvale ELis väiksemate vaidluste lahendamiseks loodud süsteemist ja põhjustades vaidluste kohtuvälise lahendamise süsteemi mattumist juhtumite tulva alla, halvates süsteemid, millel puudub piisav reageerimisvõime.”

Kooskõlas kodukorra artikli 51 lõikega 4 arutati neid muudatusettepanekuid korraga.

Muudatusettepanekute üle toimunud hääletuse tulemus

Poolt:	80
Vastu:	52
Erapooletuid:	19

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse tarbijavaidluste veebipõhist lahendamist (tarbijavaidluste veebipõhise lahendamise määrus)”

COM(2011) 794 final – 2011/0374 (COD)

(2012/C 181/18)

Raportöör: **Jorge PEGADO LIZ**

13. detsembril 2011 otsustas Euroopa Parlament ja 14. detsembril 2011 nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse tarbijavaidluste veebipõhist lahendamist (tarbijavaidluste veebipõhise lahendamise määrus)”

COM(2011) 794 final – 2011/0374 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 9. märtsil 2012. aastal.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 117, erapooletuks jäi 6.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on pikka aega nõudnud sedalaadi algatust ning seega väljendab heameelt komisjoni ettepaneku üle ja toetab komisjoni valikut kasutada õigusliku vahendina määrust.

1.2 Ent komitee arvates oleksid õiguslikuks aluseks lisaks artiklile 114 kõige sobivamad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 169 lõike 2 punkt b ja lõige 4, samuti Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 38 ja 47.

1.3 Komitee avaldab heameelt komisjoni selge seisukoha üle, et sellise süsteemi loomine ei tohi võtta tarbijatelt või kauplejalt õigust pöörduda soovi korral õiguskaitse saamiseks kohtu poole ega asendada kohtusüsteemi tavapärasest toimimist.

1.4 Komitee arvates on ettepanek liiga tagasihoidlik, sel on eksitav pealkiri ning see ei vasta sellele, mida loodeti, sooviti ja mis võimalik on, eelkõige mitmesuguste olemasolevate tehnoloogiliste vahendite ja edukaks osutunud elektrooniliste infosüsteemide osas, mis kuuluvad teise põlvkonna veebipõhise vaidluste lahendamise süsteemide alla.

1.5 Seetõttu soovitab komitee, et komisjon näeks seda ettepanekut esimese sammuna tõhusa vaidluste veebipõhise lahendamise suunas ning arendaks võimalikult kiiresti edasi süsteemi potentsiaali, et kaasata kõik ühilduvad tehnoloogilised uuendused (arvesse võttes õiguskindlust), isegi kui see nõuaks piiriüleste tehingute jaoks täiesti uue spetsiifilise veebipõhise vaidluste lahendamise süsteemi loomist ELi tasandil.

1.6 Komitee arvates ei ole õigustatud, et süsteemist on välja jäetud need vaidlused, mis ei ole ainult piiriülesed, ning vaidlused, mis ei tulene ainult elektrooniliselt sõlmitud tehingutest (st off-line vaidlused).

1.7 Komitee ei poolda seda, et kõnealused menetlused võiksid hõlmata ka kauplejate kaebusi tarbijate vastu.

1.8 Komitee soovitab ette näha selgesõnalise võimaluse kasutada veebipõhistes kaebustes asjaomaste poolte esindajana advokaate või kolmandaid isikuid, eelkõige tarbijaliite.

1.9 Komitee soovitab komisjonil selgitada, kuidas saaks platvormi kaudu lahendada keerulisemaid küsimusi, mis võivad tekkida teatud veebipõhistes vaidlustes, näiteks arutelu ebaõiglaste lepingutingimuste ja lepingutele kohaldatava õiguse üle.

1.10 Komiteel on tõsiseid kahtlusi seatud tähtaegade realistsuse suhtes. Komitee kardab, et nende kohustuslikuks muutmine võib lisaks töönaolistele praktilistele probleemidele tähtaegadest kinnipidamisel vähendada usaldust süsteemi vastu, mille üks põhieesmärkidest on kiirus ja tõhusus.

1.11 Komitee soovitab siduda veebiplatvormi veebis asuva kaebusteraamatuga, kus peaksid olema kirjas veebiettevõtjate veebilehed.

1.12 Komitee teeb ettepaneku, et komisjon looks kavandatava süsteemi jaoks kvaliteedi tagamise süsteemi. Komitee soovib, et akrediteeritud ja volitatud üksused loomaks usaldusmärgi (*trustmark*) ettevõtjatele, kes (oma veebilehel) reklaamivad ja edendavad selle platvormi kaudu toimuvat vaidluste lahendamist, ning soovib lisada toimumisjuhenditesse viite vaidluste lahendamisele kõnealuse veebiplatvormi kaudu.

1.13 Komitee arvates tuleks selle süsteemi rahastamist käsitleda selgesõnaliselt ja otse, arvestades, et tarbijaiühendused ja mõned liikmesriigid ei saa endale lubada suuri kulusid, mis kaasnevad süsteemi loomisega. Sel on otsustav tähtsus süsteemi erapooletuse ja sõltumatuse tagamiseks.

1.14 Komitee leiab, et õigusakti ja süsteemi toimimise liiga paljud olulised aspektid jäetakse tulevaste rakendusaktide või delegeeritud aktide kehtestada, mis läheb palju kaugemale piiridest, mis on sätestatud aluslepingu artiklis 290. Sellel on tagajärjed õigusakti õiguskindlusele.

1.15 Komitee arvates tuleks mitme nõude sõnastus läbi vaadata ja vastavaid sätteid on võimalik selgemaks, ühemõttelisemaks ja tõhusamaks muuta ning soovib komisjonil võtta arvesse komitee konkreetseid märkused.

2. Ettepaneku kokkuvõte

2.1 Arvestades, et väga vähesed vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismid pakuvad tarbijatele võimalust viia kogu menetlus läbi veebis;

arvestades, et piiriülestest veebipõhistest tehingutest tulenevate kaebuste puhul on tõhusa õiguskaitse puudumisel negatiivsed tagajärjed nii tarbijatele kui ka ettevõtjatele;

arvestades, et mitme sel teemal tellitud uuringu sisu ja järelduste kohaselt on olemas üldine toetus veebipõhiste vaidluste lahendamise vahendite väljatöötamisele tarbijavaidluste jaoks ELi meetme kaudu;

arvestades, et 29. novembri 2011. aasta mõjuhinna (SEC(2011) 1408 final) tulemused näitavad, et vaid kahe vahendi – vaidluste kohtuvälise ja veebipõhise lahendamise – kombinatsiooniga saab tagada erapooletu, läbipaistva ja tulemusliku vahendi piiriüleste e-kaubandustehingutega seotud tarbijavaidluste kohtuväliseks lahendamiseks;

on komisjon kavandatavas määruses seadnud eesmärgiks luua kogu ELi hõlmav veebipõhine vaidluste lahendamise süsteem, mis kergendab piiriülese veebipõhise kaupade müügi või

teenuste osutamisega seotud vaidluste veebipõhist lahendamist kaupade ja tarbija vahel.

2.2 Selle eesmärgi saavutamiseks kasutab komisjon ainsa õigusliku alusena Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 114 siseturu väljakujundamise kohta, et

- a) näha ette Euroopa veebipõhise vaidluste lahendamise platvormi loomine interaktiivse veebisaidina, mis on tasuta elektrooniliselt kättesaadav kõigis ametlikes keeltes. Platvorm toimib ühtse portaalina tarbijate ja kaupade jaoks, kes püüavad jõuda piiriülese e-kaubandusega seotud vaidlustes kohtuvälise lahenduseni juhtudel, kus kõigi poolte asu- või elukoht on ELi eri liikmesriikides;
- b) luua veebipõhise vaidluste lahendamise korraldajate võrgustik, mis koosneks iga liikmesriigi ühest veebipõhise vaidluste lahendamise platvormi kontaktpunktist, mis nimetatakse vaidluste kohtuvälise lahendamise direktiivi tingimuste kohaselt pädevateks asutusteks, mis tagaksid toetuse veebipõhise vaidluste lahendamise platvormi kaudu esitatud kaebuste lahendamisele.

2.3 Kavandatud määrust kohaldatakse ainult tarbijate ja kaupade vahelistele vaidlustele, mis tulenevad kaupade müügist või teenuste osutamisest veebis.

2.4 Kavandatav süsteem peaks toetuma olemasolevatele vaidluste kohtuvälise lahendamise üksustele ja järgima liikmesriikide õigustavasid riikliku menetluskorra ja seejuures eelkõige kulude osas, järgides samas ühiseid toimumisnorme, et tagada tõhusus ja kiirus. See ei takista ühegi ELis praegu tegutseva vaidluste kohtuvälise veebipõhise lahendamise üksuse toimimist ega tohiks takistada viimastel tegelemast piiriüleste vaidlustega, mis on esitatud neile muul viisil kui veebipõhise vaidluste lahendamise platvormi kaudu.

2.5 Veebipõhine vaidluste lahendamise menetlus ei ole kavandatud asendama kohtumenetlust ega võta tarbijatelt või kaupadele oigust pöörduda õiguskaitse saamiseks kohtu poole. Kavandatud määrus hõlmab iga püsivalt loodud üksust, mis pakub vaidluste lahendamiseks vaidluste lahendamise kohtuvälise menetlust, sh ametlike vahekohtumenetluste kaudu, mis ei ole loodud konkreetseks olukorraks.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on mõnes oma hiljutises arvamuses, eelkõige pärast digitaalse tegevuskava, ⁽¹⁾ 50 kavandatud meetme ⁽²⁾ ja siseturu 12 vahendi ⁽³⁾ vastuvõtmist, kutsunud üles looma veebipõhist vaidluste lahendamise süsteemi ning saab seega komisjoni algatust vaid tervitada. Samuti toetab komitee seda, et komisjon on õiguslikuks vahendiks valinud määruse.

⁽¹⁾ COM(2010) 245 final.

⁽²⁾ COM(2010) 608 final.

⁽³⁾ COM(2011) 206 final.

3.2 Õigusliku aluse suhtes leiab komitee, et lisaks siseturu väljakujundamisele on siin tegemist ka tarbijakaitse vahendiga, ning juhul kui Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 81 ei kohaldata, oleksid seega õiguslikuks aluseks lisaks artiklile 114 kõige sobivamad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 169 lõike 2 punkt b ja lõige 4, samuti Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 38 ja 47.

3.3 Komitee avaldab heameelt komisjoni selge seisukoha üle, et sellise süsteemi loomine ei tohi võtta tarbijatelt või kaupletelt õigust pöörduda soovi korral õiguskaitse saamiseks kohtu poole ega asenda kohtusüsteemi tavapärast toimimist.

3.4 Komiteel on hea meel märkida, et tarbija mõistet on avardatud sarnaselt vaidluste kohtuvälise lahendamise direktiivi ettepanekus esitatule ja toetudes tarbija õiguste uuele direktiivile,⁽⁴⁾ et hõlmata kaheksa eesmärgiga lepingud, kus kaubanduslik eesmärk ei ole lepingu kontekstis domineeriv. Küll aga sooviks komitee näha, et see mõiste esitataks selgesõnaliselt direktiivi tekstis.

3.5 Komitee võtab teadmiseks, et komisjon on mures liikmesriikide õigustraditsioonide arvessevõtmise pärast ega püüa veebipõhises vaidluste lahendamise süsteemis asendada ega vähendada olemasolevate vaidluste kohtuvälise lahendamise menetluste rolli. Ent komitee väljendab kahtlust, kas see kujutab endast märkimisväärset sammu vaidluste dematerialiseerumise ja veebikeskkonnas menetlemise suunas.

3.6 Komitee tunnistab, et praktikas piirneb see ettepanek sellega, et luuakse mingi elektrooniline postitempel ehk veebipostkast, kuhu kaebused saadetakse ja pärast pelgalt formaalset sorteerimist edastatakse erinevatele vaidluste kohtuvälise lahendamise üksustele, moodustades seega vaevalise bürokraatliku ja administratiivse edastussüsteemi.

3.7 Komitee arvates on ettepanek liiga tagasihoidlik ega vasta sellele, mida loodeti, sooviti ja mis võimalik on. See puudutab eelkõige alljärgnevaid punkte.

- a) Euroopa e-õiguskeskkonna mitmeaastane tegevuskava (2009–2013) ⁽⁵⁾.
- b) ÜRO rahvusvahelise kaubandusõiguse komisjoni (UNCITRAL) edumeelne dokument ⁽⁶⁾ „Possible future work on online dispute resolution in cross-border electronic commerce transactions”, A/CN.9/706.
- c) Välja on jäetud vaidlused, mis ei ole ainult piiriülesed, kohustades liikmesriike, kes seda soovivad, looma piiriülesteks

vaidlusteks eraldi riiklikke süsteeme, isegi kui vaidluspooled on eri riikidest, ent kelle asukoht on alaliselt või ajutiselt sama liikmesriik.

- d) Välja on jäetud vaidlused, mis ei tulene ainult elektrooniliselt sõlmitud tehingutest (st väljaspool võrgukeskkonda), sest ei tugine direktiivis 2000/31/EÜ sätestatud elektroonilise kaubanduse mõiste laiemale määratlusele, mis hõlmab vaidlused elektrooniliste kommertstehingute üle, mille tulemusel tehingut ei toimunud. Samuti on olemas võimalus, mida mõned vaidluste kohtuvälise lahendamise süsteemid tunnistavad, menetleda mitteelektroniliselt sõlmitud kaugtehingute vaidlusi (nt postimüük või lävemüük) elektroonilisel teel. Lisaks oleks võinud kaasata teiste liikmesriikide külastamise käigus kohapeal toimuvad tehingud, mille puhul vaidlused tekivad mõni aeg pärast tehingu sõlmimist.
- e) Kasutusele ei ole võetud teise põlvkonna veebipõhise vaidluste lahendamise süsteemi,⁽⁷⁾ kus tehnoloogial (mis on lahutamatu osa sellest platvormist) on aktiivne roll ja see toimib veebipõhise tarbijavaidluste lahendamise menetluses tõelise neljanda poolena ⁽⁸⁾ (lisaks kahele poolele ja lepitajale või vahekohtunikule). Nii on pooltel võimalik suhelda eemalt kas reaalajas või ajalise viivitusega uute info- ja kommunikatsioonitehnoloogiavahendite abil selle asemel, et kõik peaksid füüsiliselt kohal olema.
- f) Puudub igasugune viide loodava süsteemi kvaliteedi tagamise süsteemile, näiteks ISO 10003 standardi (organisatsioonivälise vaidluste lahendamise suunised) kohaselt, mida võiks isegi kasutada selleks, et standardida väljaanne, milles antakse teavet mehhanismi toimimisest; samuti puudub viide jälgimisnimekirjale, kuhu võib registreerida kaebusi ettevõtjate vastu.

3.8 Kuigi määruse kohaselt on veebipõhise vaidluste lahendamise platvormil ülesanne „anda pooltele ja vaidluste kohtuvälise lahendamise üksusele võimalus viia vaidluse lahendamise menetlus läbi elektroonilisel teel” (artikli 5 lõike 3 punkt d), lootis komitee, et luuakse alus veebipõhise vaidluste lahendamise süsteemile, mis aitaks parandada veebipõhise ja elektroonilise kohtusüsteemi õiguspärasust. Komitee loodab, et süsteemi kujundatakse nii, et taaskasutatakse ja kopeeritakse olemasolevat infrastruktuuri ja sünkroniseeritud või sünkroniseerimata tehnoloogilisi ressursse, näiteks jututoad, elektroonilised foorumid, e-kirjade listid, e-post, telekonverents, audio- ja videokonverents, virtuaalsed kohtumisruumid jne. See parandaks õiguse kohaldamist ja soodustaks menetlemist esimese ja teise põlvkonna veebipõhise vaidluste lahendamise vahendite abil (veebipõhine läbirääkimine, lepitus, vahekohtumenetlus), edendades e-vahendamist poolte vahel, tugevamat tootmisprotsessi ning kergemini jälgitavaid ja prognoositavaid menetlusi.

⁽⁷⁾ Vt Peruginelli, G ja Chiti, G. „Artificial Intelligence Dispute Resolution”, *Proceedings of the Workshop on the Law of electronic agents*, LEA 2002.

⁽⁸⁾ Vt nt menetlused CYBERSETTLE (<http://www.cybersettle.com>), SMARTSETTLE (<http://www.smartsettle.com>) ja SQUARETRADE (<http://www.squaretrade.com>). Viimase menetluse raames on alates 1999. aastast lahendatud üle 200 000 vaidluse 120 riigis, ECODIR (<http://www.ecodir.org>).

⁽⁴⁾ Direktiiv 2011/83/EL, ELT L 304, 22.11.2011, lk 64.

⁽⁵⁾ ELT C 75, 31.3.2009, lk 1.

⁽⁶⁾ Dokumendiga võib tutvuda aadressil http://www.uncitral.org/uncitral/publications/online_resources_ODR.html.

3.9 Isegi kui komisjon ei liigu eelnimetatud teise põlvkonna mudelite suunas, oleks ta kõnealuse algatuse ootustele vastamiseks ja lubatud hüvede tagamiseks pidanud vähemalt kaaluma võimalust lisada platvormi ülesannete hulka otsuse langetamise abisüsteemid veebipõhise vaidluste lahendamise süsteemi poolte jaoks. Neis teise põlvkonna mudelites lihtsustab vaidluste kohta otsuste langetamist telemaatiliste vahendite kasutus ja tehisintellektipõhistelt matemaatilistelt mudelitelt saadav abi, hinnates süstemaatiliselt poolte ettepanekuid. Pooli toetavad omakorda võrdse võimekusega IT-spetsialistid (intelligentsed liidesed) interaktiivses protsessis, mis tugineb läbirääkimiste standardmudelitele, nagu BATNA (*Best Alternative to a Negotiated Agreement*), WATNA (*Worst Alternative to a Negotiated Agreement*) ja ZOPA (*Zone of Possible Agreement*). Otsuse langetamise abisüsteemi näitena võib tuua ekspertide süsteemid, eelmiste juhtumite tabel põhinevad süsteemid, arvuti andmebaasile juurdepääsu võimaldavad süsteemid (rahvusvahelises kirjanduses *case-based reasoning* – juhtumitepõhine arutluskäik) ja veebipõhine vaidluste lahendamine, mis põhineb poolte erinevatel lähenemisviisidel vaidluste lahendamisele.

3.10 Komitee sooviks teada, kuidas on komisjon kavandanud veebipõhise lahendamise juhtumite korral, mil ei ole tegu ainult tüüpiliste turuvaidlustega, näiteks defektiga või tõrgetega töötavad tooted või viivitused tarnimisel või tarnimata jätmine, aga ka arutelu ebaõiglaste lepingutingimuste ja lepingutele kohaldatava õiguse üle.

3.11 Komitee sooviks näha eraldi viidet võimalusele kasutada veebipõhistes kaebustes asjaomaste poolte esindajana advokaate või kolmandaid isikuid, eelkõige tarbijate huve esindavaid ühendusi.

3.12 Komitee on üllatanud, et selle uue vahendi rakendamise rahastamise küsimusi ei käsitleta selgesõnaliselt ja otse, arvestades, et toimunud konsultatsioonides pidasid tarbijaid esindavad liidud seda igal juhul äärmiselt oluliseks. Mõned liikmesriigid ei saa endale lubada suuri kulusid, mis kaasnevad uute asutuste loomisega, vaidluste lahendamise korraldajate ja muu tugipersonali koolitamisega, tarbijatele teabe ja abi pakkumisega ning uute haldusülesannete teostamisega. Seda küsimust pidasid kõik otsustavaks süsteemi erapooletuse ja sõltumatuse tagamiseks.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Artikkel 1 – „Reguleerimisese”

Määruse reguleerimisese peaks hõlmama ka asjaomaste poolte jaoks õigusteenuste ja õiguskaitse kättesaadavuse põhimõtte. Lisaks vaidluste lahendamisele võiks platvormi kasutada vaidluste ärahoidmiseks, pakkudes asjakohast teavet probleemide lahendamiseks.

4.2 Artikkel 2 – „Reguleerimisala”

Komitee soovib mh majanduslikel kaalutlustel näha, et määrust kohaldatakse ka *off-line* vaidlustele, nagu seda teevad mitmed vaidluste kohtuvälise lahendamise üksused, kes kasutavad info-tehnoloogiat asjaomaste poolte vahendamiseks.

Täiesti formaalsest küljest soovitab komitee, et erandid reguleerimisalast hõlmataks artikliga 2, mitte artikliga 4, mis puudutab mõisteid.

4.3 Artikkel 3 – „Seos muude liidu õigusaktidega”

Komitee soovib lisada direktiivid elektroonilise kaubanduse, tarbekaupade müügi ja sidevahendi abil sõlmitud lepingute kohta ⁽⁹⁾.

4.4 II peatükk – „Euroopa veebipõhine vaidluste lahendamise platvorm”

Selguse eesmärgil eelistaks komitee, et platvormi ülesehituse ja menetluse küsimusi käsitletakse eri peatükkides.

4.5 Artikli 5 lõike 3 punkt b

Komitee väljendab kahtlust, kuivõrd praktiline on lasta pooltel valida vaidluste kohtuvälise lahendamise üksus, sest selle tegemiseks puuduvad teadmised ja kriteeriumid. Lisaks oleks loogiline lasta pooltel endil nimetada üksus, millega nad on juba varem koos töötanud.

4.6 Artikli 5 lõike 3 punkt i

Komitee kardab, et sellest teabest ei pruugi piisata. Komitee teeb ettepaneku, et lisaks vaidluste tulemuste statistikale peaks platvorm näitama, millised on kõige sagedamini kasutatavad metoodikad, ning statistilised andmed tuleks liigitada eri teemade järgi. Platvormil peaks olema ka protsessi juhtimise süsteem koos juhtimisnäitajatega, sh alustatud, lõpetatud või pooleli menetlused, menetluse kestus ja kulud. Lisaks leiab komitee, et kui poolte jaoks lihtsalt viidata või soovitada ühte või mitut vaidluste kohtuvälise lahendamise üksust, ei taga see soovitud eesmärki kindlustada pooltele õiguskaitse kättesaadavus. Komitee soovib juhtida tähelepanu asjaolule, et kui ainult üks pooltest ei nõustu soovitatud vaidluste kohtuvälise lahendamise üksusega, võib juhtuda, et menetlus jääb pooleli (vt artikli 7 lõige 3 ja artikli 8 lõike 2 punkt b ja lõige 4), mis tegelikult viitab süsteemi ebaõnnestumisele.

⁽⁹⁾ Direktiiv nr 2000/31/EÜ, EÜT L 178, 17.7.2000, lk 1, direktiiv nr 1999/44/EÜ, EÜT L 171, 7.7.1999, lk 12 ja direktiiv nr 97/7/EÜ, EÜT L 144, 4.6.1997, lk 19.

4.7 Artikkel 6 – „Veebipõhise vaidluste lahendamise korraldajate võrgustik”

Komitee peab terminit „veebipõhise vaidluste lahendamise korraldajad” eksitavaks. Seda tuleks vältida, sest tegelikult ei saa vaidluse lahendamise menetlust teha veebis, vaid ainult tavapärase vaidluste kohtuvälise lahendamise meetoditega. Ainult kaebus esitatakse elektrooniliselt.

Komiteel on tõsine mure, et see süsteem võib mõjutada kavan-datava määruse eesmärkidena lubatud kiirust ja tõhusust või need ohtu seada, tekitades liigset bürokraatiat, kui arvestada kolmeetapilise edastussüsteemi ettepanekut, mis seab selgelt kahtluse alla võimaluse järgida realselt artikli 9 punktis b sätestatud 30-päevast tähtaega. Tuleb märkida, et enne kui pooled alustavad tegelikku vaidluse lahendamist tavapärase vaidluste kohtuvälise lahendamise pakkujaga, tuleb kaebus platvormile esitada elektrooniliselt, seejärel seda analüüsida ja see esitada pädevatele vaidluste kohtuvälise lahendamise üksustele. Seejärel saadavad veebipõhise vaidluste lahendamise korraldajad selle valitud vaidluste kohtuvälise lahendamise üksusele, millega kaasnevad poolte jaoks paratamatud viivitused, mis toovad kaasa hilinemis- ja alternatiivkulusid.

4.8 Artikkel 7 – „Kaebuse esitamine”

Komitee soovib piisavalt arvestada vajadusega tõlkida kaebus ja sellele lisatud dokumendid poolte jaoks usaldusväärselt ja taskukohase hinnaga. See küsimus on äärmiselt oluline süsteemi õnnestumiseks, ent seda ei käsitleta ettepanekus, kus isegi ei viidata juba olemasolevale masintõlketehnoloogiale, mida tuleks süsteemis kasutada.

4.9 Artikli 7 lõiked 2 ja 6

Komitee rõhutab, et lisas esitatud dokument „Teave, mis tuleb esitada elektroonilise kaebuse vormi täitmisel” on nii sisult kui ka täitmise vormilt täiesti ebapiisav, nii et seda ei ole mõtet kommenteerida.

Komitee arvates peaks see veebileht lisaks vormi kättesaadavaks tegemisele pakkuma veebijuhendi selle kohta, kuidas vormi täita. See peaks hõlmama selleks vajalikke konkreetseid suunised (eelnevad juhised, et aidata kasutajal tutvuda tarkvaraga, ning tugi-veebileht, kus pakutakse juhiseid, abi ja vastuseid korduma kippuvatele küsimustele). Poolte jaoks tuleks kättesaadavaks teha interaktiivne ruum, kus nad saavad kirjeldada oma probleeme ja saada veebis kohe vastuseid. Veebileht peaks andma võimaluse esitada faktid suuliselt eri keeltes kohese tõlkega, kasutades uusi, juba olemasolevaid kommunikatsioonitehnoloogiasid. Samuti peaks veebileht tagama süsteemi, mis tunneks automaatselt ära ebakorrektset või puudulikult täidetud vormid, esitaks vajaliku teabe nende parandamiseks ja seega kaoks vajadus kaebus uuesti esitada.

Komitee leiab, et mõningaid ähmaseid õiguslikke mõisteid, nagu i) „piisav” (lõige 2) ja ii) „andmed, mis on [...] asjakohased ega

ületa selle otstarbe piire, mille jaoks neid kogutakse” (lõige 6), tuleks täpsustada, et esitataks selge teave.

Komitee soovib, et tähelepanu ei pöörata mitte ainult vahendite tagamise kohustusele (teha veebis vastav vorm kättesaadavaks), vaid ka tagatakse, et vormi täitmine toimuks intuiitiivselt, tarbijasõbralikult, lihtsalt ja mugavalt ⁽¹⁰⁾.

Lisaks soovib komitee siduda veebiplatvormi veebis asuva kaebusteraamatuga, kus peaksid olema kirjas veebiettevõtjate veebilehed. Kui vorm täidetakse, võiks selle liidese kaudu edastada otse automaatselt elektroonilisel teel keskele veebipõhise vaidluste lahendamise platvormile, tagamaks, et vaidluse lahendamine tegelikult toimub.

4.10 Artikli 8 lõige 1

Komitee märgib, et keskmine tarbija on üldiselt veidi kirjaoskamatu (sh ka digitaalselt kirjaoskamatu), ning kardab, et lõikes 1 sätestatud sanktsioon takistab algatuse eesmärkide saavutamist ning sellest saab teadlik formaalne taktika vaidluste lahendamata jätmiseks.

4.11 Artikkel 12 – „Andmete konfidentsiaalsus ja turvalisus”

Komitee soovib märkida, et ametisaladuse ja konfidentsiaalsuse eeskirjadele kohaldatakse liikmesriikide õigusakte ning puudub vajadus sätte järele, millega sätestataks tõestamiskohustus või lahendused, kui neid nõudeid ei täideta.

4.12 Artikkel 13 – „Teave tarbijatele”

Komitee soovib, et akrediteeritud ja volitatud üksused looksid usaldusmärgi (*trustmark*) ettevõtjatele, kes (oma veebilehel) reklaamivad ja edendavad selle platvormi kaudu toimuvat vaidluste lahendamist, näiteks TRUSTe, euromärgis (Euro-Label) ja Global Trustmark Alliance.

Komitee soovib lisada ettevõtjate, tarbija- ja tarneorganisatsioonide ja valitsusasutuste koostatavatesse toimetamisjuhenditesse viite vaidluste lahendamisele kõnealuse veebiplatvormi kaudu.

⁽¹⁰⁾ Õigekirja-, grammatika- või trükkivead võivad tähtsate teabe olulist kahju teha. Õigekirjavead võivad tekitada enneaegseid järeldusi teise poole kohta või kahtlusi vaidluse lahendamise protsessi kvaliteedi suhtes. Seetõttu oleksid kasulikud õigekirjakontrollivahendid, näiteks veebilehel <http://www.juripax.com/> kasutatavad vahendid.

4.13 Artikkel 15 – „Rakendusaktid” ja artikkel 16 – „Volituste delegeerimine”

Mõnes ettepaneku sättes (artikli 6 lõige 5, artikli 7 lõige 4 ja lõige 5) jäetakse õigusakti ja süsteemi toimimise olulised aspektid tulevaste rakendusaktide või delegeeritud aktide kehtestada, mis läheb komitee arvates palju kaugemale piiridest, mis on sätestatud aluslepingu artiklis 290 ja esitatud komisjoni teatises „Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 290 rakendamine” (COM(2009) 673 final, 9.12.2009). Sellel on tagajärjed õigusakti õiguskindlusele.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Vastavusse viimine uue õigusraamistikuga (kaupade paketi rakendamine)”

COM(2011) 764 final – 2011/0358 (COD)

COM(2011) 765 final – 2011/0351 (COD)

COM(2011) 766 final – 2011/0352 (COD)

COM(2011) 768 final – 2011/0350 (COD)

COM(2011) 769 final – 2011/0353 (COD)

COM(2011) 770 final – 2011/0354 (COD)

COM(2011) 771 final – 2011/0349 (COD)

COM(2011) 772 final – 2011/0356 (COD)

COM(2011) 773 final – 2011/0357 (COD)

(2012/C 181/19)

Üksikraportöör: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Nõukogu otsustas 20. detsembril 2011 ja Euroopa Parlament 30. novembril 2011 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Vastavusse viimine uue õigusraamistikuga (kaupade paketi rakendamine)”

COM(2011) 764 final – 2011/0358 (COD)

COM(2011) 765 final – 2011/0351 (COD)

COM(2011) 766 final – 2011/0352 (COD)

COM(2011) 768 final – 2011/0350 (COD)

COM(2011) 769 final – 2011/0353 (COD)

COM(2011) 770 final – 2011/0354 (COD)

COM(2011) 771 final – 2011/0349 (COD)

COM(2011) 772 final – 2011/0356 (COD)

COM(2011) 773 final – 2011/0357 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 9. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 115, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 10.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee väljendab heameelt selle üle, et Euroopa Komisjon võttis vastu kümne tehnilise harmoniseerimise direktiivi muutmise ettepanekud seoses nn kaupade paketi rakendamisega, viies need direktiivid vastavusse otsusega nr 768/2008/EÜ⁽¹⁾ toodete turustamise ühise raamistiku kohta.

1.2 Tulevikus tuleks täpsustada liikmesriikide õigusnormidega tagatavate karistuste iseloom ja alammäär, sest asjaomaste

õigussätete paketi sätetatakse vaid riigi ametivõimude kohustus kehtestada eeskirjad sellise käitumise korral kohaldatavate karistuste kohta, kuid ei määratleta riikideüleselt kehtestatud karistuste tüüpe ega muid karistuselemente.

1.3 Komisjon peaks arvestama horisontaalset õigusraamistikku käsitlevas komitee 13. detsembri 2007. aasta arvamuses⁽²⁾ esitatud märkustega vajaduse kohta parandada kooskõlastamist ja tugevdada turujärelevat.

⁽¹⁾ ELT L 218, 13.8.2008, lk 82. Komitee arvamus: ELT C 120, 16.5.2008, lk 1.

⁽²⁾ ELT C 120, 16.5.2008, lk 1.

1.4 ELi turu õiguskaitses osas tuleb liikuda uue süsteemi suunas, mis teeks kindlaks toodete päritolu ja võimaldaks neid jälgida, et parandada seeläbi tarbijatele antavat teavet.

2. Sissejuhatus

2.1 Kaupade vaba liikumine on üks neljast põhivabadusest, millele toetub siseturg, ning seda asjaolu on sõnaselgelt tunnistanud ka aluslepingutes (ELi toimimise lepingu artikkel 28 j), andes aluse ulatuslikule Euroopa Kohtu praktikale, mis on lisanud ühenduse õigustikku.

2.1.1 1985. aastal võeti õigusloomeprotsessis kasutusele uus lähenemisviis, mille kohaselt peavad õigusnormid piirduma hädavajalikkuga ja üksikasjalikke tehnilisi küsimusi tuleb käsitleda harmoneeritud Euroopa standardites. Tänu sellele on harmoneerimisprotsess muutunud kiiremaks ja vabast liikumisest saavad kasu terved tööstusharud.

2.1.2 Teiseses õiguses viidi see globaalne lähenemisviis sisse nõukogu otsusega 90/683/EMÜ, ⁽³⁾ mis asendati hiljem otsusega 93/465/EMÜ, ⁽⁴⁾ millega sätestati üldised suunised ja üksikasjalikud vastavushindamise menetlused, mida kasutada uue lähenemisviisi direktiivides.

2.2 2008. aasta juulis võtsid Euroopa Parlament ja nõukogu vastu uue õigusraamistiku, et parandada kaupade turustamist siseturul, võttes vastu määruse (EÜ) nr 765/2008 ⁽⁵⁾ akrediteerimise ja turujärelevalve kohta ning otsuse nr 768/2008/EÜ, millega kehtestatakse toodete turustamise ühine raamistik.

2.2.1 2008. aasta paketi eesmärk oli soodustada ohutute kaupade vaba liikumist, edendades tooteohutuse alaste ELi õigusnormide tõhusust ning tugevdades tarbijakaitset ja luues ettevõtjatele võrdsed konkurentsitingimusi. Kaupade vaba liikumise osas tuleb seda 2008. aasta uut horisontaalset õigusraamistikku täiendada toodete standardimist käsitlevate õigusaktidega.

2.2.2 Neis tekstides minnakse uue lähenemisviisi läbivaatamisest palju kaugemale ning võib öelda, et nendega pandi alus harmoneeritud valdkonna uuele õiguslikule keskkonnale. Need dokumendid täiendavad üksteist ja on omavahel lahutamatu seotud ning ühtlasi on mõlemad väga tihedalt seotud ka valdkondlike õigusaktidega, mida nad toetavad ja täiendavad.

2.3 Määruses 765/2008/EÜ sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve karmimad nõuded, et mittevastavuses olevaid tooteid oleks võimalik lihtsalt kindlaks määrata ja turult eemaldada. Peamine eesmärk on tagada harmoneeritud valdkonnas kaupade vaba liikumine,

— tugevdades Euroopa koostööd, nii et akrediteerimine tagaks tõhusalt lõpliku kontrollitasandi ELi õigusaktide nõuetekohaseks toimimiseks;

— luues raamistiku juba olemasoleva Euroopa akrediteerimiskoostöö organisatsiooni (EA) tunnustamiseks, et tagada range vastastikune hindamine riiklike akrediteerimisasutuste poolt;

— luues ELi raamistiku turujärelevalve ja ELi turule sisenevate kaupade kontrollimiseks, mis tagab riikide ametiasutuste ja tolliasutuste tihedama koostöö ning liikmesriikide ametiasutuste teabevahetuse ja koostöö juhul, kui on tegemist mitmes liikmesriigis turustatavate toodetega;

— rakendades selgeid ja ühtseid eeskirju kõigis valdkondades, tagades õigusliku stabiilsuse ja meetmete sidususe, leevendades turustamiseelseid nõudeid ning vähendades vastavushindamisega seotud kulusid.

2.4 Otsus nr 768/2008/EÜ on *sui generis* otsus, see tähendab ELi seadusandja jaoks kohustust kohaldada selle sisu nii süsteemselt kui võimalik kõigi varasemate, praeguste ja tulevaste tooteid käsitlevate õigusaktide puhul, et kõigil asjaomastel isikutel oleks neid lihtsam rakendada.

2.4.1 Otsusega kehtestatakse kaupade vaba liikumist käsitlevate õigusaktide sidususe horisontaalne üldraamistik, millega kehtestatakse:

— harmoneeritud mõisted, ühtsed kohustused ettevõtjatele, vastavushindamisasutuste valikukriteeriumid, kriteeriumid riiklikele teavitamisasutustele ja teavitamise eeskirjad;

— vastavushindamismenetluste valimise eeskirjad ja harmoneeritud menetluste loend, et vältida koormavat dubleerimist;

⁽³⁾ EÜT L 380, 31.12.1990, lk 13.

⁽⁴⁾ EÜT L 220, 30.8.1993, lk 23.

⁽⁵⁾ ELT L 218, 13.8.2008, lk. 30. Komitee arvamus: ELT C 120, 16.5.2008, lk. 1

— CE-vastavusmärgise ühtne määratlus (koos täpsustustega asjakohase vastutuse ja kaitse kohta);

— teavitamise ja turujärelevalve kord kui tooteohutuse direktiiviga loodud süsteemi jätk;

— tulevaste kaitsemehhanismide harmoneeritud eeskirjad, mis täiendavad turujärelevalve eeskirju.

2.5 Komitee rõhutas nende kahe ettepaneku kohta koostatud arvamuses järgmist:

— oluline on tagada kaupade vaba liikumise põhimõtte täielik toimimine, et ühes liikmesriigis seaduspäraselt turustatavaid tooteid oleks takistusteta võimalik turustada kogu Euroopa Liidus;

— kaupade vaba liikumine on konkurents võime ning ELi ühtse turu majandusliku ja sotsiaalse arengu peamine tõukejõud ning ohutute, kvaliteetsete toodete turustamise nõuete tugevdamine ja ajakohastamine omab otsustavat tähtsust tarbijate, ettevõtete ja Euroopa kodanike jaoks.

Kokkuvõttes toetas komitee komisjoni ettepanekuid, tehes mõlema õigusakti kohta rea märkusi ja soovitusi.

2.6 Määrus (EÜ) nr 765/2008 jõustus 1. jaanuaril 2010, selle sätted on alates nimetatud kuupäevast vahetult kohaldatavad ja neid viivad ellu riikide ametiasutused komisjoni koordineerimisel.

2.7 ELi institutsioonidele suunatud otsus nr 768/2008/EÜ on õigusakt, mis ei ole siduv ettevõtete, füüsiliste isikute ega liikmesriikide jaoks. See peaks toimima horisontaalse raamistikuna sätetele, mis on ühised tehnilise harmoneerimise õigusaktidele. Need standardiseeritud sätted tuleks lülitada kõigisse uutesse või muudetud õigusaktidesse.

3. Takistused kaupade vabale liikumisele

3.1 Mõlema õigusakti eesmärk on käsitleda mitmeid probleeme, mida on täheldatud eri tööstusvaldkondades, mida reguleeritakse Euroopa tehnilise harmoneerimise õigusaktidega, st õigusaktidega, millega kehtestatakse toodete turustamise ühised nõuded.

3.2 Peamine ülesanne on tagada kodanike turvalisus ja vähendada ELi õigusnormidele mittevastavate toodete arvu turul. Teine eesmärk on parandada toodete uurimise ja sertifitseerimise

asutuste töö kvaliteeti. Lisaks peaks see uus horisontaalne raamistik muutma sidusamaks kogu tooteid puudutava õigusraamistiku ja lihtsustama selle kohaldamist.

3.3 Kehtivate nõuete mittetäitmisega seonduvad probleemid

3.3.1 Paljud turul liikuvatest toodetest ei vasta direktiivides kirjeldatud nõuetele. Osa ettevõtteid lisab lihtsalt CE-vastavusmärgise oma toodetele, kuigi need tooted ei täida tingimusi, mis on kehtestatud nimetatud märgise kasutamisele.

3.3.2 Mitte kõik importijad ja levitajad ei tee vajalikke kontrole, selleks et veenduda kõigi oma turustatavate toodete eeskirjadele vastavuses. Turujärelevalveasutustel on raske üles leida nimetatud tooteid tarnivaid ettevõtjaid, eriti juhul kui need asuvad kolmandates riikides.

3.4 Ka liikmesriigid kehtestavad importijatele ja levitajatele eri kohustusi, et need tagaksid toodete vastavuse kehtivatele nõuetele. Lisaks on meetmed, mida riikide ametiasutused võtavad eeskirjadele mittevastavate toodete puhul, mõnikord liikmesriigiti erinevad.

3.5 Mõnede akrediteeritud asutuste tegevusega seonduvad probleemid

3.5.1 Osa direktiive nõuab toodete sertifitseerimist akrediteeritud asutuste poolt (asutused, mis uurivad, kontrollivad ja sertifitseerivad tooteid). Kuigi enamik akrediteeritud asutusi teeb oma tööd kohusetruult ja vastutustundlikult, on olnud juhtumeid, mis on tekitanud kahtlusi teatud asutuste kvalifikatsiooni ja nende väljastatavate sertifikaatide usaldusväärsuse osas.

3.5.2 See, mil viisil ja kui rangelt liikmesriigid hindavad ja kontrollivad akrediteeritud asutuste kvalifikatsiooni, on riigiti erinev. Erilist muret tekitab väljaspool ELi asuvate tütaretevõtjate ja alltöövõtjate kvalifikatsioon.

3.6 Kehtivate õigusaktide konkreetne vastuolud

3.6.1 Toodete vaba liikumist käsitlevad direktiivid järgivad sageli riskil põhinevat lähenemisviisi ja mõnikord on ühe toote puhul rakendatavad mitu direktiivi. Tootjatele tähendab see, et tema toode peab vastama kõigile nõuetele.

3.6.2 Mitmete direktiivide samaaegne kohaldamine samale tootele võib põhjustada raskusi vastavuse hindamisel, eelkõige siis, kui direktiivides kasutatakse sama moodulit, kuid mooduli tekst on direktiiviti erinev.

4. Komisjoni ettepanek

4.1 Pärast uue õigusraamistiku vastuvõtmist 2008. aasta juulis sõelusid komisjoni talitused tooteid käsitlevaid õigusakte, et teha kindlaks need, mis tuleks järgmistel aastatel läbi vaadata valdkondlikel põhjustel, suur osa neist olid konkreetsete läbivaatamised, mis olid kantud komisjoni tööprogrammi.

4.2 Selle ettepanekuga soovib Euroopa Komisjon ajakohastada nn uue lähenemisviisi õigusakte teatud asjaomastes valdkondades vastavalt uutele standarditele, mis kehtestati Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuses nr 768/2008/EÜ. Selleks nähakse ette järgmise kümne direktiivi kooskõlastamine nimetatud otsusega:

— direktiiv 2006/95/EÜ **teatavates pingevahemikes kasutatavaid elektriseadmeid** käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta,

— direktiiv 2009/105/EÜ **lihtsate surveanumate** kohta,

— direktiiv 2009/23/EÜ **mitteautomaatkaalude** kohta,

— direktiiv 93/15/EMÜ **tsiviilotstarbeliseks kasutamiseks mõeldud lõhkematerjalide** turuletoomist ja järelevalvet käsitlevate sätete ühtlustamise kohta,

— direktiiv 94/9/EÜ **plahvatusohtlikus keskkonnas kasutatavaid seadmeid** ja kaitseüsteeme käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta,

— direktiiv 95/16/EÜ **lifte** käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta,

— direktiiv 97/23/EÜ **surveseadmeid** käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta,

— direktiiv 2004/22/EÜ **möötevahendite** kohta,

— direktiiv 2004/108/EÜ, mis käsitleb **elektromagnetilise ühilduvuse** alaste liikmesriikide õigusaktide ühtlustamist ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 89/336/EMÜ,

— direktiiv 2007/23/EÜ **pürotehniliste toodete** turule laskmise kohta.

4.2.1 Kõiki neid direktiive iseloomustab sarnane ülesehitus: mõisted, olulised tervisekaitse- ja ohutusnõuded, viited harmoneeritud Euroopa standarditele, tootjatele esitatavad nõuded, jälgitavusnõuded ja vastavushindamise nõuded ning kaitsemehhanismid.

4.2.2 Tegemist on äärmiselt oluliste tööstussektoritega, mis tegutsevad karmi rahvusvahelise konkurentsi tingimustes, ning seega oleks lihtsustamisest ja ELi turul tagatud võrdsetest tingimustest neile kindlasti kasu.

4.2.3 Kuid komisjoni kõnealuse ettepaneku eesmärk on kohandada otsusega nr 768/2008/EÜ direktiivide pakett, mida ei olnud kavas praegu läbi vaadata, kuid mille jaoks oleks kasulik võtta vastu turujärelevalvet ja muid valdkondadeüleseid küsimusi puudutavad sätted, jättes kõrvale puhtalt valdkondlikud küsimused.

4.2.4 Kõnealuse paketi eesmärk on muuta nimetatud direktiive vaid nii palju, et ühe korraga ja lihtsustatud menetlusega lülitada neisse nimetatud otsuse horisontaalsed sätted, seejuures valdkondlikke aspekte uuesti kaalumata, et saada võimalikult paljudes valdkondades viivitamatult kasu uuest õigusraamistikust. Direktiivid piirduvad sisuliselt mõistete, jälgitavusnõuete, ettevõtjate kohustuste, vastavushindamisasutuste valimise kriteeriumide ja menetluste ning vastavushindamise nõuete vastavusseviimisega otsusega nr 768/2008/EÜ.

4.2.5 Maksimaalse juriidilise kvaliteedi saavutamiseks on komisjon valinud õigusloometehnikaks uuesti sõnastamise, mis „seisneb uue õigusakti vastuvõtmises, millega ühendatakse ühtseks tekstiks nii varasemasse õigusakti tehtavad sisulised muudatused kui ka vastava õigusakti muutmata sätted. Uus õigusakt asendab ja tühistab varasema õigusakti.” Lisaks tuleb neid kohandada ka Lissaboni lepingu terminoloogia ja sätetega.

4.3 Komisjoni sõnul võib kümne kõneluse direktiivi vastavusseviimise kokku võtta järgmiselt.

4.3.1 Meetmed mille eesmärk on lahendada nõuete täitmatajätmise probleem:

— importijate ja levitajate kohustused,

— tootjate kohustused,

— jälgitavusnõuded,

— kaitseklausliga seotud menetluse ümberkorraldamine (turujärelevalve).

4.3.2 Meetmed, mille eesmärk on tagada teavitatud asutuste töö kvaliteet:

— teavitatud asutuste teavitamisnõuete tugevdamine,

— läbivaadatud teatamismenetlus,

— nõuded teavitavatele asutustele,

— teatamiskohustused.

4.3.3 Meetmed, mille eesmärk on tagada direktiivide suurem järjekindlus:

— üldkasutatavate definitsioonide ja terminite vastavusseviimine,

— vastavushindamismenetluste tekstide vastavusseviimine.

4.3.4 Ettepanek ei hõlma siiski ELi standardimispoliitikaga seotud küsimusi, mis võivad mõjutada ka käsitletavate direktiivide rakendamist, need võetakse arutusele muus õigusloome algatuses.

5. Üldised märkused

5.1 Komitee väljendab heameelt selle üle, et Euroopa Komisjon võttis vastu kümne tehnilise harmoniseerimise direktiivi muutmise ettepanekud seoses nn kaupade paketi rakendamisega, viies need direktiivid vastavusse otsusega nr 768/2008/EÜ toodete turustamise ühise raamistiku kohta.

5.2 Otsus nr 768/2008/EÜ võeti vastu koos määrusega (EÜ) nr 765/2008 akrediteerimise ja turujärelevalve kohta ning nendega kehtestati eeskirjad, millega parandada siseturu toimimist, luues sidusama lähenemisviisi tehnilise harmoneerimise põhimõtetele tooteohutuse vallas ning tõhusama järelevalvesüsteemi kõigi turule toodavate kaupade jaoks, mis pärinevad EList või kolmandatest riikidest, ning tugevdada ühtsel turul tarbijakaitset.

5.2.1 Arvestades seda, et nimetatud otsusel ei ole siduvat õigumõju kolmandatele isikutele (mis ei välista selle õiguspärasuse kontrolli Euroopa Kohtus), vaid see on *sui generis* õigusakt, mis peegeldab institutsioonilist kohustust, tõhustab selle osade sätete vastavusse viimine nimetatud direktiividega turujärelevalve mehhanismi, ilma et oleks vaja iga kõnealust direktiivi eraldi muuta.

5.2.2 Seega selgitatakse kiirelt ja lihtsalt kõnealuste eeskirjade õigumõju, järgides uuesti sõnastamise metoodikat, samal ajal kui direktiivide pakett viiakse vastavusse Lissaboni lepingu terminoloogia ja teatud sätetega.

5.3 Komitee rõhutab ka asjaolu, et nimetatud muudatused eeskirjades aitavad saavutada ka teisi asjakohaseid ELi poliitilisi eesmärke, sealhulgas Euroopa ettevõtete konkurentsivõime tugevdamine, ettevõtjate strateegiate tõhustamine asjaomastes valdkondades ning tagatiste suurendamine, et saavutada tarbijakaitse kõrge tase.

6. Konkreetsed märkused

6.1 Arvestades siinkohal komisjoni poolt kasutatavat ainulaadset õigusloome metoodikat ja seda, et selle reguleerimisala hõlmab jagatud pädevusega valdkondi (siseturu toimimine – ELi toimimise lepingu artikli 4 lõike 2 punkt a ning artikkel 114), tuleks kaaluda mitmeid küsimusi seoses otsuse nr 768/2008/EÜ mõnes sättes kasutatud terminoloogiaga, subsidiaarsuse põhimõtte kohaldamisega ning organiseeritud kodanikuühiskonna rolliga kümnest direktiivist koosneva paketi edaspidises rakendamises.

6.2 Tekstis esineb teatud ebamäärasus kahe termini, st „üldpõhimõtte” (otsuse artikkel 1 ja I lisa artikkel R11) ja „ühised põhimõtted” (otsuse põhjendus 5 ja 6) eristamatul kasutamisel, ilma et otsuse tekstis või selle sätetega muudetud direktiivides täpsustataks kummagi mõiste tähendust või nende vahelist erinevust, kui see olemas on. Samuti kasutatakse terminit „avalik huvi” (otsuse põhjendus 8 ja artikkel 3, samuti I lisa artiklid R31 ja R33), täpsustamata ka siinkohal selle sisu osundatud õigusaktide reguleerimisalas.

Kahtlemata ei tohi kiiduväärt kiirus, millega kõnealust tehnikat kasutades direktiive muudetakse, takistada nende rakendamiseks vajalike terminite täpset ja üksikasjalikku määratlemist.

6.3 Üks direktiivide jõustumise eelis on nende mehhanismide tugevdamine, mille kaudu saavad turuosalejad ise teostada turujärelevalvet ja teavitada ebaseaduslikest tavadest. Siiski tuleks täpsustada liikmesriikide õigusnormidega tagatavate karistuste iseloom ja alammäär, sest asjaomaste õigussätete pakettis kehtestatakse vaid riigi ametivõimude kohustus kehtestada eeskirjad sellise käitumise korral kohaldatavate karistuste kohta (vt ettepaneku COM(2011)773 final põhjendus 24).

6.3.1 Sellises nõuete osas ja haldustasandil killustatud õiguskeskonnas, mis valitseb ELi liikmesriikide kõnealuses valdkonnas, varitseb asjaomaste eesmärkide saavutamisel tõsine ebaefektiivsuse oht, kui kõnealuseid kohustusi ei sätestata konkreetsemalt riikidele tasandil.

6.3.2 Komitee kutsub komisjoni üles lahendama seda probleemi, mis mõjutab praegu siseturu toimimist, ning esitama sellekohaseid ettepanekuid, nagu teistes ELi poliitikavaldkondades.

6.4 Eeskirjade muutmisega ei tugevdata ega väärtustata tarbijaorganisatsioonide rolli järelevalve, teabeedastuse ja teavitamise töös, mis jäetakse paradoksaalselt turuosalejate kätte.

6.5 Euroopa Liidu lepingu ja ELi toimimise lepingu eesmärki tugevdada horisontaalset subsidiaarsust ning seeläbi osalusdemokraatia põhimõtet ja organiseeritud kodanikuühiskonna

rolli Euroopa Liidus saab vaevalt saavutada üksnes otsuse ühe sätte alusel (põhjendus 35), mis annab tarbijaorganisatsioonidele passiivse rolli (olla komisjoni poolt teavitatud CE-vastavusmargise alastest teadlikkuse suurendamise kampaaniatest). Nende roll peaks olema tootjate rolliga samaväärne.

6.6 Praegune toodete märgistamise süsteem ei taga seda, et toode on läbinud kvaliteedi ja ohutuse tagamise protsessi. See ei vasta aga tarbijate ootustele. Komisjon, tootjad ja tarbijad peaksid kaaluma võimalust luua tulevikus selline uus toodete kvaliteedi märgistamise süsteem, mis teeks kindlaks toodete päritolu ja tagaks nende jälgitavuse, et parandada seeläbi tarbijatele antavat teavet.

Brüssel, 28. märts 2012

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus järgmiste dokumentide kohta: „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Horisont 2020” aastateks 2014–2020”

COM(2011) 809 final – 2011/0401 (COD),

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020” (2014–2020) osalemis- ja levitamiseeskirjad”

COM(2011) 810 final – 2011/0399 (COD),

„Ettepanek: nõukogu otsus, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni 2014.–2020. aasta raamprogrammi „Horisont 2020” rakendamise eriprogramm”

COM(2011) 811 final – 2011/0402 (CNS),

„Ettepanek: nõukogu määrus Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogrammi (2014–2018) kohta, millega täiendatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020” ”

COM(2011) 812 final – 2011/0400 (NLE)

(2012/C 181/20)

Raportöör: **Gerd WOLF**

Nõukogu ja Euroopa Parlament otsustasid 15. detsembril ja 13. detsembril 2011. aastal vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 173 lõikele 3 ja artikli 182 lõikele 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Horisont 2020” aastateks 2014–2020”

COM(2011) 809 final – 2011/0401 (COD)

Nõukogu ja Euroopa Parlament otsustasid 19. detsembril ja 13. detsembril 2011. aastal vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitele 173 ja 183 ja artikli 188 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020” (2014–2020) osalemis- ja levitamiseeskirjad”

COM(2011) 810 final – 2011/0399 (COD)

Nõukogu otsustas 15. detsembril 2011 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 182 lõikele 4 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu otsus, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni 2014.–2020. aasta raamprogrammi „Horisont 2020” rakendamise eriprogramm”

COM(2011) 811 final – 2011/0402 (CNS)

Nõukogu otsustas 21. detsembril 2011 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 7 lõikele 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu määrus Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogrammi (2014–2018) kohta, millega täiendatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020” ”

COM(2011) 812 final – 2011/0400 (NLE)

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis oma arvamuse vastu 8. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 122, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 7.

1. Kokkuvõte ja soovitused

1.1 Komitee tervitab ja toetab komisjoni ettepanekuid ja nendega seotud üldist käsitlust kui Euroopa 2020. aasta strateegia olulisi osi. Ta kiidab heaks komisjoni soovi teadusuuringuid ja innovatsiooni varasemast rohkem tähtsustada. Ühtlasi täheldab komitee selles oma seniste soovituste edukat järgimist. Mõnes kohas näeb ta siiski veel vajadust täiendada, selgitada ja parandada.

1.2 Eriti soovitud on lihtsustamist ja suuremat paindlikkust soodustavad ettepanekud. Nende väljatöötamisel tuleks silmas pidada, et võimalikult hästi säilitatakse järjepidevus, ning vältida tekkivat keerukust.

1.3 Valitsemisalased vastastikuse mõistmise memorandumid tuleks võimalikult kiiresti ja üksikasjalikult täpsustada ja kooskõlastada kõigi osalejatega.

1.4 Komisjon peaks juba siis, kui raamprogramm „Horisont 2020” on kestnud umbes kaks aastat, esitama vahearuande programmiga seotud kogemuste, programmi rakendamise ja kujundamise kohta.

1.5 Euroopa teadlaste ametialase kuvandi ligitõmbavust tuleks konkurentsivõime nõukogu 2. märtsi 2010. aasta järeldusi⁽¹⁾ silmas pidades parandada, et kõrvaldada praegu esinevad sotsiaalsed puudused või neid kompenseerida.

1.6 Kõigis nõukogu dokumentides (raamprogramm, osalemiseeskirjad, Euratomi programm), mille puhul on nüüd uuesti tehtud ettepanek kasutada õigusliku vormina määrust, tuleks säilitada seni kasutatud õiguslik vorm, milleks on otsus, välja arvatud juhul, kui komisjonil õnnestub esitada veenev põhjendus.

1.7 Kõik programmi osad ja eeskirjad kiidetakse heaks ja neid toetatakse, iseäranis neid, mis tulevad kasuks sotsiaalsele innovatsioonile, eesliini teadusuuringutele, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ja ülikoolidele.

1.8 Programmi „Horisont 2020” peamiseks vahendiks peavad jääma ülevaatlitavad ühisprojektid, mille osalejate arvu on kerge hallata.

⁽¹⁾ Järeldused teemal „Teadlaste tööalased võimalused ja liikuvus.” Nõukogu 2 999. istung (konkurentsivõime), Brüssel, 1.–2. märts 2010.

1.9 Taristud on heaks Euroopa lisaväärtuse näiteks selle kohta, kuidas rakendada subsidiaarsuse põhimõtet. See peab selgemalt kajastuma ka eelarve soovituslikus jaotuses.

1.10 Ühiskonnaprobleemidega seoses tuleks suuremat rõhku asetada teadusuuringutele ja arendustegevusele vähese CO₂-heitega säästliku energiasüsteemi väljatöötamiseks.

1.11 Tähtis ühiskonnaprobleem on ka ühiskonna ja ettevõtjate innovatsioonivõime.

1.12 Võtmetehnoloogiad aitavad kaasa nii tööstuse konkurentsivõimele kui ka ühiskonnaprobleemide lahendamisele. Komitee toetab tungivalt nende tugevdamist.

1.13 Kui võrrelda eri teadustegevuse toetamise hindamiskriteeriume, peaks jätkuvalt tähtsaim olema teaduse tiptase, nagu see on seni tõestust leidnud. Innovatsiooni edendamisel on tähtis ka turuolukorra hindamine, mida on *a priori* siiski üsna keeruline teha.

1.14 Lahenduste leidmiseks tuleb selgitada võimalikud vastuolud teaduslikust vaatepunktist lähtuva teaduspoliitika ning innovatsioonisõbraliku tööstus- ja konkurentsipoliitika vahel.

1.15 Teadus- ja innovatsioonipoliitika edukas ühendamise nõuab komisjoni mitmete peadirektooraatide ja teenistuste koostööd. Komitee toetab sellealaseid pingutusi. Peale selle on vaja asjatundlikke ametnikke, kes on olnud vastava uurimisvaldkonnaga seotud juba kaua ja on ka edaspidi. Komisjon peaks oma teaduslikku ja tehnilist pädevust ja hindamisvõimet arendama ja säilitama.

1.16 Euratomi programmi peamised eesmärgid on ettepaneku kohaselt tuumaohutus, kõrgradioaktiivsete jäätmete lõpp-ladustamine ning tuumasünteesienergeetika arendamine, mida juhib rahvusvaheline projekt ITER. Programmi ülesehituse puhul tuleks jälgida seda, et säilitataks liikmesriikide toetus ja nende endi osalemine.

1.17 Koostada tuleb üldiselt mõistetav ülevaade raamprogrammis „Horisont 2020” kasutatavatest vahenditest ja erialaterminitest, et tagada suurem kasutajasõbralikkus. Erilist tähelepanu tuleks pöörata väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate piisavale ja pädevale nõustamisele.

2. Komisjoni esitatud ettepanekute lühikirjeldus

Käesolevas arvamuses käsitletakse ettepanekute kogumit, mille komisjoni esitas eraldi dokumentidena:

- 1) ettepanek raamprogrammi „Horisont 2020” kohta perioodiks 2014–2020;
- 2) ettepanek ühtse osalemise ja levitamise eeskirjade kogumi kohta;
- 3) ettepanek ühe kindla programmi kohta „Horisont 2020” teostamiseks ning
- 4) ettepanek „Horisont 2020” osade kohta, mis vastavad Euratomi asutamislepingule.

Nimetatud dokumentide kogumaht on ligikaudu 380 lehekülge. Nende olulisimad punktid tuuakse kokkuvõtlikult välja siinkohal järgnevates punktides 2.1 kuni 2.4, et luua mõistetav seos komitee märkuste ja soovitustega, mis esitatakse seejärel 3. kuni 7. peatükis.

2.1 Raamprogramm „Horisont 2020”

2.1.1 Kaldudes kõrvale oma senisest tavast, ei esitanud komisjon algselt oodatud teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse 8. raamprogrammi ettepanekut. Selle asemel seotakse raamprogrammis „Horisont 2020” – täites rohelises raamatus⁽²⁾ selgitatud eesmärgid – need tegevused, mida praegu edendatakse teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse 7. raamprogrammi ning konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi (CIP) innovatsiooni alaste osade alusel ning Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogia-instituudi (EIT) kaudu. Peale selle tehakse ettepanek esitada mitte enam Euroopa Parlamendi ja nõukogu „otsus”, vaid „määrus”.

2.1.2 Programmi „Horisont 2020” toetuspoliitika määratletud põhieesmärgid ja nurgakivid on:

- a) teaduse tipptase – kavandatav eelarve: 27 818 miljonit eurot;
- b) juhtpositsioon tööstuses – kavandatav eelarve: 20 280 miljonit eurot;
- c) ühiskonnaprobleemid – kavandatav eelarve: 35 888 miljonit eurot;

2.1.3 Edasine eesmärk on lihtsustada juurdepääsu raamprogrammile ja selles osalemist.

2.1.4 Programmi „Horisont 2020” jaoks kavandatav kogueelarve ulatub umbes 88 miljardi euron; seda täiendatakse struktuurifondide ja haridusprogrammi vahenditega.

2.2 Osalemise ja levitamise eeskirjad

2.2.1 Need hõlmavad raamprogrammis osalemise tingimusi. Eeskirjad peavad tagama ühtse ja paindliku õigusraamistiku, aitama lihtsustada ning kehtima kogu raamprogrammile „Horisont 2020”. Lisaks sellele säilitatakse võimalus teha muudatusi või erandeid.

2.2.2 Sätestatakse ühtne osalejate arvust sõltumatu toetusmäär. Lisaks tuleb rohkem kasutada ühekordseid summeeritud makseid, kindlasummalisi makseid ning ühikuhindade astmikku, tunnustades laialdaselt finantstoetuse saajate tavapäraseid raamatupidamismeetodeid.

2.2.3 Rahalise toetuse andmisel on otsestele toetuskõlblikele kuludele ette nähtud järgmised toetusmäärad:

- a) programmi „Horisont 2020” toetus võib ulatuda kuni 100 %ni kõigist **otsestest toetuskõlblikest kuludest**, ilma et see piiraks kaasrahastamisõhimoote kohaldamist;
- b) programmi „Horisont 2020” toetust piiratakse maksimaalselt 70 %-le **otsestest toetuskõlblikest kogukuludest** järgmiste meetmete puhul:

- meetmed, mis seisnevad peamiselt sellises tegevuses nagu prototüüpide väljatöötamine, testimine, tutvustamine, arendustegevus, katsetamine, tehnoloogia turustamine;
- programmi kaasrahastamismeetmed.

2.2.4 **Kaudsete toetuskõlblike kulude** kindlaksmääramisel kohaldatakse kindlasummalist makset, milleks on 20 % otsestest toetuskõlblikest kogukuludest; vajadusel võib tööprogramm võimaldada rakendada ka kindlasummaliste maksete vormi või ühikuhindade astmikku.

2.2.5 Selleks kehtivad järgmised osalemistingimused

2.2.5.1 Meetmes osaleb vähemalt kolm õigussubjekti.

— Igal kolmel õigussubjektil on asukoht liikmesriigis või assotsieerunud riigis.

— Kõigil kolmel õigussubjektil on asukoht erinevas liikmesriigis või assotsieerunud riigis.

— Kõik kolm õigussubjekti on artikli 7 tähenduses sõltumatud.

2.2.5.2 Erandina on järgmistel juhtudel eelduseks, et osaleb ainult üks õigussubjekt, kelle asukoht on liikmesriigis või assotsieerunud riigis:

- a) Euroopa Teadusnõukogu (ERC) eesliini teadusuuringute meetmete puhul,

⁽²⁾ COM(2011) 48 final ja ELT C 318, 29.10.2011, lk 121.

- b) VKEdele mõeldud vahendi kasutamisel,
- c) programmi kaasrahastamismeetmete korral,
- d) tööprogrammis või töökavades ettenähtud erijuhtudel ning
- e) koordineerimis- ja toetusmeetmete ning koolitus- ja liikuvusmeetmete kasutamisel.

2.2.6 Hindamismenetlus

2.2.6.1 Esitatud taotlusi hinnatakse järgmiste kriteeriumide põhjal:

- a) tiptase;
- b) mõju;
- c) rakendamise kvaliteet ja tõhusus.

2.2.6.2 ERC eesliini teadusuuringute taotlusi hinnatakse üksnes tiptaseme kriteeriumi alusel.

2.3 Eriprogramm

2.3.1 Kuigi teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse 7. raamprogrammis kasutati mitmeid eriprogramme (nt „Koostöö” või „Võimekused”), teeb komisjon siitpeale ettepaneku vaid ühe eriprogrammi kasutamiseks, mis hõlmab allprogrammide vormis erinevaid rahastamisesmärke ja toetusstruktuure.

2.3.2 Neli allprogrammi:

I. „Tiptasemel teadus”, mille alla kuuluvad

- i. eesliini teadusuuringud (ERC),
- ii. tulevaste ja kujunemisjärgus tehnoloogiate uurimine,
- iii. Marie Curie nimelised meetmed ja
- iv. Euroopa teadustaristu.

II. „Juhtpositsioon tööstuses”, mille alla kuuluvad

- i. info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad,
- ii. nanotehnoloogia,
- iii. materjalid,
- iv. biotehnoloogia,
- v. tootmine ja töötlemine ning
- vi. kosmosevaldkond.

Lisanduvad parem juurdepääs riskifinantseerimisele ja uuenduslikkuse suurendamine väikestes ja keskmise suurusega ettevõtetes.

III. „Ühiskonnaprobleemid”, mille alla kuuluvad

- i. tervishoid, demograafilised muutused ja heaolu,
- ii. toiduga kindlustatus ja toiduainete ohutus, säästev põllumajandus, mere- ja merendusuringud ja biomajandus,
- iii. kindel, puhas ja tõhus energia,
- iv. arukas, keskkonnahoidlik ja integreeritud transport,
- v. kliimakaitse, ressursitõhusus ja toorained,
- vi. kaasavad, uuenduslikud ja turvalised Euroopa ühiskonnad.

IV. „Teadusuuringute Ühiskeskuse meetmed väljaspool tuumaenergiavaldkonda” eesmärgiga parandada poliitiliste otsuste langetamise teaduslikke aluseid, selgitada ühiskondlike muutuste aluseks olevaid loomulikke protsesse ning uurida uusi teadus- ja tehnoloogiavaldkondi.

(Teadusuuringute Ühiskeskuse meetmed tuumaenergiavaldkonnas on esitatud Euratomi programmi käsitlevas osas).

2.4 Euratomi programm 2014–2018

2.4.1 Nimetatud programm hõlmab teadustegevust tuumaenergia (tuumasüntees ja tuumade lõhustamine) ja kiirguskaitse valdkonnas. Erandina senisest tavast esitatakse programm mitte otsuse, vaid määruse vormis. See peaks kaasa aitama „Horisont 2020” strateegiliste eesmärkide täitmisele (punkt 2.1.2). Vastavalt Euratomi asutamislepingule on programmi kestus viis aastat, seega lõpeb see aastal 2018.

2.4.2 Euratomi programmi kaudsed meetmed käsitlevad:

- a) tuumasüsteemide ohutut toimimist,
- b) lõplike tuumajäätmete käitlemise võimalusi,
- c) tuumaalase pädevuse arendamist ja säilitamist (tuumade lõhustamine),
- d) kiirguskaitse parandamist,
- e) tuumasünteesialast arendustegevust olemasolevate ja tulevaste katserajatiste abil,
- f) sel eesmärgil materjalide, tehnoloogiate ja projektide väljatöötamist,
- g) innovatsiooni ja tööstuse konkurentsivõime edendamist,
- h) teadustaristute kättesaadavust ja kasutamist.

2.4.3 Kaudsete meetmete rakendamisel toetavad komisjoni nõuandvad komiteed.

2.4.4 Otsesed meetmed puudutavad Teadusuuringute Ühis- keskuse teadus- ja arendustegevuse programmi.

2.4.5 ITERi kohta esitatakse eraldi otsus, kuna seda projekti rahastatakse väljaspool mitmeaastast finantsraamistikku.

3. Komitee üldised märkused

Komisjoni esitatud dokumentide mahu tõttu saab komitee käsit- leda vaid piiratud arvu tema jaoks põhimõttelise tähtsusega näivaid punkte.

3.1 Üldine nõustamine

Komitee tervitab ja toetab komisjoni ettepanekuid kui Euroopa 2020. aasta strateegia olulisi osi. Ta näeb neis õnnestunud üldkontseptsiooni. Ta täheldab, et mitmeid tema varasematest soovitustest (näiteks lihtsustamise⁽³⁾, rohelise raamatu⁽⁴⁾ ja innovaatilise liidu kohta⁽⁵⁾) on arvesse võetud, ning ta viitab seetõttu ka nendele arvamustele ja nendealastele soovitudele. Mõnedes aspektides näeb ta siiski veel vajadust täiendada, selgi- tada ja parandada.

3.2 Prioriteedid, eelarve, eesmärk 3 % ja mitmekordistav mõju

3.2.1 Teadusuuringud, arendustegevus ja innovatsioon määravad tulevikus Euroopa koha maailmas; seetõttu on oluline neid tunduvalt rohkem tähtsustada mitte ainult komisjonis, vaid eelkõige ka liikmesriikides. Komitee täheldab rahuloluga, et raamprogrammi „Horisont 2020” eelarve väljendab tõepoolest komisjoni soovi näidata teadusuuringute ja innovatsiooni ning nende jaoks vajalike investeeringute senisest suuremat tähtsust. Kuna eelarve järgib komitee korduvaid soovitusi, toetatakse seda täielikult. Sellele vaatamata on praegu kavandatava eelarve maht väiksem kui selgitatud eesmärk 3 % ning arvestades ambitsioo- nikaid teadusuuringute ja innovatsiooni alaseid eesmärke erapoolest seisukohast ikka veel ebapiisav; sellegipoolest tunnustab komisjon seda kui saavutatavat kompromissi olukor- ras, kus esinevad ka muud piirangud.

3.2.2 2002. aastal sõnastas nõukogu Barcelona kohtumisel, kus kujundati 2010. aastal jõustuvat Lissaboni strateegiat, peamiselt liikmesriikide toetuspoliitikale ja tööstusele suunatud eesmärgi 3 %. Ta ütles, et 2010. aastaks peavad liikmesriigid kasutama 3 % sisemajanduse koguproduktist uurimis- ja arendustegevuse jaoks; ühe kolmandiku sellest eraldavad riigiasutu- sed, kaks kolmandikku tööstus. Seda eesmärki pole seni saavutatud ei Euroopa riikide keskmisena ega ka enamikus liik- mesriikides. Seetõttu kaasati see nüüd uuesti Euroopa 2020. aasta strateegiasse.

⁽³⁾ Vt iseäranis ELT C 48, 15.2.2011, lk. 129.

⁽⁴⁾ COM(2011) 48 final ja ELT C 318, 29.10.2011, lk 121.

⁽⁵⁾ ELT C 132, 3.5.2011, lk 39.

3.2.3 Programmis „Horisont 2020” sätestatud toetuspoliitika mõju peab olema mitmekordistav, et vähemalt seekord eesmärk 3 % saavutada. Kahjuks on vaatamata üldnimetatud eelarvekas- vule endiselt kaheldav, kas mitmekordistav mõju on selleks piisavalt tugev. Ühenduse üldelarve moodustab umbes ühe protsendi selle liikmesriikide sisemajanduse koguproduktist. Sellest eraldatakse „Horisont 2020” jaoks kavandatavasse eelarvesse napilt 9 % suurune osa. Kvantitatiivne mitmekordistav mõju on endiselt väiksem kui 1:30! Kavandatavat eelarvet tuleb seega vaadelda kui olulist esimest sammu tegelikult vajaliku toetusemäära suunas; seda ei tohi niisiis mingil juhul vähendada.

3.3 Lihtsustamine ja järjepidevus

Komitee toetab iseäranis neid meetmeid, mille eesmärk on liht- sustada menetlusi⁽⁶⁾, millele komitee on juba pikemat aega hoiatavalt viidanud. Seda on keeruline saavutada, kuna arves- tama peab lihtsuse, üksikjuhtude õiglase lahendamise ja samuti nõutud järjepidevuse saavutamise, mida tuleb vajadusel veel täpsemalt reguleerida. Kindlasti ei tohi tagasi pöörduda liigselt keerukate ja aeglaste menetluste juurde.

3.4 Tegutsemisvabadus ja paindlikkus

Komitee avaldab heameelt, et peale lihtsate eeskirjade võimaldab programmi ülesehitus ja eelarve ka piisavalt paindlikkust ja tegutsemisvabadust (eriprogrammi I pealkiri, artikkel 6 „Eel- arve”). Eriti tähtis on seetõttu nendega seotud tulevaste otsuste, iseäranis programmikomiteede olulisuse selgitamine.

3.5 Valitsemine

Komitee toetab vastavaid (dokumendi COM(2011) 809 final) punktis 21 nimetatud komisjoni põhjendusi ja eesmärke, iseäranis alt-üles protsesside rõhutamist. Samuti toetab ta eesmärki suhelda eriprogrammide prioriteetide seadmisel korra- päraselt lõppkasutajate, kodanike, tööturu osapoolte ja kodani- küühiskonna organisatsioonidega.

3.5.1 Komitee arvates tuleb komisjoni väga üldiseid seisu- kohti siiski täiendada **põhjalike ja täpsete andmetega** ja täpsustada programmi kulgu ning seejuures tehtavaid otsuseid, (ka eelarve) liigitust ja teemasid. Vajalikud valitsemistavad peavad piisavalt selgitama, millises mahus, milliste struktuuride kaudu ja millistel otsustustasanditel (nt programmikomiteed) osalevad asjaomased sidusrühmad ja kodanikuühiskonna esin- dajad tasakaalustatud viisil nendes protsessides ja tööprogram- mides. Nimelt tuleb komisjoni arvamuse kohaselt tööprogram- midesse üle viia mitte ainult teemad, vaid ka üksikasjalikud eeskirjad eelarve, rahastamisvahendite, toetuse mahu ja vajadusel allhangete kohta nt Euroopa Tehnoloogiaplatformidele, artikli 185 kohaste algatuste kohta jne.

⁽⁶⁾ Vt allmärkus 3.

3.5.2 Pidades silmas komisjoni ettepanekus kirjeldatud kavatsust kasutada selleks ka täitevameteid või teisi välisstruktuure vastavalt kodukorra artiklile 55, on vaja selgitada ka nende osa, volitusi ja järelevalvet.

3.5.3 Komitee soovib selgitada neid küsimusi kooskõlastamisprotsessi käigus, milles osalevad kõik sidusrühmad, esitada tulemused lisatud dokumendis ja konsulteerida seejärel ka komiteega. Samal ajal hoiatab ta selle eest, et selle kujundamisprotsessi käigus – iseäranis tööprogrammide tasandil – ei jõutaks uuesti ringiga tagasi senise (üle)reguleerimise ja keerukuse juurde (vt ka punkt 3.3). **Seniste menetluste järjepidevusest tohib vaid niivõrd kõrvale kalduda, kuivõrd see osutub lihtsustamise käigus vältimatuks.**

3.6 Kattumine

Eriprogrammi allprogrammide üksikud alateemad ja küsimused võivad kattuda, mis ühelt poolt suurendab veelgi paindlikkust, teisalt võib aga tulemuseks olla prioriteetide muutumine ja ülevaatlikkuse kadumine ning liigitamiskasused. Nii võivad nt allprogrammidest „Tippasemel teadus” või „Juhtpositsioon tööstuses” kanduda otsustava tähtsusega arusaamad või impulsid allprogrammi „Ühiskonnaprobleemid”.

3.7 Vahearuanne

Siinkohal soovib komitee, et lisaks pärast nelja aasta möödumist ette nähtud vahehindamisele (analoogselt dokumendiga COM(2011) 52 final) võiks komisjon juba kaks aastat pärast programmi algust esitada vahearuanne, mis kirjeldab komisjoni ja sidusrühmade vaatepunktist seni läbiviidud tegevusi ja sealjuures saadud kogemusi – iseäranis seoses valitsemistavade, mille kohta komitee siin hoiatuse tegi.

3.8 Eelarve soovituslik jaotus

Esitatud piiranguid arvestades tervitab komitee ka kavandatavat eelarve soovituslikku jaotust ning eelarvehendite jaotamist üksikutele allprogrammidele ning nende alateemadele, iseäranis kehtib see ka väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete toetamise ning ühiskondlike probleemide ja küsimuste kohta – kolme erandit käsitletakse hiljem (punktid 4.3, 4.2.1 ja 4.2.2). Peale selle peaks aga selgelt nähtav olema, milline tähtsus on riiklike ja piirkondlike programmide (nt uue ERA-Net-süsteemi) koordineerimisel võrreldes teadusuuringute otsese rahastamisega.

3.9 Teadlaseamet

Punktis 22, mis käsitleb raamprogrammi ettepanekus esitatud kaalutlusi, rõhutab komisjon: „Programm „Horisont 2020” peaks parandama teadlaseameti ligiõmbavust liidus.” Siiski

tunneb komitee puudust konkreetsetest andmetest, milliseid meetmeid on vahepeal võetud, et järgida konkurentsivõime nõukogu 2. märtsi 2010. aasta järeldusi⁽⁷⁾ ning noorte teadlaste mitterahuldavat sotsiaalset olukorda tööpoolest parandada (põhjalik seletus teema 6. peatükis).

3.10 Määrus või otsus

Komiteele jääb arusaamatuks ning ta ei leia ka ühtegi komisjoni seniste kogemustega seotud põhjendust, miks komisjon nõuab subsidiaarsuse printsiibi rakendamist või lubab senistest tavadest kõrvale kalduda ning teha kahe komisjoni esitatud dokumendi puhul ettepanek mitte otsuse, vaid määruse vastuvõtmiseks. Komitee soovib järgida senist tava, välja arvatud juhul, kui komisjonil õnnestub esitada mõistetav õiguslik põhjendus.

3.11 Komisjoni kooskõlastatud tegutsemisviis

Euroopa teadus- ja innovatsioonipoliitikas on mitmeid aspekte, mille puhul on nõutav kooskõlastatud, koostööaldis ja tõhus tegutsemisviis mitte ainult komisjoni ja liikmesriikide vahel, vaid ka mitmete komisjoni volinike, peadirektoraatide ja teenistuste vahel. See hõlmab hariduspoliitikat, teadlaste sotsiaalset olukorda, struktuurifonde, ühtekuuluvuspoliitikat, tööstus- ja konkurentsipoliitikat, energiapoliitikat, tervishoiupoliitikat, keskonnepoliitikat jne. Komitee julgustab komisjoni suurendama sellealaseid pingutusi ja töötama välja selleks vajalikud menetlused ja vahendid.

3.12 Pädevad ametnikud

Komitee kordab⁽⁸⁾ oma tungivat soovitusi, et toetusorganisatsioonides, iseäranis aga ka komisjonis (või kavandatavates täitevametes) töötaksid teaduslikus plaanis silmapaistvad ja pädevad ametnikud, kes tunnevad juba pikemat aega asjaomast valdkonda, selle eripärasid ja oma kindlat kogukonda kõige paremini ja on sellega seotud ka tulevikus. Teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas on töötajate pidev vahetumine väga ebasoodne!

3.12.1 Pädevuse ja kohustuste säilitamine

Lisaks on komitee on mures, et kavandatud suundumuse tõttu kanda senised teadus- ja uuendustegevuse edendamise ülesanded ja tegevus komisjonilt üle agentuuridele võib komisjon kaotada oma pädevuse ja hindamisvõime ega suuda enam piisavalt kõnealuse teemaga sisuliselt tegeleda. Kuid see on tingimata vajalik, et komisjon saaks teadusuuringute, arendustegevuse ja innovatsiooni olulist teemat poliitilisel tasandil asjatundlikult, edukalt ja pühendumusega esindada. Vastasel juhul läheks kaduma hapra kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi otsustav kaaluks.

⁽⁷⁾ Järeldused teemal „Teadlaste tööalased võimalused ja liikuvus.” Nõukogu 2 999. istung (konkurentsivõime), Brüssel, 1.–2. märts 2010.

⁽⁸⁾ ELT C 44, 16.2.2008, lk 1.

3.13 Edasised meetmed – 2020. aasta strateegia

Programm „Horisont 2020” on komitee arvates vajalik ja otsustava tähtsusega 2020. aasta strateegias. Seda tuleb aga täiendada edasiste oluliste komisjoni ja veelgi enam liikmesriikide meetmetega. Selleks viitab ta oma 2020. aasta strateegiat puudutavatele algatustele. Iseäranis puudutab see võimekate ja uuendusmeelsete majandus-⁽⁹⁾, sotsiaal- ja haridussüsteemide loomist või kujundamist kõigis liikmesriikides.

4. Komitee erimärkused

4.1 Sotsiaal- ja humanitaarteadused, hariduspoliitika ja innovatsioon

Komitee väljendab heameelt selle üle, et teadusuuringud ja innovatsioon sotsiaal- ja humanitaarteaduste valdkonnas kaasatakse programmi „Horisont 2020” kõigisse üldeesmärkidesse. Ta peab sealjuures nimetatud teemasid asjakohaseks ja oluliseks ning avaldab heameelt nende tähtsuse üle programmis. Lisaks soovib ta rohkem tähtsustada pingutusi tõhusama haridussüsteemi väljatöötamise nimel kõigis haridusastmetes. Tegu on olulise, tähtsa ja keskse ülesandega, mis aitab edendada ja kasutada võimekusi ELis viisil, mis on kõige edukam ja on suunatud kindlate võimete arendamisele. „Horisont 2020” konkreetset eesmärgid on koolitada ülikoolides välja piisavalt palju kvalifitseeritud spetsialiste. Selle saavutamiseks tuleb alustada tegevust aga juba koolides!

4.2 Ühiskonnaprobleemid

Komitee toetab ühiskonnaprobleemide loetelu, kuid soovib siiski esile tõsta järgmisi valdkondi:

4.2.1 Energia- ja kliimaprobleemid

Prioriteetide seadmisel allprogrammi „Ühiskonnaprobleemid” raames soovib komitee, pidades silmas äärmiselt auhahnet eesmärki⁽¹⁰⁾, kujundada meie senine energiavarustus 2050. aastaks täielikult ümber ning minna üle säästlikule vähese süsihappegaasiheitega tehnoloogiale, näidata selle teema oluliselt suuremat tähtsust ka eelarves⁽¹¹⁾. Seni lahendamata probleem on eelkõige piisavalt mahukad ja taskukohase hinnaga energiasalvestid ja puhvertehnoloogiad kõikuva tootlikkusega tuule- ja päikeseenergia jaoks, samuti raskeliikluse ning õhu- ja meretranspordi pikaajaline varustamine kütusega. Kuid ka mõju majandusele ja ühiskonnale vajab süvendatud uurimist.

4.2.2 Ühiskonna ja ettevõtjate innovatsioonivõime

Lisaks soovib komitee lisada ühiskonnaprobleemide nimekirja tähtsa teema, milleks on ühiskonna ja ettevõtjate innovatsioonivõime. **(Miks ei pärine GOOGLE või FACEBOOK Euroopast? Miks ei ole kõigil liikmesriikidel võrdset võimekas valitsus- ega majandus- ja sotsiaalstruktuur?).** Nimetatud teema on küll kokkuvõtlikult esitatud komisjoni ettepanekus

(vt punkt 2.3.2 – III – vi) eesmärgi „Kasav, innovaatiline ja turvaline ühiskond” all, kuid komitee arvates ei ole seda, arvestades selle teema suurt ühiskondlikku ja majanduslikku tähtsust, piisavalt käsitletud. Tegu on siiski põhiteemaga „Innovaatiline liit”⁽¹²⁾ (punktis 2.3.2 – III – vi peaks lühendatud pealkiri olema: „Kasav ja turvaline ühiskond”).

4.3 VKEd ja mikroettevõtjad innovatsiooni teostajatena

Komitee avaldab heameelt parandusettepanekute üle VKEde toetamiseks. Ta peab seda Euroopa 2020. aasta strateegia üldkontseptsiooni oluliseks osaks ja viitab siinkohal ka oma arvamustele innovaatilise liidu kohta⁽¹³⁾. Komitee rõhutas, et „siiski tuleks uuesti kaaluda väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete määratlust ja osatähtsust, sest info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite kaudu tekkinud uued võimalused võrgustike loomiseks on suurendanud mikroettevõtete ja isegi üheinimese ettevõtete tähtsust. Võib-olla tuleks kaaluda ka nende erinevust vabadest elukutsetest.” Komitee väljendab heameelt komisjoni antud teabe üle, mille kohaselt nii juba toimitakse. Lisaks rõhutab komitee 7. peatükile viidates, et VKEde jaoks on eriti tähtis, et neid teavitataks tõhusalt ja arusaadavalt raamprogrammi „Horisont 2020” erinevatest rahastamisvahenditest ning juurdepääsust nendele. Seetõttu oleks soovitatav konsultatsiooniteenistuste olemasolu, kellele saaks suuliselt küsimusi esitada.

4.4 Ülikoolid

Komitee avaldab heameelt osalemise ja levitamise eeskirjades sisalduva võimaluse üle saada toetust 100 % ulatuses otsestest toetuskõlblikest kogukuludest. Selles näeb ta eeliseid teadlaste ja teadlasterühmade jaoks, kes töötavad ülikoolides loodus-, tehnika- ja humanitaarteaduste alal. See soodustab komitee poolt korduvalt meelde tuletatud eesmärgi täitmist, milleks on luua ja ülal pidada ELis maailmatasemel ülikooli. Ka Matiasse raportit (Euroopa Parlament, A7-0302/2011) silmas pidades vajavad need meetmed lisatoetust ühtekuuluvuspoliitika vahenditest, et suurendada vajalikku suutlikkust nendes liikmesriikides, kes ei ole seni raamprogrammis piisavalt osalenud. Sellele vaatamata on nimetatud eesmärgi saavutamiseks vaja veel teisigi olulisi meetmeid, mille käsitlemine ületaks käesoleva arvamuse piire.

4.5 Teadustaristud

Korduvalt on rõhutatud, et komitee peab laiaulatuslikke taristuid otsustava tähtsusega abivahenditeks tehnoloogiliste ja teaduslike uuringute teostamisel ja tippsaavutusteni jõudmisel, mis muidu üldse võimalikud ei oleks. Sellest tuleneb ka nende suur ligiõmbavus ja hea maine nii koostöö jaoks Euroopas kui ka maailmatasemel inseneride ja teadlaste silmis⁽¹⁴⁾. Lisaks ületavad suurte taristute kasutusvõimalused üksiku liikmesriigi võimalusi ja vajadusi, mis viib tihti mitme liikmesriigi partnerluseni taristute loomisel ja kasutamisel.

⁽⁹⁾ Teabe saamiseks vaata nt. <http://www.worldbank.org/>.

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 885 final.

⁽¹¹⁾ ELT C 21, 21.1.2011, lk 49.

⁽¹²⁾ ELT C 132, 3.5.2011, lk 39.

⁽¹³⁾ ELT C 132, 3.5.2011, lk 39.

⁽¹⁴⁾ ELT C 182, 4.8.2009, lk 40.

4.5.1 Subsidiaarsuse põhimõte

Sellised taristud on seega parim näide ühise rahastamise kohta subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt. Seetõttu avaldab komitee kahetsust, et kõnealune silmapaistev formaalne ja sisuline tähendus ei kajastu kavandatavas eelarve soovituslikus jaotuses. Ta soovib seetõttu vähendada soovitusliku eelarve ülejäänud kategooriate rahastamist (välja arvatud VKEd!) vastavalt 2–2,5 % võrra ning lisada saadud summa taristuid puudutavale eelarvele. See on veelgi vajalikum, kuna nimetatud rea alla kuuluvad ka olulised ja alles tuntuks koguvad elektroonilised taristud.

4.5.2 Tegevuskulud

Lisaks soovib komitee, et komisjon võiks projektitoetuse raames katta ka taristute tegevuskulud; ta palub komisjonil selgitada, kas see on tõepoolest kavas.

4.6 Võtmetehnoloogiad

Nagu komitee seda korduvalt on rõhutanud⁽¹⁵⁾, on võtmetehnoloogiate väljatöötamine, valdamine ja turustamine otsustava tähtsusega valdkonnaülene ülesanne, mille abil tugevdada ühelt poolt ELi tööstuse konkurentsiseisundit ning teisalt lahendada ühiskonnaprobleeme nagu jätkusuutlik energiavarustus või tervishoid. Komitee avaldab seega heameelt, et kõnealusele teemale osutatakse vastavat tähtsust, kuna võtmetehnoloogiad on lisaks ka teadusasutuste ja tööstuse vahelise koostöö, s.t avaliku ja erasektori partnerluse arendamise tõhusaks edendajaks. Eriti tähtis on selles valdkonnas programmiosa FET-Open.

4.7 Arveldusmenetlus I

Komitee kiidab heaks, et tunnustatakse liikmesriikides tavapäraselt kasutatavaid teadusasutuste ja ettevõtjate arveldusmenetlusi (nt tunnihinna arvutamine tööstuses). Selles peavad sisalduma ka kõik kulud, mis tekivad käibemaksu rakendamisest.

4.8 Arveldusmenetlus II

Komitee avaldab heameelt ka olulise lihtsustuse üle, mis tuleneb osalemiseeskirjades esitatud 100 % / 20 % või 70 % / 20 % suurusest toetusmäärast (nende mõistete selgituseks vaata punkte 2.2.3 ja 2.2.4). Ilma et see vähendaks haldusliku poole suurt eelist, võib see erinevatele osalejarühmadele praegu kehtivate määradega võrreldes olla kohati rahaliselt kasulik, kohati aga ka kahjulik. Komitee soovib seetõttu kõigepealt antud teemat uurida ja vajadusel otseste kulude toetusmäärasid hiljem tõsta.

4.9 Hanked – eriolukord

Teadustaristute ja suurrajatiste ehitamisel on tööstuse ülesandeks tihti uudsete, äärmiselt keerukate ja nõudlike üksikosade väljatöötamine ja ehitamine. Seejuures tuleb kokku puutuda tehniliselt tundmatuga ning tekkida võivad kindlad probleemid

olukorrad, mida kirjeldatakse komitee arvamuses teadmussirde kohta⁽¹⁶⁾. Seal soovib komitee „vaadata läbi senised kogemused ELi ja liikmesriikide kehtivate riigiabi, eelarve-, hanke- ja konkurentsieskirjade kasutamisel selles osas, kas nad teenivad eesmärki säilitada ja kasutada parimal viisil tööstuses selliste tellimuste käigus omandatud oskusi ja eriteadmisi Euroopa konkurentsivõime hüvanguks, aga ka vastavate järgnevate tellimuste täitmiseks.”

4.10 Tööstus- ja konkurentsipoliitika uued lähenemisviisid

Tuleks järele mõelda tööstus- ja konkurentsipoliitika uute lähenemisviiside üle. Seejuures on küsitav, kas komisjoni poolt juba esitatud ettekujutus kommertskasutusele eelnevatest hangetest („Precommercial Procurement“) kirjeldab sobivat vahendit. Komitee näeb siin ühelt poolt ohtu, et hirmust teadusmonopolide tekke ees loobutakse pigem täielikult kõrgetest positsioonidest ja tipp-saavutustest tööstuses. See oleks suur viga. Komitee näeb teisalt aga ka ohtu, et liiga kaitsvate meetmete tõttu, mis avaldavad teadusuuringutele kahju, ei saada parimat toodet, kuna see on kättesaadav ainult väljaspool Euroopat. Seetõttu soovib komitee, et teaduspoliitika, innovatsioonipoliitika ja tööstuspoliitika erinevad, kohati üksteisele vasturääkivad eesmärgid ja nõudmised tehtaks kindlaks ning neid arutataks ja selgitataks erinevate sidusrühmadega – võimalik, et üksikjuhtudel osutuvad vajalikuks isegi erandlikud eeskirjad (vt punkti 4.9).

4.11 Tõhus projektimaht

Suundumust luua aina suuremaid struktuure, nagu näiteks ühised tehnoloogiaalased algatused, teadus- ja innovaatikakogukond ja nüüd ka tulevaste ja kujunemisjärgus tehnoloogiate juhtalgatus, tuleks jälgida perspektiivitundega. Seda seetõttu, et nende puhul tuleb kasutada aina rohkem ressursse ning teha rohkem tööd süsteemi haldamise ning mahukate ühtlustamisprotsesside nimel; nendest ei tohi mingil juhul kujuneda Paabeli torni ehitamine.

4.11.1 Ühisprojektid peamise vahendina

Ressursside ühendamise võib küll olla positiivne, kuid alates teatud mahust on selle tulemuseks aga samaaegselt väiksemate osalejate raamprogrammist väljatõrjumine, kuna viimastel puudub selleks vajalik mahukas juriidiline ja administratiivne tugi. See puudutab eelkõige VKEsid ja ülikoolide uurimisrühmi. **„Horisont 2020“ peamiseks vahendiks peaksid seega jääma ülevaatlilikud ühisprojektid, mille osalejate arv on hästi hallatav.**

4.12 Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut EIT

Kuna Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituuti rahastatakse raamprogrammi „Horisont 2020“ eelarvest, peab komitee selle tegevust samaviisi strateegia osaks, mida järgib „Horisont 2020“; komitee soovitusel hõlmavad seega ka seda valdkonda. Üksikasjade kohta koostatakse sel teemal eraldi arvamus⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ ELT C 218, 11.9.2009, lk. 8, punkt 1.8 ja 5. peatükk.

⁽¹⁷⁾ COM(2011) 822 final ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus EIT strateegilise kava kohta (Vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 122).

⁽¹⁵⁾ ELT C 48, 15.2.2011, lk 112.

4.13 Hindamiskriteeriumid

Punktis 2.2.6 esitati komisjoni väljapakutud hindamis-⁽¹⁸⁾ ja valikukriteeriumid – **tipptase, mõju, kvaliteet ja tõhusus**. Seda peab komitee õigeks juhul, kui selle käigus ei õõnestata tipptaseme kõrgemat tähendust, mis on igal juhul tippsaavutuste tähtsaim kriteerium. Eesliini teadusuuringute puhul hoiatab komitee kõige enam tsiteeritud väljaannete ülehindamise eest, kuna selle tulemuseks on niigi eriliselt kinnistunud uurimisteede veelgi suurem osakaal. Ta kordab oma hoiatust kindla vormiga hindamismenetluste kasutamise kohta.

4.13.1 Iseäranis innovatsiooni rahastamise puhul on hindamisel eriline osa muidugi ka **turuaspektidel**⁽¹⁹⁾. See ülesanne ei ole sugugi lihtne olukorras, kus kogemusi veel pole ning lähenemisviisid on täiesti uued, ning ei vii tingimata ka õigete hinnanguteni, nagu näitavad algsed väärhinnangud näiteks lauarvuti väljatöötamisel.

4.14 Teadusuuringute Ühiskeskus

Komitee tervitab ettepanekuid Teadusuuringute Ühiskeskuse otserahastamise kohta. Ta viitab ühtlasi, et selle tegevusele tuleb kohaldada samu hindamisprotsesse kui teistele osalejatele. Seni, kuni Teadusuuringute Ühiskeskus taotleb kaudset toetust ka eriprogrammist, tuleb jälgida, et tal oleksid täiesti võrdsed võimalused kõigi teiste, komisjoni juurde mittekuuluvate toetusetaotlejate ja sidusrühmadega.

5. Euratom

5.1 Komitee näeb esitatud Euratomi programmi peamiselt – ja õigesti! – järjepideva jätkuna Euratomi programmi 2012–2013⁽²⁰⁾, mille komisjon alles hiljuti esitas ja mida komitee põhjalikult käsitles. Komitee kordab ja kinnitab oma sealset peamist väidet, nimelt „et teadmiste taset tuumatehnoloogiate, nende kasutamise ja tagajärgede osas tuleb säilitada ja arendada. Euratomi teadus- ja arendustegevuse raamprogramm loob Euroopas selle jaoks tänu oma koordineerivale funktsioonile ressursside koondamisel ja ühiste jõupingutuste integreerimisel olulise Euroopa lisaväärtuse.” Komitee kordab veelkord oma seal põhjalikult selgitatud väiteid ja soovitusi. Seoses sellega keskendub komitee siinkohal vaid mõnele valitud punktile. Peamiseks tähtsusega on maksimaalselt turvalised reaktorid, mis toodavad võimalikult lühiajalisi radioaktiivseid jäätmeid.

5.2 Komitee väljendab rahulolu, et tema seal esitatud soovitusel kajastuvad põhijoontes komisjoni programmi ettepanekus:

⁽¹⁸⁾ Vaata eelkõige ELT C 132, 3.5.2011, lk 39, punkt 4.2.

⁽¹⁹⁾ Vaata eelkõige ELT C 132, 3.5.2011, lk 39, punkt 3.7.2.

⁽²⁰⁾ COM(2011) 71 final, COM(2011) 72 final, COM(2011) 73 final, COM(2011) 74 final ja ELT C 318, 29.10.2011, lk 127.

— reaktorite parem turvalisus, pikaajaliste radioaktiivsete jäätmete lõpladustamine, transmutatsioon pikaajalise radioaktiivse toksilisuse vähendamine ning lõhustatavate materjalide kontroll ja kiirguskaitse;

— stressikatsete tulemused;

— arendustööd termotuumasünteesi valdkonnas ning rahvusvaheline suurprojekt ITER;

— spetsialistide koolitamine ja põhiteadmiste andmine koolides.

5.2.1 Komitee kordab⁽²¹⁾ vajadust, ilma et see piiraks üksikute liikmesriikide otsust tuumaenergia poolt või vastu, „arendada ELis võimalikult intensiivselt edasi alustehnoloogiad ja meie teadmisi ohutusküsimustes ning tagada nende olemasolu. Loobumine terviklikest teadmistest oleks ohtlik jaanalinnupoliitika”. Komitee tunneb muret, et nendes liikmesriikides, kus praegu või tulevikus loobutakse tuumaenergia kasutamisest, lähevad neid pädevusi õpetavad erialad ja nende pädevuste edasiarendamine kaduma. Seda tuleks tingimata vältida.

5.3 Euroopa Tuumaenergia Foorum (ENEF)

Mis puudutab tuumareaktoritehnoloogia alaseid küsimusi, toetab komitee iseäranis Euroopa Tuumaenergia Foorumi (ENEF), kelle tegevuses komitee koostöös komisjoniga ise esindajate kaudu osaleb, protseduure ja soovitusi.

5.4 Stressikatsed

Otsus, et kõik ELi tuumaenergiajaamad peavad läbima stressikatsed, oli loogiline järg tsunami põhjustatud reaktoriõnnetusele Fukushima. Niipea, kui kõik nende stressikatsete tulemused on käes, tuleb teha vastavaid järeldusi mitte ainult olemasolevate elektrijaamade kohta, vaid seada vastavad teadusuuringute, arendustegevuse ja tutvustamisega tegeleva EURATOMi programmi esmased eesmärgid.

5.4.1 Erilist tähelepanu tuleks seejuures pöörata võimalike konstruktsiooniülest rike jälgimisele.

5.5 Tuumasüntees

Ühiskonna osades on tekkinud arutelu tuumasünteesiprogrammi teemal, ühelt poolt kuna sellest valdkonnast ei tule 2050. aastaks (tegevuskava ajaline eesmärk) märkimisväärset panust väheses CO₂-heitega energiavarustuse arendamisse, teisalt seetõttu, et rahvusvahelise projekti ITER ehituskulud (komisjoni soovitusel tuleks neid rahastada väljaspool raamprogrammi!) on algsete hinnangutega võrreldes oluliselt suurenenud.

⁽²¹⁾ ELT C 318, 29.10.2011, lk 127, punkt 3.4.

5.5.1 Tegevuskava aastani 2050

Tegevuskava 2050⁽²²⁾ kohta koostab komitee eraldi arvamuse. Tuleb veel rõhutada, et arvestades üleilmset demograafilist arengut ja kogu maailmas suurenevat energiavajadust ei saa üleilmse energiapoliitika küsimusi nende meetmetega, mis tuleb ELis 2050. aastaks võtta, mitte mingil juhul kestvalt lahendada. Seetõttu on tuumasünteesienergia erinevate tehnoloogiate hulgas ainus seni veel kasutamata ja kättesaadav või teadaolev võimalus selle keerulise ülesande lahendamiseks tulevikus.

5.5.2 ITER I

Kuigi Euratomi programmi kuuluvad ainult ITERi (Euroopas toimuvad) teaduslik-tehnilised ettevalmistustööd – ITERi ehituskulud tuleb mujalt rahastada⁽²³⁾ – on õige see, et ITERit tuleb pidada ülemaailmsete tuumasünteesi alaste teadusuuringute ja ka Euroopa Tuumasünteesiprogrammi lipulaevaks. Ilma et see piiraks võimalust ja vajadust parandatud kontseptsioonide ja alternatiivsete võimaluste järele, on ITER otsustava tähtsusega ja kogu maailmas ainulaadne samm tuumasünteesienergia tulevase kasutamise jaoks. ITERis saavutatakse maailmas esmakordselt – positiivse võimsusbilansiga – termotuumasüntees võimsusega 500 megavatti⁽²⁴⁾.

5.5.3 ITER II

Lisaks sellele on ITER aga ka oluliste tööstusriikide **enneolematu suurusega rahvusvahelise koostöö katse. Partnerid on Hiina, Euroopa Liit, India, Jaapan, Korea, Venemaa ja Ameerika Ühendriigid.** Nende huvi osaleda otsustava tähtsusega uute tehnoloogiaelementide arendamisel näitab suuri ootusi veel ühe kasuliku vähese CO₂-heitega energiaallika suhtes. Selle koostöö uudsus ja keerukus on teisalt aga ka põhjus, miks tuli parandada algset ideed, mille kohaselt peaksid üksikule partnerile langevad kogukulud partnerite arvu suurenedes vähenema. Selle partnerluse suur väärtus ei seisne esmajoones kulude vähendamises, vaid teadmiste, ideede ja tipp-tasemel spetsialistide juurdesaamises; lisaks sellele annab see – sarnaselt rahvusvahelisele kosmosejaamale – panuse, mida ei tohi alahinnata, rahvusvahelisse mõistmisesse ja rahu sobitamisse (ITERi algatasid Gorbatšov, Mitterand ja Reagan!). Komitee arvates ei tohi komisjoni lähenemine, mille kohaselt rahastatakse ITERi ehituskulude Euroopa osa väljastpoolt ELi eelarvet, projekti jätkamist kuidagi kahjustada.

5.5.4 Liikmesriikide osalemine – assotsiatsioonilepingud

Oma äsjases arvamuses Euratomi programmi kohta⁽²⁵⁾ viitas komitee nn assotsiatsioonilepingute otsustavale mõjule tuumasünteesiprogrammi aluse ja ideede algatajana ning vahendina liikmesriikide kaasamiseks. Komitee rõhutab oma seniseid väiteid ning hoiatab uuesti selle tähtsa toetuse vähendamise või

kaotamise eest. Lisaks sellele on assotsiatsioonilepingud läbi-proovitud vahend selleks, et tagada komisjoni soovi kohane teadusprogrammide ühine kavandamine⁽²⁶⁾. Seetõttu peavad ka Euroopa Tuumasünteesiprogrammi organisatsioonistruktuuri võimaliku muutmise korral jääma kättesaadavaks tõhusad programmide ühise kavandamise vahendid, et ühenduse tasandil koordineerida ja mõttekalt kaasata liikmesriikide osalevate laborite programme, nii et säiliks ELi senine juhtpositsioon selles uurimisvaldkonnas ja liikmesriikide pakutav vajalik toetus.

6. Euroopa Teadusruum – teadlaste ühine siseturg

6.1 Komisjon lähtub sellest, et Euroopa Teadusruum on 2014. aastaks lõplikult välja töötatud. Seda peab komitee soovitatavaks. Siiski kahtleb ta, et see on saavutatav. Selleks peaksid olema täidetud ühtse siseturu kriteeriumid, nagu näiteks Euroopa Liidu patent või teadlaste ühine siseturg⁽²⁷⁾.

6.2 Toetudes nõukogu 2. märtsi 2010. aasta otsusele⁽²⁸⁾ näeb komitee tungivat vajadust võtta meetmeid, et parandada riiklikes teadusasutustes ja ülikoolides töötavate noorte teadlaste sotsiaalset olukorda, mis on selges vastuolus eesmärgiga muuta teadlase elukutse eriliselt ligitõmbavaks, seda igatahes mitte halvemana näidata kui teisi samaväärseid ameteid.

6.3 Komitee tõdeb, et mõnede liikmesriikide teadusasutused on siinkohal juba teinud mõningaid edusamme ning teevad jõupingutusi edasise arengu nimel. Ta tõdeb samuti, et komisjon teeb jõupingutusi olukorra parandamiseks, kaasa arvatud Marie Curie nimelise programmi ja Erasmuse programmi kaudu.

6.4 Probleemi keskmeks on liikmesriikide avalike teenistuste palgajundus- ja sotsiaalsüsteemid, mille alusel tasustatakse tavaliselt riiklikes teadusasutustes ja ülikoolides töötavaid teadlasi. Need süsteemid lähtuvad tavaliselt katkestamata teenistuskäigust sama tööandja juures, mida nad siis ka tasustavad. Aga just seetõttu ei ole nad sobivad teadus- ja uurimistegevuse konkreetsete eesmärkide jaoks.

6.5 Põhjuseks on, et seejuures ei võeta arvesse ega tasustata ei väga nõudlikku ja ajakulukat valikuprotsessi koos promot-siooniga (doktorikraadi omandamine), mille noored teadlased juba eelnevalt peavad läbinud olema, ega ka tõsiasja, et noorte teadlaste puhul on vähemalt alguses harva tegemist katkematu teenistuskäiguga, vaid hoopis tähtajaliste töökohtadega, mille puhul on harva väljavaateid lepingu pikendamiseks või hiljem püsiva töökoha saamiseks. Lisaks sellele avaldab vägagi õigus-tatud mure edasise tööalase tuleviku ja sellega seotud töökuulu pärast negatiivset mõju mitte ainult teadusesse ja uurimistegevusse pürgivatele töötajatele, vaid ka partnerlussuhetele ja pere loomisele.

⁽²²⁾ Vt allmärkus 10.

⁽²³⁾ Vt ka COM (2011) 931 final, mille kohta komitee koostab eraldi arvamuse.

⁽²⁴⁾ Vaata <http://www.iter.org/>.

⁽²⁵⁾ ELT C 318, 29.10.2011, lk 127, punkt 4.5.1.

⁽²⁶⁾ COM(2008) 468 final ning ELT C 288, 22.9.2009, lk 56.

⁽²⁷⁾ Vaata iseäranis ELT C 44, 16.2.2008, lk 1, punkt 1.3.

⁽²⁸⁾ Vaata allmärkus 1.

6.6 Seda oluliselt kõrgemat sotsiaalset riski ei hüvitata aga vastavalt kõrgema sissetulekuga ega suuremate sotsiaalsete tagatistega. Sama vähe võetakse arvesse seda, et teaduse valdkonnas eduka karjääri tegemiseks on vaja vähemalt teatud määral liikuvust – vastupidi, liikuvust sellistes süsteemides enamasti ei soodustata.

6.7 Liikmesriikide palgakujundusmehhanismid langevad omavahel vähe kokku ning välismaal töötades kogutud sotsiaalseid hüvesid saab harva üle kanda, mis avaldab veelgi tugevamat negatiivset mõju liikmesriikide vahelisele liikuvusele.

6.8 Seetõttu oleks tungivalt vajalik kohandada liikmesriikide palgakujundus- ja sotsiaalsüsteemid teadlaste jaoks nõutud eritingimustele. Kuna seda eesmärki saaks saavutada vaid väga pikaajalise protsessi tulemusel, rõhutab komitee ülal nimetatud nõukogu otsust ning teeb omalt poolt ettepaneku, et komisjon jätkaks jõuliselt oma pingutusi, et luua koos liikmesriikidega sotsiaalfondist rahastatud erifond, mille abil hüvitatakse vastavate täiendavate teenuste kaudu eelnimetatud kahju, mis tekib noortele teadlastele. Nende jõupingutuste puhul tuleks arvesse võtta nii kõrgemat sotsiaalset riski, mille põhjuseks on rida tähtajalisi töölepinguid, kui ka eelkõige liikmesriikide vahelise liikuvuse käigus vähenenud või kadumaläinud sotsiaalseid hüvesid.

7. Kasutajasõbralikkus ja teave – lühiõpik – konsultatsiooniteenistused

7.1 Komitee kordab oma tungivat üleskutset luua toetusvahendite, protsesside, võrgustike ja erialaterminite (nt projektid, teadmish- ja innovaatikakogukond, tehnoloogiaplatvormid, innovatsioonipartnerlused, suurprojektid, rahastamisvahend ERA-NET, ühine programmitöö, Erasmus, Marie Curie, COST, EUREKA jne) paljusust silmas pidades arusaadav ülevaade ja lühikirjeldus, mis on ka internetis kättesaadav ning mille abil on selgelt mõistetavad üksikud vahendid, nende eeldused ja eesmärgid jne. See aitaks oluliselt kaasa lihtsustamisele ja läbiipaistvusele, mis võiks väga hästi toimivat portaali CORDIS suurepäraselt täiendada.

7.2 Ta soovitab seejuures piirduda tähtsaima teabega ja loobuda reklaamist või põhjendustest. Isegi siinkohal esitatud dokumentide puhul oleks komitee tundnud kergendust, kui esitatud oleks vähem filosoofilist ja rohkem olulist sisu.

7.3 Ta soovitab lisaks avaldada nimetatud väljaandest versiooni, mis on suunatud spetsiaalselt VKEdele ja nende konkreetsetele vajadustele ja teadmiste tasemele. Peale selle tuleb asutada pädevad konsultatsiooniteenistused, näiteks sel teel, et piirkondlikud organisatsioonid (nagu näiteks kaubandus- ja tööstuskoda) läbivad sobivate seminaridega koolituse ning saavad tegutseda teabebüroodena.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 294/2008, millega asutatakse Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut”

COM(2011) 817 final – 2011/0384 (COD)

ning „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi (EIT) strateegilise innovatsioonikava kohta: EIT panus uuenduslikumasse Euroopasse”

COM(2011) 822 final – 2011/0387 (COD)

(2012/C 181/21)

Raportöör: **Jacques LEMERCIER**

13. detsembril 2011 otsustas nõukogu ja 16. jaanuaril 2012 Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 173 lõikele 3 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmistes küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 294/2008, millega asutatakse Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut”

COM(2011) 817 final – 2011/0384 (COD)

ning

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi (EIT) strateegilise innovatsioonikava kohta: EIT panus uuenduslikumasse Euroopasse”

COM(2011) 822 final – 2011/0387 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 123, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee kiidab üldiselt heaks komisjoni Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi (inglisekeelne lühend EIT) algatuse.

1.2 Komitee on nõus enamiku komisjoni soovitustega, mis koostati huvitatud isikutega konsulteerimise, mõju hindamise ja läbiviidud katseprojektide andmete alusel.

1.3 Ta peab komisjoni algatust positiivseks, sest ta on teadlik Euroopa Liidu mahajäämusest koostöö, teadmiste jagamise ning kõrgetasemeliste teadus- ja haridusinstituutide loimimise küsimustes.

1.4 Kuna teadus üleilmastub ja innovatsioonil on tootmises suur osakaal, siis leiab ta, et tiipataset tuleb toetada.

2. Taustteave

2.1 Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut (EIT, *European Institute of Innovation and Technology*) asutati 2008. aastal.

2.2 EIT loodi komisjoni ettepanekuga nõukogule, mis võeti vastu 22. veebruaril 2006 ja rajati Lissaboni strateegia raames eesmärgiga soodustada majanduskasvu ja luua ELis uusi töökohti.

2.3 Instituudi põhieesmärk on vähendada Euroopa Liidu mahajäämust tehnoloogilisel innovatsioonil põhineva tööstuspoliitika valdkonnas ja edendada Euroopas alusuuringute, teadus- ja arendustegevuse ja innovaatiliste tööstuslike raketuste sünergia, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete ja tööstuste puhul.

2.4 Tippkeskus EIT soovib saada üheks innovatsiooni, teaduse ja kasvu lipulaevaks ELis. Selle eesmärgi saavutamiseks soovib instituut kõrgharidus-, teadus- ja innovatsiooniasutuste nii talituslikku kui geograafilist loimimist.

2.5 See põhimõte on väga lähedane *Massachusetts Institute of Technology (MIT)* põhimõttele, mis püüdleb kolme sektori horisontaalse loimimise poole.

2.6 2008. aasta juunis valiti instituudi peakorteri asukohaks Budapest.

2.7 Instituut ei rahasta otseselt üksikprojekte, vaid osaleb 25 % ulatuses detsentraliseeritud teadmis- ja innovaatikakogukondade ⁽¹⁾ rahastamises.

2.8 Need teadmis- ja innovaatikakogukonnad, mis moodustuvad ülikoolidest, ettevõtetest ja teadusinstituutidest, teevad koostööd innovaatiliste projektidega ja osalevad koos igasuguste kohalike ettevõtjate ja innovatsioonipartneritega 75 % ulatuses kohalike projektide rahastamises.

2.9 Kolm esimest teadmis- ja innovaatikakogukonda valiti välja detsembris 2009. Nende ühispaiknemiskeskused asuvad Prantsusmaal, Saksamaal, Ühendkuningriigis, Šveitsis, Itaalias, Hispaanias, Hollandis, Rootsis, Soomes, Ungaris, Belgias ja Poolas.

3. Komisjoni ettepanekud

3.1 Selles kontekstis peab EIT kujunema teetähiseks ja atraktiivseks keskuseks ülikoolidele, teadusinstituutidele, teadus- ja arendustegevusega seotud ettevõtetele ja eelkõige innovaatilistele väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele, mis on ka peamisteks kvalifitseeritud töökohtade ja uute ametite loojaiks.

3.2 Mõju suurendamiseks ja innovatsiooni edendamiseks uutes valdkondades ühiskonna probleemidele vastamiseks suurendab EIT järkjärgult teadustegevuse rahastamise 2014–2020 raamprogrammi jooksul teadmis- ja innovaatikakogukondade ringi.

3.2.1 Eraldatud eelarveid kontrollitakse ja konkreetsete tulemuste põhjal otsustatakse lõpuks teadmis- ja innovaatikakogukonna jätkusuutlikkuse üle.

3.2.2 EIT tagab uute teadmis- ja innovaatikakogukondade loomisel järkjärgulist lähenemisviisi järgides, et kogemustest saadud õppetunde võetakse nõuetekohaselt arvesse ning et uusi teadmis- ja innovaatikakogukondi asutatakse ainult nendes valdkondades, kus on selged innovatsioonivõimalused ja tipp-tase, millele toetuda vajalike pädevuste ja rahastamise ligi meelitamiseks.

3.3 Seepärast luuakse ajavahemikus 2014–2020 kaks uut teadmis- ja innovaatikakogukondade põlvkonda: nii 2014. kui ka 2018. aastal luuakse kolm teadmis- ja innovaatikakogukonda, mille tulemusel on neid koos olemasoleva kolmega nimetatud ajavahemiku lõpus ELis kokku üheksa (mis tähendab 40–50 ühispaiknemiskeskuse loomist kogu ELis).

3.4 Kindlatele teaduslikele alustele ja uurimistegevusele toetudes võivad teadmis- ja innovaatikakogukonnad koondada partnereid koolitus-, teadus- ja innovatsiooniringkondadest.

Nad kõik suudavad hankida investeeringuid ja panna ettevõtteid võtma pikaajalisi kohustusi, soodustada uusi tehnoloogilisi arendusi ja edendada sotsiaalset innovatsiooni:

— teadmis- ja innovaatikakogukond lisaväärtust loovale töötlevale tööstusele;

— teadmis- ja innovaatikakogukond toidutarneahelale;

— teadmis- ja innovaatikakogukond tervislikke eluviise ja aktiivsena vananemist toetavale uuendustegevusele;

— teadmis- ja innovaatikakogukond majanduse kiirendatud digitaliseerimisega kokku puutuvatele turvalistele ühiskondadele

— teadmis- ja innovaatikakogukond, mis võimaldab kasutusele võtta uued meetodid toorainete uurimise, kaevandamise, töötlemise, ringlussevõtu ja asendamise vallas;

— linnalise liikuvuse teemaline teadmis- ja innovaatikakogukond.

3.5 Detsentraliseeritud teadmis- ja innovaatikakogukondade loomine piirkondlikul tasandil, millega ühendatakse kõik potentsiaalsed kohalikud partnerid, tundub olevat sobivaks vastuseks ELi probleemidele. Kuna eri liikmesriikide teadus-, koolitus- ja tootmissüsteemid on võimatu mõistliku (st lühikese) aja jooksul ühtlustada, sest need küsimused on seotud subsidiaarsusega, siis pakub kogukondade loomine konkreetse lahenduse sellest raskusest üle saamiseks ning tööstuse ja teenuste arendamise poliitika uue mudeli esitamiseks.

3.6 Teadmis- ja innovaatikakogukondadele antav autonoomia töölevõtmise, korraldamise ja rahastamise osas lihtsustab kõige pädevamate ja motiveeritumate uurijate tuvastamist ning peaks soodustama komisjoni poolt ette nähtud kogemuste vahetamist ja rahvusvahelist koostööd.

4. Üldised ja konkreetsed märkused

4.1 Komisjoni pakutud **üldstruktuur** on uuenduslik ja palju lubav. Komitee soovib meelde tuletada oma varasemat arvamust ⁽²⁾ Euroopa Tehnoloogiainstituudi asutamise kohta, sest ta leiab, et selles tehtud üldised märkused kehtivad ka praegu täies ulatuses.

4.2 Rajatavate teadmis- ja innovaatikakogukondade arvu ja programmi keskvust arvestades leiab komitee, et komisjoni eelnõuga eraldatud **eelarve** tähendab tegelikult finantsvahendite külmutamist või isegi suhtelist vähendamist 2020. aastani. Samas pakub EIT Euroopa väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele ja tööstustele keskmises ja pikaajalises perspektiivis sellise jätkusuutliku arengu võimalust, mis suurendab innovatsiooni ja tööhõivet ning seda tuleks soodustada just kõige palju lubavamates valdkondades.

4.3 Teadmis- ja innovaatikakogukondade **rahastamisstruktuur** on kindlasti ettepaneku tugevaks küljeks, sest EIT panustab vaid 25 % ulatuses ja ülejäänud 75 % tuleb partnerettevõtelt, VKEdelt, teaduskeskustelt ja antud valdkonnaga seotud avalikest või erasektori allikatest. See struktuur võimaldab oma paindlikkusega kiirendada hankemenetlust ning üleminekut alusuuringutelt rakendusuuringutele, samuti innovatsiooni, patenditaotluste esitamist ning innovatsiooni turule viivate ettevõtete asutamist või arendamist.

⁽¹⁾ Inglise keeles: *Knowledge and Innovation Communities (KIC)*

⁽²⁾ ELT C 161, 13.7.2007, lk 28.

4.4 Lisaks saavad kohalikud algatused liikmesriikides märkimisväärse paindlikkuse.

4.5 Teadmis- ja innovaatikakogukondade **valitsemissstruktuur** ning selle liikmete regulaarne vahetumine on kindlad plussid. Komitee jagab EIT arengut juhtivat põhimõtet ja leiab, et teadmis- ja innovaatikakogukondade iseseisvus ja autonoomiat tuleb suurema tõhususe tagamiseks hoida ning nende tehtud tööd tuleks hinnata saadud tulemuste põhjal.

4.6 Selle kahetasandilise struktuuri üheks väärtuseks on teadmis- ja innovaatikakogukondade innovaatiliste patentide ja toodete turuleviimise lihtsustamine.

Kiirenevas üleilmastumises, mis nõrgestab traditsioonilist tööstust, toetab komitee ideed, et „tipptaseme” mõiste koolituse ja tootmise valdkonnas on tulevikuväärtus ja konkurentsivõime tõstmise vahend.

4.7 Rohkem kui kunagi varem loob jätkusuutliku arenguga seotud innovaatiliste toodete ja teenuste lisaväärtus ELis kvalifitseeritud töökohti ja hoiab ära tootmise ümberpaiknemise riikidesse, kus tööjõud on odavam.

4.8 Komitee täheldab teadmis- ja innovaatikakogukondade suhtelist tihedust. Komitee sooviks, et pingutataks eelkõige selle nimel, et võimalikult paljudes liikmesriikides loodaks sidemeid laboratooriumite, ettevõtete ja teadusasutustega, et suurendada teadmis- ja innovaatikakogukondade loomepotentsiaali,

inim- ja tehnoloogilist ressursi ning et ei rõhutataks kõrgetasemelise teaduse ja hariduse ebavõrdsust liikmesriikides. Komitee märgib ka, et selle projekti vastu on näidanud huvi rohkem kui 200 partnerit kõigist liikmesriikidest.

4.9 Komitee hindab eriti EIT märgistusega diplomite sisse seadmist, mis lihtsustab teadlaste liikuvust ning (väikeste ja keskmise suurusega) ettevõtete arengut väljaspool nende päritoluriiki.

4.10 Komitee soovib, et instituutidele, ettevõtetele ja potentsiaalsetele partneritele jagataks võimalikult palju teavet, et nad saaksid toetada ja osaleda teadmis- ja innovaatikakogukondade loomises peamistes 2020. aasta strateegias välja toodud valdkondades.

Selle eesmärgi saavutamiseks peab EIT võimalikult kiiresti korraldama nendel teemadel laiaulatusliku reklaamikampaania, et ettevõtted ja võimalikud partnerid saaksid oma partnerlusprojekteid koostada.

4.11 Komitee, kes on teadlik võimalikest riiklike asutuste tasandil olevatest takistustest või isegi vastupanust, kutsub komisjoni üles edendama EIT ja riiklike asutuste põhjalikku dialoogi, et saavutada komitee arvates vältimatu sünergia.

Lisaks toob komitee välja teadus- ja haridusinstituutide juhtide mure, et nende eelarve võib teadmis- ja innovaatikakogukondade arvelt väheneda.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ettevõtete ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõime programm (2014–2020)”

COM(2011) 834 final – 2011/0394 (COD)

(2012/C 181/22)

Raportöör: **Ronny LANNOO**

Kaasraportöör: **Brendan BURNS**

Vastavalt 13. detsembril 2011. aastal ja 24. jaanuaril 2012. aastal otsustasid Euroopa Parlament ja nõukogu Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 114 kohaselt konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ettevõtete ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõime programm (2014–2020)”

COM(2011) 834 final – 2011/0394 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (29. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 142, erapooletuks jäi 6 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab heaks ettevõtete ja väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete (VKEde) konkurentsivõime programmi (COSME) üldised eesmärgid, kuid nendib, et nendes ei võeta siiski arvesse väikeettevõtlusalgatust „Small Business Act” käsitlevas arvamuses⁽¹⁾ sõnastatud nõudeid, eelkõige seoses väikeettevõtetele osutatavate toetus- ja nõustamismeetmete, ettevõtete ülekandmise ning VKEde organisatsioonidega peetava dialoogi ja partnerlusega.

1.2 Komitee nõuab võetavate meetmete nähtavamaks muutmist. Sellega seoses ilmneb kohe kaks probleemi:

— eesmärk: määruse eesmärk on ettevõtete konkurentsivõime. Ettevõtted on vaja muuta suuteliseks konkureerima oma konkurentidega maailmaturul. Komitee on seatud eesmärgiga nõus, kuid kinnitab, et sama oluline on aidata edendada VKEde jätkusuutlikkust kohalikel, piirkondlikel ja Euroopa turgudel;

— vahendid: komitee palub komisjonil koostada seadusandlik ettepanek, mis sisaldaks tööprogrammi, kus on välja toodud konkreetsete meetmed, mida hakatakse rakendada, et vastata kõikide VKEde kategooriate vajadustele ja täita nende ootused seoses praeguse kriisiga.

1.3 Kõik selle rakenduskavaga seonduvad otsused kuuluvad kaasotsustamismenetluse kohaselt parlamendi ja nõukogu pädevusse. Delegeeritud õigusaktide menetlust tuleks kasutada vaid

iga-aastaste tööprogrammide kavandamisel ja rakendamisel, mis koostatakse koostöös liikmesriikide ja VKEde organisatsioonidega.

1.4 Komitee nõuab, et

— programm oleks suunatud kõikidele ettevõtetele⁽²⁾;

— programmi vahendid suunataks kõige olulisematele prioriteetidele: teave, tugi ja nõustamine, turulepääs, rahastamine, kättesaadavus, ELi nõuete ja normidega kohandumine, koostöö ning strateegia „Euroopa 2020” prioriteetide arvestamine (innovatsioon, keskkonnahoidlik majandus ja noorte tööhõive);

— programmis kehtestataks seega ka viies erieesmärk: VKEde toetamine ning neile juurdepääsu tagamine nõustamisele, keskendudes sealjuures väikestele ja mikroettevõtjatele.

1.5 Komitee teeb ettepaneku võtta õigusaktide täiustamiseks neljas meede – eeskätt on oluline luua „Office of Advocacy” süsteem⁽³⁾, mille eesmärk on tagada, et õigusaktides võetaks rohkem arvesse väikeettevõtete probleeme. Ent määratleda tuleb „Office of Advocacy” süsteemi roll ning sidusus teiste tegutsevate organitega, nt VKEde saadikute võrgustikuga. Komitee kinnitab veel kord oma vastuseisu laialdasele erandi kohaldamisele ning soovib kaasata VKEde organisatsioonid seadusandlikku ja otsustamisprotsessi.

⁽¹⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 51–57.

⁽²⁾ Vt allmärkus 1.

⁽³⁾ Vt allmärkus 1.

1.6 Komitee rõhutab, et määruse ettepanekus on partnerlus-põhist juhtimist käsitletud ebapiisaval määral. Komitee ei ole nõus, et selles piirdatakse vaid nõustamisega, ning juhib parlamendi ja nõukogu tähelepanu vajadusele luua kõnealune juhtimine ja tugevdada teiste ELi programmide eeskujul partnerlus-suhteid VKEdes esindusorganisatsioonidega⁽⁴⁾. Komitee nõuab, et loodaks töörühm, mis võimaldaks VKEdes Euroopa organisatsioonidega konsulteerimist COSME programmi kavandamise, rakendamise, järelevalve ja kujundamise kõikides etappides.

1.7 Turulepääsu lihtsustavaid meetmeid käsitleva artikli 9 suhtes nõuab komitee järgmist:

- eristada tuleb ühelt poolt turulepääsu ning teiselt poolt VKEsid puudutavat teavet, nõustamist ja VKEde asutamist;
- liikmesriikides tuleb toetada VKEde organisatsioonide ja riiklike asutuste poolt juba võetud meetmeid;
- kohandada tuleb Euroopa ettevõtlusvõrgustiku ülesandeid ja korraldust, et võrgustik saaks täiendada VKEde organisatsioonide meetmeid ning kaasaks nad oma tegevusse. Võrgustik tuleb muuta nähtavamaks ja selle potentsiaali tuleb täielikult ära kasutada.

1.8 Komitee juhib tähelepanu ebaselgetele seostele kavandatud rahastamisvahendite, programmi „Horisont 2020” ning teiste rahastamisallikate vahel, näiteks need, mis on esitatud määruste ettepanekutes territoriaalse ühtekuuluvuse kohta. Selline olukord tekitab VKEdele raskusi ja seetõttu palub komitee selgitada seoseid nende eri rahastamisvahendite vahel. Kuigi komitee väljendab heameelt asjaolu üle, et eelarvest on 56 % eraldatud rahastamisvahenditele, kutsub komitee komisjon ja parlamenti üles kehtestama kahe instrumendi vahelise osakaalu, avama need kõikidele ettevõtjatele ja igat tüüpi investeeringutele ning koordineerima neid muude sarnaste ELi rahastamisvahenditega, et võimaldada VKEdele valida parim rahastamisvahend. Lisaks nõuab komitee laenu tagamisrahastu eeskirjade ja tingimuste muutmist.

1.9 Komitee nõuab I lisa näitajaid käsitleva teksti läbivaatamist ning nende näitajate väljatöötamist koos VKEde organisatsioonidega. Samuti tuleb läbi vaadata II lisa ning finantsselgitus, kuna neis esineb ebakõlasid ettepaneku tekstiga.

1.10 Komitee soovib parlamendil ja nõukogul programmi toetada ja tugevdada, muutes nähtavamaks programmi sisu, rakendusmeetmed ja prioriteetide rahastamise ning tagades jätkuva partnerluse VKEde Euroopa organisatsioonidega. Programmi 2,5 miljardi euro suurune eelarve tundub selle eesmärgi arvestades siiski üpris ebapiisav. Komitee ei toeta programmi eelarve vähendamise püüdeid ning kutsub parlamenti tungivalt üles omistama sellele pigem suuremat tähtsust.

Komitee hinnangul on just VKEde need, kes toovad ELi majanduskriisist välja ning loovad uusi töökohti.

1.11 Komitee leiab siiski, et programm ei ole piisavalt sihi-teadlik. Komitee leiab, et kavandatud eelarve, mis ulatub 2,5 miljardi euroni ei võimalda rakendada vajalikke meetmeid, mille eesmärk on toetada VKEde jätkuvat tegevust ja arengut. Just VKEde aitavad ELil väljuda kriisist ja loovad uusi töökohti. Komitee on seega vastu asjaomase eelarve vähendamise katsetele. Komitee kutsub Euroopa Parlamenti üles suurendama asjaomast eelarvet konkurentsivõime ja uuendustegevuse programmi praeguse eelarve tasandile, et suurendada eelkõige finantsinstrumentidele kavandatud eelarvevahendeid.

1.12 Komitee palub Euroopa Komisjonil selgitada programmi eelarve jaotust (välja arvatud finantsinstrumenteid) ja kaasata dokumenti täpne selgitus programmi igale valdkonnale eraldatud finantsvahendite kohta.

2. Üldised märkused

2.1 Väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act” läbivaatamist käsitlevas arvamuses⁽⁵⁾ esitas komitee oma prioriteetid seoses ettevõtete ja VKEde konkurentsivõime programmiga (COSME) aastateks 2014–2020. Kahjuks ei võeta COSME programmi ettepanekus neid prioriteete piisaval määral arvesse ning programmi rakendamiseks kavandatud praktilised meetmed ei ole piisavalt selged. Komitee kutsub komisjoni üles esitama komiteele, Euroopa Parlamendile ja nõukogule tegevuskava, mis hõlmaks programmi kogu kestust.

2.2 Komiteed üllatab, et väikeettevõtlusalgatusele „Small Business Act” ei ole isegi viidatud, kuigi just see peaks olema kogu programmi alus. Põhimõtet „ainult üks kord” ei ole üldse mainitud. Vähe on viidatud põhimõttele „kõigepealt mõtle väikestele”, samuti ei ole piisavalt arvestatud VKEde eri kategooriate eripära.

2.3 Konkurentsivõime areneb vastavalt turueeskirjadele ning sõltub ka teistest teguritest, näiteks erinevatest tööjõukuludest, ostujõust, maksusüsteemist, juurdepääsust rahastamisvahenditele või noorte tööalasest konkurentsivõimest. Komitee hinnangul peab COSME programmi prioriteet olema ettevõtete kestev areng, mitte ainult nende konkurentsivõime.

2.4 Lõpuks tuleb COSME programmiga ette näha konkreet-selt väikestele ja mikroettevõtjatele suunatud meetmed.

⁽⁴⁾ Struktuurifonde käsitleva üldmääruse artikkel 5.

⁽⁵⁾ Vt allmärkus leheküljel 1.

2.5 Seoses Euroopa VKEda määratluse väljatöötamiseks läbi viidava analüüsiga 2012. aastal nõuab komitee, et arvesse võetaks VKEda suurt mitmekesisust. Lisaks peaks komisjon teavitama komiteed nimetatud analüüsi tulemustest ning kaasama komitee järetegevusse.

3. Seisukohad määruse ettepaneku kohta

3.1 Põhjendused

3.1.1 Komitee on nõus põhjenduses 10 esitatud taotlustega, kuid lisaks sellele peaks COSME programm ka

— lihtsustama VKEda tegevust ning vähendama nende halduskoormust;

— soodustama strateegia „Euroopa 2020” prioriteetide (näiteks innovatsioon, keskkonnahoidlik majandus ja noorte tööhõive) rakendamist. Komitee tervitab põhjenduse 11 lisamist ettepanekusse, kuna see juhib tähelepanu konkreetset mikroettevõtetele, käsitööga tegelevatele ja sotsiaalsetele ettevõtetele;

— rakendama väikeettevõtlusalgatus „Small Business Act” põhimõtteid ELi poliitikas ja programmides nii riiklikul kui ka territoriaalsel tasandil;

— lisama VKEda vajadused ka teistesse ELi programmidesse ning tagama nende halduseeskirjade kooskõlastamise ja lihtsustamise.

3.1.2 Komitee on arvamisel, et ettevõtete asutamise ja arendamise kõrval tuleks põhjendusse 11 lisada ka ettevõtjatele teise võimaluse andmine, ettevõtete ülekandmine ja omandamine, noorte tööalane konkurentsivõime ning ettevõtjate ja nende töötajate väljaõpe, samuti tuleks viidata füüsilisest isikutest ettevõtjate ja vabakutseliste rollile.

3.1.3 Põhjenduses 12 tuleb märkida, et suurema osa VKEda jaoks on üks põhiprobleeme juurdepääs spetsiaalselt nende jaoks kohandatud nõustamisele. Komitee toetab Euroopa ettevõtlusvõrgustiku põhimõtet, kuid on seisukohal, et selle potentsiaali tuleb täielikult ära kasutada. Mitmed Euroopa VKEd näivad endiselt olevat väheteadlikud selle olemasolust. Euroopa ettevõtlusvõrgustiku pakutavad teenused tuleks võimalikult suures ulatuses rajada VKEda reaalsetele nõudmistele ja vajadustele. Komitee toetab ettepanekut korraldada ümber ettevõtlusvõrgustiku haldamine ning kaasata võrgustiku juhtimisse kõik asjaomased ettevõtjaid esindavad organisatsioonid.

3.1.4 Komisjoni õigust võtta põhjenduses 28 kirjeldatud korra kohaselt vastu delegeeritud õigusakte tuleb piirata programmi rakendamisega seotud aktidele, eeskätt seoses igaaastaste tööprogrammide ja allhanke-eeskirjadega, olles eelnevalt konsulteerinud sidusrühmadega. Euroopa Parlament ja nõukogu peaksid vastu võtma rakenduskava praktiliste meetmete ja konkreetsete osalemiseeskirjadega.

3.1.5 Komitee nõuab, et COSME määrusega rajataks koostöös VKEda Euroopa organisatsioonidega tõeline juhtimissüsteem. Järgida tuleks sellise partnerluse mõtet, mis esitati struktuurifonde reguleeriva üldmääruse artiklis 5.⁽⁶⁾ Väikeettevõtlusalgatus „Small Business Act” kohaselt peavad VKEda organisatsioonid osalema programmi kogu ettevalmistava töö protsessis ning samuti selle iga-aastases rakendamises.

3.1.6 Turism loob ELi majandusele selget lisandväärtust ning COSME programmi raames võetavad toetusmeetmed peaksid hõlmama ka turismitööstust. Komitee palub komisjonil esitada komiteele, parlamendile ja nõukogule konkreetset selle sektori jaoks koostatud ja koostöös VKEda organisatsioonidega välja töötatud rakenduskava. Siiski pakuvad ka mitmed teised sektorid selget lisandväärtust.

3.2 I peatükk. Reguleerimise

3.2.1 Komitee nõuab, et artiklisse 1 lisataks mõisted „mikroettevõtjate”, „käsitööettevõtjate”, „füüsilisest isikust ettevõtjad” ja „vabakutselised”.

3.2.2 Komitee kiidab heaks artiklis 2 esitatud üldesmärgid. Lisada tuleks VKEda pikaajaline areng ja ettevõtete ülekandmise edendamine.

3.2.3 Artiklit 2 tuleks täiustada neljanda üldesmärgiga: väikeettevõtlusalgatus „Small Business Act” põhimõtete ja prioriteetide rakendamine ELi poliitikas ja programmides.

3.3 II peatükk. Erieesmärgid ja tegevusvaldkonnad

3.3.1 Äärmiselt olulised on artiklis 3 esitatud neli erieesmärki. Siiski palub komitee lisada alljärgneva:

— lõike 1 punkti d): parandada juurdepääsu kohalikele turgudele, soodustades eeskätt Euroopa Liidu nõuete ja normide kohandamist väikeste ettevõtjate ja mikroettevõtjate vajaduste ning probleemidega;

— viies erieesmärk: edendada VKEdale toetusmeetmete pakkumist ning parandada nende juurdepääsu nõustamisele.

3.3.2 Komitee kutsub Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles lisama juhtimist käsitleva uue artikli, millega loodaks nõuandev töörühm, kuhu kuuluksid Euroopa eri tüüpi VKEda esindusorganisatsioonid ja mille ülesanne oleks programmi kavandamine, rakendamine ja selle järelevalve ning iga-aastane väljatöötamine.

⁽⁶⁾ Vt allmärkus 1.

3.3.3 Komitee rõhutab vajadust lisada artiklisse 6 järgmised konkreetsed ettepanekud:

- parandada mõjuhinnangute menetluskorda ning kehtestada „Office of Advocacy” süsteem pärast selle rolli ja pädevuste selget määramist;
- kohaldada õigusloomeprotsessis ning strateegia „Euroopa 2020” rakendamisel väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act” põhimõtteid „kõigepealt mõtle väikestele” ja „ainult üks kord”;
- tagada VKEd organisatsioonide kaasamine õigusloomeprotsessi.

3.3.4 Komitee kordab, et ei toeta mikroettevõtjatele üldise erandi kehtestamist ⁽⁷⁾. Komitee toetab VKEd organisatsioonide osalemist õigusaktide kohandamisel mikroettevõtjate vajadustele.

3.3.5 Komitee nõuab, et artiklisse 7 lisataks meetmed, millega edendada ettevõtete ülekandmist ja omandamist. Eeskätt puudutab see äriühingute tulevaste ostjate koolitamist ning noorte õpilaste teavitamist VKEd tegevusest ja sellega seotud võimalustest.

3.3.6 Artikli 9 puhul tuleks eristada ühelt poolt turulepääsu lihtsustavaid meetmeid ning teiselt poolt meetmeid, mis seonduvad teavitustöö, ettevõtete nõustamise ja neile pakutava toega. Komitee nõuab, et artikkel 9 jagataks kaheks eraldi artiklik alljärgneval viisil.

3.3.6.1 Artikkel 9. Turulepääsu lihtsustavad meetmed.

Siia peaksid jääma lõiked 2, 3 ja 4 ning lõikesse 2 tuleks lisada täpsustus, et COSME programmiga toetatakse eeskätt selliseid meetmeid, mille eesmärk on tagada VKEd ja mikroettevõtjate osalemine Euroopa standardimisprotsessis Euroopa standardite ja nõuete kujundamisel ja kohandamisel ning nende rakendamisel ettevõtetes.

3.3.6.2 Artikkel 9a. Teavitustöö, ettevõtete nõustamise ja toetustööga seonduvad meetmed.

- Komitee rõhutab, et üks prioriteetidest peab olema see, et kõik VKEd võivad saada teavet, nõu ja toetust. Seetõttu peaks COSME määrus:
- hõlbustama VKEd organisatsioonide ligipääsu ELi programmidele ning nägema seoses VKEdle pakutava teavitus- ja nõustamistööga ette tehnilise abi meetmed. Seejuures peab VKEd organisatsioonidel olema suurem roll;

- suurendama VKEd organisatsioonide ühtsete teeninduspunktide rolli nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil.

- Komitee kahetseb, et üha rohkem VKEsid, eelkõige väike- ja mikroettevõtteid, ei kuulu Euroopa ettevõtlusvõrgustiku sihtühma ega saa selle tegevusest kasu, ning et kõik VKEd organisatsioonid ei ole sinna kaasatud. Ta leiab, et selleks, et tagada, et kõik VKEd saavad teavet, peab Euroopa ettevõtlusvõrgustik hõlmama kõiki neid organisatsioone. Nende tegevust tuleb toetada, kuid samas peaks hoolitsema selle eest, et ei looda uusi vahestrukture. Kuigi piirkondlike konsortsiumide mudel on osutunud paljudes liikmesriikides ja piirkondades tõhusaks, tuleks seda tõenäoliselt kohandada, et võimaldada kõikidel VKEd organisatsioonidel sellega ühineda.

Komitee leiab, et Euroopa ettevõtlusvõrgustik peaks eelkõige olema suunatud VKEd esindusorganisatsioonidele, mis on tõestanud oma suutlikkust korraldada ja pakkuda kõnealustele ettevõtetele teabe-, nõustamis- ja tugiteenuseid. Ta soovib, et võrgustiku tegevus määrataks kindlaks kooskõlas VKEsid esindavate Euroopa organisatsioonidega ja et nendega saaks võrgustiku tulevase tegevuse üksikasjade määramisel konsulteerida.

3.4 III peatükk. Programmi rakendamine

3.4.1 Artiklis 10 on ette nähtud, et iga-aastane tööprogramm võetakse vastu koostöös liikmesriikide esindajatest koosneva komiteega. Komitee on seisukohal, et enne seda tuleb komitee soovitusel (punkt 3.3.2) loodava töörühma tegevuse raames konsulteerida Euroopa VKEd esindusorganisatsioonidega. Programmi rakendamise ja juhtimise järelevalvet, mida käsitletakse artiklis 12, tuleks korraldada koostöös nimetatud töörühmaga.

3.4.2 Artiklis 11 on ette nähtud toetusmeetmed, mis on suuremalt jaolt uuringud ja analüüsid. Ka siinkohal kutsub komitee komisjoni üles esitama selge uuringuprogrammi ja analüüsi, mis koostatakse koostöös VKEd esindusorganisatsioonidega, et võtta arvesse ettevõtete vajadusi.

3.5 V peatükk. Komitee ja lõppsätted

3.5.1 Määruse artiklis 16 tuleks täpsustada, et komisjon ei tee koostööd ainult liikmesriikide esindajatest koosneva komiteega, vaid ka töörühmaga, mille loomist soovitas komitee punktis 3.3.2.

3.5.2 Kuigi komitee on rakendusmeetmete puhul nõus delegeritud õigusaktide kasutamise põhimõttega, on ta seisukohal, et artikli 17 lõikes 2 esitatud ettepanekute suhtes kuulub otsustamispädevus parlamendile ja nõukogule, kuna tegemist on programmi erieesmärkide muutmisega. Komitee palub, et parlament ja nõukogu lükkaksid artikli 17 lõike 2 tagasi.

⁽⁷⁾ Vt allmärkus leheküljel 1.

3.5.3 Artiklis 18 tuleks sätestada, et delegeeritud õigusaktid koostakse koostöös spetsiaalse töörühmaga, mille loomise ettepaneku tegi komitee punktis 3.3.2. Sama kehtib artiklis 19 kirjeldatud kiirmenetluse kohta.

3.6 I lisa. Üld- ja erieesmärkide näitajad

3.6.1 Komitee soovib komisjonil määratleda need näitajad koostöös VKEde organisatsioonidega, võttes sealjuures arvesse ka neid näitajaid, mis on liikmesriikide tasandil juba olemas.

3.6.2 Komitee teeb ettepaneku uuesti läbi vaadata konkurentsivõime hindamisel kasutatavad võrdlusnäitajad. Määruse eelnõu I lisas nimetatud ettevõtte loomine on vaid üks näitaja, mille abil mõõta majanduse konkurentsivõimet. Isegi COSME programmis seatakse keskpika perspektiivi eesmärgiks (tulemus) võtta aastaks 2017 vastu „umbes 7 lihtsustamismeedet aastas”. Seetõttu teeb komitee ettepaneku määratleda halduskoormuse vähendamiseks prioriteetsed valdkonnad, mis on eriti olulised VKEde konkurentsivõime seisukohalt, näiteks ehituslubadega tegelemine; laenu saamine; maksud; lepingute jõustamine jne.

3.7 II lisa. VKEde rahastamisele juurdepääsu parandamise meetmed

3.7.1 Komitee kiidab rahastamisvahendid heaks ning palub, et Euroopa Parlament ja nõukogu neid veelgi tugevdaksid. Väga suure osa VKEde jaoks on kõige tõhusam vahend laenu tagamisrahastu.

3.7.2 Punktis 3 märgib komitee, et ebaselgeks jääb seos vaid teadustöö ja innovatsiooniga seotud investeeringuid toetava programmi „Horisont 2020” ning muude sarnaste rahastamisvahendite vahel, mida piirkonnad struktuurifondide raames kasutada võivad. Komitee palub, et komisjon täpsustaks nende näiliselt sarnaste rahastamisvahendite omavahelisi seoseid ja kehtestaks neile juurdepääsu osas sarnase korra.

3.7.3 Komitee palub, et lisataks uus lõige 2a, milles sätestatakse, et „laenu tagamisrahastut saab sõltumata tegevusalast või turu suurusest kasutada ettevõtte kõikidel tegevusetappidel: asutamisel, arendamisel ja omandamisel. Rahastu hõlmab kõiki investeeringuliike, sealhulgas immateriaalsed investeeringud.”

3.7.4 Ettepanekus sätestatakse, et laenu tagamisrahastu katab laene kuni 150 000 euro ulatuses.

3.7.4.1 Komitee palub komisjonil selgitada, milliste kriteeriumide alusel see ülempiir määrati, kuna konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammis ei olnud piire seatud. Komitee märgib, et kavandatud summa katab laene. Ent eeskätt ettevõtte asutamise, investeeringute ja ettevõtte ülekandmise korral on vajalikud laenusummad sageli märkimisväärselt suuremad. See tähendab, et programmi „Horisont 2020” raames

antakse suuremaid laene, ehkki selle programmi eesmärk on rahastada ainult innovatsiooniprojekte.

3.7.4.2 Sellepärast palub komitee naasmist konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi varasema, piiranguteta süsteemi juurde. Kui see ei ole võimalik, siis teise võimalusena nõuab komitee, et 150 000 euro suurune ülemmäär kehtiks edasigarantiile, mitte laenule. Komitee on seisukohal, et ettevõtete ülekandmise ja omandamise puhul (selle maksumus on sageli uue ettevõtte asutamise omast kõrgem) peaks edasigarantii ülemmäär jääma lahtiseks.

3.7.5 Samas lõigus käsitletakse aruandlust toetust saanud innovaatiliste VKEde kohta. Laenu tagamisrahastu võimalustest peab olema võimalik kasu saada kõikidel ettevõtetel, olgu need siis innovaatilised või mitte. Komitee kordab, et kahtleb selliste aruannete kasulikkuses; need peaksid piirduma otseselt kasutatava teabega ja mitte koormama ettevõtete rahastamiseks ettenähtud eelarveid.

3.7.6 Komitee nõuab, et kõik meetmed, mis seonduvad rahastamisvahendite määratlemise ja rakendamisega, tuleb vastu võtta täielikus koostöös Euroopa VKEde organisatsioonide ja nende finantspartneritega.

3.8 Finantsselgitus

3.8.1 Punktis 1.4.1, milles käsitletakse mitmeaastaseid strateegilisi eesmärke, peab olema märgitud, et lisaks VKEde asutamise ja kasvu edendamisele peab programm soodustama ka ettevõtete ülekandmist ja omandamist.

3.8.2 Punkti 1.5.4 kolmandas lõigus on rõhutatud, et „uus programm on suunatud kasvu ja rahvusvahelistumise etapis olevatele VKEdele”. Selline piirang läheb vastuollu ülejäänud tekstiga ning väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act” põhimõtetega – uus programm peab olema suunatud VKEde kõikidele tegevustele, sõltumata nende turu tüübist.

3.8.3 Komitee märgib, et kolmanda lõigu viimane lause on vastuolus määruse üldise tekstiga, ning nõuab selle väljajätmist.

3.8.4 Punkti 1.5.4 viienda lõigu viimases lauses käsitletakse ühtsete teeninduspunktide loomist. Komitee palub arvesse võtta juba olemas olevaid teeninduspunkte, austada liikmesriikide tavasid ja korraldusviise ning tegutseda koostöös VKEde organisatsioonidega.

3.8.5 Järelevalvet ja aruandluse eeskirju käsitleva punkti 2.1 suhtes soovib komitee vahehindamist, et COSME programmi teises etapis täiustada. Nimetatud hinnangud peab õigeaegselt läbi viima sõltumatu välisorgan ning esitama need nii Euroopa Parlamendile kui ka nõukogule.

Brüssel, 29. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kolmandate riikide kodanike integratsiooni Euroopa töökava” ”

COM(2011) 455 final

(2012/C 181/23)

Raportöör: **Cristian PÎRVULESCU**

20. juulil 2011 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kolmandate riikide kodanike integratsiooni Euroopa töökava” ”

COM(2011) 455 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 29. veebruaril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 170, vastu hääletas 14, erapooletuks jäi 11.

1. Järeldused

1.1 Komitee kiidab Euroopa Komisjoni teatist ja leiab, et sellega tehakse märkimisväärne samm selles suunas, et mõista kolmandate riikide kodanike integratsiooni ELi liikmesriikidesse ja tegelda sellega seotud probleemidega.

1.2 Teatistes käsitletakse peamisi tegevusvaldkondi ja täpsustatakse integratsiooni töökava koostamise ja elluviimise seotud ülesandeid ja vastutusalasid. Teatistes rõhutatakse õigustatult kohalike ja piirkondlike omavalitsuste rolli, kuid ei öelda selgelt, milliseid stiimuleid on ette nähtud nende paremaks kaasamiseks integratsiooniprotsessi. Moodulitel tugineva käsitusviisi järgimine liikmesriikide poliitika kujundamisel on märkimisväärselt potentsiaaliga, kuid see sisaldab ka mõningaid riske.

1.3 Kuigi teatistes järgitud käsitusviis on terviklik ja struktureeritud, ei käsitleta selles siiski piisavalt keerulisi poliitilisi ja sotsiaal-majanduslikke probleeme, millega Euroopa ühiskond silmitsi seisab. Samas on majanduskriis ja selle mõju praegu integratsiooni töökava peamised hoovad. See mõjutab avalikku arvamust Euroopas ja paneb kohalike omavalitsuste rahalise seisu surve alla. Seetõttu soovib komitee ettepaneku praeguse sotsiaal-majandusliku olukorra valguses üle vaadata ja teha kindlaks institutsioonilised ja rahalised vahendid, mille abil on võimalik integratsioonieesmärke toetada. Komitee juhib tähelepanu ka teabevahetusele. On juba praegu selge, et majanduskriis soodustab immigratsioonivastaste seisukohtade kujunemist. Esmane prioriteet on see, et Euroopa Komisjon ja teised ELi institutsioonid ühendaksid oma jõud ulatuslike, tugevate ja kauguleminevate kampaaniate korraldamiseks, et võidelda integratsioonivastaste sõnavõttude ja seisukohtadega, mis on ohtlikult kanda kinnitamas nii, et mitmes ELi riigis on nad poliitilises

arutelus domineerivad. See olukord avaldab otsest mõju ELi põhiolemusele kui integreeritud demokraatlikule subjektile.

1.4 Komitee märgib, et kolmandate riikide kodanikel ei ole kõigil sama staatus, ja soovib seda mitmekesisust poliitika üle arutledes ja seda kujundades arvestada. Sisserändajate seas on ka kodanikke neist riikidest, mis võivad ELiga ühineda, ELis elavaid ja töötavaid Euroopa Liitu mittekuuluvate riikide kodanikke ning Euroopa Liidu territooriumil rahvusvahelise kaitse all olevaid kolmandate riikide kodanikke. Selle mitmekesisuse tunnistamine ei tohiks siiski viia poliitiliste vajakajäämisteni ja diskrimineerivate meetmeteni ega minimaalsete integratsiooninõuete ja -meetmeteni. Komitee on ka veendunud, et integratsiooni üldine töökava peaks hõlmama ka teises liikmesriigis elavaid ja töötavaid ELi kodanikke. Siinkohal on eriti muretekitav romade olukord. Kolmandate riikide kodanike hooajatöö eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimused on parajasti Euroopa Parlamendis ja Euroopa Ülemkogus arutamisel, samas kui komitee esitas oma arvamuse 2011. aastal ⁽¹⁾. Euroopa Liidu poliitikas tuleb terava küsimusena tegelda ebaseaduslike sisse-rändajatega, kes on eriti haavatav elanikkonnarühm.

1.5 Teatistes rõhutatakse õigustatult kolmandate riikide kodanike osalemist, kuid ei edastata kindlat sõnumit, et osalemine oleks vältimatu, et selleks oleks vaja toetust ja et selle edendamiseks oleks vaja erivahendeid. Osalemine riigi ja kohaliku kogukonna ühiskondlikus ja poliitilises elus on eriti problemaatiline. Komitee leiab, et huvide sõnastamine ja suutlikkus kujundada koostöös riigi- ja eraasutustega ühiseid ettepanekuid on vajalikud eeltingimused korraliku, kaasava ja tõhusa integratsioonipoliitika saavutamiseks.

⁽¹⁾ ELT C 218, 23.7.2011, lk 97–100.

1.6 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles keskenduma integratsiooni, kas siis sellele pühendatud Euroopa aastaga või peamise küsimusena mõnel teisel aastal, ja loodab, et see aitab koos teiste ELi institutsioonidega siduda integratsiooni töökava teiste oluliste poliitiliste prioriteetidega, nagu Euroopa 2020. aasta strateegia, kuid ka põhiõiguste tõhusa kaitse strateegiaga, mis on parajasti läbivaatamisel.

1.7 Komitee on valmis tegema kolmandate riikide kodanike integratsiooni jaoks olulise poliitika ja programmide kujundamisel pühendunult koostööd teiste ELi institutsioonidega. Samuti töötab ta veendunult selle nimel, et integratsiooni töökavasse kaasataks Euroopa kodanikuühiskond ja võimaldada kolmandate riikide kodanikel lihtsamini osaleda Euroopa tasandil toimivas struktureeritud dialoogis.

2. Sissejuhatus

2.1 ELi koostöö kolmandate riikide kodanike integreerimiseks algas Tampere programmiga (1999. aastal). Sisserännanute Euroopa Liitu integreerimise poliitika ühistes aluspõhimõtetes lepidi kokku 2004. aastal. Selle eesmärk oli aidata ELi liikmesriikidel integratsioonipoliitikat sõnastada ja määrata kindlaks laiem institutsiooniline raamistik, mis hõlmab mitmeid Euroopa, riiklike, piirkondlikke ja kohalikke sidusrühmi. Komisjoni 2005. aasta integratsiooni ühise töökava eesmärk kohaldada ühiseid aluspõhimõtteid võimaldas teha edusamme, kuid integratsiooni peamistele probleemidele, mis on endiselt märkimisväärsed, ei suudetud vastata. ELi integratsioonieesmärgid olid osa ka 2009. aasta Stockholmi programmist ja Euroopa 2020. aasta strateegiast, kuid nende lisamine nendesse olulistesse poliitilistesse programmidesse ei toonud kaasa märkimisväärsed edusamme integratsioonipoliitikas.

2.2 Komisjon pakkus 2011. aasta juulis välja uuendatud Euroopa töökava kolmandate riikide kodanike integratsiooniks, mis põhineb peamiselt sisserändajate aktiivsemal ja tõhusamal osalemisel ja kohaliku tasandi tõhusamal tegevusel. Lisaks oli selle töökava eesmärk anda päritoluriigile poliitika kujundamisel suurem sõnaõigus. Poliitikakujundamise esmane põhimõte on paindlikkus. Seepärast valmistab Euroopa Komisjon ette mitmeid Euroopa vahendeid, mida liikmesriigid võivad oma vajadustest ja prioriteetidest lähtuvalt kasutada. Integratsiooni töökava toetuseks on kindlaks määratud ka ühised näitajad⁽²⁾.

2.3 EL on integratsiooni töökava koostamisel alles hoidnud institutsioonilise ja teabevahetuse struktuuri, mis koosneb järgmistest osadest: integratsioonialaste riiklike teabekeskuste võrgustik, Euroopa integratsioonifoorum, kõiki integratsioonivaldkonnas tegutsevaid osalejaid kokku koondav foorum, Euroopa integratsiooniportaali (peamine teabekeskus, kust saab otse elektroonilisel kujul teavet, dokumente ja andmeid), integratsiooni käsiraamat poliitikakujundajatele ja erialatöötajatele ning Euroopa Integratsiooni Fond, mis toetab liikmesriikide

püüdeid integreerida kolmandate riikide kodanikke Euroopa ühiskonda. Lisaks alustas 18. novembril 2011 tööd ELi immigratsiooniportaali.

2.4 ELi toimimise lepingusse lisatud säte, mis käsitleb ELi toetust liikmesriikides seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanike integratsiooni edendamisele (ELi toimimise lepingu artikli 79 lõige 4), loob tugeva aluse liikmesriikide tegevuse kooskõlastamiseks ning Euroopa Komisjoni ja teiste ELi institutsioonide jätkuvaks pühendumiseks.

2.5 Kõnealusele teatisele lisatud komisjoni talituste töödokumendis on loetletud mõned kolmandate riikide kodanike integreerimisega seotud pakilisemad probleemid, nagu rändajate madal tööhõive, eelkõige naiste hulgas, kasvav tööpuudus ja ülekvalifitseeritud rändajate kõrge tase, sotsiaalse tõrjutuse kasvav oht, haridusalased puudujäägid või rändajate integratsiooni puudujääkidega seotud üldsuse mure⁽³⁾.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee jagab seisukohta, mille kohaselt on integratsiooni juhtimine jagatud vastutus ja kutsub liikmesriike tungivalt üles pidama integratsiooniküsimust prioriteetseks. Nii jääb riigi tasandil alles avatud, kasvav ja stabiilne demokraatlik keskkond⁽⁴⁾. Kuid selles valdkonnas tuleb ELi tasandil veel palju tööd teha. ELi institutsioonidel on juba järelevalve, saavutuste võrdlemise ja heade tavade tutvustamise raamistik. Kuid paljudes valdkondades on vaja rohkem tähelepanu. Järelikult tuleks Euroopa rahastamisvahendeid paremini integratsioonieesmärkidele kohandada. Samuti on vaja põhjalikult analüüsida olemasolevaid õigusakte, eelkõige neid, mis puudutavad kolmandate riikide kodanike töökorra eeskirju.

3.2 Olemasolevate andmete põhjal leiab komitee, et ELi integratsiooni töökava eesmärgid ja sihid peaksid selgemad olema. Komitee peab silmas süsteemi, kus ELi liikmesriigid määratleksid kindlad integratsioonieesmärgid ja pakuksid oma kodanikele ja teistele riikidele pidevalt teavet eesmärkide täitmise kohta. Konkurentsivõimelise ja kasvava Euroopa üldeesmärgi ei ole võimalik saavutada, kui 4 %⁽⁵⁾ ELi elanikkonnast, mille moodustavad kolmandate riikide kodanikud, jäetakse saatuse hooleks.

3.3 Integratsiooni töökava on väga keerukas ja nõuab kõigi tasandite pühendumust. Komitee toetab tihedamat koostööd Euroopa Komisjoni, Regioonide Komitee ja teiste ELi institutsioonidega, et muuta uuendatud integratsiooni töökava sisukamaks. Väga teretulnud oleks rõhuasetus kohalikele tasandile. Samuti on väga oluline kodanikuühiskonna ja kohalikul tasandil tegutsevate ettevõtete suutlikkuse parandamine. Sisserändajaid peaks julgustama oma võrgustikke ja ühinguid looma, mis võimaldaks neile lihtsamini teavet ja rahastamist saada ning osaleda otsuste tegemisel.

⁽³⁾ Komisjoni töödokument „Integratsiooni Euroopa töökava“.

⁽⁴⁾ Ülevaate saamiseks ELi ja kolmandate riikide kodanike sisserändega seotud mureküsimustest vt sisserändajate integratsiooni käsitleva esimese Eurobaromeetri uuringu tulemused, MEMO/11/529, Brüssel, 20. juuli 2011.

⁽⁵⁾ Täielikud andmed leiab (2010. aasta) sisserände- ja varjupaigalaaste küsimuste aastaaruandest, vt COM (2011) 291 final.

⁽²⁾ Eurostat, Indicators of Immigrant Integration – A Pilot Study („Sisserändajate integratsiooni näitajad – katseprojekt”), Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2011.

3.4 Integratsioonitavade jaoks Euroopa vahendite väljatöötamine on vajalik ja rõhutab integratsiooni Euroopa käsiraamatu institutsionaalset tähtsust. Nendest vahenditest ning märkimisväärse mõjuga projektide rahastamisvõimalustest tuleks nõuete kohaselt teavitada. Komitee loodab, et neid vahendeid kasutatakse riigi ning piirkondlikul ja kohalikul tasandil kõige olulisematele integratsiooniprobleemidele vastamiseks.

3.5 Teiseks ei tohiks Euroopa vahendid ohustada integratsioonipoliitika kui terviku sidusust. Komitee kutsub riiklikke, piirkondlikke ja kohalikke asutusi jätkuvalt üles liikuma edasi nende integratsioonistrateegiate alusel, mis on koostatud eri sidusrühmade osalusel. Ta kutsub liikmesriike ja Euroopa Komisjoni üles tugevdama riiklikke integratsioonikeskusi, et neil võiks integratsiooni töökava strateegilisel sõnastamisel olla katalüsaatori ülesanne.

3.6 Komitee avaldab heameelt Eurostati hiljutise integratsiooni näitajate teemalise uuringu üle ⁽⁶⁾. See on väga kasulik vahend, mis võimaldab täpsemalt jälgida integratsioonipoliitika ja -programmide mõju, viia läbi liikmesriikide tavade võrdlev analüüs ning sõnastada kindlam poliitika. Nagu eespool öeldud, on näitajad olulised mitte ainult järelevalveks ja hindamiseks, vaid ka integratsioonipoliitika ja -programmide konkreetsete eesmärkide seadmiseks.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Integratsioon osalemise kaudu

4.1.1 Sisserändajate sotsiaalmajanduslik panus

4.1.1.1 Sisserändajate sotsiaal-majanduslik panus on integratsiooni töökavas väga oluline. Komitee kutsub üles muutma suhtumist sisserändajatesse, keda ELi liikmesriikide kodanikega võrreldes peetakse tihti peale potentsiaalseks koormaks sotsiaalkindlustussüsteemile või odavaks tööjõuks. Komitee leiab, et sisserändajad on esiteks ja ennekõike inimesed, kellel on põhiõigused, kuid nad annavad ka väärtusliku panuse vastuvõtva riigi ühiskonda, majandusse ja kultuuri. Lisaks leiab komitee, et integratsioon on kahesuunaline protsess, ja kutsub sisserändajaid üles vastuvõtva kogukonna ja ühiskonnaga sotsiaalset ja kultuurilist suhtlust pidama. See tähendab esiteks seda, et nad omandavad vastuvõtva riigi keele ja osalevad haridussüsteemis. Euroopa ühiskonnad ja kodanikud aga peavad olema teadlikud sellest, et ühiskonnas on keskpikas ja pikaajalises perspektiivis tõsisem demograafilisi probleeme ning reguleeritud immigratsioon võib neile raskustele teatud määral lahenduse pakkuda.

4.1.1.2 Kuigi keele omandamine on oluline integratsioonitegur, ei täpsustata komisjoni teatistes, millised konkreetseid vahendeid ta kavatseb selle eesmärgi saavutamiseks kasutada.

⁽⁶⁾ Eurostat, 2011, Indicators of Immigrant Integration. A Pilot Study („Sisserändajate integratsiooni näitajad – katseprojekt”).

4.1.1.3 Tööturul osalemine on integratsiooni õnnestumisel otsustava tähtsusega. Teatistes sedastatakse õigustatult, et kolmandate riikide kodanike tööhõivemäär peaks olema palju lähemal ELi kodanike tööhõivemääradele, eelkõige naiste hulgas, kelle puhul on see probleem eriti terav. Kuid see puhtalt kvantitatiivne meede ei peegelda tööhõive üldist konteksti. Omanud kvalifikatsiooni tunnustamine, palk, õigused, sh nende ülekandmine, hariduse kättesaadavus ja töökoha kindlus on kõik omavahel tihedalt seotud küsimused, mis tuleks integratsiooni töökava täiel määral lisada. Naiste tööhõive probleemi tuleks rohkem rõhutada.

4.1.1.4 Komitee avaldab sügavat muret Euroopa Liidu õigusaktide otsese ja kaudse mõju pärast sisserännanud töötajate staatusele ⁽⁷⁾. Ehkki tänu ELi sinisele kaardile, ühtse loa direktiivile ja hooajatööliste direktiivile on tehtud edusamme, on õigustatud kahtlusi, et tööd käsitlevad direktiivid diskrimineerivad töötajaid/sisserändajaid nende päritolu ja oskuste alusel ning suurendavad olemasolevat ebavõrdsust ⁽⁸⁾. Euroopa Liidu tööõiguses tehakse vahet kõrge ja madala kvalifikatsiooniga töötajatel ning nende õigused ei ole sama suured.

4.1.1.5 Komitee hoiatab, et korduvrände õhutamine ilma piisavate vahenditeta võib kaasa tuua ebaseadusliku sisserände suurenemise ja töötajate väga väheste kaitse. See poliitika on ka eetilisel vastuoluline, kuna selle eesmärk on saata töötajad tagasi oma päritoluriiki, ilma et nad saaksid sinna üle kanda oma õigusi või töötada vastuvõtvas riigi mõistlikult pika aja jooksul.

4.1.1.6 Haridussüsteemis tuleb teha rohkem pingutusi selleks, et suurendada sisserännanud noorte osalust. Samuti tuleks tegelda väikelaste haridusega, et suurendada osalust haridustee hilisemates etappides. Teatistes on näiteid võimalike meetmete kohta, nagu mentorluse programmid, vanematele suunatud kursused ja sisserännanud õpetajate värbamine. Komitee leiab, et kõik need meetmed oleksid kasulikud, kuid ta kutsub üles neid jõulisemalt tutvustama ja suurendama haridusasutustes ja nende ümbruskonnas korraldatud programmide rahastamist.

4.1.1.7 Eesmärk tagada paremad elutingimused peab olema jätkuvalt integratsiooni töökava prioriteet. Teatistes leitakse, et rahvusvahelise kaitse saajatele tuleks kohalikul ja riigi tasandil erilist tähelepanu pöörata. Kuigi komitee tunnustab täielikult selle erirühma vajadusi, soovib ta tõmmata tähelepanu ka teistele haavatavatele rühmadele. Komitee soovib Euroopa Komisjonil pöörata tähelepanu mitmekordselt haavatavas olukorras

⁽⁷⁾ ELT C 218, 23.7.2011, lk 97–100 ja ELT C 354, 28.12.2010, lk 16–22.

⁽⁸⁾ Inimõiguste kaitse Euroopa assotsiatsioon, „Võõrtöölised ELis: suund ebavõrdsele kohtlemisele põhineva mitmekiiruselise süsteemi suunas”, 17. oktoober 2011.

olevatele inimestele, nt naissoost romadele, ja tegelda nendega prioriteetselt. Lisaks on ELil võimas ja kaugeleulatav vahend – Euroopa Liidu põhiõiguste harta –, millest tuleks integratsiooniaste õigusaktide koostamisel lähtuda.

4.1.1.8 Komitee avaldab kahetsust ka sellepärast, et komisjon on romade olukorda vaid põgusalt maininud. Nimelt elavad paljud nendest kolmandatest riikidest pärit romadest vastuvõtvast riigis väga viletsates tingimustes ning neil ei ole juurdepääsu põhitaristutele ega -teenustele. Komitee leiab, et isegi kui juriidiliselt on kolmandate riikide ja liikmesriikide kodanike vahel märkimisväärsed erinevusi, on haavatavate rühmade probleemistik ikka sama. Pealegi tuleks iga inimese põhiõigusi tema õiguslikust seisundist hoolimata kaitsta.

4.1.1.9 Integratsiooni töökava eesmärkide saavutamiseks tuleb ELi rahastamisvõimalusi paremini kasutada. Komitee sedastab, et finantskriis on sotsiaalprogrammidele eraldatavad avaliku sektori kulutused kõvasti proovile pannud, ja leiab, et ELi fondid võivad osutada väga oluliseks põhiprojektide toetamisel, mis suudavad vähemalt luua heade tavade tugeva aluse. Rahastamise kohta peaks lihtsalt teavet saama ja see peaks pakkuma piisavat stiimulit kohalike omavalitsuste ning riigi- ja eraasutuste veenmiseks selles protsessis osalema. Olemasolevaid vahendeid tuleks kasutada selleks, et innustada kodanikuühiskonna organisatsioone looma sidemeid ja tegutsema rohujuure tasandil, pannes rõhku sisserändajate kogukondade osalusele.

4.1.1.10 EL peaks suhtuma avatult sisserändajate kohalikesse, piirkondlikesse ja riiklikesse võrgustikesse ja organisatsioonidesse. Võrgustike ja sotsiaalse kapitali loomine aitab kaasa alt-üles integratsioonile ja loob keskkonna, kus sisserändajad tunnevad end tugevamana ning vastutavana oma õiguste ja võimete teostamise eest. Võrgustikud ja organisatsioonid peaksid siiski integratsiooni toetama, mitte muutuma veelgi suurema segregatsiooni kanaliks. Komitee soovib neil luua partnerlusuhted vastuvõtvast riigis juba olemasolevate võrgustike ja organisatsioonidega. EL peaks olema avatud uutele osalus- ja koostöövormidele, mida hõlbustavad infotehnoloogia ja suurem liikuvus.

Komitee soovib Euroopa Komisjonil sisserändajate tööalased õigusaktid üle vaadata, sest praegusel kujul on need diskrimineerivad ja ebaõiglased. Ta soovib ka jätkata jõupingutusi selleks, et võimaldada liikmesriikidel kergemini võtta meetmeid integratsiooni tõhustamiseks ja parandamiseks.

4.1.2 Õigused ja kohustused – võrdse kohtlemise ja kuuluvustunde saavutamine

4.1.2.1 Komitee avaldab heameelt, et erilist tähelepanu on pööratud sisserändajate osalemisele poliitikas, kas siis valitud

esindajana, valijana või nõuandvate organite liikmetena. See aspekt on Euroopa demokraatia oluline proovikivi. Kui soovitakse tagada keskpikka ja pikaajalist integratsiooni ning vältida sisserändajate diskrimineerimist, siis peavad nad poliitikas sõna sekka saama öelda. Osalemine poliitikas ja ühine institutsionaliseeritud tegevus võivad tuua sisserändajad poliitilisse protsessi. See võimaldab ära hoida võõrandumist ja radikaliseerumist. Poliitikas osalemise toetamiseks peaks liikmesriikides kehtivad kodakondsuse andmise eeskirjad üle vaatama. Seepärast pooldab komitee seda, et kolmandate riikide kodanikud saaksid õiguse kohalikel, piirkondlikel, riiklikel ja Euroopa Parlamendi valimistel hääletada ning sellega seoses neil valimistel ka kandideerida. Üks võimalus selleks oleks seaduslikele sisserändajatele ELi kodakondsuse andmine. ELil on taas võimalus võtta endale demokraatlikus uuendusprotsessis juhtroll ning katsetada uusi osalus- ja koostöövorme.

4.2 Tegutseda rohkem kohalikul tasandil

4.2.1 Kohaliku tasandi rõhutamine on täiesti õigustatud. Lisaks sellele, et kohalikud omavalitsused on teenuste pakkumise koordineerimiskeskus, loovad nad ka integratsiooni vahetu keskkonna. Sõltuvalt kohaliku kogukonna suurusest, võivad edukad integratsiooniprojektid avaldada märkimisväärt mõju kogukonna ja sisserändajate elule. On esmatähtis, et kohalikud omavalitsused ja erasektor saaksid korralikku teavet ja et neil oleks juurdepääs ELi ja riikide rahastamisallikatele.

4.2.2 Komitee tunnistab, et linnapiirkonnad, eriti suured linnapiirkonnad on problemaatilised. Nad meelitavad ligi palju sisserändajaid, kes asuvad tihti peale elama üsna isoleeritud äärelinnadesse. Avalike teenuste kättesaadavus ja tööhõive on vaid üks osa probleemist. Linnaplaneerimine on selle poolest veelgi keerulisem, et see peab vastama kestvuse ja kaasavuse eesmärkidele. Komitee soovib Euroopa Komisjonil toetada aktiivselt projekte, mis edendavad integratsiooni töökava, lisades sellesse eluaseme ja linnaplaneerimise olulised aspektid.

4.2.3 Alt üles käsitlusviis on küll väga paljulubav, kuid ainult siis, kui seda edendatakse nõuetekohaselt ja rahastatakse piisavalt. Järgmise finantsperspektiivi raames on väga oluline, et komisjon täidaks oma kohustust lihtsustada rahastamiskorda ja eraldaks kohalikele projektidele piisavalt vahendeid⁽⁹⁾. Kohalike osalejate mobiliseerimisel võib otsustavaks osutada eri rahastamisallikate suurem kooskõlastamine. Need rahastamisallikad on näiteks kavandatud rände- ja varjupaigafond, mis tegeleb varjupaiga, integratsiooni ja sisserändajate kodumaale naasmisega, ja sisejulgeoleku fond, samuti Euroopa Sotsiaalfond ja Euroopa Regionaalarengu Fond.

⁽⁹⁾ Vt komisjoni teatis „Avatud ja turvalise Euroopa ülesehitamine: siseasjade eelarve aastateks 2014–2020” (COM(2011) 749 final) ja sellega seotud määruse ettepanekud 750-751-752-753.

4.3 Päritoluriikide kaasamine

4.3.1 Päritoluriikide kaasamine integratsiooniprotsessi on integratsiooni üldise töökava koostamisel väga oluline etapp⁽¹⁰⁾. Mõned ELi liikmesriigid on rakendanud päritoluriikidega sidemete loomisel häid tavaid. Tuleks siiski märkida, et mõned riigid ei ole eri põhjustel sugugi motiveeritud ELiga rände valdkonnas koostööd tegema. Piirangud on selgemad⁽¹¹⁾ potentsiaalsete rahvusvahelise kaitse saajate puhul. ELi terviklik rändeküsimuste käsitus pakub hea institutsioonilise raamistiku koostöö hõlbustamiseks kolmandate riikidega ja kiireloomuliste liikuvusega seotud küsimuste lahendamiseks. Kuid rände käsitlemine ainult selle nurga alt, millist mõju avaldab see ELi tööturule, võib viia sisserändajate kaitse vähenemiseni või isegi nende diskrimineerimiseni.

4.3.2 EL peaks jätkama tööd sisserändajate päritoluriikidega, et hõlbustada korda enne nende lahkumist. Tuleb öelda, et väljaränne ELi on paljudes riikides väga populaarne perspektiiv ja see võib põhjustada korruptsiooni. EL peab otsustavalt

võitlema selliste võimalike hälvetega, mis suurendavad edaspidiste sisserändajate kulusid ja vähendavad nende motivatsiooni päritoluriiki naasta.

4.3.3 Komitee arvates on parim viis päritoluriikide arengu pikaajaliseks toetamiseks õiglaste tööeeskirjade koostamine, kuid ka sisserändajate suutlikkuse parandamine, et nad suudaksid luua rahvusvahelisi ettevõtteid või naasta oma päritoluriiki, võttes kaasa oma oskused ja motivatsiooni. Komitee soovib töötada kahepoolset välja päritoluriiki naasvatele sisserändajatele mõeldud toetussüsteemid uutele ettevõtetele ja ettevõtlusalgatustele. Nii päritoluriik kui ka vastuvõttev riik võivad teha koostööd selleks, et luua oma kodanikele, ettevõtetele ja kogukondadele võimalusi. On olemas näiteid koostööst, kus tööandjate vajadused on viidud kokku sisserändajate kvalifikatsiooniga.

4.3.4 Korduvrände ohutamine on õigustatud ainult siis, kui seda ei tehta õigusaktidega, mis mõjutavad otseselt või kaudselt kolmandate riikide kodanike õigusi⁽¹²⁾.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ ELT C 44, 16.2.2008, lk 91–102. Päritoluriikidega arengu toetamiseks tehtavat ELi sisserände- ja koostööpoliitikat käsitleti ka Euroopa integratsioonifoorumi kuuendal koosolekul (vt <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.events-and-activities-european-integration-forum-6>).

⁽¹¹⁾ ELT C 18, 19.1.2011, lk 80–84.

⁽¹²⁾ Vt joonealune märkus nr 5.

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Järgmine kompromisettepanek, mis kogus hääletamisel vähemalt veerandi antud häälest, lükati arutelu käigus tagasi (kodukorra artikli 51 lõige 6 ja artikli 54 lõige 3).

Kompromisstekst

Punkt 4.1.2.1

„Komitee avaldab heameelt, et erilist tähelepanu on pööratud sisserändajate osalemisele poliitikas, kas siis valitud esindajana, valijana või nõuandvate organite liikmetena. See aspekt on Euroopa demokraatia oluline proovikivi. Kui soovitakse tagada keskpikka ja pikaajalist integratsiooni ning vältida sisserändajate diskrimineerimist, siis peavad nad poliitikas sõna sekka saama öelda. Osalemine poliitikas ja ühine institutsionaliseeritud tegevus võivad tuua sisserändajad poliitilisse protsessi. See võimaldab ära hoida võõrandumist ja radikaliseerumist. Poliitikas osalemise toetamiseks peaks liikmesriikides kehtivad poliitikas osalemise kodakondsuse andmise eeskirjad üle vaatama. Seepärast pooldab komitee seda, et anda kolmandate riikide kodanikele saaksid õiguse kohalikel, ja piirkondlikel, riiklikel ja Euroopa Parlamendi valimistel hääletada ning sellega seoses neil valimistel ka kandideerida. Üks võimalus selleks oleks seaduslike sisserändajatele ELi kodakondsuse andmine. Tuleks toetada paremat osalust ELi tasandil. ELil on taas võimalus võtta endale demokraatlikus uuendusprotsessis juhtroll ning katsetada uusi osalus- ja koostöövorme.”

Hääletuse tulemus

Poolt: 70

Vastu: 77

Erapooleitud: 28

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus Euroopa kodanike aasta kohta (2013)”

COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD)

(2012/C 181/24)

Raportöör: **Andris GOBIŅŠ**

21. septembril 2011 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 21 punktile 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus Euroopa kodanike aasta kohta (2013)”

COM(2011) 489 final – 2011/0217 COD.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 29. veebruaril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 137, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 11.

„Kodanikuühiskond on üks vahend, mis võimaldab meil väljendada oma inimlikku olemust tervikuna.”

Václav Havel

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Euroopa Komisjonil on kavas kuulutada 2013. aasta Euroopa kodanike aastaks⁽¹⁾. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et kodanikel on keskne koht Euroopa tuleviku ja integratsiooni tagamisel, ning toetab paljusid analüüsitavaid ettepanekus esitatud ideid. Koos oma partneritega on komitee teinud juba olulisi ettevalmistustöid, et hõlbustada Euroopa kodanike aasta õnnestumist, ning jätkab seda tegevust sihipäraselt.

1.2 Komitee avaldab kahetsust selle üle, et Euroopa Komisjoni praeguses ettepanekus Euroopa kodanike aasta 2013 kohta esineb puudujääke. Ettepanekus ei tulnud Euroopa Komisjon vastu kodanikuühiskonna organisatsioonide taotlusele pühendada kõnealune aasta kodanikuaktiivsusele ega Euroopa Parlamendi üleskutsele rõhutada eriliselt kodanike uusi õigusi, mis tulenevad Lissaboni lepingu jõustumisest. Soovitades teha terve rea konkreetseid täiendusi ja muudatusi, innustab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee lähendama seda aastat kodanike vajadustele, et muuta see tõeliselt õnnestunud kogemuseks.

1.3 Euroopa ja selle kodanike suured tulevikuväljakutsed nõuavad Euroopa temaatilise aasta prioriteetide seadmist. Kodanike vähenenud usaldus Euroopa Liidu vastu, nende skeptitsism seoses oma võimalustega mõjutada ELi otsuseid, apaatia ja mitteosalus otsustusprotsessis kahjustavad ELi idee alustalasid ja otsuste kvaliteeti ning ELi arengut pikas perspektiivis.

⁽¹⁾ COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD).

1.4 Temaatilise aasta peaesmärk peab olema kodanikuaktiivsus ja -osalus. Kõnealune aasta peab edendama kodanike teadlikku, aktiivset ja kaasavat osalust Euroopa integratsiooni protsessis ning poliitilises ja ühiskondlikus elus. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib täpsustada Euroopa aasta õiguslikku alust ja nimetada selle Euroopa kodanikuaktiivsuse ja -osaluse aastaks.

1.5 Komitee meenutab, et kodanikuaktiivsuse ja -osaluse mõiste hõlmab demokraatia ja ELi põhiväärtuste tugevdamist, kodanike poliitiliste, majanduslike ja sotsiaalsete õiguste austamise ja nende kohustuste teemalist arutelu ning ELi kuulumise tunde tugevdamist. Selle Euroopa aastaga tuleb rõhutada ühiskonna vajaduste erinevust ning võitlust diskrimineerimise ja ebavõrdsuse vastu, pöörates seejuures erilist tähelepanu naistele ja puudega isikutele.

1.6 Nii Euroopa kui ka riikliku tasandi institutsioonide haldusorganid peavad viivitamatult tegutsema eelnimetatud eesmärkide elluviimise nimel. See protsess peab toimuma kodanikuühiskonnaga peetava tiheda dialoogi raames kõigil otsustasetappidel ja -tasanditel (sealhulgas kohalikul, riiklikul ja Euroopa tasandil).

1.7 Kõnealuses kontekstis on toetust väärivaks eesmärgiks liikuvus, isegi kui see on oma loomult kaudne.

1.8 Tuleks vaadata läbi Euroopa aasta ja sellel osalemise jaoks eraldatud eelarve. See summa peab olema asjakohane, stabiilne ja proportsionaalne saavutatava eesmärgi tähtsusega, arvestades, et demokraatia defitsiit võib osutada väga kulukaks.

Finantseeringute vähendamine (17 miljonilt eurolt aastaks 2010 ligikaudu 1 miljonile eurole aastaks 2013) ei võimalda käsitleda olulise tähtsusega küsimusi.

1.9 Et jätkata häid tavasid ja tagada tegevuse maksimaalne avatus ja kooskõlastatus, rajasid Euroopa organisatsioonid ja kontaktrühma võrgustike liikmed ja teised partnerid Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetusel temaatilise aasta elluviimiseks ühenduse, mis on valmis võtma endale olulise rolli aasta elluviimisel ning täiendavate soovitude väljatöötamisel. Komitee võtab endale kohustuse arendada ja rakendada ulatuslikku osaluse, läbipaistvuse ja uuenduse programmi, mille raames oleks võimalik tõestada ühiskonnale ja ELi institutsioonidele eeliseid, mida pakub üldsuse osalemine, toimides samal ajal mõnes mõttes ka näidisprojektina teistele algatustele.

2. Komitee arvamuse taust

2.1 2013. aastal möödub 20 aastat Euroopa Liidu kodakondsuse loomisest Maastrichti lepinguga. Lissaboni lepingus (Euroopa Liidu lepingu artikli 10 lõige 3 ja artikkel 11) on kodanikuühiskonnale antud mitmed uued õigused: eelkõige rõhutatakse kõigi ELi institutsioonide kohustust edendada demokraatlikku osalust otsustusprotsessis nii isiklikul kui ka organiseeritud kodanikuühiskonna tasandil⁽²⁾. Kahjuks on need õigused praegu ühiskonnas üksnes nõrgalt tajutavad.

2.2 Vastates osaliselt Euroopa Parlamendi üleskutsele, tegi Euroopa Komisjon ettepaneku kuulutada 2013. aasta Euroopa kodanike aastaks. Oma ettepanekuis keskendub komisjon konkreetsetele õigusaspektidele, mis katavad üksnes väikese osa kodakondsuse mõistest. Euroopa Liidu kodakondsus on üks tõhusamaid vahendeid ühise identiteedi loomisel. Demokraatia, vabadus, õigusriik, võrdsus ja inimõigused on vastavalt Euroopa Liidu⁽³⁾ lepingu artiklile 2 Euroopa Liidu aluspõhimõtted. Neil on eriline tähtsus demokraatia protsessi, kodanike teadlikkuse ja Euroopa Liitu kuulumise tunde tugevdamisel, eelkõige praeguse kriisi ja võimalike muutuste ajal. Kahjuks ei pöörata neile piisavat tähelepanu komisjoni ettepanekus.

⁽²⁾ Euroopa Liidu leping, ELT C 83, 30.3.2010. Euroopa Liidu lepingu artikli 10 lõikes 3 on sätestatud järgmine: „Igal kodanikul on õigus osaleda liidu demokraatias. Otsused tehakse nii avalikult ja nii kodanikulähedaselt kui võimalik.” Lisaks sellele sätestatakse Euroopa Liidu lepingu artiklis 11 järgmist:

- „1. Institutsioonid annavad kodanikele ja esindusühendustele sobival viisil võimaluse teha teatavaks ja vahetada avalikult oma seisukohti liidu tegevuse kõigis valdkondades.
2. Institutsioonid peavad esindusühenduste ja kodanikuühiskonnaga avatud, läbipaistvat ja korrapärast dialoogi.
3. Euroopa Komisjon korraldab asjassepuutuvate isikutega laiapõhjalisi konsultatsioone, et tagada liidu meetmete järjekindlus ja läbipaistvus.”

⁽³⁾ Euroopa Liidu leping, ELT C 83, 30.3.2010.

2.3 Eurobaromeetri äsjasel küsitlusel vastas üksnes 43 % küsitletuist, et nad teavad, mida tähendab olla Euroopa kodanik, ja 32 % küsitletuist arvas end olevat hästi või väga hästi informeeritud ELi kodakondsusega kaasnevaist õigustest⁽⁴⁾. 2009. aastal osales Euroopa Parlamendi valimistel valimiseas olevaist kodanikest üksnes 43 %⁽⁵⁾, mis kujutab endast palju madalamat osalustaset kui riiklikel valimistel, kus osalustase oli ligikaudu 67 %⁽⁶⁾. Vaevalt 30 % kodanikest arvab, et nad suudavad isiklikult mõjutada ELi arengut, ning nende kodanike arv kahaneb⁽⁷⁾. Eurobaromeetri 2009. aasta küsitlusest selgub, et vastajad on seisukohal, et kodanike õiguste paremaks tagamiseks on esmatähtis tõhustada dialoogi ELi institutsioonidega (37 %) ⁽⁸⁾. 1992. ja 1993. aasta arvamustes, mis on jäänud väga ajakohasteks, nimetas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juba kodanikuosaluse vajadust, legitiimsuse probleeme, ühiskonnaõpetust, kodanike teavitamist ning usaldust iseenese võimetes, demokraatliku defitsiidi korrigeerimist jms⁽⁹⁾.

2.4 Euroopa õigustiku puudujäägid ja selle mittejärgimine ning palju kriitikat saanud ELi institutsioonide aeglus tõelise dialoogi käivitamisel on samuti aspektid, mis on Euroopa Liidu suurteks väljakutseteks. Näiteks ilmneb Eurobaromeetri 2011. aastal läbi viidud eriuuringust, et ELi kodanikest vaevalt kolmandik või veelgi vähem on täiesti või osaliselt rahul ELi haldustõhususega, valmidusega teenuste osutamisel ja läbipaistvusega; teised väljendavad oma rahulolematust, eelkõige läbipaistvuse puudumise üle või neil puudub seisukoht kõnealuses küsimuses⁽¹⁰⁾.

2.5 Need andmed näitavad lõhet, mis eraldab kodanikke ELi haldusorganitest, annavad tunnistust nõrgast osalusest nende toimimisel⁽¹¹⁾ ning tekitavad mõnedes isegi kahtlusi otsuste õiguspärasuses üldiselt või Euroopa Komisjoni poolt mõnedele kriisist mõjutatud liikmesriikidele avaldatavas tugevas surves. Tagajärgedeks on igal juhul vähem tõhus, halvemini ühendatud ja nõrgem Euroopa Liit. Seega tuleks kasutada ära Euroopa aastat 2013, et võtta need küsimused päevakorda ja teha koostöös avalikkusega olulisi parandusi ning arutleda kodakondsuse edasise arengu üle.

⁽⁴⁾ Flash Eurobarometer 294, avaldatud 2010. aasta oktoobris.

⁽⁵⁾ COM(2010) 605 final.

⁽⁶⁾ Eurostat, „Voter turnout in national and EU parliamentary elections”.

⁽⁷⁾ Standard Eurobarometer 75, mis avaldati 2011. aasta augustis.

⁽⁸⁾ Vt Standard Eurobarometer 72, Vol. 2, sügis 2009. 2011. aastal pidasid küsitletud isikud kõige olulisemateks prioriteetideks (eelnevalt koostatud loetelus) õigust vabalt liikuda ja elada Euroopa Liidus (48 %), ELi institutsioonide head haldusjuhtimist (33 %), õigust esitada kaebusi Euroopa ombudsmanile (32 %), juurdepääsu ELi institutsioonide dokumentidele (21 %), osalemist Euroopa Parlamendi valimistel, elades samal ajal teises liikmesriigis (21 %), õigust esitada petitsioone Euroopa Parlamendile (20 %) ja võimalust esitada õigusaktide ettepanekuid kodanikualgatuse kaudu (19 %). Vt Eurobarometer / Wave 75.1, avaldatud 2011. aasta aprillis.

⁽⁹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Rohkem demokraatiat Euroopale ja selle institutsioonidele; kodanike ja sotsiaalpartnerite teavitamise tõhustamine; Euroopa Parlamendi ombudsmani roll”, EÜT C 352/63, 30.12.1993.

⁽¹⁰⁾ Special Eurobarometer / Wave 75.1, avaldatud aprillis 2011.

⁽¹¹⁾ ELT C 318, 23.12.2006, lk 163.

3. Üldised märkused

Euroopa aasta juhtidee ja nimetus

3.1 Komitee toetab ideed ühendada Euroopa aasta 2013 kodakondsuse teemaga. Ta leiab, et see aasta peab keskenduma ELi poliitikameetmete vastavusele kodanike väärtushinnangute, huvide ja vajadustega. Seega peab kõnealuse aasta eesmärk olema **kõigi ELi kodanike teadlik osalemine** kõigi tasandite otsustusprotsessis ja selle kõigil etappidel, **kodanikuaktiivsus** tervikuna, samuti **Euroopa-teadlikkus** ja **Euroopasse kuulumise tunne**, rahu, vabadus, õigusriik, võrdsus, solidaarsus ja inimõiguste austamine.

3.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku nimetada temaatiline aasta **Euroopa kodanikuaktiivsuse ja -osaluse aastaks** ⁽¹²⁾.

3.3 Praeguses otsuse ettepanekus ⁽¹³⁾ ületähtsustatakse isikute vaba liikumist ja nende õigusi piiriülese kontekstis. **Liikuvate kodanike osakaal jääb väikeseks** ja mõnes riigis, eelkõige Rumeenias ja Bulgaarias, on liikuvus muudetud väga raskeks, isegi kui need liikmesriigid täidavad Schengeni kriteeriume. Lisaks sellele oli juba aasta 2006 kuulutatud Euroopa töötajate liikuvuse aastaks.

3.4 Euroopa Komisjoni praeguses ettepanekus piiritletakse Euroopa Liidu kodakondsus väheste õigusaspektidega, kuigi see hõlmab palju enam aspekte. **Kodakondsus hõlmab ka teisi mõõtmeid, sealhulgas poliitilist, kodanikuühiskonna-, majanduslikku, sotsiaalset** ⁽¹⁴⁾ ja kultuurilist mõõdet.

Euroopa aasta õigusaspektid

3.5 Komitee toetab analüüsitavas dokumendis sisalduvat ettepanekut parandada **dialoogi ja teabevahetust** ELi institutsioonide ja kodanike vahel, kuid leiab, et **osalusdemokraatiale** ja **kodanikuaktiivsusele** tuleb tagada keskne roll. Täiel määral tuleks rakendada Lissaboni lepingus ⁽¹⁵⁾ sisalduvad asjaomased uued õigused ja kohustused, mida Euroopa Parlament kutsus üles esile tooma 2013. aastal ⁽¹⁶⁾. Siinkohal oleks asjakohane viivitamatult käivitada avatud ja läbipaistev dialoog kodanike ja kõigi tasandite haldusorganite vahel.

3.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsus üles lülitama otsuse ettepanekusse ka selged ja täpsed viited kõigile demokraatiat ja osalust käsitlevatele sätetele, mis on ära toodud Euroopa Liidu lepingus ja Euroopa Liidu toimimise lepingus,

eelkõige **Euroopa Liidu lepingu artiklis 11** ja **Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 15** ning Euroopa Liidu lepingu preambulas ja artiklis 1, artikli 3 lõikes 2 ning artiklis 6 ja artiklis 10 ⁽¹⁷⁾.

Euroopa Liidu lepingu artikli 1 teises taandes on sätestatud järgmist: „Käesolev leping tähistab uut etappi Euroopa rahvaste üha tihedama liidu loomises, kus otsused tehakse nii avalikult kui võimalik ja nii kodanikulähedaselt kui võimalik” ⁽¹⁸⁾.

3.7 Siinkohal tuleks **laiendada** temaatilise aasta **õiguslikku alust**, et oleks võimalik viia ellu eelnimetatud eesmärgi, kajastades kodakondsuse kõiki aspekte, ja tagada selle toimimine ja edasiarendamine kõnealuse poliitika kõigis valdkondades.

3.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et **iga liikmesriik** jagab vastutust ühiskonna osalemise eest ELi otsustusprotsessis, millele viidatakse näiteks Saksamaa konstitutsioonikohtu otsusega ja selles kasutatava mõistega „vastutus integratsiooni valdkonnas” ⁽¹⁹⁾.

3.9 Komitee soovib rõhutada **kodanike võrdsuse** põhimõtet, mida käsitletakse Euroopa Liidu lepingu artiklis 9 ⁽²⁰⁾. Seega kutsub ta üles pöörama Euroopa 2013. aasta raames tähelepanu diskrimineerimise all kannatavatele kodanike rühmadele. Tuleks võtta erimeetmeid, mis võimaldaksid tagada kõigile kodanikele võrdsed võimalused oma osalus-, majandus- ja sotsiaalõiguste ning muude õiguste rakendamisel, sõltumata nende päritolust ja kodakondsusest, vanusest, erivajadustest, tervislikust seisukor-
rast, varalisest seisundist, usulistest veendumustest, perekonna-
seisundist või teistest sarnastest tunnustest. Naiste ja meeste vahel tuleb tagada täielik võrdõiguslikkus ⁽²¹⁾. Erilise tähelepanuga tuleb jätkata **võitlust radikaalsete või demokraatiavastaste** ideoloogiate ja tegevustega.

3.10 Komitee rõhutab samuti kodanikuaktiivsuse **välismõõdet**. Kõnealuse aasta elluviimisel tuleks teha koostööd ELi naaberriikidega. Komitee kutsus ELi üles järgima ELi välissuhte-
tes ⁽²²⁾ järjepidevalt oma aluspõhimõtteid ja -väärtusi, suurendama kodanikuühiskonna osalust oma välispoliitika väljatöötamisel ning alustama ettevalmistusi aastaks 2015, mille komitee soovitas pühendada arengukoostööle.

Isikute vaba liikumine

3.11 Komitee toetab komisjoni eeskujul isikute vaba liikumist ühe kaudse prioriteedina ⁽²³⁾. Komisjon väljendab

⁽¹²⁾ Riigid, kes vaatlevad kodakondsust tavapäraselt kodanikuaktiivsuse-
sena, võiksid kasutada lühikest sõnastust.

⁽¹³⁾ COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD)

⁽¹⁴⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 74.

⁽¹⁵⁾ ELT C 354, 28.12.2010, lk 59.

⁽¹⁶⁾ Euroopa Parlamendi 15. detsembri 2010. aasta resolutsioon
(2009/2161(INI)).

⁽¹⁷⁾ ELT C 83, 30.3.2010.

⁽¹⁸⁾ ELT C 83, 30.3.2010.

⁽¹⁹⁾ BVerfG, 2 BvE 2/08, 30. juuni 2009.

⁽²⁰⁾ ELT C 83, 30.3.2010.

⁽²¹⁾ Vt eelkõige toimik REX/307, raportöör Madi Sharma, ja Flash Euro-
barometer 294, avaldatud oktoobris 2010. Nende rühmade hulka,
kes mõistavad kõige halvemini Euroopa kodakondsuse tähendust,
kuuluvad eelkõige naised ja füüsilise töö tegijad.

⁽²²⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 74.

⁽²³⁾ ELT C 228, 22.9.2009, lk 14.

analüüsitava ettepanekus oma kindlameelset otsust **kõrvaldada kõik olemasolevad takistused** ⁽²⁴⁾, et võimaldada kõigil ELi kodanikel, ilma mingi diskrimineerimiseta, kasutada vabalt oma õigusi. Samal ajal kutsub komitee üles suunama tähelepanu **konkreetsetele ja praktilistele meetmetele**, mis tagavad positiivse mõju pikas perspektiivis. Nendes meetmetes keskendutaks eelkõige sellele, kuidas luua või levitada edendamisprogramme ja -vahendeid, töötada välja ja rakendada uusi õigusakte või teostada rangemat kontrolli ja karistada ELi õigusaktide rikkumisi.

3.12 Euroopa aasta 2013 raames tuleks samuti pöörata erilist tähelepanu kodanike õigusele saada **abi** teiste liikmesriikide **diplomaatilistelt ja konsulaaresindustelt** siis, kui nad viibivad kolmandas riigis.

3.13 Komitee märgib, et tuleks uurida isikute liikuvust ka **demograafilise** arengu raames ning tunnistada selle positiivset mõju **tööhõivele ja konkurentsivõimele**. Liikuvus innustab arendama, kasutama ja austama Euroopa õigustikku arvukates valdkondades, sealhulgas tarbijaõigused, kaupade, teenuste ja kapitali liikumine, tervishoid, haridus, õigus hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel, viibides teises liikmesriigis, keeleoskus ning kultuuridevahelise suhtlemise oskus ja sotsiaalne pädevus ning teised sotsiaalsed ja majanduslikud õigused ja tagatised. Isikute liikuvus võimaldab ühtlasi kodanikel saada kasu ühtse turu eelistest ja aidata saavutada strateegia „Euroopa 2020” majanduskasvu eesmärgi.

Euroopa aasta korralduslikud aspektid

3.14 Euroopa aasta 2013 korralduslik osa peab olema kooskõlas asjaomaste eesmärkide ja väärtushinnangutega. Komitee toetab kõnealuse aasta kavandamise ja rakendamise **protsessi** võimalikult suurt **avatust** ning kõigi asjaomaste sidusrühmade osalust kõigil tasanditel ning kõigil etappidel, sealhulgas Regioonide Komitee, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonide, sealhulgas sotsiaalpartnerite ning riiklike ja kohalike haldusorganite osalust.

3.15 Komitee rõhutab, et erilist tähelepanu tuleks pöörata koostööle **koolide ja kõrgharidusasutustega** ja nende tegevustele. Iga liikmesriik peab olema teadlik oma rollist ja koostama asjaomaseid pedagoogilisi programme, mida Euroopa Komisjon võiks toetada.

3.16 Et viia läbi konsultatsioone kodanikuühiskonnaga, tuleks töötada välja **konkreetne metoodika** ja heade tavade kogumik või käsiraamat.

3.17 Tuleks laialdaselt uurida **kaasaegsete tehnoloogiate** pakutavaid võimalusi, eelkõige suhtlusvõrgustikke ja teisi vahendeid, mille sisu on määratletud kasutajate kaasabil, sealhulgas tuleks luua konsultatsioonirubriiki kõigi ELi institutsioonide veebilehtedel.

3.18 Komitee kutsub üles tagama Euroopa aasta 2013 läbiastva ja **tõhusa kooskõlastuse** kõigil tasanditel ja kõigi osalevate sidusrühmade vahel, kasutades eelkõige maksimaalselt juhtimiskomitee võimalusi, luues tõhusaid kogemuste vahetamise mehhanisme riiklikul tasandil.

3.19 Eelmiste Euroopa aastate raames saadud varasemate positiivsete kogemuste alusel on komitee väljendanud toetust luua Euroopa organisatsioonide ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kontaktrühma võrgustike liikmete ning muude partnerorganisatsioonide toetusel ulatuslik ja avatud kodanikuühiskonna organisatsioonide **ühendus, et toetada selle temaatilise aasta elluviimist**, lisaks on komitee väljendanud valmisolekut nimetatud ühendusega koostööd teha. Omapoolse panusega on komiteel kavas luua kooskõlastusrühm, et jälgida temaatilise aasta edusamme ja aidata kaasa selle õnnestumisele. Selleks tuleks seada sisse tihe koostöö kodanikuühiskonna organisatsioonide ühenduse ja komitee kooskõlastusrühma vahel.

Komitee leiab, et oma partneritega ELi ja liikmesriikide tasandil võib ta anda olulise panuse selles valdkonnas tänu kodanikuühiskonna osalejate – kellest saavad kaasvastutajad temaatilise aasta elluviimisel – kindlakstegemisele, motiveerimisele ja kaasamisele. Seega on tegemist võimalusega jagada Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ainulaadset oskusteavet kodanike üksmeele loomise ja koostöö valdkonnas.

3.20 Komitee kutsub üles töötama välja ja rakendama konkreetseid meetmeid, et tagada **seos erinevate temaatiliste aastate vahel ja ürituse tulemuste kestvus**. Ta soovib ühendada sisuliselt Euroopa aastad 2010 kuni 2013 ⁽²⁵⁾ järgmiste aastatega, eelkõige aastaga 2014, mille ta soovib pühendada peretemaatikale.

3.21 Vajalik on mitte üksnes teavituskampaaniate läbiviimine, vaid ka selliste konkreetsete ja praktiliste meetmete ja lahenduste levitamine, mis on välja töötatud otsustajate poolt koostöös ühiskonnaga. Tuleks tasakaalustada ja muuta nende meetmete nimekirja, mis on ära toodud analüüsitava ettepaneku artiklis 3, vastavalt käesoleva arvamuse soovitudele, eelkõige Euroopa Liidu lepingu artiklite 10 ja 11 täielikuks rakendamiseks.

4. Konkreetsete märkused

Ühiskonna osalus ja otsuste õiguspärasus

4.1 Komitee leiab, et praegusel kujul ei soodusta ettepanek Euroopa Liitu kuulumise tunnet. Selles ei visandata vajalikku alust käegakatsutavate tulemuste saavutamiseks Euroopa aasta 2013 raames, et vähendada lõhet avalikkuse ja otsustajate vahel kodanikuosaluse tasandil või oluliselt suurendada ELi institutsioonide legitiimsust. Komitee soovib temaatilise aasta raames **luua uue edendamisprogrammi ja mehhanismid ning töötada välja ja võtta vastu õigusaktid** kõnealuses valdkonnas.

⁽²⁴⁾ COM(2010) 603 final.

⁽²⁵⁾ ELT C 224, 30.8.2008, lk 106; ELT C 128, 18.5.2010, lk 149; ELT C 51, 17.2.2011, lk 55.

4.2 Komitee rõhutab eelkõige asjaolu, et Euroopa komisjon peaks sekkuma konkreetsete ettepanekutega, eelkõige koostades valged raamatud **Euroopa Liidu lepingu artiklite 10 ja 11 täieliku rakendamise kohta**. Euroopa kodanikualgatuse esitamise korra kehtestamisest (Euroopa Liidu lepingu artikli 11 lõige 4) ja teistest nüüdseks loodud mehhanismidest ei piisa, et tagada avalikkuse täielik osalus. Viivitamatult tuleb käivitada arutelu nende täiendamise eri võimaluste üle ⁽²⁶⁾.

4.3 Samuti tuleks tegutseda selle nimel, et **täiendada** olemasolevaid dialoogi- ja osalusmehhanisme, **koguda häid tava-**
sid ⁽²⁷⁾ ja parandada ELi institutsioonide koostööd ning koostööd ELi probleemaaikasse kaasatud Euroopa tasandi ja riiklike asutuste (sealhulgas riikide valitsused ja parlamendid) ning kodanikuühiskonna vahel, kui nimetada vaid mõned sidusrühmad, et otsustusprotsess oleks võimalikult avatud ja läbipaistev.

4.4 Sõltumatult sellest tegevusest kutsub komitee ELi liikmesriike üles parandama ka avalikkuse osaluse mehhanisme **riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil**, kaasates avalikkuse käimasolevasse dialoogi ning täiustades konkreetseid tulemusnäitajaid saavutatavate eesmärkide jaoks.

4.5 Ideede üle peetavat arutelu tuleb samuti innustada Euroopa tasandil. Eelkõige tuleks tagada see, et iga kodanik võiks hoomata käsitletavate teemade ulatust ning mõista seda, millal ja kuidas ta võib otsustusprotsessis osaleda. Samuti on vaja tugevdada ja innustada **Euroopa meediaruumi** ⁽²⁸⁾, hariduse ⁽²⁹⁾ ja kultuuri kujundamist.

4.6 Komitee rõhutab ühenduslülil rolli, mida ta etendab institutsioonide ja kodanikuühiskonna vahel ⁽³⁰⁾. Valmistudes Euroopa aasta 2013 käivitamiseks, on **komitee otsustanud arendada ja rakendada ulatuslikku osalus-, läbipaistvus- ja uuendusprogrammi**, mille abil on võimalik avalikkusele ja ELi institutsioonidele tõestada üldsuse kaasamise eeliseid, samal ajal kui programm kujutaks endast teatud mõttes ka näidisprojekti teistele algatustele.

Eelnevad arvamused ja hinnang temaatilise aasta kohta

4.7 Käesolevale arvamusele **eelnevates arvamustes** kaitses Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järjekindlalt siinkohal esiletoodud eesmärgi, eelkõige teadlikku kodanikuosalust, ühiskonnaõpetust ning kõigi kodanike õiguste kaitset ja arendamist ⁽³¹⁾.

4.8 Komitee soovib kaasata tegevuskavasse ning toetada teiste vahendite abil liikuvusega seonduvaid meetmeid, mida ta

on **varasemates arvamustes** esile toonud. Eesmärk on innustada eelkõige noorte liikuvust, parandada juurdepääsetavust ja liikuvust hariduse ja erikoolituse valdkonnas, parandada juurdepääsu elukestvatele õppele, käivitada **meetmed, et kõrvaldada** haridussüsteemide poolt loodud **takistused**, tegeleda puuduliku keeleoskusega, käsitleda tervishoiu küsimusi, sotsiaalkindlustust, juurdepääsu elamumajandusele või muid küsimusi ⁽³²⁾. Komitee kutsub üles mõtlema samuti liikuvuse negatiivsematele aspektidele, sealhulgas perekondade lahutamine, oht kaotada sidemed oma kultuuriga või sotsiaalmajanduslik mõju piirkonnale, kust asjaomased isikud pärit on.

4.9 Komitee toetab ettepanekut, et iga liikmesriik peaks koostama juhendi õiguste kohta, mis on tagatud ELi teiste liikmesriikide kodanikele, kes viibivad asjaomase liikmesriigi territooriumil, kus neile peaksid olema tagatud ka muud kergesti kättesaadavad teabeallikad ⁽³³⁾. Kõik punktid kodanikuaktiivsust käsitlevas arvamuses väärivad samuti toetamist ⁽³⁴⁾.

4.10 Komitee pooldab ideed koostada **ELi kodakondsuse järelemeetmete aruanne** ning ettepanekut töötada välja tegevuskava meetmete kohta, mille eesmärk on kõrvaldada tõkked, mis ikka veel takistavad kodanikel teostada oma õigusi. Sellega seoses teeb ta ettepaneku nimetada kodanike osaluse peaprioriteediks. Komitee arvab, et sellisel algatusel oleks samuti soodne mõju kodanike teadlikkuse suurendamisele ja osalusele 2014. aasta kevadel ja edaspidi toimuvatel Euroopa Parlamendi valimistel.

4.11 Komitee juhib tähelepanu Euroopa Komisjoni arendatud **poliitikameetmete järjepidevuse puudumisele**. Ühest küljest soovitakse rõhutada liikuvust, samal ajal kui uuel eelarveperioodil on kavas teha programmi „Aktiivsed noored” olulisi muudatusi, millel võib olla vastupidine mõju ning mis võivad nõrgendada noorte Euroopasse kuuluvuse tunnet ning kodakondsuse ja eurooplase mentaliteeti.

4.12 Komitee nõustub asjaoluga, et Euroopa aasta 2013 tulemuste kohta tuleks koostada **üksikasjalik hinnang** ning koguda ja uurida kodanike selle aasta jooksul väljendatud seisukohti. Neid järeldusi tuleks võtta arvesse nende ELi poliitikameetmete edasise arendamise, mis seonduvad kodakondsuse probleemaaikaga. Sellega seoses näeb Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ette võimaluse koostada aramus, mis sisaldaks konkreetseid näitajaid ja suuniseid edaspidise tegevuse kohta.

Institutsiooniline raamistik

4.13 Komitee kutsub üles uurima võimalust luua **Euroopa Parlamendis** konkreetne **laiendatud töörihm**, kes innustaks institutsioonidevahelist koostööd, sealhulgas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega, kõnealuse aasta kavandamise ja rakendamise valdkonnas.

⁽²⁶⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 74.

⁽²⁷⁾ Vt ka rahvusvaheliste valitsusväliste organisatsioonide konverents CONF/PLE(2009)CODE1, 2009.

⁽²⁸⁾ ELT C 318, 23.12.2006, lk 163.

⁽²⁹⁾ ELT C 28, 3.2.2006, lk 29.

⁽³⁰⁾ ELT C 354, 28.12.2010, lk 59.

⁽³¹⁾ Siinkohal võib viidata näiteks käesolevas dokumendis nimetatud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamustele.

⁽³²⁾ ELT C 228, 22.9.2009, lk 14.

⁽³³⁾ European Citizenship – Cross-Border Mobility, Aggregate Report, Qualitative study, TNS Qual+, august 2010.

⁽³⁴⁾ ELT C 28, 3.2.2006, lk 29.

4.14 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib Euroopa aasta 2013 ettevalmistamise raames tagada **asjakohased vahendid** Euroopa Komisjoni talitustele, kelle ülesandeks on kodanikuühiskonna osaluse ja selle tõhustamisega seonduvad küsimused, ning laiendada nende talituste tegevusvaldkonda, suurendada nende tähtsust ja tõhustada kooskõlastust. Komitee kutsub üles pöörama erilist tähelepanu ka vabatahtliku tegevuse edendamisele ja kooskõlastamisele.

4.15 Arvestades nende madalat profiili ja puudulikku mõju, näib selliste teabeallikate nagu „Europe Direct”, „Teie Euroopa” või Solvit rõhutamine olevat vaieldav. Loendisse võiksid kuuluda ka Europeana ja EURES. Igal juhul võib ELi ametiasutustel olla üksnes kaudne roll, kuna põhirõhk tuleb asetada organiseeritud kodanikuühiskonnale. Igal juhul peab **teave olema suunatud avalikkusele**, kellele ta mõeldud on, pakkudes ajakohaseid ja uuenduslikke teabekanaleid, sealhulgas suhtlusmeedia ja teiste vahendite kasutamine.

Finantsaspektid

4.16 Komitee teeb ettepaneku eraldada Euroopa aasta 2013 jaoks **piisav ja asjakohane eelarve**. Praegu selleks ette nähtud ühe miljoni suurusest eelarvest ei piisa nii oluliste eesmärkide elluviimiseks. Euroopa aasta 2011 eelarve oli ligikaudu 11 miljonit eurot ⁽³⁵⁾, arvestades ka 2010. aastal tehtud ettevalmistusi, samal ajal kui Euroopa aasta 2010 jaoks kavandatud eelarve ulatus 17 miljoni euroni ⁽³⁶⁾. Lisaks sellele on ette nähtud eraldada Euroopa aasta 2013 jaoks teabevahetuse peadirektoraadi eelarveridade ja programmide vahendeid; tegemist ei ole täiendava rahastamisega ⁽³⁷⁾. Lisaks sellele ei ole kahjuks selle summa raames ette nähtud ühtegi vahendit kodanike või kodanikuühiskonna algatuste kaasrahastamiseks ⁽³⁸⁾. Komitee on seisukohal, et ühe ELi kodaniku kohta keskmiselt ette nähtud 0,2 euro senti ei ole piisav summa käesolevas arvamuses taotletud meetmete elluviimiseks, isegi kui kõik meetmed ja

algatused ei nõua olulisi vahendeid. Igal juhul tuleks pöörata erilist tähelepanu tegevustele, milleks ei ole ilmtingimata vaja finantsvahendeid.

4.17 Komitee soovib selle sätte välja jätmist, vastavalt millele rahastamine „toimub kaupade ja **teenuste otseostmisena** olemasolevate raamlepingute raames” ⁽³⁹⁾, kuna see tekitab peamiselt suuri kulutusi suhtekorraldusbüroode kavandatud kampaaniatele, mis ei ole jätkusuutlikud ning millel võib olla ka negatiivne mõju või puudub igasugune edu paljudes liikmesriikides, kuna nad kõik on standardvormingus. Rahastada tuleks võimalikult laias ulatuses kodanikuühiskonna riikliku ja kohaliku tasandi organisatsioone, kes peavad olema Euroopa aasta peamised teostajad. Üks viis seda saavutada oleks jaotada vahendeid Euroopa Komisjoni esinduste kaudu liikmesriikides.

4.18 Tuleks arvesse võtta Euroopa aasta 2013 tulemusi ja sellest saadud õppetunde, **kavandades selliseid finantsvahendeid** nagu tulevane rahastamisprogramm „Kodanike Euroopa” jms. Samal ajal on vajalik pakkuda rohkem teavet finantstoetuse võimaluste kohta, et innustada ELi kodakondsust ⁽⁴⁰⁾, tagada asjakohane rahastamise tase nende eesmärkide jaoks ning uuendada osaluse ja struktureeritud dialoogi toetusprogramme Euroopaga seonduvate küsimuste valdkonnas liikmesriikide või Euroopa Liidu tasandil. See meede oleks ühtlasi nende varasemate meetmete jätkuks, mille eesmärk oli innustada ELi kodanike aktiivset osalust ja nende Euroopasse kuuluvuse tunnet ⁽⁴¹⁾. Tuleks kasutada vabatahtlikku tegevust, et suuta katta projektide kaasrahastamisega seonduvat osa.

4.19 Komitee soovib muuhulgas kohandada **uuenduslikku strateegiat planeerimisel, rahaliste vahendite** haldamisel ja kasutamisel ELi ja muudel tasanditel, eelkõige seoses kodanikuosalusega Euroopa aastaks ettenähtud eelarvevahendite jaotamisel.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

⁽³⁵⁾ Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta 2011.

⁽³⁶⁾ ELT C 51, 17.2.2011, lk 55.

⁽³⁷⁾ COM(2011)/0489 final – 2011/0217 (COD).

⁽³⁸⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kontaktrühm, „Euroopa kodakondsus ei piirdu üksnes õigustega! Avalik kiri Euroopa saadikutele – Euroopa Komisjoni ettepanek kuulutada aasta 2013 Euroopa kodanike aastaks”.

⁽³⁹⁾ COM(2011)/0489 final – 2011/0217 (COD).

⁽⁴⁰⁾ COM(2010) 603 final.

⁽⁴¹⁾ Aruanne ELi kodakondsuse tugevdamiseks aastatel 2007–2010 tehtud edusammude kohta, COM(2010) 602 final, Brüssel, 27. oktoober 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Majanduskasvu ja tööhõive toetamine – Euroopa kõrgharidussüsteemide ajakohastamise tegevuskava” ”

COM(2011) 567 final

(2012/C 181/25)

Raportöör: **Joost VAN IERSEL**

Kaasraportöör: **Juraj STERN**

20. septembril 2011 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Majanduskasvu ja tööhõive toetamine – Euroopa kõrgharidussüsteemide ajakohastamise tegevuskava” ”

COM(2011) 567 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 29. veebruaril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012. aastal (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 100, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 8 liiget.

1. Järeldused

1.1 Hästi korraldatud kõrgharidus on Euroopa majandusliku ja aruka tuleviku jaoks äärmiselt tähtis, kuna seeläbi pannakse tugev põhi selle sotsiaalsele ja majanduslikule võimekusele, rikastatakse tulevaste põlvkondade elu- ja töötingimusi ning kuna see on hädavajalik Euroopa ühiskonna tulevaste väärtuste kujundamiseks.

1.2 Komitee on suuremas osas nõus komisjoni analüüsi ning komisjoni ja nõukogu ettepanekute ja soovitustega, ⁽¹⁾ mis tuleb lähiaastatel ellu viia ning millest paljud on sarnased komitee 2009. aasta arvamuse „Ülikoolid Euroopa jaoks” sätetega ⁽²⁾. Komitee rõhutab, et ELi tegevuskava vajab täiendamist ning ootab nõukogult rohkem edasipüüdlikkust.

1.3 Hoolimata teadlikkuse suurenemisest ja seisukohtade lähenemisest on endiselt palju teha. Plaanitud muudatuste elluviimine ei kulge alati ladusalt. Varjatud huvid, (pehme) proteksionism ning hoolimata Bologna protsessist endiselt suur kõrgharidusmaastiku mitmekesisus ja killustatus takistab kiireid muudatusi. See pole kaugeltki tehniline küsimus, sest muudatused tähendavad sageli olemasolevate struktuuride ümberkorraldamist ning ülesannete, meetodite, programmide ja sõlmeemade uuesti määratlemist. Need aspektid nõuavad ajakohastamisel pidevat tähelepanu ning neid tuleb käsitleda täpsemalt ja üksikasjalikumalt.

1.4 Loomulikult on tõhusalt mitmekesise kõrghariduse saavutamine hea eesmärk. Selleks on vaja, et klassikalistes ülikoolides oleks omavahel kombineeritud õppe- ja teadustöö, samuti on vaja muud tüüpi kõrgharidusasutusi, nagu näiteks kutsekõrgkoolide ning peamiselt regionaalse või ka piiriülese suundumusega õppeasutusi ja väga kitsale valdkonnale spetsialiseerunud õppeasutusi. Üldisemalt on vaja arukat spetsialiseerumist ja eristuvaid kutseprofile. Komitee rõhutab tõhusa koostöö vajalikkust eri haridusliikide vahel ning paindlike õppeviiside olulisust kõikidel haridustasanditel.

1.5 Strateegia „Euroopa 2020” tuleks nii sisuliselt kui ka korralduslikult mõttes täielikult ellu viia. Komisjon, nõukogu, liikmesriigid ja kõrgharidusasutused peaksid jagama vastutust ja tegevust tõhusalt koordineerima. Strateegias „Euroopa 2020” tehakse ettepanek siduda kõrgharidus juhtalgatustega innovatiivse liidu, tööstuspoliitika, uute oskuste ja töökohtade tegevuskava ning noorte liikuvuse juhtalgatustega. Kõrgharidussüsteem ja -poliitika peavad sisalduma Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitusetes.

1.6 Autonoomia, vastutus ja läbipaistvus on põhitegurid, ⁽³⁾ mis võimaldavad õppeasutustel täita oma ülesandeid ja tagada parem tasakaal kulude-tulude vahel. Need on ka olulised selleks, et seada kõrgharidus töökohtade loomise, tööalase konkurentsivõime ja innovatsiooni keskmesse. (Riikide) tegevuskavades tuleks tagada juhtimise professionaalsus, ajakohased õppekavad ja koolitus, õppe- ja teadustöö kvaliteedikontroll, spetsialiseerumine ja rahvusvaheline ligitõmme. Erilist tähelepanu tuleb pöörata ülikoolide ettevõtlusvaimule.

⁽¹⁾ Nõukogu 28. ja 29. novembri 2011. aasta järeldused kõrgharidussüsteemide ajakohastamise tegevuskava kohta.

⁽²⁾ ELT C 128, 18.5.2010, lk 48–55.

⁽³⁾ Vt viimane analüüs „Ülikoolide autonoomia Euroopas II– edetabel”, Euroopa Ülikoolide Assotsiatsioon, 2011: võita on veel terve maailm.

1.7 Väga oluline aspekt on rahastamine. Strateegia „Euroopa 2020” seisukohast ja Euroopa positsiooni jaoks maailmas on murettekitav ja ohtlik, et kõrgharidus on liikmesriikides alarahastatud ning et eelarveprobleemide tõttu on avalik-õiguslik rahastamine veelgi suurema surve all. Sõltumata rahastamisallikatest tuleb tagada kõrghariduse piisav rahastamine. Häid tavasid tuleks levitada.

1.8 Tudengite arv kasvab endiselt kiiresti. Kõikides valdkondades ja igal tasandil tuleb tagada sooline võrdõiguslikkus. Majanduse ja ühiskonna üldine dünaamika nõuab nii takistamatut juurdepääsu kui ka rahuldavat kvaliteeti. Riikliku õppemaksu kehtestamisega (või suurendamisega) peaks kaasnema vastav stipendiumi- ja laenupoliitika ning juurdepääsugarantiid.

1.9 Tehnika valdkonnas on vaja rohkem tudengeid, oskustöötajaid ja teadlasi, samuti tuleks tekitada huvi tehnilise hariduse vastu. Sotsiaalpartnerite ja tööturu pädevate asustuste panus peab olema oskuslikult struktureeritud. Ettevõtetele tuleks olememata nende suurusest võimaldada jõulist osalemist õppekavades, koolitustes ja ettevõtlikkuse arendamises.

1.10 Ülikoolid ja ettevõtted peaksid töötama üheskoos välja strateegilised innovatsioonikavad, säilitades samas oma sõltumatuse ja ülesanded. Selline kõrgharidus- ja äri sektori vastastikune täiendavus annab tavaliselt väga suurt lisaväärtust teadustööle, teadmussiirdele ning edasiantavate oskuste ja ideede arendamisele. Levitada tuleks häid tavasid.

1.11 Kulude ja tulude tasakaalustamise ja eduka rahvusvahelise liikuvuse saavutamise seisukohast on raske ülehinnata vajadust pingereastamise ja kvaliteedi hindamise süsteemi järele. Komitee väljendab heameelt hoolikalt väljatöötatud süsteemi U-Multirank kasutuselevõtu üle. Lisaks taolisele „kaardistamisele” tuleb parandada muid tudengite ja teadlaste liikuvuse tingimusi ning rahvusvahelistumist.

1.12 Kõrgharidussüsteemide sidusus avaldab head mõju tudengite ja teadlaste piiriülese liikuvuse tingimustele, mis on omakorda kasulik nii igale osalejale individuaalselt kui ka Euroopa tööturule ka Euroopa integratsioonile. Erasmus programm peaks sisaldama pilootprojekti „liikumissemeister”.

1.13 Komitee avaldab tugevat toetust kõrgharidussüsteemide ajakohastamise tegevuskava ja programmi „Horisont 2020”, „Erasmus kõigi jaoks” ja struktuurifondide sidumisele.

2. Sissejuhatus

2.1 Iga tasandi haridus on ülioluline. Tänu subsidiaarsusele on kõrgharidus arenenud Euroopas riikide tasandil. Lissaboni lepingus räägitakse üksnes kutseharidusest ja ümberõppest kui ELi meetmevaldkondadest ⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ XII jaotis, haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport, artiklid 165 ja 166.

2.2 1999. aasta Bologna konverents oli esimene otsustav läbimurre, mis tõi kaasa üleeuroopalise bakalaureuse-, magistri- ja doktorikraadi süsteemi. Bologna leping on aidanud ühtlustada Euroopa kõrgharidussüsteeme.

2.3 Vahepeal on EL käivitanud edukad rahvusvahelised tudengite ja teadlaste vahetusprogrammid, nagu Erasmus, Erasmus Mundus, Marie Curie’ nimelised meetmed jt. Eri finantsperspektiivide lõikes on süstemaatiliselt julgustatud piiriüleste teadusprojektide korraldamist.

2.4 Nii ülikoolide sees kui vahel toimuvad pidevad ümberkorraldused ja alt-üles algatused, sealhulgas On näiteks loodud sarnase suunitlusega ülikoolide koostöövõrgustikke (Euroopa teadusülikoolide liit, Coimbra rühm jt), milles soositakse mingis suunas, näiteks teadustööle või sotsiaalteadustele spetsialiseerumist.

2.5 2009. aastal märkis komitee oma järeldustes, et „praeguses mitteamptimaalses ülikoolisüsteemis ei arendata piisavalt ülikoolide suurt potentsiaali” ⁽⁵⁾. Seda seisukohta jagab oma tegevuskavas ka komisjon ⁽⁶⁾. Nõukogu on järeldanud, et „hariduse ja teadustöö kvaliteet on peamine käimapanev jõud” moderniseerimisel ning et „töökohtade ja majanduskasvu tagamise põhitingimus on hariduse, teadustöö ja innovatsiooni vahelise teadmiste kolmnurga tugevdamine” ⁽⁷⁾.

2.6 Kõrghariduse ajakohastamine toimub väga mitmekesisel keskkonnas ning väga erinevates riigi ja piirkonna tasandi sotsiaal-majanduslikes kontekstides. Klassikalistel ülikoolidel ja muudel kõrgharidusasutustel on kindlad suunitlused. Klassikalise ülikooli kontseptsioon hõlmab nii haridus-, õppe- kui ka teadustööd.

2.7 Jätkusuutliku sotsiaalse ja majandusliku taastumise seisukohast on vaja teha otsustavad sammud, mis parandavad kõrghariduse kvaliteeti.

2.8 Lisaks paljudele analüüsidele soovitatavate ümberkorralduste kohta, sisaldab teatisega kaasas olev töödokument ⁽⁸⁾ kokkuvõtet liikmesriikide ajakohastamispuudluste kohta. Siiski tuleb olulistest valdkondadest ikka veel võidelda järgmiste oluliste lahknevustega:

— majanduslik tootlikkus riigi kohta – kõrghariduse omandamise tase ja majandustoodang ühe inimese kohta;

— kvalifikatsioonid tööalase konkurentsivõime seisukohast;

⁽⁵⁾ ELT C 128, 18.5.2010, lk 48–55, punkt 1.1.

⁽⁶⁾ COM(2011) 567 final, punkt 2.

⁽⁷⁾ Nõukogu 28. ja 29. novembri 2011. aasta järeldused kõrghariduse ajakohastamise kohta.

⁽⁸⁾ SEC (2011) 1063 final, lk 48.

- erinevused ELis kokku lepitud 40 %isest kõrghariduse omandamise tasemest, kuigi kõrghariduse osakaal suureneb oluliselt kogu Euroopas;
- kõrgharidusse investeerimise eri tasemed, erinevused rahastamises, lahknevused riigi ja erasektori rahastatava kõrghariduse arengus;
- hoolimata kõrghariduse juhtimise laiahaardelisest ja kauguleulatavast reformist jätkuvad lahknevused finants- ja institutsioonilises autonoomias ja vastutuses.

2.9 Komisjon juhib oma üldanalüüsis tähelepanu ka järgmistele muutustele: teadmiste kolmnurga teke kõikjal meie maailmajaos, tihedamad suhted ülikoolide ja ettevõttringkondade vahel, keskendumine kvaliteetsetele teadmispõhiste tegevustele nagu teadus- ja arendustöö, turundus ja müük, väärtusahela juhtimine ja finantsteenused, teenused üldiselt, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, alaesindatud ühiskonnariühmad, soolise tasakaalu muutused – kogu Euroopas on doktorantuurieelsel tasemel enam kui pooled üliõpilastest naised – ning õppurite muljetavaldav piiriülene liikumine nii Euroopas kui ka maailmas.

2.10 Komitee pooldab olemasolevate riike käsitlevate aruannete, analüüside ja soovitude süvendamist ning ühtlasi süstemaatilise riigipõhise meetodi kasutamist, nagu praegu kohaldatakse Bologna protsessi eduaruannete või OECD põhjalike uuringute suhtes kõrghariduse ja kvaliteedi mõõtmise kohta. Riigipõhine lähenemine tekitab häid tavaid.

2.11 Komitee märgib, et selles üsnagi üldises analüüsis on jäetud kõrvale teatud olulised teemad, näiteks riigi ja piirkonna tasandi poliitilised häired kõrghariduses, liikmesriikide meetodid osalemise ja kvaliteedi edendamisel, ametiasutuste käsitlus erinõuetest professoritele, õpetajatele, teadlastele ja üliõpilastele, kõrghariduse eri tasemete vaheline seos liikmesriikides, ühise haridus- ja teadusbaasi väljatöötamine ülikoolides ning mitte vähem olulisena usaldusväärsed statistilised tõendid.

2.12 Komisjon ja nõukogu rõhutavad eriti kõrghariduse sidumist majandusega. Eraldi käsitlemist ei leia meditsiini-, sotsiaalsega humanitaarteaduskonnad. See on mõistetav, võttes arvesse vajadust keskenduda ühele kindlale valdkonnale, eeskätt praeguse kriisi ajal. Teisalt, kuna hariduse eesmärk peab alati olema hariduse ja töö optimaalne vahekord, tuleks kindlasti arutada ka seda, kuidas tuleks ajakohastada erialasid või akadeemilisi valdkondi, mis ei ole otseselt majandusega seotud, kuid on siiski olulised.

2.13 Vajalik on koostöö tööstuse ja meditsiiniteaduskondade vahel, sest uued kulutõhusad diagnostika- ja ravitehnoloogiad nõuavad kallist, kapitalimahukat praktilist väljaõpet, kvaliteetset haridust ja elukestvat õpet. See aitab vähendada suremust ja puuet osakaalu.

3. Strateegia „Euroopa 2020” ja kõrgharidus

3.1 2009. aastal pidas komitee nii Lissaboni strateegiat kui ka Euroopa kõrgharidust ajakohastamisprotsessi võimalikeks suurimateks katalüsaatoriteks. Ka komisjon teeb õigesti, kui seob strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid ja sihid ülikoolidega.

3.2 Strateegia „Euroopa 2020” pöördeline uuendus on seotud juhtimisega – tihedam koostööstamine komisjonis endas ning liikmesriikide ja ELi vahel ka küsimustes, mis ei ole aluslepinguga kaetud või on seda vaid osaliselt.

3.3 Kõrghariduse jaoks on olulise juhtalgused, eeskätt tööstuspoliitika, innovatiivse liidu, uute oskuste ja töökohtade tegevuskava ning noorte liikuvuse juhtalgused.

3.4 Komisjoni järelevalverolli suurenemine, sh Euroopa poolaasta riigipõhiste soovitude andmine, peaks vajalikke ülikoolireforme toetama.

3.5 Kõrghariduse ajakohastamise tegevuskava peab olema täielikult kooskõlas strateegiaga „Euroopa 2020”. Komitee väljendab heameelt, et haridusel on pöördeline osa strateegias „Euroopa 2020” ja sellele viitavas komisjoni strateegiakavas.

3.6 Komitee on seisukohal, et seos Euroopa 2020. aasta strateegia ja kõrghariduse vahel taandub järgmisele:

- strateegias „Euroopa 2020” on loodud seos kõrghariduse ning innovatsiooni, tööstuspoliitika ja liikuvuse vahel,

- see loob täiendava aluse ühiste seisukohtadele ja koostööle komisjoni ja liikmesriikide, liikmesriikide endi ja haridusasutuste vahel,

- see loob uusi ajakohastamise impulsse riigi tasandil,

- Euroopa poolaasta riigipõhised soovitud peaksid käsitlema ka kõrghariduse arengut,

- strateegia „Euroopa 2020” võib luua uusi koostööfoorumeid ja suurendada viljakate piiriüleste võrgustike hulka,

- seose loomine tööstuspoliitika ja innovatsiooniga nõuab sagedasemat konsulteerimist erasektoriga. Endiselt alahinnatakse konsulteerimist VKEdes ja mikroettevõtetega, komitee rõhutab, et kõrgharidusasutused, valitsused ja komisjon peavad õppe- ja töökavade koostamisel võtma arvesse ettevõtete praktilisi kogemusi.

3.7 Komisjon eristab ühelt poolt põhivaldkonnad, mis on liikmesriikide (ja õppeasutuste) pädevuses ning teiselt poolt ELi valdkonnad. Komitee eelistab rääkida liikmesriikide ja komisjoni jagatud vastutusest strateegia „Euroopa 2020” raames.

4. Liikmesriikide, nõukogu ja kõrgharidusasutuste ees seisvad probleemküsimused

4.1 Liikmesriikide poolsele põhiprobleemide määratlemisele peab järgnema sihipärane töö. Seda tuleb senisest enam motiveerida. Nõukogu peaks seadma prioriteetidid komisjoni ettepanekul, kes seejärel jälgib nende täitmist riikides.

4.2 Eriti tuleb keskenduda nõudmisele, mis näeb ette paindlikumaid juhtimis- ja rahastamissüsteeme, et kõrgkoolide suurenev autonoomia ja vastutus kõikide sidusrühmade ees oleksid tasakaalus, mis toob kaasa spetsialiseerumise, hariduse ja teadustöö tulemuslikkuse ja mitmekesisuse ⁽⁹⁾.

4.3 Nagu komitee 2009. aastal väitis, on asjakohane raamistik ja autonoomia olulised ⁽¹⁰⁾. Kuigi korraldus, sh autonoomia ja rahastamine on liikmesriikide ülesanne, peab komitee arutelu nende aspektide üle liikmesriikide ja nõukogu vahel vältimatuks, sest nimetatud teguritel on oluline mõju õpetajatele ja üliõpilastele.

4.4 Komitee nõustub tegevuskava punktis 2.5 esitatud tekstikastis sätestatud peamiste poliitiliste ülesannetega. Need eesmärgid lähevad palju kaugemale pelgalt tehnilistest muudatustest ning on tihedalt seotud riikide poliitikamaastikuga. Seega tuleks eelkõige vaadata valitsuste ja mitte kõrgharidusringkondade poole. Olulised on poliitika järjekindlus, õigusaktid ja reguleerimine, mida tuleb arutada kõigi sidusrühmadega.

4.5 Valitsusi ja institutsioone tuleks ka julgustada võrdlema rahvusvahelisel tasandil, millist kasu on toonud kaasa suurem autonoomia.

4.6 Erinevalt levinud praktikast, mis hõlmas kõrghariduse edukat massidesse viimist, ⁽¹¹⁾ peaks põhitähelepanu praeguse kõrgharidusteemalise arutelu kohaselt nihkuma aruka spetsialiseerumise, strateegiliste valikute mitmekesisuse ja tippteadmiste keskuste väljaarendamise suunas. Siin võib lähtuda liikmesriikide edukatest näidetest.

4.7 Komitee mõistab, et sellised eesmärgid võivad kaasa tuua suured muutused liikmesriikide haridusfilosoofias. Seda küsimust, sh tegevus- ja ajakavasid, tuleb arutada nõukogus.

4.8 Praegune kriis näitab selget seost hariduse ajakohastamise ja majanduse vahel. Kogu protsess peaks aga olema laiem. Komitee juhib ka tähelepanu vajadusele luua ajakohased standardid seoses professionaalsuse tõstmisega ning õppekavade,

kraadide ja liikuvusega sotsiaal- ja humanitaarteaduste valdkonnas, mis on olulised Euroopa vaimuelu, väärtuste ja identiteedi jaoks. Peale selle annavad hästi toimivad meditsiinierialad, sotsiaal- ja humanitaarteadused panuse majandusse.

4.9 Komitee pooldab tihedamaid sidemeid kõrgharidusvaldkonna ja ettevõtluse vahel. Komitee jagab arvamust, mille kohaselt on tihedad sidemed haridus- ja teadusvaldkonna ning ettevõtluse vahel ning liikumine avatud innovatsiooni poole teadmiste kolmnurga üks olulisemaid tegureid.

4.10 Sellest tulenevalt kiidab komitee kõrgkoolide ühe põhi-tegevusena ⁽¹²⁾ heaks majandusega vahetult või kaudselt seotud asutuste koostöö eri liiki ettevõtetega. Keskenduda tuleks üliõpilaste ettevõtlus-, leiutus- ja innovatsiooni oskustele ning interaktiivsete õpikeskkondade ja teadmussiirde infrastruktuuride arendamisele. Vajalik on ka avatus ettevõtliku ülikooli kontseptsiooni suhtes.

4.11 Üliõpilastele tuleb luua tingimused, kus kvalifikatsiooni tõstmise huvides liikumine ühest õppeasutusest teise on lihtne, sealhulgas paindlikud võimalused liikumiseks gümnaasiumijärgsest kutseõppeasutusest kõrgkooli ⁽¹³⁾. Nimetatud tingimused soodustavad olulise määral ka elukestvat õpet.

4.12 Erilist tähelepanu väärib regionaalareng. Paljude piirkondade, eelkõige suurlinnapiirkondade jaoks, on kõrghariduse sidumine tööturu, teadustöö, innovatsiooni ja ettevõtlusega väga tähtis valdkond. Nendes piirkondades tegeletakse üha enam erialadega, mis on riigiüleselt ja koguni ülemaailmselt olulised. Kõrghariduse süstemaatiline kaasatus üldiselt soosib kohalikku ja piirkondlikku arengut ja edendab majanduse paindlikkust. Riigiasutusi tuleks julgustada selliseid regionaalseid protsesse stimuleerima ⁽¹⁴⁾.

4.13 Komitee rõhutab piiriülese regionaalse koostöö tähtsust kõrghariduse valdkonnas. Euroopa territoriaalse koostöö rühmitused võivad pakkuda tuge naaberpiirkondadele ning sarnase majandusmuustriga piirkondadele ⁽¹⁵⁾.

4.14 Terav küsimus on rahastamine. Kriis on mõjutanud ka kõrghariduse rahastamist riigieelarvest, mistõttu võib valdkonda keskmiste näitajate kohaselt tabada struktuurne alarahastamine. ELis on kogukulud 1,2 % SKPst, Ameerika Ühendriikides aga 2,9 % ja Jaapanis 1,5 %. Lisaks on erasektori kulud võrreldes Ameerika Ühendriikide ja Jaapaniga väga madalad. Samal ajal on näha märkimisväärset edasiminekut BRIC-riikides. Komitee

⁽⁹⁾ COM(2011) 567 final, punkt 9 ja ELT C 128, 18.5.2010, lk 48–55, punkt 1.4.

⁽¹⁰⁾ ELT C 128, 18.5.2010, lk 48–55, punktid 1.4, 3.5.1 ja 3.5.2.

⁽¹¹⁾ Ajavahemikul 2000 kuni 2009 kasvas üliõpilaste arv ELis 22,3 % ehk 19,4 miljonini. Euroopa Komisjoni talituste töödokument Euroopa kõrgharidussüsteemide arengu kohta, SEC(2011) 1063 final, lk 16. See aga ei näita mingil moel kvalifikatsioonide kvaliteeti.

⁽¹²⁾ COM(2011) 567 final, punkt 8. Vt ka nõukogu 28.–29. novembril 2011. aasta järeldused, milles rõhutatakse partnerlust ja koostööd ettevõtete ja teiste era- ja avaliku sektori esindajatega.

⁽¹³⁾ ELT C 68, 6.3.2012, lk 1, milles nõutakse komisjonilt Bologna ja Kopenhaageni protsessidele ühtse lähenemise rakendamist ning ELT C 68, 6.3.2012, lk 11.

⁽¹⁴⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 7.

⁽¹⁵⁾ Samas, punktid 5.7 ja 5.8.

märgib, et ELi varasemat eesmärki pühendada 2 % SKPst kõrgharidusele ei ole strateegiasse „Euroopa 2020“ üle võetud.

4.15 Strateegiaga „Euroopa 2020“ peaks kaasnema vajalikud rahalised vahendid ja eesmärgid, nagu kõrge kvalifikatsiooniga ülikoolilõpetajad, juhtimise professionaalsemaks muutmine ja parem kulu-tulu tasakaal.

4.16 Liikmesriigiti on rahastamine väga erinev. Mõnes riigis on olukord teistest palju parem. Kõrghariduse kvaliteedi ja tööhõive vaheline korrelatsioon muudab asjakohase rahastamise säilitamise lausa kohustuslikuks ning julgustab kasutama mitmekesisemaid rahastamisallikaid, näiteks riigi raha kasutamist era- ja muude avalike investeeringute stimuleerimiseks (kaasrahastamine).

4.17 Hästi struktureeritud suhted vastava valdkonna kvalifitseeritud õppeasutuste ja ettevõtlusringkonna vahel aitavad kindlasti taandarengut takistada. Kõrgharidus peaks lõikama kasu ettevõtete innovatsioonitegevusest. Ettevõtete ega erasektori poolne rahastamine ei tohiks siiski põhjendamatult mõjutada õppekavu või peamisi uuringuvaldkondi.

4.18 Ülikoolid ja ettevõtted peaksid töötama üheskoos välja strateegilised innovatsioonikavad, säilitades samas mõlemad oma sõltumatuse ja ülesanded. Ülikoolide ja ettevõtete vahelist vastasmõju saab tugevdada teadmusühenduste abil. Siin võib olla väga toetav roll Euroopa Innovatsiooniplatvormil, mis arvestab samuti progressi võimaldava tehnoloogiaga, mida EL on rõhutanud.

4.19 Kõrgharidusasutuste ja ettevõtete vahelised suhted ja vahetused annavad olulise lisandväärtuse teadustööle, teadmus-siirdele ning edasiantavate oskuste ja ideede arendamisele. Levitada tuleks häid tavasid.

4.20 Vaadeldav tegevuskava ei käsitle õppemaksu küsimust, mis kuulub liikmesriikide ainupädevusse. Euroopas esineb mitmesuguseid süsteeme. Üldiselt täheldatakse aastase õppemaksu pidevat suurenemist. Õppemaksud on vastuolulised.

4.21 Komitee juhib tähelepanu suurenevale dilemmale: kuidas tulla toime üliõpilaste arvu kasvu, kvaliteedi parandamise vajaduse ning kõrgemate õpistandardite tagamisega tööalase konkurentsivõime suurendamise nimel, kui kõrghariduse rahastamine püsib liikmesriikides samal tasemel või koguni väheneb. Tegemist on suure väljakutsega. Komitee rõhutab, et riikliku õppemaksu kehtestamisega (või suurendamisega) peaks alati kaasnema vastav stipendiumi- ja laenupoliitika ning selged juurdepääsugarantiid.

4.22 Kõrgkoolidest väljalangemise määr on liiga suur, samas tuleb muuta kõrgharidus kättesaadavaks laiemale osale ühiskonnast. Eelkõige tuleb parandada nende riikide sotsiaalset ja kultuurilist keskkonda, kes on teistest maha jäänud.

4.23 Koguselised näitajad ei ole kriteeriumina siiski ammen-davad. Ülekaalus peaks olema objektiivselt mõõdetav kvaliteet, mitte kvalifikatsiooni omandanute arv.

4.24 Seoses kvalifikatsioonidega peaksid kehtima teatavad järgmised põhimõtted.

— Sotsiaalsete sidusrühmadega ja tööturu pädevate asustustega tuleb pidada tööalase konkurentsivõime alaseid arutelusid.

— Väga oluline on konsulteerida ärisektoriga: lisaks suurettevõtete konsulteerimisele peaks see hõlmama VKEd (mikro- ja väikeettevõtete) kaasamist, mis on seda olulisem, et töös-tusprotsessid on üha killustatumad ning teenuseid ostetakse järjest rohkem sisse.

— Töökohtade loomise poliitikaga seotud kvalifikatsioone tuleb arendada selliste koolituste kaudu, mis nõuavad ka ettevõtete poolset pühendumist ja partnerlust.

— Arendada tuleks teadusharudevahelisi ja valdkonnaüleseid pädevusi.

— Kvalifikatsioonid peaksid edendama arukat spetsialiseerumist, mis suurendab (rahvusvahelist) ligitõmbavust või vastavas piirkonnas olulisi erialasid.

— Ilma, et see kuidagi piiraks kõrghariduse mitmekesisust, peaks kvalifikatsioone määratlema nii, et see hõlbustaks Euroopa-siseseid (ja rahvusvahelisi) vahetusi ja karjääre.

4.25 Komitee väljendab suurt heameelt teatistes sisalduvate ettepanekute üle, mis käsitlevad kvalifikatsioone, kvaliteedikontrolli ning kvaliteetsema hariduse ja teadlaste vahelist korrelatsiooni. Komitee jagab ka arvamust, mille kohaselt sõltub hariduse ajakohastamine õpetajate ja teadlaste pädevusest ja loovusest⁽¹⁶⁾ – asjaolu, mis jäetakse tihti tähelepanuta. Seda arvestades tuleks kõrvaldada kõik ületamatud halduslikud takistused akadeemilise karjääri eest, nagu näiteks mõnes riigis (sh Poolas) kehtivad täiendavad akadeemilised õppeastmed.

4.26 Üliõpilaste arvu järsu kasvu tõttu on tekkinud murettekitav puudus pädevatest õpetajatest. Kvaliteetse õppe ja teaduse eelduseks on rahuldavad töötingimused, ligitõmbav karjäär haridusvaldkonnas ning kutsealased arenguvõimalused, samuti õppevahendid ja heade tulemuste tunnustamine. See tundub enesestmõistetav, kuid enamikus liikmesriikides on olukord praegu vastupidine. Seetõttu peaks nõukogu määratlema vastavad poliitilised suunised.

4.27 Komisjon rõhutab õigusega vajadust mitmekesistada õppetöö meetodeid. Tehnikaharidus peab muutuma ligitõmbavamaks. Riigi ja piirkondliku tasandi sotsiaalpartnerid võivad anda väga tänuväärse panuse tehnikaõppe kuvandi kujundamisse. Olulise panuse võivad anda ka üksikettevõtted. Komitee rõhutab VKEd – eeskätt mikro- ja väikeettevõtete – pühendumist, eriti piirkondlikul tasandil.

⁽¹⁶⁾ COM(2011) 567 final, punkt 5.

4.28 ELi tasandi arutusel tuleb keskenduda kõrghariduse asetamisele innovatsiooni, töökohtade loomise ja tööalase konkurentsivõime keskmesse ⁽¹⁷⁾. See peaks olema kõigi sidusrühmade keskne eesmärk ning komisjoni, nõukogu, liikmesriikide ja eeskätt kõrgharidusvaldkonna enda jagatud vastutus.

4.29 Võttes arvesse tõsiseid väljakutseid, pole komisjoni ja nõukogu koostatud kõrghariduse tegevuskava endiselt kaugeltki täielik ega ka põhjalik. Komitee rõhutab, et praegune kriis nõuab nõukogult, liikmesriikidelt ja kõrgharidusvaldkonnalt sihipärasemat ja veenvamat tegutsemist. Muutused võivad küll toimumas olla, kuid neid tuleb kiirendada.

4.30 Kõik osapooled peavad võtma võrdse vastutuse professionaalsuse tõstmise, õppekavade, kvaliteedikontrolli, spetsialiseerumise jmt eest. Nõukogu peab koostama tegevus- ja ajakava kõrghariduse sidumiseks innovatsiooni ja tööalase konkurentsivõimega. Kõrgharidusasutused peaksid seda protsessi toetama, visandades omaenese rolli kvaliteedi tagamisel ning sotsiaalses innovatsioonis ja tooteuendustes.

4.31 Tegevuskava lahutamatuks osaks peaksid saama Euroopa teadusruumi komitee arvamused ülikoolide juhtimise ja institutsiooniliste ümberkorralduste kohta, samuti hariduse sidumise kohta innovatsiooni ja teadusega. See peaks tooma kaasa muudatusi paljudes Euroopa ülikoolides ⁽¹⁸⁾.

5. Komisjoni ees seisvad probleemküsimused

5.1 Komitee väljendab heameelt eesmärkide üle, mille komisjon seab endale kõrghariduse ajakohastamise protsessis, ühinedes hiljutiste käsitlustega mida nõukogu oma eelmise aasta novembri järeldustes esile tõstis.

5.2 Komitee kiidab heaks ülesanded, mida komisjon saab täita ja peaks täitma, et parandada poliitika kujundamise aluseks olevaid fakte, sealhulgas seoses tulemuste ja läbipaistvusega. Maailmas, kus riigi tasandi analüüsid ja eesmärgid on sageli poliitilised, peab komisjon täitma ennetava ja objektiivse hindaja rolli, võttes sealhulgas arvesse volitusi, mis on praegu nõukogus arutamisel.

5.3 ELi selline hindamistegevus toob tõenäoliselt kaasa sarnased pingutused liikmesriikides, ülikoolides ja teaduskeskustes, tugevdades üldist raamistikku ja tuues loodetavasti kaasa ühised sihid.

5.4 Eelnevat arvesse võttes avaldab komitee heakskiitu U-Multiranki süsteemi käivitamisele, mis on tulemustel põhinev mitmemõõtmeline teabevahend ja paremusjärjestussüsteem. See peaks parandama eri asutuste ülesannete läbipaistvust ning

aitama kaasa kõrghariduse kvaliteedi õiglasemale võrdlemisele Euroopas. Peale selle on kasulik arendada praegusele ühemõõtmelisele Shanghai-süsteemile ja teistele paremusjärjestussüsteemidele lisaks välja Euroopa-põhine paremusjärjestussüsteem.

5.5 Nagu komitee 2009. aastal väitis, on raske üle hinnata vajadust kriitilise paremusjärjestuse ja kvaliteedi hindamise süsteemi järele, mis kataks suure hulga asutuste mitmesuguseid aspekte ⁽¹⁹⁾. Läbipaistvus, mille tagab kontrollitav, sõltumatu ja erapooletu kolmas asutus, toetab riigiasutuste ja kõrghariduse keskendumist kvaliteedile, diferentseerumisele ja nutikale spetsialiseerumisele. Nagu komisjon märgib, „on see sõltumatult hallatav vahend teabeallikaks kõrghariduse sidusrühmadele valikute ja otsuste tegemisel” ⁽²⁰⁾.

5.6 Peale selle võib kaardistamine edendada tudengite, õppejõudude, teadlaste ja professorite piiriülest liikumist ning eeskätt aidata parandada teadustöö taset, luues uusi võrgustikke ja partnerlusvorme ning konkurentsi kõrgharidusasutuste vahel kogu Euroopas.

5.7 Nõukogu rõhutab viienda vabadusena üliõpilaste ja teadlaste liikuvust – teadmiste vaba liikumist. Üliõpilaste ja teadlaste piiriülest liikumist edendavaid ELi programme on juba saatnud edu. Siiski tuleb parandada süsteemseid puudujääke. Õppealast liikuvust takistavate tegurite vastu võitlemiseks on vajalik liikuvuse edetabel.

5.8 Erasmuse programm peab nõudma üliõpilastelt rohkem pühendumist. Komitee soovib läbi viia liikuvusseministri katseprojekti – bakalaureuseõppe 5. semestri. Programm peab olema taskukohane kõigile taotlejatele. Komitee toetab tudengite potentsiaalse liikumisvoo analüüsi ja komisjoni ettepanekuid, mis käsitlevad Euroopa ainepunktide ülekandmise ja kogumise süsteemi ning Erasmuse magistriõppe liikuvusprogrammi.

5.9 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 179 lõige 1 on ELi teadustegevuse suhtes väga selgesõnaline ⁽²¹⁾. Teadlaste rahvusvaheline liikuvus on ülioluline. Varjatud proteksionism loob liiga tihti teadlastele püsivaid takistusi. See kahjustab Euroopa teadust ja konkurentsivõimet. See takistab ka riiklikel institutsioonidel kasutamast täiel määral ära Euroopa intellektuaalset mitmekesisust. Komitee toetab tugevalt komisjoni ettepanekut teadlaskarjääri Euroopa raamistiku kohta, mis edendab teadlaste liikuvust.

5.10 Komitee tervitab ka teadlaste nelja karjäärisuunitluse Euroopa raamistikku, mille on välja töötanud komisjon ning haridus- ja ettevõtlusspetsialistid. See tuleb välja töötada avatud süsteemina, mis looks võimalikult palju võimalusi.

⁽¹⁷⁾ COM(2011) 567 final, punktid 12 ja 3.3.

⁽¹⁸⁾ Vt Euroopa teadusruumi komitee 24. juuni 2011. aasta järeldused.

⁽¹⁹⁾ ELT C 128, 18.5.2010, lk 48–55, punktid 1.5 ja 5.2.4, 5.2.5 ja 5.2.6.

⁽²⁰⁾ COM(2011) 567 final, punkti 11 tekstikast.

⁽²¹⁾ Vt veenvat ettepanekut „Teadlaskarjääri Euroopa raamistiku poole, Euroopa Komisjon”, 21. juuli 2011.

5.11 Komitee rõhutab vajadust muuta riikide rahastamis- ja sotsiaalsed tingimused ühtses Euroopa raamistikus tõhusamaks, et kõrvaldada ülejäänud vaba liikumise ees seisvad tõkked. Luua tuleks üleeuroopalised kutseprofiilid ning asutusi tuleks julgustada muutma oma personalijuhtimist professionaalsemaks.

5.12 Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi (EIT) tegevuste laiendamine on soovitatav, vähemalt selleks, et luua algatusi teadmisühenduste edendamiseks ettevõtete ja asjaomaste ülikoolide vahel. Sama kehtib ka Marie Curie' nimelise algatuse tugevdamise ja ametipraktika kvaliteediraamistiku kohta.

5.13 Üleilmses kontekstis peab EL muutuma kõrge kvalifikatsiooniga konkurendiks ja partneriks. Selles protsessis on haridusel oluline roll. Sellest tulenevalt toetab komitee täielikult nõukogu otsust kutsuda komisjoni „koostama kõrghariduse rahvusvahelisemaks muutmist käsitlev eristrateegia”⁽²²⁾.

5.14 Komitee toetab kavandatud raamistiku tingimusi, mille kohaselt laiendatakse suhteid väljaspool ELi asuvate partneritega, liikuvuspartnerlust ning väljastpoolt Euroopat pärit üliõpilaste ja teadlaste jaoks mõeldud vahendeid EL direktiivide ja tulemuste paremusjärjestuse kaudu⁽²³⁾. Väljastpoolt Euroopat pärit üliõpilastele ja teadlastele kehtestatud piiranguid tuleb leevendada, et tuua siia andekaid ja loovaid inimesi mujalt.

5.15 Komitee pooldab nõukogu arutelu Euroopa kõrghariduse koha üle üleilmses kontekstis, milles määratletakse eduka konkurendi ja partneri tunnused. See võib aidata õppeasutustel kehtestada õigeid tingimusi.

5.16 Komitee on paljudes arvamustes väljendanud oma nõusolekut sellega, et 2014.–2020. aasta finantsperspektiivi koostamisel keskendutakse innovatsioonile ning tööhõive ja majanduskasvu strateegia kõigile aspektidele. Komitee rõhutab vajadust ELi rahaliste vahendite suurema lisandväärtuse järele.

5.17 Eelnevat arvesse võttes väljendab komitee heameelt komisjoni ettepaneku üle suurendada Erasmuse programmi

rahastamist 2014.–2020. aasta eelarves 73 %, aga ka (kõrg)hariduse vahetumale sidumise üle struktuurifondidega.

5.18 Konkreetsetesse arvudesse laskumata nõustub komitee üldise seisukohaga, et kulutused haridusele, teadusele ja innovatsioonile teenivad kõik tulevikku suunatud Euroopa keskkonna loomise huve. Selleks võib vajadusel kasutada ka tööstusobjektide restruktureerimise kategooriasse langevat rahastamist.

5.19 Komitee väljendab suurt heameelt komisjoni kava üle luua 2012. aastal kõrgetasemeline tööühm (HLG), mille ülesanne on analüüsida kõrghariduse ajakohastamise põhiteemasid. See kõrgetasemeline tööühm peab koosnema õppeasutuste, akadeemiate, ettevõtete ja sotsiaalpartnerite esindajatest.

6. Täiendavad ettepanekud

6.1 Luua tuleks algatusi, mis on keskendunud ametialastele arenguvõimalustele kõrghariduses, näiteks oleksid soovitatavad üleeuroopalised kursused ülikoolide juhtimise kohta.

6.2 Koostöövormid üksikute ülikoolide vahel – üleeuroopaline mestimine – on soovitatav, sest nii on võimalik üksteise praktilistest kutse- ja juhtimisalastest kogemustest õppida. Sama kasulikud oleksid kogemuste vahetamine ülikoolide piiriüleste ühenduste vahel ning erialakonverentsid ja -seminarid.

6.3 Haridusasutusevälised komisjonid peaksid korrapäraselt hindama ülikoolide teaduskondade või filiaalide teadus- ja haridustulemusi. Komitee kohaselt võiksid selliste komisjonide koosseisu kuuluda kõrge kvalifikatsiooniga rahvusvahelised eksperdid.

6.4 Kõrghariduse maksumuse ja tulemuste vahelise seose hindamiseks soovib komitee läbi viia ELi tasandi analüüsi olemasolevate süsteemide halduslike takistuste kohta. Parandusettepanekute tegemisel võiks lähtuda headest tavadest.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽²²⁾ Nõukogu järeldused kõrghariduse ajakohastamise kohta, 11. mai 2010.

⁽²³⁾ COM(2011) 567 final, peamisi ülesandeid käsitlev tekstikast, lk 14.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: ELi poliitikat ja vabatahtlikku tegevust käsitlev teatis: piiriülese vabatahtliku tegevuse tunnustamine ja edendamine ELis”

COM(2011) 568 final

(2012/C 181/26)

Raportöör: **Pavel TRANTINA**

20. septembril 2011 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – ELi poliitikat ja vabatahtlikku tegevust käsitlev teatis: piiriülese vabatahtliku tegevuse tunnustamine ja edendamine ELis”

COM(2011) 568 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 29. veebruaril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 134, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 11.

Eessõna

Vabatahtlik tegevus on oluline kodanikuaktiivsuse väljendus, mis arendab sotsiaalset kapitali, panustab sotsiaalsesse ühtekuuluvusse, pakub ühiskonnale väärtuslikku majanduskasu ja võimaldab üksikisikutel oma võimekust väljendada. Vabatahtlik tegevus „tähendab igasugust vabatahtlikku tegevust, mida isik teeb omast vabast tahtest, valikust ja motivatsioonist juhindudes ning mis ei ole seotud rahalise kasu saamisega”⁽¹⁾. Arvestades praegust kriisi Euroopas, demograafilisi muutusi ja nendega seotud probleeme, on oluline tunnustada olulist mõju, mida vabatahtlik tegevus avaldab üksikisikutele kaasatuse, mõjuvõimu andmise, oskuste arendamise ja kontaktide loomise lihtsustamisel. Vabatahtlikku tegevust on vaja aga selgelt eristada tasustatud tööst, samuti ei tohiks vabatahtlik tegevus seda asendada.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee oli esimene ELi institutsioon, kes tegi 2006. aastal ettepaneku nimetada üks Euroopa aasta Euroopa vabatahtliku tegevuse aastaks, toetades sellega ühenduse „EYV 2011 Alliance” liikmete jt jõupingutusi. Selle eesmärgi saavutamise aastal 2011 on võimaldanud tõsta teadlikkust mittetulundusliku sektori lisandväärtusest ja on aidanud muuta vabatahtlikul tegevusel põhinevad organisatsioonid tõhusamateks nii kohalikul, riiklikul kui ELi tasandil. Kodanikuaktiivsust edendava vabatahtliku tegevuse Euroopa aasta 2011 on ka aidanud vahetult tunnustada vabatahtliku tegevuse rolli sotsiaalsete probleemide lahendamisel ja kindlustunde suurendamisel.

1. Soovitused

1.1 Vabatahtliku tegevuse jaoks tõhusa jätkusuutliku keskkonna loomiseks soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid kindlustaks, et nii riikliku kui ka ELi tasandi seadusandlus võimaldab ja julgustab vabatahtlikku tegevust, kaitseb vabatahtlikke ja kõrvaldab juriidilised takistused nende tegevusele.

1.2 Lisaks tuleb vältida eeskirju, mis piiravad või takistavad vabatahtlikku tegevust, sest on liiga üksikasjalikud või ei taju kohaliku vabatahtliku tegevuse tavasid. Samuti peaksid vabatahtlikul tegevusel põhinevad organisatsioonid olema vahetult kaasatud vastava seadusandluse kujundamisse. Kuigi mõnes riigis ei ole vastava õigusraamistiku puudumine takistuseks, muudab see mõnes muus riigis vabatahtlike ja vabatahtlikul tegevusel põhinevate organisatsioonide tegevuse keeruliseks ning on riike, kus piiratud õigusraamistik muudab vabatahtlike võimalused vabatahtliku tegevusega tegeleda väga piiratuks.

1.3 Euroopa Komisjon peaks toetama tõhusa hästikorraldatud vabatahtliku tegevuse taristu loomist nii ELi kui liikmesriikide tasandil (näiteks tagama vahendid vabatahtlikul tegevusel põhinevate organisatsioonide tegevuseks ning vabatahtlike töölevõtmiseks ja koolitamiseks või toe pakkumine toetuste taotlemiseks), samuti aitama vabatahtlikul tegevusel põhinevatel organisatsioonidel ja keskustel jagada teavet ja pakkuda koolitusvõimalusi ning koordineerida vabatahtlike ja vabatahtlikul tegevusel põhinevate organisatsioonide koostööd.

1.4 EL ja liikmesriigid peaksid tagama juurdepääsetavad, usaldusväärsed ja jätkusuutlikud tingimused mittetulundussektori rahastamiseks ning aitama vabatahtlikul tegevusel põhinevatel organisatsioonidel kohaneda uue rahastamiskeskonnaga. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles ka suurendama ELi rahastatavates programmides ja struktuurifondides vabatahtliku tegevuse jaoks ette nähtud rahalisi vahendeid.

1.5 ELi institutsioonid ja liikmesriigid peaksid lubama ja toetama vabatahtlikku tegevust kui mitterahalist panust kaasrahastamise juures. Komitee kutsub ELi institutsioone ja liikmesriike üles ka tagama, et käibemaksualane seadusandlus ei tekitaks vabatahtlikul tegevusel põhinevatele organisatsioonidele lisahalduskulusid.

⁽¹⁾ Nõukogu järeldused „Vabatahtliku tegevuse roll sotsiaalpoliitikas”, 3. oktoober 2011.

1.6 Selleks et tulevikus samal suunal jätkata, soovivat komitee, et tehtaks praktilisi samme Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta 2011 raames saavutatud edusammude säilitamiseks ja vabatahtlikule tegevusele ka edaspidi tähelepanu pööramiseks nii riiklikes kui Euroopa Liidu tegevuskavades. Komitee palub Euroopa Komisjonil käivitada nõuandemenetlus (näiteks valge raamatu või mõne muu tõhusa vahendi näol). See menetlus peaks olema Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta jätk, mis tagaks vabatahtliku tegevuse püsimise ELi päevakorras. „Euroopa aastad“ 2012 ja 2013 peaks samuti sellele tähelepanu pöörama.

1.7 ELi institutsioonid peaks välja töötama koordineerituma vabatahtliku tegevuse poliitika, mida tuleks tunnustada valdandadeülese poliitikana ja mida peaks koordineerima Euroopa Komisjoni vastav üksus, mida omakorda toetaks muude ELi institutsioonide vastavad poliitilised struktuurid⁽²⁾. See tagaks koostöö jätkamise riiklike koordineerimisasutuste, komisjoni vastutava üksuse, Euroopa Parlamendi laiendatud töörihma või parlamendikomisjoni, nõukogu vastutava koosseisu ja vabatahtlikul tegevusel põhinevate organisatsioonide vahel kõikidel tasanditel.

1.8 Lisaks peavad kõik sidusrühmad pingutama, et jätkata vabatahtliku tegevuse aktiivset propageerimist kõigi kodanike seas ja keskenduma oma riigi eripäradega arvestades eelkõige noortele ja eakatele. Ettevõtete poolse vabatahtliku tegevuse osakaalu peab tulevikus suurendama, liikmesriigid peavad tegema selleks sobivaid algatusi (näiteks maksusoodustusvõimaluste kaalumine) ja toetama partnerlust mittetulundussektoriga.

2. Üldmärkused vabatahtliku tegevuse kohta

2.1 Vabatahtliku tegevuse suhtes tuleks kujundada välja lähenemisviisi, mille keskmesse on asetatud vabatahtliku töö tegijad. Nii on võimalik saavutada vabatahtliku töö kvaliteet, tunnustamine, kaitse ja juurdepääs ning välistada igasugune diskrimineerimine. Vabatahtlike õigusi, väärikust ja vastutust tuleks tunnustada ja austada ning vabatahtlikud ja nende organisatsioonid peaksid ka ise neid aspekte järgima⁽³⁾.

2.2 Vabatahtlikule tegevusele tuleks pöörata erilist tähelepanu ja tunnustada seda kui vahendit strateegia „Euroopa 2020“

⁽²⁾ Nagu Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta 2011 riiklikud koordineerimisasutused väljendasid oma Varssavi vabatahtliku tegevuse ja aktiivse kodanikkonna jätkusuutliku tegevuse deklaratsioonis 1. detsembril 2011: „Euroopa Komisjonil palutakse arendada riiklike, piirkondlike ja kohalike pädevusi ja vajadusi silmas pidades sobivad struktuurid kõigi sidusrühmade ja kodanikuühiskonna omavaheliseks koostööks vabatahtliku tegevuse vallas ka pärast Kodanikuaktiivsust edendava vabatahtliku tegevuse Euroopa aastat 2011. Euroopa Komisjoni sisene keskendumine vabatahtlikule tegevusele on vajalik.“

⁽³⁾ Alates 2006. aastast on komitee toetanud Euroopa vabatahtliku tegevuse harta loomist, mis sätestaks üldised põhimõtted vabatahtlike ja nende organisatsioonide õiguste ja kohustuste kohta. Selline harta aitaks kaasa ka vabatahtlike tegevuse õiguskeskkonna paranduste sisseviimisel.

eesmärkide saavutamisel. Seega on tähtis, et vabatahtlik tegevus oleks kaasatud ka riiklikesse reformikavadesse, eesmärgiga tagada vastavad rahalised vahendid.

2.3 Ka pärast 2011. aastat tuleks jätkata mittetulundussektori koordineerimist, eesmärgiga saavutada püstitatud eesmärgid, vahetada häid tavasid ja luua või tugevdada vabatahtlikke platvorme kõigi vajalike sidusrühmade osalusel (töötajad, ametiühingud, muud sektori esindajad, riiklikud ja ELi ametiasutused). Komitee tunnustab töörihma „Aasta 2011 kui Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta“ tööd,⁽⁴⁾ mis tipnes Euroopa vabatahtliku tegevuse poliitilise tegevuskava (P.A.V.E.)⁽⁵⁾ vastuvõtmisega, mis sisaldab mitmeid inspireerivaid ettepanekuid seoses edasise vabatahtliku tegevuse arendamisega ELi ja liikmesriikide tasandil ning seoses sotsiaalpartnerite ja valitsusväliste organisatsioonidega.

2.4 Selleks et tõsta teadlikkust mittetulundussektori lisand- ja sotsiaal-majanduslikust väärtusest, arvab komitee, et oluline on laialdaselt koguda ja levitada teavet vabatahtliku tegevuse sotsiaalse ja majandusliku mõju kohta. Esimese sammuna tuleb saavutada kokkulepe Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni vabatahtliku töö hindamise käsiraamatu suhtes ja seejärel seda rakendada, et ühtlustada vabatahtliku tegevuse kohta andmete kogumise meetodeid liikmesriikides. Lisaks toob komitee esile vajaduse koguda riigi tasandil lisaks SKPle ka muid andmeid, näiteks sotsiaalseid näitajaid, millega mõõdetakse sotsiaalset heaolu.

2.5 Kindlasti tuleb tegeleda kõigi, nii ametlikes struktuurides kui iseseisvalt tegutsevate vabatahtlike vajadustega. ELi institutsioonid ja liikmesriigid ei saa ega tohi eirata neid vabatahtlikke, kes on ise teinud ettepaneku alustada vabatahtlikku tegevust ühiskonna abistamiseks. Nende otsust ja kaudset tööd vabatahtlikul tegevusel põhinevate organisatsioonidega tuleb esile tõsta. Peale noorsoo-, spordi- ja sotsiaalvaldkonna tuleb üksikasjalikumalt käsitleda mitmeid vabatahtlikku tegevust puudutavaid valdkondi.

3. Komitee üldised märkused komisjoni teatise kohta

3.1 Komitee tervitab komisjoni teatist ELi poliitika ja vabatahtliku tegevuse kohta. Komitee toetab väljapakutud määratlusi ja probleemikäsitlusi.

3.2 Komitee väljendab siiski muret teatise liiga kiire avaldamise ning üldsusega konsulteerimise ja mõju hindamise puudumise üle. Teatises ei lisatud mitmeid kodanikuühiskonna, eelkõige hiljem Euroopa vabatahtliku tegevuse poliitilises tegevuskavas tehtud ettepanekuid.

⁽⁴⁾ www.eyv2011.eu

⁽⁵⁾ http://www.eyv2011.eu/images/stories/pdf/EYV2011Alliance_PAVE_copyfriendly.pdf

3.3 Komisjon täheldab põhjendatult mitmeid vabatahtlikku tegevust takistavaid asjaolusid ja väidab järgmist: „Liikmesriigid saavutasid neis küsimustes teatavaid edusamme 2006. aastal, kui nad kohustusid tegema selliste tökete ületamiseks koostööd (...). Kuid palju on veel teha.” Teatis oleks võinud olla ambitsioonikam ja välja pakkuda konkreetseid ettepanekuid arenguks selles vallas.

3.4 On oluline tunnistada, et Euroopa Komisjoni ülesanne on käituda vabatahtliku tegevuse arengut käivitava tegurina, olgugi et ennekõike peaks komisjon keskenduma piiriülese vabatahtliku tegevuse ja vabatahtlike liikuvuse küsimustele ELis. Kui liikmesriigid vastutavad õigusraamistiku, heade tavade juhiste ja strateegiate väljaarendamise eest, siis komisjoni roll võiks seisneda teabe kogumises, laiendades avatud koordinaatsiooni meetodit nii, et vabatahtlik tegevus oleks kaasatud riiklikesse reformikavadesse ning kindlustades, et ELi rahastamissüsteemid hõlmaksid ka vabatahtlikku tegevust.

3.5 Komitee kiidab heaks asjaolu, et komisjon „võib esitada ettepanekuid, milles võetakse esmajoonel arvesse ELi tööhõivestrateegiat vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastase võitluse ning komisjoni algatuse „Uued kutseoskused uute töökohtade jaoks” kontekstis.” Siiski tuleb tunnistada ohtu, et vabatahtlikku tegevust võidakse kasutada ära poliitilistel eesmärkidel, samuti tuleb austada ja kaitsta vabatahtliku tegevuse põhiväärtusi.

4. Erimärkused komisjoni ettepanekute kohta

4.1 Komitee tervitab komisjoni pühendumist ELi kodanike ja sidusrühmade teadlikkuse tõstmisele eri rahastamisprogrammide, millest eraldatakse vahendeid nii vabatahtlikele kui ka vabatahtliku tegevuse jaoks. Lisaks projektipõhisele rahastamisele tuleks laiendada vabatahtliku tegevuse rahastamise võimalusi, võttes näiteks kasutusele põhirahastamise, väiksemate toetuste ja lepingute süsteemi. Vabatahtlik tegevus kui mitterahaline panus kaasrahastamise raames peaks olema lubatud ja eelistatavalt kohustuslik.

4.2 Arvestades praegust ettepanekut elukestva õppe programmi ja „Aktiivsed Noored” programmi ühendamiseks „Erasmus kõigile” programmiks, kardab komitee, et see võib seada ohtu mitteformaalse õppimise vabatahtlikus tegevuses osalemise kaudu, nii sisu poolest kui vahendite piiratuse tõttu. Komitee palub seega komisjonil tagada praeguse programmi „Aktiivsed Noored” sõltumatus ja sobiv rahastamine ning jätkata selle kõiki kasulikke meetmeid, kaasa arvatud Euroopa Vabatahtliku Teenistuse ja noorte algatused, ning toetada selle valdkonna aktiivseid Euroopa struktuure.

4.3 Komitee nõustub komisjoniga, et vaja on anda sobiv jätk algatustele, „mis edendavad piiriülest vabatahtlikku tegevust

kodanike Euroopa aasta 2013 kontekstis”. Kuid ainult piiriülese vabatahtliku tegevuse mainimine ei ole piisav, igasugune vabatahtlik tegevus peab olema kaasatud. Selle saavutamiseks ning Euroopa kodanike tähelepanu pöördumiseks tuleks Euroopa aasta 2013 eesmärki laiendada, et sellest saaks kodanikuaktiivsuse Euroopa aasta.

4.4 Komitee jälgib pingsalt komisjoni tööd seoses ettepanekuga võtta vastu nõukogu soovitus mitteametliku ja vabahariiduse tunnustamise kohta, milles käsitletakse vabatahtlikkuse mõõdet ja Euroopa oskuste passi. Selleks et jäädvustada vabatahtliku tegevuse läbi saadud õpet sobival viisil, ei tohiks nimetatud pass koosneda eraldi tunnistustest, vaid peaks pigem olema kõikehõlmav dokument, milles on esitatud kogu praktiline kogemus, koolitused, nn pehmed ja kutsealased oskused, mis on saadud elukestva õppe kaudu, sealhulgas ka need oskused, mis on saadud vabatahtliku tegevuse kaudu, kui vabatahtlik seda soovib.

4.5 2012. aastal teeb komisjon ettepanekuid edasiseks arenguks ELi noorsoostrateegia rakendamise ja Euroopa noorte vabatahtlikku liikuvust käsitleva soovitusel rakendamise kohta. Komitee usub, et avatud koordinaatsiooni meetodit saab kasulikult laiendada kogu vabatahtlikule tegevusele Euroopas. See muudaks võimalikuks vabatahtliku tegevuse süsteemse käsitlemise ELi päevapoliitikas.

4.6 Spordi puhul tervitab komitee ettepanekut uute ELi rahastamisvõimaluste loomise kohta selles valdkonnas ja rõhutab vajadust vabatahtliku tegevuse toetamise järele, eelkõige rohujuure tasandil.

4.7 Komitee usub, et tuleb tõsta teadlikkust töandjate võimalustest toetada oma töötajate individuaalset vabatahtlikku tegevust, mis on ettevõtte sotsiaalse vastutuse üks väljendusvorm. Sotsiaalpartnerid peaks saama võimaluse kaasa rääkida erinevates töötaja vabatahtliku tegevuse programmides, mis peaks alati põhinema töötaja kaasamise vabatahtlikkusel.

4.8 Komitee on teadlik mitmest algatusest, mis soovivad propageerida vabatahtlikku tegevust ELi institutsioonide töötajate ja liikmesriikide ametnike seas. Komitee töötajate positiivsetele kogemustele tuginedes soovitaks komitee, et eritählepanu pöörataks solidaarsuse ettepanekule (Solidarité) ⁽⁶⁾.

4.9 Komitee ootas komisjonilt palju sihikindlamat vastust kodanikuühiskonna üleskutsele lihtsustada kolmandatest riikidest pärit vabatahtlike viisataotluste läbivaatamist. Esitada tuleks ettepanekud nõukogu direktiivi 2004/114/EÜ muutmiseks nii, et sellesse lisatakse sätted vabatahtlike töötajate erivisade loomise kohta, nagu on olemas tudengite erivisaad.

⁽⁶⁾ <http://www.solidariteproposal.eu/>

4.10 Komitee tervitab ideed asutada Euroopa vabatahtlik humanitaarabikorpus,⁽⁷⁾ kuid on kahtleval seisukohal korpuse tegeliku vabatahtlikkuse osas. Enne Euroopa vabatahtliku humanitaarabikorpuse kohta lõpliku ettepaneku esitamist tuleks läbi viia käimasolevate pilootprojektide põhjalik hindamine. Kuna komisjon hindab valitsusväliste organisatsioonide tööd arengukoostöö vallas, soovib komitee, et ELi toetus nendele peamiselt vabatahtlikele algatustele oleks suurem, et nende mõju suurendada.

4.11 Mis puutub vabatahtliku tegevuse ja tervise/heaolu vahelistesse seostesse, soovib komitee rõhutada, et vabatahtlikud ei tohiks asendada palgatöötajaid nende igapäevases sotsiaaltöös. Kuid nad võivad pakkuda lisandväärtust spetsialistide tööle.

5. Kokkuvõtte komitee tegevuse kohta Euroopa vabatahtliku tegevuse aastal 2011

5.1 Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta ettevalmistamiseks ja selle programmi korraldamiseks moodustas komitee ühenduse „EYV 2011 Alliance” koordineerimisrühma, mille esimeheks määrati Pavel Trantina (III rühm). Pärast mitmeid avalikke arutelusid otsustas komitee korraldada ka arutelu tööandjate, ametiühingute ja valitsusväliste organisatsioonide vahel teemal, kuidas lihtsustada vabatahtlikku tegevust ELi tasandil. Koordineerimisrühm töötas tihedas koostöös Euroopa vabatahtliku tegevuse aastaga 2011 tegeleva komisjoni töörühmaga, ühendusega „EYV 2011 Alliance”, Euroopa Parlamendi vabatahtliku tegevuse huvirühmaga ja paljude muude sidusrühmadega, kes osalesid komitee üritustel.

5.2 2011. aastal korraldas Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta 2011 komitee poolne koordineerimisrühm viis koosolekut, millest **neli kombineeriti avalike aruteludega**, ning millest igaüks oli pühendatud erinevale vabatahtliku tegevusega seotud teemale, et tugevdada valdkonna eri sidusrühmade vahelist dialoogi. Peamiseks partneriks aruteludel oli ühendus „EYV 2011 Alliance”, kes saatis sõnavõtjaid oma eri teemade eest vastutavatest töörühmadest, samuti komisjoni töörühm Euroopa vabatahtliku tegevuse aastaks 2011.

1. Vabatahtliku tegevuse väärtus ja tunnustamine (23. märts)

2. Vabatahtliku tegevuse kvaliteet ja taristu (23. mai)

3. Vabatahtliku tegevuse õigusraamistik (27. september)

4. Töötajate vabatahtlik tegevus (9. november)

5.3 Komitee aitas korraldada mitmeid üritusi, näiteks:

— teine ELi tasandi teemakonverents (23.-24. mai), mida korraldas Euroopa Komisjon: komitee korraldas arutelusid, mis olid peamiselt seotud töötajate vabatahtliku tegevusega;

— teine vabatahtliku tegevuse konventsiooni ja sidusrühmade konverents (7.-8. september), mille korraldas komitee ja Euroopa Parlamendi ruumides Euroopa noortefoorum;

— Ühenduse „EYV 2011 Alliance” koordineerimiskoosolekud toimusid komitee ruumides 17. märtsil, 19. mail ja 29. septembril 2011;

— konkursi „Töötaja vabatahtliku tegevuse Euroopa auhind” Euroopa tasandi hindamisprotsess veebruaris 2011.

5.4 Komitee III rühm korraldas 30. septembril 2011 Varssavi presidendipalees suurejoonelise vabatahtliku tegevuse teemalise konverentsi, et tähistada Poola esmakordset eesistumisaega ja Euroopa vabatahtliku tegevuse aastat 2011. Konverentsil osalesid Poola president, ELi tööhõive ja sotsiaalküsimuste volinik ning Poola sotsiaalpoliitika ja tööminister ning teised kõrgetasemelised sõnavõtjad. Konverentsi põhiteema oli „Aktiivsete kodanike Euroopa: vabatahtlik tegevus”.

5.5 Komitee president ja Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta 2011 koordineerimisrühma esimees osalesid mitmetel selleteemalistel kohtumistel, sealhulgas:

— Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta 2011 avakonverentsil Budapestis,

— teisel ELi tasandi teemakonverentsil vabatahtliku tegevuse kohta Brüsselis,

— Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta 2011 lõpukonverentsil Varssavis.

5.6 Komitee valmistab ette kodanikuaktiivsuse teemalist raamatut, milles kirjeldatakse komitee liikmete laiaulatuslikku ametialast, poliitilist ja vabatahtlikku tegevust.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

⁽⁷⁾ Vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 214.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse liidu haridus-, koolitus-, noorsoo- ja spordiprogramm „Erasmus kõigi jaoks” ”

COM(2011) 788 lõplik – 2011/0371 (COD)

(2012/C 181/27)

Raportöör: **Indrė VAREIKYTĖ**

12. detsembril 2011 otsustas nõukogu ja 13. detsembril 2011 otsustas Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse liidu haridus-, koolitus-, noorsoo- ja spordiprogramm „Erasmus kõigi jaoks””

COM(2011) 788 final – 2011/0371 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 29. veebruaril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (29. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 74, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Ajal, mil majanduskriis on sundinud eelarveprioriteete läbi vaatama, rõhutab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, kui oluline on jätkata ja võimalusel suurendada riiklikul ja ELi tasandil haridusele ja koolitusele määratud vahendite tulemuslikku kasutamist, et parandada eeskätt noorte ja eakamate töötajate tööhõive olukorda.

1.2 Komitee on seisukohal, et programm „Erasmus kõigi jaoks” peaks olema põhivahend hariduse ja koolituse toetamise suurendamiseks, et parandada kodanike oskusi, aidata toime tulla noorte töötuse kõrge määraga paljudes liikmesriikides, täita vajadust kvalifitseeritud töötajate järele ning kõrvaldada oskuste sobimatuse probleem. Eriti oluline on kasutada seesugust vahendit majanduskriisi ning tööturule avalduvate negatiivsete mõjude ajal. Kui esineb oskuste sobimatust, siis tuleks seda vähendada, et vähendada töötust eeskätt noorte hulgas.

1.3 Komitee tunnustab ettepanekut suurendada tulevase programmi eelarvet märkimisväärselt kuni 19 miljardi euroni ja toetab seepärast Euroopa Komisjoni ettepanekut kogueelarve kohta ning kutsub Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles seda suurendamist toetama.

1.4 Praeguse majandusolukorra tõttu toetab komitee igati programmis esitatud meetmeid: selge keskendumine põhimeetmetele; praeguste meetmete, eesmärkide ja programmide killustatuse vähendamine; ühekordselt makstavate summade, ühikuhinnal põhineva ja ühtse määraga toetuste ulatuslikum kasutamine ning toetusesaajatele ja liikmesriikidele esitatavate formaalsete nõuete vähendamine; riiklike ametite halduskoormuse vähendamine; samuti toetab komitee ettepanekut, et kriitilise

massi suurendamine ja halduskulude vähendamine peaksid võimalusel olema igas riigis ühe riikliku ameti ülesanne.

1.5 Ent komitee märgib, et kärpemeetmete kohaldamisel tuleb arvesse võtta iga sektori pikaajalisi väljavaateid ja lähtuda mõistliku kokkuhoiu ja aruka eelarvekoostamise põhimõtetest.

1.6 Kõiki kavandatud kärpemeetmeid arvesse võttes soovib komitee tungivalt alles jätta eraldiseisvad ja sõltumatud alamprogrammid individuaalsete minimaalsete eelarveeraldistega programmi peamistele valdkondadele (nimelt kõrgharidus, kutseharidus ja -koolitus, täiskasvanuharidus ja -õpe, kooliharidus, noortealgatused, sport) ning neid vajadusel edasi arendada. See puudutab eelkõige õpilaste ja noorte liikuvust klasside või rühmade kaupa, teadlaste ja õppejõudude liikuvust kõrgkoolides, ebasoodsas olukorras noorte integreerimist, ettevalmistavaid külastusi, kahepoolseid ja mitmepoolseid kooliprojekte ja partnerlusi ning liikuvust ning õppepartnerlusi täiskasvanuhariduses. Siinjuures tuleb arvesse võtta mittetöötavate meeste ja naiste erinevaid õpihuvisid.

Paljud kavandatud haldusreformid kindlustaksid selle, et üldised halduskulud jäävad olulises osas samaks ning et eri alamprogrammide tagavad kavandatud mõju ja kaitsevad programmi algatusi võimaliku ebastabiilsuse ja nõrgenemise eest.

1.7 Komitee rõhutab, et haridusel on praeguse olukorraga toimetulemisel väga oluline roll, ning on rahul, et see kajastub ka programmis. ELi peamiste strateegiliste eesmärkide saavutamiseks on aga vaja püüelda formaalse hariduse, mitteformaalse

ja informaalse õppe ühtsuse poole, mis tähendab, et mitteformaalsel ja informaalset õppel peab praeguses programmiettepanekus olema formaalse haridusega võrdne tähtsus.

1.8 Komitee on mures, et puudu on mõned praegu hästi toimivad meetmed, mis on programmi „Aktiivsed noored” raames tunnustust leidnud. Nende puudumine võib viia Euroopa koostöö märkimisväärse vähenemiseni noorsoovaldkonnas.

1.9 Komitee leiab, et oskuste ja teadmiste omandamine ja täiendamine hõlmab rohkemat kui ainult praegust põhieesmärki kõrvaldada tööhõivet takistavaid tegureid – see hõlmab ka **kodanikuaktiivsuse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse arendamist**, kuid neile eesmärkidele ei pöörata ettepanekus tähelepanu. Uues Erasmus programmis tuleks lisaks tugevdada sotsiaalpartnerite ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide rolli.

1.10 Komitee tervitab eesmärki suurendada õppimisega seotud liikuvust, sest see on üks tegur, mis võimaldab arendada võtmeoskusi, eriti neid, mis on olulised tööturul ja ühiskonnas, ning soodustada noorte osalemist Euroopa demokraatias. Ent liikuvus iseenesest ei lahenda eespool mainitud probleeme. Rohkem tähelepanu tuleks pöörata võimalustele kasutada õppimisega seotud liikuvuse kaudu omandatud oskusi ning liikuvuse olulisusele elukestva õppe protsessis.

1.11 Komitee usub, et õpe peab olema kättesaadav kõigile igas eluetapis ja toetab seepärast kindlalt esitatud elukestva õppe lähenemisviisi, mille eesmärk on muuta erinevad formaalse, mitteformaalse ja informaalse õppe vormid kõigile võrdselt kättesaadavaks. Komitee rõhutab juba tema poolt esitatud nõudmist „õppida pika elu tarvis”. Ent näib, et määruse ettepanekus ei kohaldata sellist elukestva õppe lähenemisviisi, mille eesmärk oleks avada programm igat tüüpi õppuritele, väikelastest eakateni. Programm peaks olema kaasavam ja kohandatud igale õppurite rühmale. Seetõttu nõuab komitee elukestva õppe toimivat ja selget määratlust ning paremini suunatud meetmeid, et hõlbustada juurdepääsu iga õppurite rühma jaoks.

1.12 Programmi osa moodustavates meetmetes osalejaid tuleb käsitada Euroopa väärtuste saadikutena ning see peaks programmis selgelt kajastuma.

1.13 Komitee tunnistab, et praegune programm Erasmus on olnud väga edukas (nagu ka näiteks Euroopa vabatahtlik teenistus). Samas on komitee mures, et brändi Erasmus seostab laiem üldsus peamiselt kõrghariduse ja üldisemalt formaalse hariduse raames toimuva tegevusega. Seni ei ole tegeletud küsimusega, kuidas levitada paremini teavet Erasmus kui kõigi haridussektorite ühtse kontseptsiooni kohta, ning see võib tekitada täiendavaid takistusi, nt suuremad avalike suhete kulud ning muud ettenägematud kulud. Komitee on mures, et seesuguse brändi

levitamine ei pruugi olla võimalik ega edukas, kui programmi ametliku käivitamiseni on jäänud ainult üks aasta. Samuti soovitab komitee säilitada alamprogrammide praegused nimed.

1.14 Komitee väljendab heameelt Euroopa integratsiooni alast kõrgharidust ja teadustööd edendavate Jean Monnet’ meetmete täieliku säilitamise üle, kuid on arvamusel, et nimetatud toetus ei peaks piirduma üksnes Euroopa Komisjoni ettepanekus osutatud kahe akadeemilise asutusega. Komitee nõuab Jean Monnet’ programmiga aastatel 2007–2013 hõlmatud ELi kuue akadeemilise asutuse kaasamist, et kasutada ära Euroopa huvides tegutseva nelja ülejäänud akadeemilise asutuse pakutavat lisandväärtust, akadeemilist panust ja suuremat kultuurilist mitmekesisust.

Seepärast teeb komitee ettepaneku muuta artiklit 10 järgmiselt:

c) järgmiste Euroopa huvides tegutsevate akadeemiliste asutuste toetamine:

(i) Euroopa Ülikooli instituut Firenzes;

(ii) Euroopa Kolledž (Brugge ja Natolini ülikoolilinnakud);

(iii) Euroopa Õiguse Akadeemia Trieris;

(iv) Euroopa Rahvusvaheline Koolituskeskus (CIFE) Nice’is;

(v) Euroopa Avaliku Halduse Instituut Maastrichtis;

(vi) Euroopa asutus erivajadustega õpilaste hariduse arendamiseks Odenses.

2. Euroopa Komisjoni ettepanek

2.1 Programmiga „Erasmus kõigi jaoks” on Euroopa Komisjonil kavas koondada kõik ELi ja rahvusvahelised haridus-, koolitus-, noorsoo- ja spordivaldkonna programmid ning seega asendada seitse olemasolevat programmi – elukestva õppe programm, programm „Aktiivsed noored”, Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink ja kahepoolsed programmid tööstusriikidega – ühe programmiga. Eesmärk on suurendada tõhusust, lihtsustada toetuste taotlemist ning vähendada dubleerimist ja killustatust.

2.2 Komisjon teeb ettepaneku suurendada eelarvet praeguse seitsmeaastase eelarvega võrreldes ligikaudu 70 % ning eraldada aastatel 2014–2020 uuele programmile 19 miljardit eurot. Kaks kolmandikku toetusrahast eraldatakse individuaalse liikuvusega seotud toetustele, et parandada teadmisi ja oskusi.

2.3 Uues programmis on kavas keskenduda ELi lisandväärtusele ja süsteemsele mõjule kolme liiki meetmete toel: õppimisvõimalused üksikisikutele nii ELis kui ka mujal; institutsiooniline koostöö haridusasutuste, noorteorganisatsioonide, ettevõtete, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning valitsusväliste organisatsioonide vahel; toetus liikmesriikides läbiviidavatele reformidele haridus- ja koolitussüsteemide ajakohastamiseks ning uuendustegevuse, ettevõtluse ja tööalase konkurentsivõime edendamiseks.

2.4 Komisjon märgib, et uue programmi ratsionaalsem struktuur koos oluliselt suurenenud rahastamisega tähendab seda, et Euroopa Liit saab pakkuda üliõpilastele, kutseõppuritele, noortele, õpetajatele, noorsootöötajatele ja muudele rühmadele palju rohkem võimalusi oskuste parandamiseks, isiklikuks arenguks ja tööalaste väljavaadete parandamiseks. Programmiga „Erasmus kõigi jaoks” on kavas edendada ka teadusuuringuid ja õpetamist Euroopa integratsiooni vallas ning toetada sporti rohujuure tasandil.

2.5 Kavandatud programmi eesmärk on aidata kaasa strateegia „Euroopa 2020”, haridus- ja koolitusstrateegia 2020. aasta raamistiku (ET2020) ja Euroopa noorte koostööprogrammi (2010–2018) eesmärkide saavutamisele ning strateegia „Euroopa 2020” juhtalgatuste (nt „Noorte liikuvus” ja uute oskuste ja töökohtade tegevuskava) rakendamisele, ning kolmandate riikide jätkusuutlikule arengule kõrghariduse valdkonnas ja Euroopa spordimõõtme arendamisele.

3. Üldised märkused

3.1 ELi haridus-, koolitus- ja noorsoovaldkonna peamistes strateegilistes dokumentides omistatakse ülalmainitud valdkondade algatustele võrdne tähtsus. Komitee rõhutab, et programmi eesmärkide kujundamisel tuleb vältida muljet, et formaalsel haridusel on suurem tähtsus kui mitteformaalsel ja informaalset õppel, nagu täiskasvanuharidus, kutseharidus ja -koolitus, kooliharidus, noorsootegevus ja sport. Ülitähtis on vältida ebavõrdsust eri valdkondade vahel, sest see võib õõnestada programmis sisalduvat elukestva õppe lähenemisviisi.

3.2 Komitee tervitab poliitikavaldkondade toetamise võimalust, nt Bologna ja Kopenhaageni protsesside rakendamisel ja noortega toimuva struktureeritud dialoogi puhul; sama kehtib ELi läbipaistvuse töövahendite rakendamise toetamise kohta.

3.3 Programmis kinnitatakse: „Üksikisikutele õppimisega seotud liikuvuseks antud toetused on vabastatud kõigist maksudest ja sotsiaalmaksust. Sama erandit kohaldatakse vahendus- asutustele, mis annavad finantstoetust asjaomastele isikutele.” Komitee pooldab seesuguseid vabastusi ja palub komisjonil koostöös liikmesriikidega uurida praeguste liikuvusalaste meetmete rakendamisel esinenud juhtumeid (nt liikuvustoetuste arvestamine pere sissetuleku hulka, mis tingib sotsiaaltoetusest ilmaajamise) ja need lahendada.

3.4 Komitee toetab tugevalt spordimeetmete kaasamist programmi eraldi peatükina, millel on sihtotstarbeline eelarve, sest rahvusvaheliste projektide, spordiorganisatsioonide suutlikkuse tõstmise ja suuremate partnerlusvõimaluste kaudu tagab see sidusrühmade suurema ja tõhusama kaasamise spordipoliitika kujundamisesse ja spordiasutuste parema haldamise, samuti motiveerib see Euroopa kodanikke, eeskätt noori olema aktiivsemad.

3.5 Komitee tunnistab, et kasutajasõbralikkuse, töökoormuse ja kulutõhususe aspektist on tõenäoliselt efektiivsem lahendus see, kui iga liikmesriigi kohta on võimalusel üks programmi haldamise eest vastutav riiklik amet. Siiski peab toetuste taotlejatele olema tagatud piirkondlik juurdepääs ning silmas tuleb pidada, et üheainsa riikliku ameti loomine ei pruugi olla kooskõlas liikmesriikide erinevate riiklike oludega. Samas ei tohiks suureneva üldised haldusnõuded taotlejate, eeskätt valitsusväliste organisatsioonide jaoks mitteformaalse õppe valdkonnas. Halduskoormust tuleks hoopis pidevalt hinnata ja vähendada. Lisaks on komitee seisukohal, et liikmesriikidel tuleks soovitada kodanikuühiskonda ja sotsiaalpartnereid aktiivsemalt kaasata programmi haldamisse riiklikul tasandil.

3.6 Komitee tervitab eesmärki vähendada praeguste eri eesmärkide ja meetmete keerukust ja killustatust, et suurendada kulutõhusust ning katkestada meetmed, millel jääb vajaka pikaajaliseks mõjaks vajalikust kriitilisest massist. Kuid nagu märgitud käesoleva arvamuse punktis 1.6, soovib komitee tungivalt jätta alles eraldiseisvad ja sõltumatud alamprogrammid individuaalsete minimaalsete eelarveeraldistega programmi peamistele valdkondadele.

3.7 Komitee toetab igati tõhususe suurendamise ja kulude vähendamise meetmeid, ent märgib, et vajadus ulatuslikumate ja tõhusamate projektide järele peab olema tasakaalus kaasavuse vajadusega. Väikeorganisatsioonide panust kõigisse haridusvormidesse ei tohi alahinnata ja nende juurdepääs programmile peab säilima.

3.8 Komitee nendib, et programmis ei mainita õpilaste liikuvust. Seepärast viitab komitee asjaolule, et liikumisvõimalusele tuleb alus panna varakult ja mitte alles kutse- või kõrghariduse omandamise etapis. Edukate Comenius-koolipartnerluste jätkamine koos õpilastele lühemate liikuvusperioodide võimaldamisega on antud kontekstis märkimisväärse tähtsusega.

3.9 Komitee märgib, et programmis võetavad meetmed liikuvusele juurdepääsu parandamiseks ebasoodsates tingimustes rühmade jaoks on ebapiisavad. Alaesindatud rühmade hariduses ja õpitegevuses osalemise laiendamine tuleks asetada selgelt prioriteetsele kohale, kuna see on otsustava tähtsusega võrdsema ühiskonna ja majanduskasvu saavutamiseks. Üksikisikute puhul on haridusele juurdepääsu ja õppimisel edu saavutamise võimalustes jätkuvalt ebaproportsionaalselt suur roll lapsevanemate haridusel ja sotsiaalmajanduslikul taustal ning mõnedes riikides on teatud rühmad alaesindatud.

3.10 Liikuvusprogrammides tuleb kvaliteet ja võrdsed võimalused kvantiteediga tasakaalu viia, nii et neis oleks võimalik osaleda ka ebasoodsates tingimustes elanikkonnarühmadesse kuuluvatel inimestel. Näiteks võiks kaaluda liikuvustoe tuste suuruse läbivaatamist, mida praegu peetakse osalevate riikide erineva majanduskeskkonna jaoks ebapiisavaks ja jäigaks ⁽¹⁾.

3.11 Kaaluda võiks võimalust kasutada Euroopa Sotsiaalfondi ja struktuurifonde, et toetada vähemarenenud piirkondadest pärit noorte osalemist õppimisega seotud liikuvuse individuaalsetes meetmetes, samuti praktilisel teiste liikmesriikide ettevõtetele.

3.12 Komitee innustab tegema suuremaid jõupingutusi, et parandada andmete kogumist ja analüüsimist, eriti tööalase konkurentsivõime, sotsiaalse mõõtme, elukestva õppe ning toetuste ja laenude ülekandmise võimaluste kohta, samuti liikuvuse üldise mõju ja kvaliteedi kohta. Komitee teeb ettepaneku liikuvuskogemuse järeelhindamiseks. Seesuguste andmete abil on võimalik kontrollida programmi rakendamist ja reageerida aktiivselt võimalikele muutustele.

3.13 Komitee avaldab veel kord toetust sättele, millega suurendatakse programmi ressursside tõhusust ja vähendatakse praeguste meetmete dubleerimist ja killustumist. Seepärast kutsub komitee üles seda küsimust üldiselt ulatuslikumalt arvestama ja vaatama läbi kõik Euroopa Komisjoni juhtimisel rakendatavad programmid, mille eesmärgid on täielikult või osaliselt kooskõlas kavandatud programmiga. Näiteks osaliselt komisjoni rahastatavat programmi „Erasmus noortele ettevõtjatele” hallatakse eraldi, kuigi see võib aidata kaasa programmis „Erasmus kõigi jaoks” seatud eesmärkide saavutamisele.

3.14 Artikli 13 lõikes 3 (Eelarve) toodud vahendite praegune jaotus on ebaselge. Komitee teeb ettepaneku suurendada innovatsioonikoostööle ja headele tavadele eraldatavat summat, sest enamik elukestva õppe programmi eelmistel etappidel läbiviidud analüüsi tõestas, et institutsiooniline koostöö on äärmiselt kulutõhus.

4. Hariduse ja koolitusega seotud meetmed

4.1 Komitee tunnustab kutseharidusele ja -koolitusele mõeldud eelarveeraldise suurendamist. Komitee soovib aga seada programmis selge eesmärgi, et see aitaks saavutada kutsehariduse ja -koolituse sihttaseme: „2020. aastaks peaks ELis keskmiselt vähemalt 6 protsenti 18.–34. aastastest esialgse kutsehariduse ja -koolituse lõpetanutest omama esialgse kutsehariduse ja -koolitusega seotud õppimis- või koolituskogemust (sh tööpraktika) välismaal, mille kestus on olnud vähemalt kaks nädalat (10 tööpäeva) või Europassiga dokumenteeritud juhtudel ka vähem” ⁽²⁾. Lisaks tuleks osa eelarvest eraldada praktikaprogrammide edendamiseks.

⁽¹⁾ SEC(2011) 1402 final, COM(2011) 788 final.

⁽²⁾ Nõukogu järeldused õppimisega seotud liikuvuse sihttaseme kohta, hariduse, noorte, kultuuri ja spordi nõukogu 3 128. koosolek, 28.–29.11.2011.

4.2 Seda sihttaseme silmas pidades on vaja konkreetseid jõupingutusi õppimisega seotud liikuvuse praktiliste, tehniliste ja õiguslike takistuste kõrvaldamiseks, on vaja toetada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate lähetamist ja vastuvõtmist ning suurendada praktikantide liikuvuses osalemise väärtust. Pidades meeles kõnealuse sektori tegevuste hulka ja ulatust ning hariduse ja koolitusega seotud meetmete mõjuhinnangu järeldusi, ⁽³⁾ soovib komitee vaadata üle, kas praegu välja pakutud 17 % suurused miinimumeraldised kutsehariduse ja -koolituse jaoks on piisavad.

4.3 Komitee soovib samuti määratleda praktikandid programmi raames eraldi sihtrühmana. See aitaks täita uusi poliitilisi kohustusi edendada praktikat ja töökohal pakutavat väljaõpet, et võidelda noorte suure tööpuudusega.

4.4 Komitee rõhutab, et täiskasvanute osalemine elukestvas õppes on vähene ning paljude Euroopa täiskasvanute oskuste ja kvalifikatsiooni tase on madal ⁽⁴⁾. Selleks, et saavutada strateegia ET 2020 eesmärk, mille kohaselt peaks 2020. aastaks vähemalt 15 % täiskasvanutest osalema elukestvas õppes, ⁽⁵⁾ on vaja tugevaid täiskasvanuhariduse süsteeme, hariduse pakkujaid, metoodikat, personali ja haridusteenuse osutamist kogu Euroopas. Täiskasvanuharidus peab olema võimalus väljendada Euroopas kodanikuaktiivsust, mida tugev täiskasvanuhariduse programm saab edasi arendada ja edendada.

4.5 On oluline, et sel oleks tihe seos kutsehariduse ja -koolitusega, aga sellegipoolest on eraldi rada täiskasvanuhariduse jaoks vajalik, et tegeleda punktis 4.4 mainitud probleemidega. Seepärast soovib komitee kaaluda programmi ettepanekus täiskasvanuhariduse ja -õppe jätkuvat käsitlemist eraldi sektorina.

4.6 Kuigi täiskasvanuhariduse eelarve kavandatud suurendamine on tervitatav, näivad 2 % suurused miinimumeraldised täiskasvanuharidusele ebapiisavad, kui arvestada Euroopa elanikkonna vananemisega ja vajadusega suurendada täiskasvanute osalemist elukestvas õppes. Võttes arvesse, et täiskasvanuhariduse sektor on väga ulatuslik ja hõlmab paljusid sotsiaallettevõtteid, tuleb kaaluda eraldiste märkimisväärset suurendamist.

4.7 Täiskasvanuhariduse ja -koolituse osas peaks programm selgemalt toetama ka „Täiskasvanuhariduse uuendatud Euroopa tegevuskava” rakendamist ⁽⁶⁾. Tegevuskava toetades on programmil ehe võimalus viia täiskasvanuõppes läbi edusamme ja positiivseid muutusi, mis tähendaks suure hulga Euroopa kodanike enesekindluse, osaluse, aktiivsuse, loominguilise, isikliku arengu ja tööalase konkurentsivõime kasvu.

⁽³⁾ Kutsehariduse ja -koolituse alamprogrammiga Leonardo da Vinci toetatakse Kopenhaageni protsessi arendamist ning kutsehariduse ja -koolituse jaoks kvaliteetsete süsteemide rakendamist ning pakutakse kutsehariduses ja -koolituses unikaalseid võimalusi rahvusvaheliseks muutumiseks, liikuvuseks ja innovatsiooniks.

⁽⁴⁾ COM(2007) 558 final.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc52_en.htm

⁽⁶⁾ Nõukogu resolutsioon täiskasvanuhariduse uuendatud Euroopa tegevuskava kohta (16743/11), 17.11.2011.

4.8 Nii Grundtvigi seminarid kui ka eakate vabatahtlik töö on andnud võimaluse osaleda Euroopa ühiskonnas paljudele inimestele, kel muidu seda võimalust poleks tekkinud. Komitee juhib tähelepanu vajadusele säilitada täiskasvanud õppuritele võrdsed võimalused osaleda liikuvusprogrammides ja vabatahtlikus töös, arvestades sellest tegevusest saadavat kasu.

4.9 Komitee peab programmi hindamatuks võimaluseks saavutada Bologna protsessi üliõpilasliikuvuse orientiir, ⁽⁷⁾ mille on seadnud ka Euroopa Liidu Nõukogu ⁽⁸⁾: 2020. aastaks peab vähemalt 20 % Euroopa kõrgkoolide lõpetajatest olema veetnud osa oma õppe- või koolitusperioodist välismaal. Kuid komitee märgib, et individuaalsete liikuvustoetuste suurus tuleb läbi vaadata, et anda ebasoodsa taustaga inimestele võrdsed võimalused liikuvusprogrammides osaleda.

4.10 Komitee ergutab ühisprogrammide ja -kraadide arendamist Euroopa kõrgharidusruumis, sest ühisprogrammidel ja -kraadidel on potentsiaal juhtida tähelepanu liikuvust takistavatele riiklikele eeskirjadele ja õigusaktidele ning tõsta hariduse üldist kvaliteeti ja edendada rahvusvahelist koostööd asutuste vahel.

4.11 Varasemate õpingute arvestamise süsteemide sünkroonimine Euroopa ainepunktide kogumise ja ülekandmise süsteemiga (ECTS) ning Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteemi (ECVET) rakendamine õpitulemustel põhineva lähenemisviisi alusel on ülioluline, et saavutada edukalt Bologna üliõpilaste liikuvuse orientiir ning tagada liikuvusprogrammide ning kogu hariduse ja koolituse kvaliteet. Komitee märgib, et mitu riiki ei ole sidunud ECTS-i ja ECVET-i õpitulemustega ning ei ole saavutatud eesmärki tagada kõigile võrdsed võimalused. Seepärast tuleks kaaluda kiireloomuliste meetmete võtmist, et kinnistada ECTS ja ECVET Euroopa Liidus üldkasutatavate vahenditena, millega tagada kvalifikatsioonide läbipaistvus nii üliõpilaste kui ka tööandjate jaoks.

4.12 Komitee soovib samuti rõhutada, et jätkuv kooskõlastamine Euroopa tasandil on vajalik, et aidata liikmesriikidel võtta meetmeid, nii et kõik uued kvalifikatsiooni tõendavad dokumendid sisaldaksid riiklike kvalifikatsioonisüsteemide kaudu selget viidet vastavale Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku tasemele. Kuna on selge, et seda eesmärki ⁽⁹⁾ ei saavutata ametlikuks tähtajaks 2012. aastal, on vaja täiendavat kooskõlastamist ja lisameetmeid Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku rakendamise kiirendamiseks.

4.13 Komitee teeb ettepaneku tähtsustada rohkem töötajate liikuvust, mis aitab saavutada kvaliteetseid haridusprogramme ja rahvusvahelisema suunitlusega asutusi. Komitee palub teha

⁽⁷⁾ Euroopa kõrghariduse eest vastutavate ministrite konverentsil vastu võetud kommünikee, Leuven ja Louvain-la-Neuve, 28.–29.4.2009.

⁽⁸⁾ Nõukogu järeldused kõrghariduse ajakohastamise kohta, hariduse, noorte, kultuuri ja spordi nõukogu 3128. koosolek, 28.–29.11.2011.

⁽⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitus Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku loomise kohta elukestva õppe valdkonnas (2008/C 111/01), 23.4.2008.

liikmesriikidega tihedamat koostööd, et kõrvaldada sotsiaalkindlustussüsteemide, pensioniskeemide ja kutsequalifikatsioonide tunnustamisega seotud takistused töötajate liikuvusele.

4.14 Lähtudes komitee seisukohast algatuse „Noorte liikuvus” teemalises arvamuses, ⁽¹⁰⁾ palub komitee teises ELi liikmesriigis magistriõpinguid alustavatele üliõpilastele mõeldud laenukava üksikasjalikumalt kirjeldust, et tagada nende laenude andmise menetluse hoolikas koostamine ja noorte teavitamine sellest, kuna oluline on igati vältida nende sattumist laenu lõksu. Võttes arvesse jõupingutusi esitatud laenukava loomiseks, tuleks tagada, et sellised laenud on atraktiivsed ja taskukohased (eriti ebasoodsas olukorras üliõpilastele), et saavutada 331 100 üliõpilase hinnanguline koguarv.

4.15 Samuti palub komitee hinnata esitatud laenukava kõiki võimalikke tagajärgi, sh mõju riiklikele ja piirkondlikele rahalise toetuse süsteemidele ning kõrgharidusasutuste õppemaksude suurusle. Selle hindamise tulemusi tuleb võimalikult ulatuslikult levitada.

4.16 Esitatud laenukava kõrval palub komitee Euroopa Liidu institutsioonidel toetada liikmesriikide tehtud jõupingutusi oma poliitika kaudu, et tagada liikuvuse edendamisel ja kõigile võrdse juurdepääsu tagamisel liikuvusele ja haridusele riiklike toetuste ja laenude välisriigis kasutamise võimalus kogu ELis.

5. Noortega seotud meetmed

5.1 Komitee juhib tähelepanu praeguse programmi „Aktiivsed noored” tõhususele ⁽¹¹⁾. Hinnanguliselt on programm „Aktiivsed noored” andnud ligikaudu 1 000 000 Euroopa noorele mitteformaalse õppimise kogemusi ja liikumisvõimalusi ning on selge, et praegune programm on noorteorganisatsioonide toetamisega avaldanud püsivat mõju noortele eurooplastele. Seega võib programmi „Aktiivsed noored” mõju noortele pidada suuremaks kui ühegi teise ELi programmi mõju, kuid seda asjaolu ei ole ettepanekus piisavalt kajastatud.

5.2 Komitee väljendab muret selle pärast, et ettepanek selle praegusel kujul näib käsitlevat toetusesaajaid ebavõrdselt ja muudab raskemaks nende ebasoodsas olukorras noorteni jõudmise, kellel on praegu programmile „Aktiivsed noored” juurdepääs väikeste ja kohalike noorteorganisatsioonide kaudu.

5.3 Komitee on seisukohal, et programmis tuleks poliitiliselt ja rahaliselt rohkem tähtsustada noori ja noortepoliitikat, pidades silmas noortega seotud eesmärkide hulka strateegiatel „Euroopa 2020” ja ET 2020 ning Euroopa noorsooalases koostöös (2010–2018), samuti juhtalgatustes, nagu „Noorte liikuvus” ja „Uute oskuste ja töökohtade tegevuskava”.

⁽¹⁰⁾ ELT C 132, 3.5.2011, lk 55.

⁽¹¹⁾ SEC(2011)1402 final, COM(2011) 788 final.

5.4 Võttes arvesse praeguse programmi „Aktiivsed noored” tegevuse ulatust ja hulka, osalejate arvu ja programmi suutlikkust kaasata ebasoodsas olukorras olevaid elanikkonnarühmi, palub komitee mõelda järele, kas väljapakutud üksnes 7 % suurused miinimumeraaldised noortele ikka tagaksid noortesektoriga seotud eesmärkide saavutamise, ning kutsub üles looma programmi raames eraldiseisvat noortega seotud meetmete alamprogrammi, millel on piisav eelarve. Seda lähenemisviisi kirjeldati juba komitee arvamuses algatuse „Noorte liikuvus” kohta ⁽¹²⁾. Kõik programmi „Aktiivsed noored” praegused alameetmed tuleks alles jätta.

5.5 Komitee rõhutab, et programm „Aktiivsed noored” aitab praegu toetada tegevust, mida muidu teistest rahastamisallikatest ei toetataks, ja et see on üks peamisi noorsooprojektide rahastamise allikaid. See kehtib eriti väikeste ja kohalike/piirkondlike organisatsioonide kohta. Selle toetuse puudumine võib põhjustada Euroopa noortesektorile tõsiseid negatiivseid tagajärgi. Sellises olukorras võib väheneda paljude noorteorganisatsioonide Euroopa-kesksus, sest väikeste ja kohalike organisatsioonide osalemist Euroopa programmides toetavad just Euroopa võrgustikud. Nii jääks ruumi ainult suurtele organisatsioonidele

ja asutustele ning see kahjustaks otseselt kohalikke, piirkondlikke ja väikeseid organisatsioone.

5.6 Komitee märgib, et programm peaks selgemalt aitama ellu viia Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 165 lõikes 2 sätestatud eesmärki: „soodustada noorsoovahetust ja juhendajate vahetust sotsiaalhariduse alal ja ergutada noori osalema Euroopa demokraatias”.

6. Demograafilise muutusega seotud meetmed

Komitee teeb ettepaneku luua Euroopa Liidu rahastamisperioodiks 2014–2020 eraldi toetusprogramm „Tegusad põlvkonnad”. Põlvkondadevahelist dialoogi nõutakse mitmetes programmides ja ettepanekutes, näiteks aktiivsena ja tervena vananemise valdkonnas, jätkusuutlikkuse küsimustes (jätkusuutlik elustiil), energiatõhususe alal jne.

Komitee on veendunud, et nii noorte kui ka eakate liikuvus aitab tugevdada vastastikust austust, edendada sotsiaalset ühtekuuluvust ning ühist vastutust Euroopa väärtuste eest.

Brüssel, 29. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹²⁾ ELT C 132, 3.5.2011, lk 55.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus tõsiste piiriüleste terviseohtude kohta”

COM(2011) 866 final – 2011/0421 (COD)

(2012/C 181/28)

Üksikraportöör: **Béatrice OUIIN**

Nõukogu otsustas 19. jaanuaril 2012 ja Euroopa Parlament 17. jaanuaril 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus tõsiste piiriüleste terviseohtude kohta”

COM(2011) 866 final – 2011/0421 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 29. veebruaril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 149, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab otsuse ettepanekut tõsiste piiriüleste terviseohtude kohta.

1.2 Komitee kiidab heaks nakkushaigustele keskendumise ⁽¹⁾ ja hiljutiste kriiside analüüsi raamistiku puuduste kõrvaldamiseks vastavalt Lissaboni lepingule.

1.3 Kooskõlastamine Euroopa tasandil ja valdkonnaüleselt on vajalik piiriüleste riskide tõhusaks kõrvaldamiseks.

1.4 Seega nõuab komitee, et kõik kodanikuühiskonna osad tuleb kaasata ettevalmistamise planeerimisse ja teabevahetusse kriisiolukordades. Tervishoiutöötajate ja tsiviilkaitse spetsialistide tegevuse kooskõlastamise piiramine ei vasta enam praegusele ühiskonnamuudelile, kus meedial on rahva teavitamisel tähtis koht.

2. Taust

2.1 Möödunud sajanditel inimkonda laastanud suured katku-, koolera ja gripiepideemiad on jäänud kollektiivsesse mälu kui jõud, mis võisid mõne nädalaga kogu elanikkonna hävitada.

2.2 20. sajandil uskusid eurooplased, et tänu kaasaegsele meditsiinile on nad suutnud neile riskidele selja pöörata. Riigid seadsid sisse rahvatervise süsteemi (kohustuslikud vaktsineerimised, sanitaarjärelevalve) elanikkonna kaitseks ning Euroopa rajas

tõhusa seadusandluse ja võrgustiku nakkushaigustega võitlemiseks. See süsteem toimib juba kaua aega tagasi avastatud viiruste puhul, kuid uute haiguste, nagu AIDSi ja SARSi ⁽²⁾ puhul on see osutunud vähem tõhusaks.

2.3 Ilmnenud on uued ohud, mis võivad omakorda ohustada tervete piirkondade elanikkonda. Isikute, toiduainete, toodete jm üldine liikuvus tekitab uusi kitsaskohti. Varem kohalikuna tuntud viirused võivad levida väga kiiresti ja muutuda ohtlikuks piirkondades, kus nad on tundmatud.

2.4 Selliste uute keemiatoodete avastamine ja masstootmine, mis võimaldavad ravida haigusi, parandada põllumajanduse saagikust, lihtsustada ehitust ja reisimist, suurendada saadavalolevate toodete kogust, kiirendada ja laiendada teabevahetust selle kõigis vormides, on kahe otsaga küsimus. Inimesed elavad praegu „keemilises supis”: õhus, vees ja toiduainetes levib igat sorti saasteaineid.

2.5 Jõed, vihm, tuul ja viirused ei tunne riigipiire. Juhul kui üldse on olemas üks valdkond, mis vajaks Euroopa tasandil korraldamist, oleks see rahvatervise kaitse.

2.6 Üheks tööstusliku masstootmise tagajärjeks on kliimasoojenemine oma laiaulatuslike tagajärgedega, kuid ka tööstusõnnetused, uued viirused jne. Seega ei tohiks tervisekaitse enam piirduda vaid nakkushaiguste ja elanikkonna tervisekontrolliga.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. septembri 1998. aasta otsus 2119/98/EÜ, millega moodustatakse ühenduses epidemioloogilise seire ja nakkushaiguste tõrje võrgustik (EÜT L 268, 3.10.1998, lk 1).

⁽²⁾ Äge raskekujuline respiratoorne sündroom

2.7 Seotud ühiskonnas võib terviserisk ilmnedas kõikjal. Tervisekriisid saavad alguse tööstuslikust saastatusest, veterinaarset epideemiast või looduskatastroofist. Seega tuleb lisaks geograafilistele piiridele kaotada ka valdkondlikud piirid.

2.8 Nakkushaigustega tegelemiseks on olemas tõhus ülemaailmne vahend, mille on loonud Maailma Terviseorganisatsioon. ⁽³⁾

2.9 Euroopa ei alusta päris tühjalt kohalt. Ka ELil on nakkushaigustega tegelemiseks olemas hästitoimiv ja tõhus süsteem, mille puudused ilmnasid H1N1 gripipandeemia ajal. Need olid seotud näiteks vaktsiini hankimisega, mida arendati kuni uue viiruse ilmnemiseni. Vaktsiini tööstustootmine ja hinnaläbirääkimised kujundasid Euroopa Liidu liikmesriikides erineva suhtumise vaktsiini, millel oleks võinud olla tõsised tagajärjed viiruse levikule, kui see oleks olnud virulentsem.

2.10 Pärast 11. septembri 2001. aasta terrorirünnakuid ja USAsse saadetud Siberi katku eostega kirju ja pakke loodi Euroopa tasandil terviseohutuse komitee ⁽⁴⁾, mille pädevusvaldkonda kuulusid muud kui nakkushaigused, kuid seda ei ole ametiasutuseks muudetud ja seega ei saa see vastu võtta poliitilisi otsuseid, kui selleks peaks vajadus tekkima.

3. Olemasoleva süsteemi parendamine

3.1 Lisaks võimaldab läbivaatamisel olev ettepanek kõrvaldada olemasolevad puudused, toetudes Lissaboni lepingule ⁽⁵⁾, milles antakse ELile selles valdkonnas uued pädevused, ja hiljutistes sanitaarkriisides kohatud raskuste analüüsile.

3.2 Kriise on olnud palju: hullulehmatõve kriis, H1N1 pandeemia, E. coli/ STEC O104 bakter, Iraagi kloorirünnakud, melamiiniga saastatuse, mürgine punane muda, naftalekked, tuhapilved. Iga kriis võimaldab näha puudusi praeguses süsteemis ja pakkuda parandusi. Läbivaatamisel oleva otsuse ettepanekuga soovitakse luua olemasolevale raamistikule toetuv sidus raamistik ning luua paremaid riiklikke ja valdkondlikke koostöövõimalusi.

3.3 Ettepanekus ei käsitleta radioloogiliste ja tuumariskide küsimust, mida käsitletakse juba muudes Euroopa Liidu õigusaktides.

3.4 ELi praegune seadusandlus kajastab vaid nakkushaigustega seotud ohtusid. ⁽⁶⁾ Epidemioloogilise seire ja nakkushaiguste tõrje võrgustik, mis teavitaks ja koordineeriks reageerimist Euroopa Liidu tasandil, ei vasta kehtivatele normidele ega vajadustele. Seega tehakse ettepanek asendada see läbivaatamisel oleva ettepaneku sätetega.

3.5 Olemasoleva süsteemi tugevdamine teiste riskide kaasamisega võimaldaks selle suuremat tõhusust tekitamata olulisi lisakulusid.

3.6 Komitee kiidab heaks ettepaneku eesmärgid:

- valmisoleku planeerimise osas liikmesriikide jõupingutuste kooskõlastamine parema valmisoleku ja suutlikkuse tõhustamise osas. „Kõnealuse eesmärgi saavutamiseks peab komisjon tagama siseriiklike kavade kooskõlastatuse, koordineerimistegevuse selliste oluliste sektorite vahel nagu transport, energia ja kodanikukaitse, ja toetama liikmesriike ühtse meditsiiniliste vastumeetmete hankemehhanismi loomisel”;

- ajutise võrgustiku loomine olukordadeks, kus liikmesriik on hoiatanud muu tõsise terviseohu kui nakkushaiguse eest, et pakkuda asjakohast teavet ja andmeid riskide hindamiseks ja esilekerkivate ohtude seireks. Nakkushaiguste üle teostatav järelevalve jääb samaks;

- laiendatakse olemasoleva varajase hoiatamise ja reageerimise süsteemi kasutust nii, et see hõlmaks kõiki tõsiseid terviseohte, mitte ainult nakkushaigusi nagu praegu;

- kehtestatakse siseriiklike ja Euroopa rahvatervisealaste riskide hindamise kooskõlastatud arendamine bioloogilise, keemilise, keskkondliku või tundmatu päritoluga ohtude puhul kriisilukordades;

- luuakse ühtne raamistik ELi reageerimiseks rahvatervisealastele kriisilukordadele. Konkreetsemalt öeldes: olemasoleva terviseohutuse komitee ametlikuks muutmine võimaldab ELil paremini kooskõlastada siseriiklikele kriisilukordadele reageerimist rahvatervise alaste hädaolukordade puhul.

3.7 Kõnealuse ettepaneku eesmärgid on parem koordineerimine, tõhususe suurendamine, kõigi eurooplaste kaitseks farmaatsialaboritega peetavad hinnaläbirääkimised Euroopa turu osas, mitte ainult rahvusvahelise (Maailma Terviseorganisatsioon), vaid ka üleeuroopalise hoiatamise süsteemi olemasolu ning olemasolevate sätete laiendamine keemilistele, bakteriaalsetele, keskkondlikele jm ohtudele, mida komitee muidugi täielikult toetab.

3.8 Juba toimiva süsteemi paremaks toimimiseks ilma olemasolevate sätete keerukamaks muutmiseta ja uute sätete loomiseta on oluline riskide hindamine üleeuroopalise spetsialistide võrgustikuga, ohu tõsidusastmes kokkuleppimine asjakohase reaktsiooni kindlaksmääramiseks ja ühiste teadete määramiseks, tundlike andmete vahetamine kooskõlas eelkõige isikuandmete kaitse eeskirjadega ning liikmesriikide ja nende naabrite omavahel võrreldavate andmetega ning reisijatele ühiste reisisoovituste koostamine.

⁽³⁾ Rahvusvahelised tervise-eeskirjad <http://www.who.int/ihr/fr/>.

⁽⁴⁾ Vt eesistujariigi 15. novembri 2001. aasta järeldused bioterrorismi kohta (13826/01) ja nõukogu 22. veebruari 2007. aasta järeldused terviseohutuse komitee volituste ajutise pikendamise ja laiendamise kohta (6226/07).

⁽⁵⁾ ELi toimimise lepingu artikli 6 punkt a ja artikli 168 lõige 1.

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. septembri 1998. aasta otsus 2119/98/EÜ, millega moodustatakse ühenduses epidemioloogilise seire ja nakkushaiguste tõrje võrgustik (EÜT L 268, 3.10.1998, lk 1).

4. Praeguste arengutega arvestamine

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib siiski juhtida nii Euroopa Liidu kui liikmesriikide tasandi ametiasutuste tähelepanu viisile, kuidas käituti hiljutiste kriiside puhul.

4.2 Rääkides H1N1 gripi või E. coli/ STEC O104 bakteri pandeemiast, võib täheldada, et ametiasutuste levitav teave ei olnud ainus ning et osa elanikkonnast usub pigem Internetis levivat kinnitamata teavet. Selline teabe rohkus võib raskendada kriisiohjamist ning mõjutada suurel määral rahvatervist ja tervet majandusvaldkonda, näiteks siis, kui arstid kritiseerivad vaktsiini või kui bakteri päritolu puudutav teave on ekslik.

4.3 Teabe halb levik võib viia vahendite laiaulatusliku raiskamise või tõhususe vähenemiseni. Hariv aspekt peaks olema sama tähtis kui majanduslikud kaalutlused.

4.4 Viimasest tulenevalt soovitab komitee, et kõik kodanikuühiskonna osad oleksid kriisiohjamisega seotud, näiteks teabe vahendajadena, ning et kriisivabadel perioodidel tuleks tõsta

üldsuse teadlikkust koolides ja töökohtades, et ELi kodanikele selgitada, kuidas neid riskide eest kaitstakse, kuidas toimivad seire- ja hoiatussüsteemid ning asjaolu, et kriisi puhul tuleb uskuda volitatud allika usaldusväärset teavet.

4.5 Teabevahetus on rahvatervise kriisi puhul sama oluline tegur kui vaktsiinide levitamine, sest kui elanikud ei soovi end vaksineerida, siis pole ka headest vaktsiinidest kasu.

4.6 Kodanike vastutustundele on mõtet panustada ainult siis, kui neil on vahendeid reaalselt reageerida. Selleks on tarvis, et neid oleks teavitatud ja koolitatud vastavalt olemasolevatele vahenditele ja panusele, mida igati saab anda. Kodanikud võivad osaleda ühises kaitstes ja sellesse panustada, kuid nad võivad ka olukorra halvemaks muuta, kui neid pole õigesti teavitatud ega neile vastutust antud. Ametiasutused peavad üldsuse huvides ühendama kõik ühise heaolu nimel kõigi kaitseks töötavad organisatsioonid, soodustades asjakohast vastastikust teabevahetust.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava” ”

COM(2011) 571 final

(2012/C 181/29)

Raportöör: **Siobhán EGAN**

20. septembril 2011 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava” ”

COM(2011) 571 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 14. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 146, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komisjoni Euroopa 2020. aasta strateegias ja juhtalgatustes „Ressursitõhus Euroopa” on seatud eesmärgiks muuta Euroopa majandus paindlikumaks ja säästvamaks, kasutades tõhusamalt kõiki loodusvarasid. Komitee on juba varem avaldanud juhtalgatusele toetust ja väljendab heameelt komisjoni üksikasjalikuma „Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava” üle, milles on esitatud ülemineku vahe-eesmärgid ja pakutakse raamistik selle protsessi käivitamiseks vajalikele poliitikameetmetele.

1.2 Komitee innustab kõiki institutsioone, Euroopa juhte, Euroopa ettevõtjaid ja sotsiaalpartnereid ning Euroopa ühiskonda üldisemalt ühinema laiaulatuslikuks poliitiliseks ja ühiskondlikuks liikumiseks, et avaldada vajalikele muutustele toetust, kasutades tegevuskava pakutavat raamistikku edusammude suunamisel ja jälgimisel.

1.3 Komitee nõuab tugeva kõrgetasemelise koordineeriva struktuuri loomist komisjonis ja kõigis liikmesriikides, et jälgida ja stimuleerida edasiminekut tegevuskavas kavandatud tegevuste elluviimisel.

1.4 Liikmesriigi tasandil õhutab komitee võtma vastu terviklike ressursitõhususe strateegiaid, mis hõlmavad fiskaalreforme, kohatute toetuste kaotamist, tootestandardite täpset reguleerimist, haridus- ja oskuste parandamise programme, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, ettevõtjate, sotsiaalpartnerite, tarbijate ja muude organisatsioonide ning kodanike täielikku kaasamist. Strateegiad peaksid sisaldama aktiivseid poliitikameetmeid, mis tagavad sotsiaalselt õiglase ülemineku, sh töötajate koolitamise ja kaasamise ettevõtete muutmisel uuteks ressursitõhusateks ettevõteteks.

1.5 Euroopa tasandil toetab komitee kõiki tegevuskavas pakutud meetmeid ja nõuab eritählepanu pööramist järgmistele küsimustele.

— Töötada kiires korras välja kohased näitajad, sh liikmesriikide majanduse üldise ressursitõhususe taseme näitaja, nagu seda soovitatakse tegevuskavas, SKPd täiendava majanduse heaolu meede, samuti muud sektoripõhisemad meetmed.

— Töötada Euroopa 2020. aasta strateegia jaoks välja tõhus mehhanism, et omistada ressursitõhususele suur tähtsus iga-aastastes riiklikes reformiaruannetes ja nende läbivaatamisel komisjoni ja eksperdirühmade poolt Euroopa poolaasta protsessis.

— Pärast 2012. aasta juunis toimuvat Rio de Janeiro tippkohtumist vaadata läbi ja ajakohastada kõikehõlmav ELi säästva arengu strateegia, keskendudes ressursitõhususele ja selle seosele muude jätkusuutlikkuse eesmärkidega.

— Analüüsida üksikasjalikult ressursitõhususe ja keskkonnavalaste eesmärkide koostoimet seitsmenda keskkonnavalaste tegevusprogrammi näitel.

— Luua koordineeriv struktuur, et tagada edu säilitamine kõigis kahekümnes eraldi algatuses, mille komisjon on määratlenud panusena ressursitõhususse, ja ka muudes algatuses, mis võidakse loetellu lisada.

— Lülitada ressursitõhususe eesmärgid kõigi Euroopa rahastamiskavade ja riigihangete kriteeriumide hulka.

— Kaasata kodanikuühiskond täielikult edusammude regulaar-
sesse järelevalvesse ja läbivaatamisse.

1.6 Komitee kavatab osaleda täiel rinnal sidusrühmade kaas-
amises ja järelevalves edusammude üle selles otsustavas küsi-
muses ning teeb selleks meelsasti koostööd teiste institutsioo-
nidega.

2. Taustteave

2.1 2011. aasta jaanuaris avaldas komisjon ühena seitsmest
uuest juhtalgatusest dokumendi „Ressursitõhus Euroopa”, mis
moodustab osa Euroopa 2020. aasta strateegiast⁽¹⁾. Selle
eesmärk oli käivitada suured muudatused materiaalse ressur-
side kasutamise viisides kõigis Euroopa majanduse osades,
kaotades seose majandusliku heaolu ja ressursside tarbimise
vahel.

2.2 Eelmises arvamuses ressurssitõhususe juhtalgatuse kohta
avaldas komitee heameelt ressurssitõhususe strateegia üldiste
eesmärkide üle ja kutsus üles lisama selle strateegia kõikehõl-
mava ELi säästva arengu strateegia uude, ajakohastatud versioo-
ni⁽²⁾. Komitee nõudis, et komisjon esitaks üksikvaldkondade
konkreetsete juhtalgatuste ja tegevuskava rakendamise käigus
täpsemad üksikasjad.

2.3 2011. aastal käivitas komisjon mitu eraldiseisvat alga-
tust⁽³⁾ eesmärgiga edendada ressurssitõhusust konkreetsetes
sektorites. Komisjoni ressurssitõhusa Euroopa tegevuskava
võtab kogu selle tegevuse kokku. Selles esitatakse nägemus
muutunud majandusest, mis tuleb saavutada 2050. aastaks, ja
vahe-eesmärgid, milleni tuleb jõuda aastaks 2020, ning tuuakse
ära valdkonnad, milles nii komisjon kui ka liikmesriigid peavad
eesmärkide saavutamiseks täiendavalt tegutsema.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee jagab komisjoni seisukohta, et Euroopa ja
maailma jaoks on ülitähtis saavutada ressursside märgatavalt
tõhusam kasutamine. Suuremal ressurssitõhususel on tähtis osa,
aitamaks viia omavahel kooskõlla pidev pürgimine majandus-
kasvu suunas ning vajadus tunnistada paljude maailma loodus-
varade piiratust ja planeedi piiridest tulenevaid kitsendusi mate-
riaalse tootmise ja tarbimise pidevale kasvule. Tähtis on see ka
selleks, et piirata kasvuhooonegaaside heite suurenemist ja teisi
saasteaineid, kaitsta biotiliisi varusid ja ökosüsteemidest
üldsusele tõusvat kasu. Ressursitõhususe parandamine peaks
olema maailmamajanduse ja juhtivate ettevõtete haldamisel
kesksel kohal.

⁽¹⁾ COM(2011) 571 final.

⁽²⁾ EMSK arvamus teemal „Ressursitõhus Euroopa – Euroopa 2020.
aasta strateegia kohane juhtalgatus”, ELT C 376, 22.12.2011, lk 97.

⁽³⁾ COM(2011) 21, 1. lisa.

3.2 Igasugustel ettevõtetel on alati olnud otsene stiimul
tegutseda kõigi tootmisprotsessi kaasatud ressursside kasuta-
misel tõhusalt, et hoida kulud kontrolli all. Samas on nende
motivatsioon toodangu väljalaske koha pealt olnud alati vastu-
pidine: innustada tarbijaid oma tooteid võimalikult laialdaselt
tarbima, et kasvatada müüki. Jättes ressurssitõhususe tavapärase
äritegevuse püramaks, ei saa seega eeldada, et niiviisi saab esile
kutsuda muutusi, mis on vajalikud tulemaks toime survega,
mida avaldavad maailma kiirelt suurenev rahvastik, tarbimisoo-
vide plahvatuslik kasv, eriti tärkava majandusega riikides, ning
üha sagedasemad ressursside ammendumise ja reostuse problee-
mid.

3.3 Valitsused ja ühiskond tervikuna peavad seepärast eten-
dama olulisimat osa, et kutsuda esile sellise ulatuse ja kiirusega
muutused, nagu on järgmise põlvkonna jooksul vaja. Valitsused
peaksid tegutsema selle nimel, et

— tagada fiskaalmeetmete abil väliskulude kohane hind,

— kaotada kohatud toetused,

— kehtestada asjakohase reguleerimise kaudu ressurssitõhususe
miinimumnõuded igas sektoris,

— toetada asjaomast teadus- ja arendustegevust,

— stimuleerida investeringuid ressurssitõhusatesse protsessi-
desse ja taunida ebatõhusaid,

— parandada meedia, hariduse ja koolituse kaudu ressurssitõhu-
susest arusaamist.

3.4 Nõutud ulatuses ja vajaliku kiirusega muutustel on
märkimisväärne mõju tööturule. Ettevõtted, mis ei kasuta
ressursse tõhusalt või mis toodavad tootmiskulukaid tooteid,
satuvad kitsikusse ja peavad võib-olla töötajate arvu vähendama.
Kui need ettevõtted, mis kasutavad ressursside tõhusalt ning
toodavad tõhusaid tooteid ja teenuseid, puhkevad õitsele ja
loovad majanduse taastudes uusi töökohti. Selles valdkonnas
teedrajavad riigid saavad kõige edukamateks ja konkurentsivõi-
melisemateks uues, piiratud loodusvaradega maailmas ja nad
saavutavad suurimat edu uute töökohtade loomisel rohelise
majanduse tingimustes.

3.5 Tagamaks õiglasi muutusi, millega tööpoolest luuakse
uued ja head töökohad ning aidatakse ümberõppes, on tõenäo-
liselt vaja aktiivseid koolitusprogramme ja pakkuda abi

ümberrahastamisel⁽⁴⁾. See ja muud sotsiaalse mõõtmise aspektid on tegevuskavast puudu ja neid on vaja edasi arendada.

3.6 Parema ressursitõhususe saavutamine nõutud ulatuses on kogu Euroopale ning ühiskonna kõigile sektoritele suureks ja pakiliseks väljakutseks. Vaja on suurt poliitilist ja ühiskondlikku panust kõigil tasandil, samuti ELi ja kõigi liikmesriikide ambitsioonikat ja kaugeleulatuvat algatuste ja tegevuste programmi.

3.7 Tegevuskava peaks pakkuma raamistikku sellele üleeuroopalise poliitilise hoo andmiseks ja innustavat nägemust selle kohta, mida on võimalik saavutada. Komitee avaldab toetust tegevuskava üldisele käsitlusele ja 2050. aastaks pakutud visioonile.

3.8 Rakendamine on otsustava tähtsusega. Tegevuskavas 2020. aastaks pakutud vahe-eesmärgid on kasulikud, pakkudes pikemaajalisele visioonile tugipunkte konkreetsemate ja koheste eesmärkide näol, mille poole tuleb püüdlema hakata kohe. Kuid teha on veel väga palju selleks, et teostada muutusi majanduspoliitikas, tööstusstrateegiates ja investeeringute voogudes, mida on vaja tegevuskava õnnestumiseks. Komisjon tunnustab ressursitõhususe ülemineku määravat tähtsust ja keskkonna nõukogu on seda osaliselt toetanud (Keskkonnaministrite nõukogu järeldused, 19. detsember 2011). Ent muutuste tõhusaks elluviimiseks on vaja kogu komisjoni ja kõigi liikmesriikide valitsuste täielikku pühendumust ja osalemist. Ressursitõhususe edendamine peab olema valitsusjuhtide ja Euroopa Ülemkogu kõigi koosseisude päevakorras palju tähtsamal kohal ning kõik sektorid peavad aktiivselt ja pidevalt toetama nii selle üldist visiooni kui ka saavutamiseks vajalikke samme, ning sihikindlalt tuleb saavutada paljud püstitatud vahe-eesmärgid.

3.9 Ressursitõhususe hädavajalikkuse mõistmine peab paremini ja laiemalt jõudma ettevõtete ja kõikvõimalike kodanikuühiskonnaorganisatsioonideni, aga ka üldsuse ja tarbijateni, ning seda tuleb kõikvõimalikul viisil aktiivselt toetada, mh struktureeritud dialoogi sisseseadmisega ülemineku hõlbustamiseks⁽⁵⁾.

3.10 Tegevuskava kas jääb püsima või kukub läbi sõltuvalt oma võimest kindlustada suurem poliitiline otsustavus ja pühendumus, et saavutada suurem ressursitõhusus. See peab radikaalselt muutma majandusjuhtimise aluseid. Tsentraalselt kooskõlastatud järelevalvemehhanismi on vaja selleks, et aidata hoogustada iga tegevuskavas juba määratletud algatust, et suudetaks

ületada kõik takistused, mis võivad nende ette kerkida, ja üles ehitada raamistik edasiste tegevuste jaoks, kui edu eesmärkide poole liikumisel kipub raugema.

4. Rakendamine liikmesriikides

4.1 Mitu Euroopa riiki on teinud edukalt algust, vähendades liigset sõltuvust fossiilkütuste piiratud varudest, arendades taastuvamaid energiaallikaid, vähendades jäätmeid, edendades ökonoomsemaid hooneid ja sõidukeid jne. Kuid edu on olnud heitlik ja on oht, et muutusi innustavate stiimulite enneaegse kaotamise tõttu hakatakse mõnes riigis praegusel olulisel hetkel piirama investeeringuid. Komitee soovib süstemaatiliselt koguda ja levitada positiivseid kogemusi ja näiteid senitehtud edusammudest, et avaldada võimalikult kiiresti mõju riikidele ja sektoritele, kus ei ole siiani soovitud edu saavutatud. Sihikindlus ja püsivus on määrava tähtsusega.

4.2 Liikmesriigid peavad kinnitama püüde ressursitõhususe poole oma riigi majandusstrateegiate ja -programmide alustalaks ja edendama seda majanduse kõigis sektorites. Komitee arvates tuleb igas liikmesriigis panna alus kõrgetasemelisele poliitilisele juhtimisele ja koordineerivale struktuurile, et tagada edasiminekule praegusest kiirema, kindlama ja pidevama hoo andmine.

4.3 Edukas võitlus ressursitõhususe nimel sõltub lõpuks ikkagi ühepalju nii üldsuse püüdluste ja tarbijate nõudluse kui tootmisviiside muutumisest.

4.4 Liikmesriigid peaksid algatama intensiivseid arutelusid arvamusekujundajatega, sh meediaga selle üle, kuidas üliolulisi teadmisi ressursitõhususest saaks kõige paremini edendada, et inimeste eelistused ja valikud muutuksid ajapikku iseenesest ressursitõhusamaid kaupu ja teenuseid soosivaks, jättes ebavajalikult ressursiintensiivsed ja tootmiskulukad tooted ebasoosinguks.

4.5 Ressursitõhusus tuleks seada oluliseks eesmärgiks nii kohalikul ja piirkondlikul kui ka riiklikul tasandil. Liikmesriigid peaksid kaaluma, kuidas saaks seda eesmärki parimal viisil koostöös kohalike ja piirkondlike omavalitsustega edendada.

4.6 Üleminekul on vaja kasutada kõiki valitsuste käsutuses olevaid poliitilisi vahendeid. Fiskaalpoliitika tuleb ümber kujundada, karistades ebatõhusat energia- ja muude ressursside kasutust ning kompenseerides tõhusamat kasutust. Fiskaalselt neutraalsetel reformidel, mille eesmärk on tõsta CO₂-heitega kütuste

⁽⁴⁾ EMSK arvamus teemal „Keskkonnasõbralike töökohtade edendamine ELi kliima- ja energiapaketi jaoks“, ELT C 44, 11.2.2011, lk 110.

⁽⁵⁾ EMSK arvamus teemal „Säästva majanduse ülesehitamine tarbimismudeli muutmise kaudu“, ELT C 44, 11.2.2011, lk 57.

(jt loodusressursside) maksustamistaset samal ajal tööhõivet ja sotsiaalkaitset edendades, on väga tähtis roll üleminekul vähese CO₂-heitega ressursitõhusale majandusele⁽⁶⁾ ja töökohtade loomisele⁽⁷⁾. Järk-järgult tuleb kaotada kohatud toetused, mis innustavad või lubavad energia ebatõhusat kasutamist ja muude ressursside halba majandamist. Seda eesmärki kuulutatakse tihti, kuid ei edendata veel jõuliselt. Vaja on karme õiguslikke nõudeid, et viia ressursside tõhus kasutamine sisse olulistes sektorites, näiteks ehituses, transpordis ja põllumajanduses. Vaja on tugevat jäätmeäitluspoliitikat, et edendada jäätmete vähendamist veelgi, samuti taaskasutada või ringlusse võtta kasutusest kõrvaldatud materjale. Sõnumi sisu edasiandmiseks kõigile ühiskonnaliikmetele tuleb appi võtta haridus, avalikkuse teavitamise programmid, oskuste parandamine ja innovatsioon. Selle saavutamiseks on vaja liikmesriikide ja ELi vahel kooskõlastatud tegevusi paljudes valdkondades.

4.7 Liikmesriigid peaksid avalikult võtma kohustuse anda avalikult ja regulaarselt aru ressursitõhususe osas saavutatud edust ning sellestki, kuidas poliitika, aga ka avaliku ja erasektori investeeringud, seda üleminekut toetavad. Komisjon saaks sellele kaasa aidata, analüüsides eri liikmesriikides kasutatavaid mitmesuguseid meetodeid ressursitõhususe edendamiseks ja innustades parimate meetodite laiemat ja järjekindlamat kasutust.

5. Rakendamine Euroopa tasandil

5.1 ELil on tähtis roll ühelt poolt tegevuse innustamisel ja toetamisel liikmesriigi tasandil ja teiselt poolt selliste algatuste edendamisel Euroopa tasandil, mis toetavad üleminekut ressurside tõhusamale kasutamisele. Komitee toetab kõiki tegevuskavas käsitletud poliitikasuundi ja algatusi ja soovib esitada mõned märkused.

— Mõõtmine ja näitajad

— Integreerimine Euroopa 2020. aasta strateegiasse ja Euroopa poolaasta protsessi

— ELi säästva arengu strateegia ja seitsmes keskkonnavalane tegevusprogramm

— 20 konkreetset algatust ja tegevuskavas toodud kolm peamist sektorit

— Euroopa rahastamiskavad ja riigihanked

— Kodanikuühiskonna ja avalikkuse kaasamine

5.2 Mõõtmine ja näitajad, eesmärgid ja vahe-eesmärgid

Protsessis tuleb määratleda konkreetset näitajat ressursitõhususe erinevates aspektides saavutatud edu kohta ning tagada

⁽⁶⁾ EMSK arvamus teemal „Konkurentsivõimeline vähese CO₂-heitega majandus aastaks 2050 – edenemiskava“, vt punkt 3.15, ELT C 376, 22.12.2011, lk 110.

⁽⁷⁾ EMSK arvamus teemal „Rio+20: rohelise majanduse ja juhtimise parandamise suunas“, vt punkt 4.15, ELT C 376, 22.12.2011, lk 102.

usaldusväärse, ühetaolise ja õigeaegse teabe kättesaadavaks tegemine nende näitajate kohta. Komitee arvates peaks järelevalve sisaldama ka aruandmist edusammude kohta järgmistes valdkondades:

— milliseid põhilisi poliitilisi meetmeid on vaja ressursitõhususe edendamiseks (fiskaalmeetmed, reguleerivad meetmed jne);

— millises ulatuses viiakse avaliku ja erasektori investeeringud uuesti tasakaalu, et toetada ressursitõhusat tootmist ja tarbimist, taunida ebatõhusaid ja pillavaid protsesse;

— millises ulatuses toimub tööhõives ümberorienteerumine ressursitõhusatele töökohtadele, mille abil luuakse ressursitõhusad tooted ja teenused, ja kuidas edendavad koolitus ja muud meetmed selliseid muutusi.

5.3 Komitee avaldab toetust kavatsusele võtta üldise edu mõõtmiseks kasutusele uus põhinäitaja – ressursitootlikkus, mis kaotaks seose majandusliku heaolu ja materiaalsete ressursside tarbimise vahel, ning nõuab samaväärse tähelepanu pööramist lihtsate näitajate väljatöötamisele loodus- ja sotsiaalse kapitali ning loodusvarade kättesaadavuse ja seisundi kohta.

5.4 Komitee tõdeb, et keskkonnakahjulike toetuste, elurikuse ja kolme peamise sektoriga (toit, hooned ja transport) seotud vahe-eesmärgid ei ole piisavalt täpselt sõnastatud ja neid on vaja täiendada. Näitajate väljatöötamise programmile tuleb suuremat tähtsust omistada ja eraldada asjakohased vahendid kiiremate tulemuste saavutamiseks.

5.5 Eelkõige on vaja paremat näitajat riigi majanduse toimetuleku kohta, mis osutaks, kuidas ressursitõhususe vallas saavutatud edu väljendab üldise heaolu tegelikku paranemist antud ühiskonnas ja maailma suuremat jätkusuutlikkust. Meie arvates tuleb lõpuks ellu viia pikaajalised uuringud SKP asemel paremate alternatiivide leidmiseks ja nende tulemused kasutusele võtta, et saaksime korralikult mõõta üldisi edusamme teel suurema ressursitõhususe poole, samuti sellega seotud paranemist heaolu ja jätkusuutlikkuse osas⁽⁸⁾.

5.6 Integreerimine Euroopa 2020. aasta strateegiasse ja Euroopa poolaasta protsessi

Võttes arvesse ressursitõhususe algatuse valdkonnaülest olemust ja vajadust jätkuvalt omistada ressursitõhususele suurt poliitilist tähtsust, tuleb seda Euroopa tasandil toetada tõhusa, tsentraalselt koordineeritud ja piisavalt rahastatud rakendamise juhtimisstruktuuri abil, mis toimib avatult ja läbipaistavalt, kaasates sidusrühmi nii palju kui võimalik.

⁽⁸⁾ EMSK arvamus teemal „SKT näitajast kaugemale vaatamine: säästva arengu näitajad“, ELT C 100, 30.4.2009, lk 53, ja arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile „SKP täiendamine. Edu mõõtmine muutuv maailmas“, ELT C 18, 19.1.2011, lk 64.

5.7 Komitee avaldab poolehoidu kavatsusele kasutada Euroopa poolaasta protsessi, tagamaks, et ressursitõhususele omistatakse majanduspoliitika kujundamisel keskne koht nii Euroopa Ülemkogus kui ka liikmesriikidega peetavatel kõrgetasemelistel aruteludel. Leiame, et aruandlus peab tuginema üksikasjalikele ja täpselt määratletud järelevalvenõuetele, mis annavad õige ja ajakohase ülevaate ressursitõhususe alal saavutatud edust. Kui mingis küsimuses ei ole piisavat edu saavutatud, tuleb see kohe kindlaks teha ja rakendada parandusmeetmeid.

5.8 Komitee väljendab kahetsust, et programmiga hõlmatud riigid jäetakse ilmselt esialgu Euroopa poolaasta läbivaatamisprotsessi aluseks olevaid riiklikke aruandeid tuleks käsitleda iga riigi erinevate sidusrühmadega peetavatel avalikel konsultatsioonidel ja aruteludel, samuti peaksid osalemiseks ja aruteludeks olema avatud iga riigi aruande üle ekspertidega toimuvad dialoogid. Komitee võiks Euroopa tasandil olla kasulikuks foorumiks sidusrühmadega peetavatel regulaarsetel aruteludel muutuste alal saavutatud edu ja õige kursi hoidmiseks vajalike võimalike sanktsioonide üle.

5.10 Komitee arvates ei peaks komisjon lootma ressursitõhususe tulemusliku rakendamise edendamisel üksnes Euroopa poolaasta protsessile. Kindlasti tuleks kaasata ka teised asjakohased programmid ja strateegiad.

5.11 *ELi säästva arengu strateegia ja seitsmes keskkonnanalane tegevusprogramm*

Ressursitõhususe strateegiat ja Euroopa 2020. aasta strateegiat ennastki peab komisjon õigustatult olulisteks panustajateks säästva arengu kõikehõlmava eesmärgi elluviimisel. Ressursitõhusus ei sisalda endas kõiki jätkusuutlikkuse aspekte ja selle esiletõstmine ei tohiks põhjustada säästva arengu muude aspektide unarusse jätmist. Tänavusel aastal Rio de Janeiro toimuvat ÜRO säästva arengu konverentsi tuleks ära kasutada selleks, et seada ressursitõhususele ülemineku kesksele kohale ülemaailmsetes püüdlustes rohelisema majanduse poole säästva arengu kõikehõlmavas raamistikus. Komitee arvates tuleks Euroopa kõikehõlmav säästva arengu strateegia läbi vaadata ja sellele uut hoogu anda osana Rio de Janeiro tippkohtumise järelmeetmetest; hõlmates sellesse riikliku integreeritud aruandluse säästva arengu ja ressursitõhususe üle, et jälgida edasiminekut kogu valdkonnas.

5.12 Komisjon andis teada, et sel aastal on kavas luua Euroopa seitsmes keskkonnanalane tegevusprogramm ja nõukogu on innustanud komisjoni tagama, et uus programm kujundatakse viisil, mis aitab saavutada, et tegevuskava keskkonnapoliitika ja -kavad täiendavad ressursitõhususe eesmäärke. Kiiduväärt eesmärk, kuid sellele sisu andmiseks on vaja rohkem ära teha.

5.13 *20 algatust ja kolm peamist sektorit*

Komitee tegeleb aktiivselt omapoolsete märkuste esitamisega enamiku strateegias määratletud 20 algatuse kohta ning toetab tuliselt tegevuskavas visandatud jõupingutusi kõigi algatuste paralleelseks edendamiseks, et avaldada ressursitõhususe vallas maksimaalselt suurt mõju. Neid kõiki tuleks nii koos kui eraldi regulaarselt läbi vaadata, et oleks tagatud nende kõigi kavakohtade kumulatiivne mõju.

5.14 Komitee jagab komisjoni arvamust, et kolm määratletud sektorit (toit, hooned ja transport) on ressursitõhususe edendamise seisukohalt eriti olulised valdkonnad, ning on veendunud, et vee- ja maakasutust tuleks samuti käsitleda väga oluliste valdkondadena. Ressursitõhususe üldiste edusammude üle järelevalvet teostavad üksused peavad kindlasti pöörama regulaarselt tähelepanu kõigile neile sektoritele, tagamaks, et nad tõepoolest annavad kohase panuse ressursitõhususe vallas tehtavatesse muutustesse.

5.15 *Euroopa rahastamiskavad ja riigihanked*

Varem ei võtnud struktuurifondid ega muud ELi rahastamisprogrammid alati piisavalt arvesse ressursitõhususe edendamise eesmärgi. Iga kord, kui neid programme läbi vaadatakse, tuleks kasutada võimalust ja kaasata ressursitõhusus kindlamalt nende prioriteetide ja kriteeriumide hulka. Komiteel on hea meel märkida, et komisjoni hiljutistes ettepanekutes eelarve kohta on pööratud suuremat tähelepanu ressursitõhususele ja teistele Euroopa 2020. aasta strateegia eesmärkidele. Oluline on tagada, et seda ettepanekut võetakse arvesse üksikasjalikes aruteludes eelarve üle.

5.16 Eelkõige vajab suuremat rõhuasetust ja proaktiivset tegutsemist kohatute stiimulite käsitlemine, rahastamise ja innovatsiooni tagamine looduskapitali väärtustamise valdkonnas ning fiskaalmeetmete väljatöötamine väliskulude arvessevõtmiseks ja ühiskonna tegelike kulude määramiseks. Konkreetsete meetmed puudutavad paljusid neist 20 algatusest ning on samuti asjakohased ühtekuuluvuspoliitika ja teiste peamiste poliitikavaldkondade kujundamisel.

5.17 Samuti saaksid riigihankeprogrammid nii Euroopa kui ka liikmesriigi tasandil olla võimsaks vahendiks, mille abil innustada ressursitõhusust, nõudes tõhusaid norme kõigi ostetavate kaupade ja teenuste puhul ning seades selle prioriteediks

kogu tarneahelas. Komisjon peaks selle valdkonna poliitikaalgatustele uut hoogu andma, seades ressursitõhususe nõude kõigi riigihangete tingimustes keskele kohale.

5.18 *Sidusrühmade, kodanikuühiskonna ja avalikkuse kaasamine*

Tegevuskavas väljapakutud üleminek ressursitõhususele on maailma ja Euroopa jaoks otsustava tähtsusega. Seda ei saavutata pelgalt tehniliste meetmetega. Kogu ühiskond peab sügavalt mõistma vajadust muutuste järele, mille elluviimiseks on vaja ühiseid jõupingutusi, ning need heaks kiitma.

5.19 Komitee rõhutab, kuivõrd oluline on edendada tarbijate seas teadlikkust ressursitõhususe tähtsusest. Komitee nõuab, et

komisjon uuriks täiendavalt, kuidas parimal viisil integreerida näiteks sellise algatuse nagu 2008. aasta säästva tarbimise ja tootmise ning säästva tööstuspoliitika tegevuskava⁽⁹⁾ järelmeetmed uude töösse ressursitõhususe alal, eriti aga seda, kuidas tarbijate teadlikkuse tõstmist säästvuse ja ressursitõhususe küsimustes saaks Euroopa tasandil veelgi ambitsioonikamalt edasi viia.

5.20 Komitee kavatseb täie entusiasmiga osaleda sidusrühmade kaasamisel, et liikuda suurema ressursitõhususe poole, ning teostab järelevalvet edusammude üle selles otsustavas küsimuses ja teeb selleks meelsasti koostööd teiste institutsioonidega.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ COM(2008) 397 final.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kasvuhoonegaaside heite seire- ja aruandlusmehhanismi ja kliimamuutusi käsitleva muu olulise ELi ja riikliku teabe esitamise kohta”

COM(2011) 789 final – 2011/0372 (COD)

(2012/C 181/30)

Raportöör: **Richard ADAMS**

Euroopa Komisjon otsustas 23. novembril 2011. aastal vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 192 lõikele 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kasvuhoonegaaside heite seire- ja aruandlusmehhanismi ja kliimamuutusi käsitleva muu olulise ELi ja riikliku teabe esitamise kohta”

COM(2011) 789 final – 2011/0372 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiioon võttis arvamuse vastu 14. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 151, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 16 komitee liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee tunnistab ja kinnitab vajadust täpsete ja põhjalike andmete järele, et aidata ELil ja liikmesriikidel täita kliimamuutuste mõju leevendamiseks võetud kohustusi ning rakendada kliima- ja energiapaketti. Käesolev määrus tugevdab seda protsessi.

1.2 Lisaks 4. osas antud üksikasjalikele soovitustele juhib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tähelepanu sellele, et andmekogumisprotsess peab olema proportsionaalne ning jätkuvalt on vaja keskenduda tulemuste kasutamisele, et saavutada kliimapoliitika eesmärgid ja jätkata üldsuse harimist energia valdkonnas.

2. Sissejuhatus

2.1 Uue määruse näol on tegemist vahendiga, mis pakub õigusliku aluse selleks, et rakendada läbivaadatud riiklike seirekohustusi, mis võeti 2009. aasta kliima- ja energiapaketi, ning tagada nii nende kui ka rahvusvaheliste kohustuste rakendamisel tehtavate edusammude õigeaegne ja täpne seire. Ehkki EL annab ligikaudu 11 % maailma CO₂-heitest, võib ELi strateegilist pühendumust kasvuhoonegaaside vähendamisele ja ressursitõhususele ning sellesuunalist tegevust pidada positiivseks ja oluliseks panuseks rahvusvahelistesse rakendusmehhanismidesse. Eesmärk on hoida maailma keskmise temperatuuri tõus alla 2 °C, võrreldes industriaalühiskonna eelse tasemega. (2020. aasta eesmärgid on vähendada CO₂ heitkoguseid 20 %, suurendada taastuvenergia tarbimise osakaalu 20 % ning suurendada energiatõhusust 20 % võrra võrreldes 1990. aasta tasemega.)

2.2 Maailma kliima muutub üha kiiremini globaalse energia-tasakaalu muutumise tõttu. Kuna kasvuhoonegaasid on suutelised neelama ja kiiregama infrapunakiirgust, avaldab

kasvuhoonegaaside esinemine Maa atmosfääris suurt mõju õhutemperatuurile. Veeauru järel on peamine kasvuhoonegaas süsinikdioksiid (CO₂), märkimisväärne osa on ka metaanil ja osoonil.

2.3 Viimase 250 aastaga on fossiilkütuste põletamine suurendanud süsinikdioksiidi heitkogust atmosfääris 280 miljondikust (ppm) 390 miljondikuni. Ehkki süsinikdioksiidi looduslikke allikaid on märksa rohkem kui inimtekkelisi allikaid, tasakaalustas looduslikke allikaid varem süsiniku neeldumine nt taimedes ja planktonis toimuva fotosünteesi teel, mille üheks lähteaineks on CO₂. Inimtegevusest tulenevate kasvuhoonegaaside hulga suurenemine ja metsade hävitamine on selle tasakaalu paigast kõigutanud.

2.4 On kaalukaid teaduslikke tõendeid kliimamuutuste kohta, mis on juba avaldanud ulatuslikku kahjulikku mõju majandusele, ühiskonnale ja keskkonnale. Teatud mudelitel põhinevate prognooside kohaselt on tulevikus oodata murettekitavat mõju, mis avaldub merepinna tõusus, kõrbestumises, bioloogilise mitmekesisuse kadumises ja kliimahäiretes. Põhimõtteliselt on kokku lepitud, et ennetamine on parem (ja odavam) kui kliimamuutuste mõju leevendamine või nendega kohandumine. Sellest hoolimata on nõudlus majanduskasvu järele, ebavõrdne areng maailmas, jätkuv sõltuvus fossiilkütustest maailma peamise energiaallikana ning Maa elanikkonna pidurdamatu suurenemine olnud need põhjused, miks siiani ei ole saavutatud poliitilist konsensust küsimuses, kuidas rakendada tõhusat mehhanismi inimtegevusest tulenevate kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks.

2.5 1992. aastal Rio de Janeiros toimunud ÜRO keskkonna- ja arengukonverentsi tulemusel sõlmiti rahvusvaheline leping – ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon, mille eesmärk on

stabiliseerida kasvuhoonegaaside kontsentratsiooni atmosfääris. Vastusena sellele lepingule kehtestas EL 1993. aastal kasvuhoonegaaside heitkoguste seiremehhanismi⁽¹⁾. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni Kyoto protokolliga 1997. aastal sooviti kasvuhoonegaaside heitkoguseid kontrolli all hoida, kasutades meetodeid, mis kajastasid riikide erinevusi, jõukust ja suutlikkust heitkoguseid vähendada. Vastuseks sellele ajakohastas EL 2004. aastal oma kasvuhoonegaaside heitkoguste seiremehhanisme⁽²⁾ ning töötas välja terve rea CO₂-heite vähendamise strateegiaid⁽³⁾, millest kõige hiljutisem on energia tegevuskava aastani 2050⁽⁴⁾. Edusammud seoses peamiste rahvusvaheliste kokkulepetega on jätkuvalt vaevaled, kuid käesoleva määrusega kehtestatakse vajalik ELi seireraamistik riigi ja liidu tasandi ning rahvusvaheliste kohustuste toetamiseks.

3. Komisjoni ettepaneku kokkuvõte

3.1 Määruse eesmärk on aidata ELil ja liikmesriikidel täita kliimamuutuste mõju leevendamiseks võetud kohustusi ning rakendada kliima- ja energiapaketti. Määrusega parandatakse mitmeid andmete esitamisega seotud aspekte ning tagatakse rahvusvaheliste seire- ja aruandluskohustuste järgimine, sh aruandlus seoses arenguriikidele antava rahalise ja tehnoloogiaalase abiga. Samuti lihtsustatakse uute vahendite väljatöötamist kliimamuutuste mõju leevendamiseks ja sellega kohanemiseks ning luuakse õiguslik alus tulevaste seire- ja aruandlusnõuete rakendamiseks.

3.2 Määruses käsitletakse ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ja Kyoto protokolli kohaselt nõutud aruandlust, mis hõlmab seitsme kasvuhoonegaasi heitkoguseid kõigist sektoritest (energeetika, tööstusprotsessid, maakasutus, maakasutuse muutus ja metsandus (LULUCF), jäätmed, põllumajandus jne). ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni 2009. ja 2010. aasta konverentsidel lepitati kokku, et vaja on parandada aruandlust, et teiste seas ka EL oleks suuteline täitma kohustust anda arenguriikidele rahalist ja tehnoloogiaalast abi ning toetada neid suutlikkuse suurendamisel.

3.3 Uue määrusega rakendatakse jõupingutuste jagamist käsitleva otsuse seire- ja aruandlusnõudeid ja ELi heitkogustega kauplemise süsteemi direktiivi muudetud versiooni, sätestades ELi tasandil andmekogude ülevaatamise ja liikmesriikide jõupingutusi käsitleva otsusega kehtestatud nõuetele vastavuse hindamise tsükli, lisades aruandlusnõuded saastekvootidega kauplemisest saadud enampakkumistulude kasutamise kohta, nagu on sätestatud ELi heitkogustega kauplemise süsteemi direktiivi muudetud versioonis. Määrusega tugevdatakse ka praegust seire- ja aruandlusraamistikku, et vastata tulevaste ELi ja rahvusvaheliste õigusaktide vajadustele, luues aluse seire ja aruandluse teostamiseks seoses meretranspordist pärit heitega, lennunduse

selle kliimamõjuga, mis ei ole seotud CO₂-heitega, maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsandusega ning kliimamuutustega kohanemisega.

3.4 Üldiselt tõhustatakse määrusega ELi aruandlust arenguriikidele antava rahalise ja tehnoloogiaalase toetuse kohta, viiakse aruandlus paremini kooskõlla teiste ELi õigusaktidega, mis käsitlevad õhusaasteaineid, ning võttes arvesse varasemast rakendamisest õpitut, tõhustatakse aruandlust tegeliku heite, prognooside, poliitikasuundade ja meetmete kohta.

3.5 Uue määrusega luuakse ka alus aruandluseks saastekvootidega kauplemise süsteemi raames saadud enampakkumistulude kohta, tagades läbipaistvuse ja viies läbi seiret kava üle kasutada vähemalt poolt iga-aastasest enampakkumistulust kliimamuutuste vastu võitlemiseks ELis ja kolmandates riikides.

3.6 Määrusega antakse panus heitkoguste 20 %-lise vähendamise eesmärgi saavutamisse, kuna sellega muudetakse iga-aastane seireprotsess kiiremaks ja tõhusamaks ning sätestatakse võimalus igal aastal hinnata, kuidas liikmesriigid on oma eesmärgi täitnud. Määrusega nõutakse konkreetset aruandlust liikmesriikide rakendatud poliitikasuundade ja meetmete kohta nii heitkogustega kauplemise süsteemi kuuluvates kui ka mittekuuluvates sektorites ning sätestatakse alus aruandluseks seoses meretranspordist pärit heitega ja lennunduse mõjuga, mis ei ole seotud CO₂-heitega, sillutades teed tõhusate meetmete rakendamiseks neis sektorites.

3.7 Eelnevat õigusakti asendavas läbivaadatud versioonis ei nõuta täiendavate andmete kogumist VKEdelt ega tööstuselt, vaid toetutakse riiklike asutuste tasandi aruandlusele. Seega ei panda ettevõtetele mingeid lisakohustusi.

4. Üldised ja konkreetsed märkused

4.1 Komitee jagab komisjoni seisukohta, et heitkoguste ja muude kliimamuutusi puudutavate andmete täpne ja põhjalik seire ja neist aru andmine on ülitähtis rahvusvaheliste kohustuste tõhusaks täitmiseks ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni raames ning usalduse ja kindlustunde loomiseks maailma riikide seas, kes annavad oma osa kliimamuutuste vastu võitlemisel.

4.2 ELis on Euroopa Komisjonil juba ammu olnud Euroopa Keskkonnaameti toetusel kohustus esiteks koguda liikmesriikidelt seirealaseid andmeid ja edastada need ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioonile osana ELi ülevaatest Euroopa heitkoguste kohta, ning teiseks koguda vajalikku teavet, et viia läbi seiret kliimamuutustest tulenevate nõudmistega seotud koormuse jagamist käsitlevate ELi-siseste kokkulepete järgimise üle. Seepärast on oluline, et komisjonil oleksid volitused liikmesriikidelt vajalikku teavet nõuda, kontrollida selle täpsust, õigeaegsust ja järjepidevust ning puuduliku aruandluse korral võtta asjakohaseid meetmeid nõuete täitmise tagamiseks.

⁽¹⁾ Nõukogu otsus 93/389/EMÜ, 24. juuni 1993.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 280/2004/EÜ, 11. veebruar 2004.

⁽³⁾ COM(2011) 112 final.

⁽⁴⁾ COM(2011) 885/2.

4.3 Mitmesuguseid aruandlusnõudeid on aja jooksul tasapisi juurde tulnud ning neis esineb mõningaid kattuvusi, puudusi ja vastuolusid. Kliima- ja energiapaketti on hiljuti lisatud uusi nõudeid ning prognooside kohaselt lisanduvad ilmselt peagi ka nõuded aruandluseks meretranspordist pärit heite kohta. Eriti tähtis on täpne ja õigeaegne seire ning aruandlus, mis puudutab edusamme eesmärgi suunas vähendada heitkoguseid 2020. aastaks 20 %.

4.4 Komitee jagab komisjoni seisukohta, et seetõttu on praegu õige aeg koondada kõik nõuded ühte uude määrsesse. Seeläbi saavad mõned olulised valdkonnad paremini kaetud ning üldist vastavusrežiimi lihtsustatakse, koondades kõik nõuded ühteainsasse seire ja aruandluse süsteemi, mis hõlmab kõiki praeguseid ja eeldatavaid seire- ja aruandlusnõudeid.

4.5 Komitee väljendab heameelt aruandlussüsteemide loomise üle (eeldusel, et nad on proportsionaalsed ja kasulikud) riiklike ja ELi andmekogusüsteemide ümber (artiklid 5 ja 6). Tänu sellele on võimalik igal aastal edusamme hinnata 2020. aasta üldeesmärgi ja artiklis 4 sätestatud riiklike vähese CO₂-heittega arengu strateegiatega põhjal. Tegemist on prima proaktiivse teabekogumisega, mis võimaldab edusammude seiret ja vajadusel uue hoo andmist, nii et saame kindlad olla väga olulise keskpiika perioodi eesmärgi saavutamises.

4.6 Määrus võimaldab kasvuhoonegaaside heite ja „neeldajate“ ulatuslikku seiret ja nendest aruandmist kõigis sektorites ELis, mis on kahtlemata üks olulistest elementidest, mille abil anda täpne hinnang üldisele mõjule, mida Euroopa avaldab üleilmsel heitkoguste tasemele. Komitee toetab reguleerimisala kavandatud laiendamist meretranspordist pärit CO₂-heitele (artikkel 10) ja heite mis tahes võimalikele muudele liikidele, mida seni ei hõlmatud seire- ja aruandlusnõuetega. Nagu komitee on varem märkinud⁽³⁾, tunneb ta muret põhjenduses 10 esitatud soovitusel pärast, mille kohaselt tuleks teatud lennud jätta lennunduse heitkoguste aruandlusest välja, kuna seda laadi lünki saab mõnikord ära kasutada. Komitee arvates tuleks küsimust edaspidi aktiivselt jälgida.

4.7 Lisaks kasvuhoonegaaside heite enda seirele on samuti oluline, et seire ja aruandlusega hõlmataks ka heite ja selle mõju vähendamiseks või piiramiseks võetavate meetmete ja tehtavate investeeringute ulatus ning juba toimuvate kliimamuutustega kohanemiseks tehtavad jõupingutused ja investeeringud. On vaja saada teavet nii avaliku kui ka erasektori jõupingutuste ja investeeringute kohta ning komitee toetab täiel määral määruse artiklites 13–16 esitatud sellekohaseid ettepanekuid. Sellegipoolest on artikli 16 sõnastus mõnevõrra ebatäpne

teabe osas, mis tuleb esitada kohanemismeetmete kohta, ning komitee arvates vajab kõnealune artikkel täiustamist. Arvestada tuleb asjakohase proportsionaalse kasuga ja vältida töö dubleerimist.

4.8 Komitee on seisukohal, et tuleks teha jõupingutusi, et kajastada seires ja aruandluses Euroopa Liidu CO₂-jalajälge või maailma teistele osadele avalduvat mõju, mis tuleneb ELi kaubandus- ja investeerimistegevusest kolmandates riikides. Artiklis 17 käsitletakse arenguabi ja tehnoloogiasiret käsitlevat aruandlust. Ent selles on hõlmamata jäetud kaubanduse mõju ja erasektori finantsvood. Komitee on teadlik sellest, et teistest riikidest (nii arenenud kui ka arenguriikidest) pärit heitest peavad ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni kohaselt aru andma kõnealused riigid ise ning et arenenud riigid, sh EL, toetavad osana 2010. ja 2011. aasta kokkulepetest meetmeid, millega tõhustada andmekogumise- ja seiresüsteemide arenguriikides. Tegemist on väga kasuliku arenguga, ent sellega ei pääse iseenesest küsimuse tuumani, mis puudutab ELi CO₂-jalajälge ülejäänud maailmas. Komitee kutsub komisjoni üles süvenema kõnealustesse aspektidesse.

4.9 Komitee kutsub samuti komisjoni ja liikmesriike üles tegema kõik endast sõltuva, et tagada lisaks ametlikule arenguabile antava rahalise ja tehnoloogiaalase toetuse kaasamine finants- ja tehnoloogiaalasesse aruandlusesse. Selle tulemusel saadakse täielikum pilt ELi poolt tervikuna arenguriikidele antava abi haardest ja mahust, tõhustades poliitika kujundamist ja aidates määratlada prioriteetseid rakendusmeetmeid.

4.10 Aruandlusandmete täpsus ja järjepidevus on kõnealuses valdkonnas eriti oluline, arvestades tõika, et maailma jaoks on määrava tähtsusega tegeleda kliimamuutusega tõhusalt ja tagada, et iga riik annaks sinna asjaomase panuse. Samuti on oluline õigeaegsus, nii et mis tahes kõrvalekaldest kavade ja kohustus- test saaks otsekohe kindlaks teha ja võtta viivitamatult parandusmeetmeid. Komitee toetab uues määruses kajastuvat senisest karmimat distsipliini ja rangemat läbivaatamiskorda kõnealuste aspektide osas.

4.11 Määruse enamiku artiklitega kehtestatakse liikmesriikidele kohustused edastada komisjonile konkreetset laadi teavet. Komitee lähtub sellest, et on olemas tihedad töösuhted komisjoni, liikmesriikide ja Euroopa Keskkonnaameti vahel ning et enamik nõuetest töötati välja koostöös ja konsensusel alusel komisjoni ja liikmesriikide vahel ning Euroopa Keskkonnaameti kaasosalusel. Keskkonnaamet vastutab suuremalt jaolt üksikasjalike andmete kogumise ja kvaliteedikontrolli eest. Komitee toetab kindlalt kõnealust koostööd põhinevat lähenemisviisi, mille abil saaks komitee arvates kõige tõenäolisemalt tagada õigeaegse ja täpse teabe hõlpsaima voo ja lahendada probleemid.

⁽³⁾ ELT C 175, 27.7.2007, lk 47.

4.12 Komitee märgib, et endiselt võib juhtuda, et mõnelt liikmesriigilt ei laeku andmed või aruanded õigeaegselt. Komitee kiidab heaks sätted, mis võimaldavad kõnealustel juhtudel hinnangute tegemist puuduvate andmete kohta (artikkel 9), ja komisjonile antava võimaluse algatada rikkumismenetlusi nõuete pideva või tahtliku täitmata jätmise puhul.

4.13 Komitee kiidab heaks Euroopa Keskkonnaameti osa selgesõnalise tunnustamise artiklis 25 ja komisjoni kinnituse selle kohta, et kavatakse jätkata korrapärase seiretegevuse arendamist, tuginedes Euroopa Keskkonnaameti poolt üle Euroopa loodud suurepärasele ekspert- ja koostöövõrgustikele. Euroopa Keskkonnaametil on ametialased oskused ja võrgustikud ülesandega tegelemiseks ning ametis koostatud sõltumatutel aruannetel keskkonnanäidete ja -suundumuste kohta on väga hea maine ja neid peetakse maailmas eriti usaldusväärseks. Komitee arvates peaks Euroopa Keskkonnaametile kuuluma määruse rakendamisel juhtiv osa ning mida rohkem saaks ametit kasutada kogutud andmeid avaldava või valideeriva asutuseks, seda rohkem hakatakse määrusele omistama sõltumatut mõjukust ja usaldusväärsust.

4.14 Euroopa Keskkonnaamet on samuti kõige paremas positsioonis selleks, et laiendada mitteametlikult seire- ja aruandlusmenetlusi mõnele ELi vahetule naaberriigile, kes teeb ametiga juba korrapäraselt koostööd, saades sellest selgeid eeliseid. Lõppeesmärgiks peaks olema sellise seirekorra kehtestamine Euroopas, mida saaks üldiselt tunnustada ja eeskujuks tuua tegutsemismudeli või -standardina kogu maailmas.

4.15 Suutlikkuse suurendamine. Euroopas loodava seire- ja aruandlussüsteemi edukus sõltub igas liikmesriigis osavate, spetsialistidest koosnevate meeskondade olemasolust, kus toimub esmaste andmete täpne, objektiivne ja õigeaegne kogumine. Komitee kiidab heaks komisjoni ja Euroopa Keskkonnaameti kavatsuse aidata toetada ja hoida liikmesriikide suutlikkust kõnealuses valdkonnas, kasutades koostöövõrgustikke, tegevust ekspertrühmades ja asjakohase koolituse toetamist. Kasu võiks olla konkreetsete eelarvehendide eraldamisest kõnealustele ülesannetele.

4.16 Komitee märgib heameelega, et komisjoni arvates tuleks määrusega tagada kõnealuse valdkonna teabe haarde ja

kvaliteedi märkimisväärne parandamine vaid väheste täiendava kogukuluga tänu tasakaalustavatele säästudele, mille annab nõuete lihtsustamine. Arvestades kliimamuutuste määravat tähtsust Euroopa ja kogu maailma jaoks, on ilmselge, et seire ja aruandlus peavad olema põhjalik ja usaldusväärne, nagu määruses sätestatud. Samas on aga praeguses olukorras ka ilmselgelt oluline, et mis tahes lisakoormust tuleks piirata miinimumini. Seetõttu on komiteel heameel märkida, et määrus ei tohiks põhjustada ettevõtjatele mingisugust lisakoormust.

4.17 Üldiselt palub komitee, et riigikohaseid andmeid (vt artikkel 2) vahetataks komisjoni asjaomaste peadirektoraatide ja Euroopa välisteenistuste talituste vahel. See julgustaks väärtusliku teabe senisest ulatuslikumat kasutamist nende inimeste poolt, kes seavad sektoraalseid ja muid prioriteete asjaomastes planeerimisega tegelevates peadirektoraatides/talitustes.

4.18 Lisaks sellele, et pakutakse koondandmeid kliimakohustuste täitmisel tehtavate edusammude riikliku ja rahvusvahelise seire otstarbeks, on ülimalt oluline jätkata koondamata andmete arendamist, et nii asjaomased üksikisikud ja organisatsioonid kui ka teised saaksid hinnata ja jälgida üksikisikute ja mitmesuguste organisatsioonide panust kliimamuutuste vastasesse võitlusse ja selle lahendustesse. On vägagi soovitatav, et mis tahes loodavad kohalikud või individuaalsed mõõte- ja seiresüsteemid oleks kooskõlas riiklike ja rahvusvaheliste mõõte- ja seiresüsteemidega, nii et andmeid saaks hõlpsalt koondada ja liigitada ning võrrelda ja hinnata erinevate poliitikavaldkondade ja eri osalejate võetud meetmete mõju. Kuigi see ei ole vaadeldava määruse vahetu eesmärk, on väga oluline, et kõnealuse nõudmisega arvestataks täiel määral riikide ja Euroopa seiresüsteemide arendamisel, et saavutada kõigil tasanditel täiesti sidus seiresüsteem.

4.19 Komitee juhib tähelepanu ka sellele, et kõnealune oluline andmete kogumise ja seiretegevus pakub võimalusi kodanike kaasamiseks teabe- ning koolitusmaterjali ja vastavate praktiliste tegevusprogrammide kaudu. Tuleks kasutada kõiki avanevaid võimalusi tõsta Euroopa kodanike teadlikkust kliimamuutuste poliitika sotsiaalsest mõjust ning selgitada ja jälgida seda. Komitee jätkab ka edaspidi oma aktiivset tegevust kõnealuses valdkonnas.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Lennujaamapakett”, mis sisaldab nelja järgmist dokumenti:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Lennuväljapoliitika Euroopa Liidus – võimsus- ja kvaliteediprobleemide lahendamine majanduskasvu, ühenduvuse ja jätkusuutliku liikuvuse edendamiseks” ”

COM(2011) 823 final,

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse õhusõidukite maapealset teenindust liidu lennujaamades ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 96/67/EÜ”

COM(2011) 824 final – 2011/0397 (COD),

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa Liidu lennujaamades teenindusaegade jaotamise ühiseeskirjade kohta (uuesti sõnastatud)”

COM(2011) 827 final – 2011/0391 (COD),

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus müraga seotud käitamispiirangute eeskirjade ja korra kehtestamise kohta liidu lennuväljadel tasakaalustatud lähenemisviisi raames ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2002/30/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta”

COM(2011) 828 final – 2011/0398 (COD)

(2012/C 181/31)

Raportöör: **Thomas McDONOGH**

Euroopa Komisjon otsustas 1. detsembril 2011, Euroopa Parlament 13. ja 15. detsembril 2011 ja Euroopa Liidu Nõukogu 20. jaanuaril 2012 kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 100 lõikega 2 ja artikliga 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Lennujaamapakett”, mis sisaldab nelja järgmist dokumenti:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Lennuväljapoliitika Euroopa Liidus – võimsus- ja kvaliteediprobleemide lahendamine majanduskasvu, ühenduvuse ja jätkusuutliku liikuvuse edendamiseks” ”

COM(2011) 823 final,

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse õhusõidukite maapealset teenindust liidu lennujaamades ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 96/67/EÜ”

COM(2011) 824 final – 2011/0397 (COD),

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa Liidu lennujaamades teenindusaegade jaotamise ühiseeskirjade kohta (uuesti sõnastatud)”

COM(2011) 827 final – 2011/0391 (COD),

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus müraga seotud käitamispiirangute eeskirjade ja korra kehtestamise kohta liidu lennuväljadel tasakaalustatud lähenemisviisi raames ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2002/30/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta”

COM(2011) 828 final – 2011/0398 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektor võttis arvamuse vastu 13. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 169, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Komisjoni soovitatud lennujaamade üheksaastase julgestuskontrolli süsteem tuleb ellu viia (vt komitee arvamus „Reisijate lennundusjulgestus”⁽¹⁾).

1.2 Teenindusaegade seoses tuleks uurida lennuettevõtjate või nende liitude vahelise konkurentsi olemust, et vältida igasugust ebaausat konkurentsi.

1.3 Internetibroneeringute tasud, näiteks julgestustasud, peaksid olema läbipaistvad, nagu nõutakse komitee arvamuses teemal „Lennureisija õigused”⁽²⁾. Kui reisija jätab reisile mine-mata, peaks pileti hind olema minimaalne ning need hinnakomponendid, mida lennuettevõtja ei pea maksma, tuleb reisijale tagasi maksta.

1.4 Riiklikud lennundusametid ja reguleerijad peaksid võimaldama lennujaamadel nõudlust paindlikult hallata, muutes lennujaamatasusid nõudlusele vastavalt, näiteks nõudes reisimise tiptundidel suuremaid tasusid kui tiptunnivälisel ajal.

1.5 Reisijate õigused peavad olema selgemalt määratletud ning kehtima peavad ühtlased käsipagasi puudutavad eeskirjad, austades reisijate õigust teha oste enne lennuki pardale minekut.

1.6 On väga oluline, et võimalikult kiiresti seataks sisse ühtne Euroopa lennujuhtimissüsteem, mis peaks tõhususe huvides hõlmama ka Ukrainat ja Türgit. See aitaks vähendada kulusid ja suurendada tõhusust riigipiiride üleselt. See viiks kulu märkimisväärsele kokkuhoiule. Samuti kahandaks see lennujaamade vahel lendamise aega ning survestaks seega kaudselt lennujaama läbilaskevõimet.

1.7 Lennujaamade julgestus muutub üha keerulisemaks ja kulukamaks, aga mitte tingimata tõhusamaks. Julgestuse tõhusust tuleks uurida, kuna selle maksavad kinni reisijad. Julgestuskulud moodustasid 2009. aastal (viimane aasta, mille kohta andmed on saadaval) 29 % lennujaama tegevuskuludest.

1.8 Lennujaama poodidest ja restoranidest laekuvaid tulusid kasutatakse sageli toetamiseks lennuettevõtja tegevust lennujaamas (lennuraja kasutamise, parkimise jm tasud). Lennujaamu tuleb jätkuvalt innustada neid tulusid suurendama ning tegema jaemüügipakkumisi, mis on kohandatud oma konkreetsete reisijate vajadustele, sest see mudel tagab lennuettevõtjalt nõutavate tasude jätkuva konkrentsivõimelisuse, võimaldades neil teenuseid säilitada ja laiendada, mis lõppkokkuvõttes toob kasu reisijatele.

1.9 Lennuettevõtjad peaksid olema kohustatud korraldama mõistliku tasu eest ühendlendude pagasikäitluse, olenemata vedajast. See peaks kiirendama ja hõlbustama reisijate ümberistumist.

1.10 Kõigi suuremate lennujaamade kohta tuleks avaldada müra- ja reostusseire aruanded.

1.11 ELi maapealse teeninduse teenuste muudetud määruusega tuleb kõigi lennujaamakasutajate, sealhulgas ka reisijate huvides näha ette nende teenuste ohutus, turvalisus ja kvaliteet. Erilist tähelepanu tuleb pöörata erivajadustega reisijatele, näiteks lastele, eakatele, piiratud liikumisvõimega ja puudega isikutele.

1.12 Enamatele teenusepakkujatele võib heakskiidu anda vaid juhul, kui kvaliteedi langus on välistatud ning kehtestatud on siduvad eeskirjad, millega vältida palkade dumpingut ja tagada teenusepakkuja vahetamise korral personali üleviimine eelmise tööandja pakutud töötingimustega samadel tingimustel, ning samuti töötajatele esitavad piisavad kvalifikatsiooninõuded, mis hõlmavad ka julgeolekukontrolli.

1.13 Lennuettevõtjate, lennujaamade käitajate ja maapealse teeninduse ettevõtete huvides on tagada, et maapealse teeninduse teenuste eest võetav tasu oleks mõistlik.

1.14 Tugevdada tuleb registreeritud pagasi sisu kaitset varguste eest.

1.15 Üldises plaanis tervitab komitee komisjoni tõdemust, et on vajad suurendada lennujaamade läbilaskevõimet ja kvaliteeti.

2. Taust – lennujaamapakett

2.1 See koosneb neljast järgmisest dokumendist.

— Teatis Euroopa Liidu lennuväljapoliitika kohta – võimsus- ja kvaliteediprobleemide lahendamine majanduskasvu, ühenduvuse ja jätkusuutliku liikuvuse edendamiseks.

— Kolm ettepanekut võtta vastu määrused järgmistes küsimustes.

— Teenindusaegade jaotamise eeskirjad Euroopa Liidu lennujaamades.

— Eeskirjad ja kord müraga seotud piirangute kehtestamiseks liidu lennuväljadel.

— Maapealne teenindus Euroopa Liidu lennujaamades.

Kui Euroopa lennujaamad soovivad pidada sammu lennuliikluse prognoositava kasvuga ELis järgmisel kümnel aastal, on kõik soovitatud meetmed väga olulised.

2.2 Euroopa lennunduses on tehtud palju edusamme, mis kiirendavad lennureise ning vähendavad kulusid.

⁽¹⁾ ELT C 100, 30.4.2009, lk 39–43.

⁽²⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 125.

2.3 SESAR (vt vastavat komitee arvamust⁽³⁾) avaldab tõhususele pöördelist mõju ning vähendab lennureiside aega ja viivitusi ning seega ka lennuväljal tekkivat müra ja reostust. Sellega peab aga kaasnema maapealse teeninduse tõhustamine, et vähendada tagasilennuks valmistumiseks (pööringuks) kuluvat aega.

2.4 Ühtne Euroopa taevast suurendab samuti lennujaamade liiklustihedust ning riikide ja Euroopa tasandi otsustajad peavad võtma meetmeid võimaldamaks lennujaamadel selleks korralikult valmistuda.

2.5 Kahtlemata täiustab ja kiirendab aeronavigatsiooni Galileo, kui see täismahus tööle hakkab.

2.6 Heitkoguste vähendamise algatusena vastutavad lennuettevõtjad 1. jaanuarist 2012 täielikult kogu oma teekonnal tekitatud heite eest, kui nad tõusevad õhku mis tahes ELi riigist või maanduvad selles, tulles kust tahes või minnes kuhu tahes kogu maailmas. See peaks viima vanemat tüüpi õhusõidukite järkjärgulisele väljavahetamisele.

3. Teenindusajad

3.1 2007. aasta tegevuskavas juhiti tähelepanu suurenevale lõhele läbilaskevõime ja nõudluse vahel mitmes ELi tiheda liiklusega lennujaamas. Ummikud põhjustavad neis lennujaamades endiselt probleeme. Teenindusajad tuleb eraldada lennuettevõtjatele, kes suudavad neid kõige paremini ära kasutada ja neid tõesti vajavad, eelkõige kasvava liikluse taustal.

3.2 Euroopa ei suuda lennujaamade väikese läbilaskevõime tõttu suurt osa sellest nõudlusest täita. Hoolimata üleilmsest majanduskriisist ja aastateks 2007–2030 prognoositud lennujaamade läbilaskevõime 40 % kasvust (sh uued lennujaamad, uued lennurajad ning uus lennuühenduse ja maapealne taristu), ei suudeta läbilaskevõime puudujäägi tõttu teenindada ligikaudu kaht miljonit lendu, s.o 10 % prognoositud nõudlusest.

3.3 Konkreetsemalt öeldes tegutseb 2030. aastaks vähemalt 19 Euroopa lennujaama aastaringelt iga päev kaheksa tundi täisvõimsusel (võrreldes 2007. aastaga, mil ainult viis lennujaama tegutses 10 % ajast täisvõimsusel või selle piiril). See mõjutab oluliselt kogu lennundusvõrku, sest 2030. aastaks põhjustavad ummikud neis lennujaamades 50 % lendude hilinemise kas saabumisel või väljumisel.

3.4 Euroopa ühes suurimas sõlmlennujaamas – Frankfurdi lennujaamas – on uus lennurada, aga 2025. aastal ületab nõudlus seal jätkuvalt läbilaskevõimet terve päeva jooksul, nagu ka Londoni Heathrow ja Gatwicki, Pariisi Orly, Milano Linati ning Düsseldorf lennujaamas. Kui läbilaskevõimet ei suudeta suurendada nii, et see oleks suurem kui kavandatud 120 lendu tunnis, ületab nõudlus läbilaskevõimet päev läbi ka Pariisi Charles de Gaulle'i lennujaamas. Peale selle ületab nõudlus läbilaskevõimet teatud osal päevast Amsterdamis, Madridis, Münchenis, Rooma Fiumicino ja Viini lennujaamas.

3.5 Läbilaskevõime probleemile lisanduvad suurenev nõudlus ja üleilmse lennundusturu rõhuasetuse nihkumine Kaug-Idasse suunduvatele reisidele.

3.6 Oluliseks muutub olemasoleva läbilaskevõime parem ärakasutamine ülekoormatud lennujaamades ressursitõhusama teenindusaegade jaotamise süsteemi abil. Uuesti tuleb läbi mõelda see, kuidas komisjon käsitleb varem omandatud õiguste säilimist teenindusaegadele. Paljud neist õigustest saadi kuni 50 aastat tagasi ning sellest ajast peale on lennunduses toimunud palju muutusi ja osa lennuettevõtjaid on oma tegevuse lõpetanud.

3.7 Riiklikud lennundusametid ja reguleerijad peaksid võimaldama lennujaamadel nõudlust paindlikult hallata, muutes lennujaamatasusid nõudlusele vastavalt, näiteks nõudes reisimise tipptundidel, näiteks hommikuti ja õhtuti, suuremaid tasusid kui tipptunnivälisel ajal, näiteks pärastlõunati jne. See peaks liiklusvooge ühtlustama ning muutama tipptunnivälisel ajal reisimise reisijatele atraktiivsemaks.

3.8 Kehtiva teenindusaegade määrase toimimise analüüs näitas, et praegune teenindusaegade jaotamise süsteem takistab ülekoormatud lennujaamade napi läbilaskevõime optimaalset kasutamist.

3.9 Seepärast teeb komisjon ettepaneku kehtivat määrust muuta, et kogu ELis oleks võimalik võtta kasutusele turupõhised mehhanismid, tingimusel, et läbipaistvuse ja moonutatusteta konkurentsi tagamiseks kehtestatakse kaitsemeetmed, sh teenindusaegade koordineerijate suurem sõltumatus. See aitab tagada, et teenindusajad eraldatakse lennuettevõtjatele, kes suudavad neid kõige paremini ära kasutada.

3.10 Praeguse teenindusaegade jaotamise süsteemi muutmisel saaksid Euroopa lennujaamad teenindada lisaks hinnanguliselt kuni 24 miljonit reisijat aastas, mis tähendab seda, et ressursitõhusama jaotussüsteemi tulemusel saadaks 2025. aastaks majanduslikku kasu rohkem kui 5 miljardit eurot ning loodaks kuni 62 000 töökohta.

3.11 Komitee märgib, et see reisijate arvu märgatav suurenemine lennujaamades, mida komisjon ootab teenindusaegade jaotamise eeskirjade soovitatud muutmise tulemusena, seostub ilmselt esmajoones liiklusemahu ja majandusliku elujõulisusega. Kuna teenindusaegade arvu kui sellist ei suurendata, on ettepanek laiendada teenindusaegade kauplemit soodne eeskätt suurtele, suure kandevõimega õhusõidukitele ja enimkasutatavatele lennuliinidele, mis suudavad kanda lisakulusid. Komitee leiab, et selline suundumus ei ole kasulik Euroopa piirkondlikele haruliinidele, mis mängivad olulist rolli ELi ühtekuuluvuspoliitikas ja lennunduse üldises võrguefektis. Tõenäoliselt saavad kõige rohkem kasu finantsiliselt tugevaimad lennuettevõtjad ning üsna paljud neist asuvad väljaspool Euroopat. Seetõttu kutsub komitee komisjoni üles enne mis tahes muudatuste tegemist täpsemalt analüüsima nende mõju ja võimalikku vajadust vastumeetmete järele.

⁽³⁾ ELT C 309, 16.12.2006, lk 133–134.

3.12 Uurida tuleks Heathrow's ja teistes lennujaamades mõne väärtuslikke teenindusaegu omava lennuettevõtja ülevõtmist, samuti lennuettevõtjate või nende liitude vahelise konkurentsi olemust, et vältida konkurentsivõime vähenemist või kõlbatut konkurentsi.

3.13 Nagu juba mainitud on lennuradade teenindusaegade jaotamise küsimus ning sellega kaasnev moonutuste probleem, lennuettevõtjate domineerimise oht ja piirkondade puudulik ühendus eelkõige lennujaama ebapiisava läbilaskevõime tagajärg. Kuigi neid probleeme saab teatud määral leevendada, on elujõuline pikaajaline lahendus võimalik saavutada vaid lennujaamade ebapiisava läbilaskevõimega tegeledes.

4. Müra vähendamine ja piirangud

4.1 Euroopa Komisjon on teinud ettepaneku muuta müraga seotud käitamispäringuid kehtestavaid eeskirju, et tagada ICAO tasakaalustatud lähenemisviisi järjepidev ja mõistlik kasutus. Tasakaalustatud lähenemisviisi juures arvestatakse vajadusega kontrollida müra lennuväljadel ja nende ümber, kuid seda tasakaalustatakse reisijate vajadustega. Kavandatud muudatuste lõppeesmärk on maksimeerida Euroopa lennujaamade lennuradade tõhusat ja jätkusuutlikku läbilaskevõimet ning seda peavad nende ettepanekute kaalumisel meeles pidama kõik ELi tasandi otsustajad.

4.2 Seda on võimalik saavutada mitmel moel, kõrvaldades vanemad õhusõidukid, mis ei ole kütusesäästlikud (vt komitee arvamust „Lennuliikluse tekitatud süsinikdioksiidi heitkoguste vähendamine lennujaamade uue juhtimise kaudu“⁽⁴⁾). Innustada tuleb päikeseenergia ulatuslikumat kasutamist kütmiseks ja kliimaseadmete käitamiseks, nagu Madridi ja Ateena lennujaamas.

4.3 Veel üks oluline viis lennuliikluse müra vähendamiseks ning samas kütusekulu ja heite alandamiseks on kiirendada ühtse Euroopa taeva programmi, eeskätt SESARi programmi rakendamist, et kahandada tarbetut viivitamist õhkutõusmis- ja maandumislubade ootamisel.

4.4 Seepärast teeb komisjon ettepaneku muuta müraga seotud käitamispäringuid käsitlevaid kehtivaid eeskirju, et ametiasutustel oleks lihtsam kõrvaldada lennuväljadelt järkjärgult kõrgeima müratasemega õhusõidukid. See on oluline samm komisjoni eesmärgi poole kasutada lennuradade olemasolevat läbilaskevõimet võimalikult tõhusalt.

4.5 Müra vähendamisel on toimingute ohutus ülekaalukalt olulisim. Lennujaamu ümbritseva müra puhul võivad olla vajalikud kohalikud kohandusmeetmed ja aktiivne dialoog piirkonna elanikega, samas kui erinevate piirangute mõju lennujaama läbilaskevõimele, nt lahtiolekuaegadele, võib omakorda avaldada suurt mõju kogu lennundussüsteemile.

4.6 Müra seab piirangud paljude lennujaamade tööajale ning loomulikult mõjutab negatiivselt läbilaskevõimet, põhjustades halbade ilmatingimuste korral ümbersuunamisi. Olemasolevaid lennuradu tuleks kasutada tõhusalt. Arvestada tuleb lennujaama läheduses elavate inimestega.

4.7 Kõigi suuremate lennujaamade kohta tuleks avaldada müra- ja reostusseire aruanded, mis rahustaksid lennuväljade läheduses elavaid inimesi, et ei esine liigseid müra- ja reostustaseid. Lennujaamade ümbruse elanikel peaksid olema kättesaadavad kõik asjakohased teabeallikad (müra, õhukvaliteedi jne kohta), et nad saaksid väljendada oma arvamust kavandatud muutuste kohta. Komitee soovib luua kohalikke teabekomisjone kohtades, kus need praegu puuduvad.

4.8 Uute eeskirjadega tuleb müraprobleemidele lahenduste otsimisel näha ette kohaliku panuse kaasamine. Komitee teeb komisjonile ettepaneku uurida, kas need eeskirjad on kooskõlas õhukvaliteedi direktiivi eesmärkidega⁽⁵⁾.

5. Maapealne teenindus

5.1 Ülekaalukalt oluline on maapealse ja õhuruumi läbilaskevõime kooskõlla viimine.

5.2 Ühtse Euroopa taeva õigusraamistiku loomine on 2007. aastast alates toimunud kiires tempos. 2009. aastal võeti vastu teine õigusaktide pakett eesmärgiga tagada ühtse Euroopa taeva toimimine alates 2012. aastast. Praegu on raamistik peaaegu valmis. Süsteemi üheks allsambaks on lennujaamad, mis koos lennuliikluse korraldamisega moodustavad tsiviillennunduse taristu. Lennujaamad on võrgustiku jaoks esmatähtsad ja kui maapealne läbilaskevõime on puudulik, kahjustab see ühtse Euroopa taeva projekti tervikuna.

5.3 Tulemusnäitajaid kohaldatakse aastatel 2012–2014 üksnes marsruudil osutatavate aeronavigatsiooniteenuste suhtes, samal ajal kui terminali aeronavigatsiooniteenuste tulemuslikust kontrollitakse alates 2012. aastast. Hilinemisi põhjustavad ka lennuettevõtjad või nende maapealsete teenuste osutajad (tehniline kontroll, pardale lubamine jne), lennujaamad (seadmed jne) või muud tagasilennuks valmistumises (pööringus) osalevad pooled.

5.4 Komisjon leiab neid tulemusi arvesse võttes, et tulemuslikkuse kava loogikat tuleks laiendada lennujaamadele tervikuna kooskõlas tõelise nn väravast-väravani lähenemisviisiga ning eesmärgiga optimeerida ja integreerida omavahel kõik lennuetapid marsruudil lennuväljalt lennuväljale. Tulemuslikkuse puhul ei tohiks piirduda lennujuhtimistorniga; seda tuleks parandada ka maapealses teeninduses. Maapealne teenindus on võtmetähtsusega lennujaama läbilaskevõime suurendamisel ilma suuremate kapitaliinvesteeringuteta.

⁽⁴⁾ ELT C 204, 9.8.2008, lk 39–42.

⁽⁵⁾ ELT L 152, 11.6.2008, lk 1–44.

5.5 Lennujaamad osalevad ka ühtse Euroopa taeva tehnoloogilises mõõtmes – SESAR'i programmis. SESAR suudab suurendada lennujaamade läbilaskevõimet, aidates seega rahuldada täiendavat nõudlust, vähendades hilinevad või tühistatud lendude arvu.

6. Maapealse teeninduse teenuste täiustamine

6.1 Kuigi maapealsed teenused ei ole alati nähtavad, sõltub kogemus, mille reisijad saavad nii lennujaamas kui ka õhus, nende teenuste kvaliteedist. Mugavat, usaldusväärset, ohutut ning hea hinna ja kvaliteedi suhtega lennuteenust saab osutada ainult siis, kui reisijad võetakse lennujaamas vastu, nende pagasit käideldakse, kaupu ja postisaadetisi teenindatakse, õhusõiduk valmistatakse ette (nt lennuki salongi koristamine) ning esmalt tähtsaks toimingud lennuohutuse tagamiseks (nt õhusõiduki jäätõrje) teostatakse nõuetekohaselt.

Algses, 1996. aasta direktiivis, mis käsitles õhusõidukite maapealset teenindust, keskenduti peamiselt juurdepääsu loomisele maapealse teeninduse turgudele ning selle tulemusel tekkisid üha dünaamilisemad maapealse teeninduse turud. Piiratud teenuste konkurentsitas ja juurdepääsukord on liikmesriigiti siiski veel oluliselt erinev.

6.2 Maapealse teeninduse teenuste määрусega tuleb kõigi lennujaamakasutajate huvides näha ette nende teenuste ohutus ja tõhusus. Nende teenuste puhul tuleks arvesse võtta ka keskkonnanäppe.

6.3 Liikumisabivahendite, meditsiiniliste seadmete ja puudega reisijate oluliste muude seadmete käsitlemine peab toimuma vastavalt rangeimatele võimalikele kvaliteedinõuetele. Niisuguste seadmete kahjustamine võib puudega reisijad ohtu seada, tuues kaasa meditsiinilisi riske ja tõsisid liikumispiiranguid. Lisaks muudele asjaomastele meetmetele tuleb kaaluda ka võimalust korraldada maapealse teeninduse personalile eriväljaõpet, teha erandeid pagasikäitlemise üldeeskirjadest ja näha ette piisav rahaline hüvitis selliste seadmete rikkumise korral.

6.4 Lennuettevõtjate, lennujaamade käitajate ja maapealse teeninduse ettevõtete huvides on tagada, et teenuste eest võetav tasu oleks mõistlik.

6.5 Komitee nõustub komisjoni määruse ettepanekus esitatud seisukohaga, et lennujaamade maapealse teeninduse turu praegune olukord ei ole rahuldav ja et 1996. aasta õiguslik raamistik ei ole enam asjakohane. Maapealsed teenused ei ole piisavalt tõhusad. Turulepääsu kriteeriumide puudumise tõttu direktiivi 96/67/EÜ tulemusel püsivad olulised kvaliteedierinevused ELi eri lennujaamade vahel. Komitee toetab eesmärgi parandada sellel turul läbilaskevõimet ja kvaliteeti, põhinedes konkurentsil, sõltumatul avalikul otsustamisel ja ühtlustatud menetlustel.

Sellises tömahukas sektoris nagu maapealne teenindus tuleb arvesse võtta olulisi sotsiaalküsimusi. Pakkumismenetluste

süsteem mõjutab töötajate töötingimusi ja soodustab personali voolavust. Heakskiidu- ja lepingute sõlmimise menetlustel kohaldatavate kriteeriumidega tuleb tagada, et töötajate säilitatakse ja vajadusel võetakse tööle hea väljaõppe saanud töötajaid ning et konkurentsivõimet ei saavutata järjest kahanevate töötasude arvel. Lepingute sõlmimise tähtsaim kriteerium peab olema kvaliteetne teenus mõistliku hinnaga. Komisjoni ettepanekut tuleb lepingu sõlmimise kriteeriumide asjus täiendada.

6.6 Enamatele teenusepakkujatele võib heakskiidu anda vaid juhul, kui kvaliteedi langus on välistatud, ja kehtestatud on siduvad eeskirjad, et vältida palkade dumpingut ning tagada nii personali ülevõtmine teenusepakkuja vahetamise korral samadel tingimustel kui ka töötajate esitatavad piisavad kvalifikatsiooninõuded, mis hõlmavad ka julgeolekukontrolli.

6.7 Kriitiliste lennukatkkestusteni viinud suured sündmused, nagu näiteks vulkaanituha kriis ja tihedad lumesajud, mis häirivad peamiste sõlmlennujaamade tööd, on osutanud vajadusele maapealsete toimingute parema koordineerimise ja lennureisijate õiguste tugevdamise järele nii Euroopa lennujaamades kui ka võrgustikus tervikuna.

6.8 Komitee toetab eesmärgi standardida maapealse teeninduse kvaliteeti ELi lennujaamades. Samuti peaks selle reformiga kohustama lennuettevõtjaid korraldama mõistliku tasu eest ühendlendude pagasikäitluse, olenemata vedajast. See peaks kiirendama ja hõlbustama reisijate ümberistumist. Tugevdada tuleb kontrollitud pagasi sisu kaitset varguste eest. Uute süsteemide eduka rakendamise tagamiseks tuleb samuti sätestada kvaliteedistandardite jõustamine.

6.9 Lennuettevõtjatele õiglase hinnaga õiglase juurdepääsu tagamine lennujaamataristule aitab oluliselt tõhustada kogu lennundussüsteemi. Sellele on palju kaasa aidanud lennujaamade konkurentsi tekkimine. Euroopa Liidus astuti 2009. aastal veel üks tähtis samm, kui võeti vastu lennujaamatasude direktiiv, mis käsitleb lendude korraldamiseks vajaliku lennujaamataristu kasutamise eest lennuettevõtjalt võetava tasu kindlaksmääramise ühiseid miinimumnõudeid.

6.10 Lennujaamades, mida läbib aastas enam kui 5 miljonit reisijat, peaks olema lubatud kolme maapealse teeninduse teenuste osutaja tegevus, pärast seda kui komitee poolt selles arvamuses pakutud meetmed julgeoleku, kvaliteedi ja töötajate sotsiaalse olukorra alal on ellu viidud ja need oma mõju avaldavad. Lennuettevõtjatel peab olema õigus korraldada omateenindust, kuid silmas tuleb pidada kvaliteedi- ja ohutusnorme.

7. Lennujaamade ja lennuradade käitamise tõhusus

7.1 Lennujaamade ja -radade käitamise tõhusus sõltub suuresti maapealse teenindusega seotud toimingutest.

7.2 Lennujaam on peamine reisijaid ja lennuettevõtjaid ühendav lüli ning lennujaamas osutatavate teenuste kvaliteet on põhiline tegur, mille alusel reisijad ja lennuettevõtjad hindavad saadud kogemusi. Lennujaama poodidest ja restoranidest laekuvaid tulusid kasutatakse sageli toetamaks lennuettevõtja tegevust lennujaamas (lennuraja kasutamise, parkimise jm tasud). 2009. aastal moodustasid lennuettevõtjatega seotud tasud ainult 29 % lennujaama tegevuskuludest (rääkimata kapitalikuludest). See mudel tagab lennuettevõtjalt nõutavate tasude jätkuva konkurentsivõimelisuse, võimaldades neil teenuseid säilitada ja laiendada, mis lõppkokkuvõttes toob kasu reisijatele. Lennujaamu tuleb jätkuvalt innustada kõnealuseid tulusid suurendama ning tegema jaemüügipakkumisi, mis on kohandatud konkreetsete reisijate vajadustele.

7.3 Tõhusa lennujaama tagamisel on peamiseks nõudeks lennujaama juurdepääsetavuse ja tõhususe edendamine raudteehenduste abil. Kuigi väikesed lennujaamad saavad tagada juurdepääsu hästikorraldatud bussiteenuste võrgu abil, on raudtee täiendav ja jätkusuutlik võimalus suurematele lennujaamadele või neile, mille terminali läheduses on juba raudtee. Praktilise teostatavuse korral tuleks võimaldada veetransporti, näiteks selliste lennujaamade nagu Schiphol ja Nice, aga ka paljude teiste puhul.

8. Turvalisus

8.1 Ühekordse julgestuskontrolli süsteem, mis on Euroopa Komisjonis juba kokku lepitud, tuleb kõigis Euroopa lennujaamades võimalikult kiiresti sisse viia (vt komitee arvamust „Lennundusjulgestustasud“⁽⁶⁾).

8.2 Teine eesmärk on seotud julgestustasudega. ELi õiguses on alates 2002. aastast sätestatud liikmesriikidele ja lennuväljadele rangemad julgestusnõuded. Praegu reguleeritakse lennundusjulgestustasude sissenõudmist liikmesriigi tasandil.

8.3 Internetibroneeringute tasud, näiteks julgestustasud, peaksid olema läbipaistvad, nagu nõutakse komitee arvamuses

teemal „Lennureisija õigused“⁽⁷⁾. Kui reisija jätab reisile minemata, peaks piletihind olema minimaalne ning need hinnakomponendid, mida lennuettevõtja ei ole pea maksma (nt lennujaamatasud ja riigimaksud), tuleb reisijale tagasi maksta.

8.4 Reisijad, lennundustööstus ja lennuväljad peavad turvakontrolli sageli koormavaks. Turvalisuse suurendamise ja reisi-
mise soodustamise vahel tuleb leida tasakaal (vt komitee arvamust „Turvaskannerite kasutamine ELi lennujaamades“⁽⁸⁾). Tuleb kehtestada Euroopa standardid tagamaks liikumisabivahendit või meditsiinilist seadet kasutavatele lennureisijatele kohaldatavate turvakontrollide selgus ja ühetaolisus ning kõnealuste reisijate inimväärikuse austamine.

8.5 2013. aasta aprilliks kaotatakse praegu kehtiv vedelike ja geelide käsipagasis vedamise keeld: reisijatel lubatakse viia õhusõiduki pardale vedelikke tingimusel, et neid kontrollitakse ELi lennujaamades. Lennureisijate õigused tervikuna peavad olema selgemalt määratletud ning kehtima peavad ühtlased käsipagasi puudutavad eeskirjad, austades reisijate õigust teha oste enne lennuki pardale minekut.

8.6 Skanneritehnoloogia areneb kiiresti ja võib hõlbustada nii reisijate kui ka lennujaamade turvakontrolli – näiteks vähendada käsitsi läbiotsimiste arvu. Sellega ei tohi rikkuda reisijate õigust inimväärikusele⁽⁹⁾.

8.7 Ameerika Ühendriikide valitsus laiendab sel aastal oma lihtsustatud turvakontrolli programmi ehk nn *pre-check* programmi 28 lennujaamale. See võimaldab sagedastel lennureisijatel ja usaldusväärsetel reisijatel nimekirja kantud isikutel vältida turvakontrolli läbides kingade, vööde ja üleriiete eemaldamist. Selle sisseviimist tuleks kaaluda ka Euroopa lennujaamades.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ ELT C 100, 30.4.2009, lk 39–43.

⁽⁷⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 125.

⁽⁸⁾ ELT C 107, 6.4.2011, lk 49–52.

⁽⁹⁾ *Idem*.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa satelliitnavigatsioonisüsteemide rajamise ja kasutamise kohta”

COM(2011) 814 final – 2011/0392 (COD)

(2012/C 181/32)

Raportöör: **Thomas McDONOGH**

15. detsembril 2011 otsustas Euroopa Parlament ja 20. jaanuaril 2012 nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 172 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa satelliitnavigatsiooni süsteemide rakendamise ja kasutamise kohta”

COM(2011) 814 final – 2011/0392 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektor sioon võttis arvamuse vastu 13. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 167, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Komitee tervitab komisjoni dokumenti „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa satelliitnavigatsiooni süsteemide rakendamise ja kasutamise kohta”. Euroopa ülemaailmse satelliitnavigatsioonisüsteemi programmidel on ELi tulevase heaolu ja julgeoleku aspektist otsustav tähtsus. Me toetame komisjoni ettepanekut asendada määrus (EÜ) nr 683/2008 uue määrusega, selleks et varustada Galileo ja EGNOSi programmid rahaliste vahendite ja halduskorraga.

1.2 Komitee avaldab kindlat toetust Galileo programmi eesmärgile luua esimene tsiviilkontrollile allutatud ülemaailmne satelliitnavigatsioonisüsteem (GNSS), mis oleks täiesti sõltumatu teistest olemasolevatest süsteemidest, et tagada katkematud GNSSi teenused ja strateegilised eelised Euroopale. Satelliitnavigatsioonist on juba saanud Euroopa transpordi, tööstuse ja kodanike jaoks oluline rakendus ning on vastuvõetamatu, et sõltume positsioneerimisel, navigeerimisel ja sünkroniseerimisel praegu nii suuresti USA GPS- ja Venemaa GLONASS-süsteemist. Euroopa infrastruktuurile tuleb pakkuda Euroopa GNSSi teenuseid, mille usaldusväärsus ei sõltu USA, Venemaa või Hiina sõjaväe prioriteetidest.

1.3 Arvestades, et 6–7 % EL 27 SKTst, s.o 800 miljardit eurot, juba sõltub USA GPS-süsteemist (Euroopa satelliitnavigatsiooni käsitleva mõjuanalüüsi kokkuvõte. Lisatud dokumendile „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek Euroopa satelliitnavigatsioonisüsteemide rajamise ja kasutamise kohta (2014–2020)” – SEC(2011) 1447, 30.11.2011), tervitab komitee määruse keskendamist Galileo ja GPSi koostalitlusvõimele. Siiski peaks Euroopa komitee arvates kõrvuti koostalitlusvõime-eesmärgiga järgima agressiivset poliitikat GPSi asendamiseks Galileo ja EGNOSi tehnoloogia kui primaarsete GNSSi tehnoloogiatega Euroopas.

1.4 Komitee soovib edendada Euroopa GNSSi potentsiaali jõuliselt ELi teadusuuringute ja innovatsiooni programmi Horisont 2020 raames (Horisont 2020 on ELi teadusuuringute ja innovatsiooni programm aastateks 2014–2020, mille maht on 80 miljardit eurot). Satelliitnavigatsioonisüsteemid muutuvad väga väärtuslikuks tehnoloogia innovatsiooni aspektist ja võivad anda Euroopa Liidule olulist makromajanduslikku kasu.

1.5 Euroopa GNSSi programmide – nii Galileo kui ka EGNOSi – edukas elluviimine ja haldamine on Euroopa 2020. aasta strateegia aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu visiooni saavutamiseks äärmiselt oluline („Euroopa 2020. aastal. Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia”, COM(2010) 2020 final). Komitee märgib, et komisjoni kulude ja tulude analüüsi (mõjuanalüüsi kokkuvõte, mis on lisatud dokumendile „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek Euroopa satelliitnavigatsioonisüsteemide rajamise ja kasutamise kohta (2014–2020)” – SEC(2011) 1446 final) alusel loovad GNSSi programmid väljapakutud kujul süsteemi elutsükli jooksul (2014–2034) hinnanguliselt 68,63 miljardit eurot (116,88 miljardit eurot püsivhindade korral, mida vastavalt ELi mõjuhindamise suunistele diskonteeritakse 4 % aastas) netotulu.

1.6 Kuigi komitee toetab Euroopa GNSSi poliitilisi eesmärke ning süsteemide rajamiseks ja kasutamiseks kavandatavat määrust, on ta siiski sunnitud rõhutama oma muret senise programmide haldamise viisi üle Euroopas, mis on põhjustanud märkimisväärsed viivitusi, kulude suurenemist ja tulude saamatajäämist. Loodetakse, et kavandatava määrusega pakutakse poliitilist toetust ning luuakse haldusstruktuurid ja

raamistik, mis on vajalikud Euroopa GNSSi elluviimiseks praegu kavandatud viisil ja sellest tuleneva kasu saamiseks.

1.7 Komitee märgib, et 19,5 % Euroopa GNSSi programmist tulenevast finantskasust saadakse Euroopa GNSSi rakenduste järgneva turu kasvust (mõjuanalüüsi kokkuvõte, mis on lisatud dokumendile „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek Euroopa satelliitnavigatsioonisüsteemide rajamise ja kasutamise kohta (2014–2020)” – SEC(2011) 1446 final). Seoses sellega juhib komitee komisjoni tähelepanu oma 16. veebruari 2011. aasta arvamusele teemal „Globaalse satelliitnavigatsioonisüsteemi (GNSS) rakendusi käsitlev tegevuskava”⁽¹⁾. Eelkõige toonitatakse komitee üleskutset, et Euroopa GNSSi Agentuur (GSA) koostaks üksikasjaliku äriplaani selle olulise turu suurendamiseks.

1.8 Komitee on seisukohal, et Euroopa satelliitnavigatsioonisüsteemid vajavad tungivalt jõulist turundust ja ärilist juhtimist, mida toetaksid asjakohased investeeringud nende turuletoomise programmidesse. EGNOSe ja Galileo kaubanduslik arendamine on pikaajalise edu seisukohast kriitilise tähtsusega; on äärmiselt tähtis teavitada turgu Euroopa GNSSi väärtusest ja propageerida selle kasutust. Praeguseeni on selle otsustava ja keerulise probleemiga liiga vähe tegeldud.

1.9 Komitee tervitab asjaolu, et komisjon rõhutab usaldusväärse finantsjuhtimise vajalikkust programmide puhul, mille eelarve järgmisel rahastamisperioodil 2014–2020 moodustab jooksevhindades 7,89 miljardit eurot. Komitee on rahul määruses sisalduva täpsustusega, et Euroopa Komisjon peab haldama programmidele eraldatud rahalisi vahendeid ja kontrollima kõigi programmi toimingute elluviimist, nii Euroopa GNSSi Agentuurile (GSA) kui ka Euroopa Kosmoseagentuurile (ESA) delegeeritud ülesanded kaasa arvatud. Komitee tervitab ka komisjoni kavatsust töötada välja riskijuhtimismehhanism ja haldusvahendid eesmärgiga viia programmikulude ületamise tõenäosus miinimumini.

1.10 Komitee märgib ära ka komisjoni hoiatuse, et investeerimine satelliitnavigatsiooni tehnoloogiasse on seotud suure ebakindluse ja riskiga, mistõttu on keeruline programmi kulusid täpselt hinnata. Seepärast soovib komitee delegeerimiskokkulepetele vaatamata (kooskõlas määrusega (EÜ, Euratom) nr 1605/2002 ja eelkõige selle artikliga 54), et komisjon korraldaks igakuiseid järelevalvekoosolekuid nii GSA kui ESAGA, selleks et jälgida programmide edenemist ja tegelda kiiresti üleskerkivate probleemidega. Lisaks sellele peaksid nii GSA kui ESA esitama Euroopa Komisjonile vähemalt iga kolme kuu tagant üksikasjalikud haldusaruanded ja raamatupidamisdokumendid.

1.11 Komitee meenutab komisjonile komitee eelnevaid arvamusi Galileo, EGNOSe ja strateegia „Euroopa 2020” kohta⁽²⁾.

2. Taustteave

2.1 Kuna ülemaailmse satelliitnavigatsioonisüsteemi tehnoloogiad võimaldavad määrata ülitäpselt asukohta, kiirust ja aega, on neil keskne roll tõhususe suurendamisel paljudes majandussektorites ja kodanike igapäevaelu valdkondades.

2.2 Kuni Galileo toimivaks saamiseni tuleb Euroopas positsioneerimiseks, navigeerimiseks ja sünkroniseerimiseks kasutada USA GPSi ja Venemaa GLONASSi satelliitnavigatsiooni teenuseid. Euroopa sõltuvus GPSi satelliitnavigatsioonisüsteemist ulatub 6–7 %ni EL 27 SKPst, mis moodustab 800 miljardit eurot (SEC(2011) 1447, 30.11.2011). Siiski ei saa nende süsteemide militaarse suunitlusega operaator anda mingeid tagatise teenuse katkematus kohta.

2.3 Kui sõltumatuse saavutamine ülemaailmses satelliitnavigatsioonis on Galileo programmi peamine liikumapanev jõud, on koostalitlusvõimel olemasolevate ja tulevaste satelliitnavigatsioonisüsteemide, eelkõige USA GPSiga, oluline lisaväärtus.

2.4 Galileo programm algatati eesmärgiga luua sõltumatu Euroopa ülemaailmne satelliitnavigatsioonisüsteem.

2.5 EGNOS on Euroopa piirkondlik satelliitnavigatsioonisüsteem, mis parendab signaale, mis tulevad olemasolevatelt satelliitnavigatsioonisüsteemidelt, nagu GPS.

2.6 Euroopa satelliitnavigatsiooni programm Galileo käivitati 2001. aastal. Esialgu põhines see projekt avaliku ja erasektori partnerlusel ühisettevõttega Galileo (GJU), mis toimis ühise juhtimis- ja rahastamisplatvormina. 2006. aastal asendati ühisettevõtte Galileo Euroopa GNSSi Agentuuriga (GSA) (varem tuntud Euroopa GNSSi Järelevalveameti (GSA) nime all), mis vastutas Euroopa GNSSi programmide avalikku huvi pakkuvate aspektide haldamise eest. Euroopa Kosmoseagentuur (ESA) vastutas GNSSi programmide tehnilise haldamise ja rakendamise eest.

2.7 2008. aastal vastu võetud GNSSi määrusega⁽³⁾ hakkas EL ainsa poliitilise organina vastutama Euroopa GNSSi programmide juhtimise ja täieliku rahastamise eest. GNSSi määramise sätestati Galileo ja EGNOSe programmide ELi vahenditest rahastamise kord aastateks 2007–2013. 3,4 miljardit eurot hõlmav eelarve jagati programmi Galileo järelejäädud arendusetapi, programmi Galileo kasutuselevõuetapi ja süsteemi EGNOS kasutamise vahel.

⁽²⁾ ELT C 221, 8.9.2005, lk 28; ELT C 317, 23.12.2009, lk 103–104 ja ELT C 107, 6.4.2011, lk 44–48.

⁽³⁾ EÜT L 196, 24.8.2008, lk 1.

⁽¹⁾ ELT C 107, 6.4.2011, lk 44–48.

2.8 Komisjoni ettepanekus ELi eelarve kohta järgmises mitmeaastases finantsraamistikus ajavahemikuks 2014–2020 (COM(2011) 500 final, 29.6.2011, „Euroopa 2020. aasta strateegia aluseks olev eelarve”) tehakse ettepanek rahastada GNSSi programme täies ulatuses ELi eelarvest, kavandades ülempiiriks 7 miljardit eurot 2011. aasta püsivhindades.

2.9 Euroopa satelliitnavigatsiooniprogrammide rakendamisele edasijõudmist takistavad kaks peamist probleemi:

- 1) Ülekulude ja viivituste tõttu süsteemi lõpuleviimisel ei ole programmi Galileo raames loodud GNSS 2013. aastal veel täielikult toimiv, nagu oli kavandatud.
- 2) Kuna 2008. aasta GNSSi määruses ei ole sätestatud raamistikku programmide Galileo ja EGNOS rahastamiseks ja haldamiseks pärast 2013. aastat, on tarvis uut õiguslikku alust süsteemi toimimiseks, hooldamiseks ja haldamiseks pikas perspektiivis.

2.10 Komisjoni ettepanekus käsitletakse neid probleeme, asendades määrus (EÜ) nr 683/2008 uue määrusega, varustades seeläbi programmid Galileo ja EGNOS nende edukaks lõpuleviimiseks ja toimimiseks vajalike rahaliste vahendite ja haldusstruktuuridega.

2.11 Infrastruktuuri kohta ilmneb ettepanekule lisatud kulude ja tulude analüüsist, et parim lahendus on võtta kasutusele 30 satelliidi kogum, nagu esialgu kavandatud, ent rakendada lihtsamat maapealset infrastruktuuri. See lahendus võimaldaks GNSSi abil pakkuda kõiki esialgselt kavandatud teenuseid ja saada kogu kavandatud kasu, välja arvatud täielik „ohutusteenus” (nn „Safety of Life Service” ehk SoL) (EGNOSe ohutusteenus võimaldab suurendada õhusõidukite lennutäpsust, muutes õhuliikluse ohutumaks. Samuti aitab see vähendada lendude hilinemist, ümbersuunamist ja tühistamist. EGNOSe ohutusteenus võimaldab lennujaamadel suurendada ka oma vastuvõtuvõimet ja vähendada tegevuskulusid. Lõpetuseks aitab see vähendada sektori CO₂-heidet), mis oleks kasutatav vaid koostalitluse puhul USA GPSiga.

2.12 Parim võimalus programmi halduskorraga varustamiseks on lisada programmi kasutusetapi haldusülesanded Euroopa GNSSi Agentuuri olemasolevate turvalisuse ja turuga seotud ülesannete hulka. Komisjonile jääb vastutus programmidele eraldatud rahaliste vahendite haldamise ja kõigi programmi toimingu elluviimise kontrollimise eest, nii Euroopa GNSSi Agentuurile (GSA) kui ka Euroopa Kosmoseagentuurile (ESA) delegeeritud ülesanded kaasa arvatud.

3. Üldised märkused

3.1 Programmid EGNOS ja Galileo vajavad selget juhtimist ja ELi täielikku selgesõnalist toetust, et heastada avaliku ja erasektori ühisettevõtte Galileo pankrotist põhjustatud kahju turu

usaldusele. Aastateks 2014–2020 eraldatud eelarve ja komisjoni kavandatud määrus on hea algus, ent turu usalduse kindlustamiseks tuleb nüüdsest näidata, et programme hallatakse hästi ja neile osutatakse järjekindlat poliitilist toetust.

3.2 Euroopa peab kiirendama GNSSi kasutuselevõtu ja turu laiendamise tempot, eelkõige Galileo hilinemise kulu ning USAst, Venemaalt, Hiinast ja Jaapanist tuleneva konkurentsi tugevnemist silmas pidades. Hiina laiendab oma militaarvaldkonna satelliitnavigatsioonisüsteemi Beidou ülemaailmseks Compassi süsteemiks kavatsusega pakkuda 2020. aastal konkurentsivõimelisi tsiviilteenuseid kogu maailmas, Euroopa kaasa arvatud. Galileost ja EGNOSest peab saama GNSSi standard Euroopas nii ruttu kui võimalik.

3.3 Euroopa satelliitnavigatsioonisüsteem peaks olema teadusuuringute ja innovatsiooni programmi Horisont 2020 oluline osa. Euroopa GNSSil põhinevate uute toodete ja teenuste loomine ei edenda mitte ainult arukat majanduskasvu, vaid toetab ka jätkusuutlikku arengut, aidates suurendada energiatõhusust ja vähendades majandusarengu keskkonnamõju.

3.4 Ülemaailmset konkurentsioigust järgides tuleks võib-olla kindlaks määrata ELi meetmed, mis soosivad Galileo tehnoloogia valimist vähemarenenud tehnoloogiate asemel, eriti rakenduste puhul, mis nõuavad kindlust teenuse katkematusel või täpsuse ja tervikluse kõrge taseme suhtes, või turvalisuse eesmärgil.

3.5 Võttes arvesse vastuvõtjate kiipseadmete (kiipseade viitab integreeritud skeemide või kiipide kogumile, mis on loodud koos töötama. Neid turustatakse tavaliselt ühe tootena. Kiipseade on tavaliselt koostatud konkreetse mikroprotsessorite perekonnaga koos töötama. Kuna see kontrollib suhtlust protsessori ja väliste seadete vahel, on kiipseadmel oluline rolli süsteemi suutlikkuse määramises) tähtsust turule sisenemise ja rakenduste arendusstrateegia puhul, on odavate kaheksa- ja kümneaastaste vastuvõtjate kiipseadmete (GPS + Galileo) arendamine väga oluline. Teadus- ja arendustegevuse kulud tuleks suunata eelkõige selle eesmärgi täitmisele.

3.6 Vaja on strateegiat, et kasutada ära kogemuskõvera efektid, mille järgi suuremahulisel tootmisel on otsustav tähtsus vastuvõtjate odavaks tootmiseks, et kaheksa- ja kümneaastaste kiipseadmed oleksid võimelised kulupõhiselt konkureerima ainult GPSi signaali vastu võtvate vastuvõtjatega.

3.7 Euroopa GNSSi toodete ja rakenduste järgneva turu kasvu edendamiseks vajab GSA jõulist turulaiendusstrateegiat, mida juhiks heade kutseoskustega meeskond.

3.8 EGNOSe/Galileo jaoks tuleks välja arendada ülemaailmne kaubamärgistrateegia, et ühtlustada eesmärgid, rõhutada kaubamärgi väärtust, lihtsustada turukommunikatsiooni ja tuua selgust turundamise prioriteetidesse.

3.9 Turule toodud Galileo tehnoloogia ja teenuste kvaliteet peab olema alati kõrgeimal tasemel. Tuleb säilitada range kvaliteedikontroll tehnoloogia arendamisel ja rakendamisel lõppkasutaja tasandil.

3.10 Kahjuks ei olnud mõned EGNOSe varased tooted tehniliselt piisavalt head, et vastata klientide nõudmistele. Kaubamärgistrateegia osana tuleks kogu heakskiidetud EGNOSe/Galileo tehnoloogia jaoks arendada välja kvaliteedimärk, et kaubamärki oleks võimalik kaitsta mainele tekitatava kahju eest.

Brüssel, 28. märts 2012

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kalandus- ja vesiviljelustoodete turu ühise korralduse kohta”

COM(2011) 416 final,

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: ühise kalanduspoliitika reform”

COM(2011) 417 final,

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele ühise kalanduspoliitika välise mõõtmekohta”

COM(2011) 424 final

ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ühise kalanduspoliitika kohta”

COM(2011) 425 final

(2012/C 181/33)

Raportöör: **Gabriel SARRÓ**

Kaasraportöör: **Franco CHIRIACO**

1. septembril 2011 otsustas nõukogu ja 13. septembril 2011 Euroopa Parlament seoses ettepanekutega COM(2011) 416 final ja COM(2011) 425 final ja vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 43 ning 5. oktoobril 2011 Euroopa Komisjon seoses ettepanekutega COM(2011) 417 final ja COM(2011) 424 final ja vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmistes küsimustes:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kalandus- ja vesiviljelustoodete turu ühise korralduse kohta”

COM(2011) 416 final,

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: ühise kalanduspoliitika reform”

COM(2011) 417 final,

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele ühise kalanduspoliitika välise mõõtmekohta”

COM(2011) 424 final, ja

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ühise kalanduspoliitika kohta”

COM(2011) 425 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 14. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012. aastal (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 152, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 14.

1. Järeldused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jagab komisjoni arvamust, et on vaja teha ettepanek vaadata samaaegselt läbi ühine kalanduspoliitika (ÜKP) ja ühine turukorraldus (ÜTK), tugevdades nii vajalikku kalanduse, vesiviljeluse ning karpide ja vähiliste püügi alla kuuluvate püügi-, töötlus- ja turustustahkude vahelist integreerimist, sidusust ja koordineerimist.

1.2 Üldkokkuvõttes peab komitee ettepaneku üld- ja erieesmäärke, samuti hea valitsemistava põhimõtteid õigeks. Ühine kalanduspoliitika peab tagama, et kalandus- ja vesiviljelustegevus loob ettevaatusprintsibi ja ökosüsteemipõhise lähenemisviisi rakendamise kaudu pikaajalised jätkusuutlikud keskkonna-, majandus- ja sotsiaalingimused ning aitab parandada toiduvarude kättesaadavust.

1.3 Sellegipoolest leiab komitee, et määruse ettepanekus ei ole konkreetselt täpsustatud vajalikke kalavarude majandamise meetmeid selleks, et täielikult taastada ja säilitada kalapopulatsioonide maksimaalse jätkusuutliku saagikuse tootmise tasemest kõrgemal, tagada kodanikele tervislikud ja kvaliteetsed kalandus- ja vesiviljelustooted, aidata suurendada kalapüügiga tegelevate kogukondade jõukust ning tootmis- ja töötlustevõtjate tulusust ning pakkuda atraktiivseid ja kindlaimaid töökohti.

1.4 Komitee kiidab heaks liidu vetele juurdepääsu üldeeskirjad, mis olid juba jõustunud ja mis tulevad rohkem kasuks kohalikele kalapüügiga tegelevatele kogukondadele.

1.5 Komitee annab oma heakskiidu kavandatud eri liiki kaitsemeetmetele ja tehnilistele meetmetele, mis tuleb kohandada eri kalavarudele.

1.6 Komitee toetab ettepanekut koostada mitmeaastased kavad eesmärgiga taastada ja säilitada võimaluste piires kõik kalapopulatsioonid aastaks 2015 maksimaalse jätkusuutliku saagikuse tasemest kõrgemal. See on kiiduväärne eesmärk, kuid seda on raske rakendada mitme liigiga püügipiirkondades, mistõttu komitee nõuab komisjonilt praktilisi lahendusi kõnealustes püügipiirkondades tekkida võivate probleemide lahendamiseks.

1.7 Komitee peab esmatähtsaks, et liikmesriigid varustaksid komisjoni toel teadusasutusi vajalike vahenditega, et nad saaksid adekvaatselt vastata rakendusuringute vajadustele ja hõlmata teadustöös kõik kommertskasutusega kalaliigid ning nendega seotud ja nendest sõltuvad liigid ja nende elukeskkond.

1.8 Vette tagasi laskmise keelu kohta arvab komitee, et see on soovitatav eesmärk, aga ta pooldab järkjärgulisemat ja proportsionaalsemat käsitusviisi vette tagasi laskmise progressiivse vähendamise põhjal, millega samal ajal edendatakse ja stimuleeritakse püügivahendite selektiivsust, meetmeid selle otstarbekalt kasutamiseks lisaväärtusega toodeteks ümbertöötlemise teel ja turustusvõimaluste otsimisega ning kohandatakse kalalaevade ja -sadamate infrastruktuure.

1.9 Komitee leiab, et ettepanekus ei käsitleta piisavalt põhjalikult piirkonnastumist ega nähta ette meetmeid detsentraliseerimiseks.

1.10 Suhtelise stabiilsuse ja selle kohaldamise suhtes kalapüügivõimaluste eraldamiseks liikmesriikidele nõuab komitee tungivalt, et seda kriteeriumit on vaja ajakohastada, kuna see on aegunud ega kajasta kalalaevastike ja kalandusest suurel määral sõltuvate piirkondade praegust tegelikkust. Lisaks soovib komitee, et kalapüügivõimaluste jaotamine peaks suhtelise stabiilsuse ajakohastamise järel eelkõige põhinema läbi- ja paistvatel keskkonna- ja sotsiaalkriteeriumidel.

1.11 Komitee on seisukohal, et ettepanek ülekantavate püügikontsessioonide kohta on ebaselge ja et komisjon peaks selgitama selle artiklite tõlgendamist, eriti kontsessioonide eraldamise „läbipaistvate ja objektiivsete kriteeriumide“ määratlemise osas. Komitee taotleb ühtlasi, et võetaks arvesse sellise meetme mõju tööhõivele ja nähtaks ette erimeetmed palgatöötajatest kalurite jaoks.

1.12 Püügivõimsuse haldamise suhtes on komitee seisukohal, et komisjon peaks hiljemalt 2014. aastal viima läbi üksikasjaliku püügivõimsuse hindamise, mis hõlmab laevade võimsust ja tonnaaži, aga ka püügivahendite tüüpi ja teisi laevade omadusi, ning liikmesriigid peaksid olema kohustatud selle hindamise põhjal püügivõimsust kättesaadavatele varudele kohandama.

1.13 Komitee leiab, et ökosüsteemil põhineva kalavarude majandamise jaoks on põhitähtis, et andmete kogumisel uuritaks väga põhjalikult võimalusi saada keskkonnaandmeid vastavalt merestrateegia raamdirektiivile ja hea keskkonnaseisundi kriteeriumidele.

1.14 Komitee nõustub üldiselt komisjoni ettepanekutega välispoliitika kohta. Ta väljendab siiski murelikkust mõne teema pärast, mida on nimetatud käesoleva arvamuse punktis 3.7.8.

1.15 Komitee väljendab heameelt selle üle, et komisjon tunnistab vesiviljeluspoliitika ühist Euroopa mõõdet. Komitee palub keskkonnaalase kontrolli tugevdamist ja nõuab paindliku haldusraamistiku ja ühtse õigusruumi kohandamist jätkusuutliku vesiviljeluse arendamiseks, mis võimaldaks elanikke paikseks muuta ja toota rikkust linnadest kaugele jäävatel äärealadel, säilitades seejuures täieliku keskkonnahoidlikkuse, -ühilduvuse ja keskkonnaküsimuste arvessevõtmise.

1.16 Uue rahastamisvahendi suhtes on komitee seisukohal, et tuleks väärtustada kalurite ja kalapüügiga tegelevate kogukondade rolli rannikualade säästvas arengus, lisades sellesse sotsiaalsed meetmed, eriti toetusmeetmed töökohtade kaotuse puhul ning õppe- ja ümberõppetoetused töötajatele, rõhuasetusega noortel ja naistel.

1.17 Komitee avaldab kahetsust, et ettepanekus puudub sotsiaalne mõõde, mida arvestatakse kõikides kalandus- ja vesiviljelussektori etappides (tootmine, töötlemine ja turustamine), konkreetsete meetmetega elu- ja töötingimuste parandamiseks, ning leiab, et sotsiaalpartnereid tuleks motiveerida osalema asjakohasel tasemel.

1.18 Komitee palub komisjonil arvesse võtta sektori eri osaliste väljendatud erinevaid nõudmisi. Ühise kalanduspoliitika reform peab arvestama nii laevaomanike kui ka meeskondade vajadusi.

1.19 Komitee on seisukohal, et väikesemahulise püügi määramine üksnes laeva pikkuse kriteeriumi põhjal on liiga lihtsustav ja selles samastatakse tegelikult tohutu osa väikesemahulise püügiga tegelevast laevastikust tööstusliku kalapüügiga.

1.20 Komitee toetab uue ühise turukorralduse määrase suunavaid eesmärgi ja põhimõtteid ning nõuab tungivalt, et komisjon võtaks arvesse komitee käesolevas arvamuses esitatud märkusi.

1.21 Komitee nõuab ELi turul ebaausa konkurentsi vältimise huvides importtoodetele samu hügieeni- ja tervishoiu ning kontrollinõudeid, nagu kohaldatakse ühenduse toodetele, sealhulgas jälgitavust terve „veest lauale” ahela lõikes, ning nõuab, et ammendavad kontrollid nii piiril kui päritolukohas tagaksid nende normide asjakohase täitmise, mis aitavad tagada toidukaupade ohutust. Sellega seoses peab komitee vajalikuks, et Euroopa Komisjoni eri peadirektoraadid peaksid kehtestama ühtse lähenemisviisi.

1.22 Komitee rõhutab, et kõik kõnealused ettepanekud puudutavad ka mageveekalandust ja -vesiviljelust, ning kutsub komisjoni üles pöörama piisavat tähelepanu nende eripäradele.

2. Taust

2.1 Ühise kalanduspoliitika määrase („alusmäärus”) kontekst

2.1.1 Ühine kalanduspoliitika loodi 1983. aastal ja see kehtis väiksemate muudatustega kaksikümne aastat, kuni see reformiti põhjalikult määrusega (EÜ) nr 2371/2002. 2009. aastal analüüsis komisjon reformitud ühise kalanduspoliitika toimimist ja järeldas, et vaatamata edusammudele ei ole saavutatud jätkusuutliku kalanduse eesmärgi kõikides selle valdkondades (keskkonnaalane, majanduslik ja sotsiaalne mõõde) ning et paljud kalavarudest olid ülepüütud.

2.1.2 Seda järeldust väljendati rohelises raamatus⁽¹⁾ „Ühise kalanduspoliitika reform”. Komitee soovitas oma sellekohases valdava häälteenamusega heaks kiidetud arvamuses, et „võetavad meetmed aitaksid säilitada tööhõivet ja territoriaalset ühtekuuluvust ning et strateegilised eesmärgid säilitaksid tasakaalu

majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnaalase telje vahel, tagades ja edendades samas vastutustundlikku ja jätkusuutlikku käitumist läbi kogu kalandusahela”. Komitee arvamus kohaselt tuleks tulevases reformis põhjalikumalt uurida järgmisi teemasid:

— „erineva püügikorra loomine väikesemahulise püügiga tegelevatele laevastikele;

— sotsiaalseid küsimusi käsitleva peatüki lisamine, millega ühtlustatakse kalurite töötingimusi;

— turutingimuste ja kaubandustavade parandamine;

— vastastikune täiendavus merekeskkonnapoliitikaga, mis nõuab ka rohkem ja paremaid kalanduspoliitikas rakendatavaid teadusuuringuid;

— ühise kalanduspoliitika täielik kaasamine rahvusvahelistesse organisatsioonidesse (ÜRO, FAO) (?)”.

2.1.3 Komitee kinnitab oma arvamuses „Püügipiirkondade arendamine kalavarude haldamiseks ja kalapüügi kontrollimiseks”⁽²⁾, et „Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab kiiduväärseks kavatsust muuta põhjalikult ühist kalanduspoliitikat ja eelkõige eesmärgi luua detsentraliseeritud poliitika, mis sõltub vähem Brüsselis tehtavatest põhjalikest otsustest ning jätab rohkem võimalusi kalavarude haldamise üle otsustamiseks kohalikule ja piirkondlikule tasandile. Ometi on puudu sellise poliitika toimimiseks hädavajalikust üksikasjalikkusest, selgusest ja sanktsioonide korrast, mis tuleb tingimata lisada” ja, et „[i]lma korralike kalavarudeta ei saa olla ka jätkusuutlikku kalandust”, ning soovib „prioriseerida keskkonnaalast jätkusuutlikkust kui majandusliku ja sotsiaalse jätkusuutlikkuse alust”.

2.1.4 Kõnealuses arvamuses on samuti öeldud, et „[m]aksimaalsel jätkusuutlikul saagikusel põhinevate püügikvootide juhtimissüsteemi kavade tõhusaks toimimiseks tuleb hiljemalt 2015. aastaks kehtestada sellised kõrgemad piirmäärad, mis tõepoolest tagavad kõigi reguleerimisega hõlmatud liikide hea seisundi”.

2.2 Kalandus- ja vesiviljelustoodete turu ühise korralduse määrase kontekst

2.2.1 Ühine turukorraldus kalandus- ja vesiviljelussektoris pärineb aastast 1970. Selle õiguslik raamistik on määrus (EÜ) nr 104/2000. Alates 2008. aastast on komisjon läbi viinud ulatuslikke hindamisi ja konsultatsioone, et võtta arvesse praegu kehtivate eeskirjade rakendamisel avastatud puudusi, hiljutisi arenguid Euroopa ja maailma turgudel ning kalapüügi ja vesiviljelusega seotud tegevuse vallas toimunud muutusi.

⁽¹⁾ COM(2009) 163.

⁽²⁾ CESE, ELT C 18, 19.1.2011, lk 53–58.

⁽³⁾ CESE, ELT C 24, 28.1.2012 lk 48.

2.2.2 Määruse ettepanekus kehtestatakse kalandus- ja vesiviljelustoodete sektoris ühine turukorraldus, mis hõlmab järgmisi vahendeid:

- a) kutseorganisatsioonid (tootjaorganisatsioonid ja tootmisharudevahelised organisatsioonid),
- b) turustusnormid,
- c) tarbijate teavitamine,
- d) konkurentsieeskirjad,
- e) turuteave.

2.2.3 Komitee on seisukohal, et nimetatud punktidele tuleb lisada veel üks, mis reguleerib kaubandussuhteid kolmandate riikidega nii, et kõik importtooted vastaksid Euroopa Liidu standarditele ja läbiksid tõhusad kontrollid.

3. Ühise kalanduspoliitika reformi ettepaneku analüüs ja komitee märkused

3.1 Kohaldamisala ja eesmärgid

3.1.1 Ühine kalanduspoliitika hõlmab mere ja magevee bioloogiliste ressursside kaitset, majandamist ja kasutamist ning vesiviljelust, samuti kalandus- ja vesiviljelustoodete töötlemist ja turustamist, kui see toimub liikmesriikide territooriumil või liidu vetes, k.a kolmandate riikide kalalaevadel või liidu kalalaevadel väljaspool liidu vesi, või kui seda teevad liikmesriikide kodanikud.

3.1.2 Ühine kalanduspoliitika peab tagama kalandus- ja vesiviljelustegevuse kaudu pikaajalised jätkusuutlikud keskkonna-, majandus- ja sotsiaalingimused, aidates tagada toiduvarude kättesaadavust, rakendades kalavarude majandamisel ettevaatusprintsipi ja ökosüsteemipõhist lähenemisviisi, püüdes tagada aastaks 2015, et mere bioloogiliste elusressursside kasutamise kaudu taastatakse ja hoitakse püütavate liikide populatsioonid tasemel, mis ületavad maksimaalse jätkusuutliku saagikuse saamiseks vajalikke tasemeid, täites seejuures liidu keskkonnalaastes õigusaktides esitatud nõudeid.

3.1.3 Nende eesmärkide saavutamiseks peab ühine kalanduspoliitika eelkõige kaotama kaubanduslike kalavarude soovimatu püügi ja kindlustama järk-järgult kõikide püütud kõnealuste kalavarude lossimise. Samuti peab looma tingimused tõhusaks kalapüügiks, edendama liidu tegevust vesiviljeluse valdkonnas, toetama rahuldava elustaseme saavutamist inimeste hulgas, kes sõltuvad kalapüügist, võttes arvesse tarbijate huve ning tagades süsteemse ja ühtlustatud andmete kogumise ja haldamise.

3.1.4 Üldkokkuvõttes toetab komitee ühise kalanduspoliitika kohaldamisala ning üld- ja erieesmärgi, nagu ka selle hea valitsemise põhimõtteid. Ent komitee väljendab kahetsust, et piisavat tähelepanu ei pöörata magevee bioloogiliste ressursside kaitsele, majandamisele ja kasutamisele. Komitee kutsub komisjoni üles

arvestama ettepanekutes mageveekalanduse ja -vesiviljeluse eripärasid, sh selle valdkonna kooskõlastamist ühise põllumajanduspoliitikaga. Komitee tuleb meelde pikaajalist vajadust luua asjakohased merendustöörühmadega analoogsed töörühmad, et koguda kokku kogemused, mis on saadud ühise mageveekalanduspoliitika rakendamisel, ja esitada ettepanekuid selle uuendamiseks.

3.1.5 Komitee leiab siiski, et määruse ettepanekus ei ole nimetatud konkreetseid majandamismeetmeid, mis on vajalikud kalandusettevõtete majandamiseks, et kalapopulatsioone taastada ja säilitada, ja nii kõnealuste eesmärkide saavutamiseks, mis lisaks tingimuste loomisele säästva ja ökosüsteemiga arvestava kalanduse tarbeks tagavad ka kodanikele kvaliteetsed tervislikud kalatooted, loovad hästitoimivad rannikuäärsed kogukonnad ja aitavad kaasa kala tootvate ja töötlevate tööstusettevõtete tulususele ning pakuvad huvipakkuvaid ja turvalisemaid töökohti, pidades ülimalt tähtsaks tööturu osapoolte kaasamist kõigil tasanditel ⁽⁴⁾.

3.2 Juurdepääs vetele

3.2.1 Liikmesriikidel on oma suveräänsete õiguste või jurisdiktsiooni alla kuuluvates, lähtejoonest kuni 12 meremiili kaugusele ulatuvates vetes alates 1. jaanuarist 2013 kuni 31. detsembrini 2022 lubatud piirata püüki sellistel kalalaevadel, mis tavapäraselt püüavad kala kõnealustele vetele lähedase ranniku sadamatest, ja ELi kalalaevadel, mis kuuluvad teisele liikmesriigile, naabrussuhte alusel, mis võimaldavad püüki selles püügipiirkonnas.

3.2.2 Samal ajavahemikul on kõnealustel liikmesriikidel samuti lubatud piirata Assooride, Madeira ja Kanaari saarte lähtejoonest kuni 100 meremiili kaugusele ulatuvates vetes püüki kalalaevadel, mis on registreeritud nende saarte sadamates. Neid piiranguid ei kohaldata liidu laevade suhtes, mis tegutsevad traditsiooniliselt neis vetes, kui nimetatud laevad ei ületa seal tavapäraselt rakendatavat püügikoormust.

3.2.3 Komitee kiidab heaks need vetele juurdepääsu meetmed, mis olid juba jõustunud ja mida tuleks täiendada meetmetega, et tagada eelisjuurdepääs nendele, kes tegelevad sotsiaalselt jätkusuutliku ja keskkonnahoidliku püügiga, mis toob kõige enam kasu kohalikele kalapüügiga tegelevatele kogukondadele.

3.3 Mere bioloogiliste ressursside kaitseks võetavad meetmed

3.3.1 Komitee on seisukohal, et praeguses ühises kalanduspoliitikas kasutusele võetud mitmeaastastel kavadel on olnud mõnel juhul oluline positiivne mõju, mistõttu tuleb nende rakendamist jätkata, nagu on ette nähtud ka uues ettepanekus, analüüsides probleeme seoses kavadega, mis ei ole hästi toimunud, tuginedes alati ühenduse teadusorganisatsioonide läbi viidud kindlatele teadusuuringutele. Komitee leiab ühtlasi, et tuleks ette näha asjakohased kiired ja paindlikud korrigeerimismehhanismid.

⁽⁴⁾ COM(2011) 417.

3.3.2 Seoses mitmeaastaste kavade eesmärgiga taastada ja säilitada kõik kalapopulatsioonid aastaks 2015 maksimaalse jätkusuutliku saagikuse tasemest kõrgemal tasemel on komitee seisukohal, et see on kiiduväärt eesmärk, mis põhineb Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooni sätetel, mis on ELis õiguslikult siduvad alates 1998. aastast ja mida korraldati 2002. aasta säästva arengu tippkohtumise aruandes, millele komisjon kõnealuse meetme kavandamisel tugines ja mille tekstis on märgitud: „Säästva kalanduse saavutamiseks tuleb kõikidel tasanditel: säilitada või taastada varud tasemeni, mis suudab anda maksimaalset jätkusuutlikku saaki, eesmärgiga saavutada need sihid kahanenud varude osas kiiresti ja kus võimalik, mitte hiljem kui aastaks 2015”.

3.3.3 Komitee on seisukohal, et maksimaalse jätkusuutliku saagikuse taseme eesmärk jätab teatud kaalutlusruumi meetmete rakenduskorra suhtes, ja juhib tähelepanu raskustele seda eesmärki saavutada teatud mitme liigiga püügipiirkondades, arvestades, et eri kalaliigid mõjutavad üksteist vastastikku ja püügi määrad, mis määravad püügikoormuse, ei vasta iga eraldi liigi maksimaalse jätkusuutliku saagikuse tasemele. Komitee palub komisjonilt praktilisi lahendusi probleemidele, mis võivad tekkida mitme liigiga püügipiirkondades.

3.3.4 Komitee nõuab tungivalt, et komisjon võtaks arvesse tõsiasja, et populatsioonide seisundi paranemisele suunatud meetmeid ühenduse püügipiirkondades ei tohi avaldada negatiivset mõju teiste piirkondade populatsioonide jätkusuutlikkusele rahvusvahelise kalandustoodete kaubanduse intensiivistumise ja ELi kalapüügivõimsuse ümberpaiknemise tagajärjel.

3.3.5 Komitee peab selleks, et mitmeaastased kavad põhineksid kalapopulatsioonide paremal teaduslikul hindamisel, esmatähtsaks, et liikmesriigid varustaksid komisjoni toetusega FEMP (Euroopa Kalandus- ja Merendusfond) kaudu teadusasutusi vajalike vahenditega, et nad saaksid adekvaatselt vastata uurimisvajadustele ja hõlmata teadustöös kõik kasutatavad kalaliigid. Juhtudel, kus ei ole asjakohast teaduslikku hindamist läbi viidud, tuleb rakendada ÜRO 1995. aasta kalavarude kokkuleppes kindlaksmääratud ettevaatusprintsipi. Teiselt poolt peab komitee tingimata vajalikuks soodustada dialoogi teadlaste ja kalurite vahel.

3.3.6 Samuti on komitee seisukohal, et meetmete rakendamine kõikide kalapopulatsioonide taastamiseks ja säilitamiseks aastaks 2015 maksimaalse jätkusuutliku saagikuse tasemest kõrgemal tasemel mõjutab liikmesriikide kalalaevastike püügikoormust, ja seetõttu peaks kindlustama, et keskkonnale kõige kahjulikumad ja sotsiaalselt ebasoodsamad laevastiku osad kõrvaldatakse kõigepealt. Seetõttu peab komisjon ette nägema meetmed selle kohandamiseks, pakkudes kalandussektori jaoks välja sotsiaal- ja tööalased alternatiivid, mis väldivad praegust töökohtade kadumist kalapopulatsioonide halva olukorra tõttu. Selleks taotleb komitee, et hinnataks üksikasjalikult mitmeaastaste kavade sotsiaalmajanduslikku mõju lühikeses, keskmises ja pikas perspektiivis.

3.3.7 Mitmeaastaste kavade sisu ja tehniliste meetmete raamistikus peab olema märgitud nende kohaldamisala populatsioonide, püügipiirkondade ja mere ökosüsteemide suhtes ning nende eesmärgid, mis on sidusad punktis 3.1.1 kirjeldatud ühise kalanduspoliitika üld- ja erieesmärkidega. Tehniliste meetmete raamistik peab iga mitmeaastase kava puhul aitama säilitada või taastada kalapopulatsioonid maksimaalse jätkusuutliku saagikuse tasemest kõrgemal tasemel, vähendada alamõõdulise kala ja soovimatute mereorganismide püüki ning leevendada püügivahendite mõju ökosüsteemile.

3.3.8 Komitee on seisukohal, et nii artiklis 14 ette nähtud tehniliste meetmete raamistik kui ka sisu vastavad ühise kalanduspoliitika reformi eesmärkidele, millele ta annab oma heakskiidu. Nende tehniliste meetmete rakendamisel tuleb arvesse võtta eri püügipiirkondade eripära.

3.3.9 Komisjoni kehtestatud kohustuse kohta kogu püük lossida (vette tagasi laskmise keeld) on ühise kalanduspoliitika reformi ettepanekus kehtestatud ajakava 1. jaanuarist 2014 kuni 1. jaanuarini 2016, mille vältel hulk kalapopulatsioone, mille suhtes kehtib püügilimiit, tuleb alates iga aasta 1. jaanuarist sellel ajavahemikul ladustada ja hoida kalalaevade pardal. Kehtestatakse aluseks võetavad alammõõdud kõikide nende kalapopulatsioonide kaitseks, mida müüakse ainult kalajahu või loomasööda valmistamiseks. Kindlaksmääratud kalapüügivõimalusi ületava saagi turustamistingimused nähakse ette kooskõlas ühise turukorraldusega.

3.3.10 Ettepanekut keelata teatud liikide vette tagasi laskmine kindlaksmääratud ajakava alusel peab komitee soovitavaks eesmärgiks, mida on aga praegu väga raske täita teatud püügipiirkondades, eriti mitme liigiga püügipiirkondades. Nimelt on selle sotsiaalmajanduslikud tagajärjed komitee arvates nii rasked, et paljud kalalaevad tuleks lammutamisele määrata. Seega on komitee seisukohal, et tuleks kehtestada meetmed kõnealuste tagajärgede leevendamiseks. Komitee toetab järkjärgulisemat ja proportsionaalsemat lähenemisviisi, mis põhineb püügivahendite selektiivsusel ja vette tagasi laskmise järkjärgulisel vähendamisel, millega samal ajal edendatakse meetmeid vette tagasi lastava kala otstarbekalt kasutamiseks lisaväärtusega toodeteks ümbertöötlemise teel ja turustusvõimaluste otsimisega ning kohandatakse kalalaevade ja -sadamate infrastruktuure.

3.3.11 Komitee usub, et oleks väga kohane ja otstarbekas iga püügipiirkonna kohta eraldi välja selgitada vette tagasi laskmise põhjused, et kasutada iga püügipiirkonna jaoks kõige sobivamaid vahendeid kala vette tagasi laskmise vähendamiseks.

3.3.12 Komitee on seisukohal, et kala vette tagasi laskmise keeldu ei saa tõhusalt rakendada ilma töötajate asjakohase väljaõppeta. FEMP peab ette nägema toetuse vastava koolitustegevuse jaoks.

3.3.13 Piirkonnastumise suhtes võib komisjon lubada liikmesriikidel täpsustada mitmeaastase kava raames kaitsemeetmed ja tehnilised meetmed, mis on kohaldatavad nende lipu all sõitvatele kalalaevadele liidu vetes kalavarude suhtes, mille kohta on neile eraldatud püügivõimalused, tingimusel et need meetmed on kooskõlas ühise kalanduspoliitika eesmärkidega ja mitmeaastase kava kohaldamisalaga ning ei ole vähem ranged kui liidu õigusnormides ette nähtud meetmed. Nendest meetmetest tuleb teatada komisjonile, kes hindab neid igal ajal, ja vajaduse korral teistele huvitatud liikmesriikidele ja asjaomastele nõuandekomisjonidele.

3.3.14 Mis puudutab riiklikke meetmeid, mida liikmesriik võib võtta liidu vetes kalavarude kaitsmiseks, siis võib neid võtta tingimusel, et need meetmed on kohaldatavad üksnes asjaomase liikmesriigi lipu all sõitvate kalalaevade suhtes või asjaomases liikmesriigis elavate isikute kalapüügitegevuse suhtes; et need on kooskõlas ühise kalanduspoliitika eesmärkidega ja et need ei ole leebemad kui liidu kehtivates õigusaktides ette nähtud meetmed.

3.3.15 Liikmesriik võib kalavarude kaitseks ja majandamiseks ning kalapüügi mõju minimeerimiseks mere ökosüsteemide kaitsele võtta mittediskrimineerivaid meetmeid 12 meremiili kaugusel oma lähtejoonest, tingimusel et liit ei ole selle konkreetse ala suhtes kehtestanud kaitse- ja majandamismeetmeid. Kui need meetmed võivad mõjutada teiste liikmesriikide kalalaevade tegevust, võetakse need meetmed vastu alles pärast meetmete eelnõu ja sellega kaasas oleva seletuskirja arutamist komisjoni, asjaomaste liikmesriikide ja asjaomaste nõuandekomisjonidega.

3.3.16 Komitee on seisukohal, et kuigi meetmed võivad olla asjakohased, ei sisalda määruse ettepanek selgeid mehhanisme otsuste tegemise detsentraliseerimiseks, ja leiab, et tuleb arvesse võtta tema hiljutises arvamuses „Püügipiirkondade arendamine kalavarude haldamiseks ja kalapüügi kontrollimiseks” esitatud põhjendusi.

3.4 Juurdepääs ressurssidele

3.4.1 Taas kord tagatakse liikmesriikidele eraldatud kalapüügivõimalused uues ettepanekus lubatud kogupüügi (TAC) süsteemi ja kvootide alusel, rakendades suhtelist stabiilsust liikmesriikide vahel.

3.4.2 Suhtelise stabiilsuse suhtes kordab komitee oma arvamuses roheline raamatu kohta avaldatud seisukohta ja rõhutab tungivalt, et seda kriteeriumit on vaja ajakohastada, et võtta arvesse alates selle loomisest 1976. aastal toimunud muutusi. Sellise ajakohastamise vajalikkust tõendab see, et komisjon teeb uuesti ettepaneku lubada liikmesriikidel omavahel vahetada neile eraldatud kalapüügivõimalusi või nende osasid, mis on ühene märk sellest, et enam kui 35 aastat tagasi kehtestatud suhteline stabiilsus on aegunud ega kajasta kalalaevastike ja kalandusest

suurel määral sõltuvate piirkondade praegust tegelikkust. Lisaks on komitee seisukohal, et püügikvootide jagamise aluseks ei tohiks suhtelise stabiilsuse ajakohastamise järel olla üksnes varasemad püügid, vaid ka mitmed läbipaistvad keskkonna- ja sotsiaalsed kriteeriumid.

3.4.3 Ettepanekus sätestatakse, et iga liikmesriik kehtestab hiljemalt 31. detsembriks 2013 ülekantavate püügikontsessioonide süsteemi kõigile 12-meetristele ja pikematele kalalaevadele ja kõigile alla 12-meetristele kalalaevadele, mis kasutavad veetavaid püügivahendeid. Liikmesriigid võivad ülekantavate püügikontsessioonide süsteemi laiendada kalalaevadele, mille pikkus on alla 12 meetri ja mis kasutavad muud tüüpi püügivahendeid kui veetavad püüvõrgud, ning liikmesriigid teavitavad sellest komisjoni.

3.4.4 Komitee leiab, et ettepaneku tekst on segadust tekitav ja komisjon peaks selle tõlgendamist selgitama, eriti kontsessioonide eraldamise „läbipaistvate ja objektiivsete” kriteeriumide määratluse osas. Selles suhtes leiab komitee, et ettevõtjatel, kes ei pea kinni töötajate õigustest, ei tohiks olla õigust kontsessiooni saada. Ülekantavate püügikontsessioonide kehtestamine võib olla võimalus muuta sotsiaalstandardite järgimine sektoris üldlevinuks, mis tagaks kalapüügitoo kvaliteedi ja kindluse Euroopas ning päsiks võimalikku ebaausat konkurentsi väiksemate tegevuskulude alusel.

3.4.5 Komitee on vastu mereressursside privatiseerimisele. Järelikult peab ta vastuvõetamatuks komisjoni ettepanekut, mis näeb ette turu kalapüügitoo ülekandmiseks erettevõtjate vahel, sest hõlbustades ettevõtjate sektorist väljumist, suurendaks see töösuhete ebakindlust töötajate jaoks. Kalapüügitoo peavad haldama ainuõiguslikult liikmesriigid.

3.4.6 Ülekantavad püügikontsessioonid võivad põhjustada püügivõimsuse koguselist vähenemist, kuid nendega ei kaasne kalalaevastike keskkonnale kõige kahjulikumate, energiakulukate ja sotsiaalselt kõige kahjulikumate osade kvalitatiivne vähendamine või kõrvaldamine. Lisaks on kalapüügitoo tihtipeale koondunud väheste ettevõtjate kätte, kellest mõned on pealegi sektorivälised, kes seejärel rendivad allrendi korras kalapüügitegevuse teistele, sageli samadele ettevõtjatele, kes tegelesid enne püügiga nendes vetes.

3.4.7 Komitee toetaks ettepanekut kehtestada ülekantavate püügikontsessioonide süsteimid, kui need ei ole kohustuslikud, kui liikmesriigid saavad otsustada, kas neid süsteeme oma vetes kohaldada, kui neid ei kohaldada liiduvälistes vetes ja kui nende peamine eesmärk on kalavarude pikaajaline kaitse, mis tugineb jätkusuutlike keskkonna-, majandus- ja sotsiaalkriteeriumidel.

3.4.8 Komiteel on teatud reservatsioonid selle süsteemi rakendamise suhtes Vahemeres tegutsevale laevastikule, sest komisjon ei märkinud oma ettepanekus konkreetselt, kuidas ta seda teeb.

3.4.9 Komitee on seisukohal, et tuleb tagada, et püügikontsessioonide ülekanne liikmesriikide vahel toimub samadel tingimustel, mis on ette nähtud ülekanmiseks liikmesriigi oma kodanike vahel. Selle süsteemi tagajärgede analüüsimisel eri liikmesriikide laevastike konkurentsivõimele ja tulususele tuleb erilist tähelepanu pöörata neile, kellele on iseloomulik kalatoodete suur import.

3.5 Püügivõimsuse haldamine

3.5.1 Ettepaneku seletuskirjas nimetatakse ühise kalanduspoliitika ühe põhiprobleemina laevastiku liigset püügivõimsust. Komisjoni aruandes Euroopa Parlamendile ja nõukogule määrusest (EÜ) nr 2371/2002 tulenevate kohustuste kohta on kirjas, et „kõik liikmesriigid on järginud seadusjärgseid püügivõimsuse piiranguid” ja et „praeguseks on enamiku (liikmesriikide) laevastike püügivõimsus väiksem neile lubatud piirmäärast. See on tonnažina väljendatuna keskmiselt 10 % ja püügivõimsusena 8 %”.

3.5.2 Kõnealused piirangud võtab komisjon uuesti vastu uues ettepanekus, mille artiklis 35 on kehtestatud liikmesriikide laevastike püügivõimsuse ülempiirid alates 1. jaanuarist 2013.

3.5.3 Komitee on seisukohal, et kuigi liikmesriigid peavad nendest püügivõimsuse ülempiiridest kinni, peab komisjon neid kohandama täpsema püügivõimsuse mõtmise põhjal, mis hõlmab võimsust ja tonnaži, samuti püügivahendite liiki ja teisi laevade tehnilisi omadusi, et viia need tasakaalu kättesaadavate ressursidega.

3.5.4 Komitee leiab ühtlasi, et oleks väga otstarbekas, et artiklis 36 „Kalalaevastike registrid” ette nähtud teave hõlmaks teavet selle kohta, milline on see püügivõimsuse olukord kättesaadavate varude suhtes.

3.6 Kalavarude majandamise teaduslik baas

3.6.1 Kalavarude majandamise teaduslik baas on täielikult liikmesriikide ülesanne, nad peavad koguma bioloogilisi, tehnilisi, keskkonna- ja sotsiaalmajanduslikke andmeid oma kalavarude majandamiseks ökosüsteemipõhiselt.

3.6.2 Komitee leiab, et püügipiirkondade ökosüsteemipõhiselt majandamiseks on esmatähtis, et andmete kogumisel uuritaks väga põhjalikult võimalusi saada keskkonnaandmeid ja et püügikvootide jaotamissüsteemis kaalutaks õigeaegset usaldusväärsate andmete esitamist, ning kui seda ei tehta, siis järgneb karistus.

3.6.3 Alates 2014. aastast toimub andmete kogumine, haldamine ja kasutamine mitmeaastase kava raames. Seni kohaldatakse jätkuvalt määrust (EÜ) nr 199/2008 andmete kogumise ja haldamise programmide kohta.

3.6.4 Liikmesriigid võtavad vastu teaduslike kalandusandmete kogumise, teadusuuringute ja innovatsiooni riiklikud kavad. Selleks luuakse riigi kontaktisik kalavarude majandamist käsitlevate teaduslike andmete kogumise ja haldamise kooskõlastamiseks riigi tasandil.

3.6.5 Komitee avaldab toetust sellele teadustegevuse motiveerimisele, usub, et teadusprogrammides tuleb otsida teavet kõikide nende liikide kohta, mille kohta praegu teaduslikud andmed puuduvad, ja leiab, et sellesse töösse tuleb kaasata nõuandekomisjonid või muud sidusrühmade detsentraliseeritud organid.

3.7 Välispoliitika

3.7.1 EL on üks vähestest kalanduse suurvõimudest, kelle kohalolu on tänu tema laevastike tegevusele, investeeringutele, kahepoolsetele lepingutele kolmandate riikidega ja osalemisele piirkondlikes kalavarude majandamise organisatsioonides tugev kõikidel maailma meredel ja ookeanidel. Peale selle on tal tugeva rahvusvahelise elemendiga töötlus- ja turustussektor.

3.7.2 Sellisel ongi EL tarbimise ja impordi seisukohast üks suurtest kalandustoodete turgudest, mis paneb talle suure vastutuse võtta kohustus tagada kalandustegevuse jätkusuutlik haldamine ja maailma kalavarude säilitamine.

3.7.3 Komitee jagab komisjoni arvamust, et EL peab edendama üleilmses ja mitmepoolses tegevuskavas jätkusuutlikku kalandust kogu maailmas, säilitades vastutustundliku kalapüügi põhimõtte peamiselt keskkonna seisukohast, aga ka sotsiaalsetes ja majanduslikes aspektides. EL peab samuti edendama läbipaistvaid ja õiglaseid kaubandusmeetmeid, sest liidu kaubanduspoliitika peab olema sidus vastutustundliku ja jätkusuutliku kalanduse põhimõtetega.

3.7.4 Komitee nõustub ettepanekus rahvusvaheliste kalandusorganisatsioonide ja jätkusuutliku kalanduse kokkulepete kohta sedastatud üldpõhimõtetega. Selles suhtes peaks ettepanek hõlmama ka ühenduse kalandusettevõtjaid, kes teevad investeeringud väljaspool ühendust ja kes peavad spetsiaalselt ELi õiguskorras olema hõlmatud. Samuti tuleks nõuda liikmesriikidelt, et nad teavitaksid komisjoni kõikidest sellistest kokkulepetest oma kodanike ja kolmanda riigi vahel, mis võimaldavad nende lipu all sõitvatel laevadel kala püüda kolmanda riigi jurisdiktsiooni või suveräänsete õiguste kohaldamisalasse kuuluvates vetes. Ühise kalanduspoliitika välismõõtmise reformimine toimub olukorras, mis on kalavarude vähenemise, teiste kaugsõidulaevastike üha suurema kohalolu ja kliimamuutuste tõttu keerukas nii ELi kui ka arenguriikide kalandussektori jaoks. EL peaks looma soodsad tingimused Euroopa erasektori investeeringuteks jätkusuutlikusse kalandusse AKV riikides, luues nendes riikides kõrget lisaväärtust ja inimväärikaid töökohti tänu kõrgete majandamisstandardite tagamisele.

3.7.5 Komitee hinnangul peab EL oma kohaloluga rahvusvahelistes organisatsioonides, eelkõige piirkondlikes kalavarude majandamise organisatsioonides, püüdma parandada kalapopulatsioonide kaitset ja tagada, et kõik kaasatud pooled täidavad kalavarude majandamise meetmeid kõrgel tasemel.

3.7.6 Praegu kehtivate kalandussektori partnerluskokkulepete eesmärk on, et ELi kalalaevad saaksid püüda reguleeritud ja õiguslikult kindlates tingimustes liigseid varusid mitmete kolmandate riikide majandusvööndis. Komisjon on seisukohal, et kehtivad kalandussektori partnerluskokkulepped tuleb muuta jätkusuutlikeks kalanduskokkulepeteks, milles keskendutakse varude kaitsele ja keskkonnasäästlikkusele, paremale valitsemisele ja valdkondliku abi tõhususele.

3.7.7 Komitee peab vajalikuks seda uut orientatsiooni. Selleks peaks EL välja arendama jätkusuutlikud kalanduskokkulepped eesmärgiga luua kõikide sidusrühmade osalemisega ja läbipaistva dialoogimehhanismi põhjal asjaomastes kolmandates arenguriikides soodsad tingimused keskkonnavalaselt, sotsiaalselt ja majanduslikult jätkusuutlikuks tegevuseks, et viia ellu arenguriigi kalandussektori säästva arengu prioriteedid. Jätkusuutlikud kalanduskokkulepped peavad põhinema kindlatel ja läbipaistvatel teaduslikel arvamustel, iga kokkuleppe sotsiaalsete, majanduslike ja keskkonnavalaste tagajärgede hindamisel, laevaomanike suuremal osalusel juurdepääsuõiguste eest tasumises ja inimõiguste austamisel. Komitee peab vajalikuks lisada nõuetesse, mida peavad täitma jätkusuutlike kalanduskokkulepete kaudu tegutsevad ettevõtjad, töötajate õiguste austamine. Lisaks tuleks toetada arenguriike, et parandada nende suutlikkust teha kalavarude uuringuid ja hindamisi oma vetes. Jätkusuutlikud kalanduskokkulepped kolmandate riikidega peaksid lisaks ühenduse kalalaevadele juurdepääsu võimaldamisele kolmandate riikide vetesse aitama arendada kolmanda riigi kalandust, luues riigi kalandussektoris uusi tööstusharusid, mis peavad edendama toiduga kindlustatust ja suuremat õiglust, suurendades nende riikide sadamategevust ja ühes sellega parandades sotsiaalset taset, edendades uusi jätkusuutlikke töökohti nende kodanike jaoks. Komitee nõuab tungivalt, et komisjon parandaks valitsemist, rakendades sotsiaalseid ja keskkonnakriteeriumeid, ning kehtestades kõik vajalikud vahendid selleks, et tagada jätkusuutlike kalanduskokkulepete rakendamise ja nendest kinnipidamise alaline jälgimine. Kalanduskokkulepetega seotud asjaomaste kolmandate riikide kalanduse arendamise majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnamõju hindamised peavad olema läbi viidud avalikult ja olema kõigile sidusrühmadele avalikult kättesaadavad, et võimaldada poolte teavitatud osalemist ja dialoogi ELis ja asjaomastes AKV riikides.

3.7.8 Komitee avaldab heameelt ettepaneku üle lisada tulevastes kalanduskokkulepetesse läbipaistvusklausel, tagamaks, et kohalike ja kõigi asjaomases majandusvööndis tegutsevate välismaiste laevastike summaarne püügikoormus on teada. Selline klausel koos parema andmekogumise ja uurimisega aitab hinnata kalavarude olemasolevat ülejääki. Komitee leiab,

et jätkusuutlike kalanduskokkulepete toimimine peab olema eel- ja järeldamiste avaldamisel läbipaistvam, sest nendes hinnangutes on olulisi andmeid, nagu ELi laevastike AKV riikide vetest püütud saagi väärtus.

3.7.9 Komitee väljendab siiski murelikkust seoses mõne teatistes esitatud ettepanekuga ühise kalanduspoliitika välismõõtme kohta. Konkreetselt seoses jätkusuutlike kalanduskokkulepetega väljendab kahetsust, et komisjon ei märgi enam, et need kokkulepped peavad olema vahendid, millega kaitstakse nende raames tegutsevate ühenduse laevastike tegevust ja tööhoivet nende laevastike eripära ja kuuluvuse tõttu väga suurel määral kalandusest sõltuvatesse piirkondadesse. Samuti ei mõista komitee ainuõiguslikkuse klausli karmistamist. Komitee leiab pigem, et kõnealust klauslit tuleb muuta paindlikumaks, et hõlbustada erandjuhtudel ühenduse laevastiku juurdepääsu kolmandate riikide vetesse. Kolmandate riikide vetesse juurdepääsu maksu kohta leiab komisjon, et ühenduse laevaomanikud peaksid maksma mõistliku ja proportsionaalse summa, mis ei kahjusta ettevõtjate konkurentsivõimet, ning olukorda tuleb analüüsida igal üksikjuhul eraldi, sest püügitingimused ei ole kõikides kolmandates riikides ühesugused. Lõpuks ei märgi komisjon, et vaja on läbi rääkida asjakohased tehnilised tingimused, mis võimaldaksid kalapüügivõimalusi maksimaalselt kasutada.

3.7.10 Komitee kinnitab vaieldamatut vajadust soodustada kalapopulatsioonide kaitset ja ühendada jõupingutused maailma tasemel kõikides asjaomastes rahvusvahelistes organisatsioonides, et kaotada ebaseaduslik kalapüük (ETR-kalapüük).

3.7.11 Komitee usub, et oma tooteid ELi eksportivatelt kolmandate riikide laevastikelt tuleb nõuda samu sotsiaal- ja keskkonnatingimusi, mida nõutakse ühenduse laevastikult.

3.7.12 Komitee väljendab rahulolu selle üle, et ettepanekusse on sisse võetud lõik kooskõla kohta ELi teiste tegevuspõhimõtetega, mis peaks hõlmama keskkonna, kaubanduse, hügieeni ja tervishoiu, sotsiaal-, töö-, arengu- ja välissuhete valdkondi.

3.8 Vesiviljelus

3.8.1 Komitee väljendab heameelt, et komisjon tunnustab vesiviljeluspoliitika ühist Euroopa mõõdet ja kehtestab ELi strateegilised mittesiduvad suunised ühiste prioriteetide ja eesmärkide kohta vesiviljelustegevuse arendamiseks. Eelkõige tervitab komitee ettepanekut nõuda, et liikmesriigid koostaksid aastaks 2014 mitmeaastased riiklikud strateegiakavad.

3.8.2 Komitee peab oluliseks eesmärgi määrata selgelt kindlaks keskkonnavalase, majandusliku ja sotsiaalse jätkusuutlikkuse näitajad, eriti kui arvestada vesiviljeluse kasvupotentsiaali Euroopa Liidus ja selle suurt panust toiduga varustamise kindlusesse.

3.8.3 Komitee peab väga oluliseks võtta reformitud ühisesse kalanduspoliitikasse läbivalt sisse teatise „Vesiviljeluse säästva tuleviku rajamine. Uus hoog Euroopa vesiviljeluse säästva arengu strateegiale“⁽⁵⁾ järelused, konkreetselt seoses ettevõtjate konkurentsivõime toetamisega, jätkusuutliku majanduskasvu aluste rajamisega ning sektori maine ja valitsemise parandamisega.

3.8.4 Selleks palub komitee ette näha paindlik haldusraamistik ja ühtne õigusruum jätkusuutliku vesiviljeluse arendamiseks, mis võimaldaks elanikke paikseks muuta ja toota rikkust linnadest kaugele jäävatel äärealadel, ning rõhutab samal ajal, et vaja on keskkonnahoidlikkust, -kaitset ja keskkonnaküsimuste arvessevõtmist kohalikul tasandil.

3.8.5 Komitee märgib, et tulevase määruse nimetus võiks olla mõlemad aspekte sisaldav „Ühise kalandus- ja vesiviljeluspoliitika määrus“.

3.9 Kontroll ja jõustamine

3.9.1 Ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimine tagatakse liidu tõhusa kontrollisüsteemi abil, mis hõlmab võitlust ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügiiga.

3.9.2 Komitee on nõus komisjoni ettepanekutega ühise kalanduspoliitika eeskirjade täitmise kontrolli ja jõustamise kohta, kuigi ta leiab, et tuleb kehtestada piisav õiguslik alus selleks, et eeskirjade rikkujad ei saaks sanktsioonidest kõrvale hoida.

3.9.3 Seoses ettepanekuga, et liikmesriigid võiksid nõuda oma kalalaevadelt proportsionaalset osalemist kontrollisüsteemi rakendamise kulude katmises, on komitee seisukohal, et selline maksustamine oleks väga kahjustav laevadele, kes juba kannavad kontrollimääruse (EÜ) nr 1224/2009 kõikide nõuete täitmiseks väga suuri kulusid, nii materiaalselt kui ka inimressursside osas.

3.10 Rahastamisvahendid

3.10.1 Liit võib anda liikmesriikidele ja ettevõtjatele ühise kalanduspoliitika eesmärkide täitmiseks rahalist abi.

3.10.2 Kui liikmesriigid ei täida ühise kalanduspoliitika eesmärgi, võib katkestada neile rahalise abi andmise (maksed peatada) või abi finantskorrektsiooniga vähendada. Need meetmed peavad olema mittejärgimise olemuse, ulatuse, kestuse ja korduvusega proportsionaalsed.

3.10.3 Kui ettevõtjad on ühise kalanduspoliitika eeskirju raskelt rikkunud, võetakse neilt ajutiselt või püsivalt liidu raha-

lise abi saamise võimalus ja/või kohaldatakse finantskorrektsioone. Need meetmed peavad olema eeskirjade raske rikkumise olemuse, ulatuse, kestuse ja korduvusega proportsionaalsed. Komitee toetab seda sätet ja leiab, et seda tuleks laiendada liikmesriikidele, mis ei täida ühise kalanduspoliitika eeskirju.

3.10.4 Komitee on seisukohal, et uues rahastamisvahendis tuleks väärtustada kalurite rolli rannikualade säästvas arengus, nähes ette kaitsemeetmed töökohtade kadumise vastu ning koolitus- ja ümberõppetoetused inimeste asumiseks teistele tegevusaladele, nagu vesiviljelus, töötlev tööstus, looduskaitse või meretransport.

3.10.5 Komitee täheldab, et komisjon ei ole lisanud reformipaketti oma finantsettepanekuid, ja kutsub teda üles seda tegema esimesel võimalusel, et tulevast ühist kalanduspoliitikat saaks üldiselt hinnata. Kuigi ettepanekus mitmeaastase finantsraamistiku kohta säilib sisuliselt muutumatuna eraldi 6,7 miljardit eurot⁽⁶⁾, jääb selgusetuks, kuidas see jaguneb kalanduse ja merendusajade peatükkide vahel.

3.11 Nõuandekomisjonid

3.11.1 Ettepanekuga moodustatakse nõuandekomisjonid kõikides määruses sätestatud kalanduse pädevusvaldkondades, millele lisandub vesiviljeluse nõuandekomisjon, eemärgiga edendada sidusrühmade tasakaalustatud esindatust ja toetada ühises kalanduspoliitikas sätestatud eesmärkide saavutamist.

3.11.2 Need komisjonid asendavad 2003. aasta reformiga loodud piirkondlikke nõuandekomisjone ning nende ülesanded on esitada komisjonile ja asjaomasele liikmesriigile soovitusi, ettepanekuid ja tuua esile probleeme kalanduse ja vesiviljeluse majandamise küsimustes ning aidata tihedas koostöös teadlastega (kes peavad komitee arvates osalema nõuandekomisjonide koosseisus ja töös) koguda, anda ja analüüsida andmeid, mis on vajalikud kaitsemeetmete väljatöötamiseks, samuti aruannete ja arvamuste koostamiseks juhtimis- ja korraldusmeetmete ettepanekute kohta, mille puhul on kohustuslik nõuandekomisjoniga konsulteerida.

3.11.3 Komitee on seisukohal, et määruse ettepanekus tuleb konkreetsemalt täpsustada „sidusrühmade tasakaalustatud esindatust“, nähes ette sotsiaalpartnerite osalemise piisaval tasemel ja iga liikmesriigi tavade järgi.

3.11.4 Liidu rahaline abi ja liikmesriikide toimimine peavad rohkem toetama nõuandekomisjonide sidusrühmi, eriti väikese-mahulist püüki.

⁽⁵⁾ COM(2009) 162, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus 646/2010, 28.4.2010 (ELT C 18, 19.1.2011, lk 59–63).

⁽⁶⁾ COM(2011) 500, 29.6.2011, Euroopa 2020. aasta strateegia aluseks olev eelarve, II osa, lk 88.

3.11.5 Komitee väljendab imestust selle üle, et komisjon ei nimeta oma ettepanekus ELi kalanduse ja vesiviljeluse nõuandekomitee rolli, ja väljendab murelikkust seoses selliste läbivate töörühmade võimaliku kadumisega, kes tegelevad turu-, kaubanduspoliitika küsimustega ja üldiste teemadega. Nõuandekomisjonid, kaasa arvatud vesiviljeluse nõuandekomisjon, ei paku valdkondadevahelisi foorumeid, kus käsitleda koos kalanduse, vesiviljeluse ja tööstusettevõtjate ühiseid küsimusi.

3.12 Sotsiaalne mõõde ja väikesemahuline püü

3.12.1 Komitee on seisukohal, et komisjoni ettepanekus on lünk, mis tuleks täita. Konkreetset puudub sotsiaalne mõõde ja asjakohane väikesemahulise ning karpide ja vähiliste püügi määratlus.

3.12.2 Eurostati andmetel vähenes ajavahemikus 2001–2010 kalurite arv 20 %, jäädes 203 200 tasemele, kellest ainult 40 % töötab oma äriühingus. Samas töötas sektoris tervikuna 2005. aastal viis miljonit inimest. Komitee arvates väärib jätkusuutliku majandamise sotsiaalmajanduslik mõõde sama palju tähelepanu kui selle keskkonnamõõde.

3.12.3 Nagu komitee märkis oma arvamuses rohelise raamatu kohta, on ta seisukohal, et komisjon ei võta piisavalt arvesse ühise kalanduspoliitika sotsiaalseid aspekte. Seetõttu kordab ta seal väljendatud arvamust, eelkõige seda, et puudub süstemaatilise kutsevalifikatsioonide tunnustamine liikmesriikide vahel, vaja on koostada ühtlustatud statistikaandmed õnnestuste ja nende põhjuste kohta – mida praegu ELi tasandil ei ole – ja kiiresti on vaja sektor ümber hinnata, et tagada väärilal tasemel töötasud.

3.12.4 Komitee ei usu, et käimasolev reform lahendab sektori töötajate tööhõiveprobleemid, ja järelikult teeb ettepaneku võtta kasutusele sotsiaalmajanduslikud toetusmeetmed (tegevuse mitmekesistamine, sektori töötajate tööalane ümberõpe, väljaõpe ja ohutus), mis aitavad reformiprotsessiga toime tulla institutsiooniliste, majanduse ja ühiskonna osalejate maksimaalse osalemisega.

3.12.5 Sotsiaalseid aspekte tuleb arvesse võtta kõikides kalandus- ja vesiviljelussektori etappides (tootmine, töötlemine ja turustamine), konkreetsete ettepanekutega elu- ja töötingimuste parandamiseks.

3.12.6 Rannikulähedase väikesemahulise püügi laevastiku kohta säilitab komisjon praeguse määratluse: alla 12-meetri pikkused laevad, v.a traalerid. Komitee leiab, et ei võeta arvesse väikesemahulise püügi laevastiku tegelikku olukorda eri liikmesriikides ja kehtestatakse kõigile üks meelevaldne kriteerium, mis võib põhjustada diskrimineerimist. Seetõttu nõuab komitee lisaks suurusele teisi kriteeriume, mida saaks kasutada seda

tüüpi väga mitmekesise püügi piiritlemiseks, näiteks püügiaeg avamerel, kaugus rannikust või sidemed kohalike kogukondadega. Komitee arvates oleks õigem määratleda see mõiste kohalikul, piirkondlikul või riigi tasandil kui kehtestada ühenduse tasandil ühtne kriteerium, mis samastab tohutu osa väikesemahulise püügi tegelevast laevastikust tööstusliku püügi.

3.12.7 Samuti leiab komitee, et mõrrad peaksid kuuluma väikesemahulise püügi mõistesse ning nende suhtes peaksid sel juhul kehtima samad õigused ja kohustused nagu ülejäänud väikesemahulise püügi laevastikule.

3.13 Komitee täheldab, et määruse ettepanekus antakse komisjonile suured volitused võtta vastu delegeeritud õigusakte. Arvestades aga, et sellest komisjonipoolset volituste võtmisest tuleb samaaegselt teatada Euroopa Parlamendile ja nõukogule ning kumbki neist võib selle tühistada, usub komitee, et on antud tagatised nende volituste rakendamiseks.

4. Ühise turukorralduse reformi ettepaneku analüüs ja komitee märkused

4.1 Sissejuhatus

4.1.1 Ühine turukorraldus kalandus- ja vesiviljelustoodete sektoris, mis kehtib määruse lisas loetletud kalandus- ja vesiviljelustoodete suhtes, mida turustatakse ELis, aitab saavutada ühise kalanduspoliitika eesmärgi ja seda reguleerivad kõnealuses poliitikas sätestatud hea valitsemise põhimõtted.

4.1.2 Nagu on märgitud punktis 2.2.2, hõlmab see järgmisi vahendeid: kutseorganisatsioonid, turustusnormid, tarbijate teavitamine, konkurentsieeskirjad ja turuteave.

4.1.3 Komitee toetab uues ühtse turukorralduse määramises valitsevaid eesmärgi ja põhimõtteid.

4.2 Kutseorganisatsioonid

4.2.1 Kalandussektori tootjaorganisatsioonid on ühes või mitmes liikmesriigis kalandustoodete tootjate algatusel loodud rühmitused ja neid tunnustatakse määruse ettepanekus sätestatud korras.

4.2.2 Vaatamata tootjaorganisatsioonide põhirollile ühise kalanduspoliitika rakendamises, on nende areng olnud piiratud nii ühise turukorralduse enda keerukuse tõttu kui ka eelkõige turustamisraskuste tõttu tingimustes, kus konkurentsikaitse eeskirjad takistavad välja astumist suurturustamise võimu vastu ja kus on lubatud importida madala hinnaga kala ja mereande, mis ei vasta terviseohutuse põhinõuetele, nagu täielik jälgitavus „veest lauani”.

4.2.3 Komitee nõuab bürokraatlike ja halduseeskirjade lihtsustamist, eelkõige siis, kui tootjaorganisatsioonid peavad enda kanda võtma soovimatu püügi, millega kaasneb kala vette tagasi laskmise keeld. Samuti nõuab konkurentsipoliitika läbivaatamist, mis lubaks tootjaorganisatsioonidel koondada pakkumist, mis on praegu liiga killustunud, nii, et see oleks operatiivselt kasulik ja õiguslikult kindel. Eelkõige tuleb võimaldada väikesemahulise püügiga tegelevate väikekalurite integreerimist.

4.2.4 Asutada võib vesiviljelussektori tootjaorganisatsioone ühes või mitmes liikmesriigis vesiviljelustoodete tootjate algatusel loodud rühmitustena ja neid tunnustatakse määruse ettepanekus sätestatud korras.

4.2.5 Komitee toetab tootjaorganisatsioonide asutamist kalandus- ja vesiviljelussektoris, vaatamata märgitud raskustele, sest need on seni andnud suure tõuke ühisele kalanduspoliitikale.

4.2.6 Samuti võib asutada tootmisharudevahelisi organisatsioone ühes või mitmes liikmesriigis kalandus- ja vesiviljelustoodete sektori ettevõtjate algatusel loodud rühmitustena ja neid tunnustatakse määruse ettepanekus sätestatud korras.

4.2.7 Komitee väljendab heameelt võimaluse üle luua tootmisharudevahelisi organisatsioone, mis esindavad märkimisväärt osa vähemalt kahest alljärgnevalt loetletud tegevusalast: kalandus- ja vesiviljelustoodete tootmine, töötlemine või turustamine. Kuigi tootmisharudevahelistel organisatsioonidel on keelatud tegeleda otseselt tootmise, töötlemise või turustamisega, saab nende kaudu lisaks ettepanekus ette nähtud meetmetele mitmekesistada kalandustoodete eri turgudel ja suurendada tulusust kalandus- ja vesiviljelusahela kõikides etappides.

4.2.8 Komitee toetab tootmisharudevaheliste organisatsioonide eesmärgi ja meetmeid, mida nad võivad võtta, kuigi märgib, et puudub artikkel seda tüüpi organisatsioonide rahastamise kohta.

4.3 Eeskirjade laiendamine

4.3.1 Liikmesriigid võivad otsustada, et tootjaorganisatsiooni või tootmisharudevahelise organisatsiooni siseselt vastuvõetud eeskirjad on teatud tingimustel siduvad tootjatele või ettevõtjatele, kes kõnealusesse organisatsiooni ei kuulu, samuti, et kõnealused tootjad ja ettevõtjad tasuvad tootjaorganisatsioonile või tootmisharudevahelisele organisatsioonile summa, mis vastab täielikult või osaliselt tasule, mida maksavad organisatsiooni liikmed.

4.3.2 Komitee usub, et kõnealune ettepanek võib parandada kalandus- ja vesiviljelustoodete töötlemise ja turustamise tingimusi ning aidata kaasa turgude stabiliseerumisele.

4.4 Turgude stabiliseerimine

4.4.1 Tootjaorganisatsioonid võivad rahastada teatud kalandustoodete ladustamist, et säilitada turgude stabiliseerimine, tingimusel et nad täidavad teatud hulga tingimusi.

4.4.2 Komitee peab seda korda asjakohaseks. Ta leiab siiski, et tootjaorganisatsioonid peaksid saama ka iseseisvalt otsustada, mis liikide suhtes seda korda kohaldada. Teiselt poolt peab komitee vajalikuks pakkuda vesiviljelustoodetele välja võrdlushind, samamoodi nagu on pakutud kalandustoodete kohta. Neid võrdlushindu tuleb täiendada efektiivsete ning kalandus- ja vesiviljelustoodete turgude erijoonetele kohandatud sekkumismehhanismidega.

4.4.3 Komitee kutsub komisjoni, liikmesriike ja sektorit üles otsima paremini toimivaid ja tõhusamaid mehhanisme meretoodete pakkumise ja nõudluse tasakaalustamiseks. Koordineerimismeetmed ja kokkulepe tootmisharudevaheliste organisatsioonide raames võiks olla heaks lähtepunktiks.

4.5 Tarbijate teavitamine

4.5.1 Määruse ettepaneku lisas loetletud kalandus- ja vesiviljelustooteid, mida turustatakse ELis, kaasa arvatud importtooteid, võib pakkuda jaemüügiks lõpptarbijale, kui toote märgistusel või tähistusel on märgitud teatav minimaalne kohustuslik teave: kaubanduslik nimetus, tootmismeetod, toote püügi- või kasvatuspiirkond, püügi või kokkukogumise kuupäev ja see, kas toode on värskest püütud või külmutatud. Ainult kalavalmistisi ja -konserve, kaaviari ja selle aseaineid ning karploomi, limuseid ja muid selgrootuid veeloomi võib müüa, valmiskujul või konserveeritult, kui märgistusel või tähistusel on märgitud kolm esimest tingimust nendest, mis on kohustuslikud ülejäänud kala- ja vesiviljelustoodete puhul: liigi kaubanduslik nimetus, tootmismeetod ja püügi- või kasvatuspiirkond.

4.5.2 Ettepanek tarbija teavitamise kohta kehtestab ühelt poolt uued nõuded (nii II lisas kauba nimetuse kohta vaadeldud 3. peatüki kui ka 16. peatüki toodete suhtes), mida ei ole praeguses ühtses turukorralduse eeskirjades ette nähtud, ja teiselt poolt laiendab neid meetmeid importtoodetele.

4.5.3 Komitee leiab, et uute nõuete sätestamine tarbija teavitamise kohta on positiivne, aga nõuab detailset analüüsi lähtuvalt kalandus- ja vesiviljelustoodete eri tootesitlusevormide erijoonetest.

4.5.4 Need uued nõuded peavad tõepoolest vastama positiivsetele elementidele, millel on tarbija jaoks tegelik väärtus, mitte tekitama segadust märgistuse ja jälgitavuse vahel, mitte seadma toodetele tehnilisi tõkkeid ja olema kooskõlas hiljutiste muudatustega, mis on tehtud määrusesse (EL) 1169/2011 toidu-alase teabe esitamise kohta tarbijatele⁽⁷⁾ ja määrusesse (EÜ) 1224/2009, millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ ELT L 304, 22.11.2011, lk 18–63.

⁽⁸⁾ ELT L 343, 22.12.2009, lk 1.

4.5.5 Kõike öeldut arvestades on komitee seisukohal, et komisjon peaks enne uute märgistamisnõuete sisseviimist läbi viima mõju hindamise, kus analüüsitakse nende rakendatavust, kohaldatavust ja tarvilikkust tarbija jaoks.

4.5.6 Suurema läbipaistvuse nõuetele vastamise huvides on ettepanekus ette nähtud võimalus, et vabatahtlikult ja ilma et see vähendaks kohustusliku teabe jaoks mõeldud ruumi, võib tootele märkida ka keskkonna-, eetika- või sotsiaalteavet, teavet tootmistehnikate ja toote toiteväärtuse kohta. Komitee on seisukohal, et igasugune vabatahtliku teavitamise ettepanek peab põhinema reguleeritud miinimumstandarditel, millega välditakse, et see teave võiks tarbijat segadusse viia või turgu moonutada.

4.5.7 Komitee rõhutab vajadust tugevdada meretoodete jälgitavuse eeskirjade kontrolli, mis on püütud või kasvatatud kauba päritolu identifitseerimise kindlustamise ja kogu kalandus- ja vesiviljelusahela lõikes toidukaupade ohutusnõuete täitmise tagamise valem selle ahela eri etappides: tootmine, töötlemine ja turustamine.

4.5.8 Komitee nõuab ELi turul ebaausa konkurentsi vältimise huvides importtoodetele samu hügieeni- ja tervishoiu ning kontrollinõudeid, nagu kohaldatakse ühenduse toodetele, sealhulgas jälgitavust terve „veest lauale” ahela lõikes, ning nõuab, et ammendavad kontrollid nii piiril kui ka päritolukohas tagaksid nende normide asjakohase täitmise, mis aitavad tagada

toidukaupade ohutust. Sellega seoses peab komitee vajalikuks, et Euroopa Komisjoni eri peadirektoraadid peaksid kehtestama järjekindla käsitlusviisi.

4.5.9 Komitee innustab uurima võimalusi laiendada tootmisnõuete ühtlustamist sotsiaal- ja töövaldkonnale ning keskkonnahoidlikkusele ja keskkonna jätkusuutlikkusele. Selleks teeb komitee ettepaneku analüüsida enne ELi ja kolmandate riikide vahel kaubanduskokkulepete sõlmimist nende kokkulepete sotsiaalseid ja keskkonnavalaseid mõõtmeid ja tagajärgi, samuti jälgida intensiivselt ja perioodiliselt nende tulemusi, nii et välditaks konkurentsivõime kahjustamist Euroopa kalandus-, mere- anni- ja vesiviljelussektoris ning nende sektorite turustamise ja töötlemise ahelas.

4.6 Turuteave

4.6.1 Ettepanekus on ette nähtud, et komisjon teostab mitmeid toiminguid kalandus- ja vesiviljelussektori eri osaliste teavitamiseks sektori olukorra ja arengute kohta, võttes arvesse rahvusvahelisi olusid, jälgides tarneahelat, analüüsides turusuundumusi ja korraldades *ad hoc* uuringuid hinnakujunduse kohta. Komitee tervitab seda ettepanekut.

4.7 Volituste delegeerimine

4.7.1 Komitee annab oma kooskõlastuse komisjonile antud volituste delegeerimisele, sest kõik need volitused on ühtse turukorralduse määrase ettepaneku tõhusa täitmise ja kontrollimise huvides.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1185/2003 haiuimede eemaldamise kohta laevade pardal”

COM(2011) 798 final – 2011/0364 (COD)

(2012/C 181/34)

Raportöör: **José María ESPUNY MOYANO**

30. novembril 2011 otsustas Euroopa Parlament ja 13. detsembril 2011 nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1185/2003 haiuimede eemaldamise kohta laevade pardal”

COM(2011) 798 final – 2011/0364 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 14. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 103, vastu hääletas 30, erapooletuks jäi 22.

1. Järeldused

1.1 Komitee on kindlameelselt vastu uimepüügile mis tahes laevastikus maailmas.

1.2 Komitee jagab komisjoni seisukohta, et abutiste lubade kaotamise ja uimede jätmisega haikere külge tagatakse, et ELis ei tegeleta uimepüügiga. Kuid ta on mures kõnealuste meetmete majanduslike ja sotsiaalsete tagajärgede pärast, mistõttu ta leiab, et peaks otsima alternatiivseid meetodeid, mis tagaksid uimepüügi keelust kinnipidamise, ilma et see avaldaks tõsist mõju ettevõtete kasumlikkusele ja meeskonnaliikmete ohutusele, isegi kui need alternatiivid ei kaota ära komisjoni täheldatud järelevalve ja eeskirjadele vastamise probleeme.

1.3 Komitee pakub välja järgmised alternatiivsed meetmed:

1.3.1 kehtestada kohustus lossida hai kered ja uimed samas sadamas;

1.3.2 kaotada värske kala laevastike eriload;

1.3.3 anda eriload külmutustraaleritele, tingimusel, et nad kasutavad jälgitavussüsteemi, mis tagab vastavuse lossitud haikere ja -uimede vahel;

1.3.4 võtta kõikides piirkondlikes kalandusorganisatsioonides kasutusele haiuimede kaubandust käsitlev statistiliste dokumentide programm.

1.4 Komitee soovibab kõikides piirkondlikes kalandusorganisatsioonides võtta vastu haipüügi majandamise kavad, milles

sätetatakse mh meetmed püügikoormuse piiramiseks, keelualad ja -ajad ning keelatakse avamerel ümberlaadimine.

1.5 Komitee kutsab Euroopa Komisjoni üles tegema kõik selleks, et saavutada uimepüügi keelust kinnipidamine nendes kolmandate riikide laevastikes, kus selle kahetsusväärse tegevusega veel tegeletakse, ning kohustuse täitmine edastada piirkondlikele kalandusorganisatsioonidele kolmandate riikide laevastike haipüügi kohta usaldusväärseid andmeid.

1.6 Komitee kutsab Euroopa Komisjoni üles tagama kirjaliikult, et töötlemist, mida tuleb uimede täielikuks eemaldamiseks läbi viia kolmandates riikides, kus saak lossitakse, tuleb pidada lihtsaks lõikamiseks ja seetõttu ei muuda see asjaolu, et toode on pärit ühendusest.

2. Sissejuhatus

2.1 Nõukogu määrusega (EÜ) nr 1185/2003 (haiuimede eemaldamise kohta laevade pardal) ⁽¹⁾ on kehtestatud uimepüügi üldine keelustamine, mille puhul hait eemaldatakse uimed ja ülejäänud haikere heidetakse merre tagasi (inglise keeles *finning*).

2.2 Samuti on liikmesriikidel lubatud anda välja laevade pardal töötlemist võimaldavaid eripüügilube, mille alusel on lubatud haikerelt, mida ei tohi vette tagasi lasta, uimed eemaldada. Selleks et tagada vastavus haiuimede ja -kerede kaalu vahel, on kehtestatud uimede ja kerede (elus)kaalu suhtarv.

2.3 Komisjon leiab, et nende erilubade andmine ei taga uimepüügi kontrolli ja seetõttu teeb ta ettepaneku ühelt poolt eriload kaotada ja teiselt poolt lubada, et haiuimed võivad olla osaliselt lõigatud ning rümbe vastu tagasi painutatud.

⁽¹⁾ ELT L 167, 4.7.2003, lk 2.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee on kindlameelselt vastu uimepüügile mis tahes laevastikus maailmas.

3.2 Komitee on tähendanud, et paljud teadlased, liikmesriigid, valitsusvälised organisatsioonid ja kalandussektor leiavad, et ei ole tõendeid uimepüügiga tegelemise kohta ELis (?). On siiski kindel, et uimepüük toimub teistes, ELi-välistes riikides.

3.3 Komitee leiab, et on oluline teada, millega tegelevad pelaagiliste haikalaliikide püüdmisele spetsialiseerunud triivõngejadaga laevastikud, mis senini kasutasid kalastamise eripüügilube, et mõista, kas nende lubade jätkuv kasutamine on vajalik.

3.3.1 Euroopa Liidu triivõngejadaga haisid püüdvasse laevastikku kuulub umbes 200 laeva (?). Iga laeva pardale on vaja 12–15 meeskonnaliiget.

3.3.2 Need laevad tegelevad peamiselt mõõkkala püüdmisega, püüdes aga ka pelaagilisi haikalaliike: u 87 % pelaagiliste haikalaliikide kogupüügist moodustab sinihai (*Prionace glauca*) ja u 10 % atlandi makohai (*Isurus oxyrinchus*). Mõlemat liiki esineb rohkesti ookeanide epipelagilistes kihtides ja nad on geograafiliselt levinud Atlandi, India ja Vaikses ookeanis. Rahvusvahelise Atlandi Tuunikaitse Komisjoni (ICCAT) viimaste hinnangute kohaselt on sinihai ja atlandi makohai bioloogiline seisund hea ja püügitahet jätkusuutlik. Mõlema liigi biomass ületas või oli ligikaudu samal tasemel maksimaalse jätkusuutliku saagikusega.

3.3.3 ELi laevastike tava esitada esmamüügis uimed tervetena erineb mõnede Euroopa-välise läänერიკიდე laevastike tavast, kus kasutatakse ära ainult osa uimedest või visatakse need ära.

3.3.4 Tuleb vahet teha värske kala ja külmutustraalerite tegevusel.

3.3.4.1 Värske kala või segatoodanguga laevad (külmutatud kala koos teatava hulga värske kalaga) tegutsevad Atlandi ookeanis ja lossivad oma saagi tavaliselt Vigo või muudes ühenduse sadamates, ilma et nad uimesid lõiguksid. Nende püügireisid kestavad tavaliselt veidi üle kuu aja.

3.3.4.2 Külmutatud kala laevad tegutsevad Atlandi, India ja Vaikses ookeanis ning nende püügireisid kestavad enamasti vähemalt kolm kuud. Nendel laevadel eemaldatakse hait püügi järel pea, siseelundid ja kõik uimed. Kõik osad pestakse

rohke veega ja viiakse külmatunnelisse. Maksad pakitakse kotti ja seejärel plastikkasti. Kui kala on külmutatud, siis pakitakse kered esmalt kilesse ja siis puuvillast kotiriidesse (et kaitsta toodet ja tagada selle parem kvaliteet). Uimed ja maksad pannakse kastidesse. Enne toodete ladustamist lastiruumis märgistatakse kõik osad, pannes kirja toote tüübi, kirjelduse ja püügikoha. Püük lossitakse tavaliselt Vigo või muudes ühenduse sadamates või siis järgmistes välissadamates:

— Atlandi ookeani põhjaosa: Roheneemesaared (Praia), Assoorid (Horta), Kanaari saared (Las Palmas);

— Atlandi ookeani lõunaosa: Uruguay (Montevideo), Namiibia (Walvis Bay), Lõuna-Aafrika Vabariik (Kaplinn);

— India ookean: Lõuna-Aafrika Vabariik (Durban), Mauritius (Port Louis), Indoneesia (Jakarta);

— Vaikne ookean: Peruu (Callao, Chimbote, Puerto Pisco), Panama (Vacamonte), Uus-Meremaa (Napier), Prantsuse Polüneesia (Papeete, Tahiti).

3.3.5 Kered ja uimed lossitakse tavaliselt samas sadamas. Seevastu uimede ja kerede müük toimub tavaliselt eri kanalite kaudu. Seega saadetakse kered pärast lossimist Vigosse või Lõuna-Ameerikasse (peamiselt Brasiiliasse, Peruuks ja Colombiasse). Need, mis saadetakse Vigosse, müüakse tavaliselt Itaaliasse, Kreekasse, Rumeeniasse, Ukrainasse, Poola, Venemaale, Portugali, Andaluusiasse ja Lõuna-Ameerikasse. Samas uimed saadetakse tavaliselt Vigosse ja seejärel Jaapanisse, Hongkongi, Hiinasse, Californiasse jm või saadetakse nendesse riikidesse otse lossimissadamast.

3.3.6 Mis puutub hindadesse, siis tegelikkus on see, et haikered müüakse tavaliselt esmamüügis keskmise hinnaga 0,50–2 eurot/kg ning sinihai ja makohai uimed hinnaga 10–15 eurot/kg.

3.3.7 Praegu moodustab laevaomanike haikerede müügist saadav tulu u 55 % kogutulust, samas kui uimede müügist saadav tulu osakaal on u 45 %.

3.3.8 Toiteväärtuse poolest annab luudeta hai liha u 130 kalorit/100 g. Selle liha on poolrasvane (4,5 g rasva/100 g) ja selles on palju kvaliteetseid proteiine (21 g/100 g), mis sisaldavad kõiki olulisi aminohappeid. Hai liha rasv on küllastumata, mistõttu võib seda süüa südame-veresoonkonna haiguste ennetamisel ja ravis, kui seda kasutatakse toidu valmistamisel koos asjakohaste rasvadega, nagu oliivi- ja seemneõli. Hai liha on kerge seedida ja kuigi see sisaldab teiste kaladega võrreldes vähem B-rühma vitamiine, on selles palju rasvas lahustuvaid A- ja E-vitamiine. Peamised mineraalained on fosfor, kaalium, magneesium ja raud.

(2) Komisjoni 23. detsembri 2005. aasta aruanne nõukogule ja Euroopa Parlamendile määruse (EÜ) nr 1185/2003 toimimise kohta (COM(2005) 700); Euroopa Parlamendi kalanduskomisjoni omaalgatuslik aruanne, INI/2054/2006; avamere piirkondliku nõuandekogu seisukoht komisjoni korraldatud haisid käsitleva ELi tegevuskava teemalise konsulteerimisega ja avamere piirkondliku nõuandekogu ühiskosoleku protokoll, milles käsitleti avalikku konsultatsiooni haiuimede eemaldamise määrase muutmise teemal, 18.2.2011.

(3) Nende hulka ei kuulu Vahemere laevad, millel ei ole vaja eriluba.

3.3.9 Praegu kasutatakse ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni soovitusel kohaselt kõiki hai osi. Lisaks kerele ja uimedele kasutatakse ravimi- ja kosmeetikatööstuses A-vitamiini ja skvaleeni saamiseks maksa ning nahast toodete valmistamiseks nahka.

3.4 Komitee arvates on vaja tunda põhjuseid, miks Euroopa laevastikud erilube vajavad.

3.4.1 Ohutus. Kui hai on külmutatud, siis võivad küljes olevad uimed olla teravad kui noad, mistõttu on nende töötlemine pidevalt liikuva laeva pardal ja lossimine meeskonnaliikmete jaoks väga ohtlik.

3.4.2 Kvaliteet. Tavapäraselt haikere küljes olevate uimede ladustamine halvendab saagi (nii uimede kui ka kere) kvaliteeti, sest uimed tekitavad hõõrdumisi ja lõikeid. Just püütud ja külmutatud toode on nii toiteväärtuse kui ka hügieeni ja tervise seisukohast väga kvaliteetne. Uimede lõikamine enne kere külmutamist tagab selle, et külmaahel ei katke kordagi.

3.4.3 Ruumikasutus. Kere ja uimede eraldi ladustamine (või uimede ladustamine kerele paigutamisel vabaks jäänud alal) võimaldab trümmides olemasolevat ruumi paremini kasutada ja suurendada sellega laevade kasumlikkust.

3.4.4 Uimesid ja keresid müüakse eri kanalite kaudu. Kavatsetud meede tähendaks, et toote lossimisel kolmandas riigis peaks uimed maal ära lõikama, millel on järgmised tagajärjed.

3.4.4.1 Uimede eemaldamine välissadamast võib viia selleni, et toote päritolu muutub, kui toimingut ei peeta „lihtsaks lõikamiseks“⁽⁴⁾, mistõttu ei oleks toode enam ühenduse toode, vaid kuuluks ELi eksporditud tootekategooriasse, millest tulenevad teised tervise- ja tollinõuded ning -tingimused.

3.4.4.2 Samuti kaasnevad sellega uued riskifaktorid saagi lossimisel, mis muutub keerukamaks ja aeganõudvamaks.

3.4.4.3 Samal ajal halvendab lossimiseks kasutatud lisaeg toote kvaliteeti, sest see põhjustab külmaahela märkimisväärselt pika katkestuse. See ohustab tervist, kuna selle tagajärjel võib kalades tekkida histamiini ja suurenenud lenduvate lämmastikaheluste sisaldus, mille tulemusel toode halveneb.

3.4.4.4 Pealegi asuvad peamised sadamad, kuhu külmutatud kala lossitakse, tavaliselt kolmandates riikides, kus ei ole

asjakohast infrastruktuuri. Lisaks asuvad enamik neist troopilises kliimas, mis kiirendab külmakaotust, süvendades veelgi eelmises punktis kirjeldatud tagajärgi.

3.5 Uimepüügi tegeletakse Euroopa-väliste riikide laevades, mis hoolimata sellest, et neil ei ole jahutussüsteeme, tegelevad avamerel pikaajalise kalapüügi, mistõttu nad kasutavad uimede säilitamiseks kuivatamist (veetustamine). Kered visatakse ära, sest muidu need roiskuks. Euroopa külmutustraalerite jaoks, keda komisjoni ettepanek puudutab, tähendaks uimepüük seda, et nad peavad üle parda viskama kerede müügist saadava väärtusliku sissetulekuallika, mis ei ole ärilisest seisukohast mõttekas.

3.6 Komitee jagab komisjoni seisukohta, et ajutiste lubade kaotamise ja uimede jätmisega haikere külge tagatakse, et ELis ei tegeleta uimepüügi. Kuid eespool öeldut ja kõnealuste meetmete rakendamisega kaluritele põhjustavaid võimalikke negatiivseid tagajärgi arvestades leiab komitee, et peaks otsima alternatiivseid meetodeid, mis tagaksid uimepüügi keelust kinnipidamise, ilma et see avaldaks tõsist mõju ettevõtete kasumlikkusele ja meeskonnaliikmete ohutusele, isegi kui need alternatiivid ei kaota ära komisjoni täheldatud järelevalve ja eeskirjadele vastamise probleeme.

3.7 Komitee pakub välja järgmised alternatiivsed meetmed:

3.7.1 kehtestada kohustus lossida haikered ja uimed samas sadamas;

3.7.2 kaotada värske kala laevastike eriload;

3.7.3 anda eriload külmutustraaleritele, tingimusel, et nad kasutavad jälgitavussüsteemi, mis tagab vastavuse lossitud haikere ja -uimede vahel;

3.7.4 võtta kõikides piirkondlikes kalandusorganisatsioonides kasutusele haiuimede kaubandust käsitlev statistiliste dokumentide programm, nagu seda tehakse hariliku tuunikala puhul Rahvusvahelises Atlandi Tuunikala Kaitse Komisjonis (ICCAT).

3.8 Samuti soovib komitee kõikides piirkondlikes kalandusorganisatsioonides võtta vastu haipüügi majandamise kavad, milles sätestatakse mh meetmed püügikoormuse piiramiseks, keelualad ja -ajad ning keelatakse avamerel ümberlaadimine.

3.9 Komitee leiab, et Euroopa Komisjon peaks rohkem pingutama selle nimel, et saavutada uimepüügi keelust kinnipidamine nendes laevastikes, kus selle kahetsusväärse tegevusega veel tegeletakse, ning kohustuse täitmine edastada piirkondlikele kalandusorganisatsioonidele kolmandate riikide laevastike haipüügi kohta usaldusväärseid andmeid.

⁽⁴⁾ Komisjoni määrus (EL) nr 1063/2010, 18. november 2010, millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 2454/93, millega kehtestatakse rakendussätted nõukogu määrusele (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik. ELT L 307, 23.11.2010, artikli 78 lõike 1 punkt i.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Komitee hindab väga mõnede liikmesriikide meetmeid kõige haavatavamate hailiikide kaitseks, nt Hispaanias kehtestatud keeld püüda rebashaisid (*Alopiidae* perekond) ja vasarhaisid (*Sphyrnidae* perekond) ⁽⁵⁾. Siinkohal kutsub komitee üles võtma kõikides piirkondlikes kalandusorganisatsioonides tarvitusele asjakohased meetmed kõige haavatavamate hailiikide kaitseks ja majandamiseks.

4.2 Komitee leiab, et praegune kaalu suhtarvul põhinev mudel on asjakohane ja toimiv. Kuid mitmes kõnealusel teemal Euroopa teadusinstituutides tehtud teaduslikus uuringus on jõutud järeldusele, et 5 % suhtarv ei ole Euroopa laevastike kalapüügi jaoks sobiv (liiga madal), sest Euroopa kalanduse aluseks on uimede maksimaalne ja täielik ärakasutamine. Samuti ei sobi see kasutamiseks peamiste püütavate hailiikide (sinihai ja atlandi makohai) ega ka kõikide segaliikide puhul. Komitee leiab, et suurimad lubatud suhtarvud tuleks seniste uurimistulemuste valguses üle vaadata, kasutades selleks realistlikke kriteeriume ning asjakohast tehnilist ja teaduslikku alust. Praeguste tõlgendamisprobleemide vältimiseks peaks uus suhtarv selgelt kajastama haide eluskaalu.

Brüssel, 28. märts 2011

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ 28. septembri 2009. aasta määrus ARM/2689/2009, millega keelatakse rebashaide (*Alopiidae* perekond) ja vasarhaide (*Sphyrnidae* perekond) püük. Hispaania Riigiteataja nr 240, esmaspäev, 5. oktoober 2009, lk 84098.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2001/83/EÜ seoses retsepti alusel väljastatavate ravimite kohta üldsusele antava teabega”

COM(2012) 48 final – 2008/0256 (COD)

(2012/C 181/35)

27. veebruaril 2012 otsustas nõukogu ja 13. märtsil 2012 Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 ja artikli 168 lõike 4 punktile c konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2001/83/EÜ seoses retsepti alusel väljastatavate ravimite kohta üldsusele antava teabega”

COM(2012) 48 final – 2008/0256 (COD).

Kuna komitee on kõnealuses küsimuses oma seisukohta juba väljendanud 10. juunil 2009. aastal vastu võetud arvamuses CESE 1022/2009 (*), otsustas komitee täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) loobuda sel teemal arvamuse koostamisest ning viidata eelnimetatud dokumendis väljendatud seisukohale. Poolt hääletas 161, vastu hääletas 1 ja erapooletuks jäi 9.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

(*) ELT C 306, 16.12.2009, lk 18.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 726/2004 seoses retsepti alusel väljastatavate inimintervishoius kasutatavate ravimite kohta üldsusele antava teabega”

COM(2012) 49 final – 2008/0255 (COD)

(2012/C 181/36)

27. veebruaril 2012 otsustas nõukogu ja 13. märtsil 2012 Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 ja artikli 168 lõike 4 punktile c konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Muudetud ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 726/2004 seoses inimintervishoius kasutatavate retsepti alusel väljastatavate ravimite kohta üldsusele antava teabega”

COM(2012) 49 final – 2008/0255 (COD).

Kuna komitee on kõnealuses küsimuses oma seisukohta juba väljendanud 10. juunil 2009 vastu võetud arvamuses CESE 1025/2009 (*), otsustas komitee täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) loobuda sel teemal arvamuse koostamisest ning viidata eelnimetatud dokumendis väljendatud seisukohale. Poolt hääletas 156, vastu hääletas 1 ja erapooletuks jäi 9.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

(*) ELT C 306, 16.12.2009, lk 33.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2001/83/EÜ seoses ravimiohutuse järelevalvega”

COM(2012) 52 final – 2012/0025 (COD)

(2012/C 181/37)

27. veebruaril 2012 otsustas nõukogu ja 16. veebruaril 2012 Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 ja artikli 168 lõike 4 punktile c konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2001/83/EÜ seoses ravimiohutuse järelevalvega”

COM(2012) 52 final – 2012/0025 (COD).

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga, ning arvestades, et komitee on kõnealuses küsimuses oma seisukohta juba väljendanud 10. juunil 2009 vastu võetud arvamuses CESE 1022/2009 (*), otsustas komitee täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse ning viidata eelnimetatud dokumendis väljendatud seisukohale. Poolt hääletas 158, vastu hääletas 1 ja erapooletuks jäi 6.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

(*) ELT C 306, 16.12.2009, lk 18.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 726/2004 seoses ravimiohutuse järelvalvega”

COM(2012) 51 final – 2012/0023 (COD)

(2012/C 181/38)

27. veebruaril 2012 otsustas nõukogu ja 16. veebruaril 2012 Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 ja artikli 168 lõike 4 punktile c konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 726/2004 seoses ravimiohutuse järelvalvega”

COM(2012) 51 final – 2012/0023 (COD).

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga, ning arvestades, et komitee on kõnealuses küsimuses oma seisukohta juba väljendanud 10. juunil 2009 vastu võetud arvamuses CESE 1025/2009 (*), otsustas komitee täiskogu 479. istungjärgul 28.-29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse ning viidata eelnimetatud dokumendis väljendatud seisukohale. Poolt hääletas 157, vastu hääletas 1 ja erapooletuks jäi 9.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

(*) ELT C 306, 16.12.2009, lk 33.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ohtlike preparaate klassifitseerimise, pakendamise ja märgistamise kohta”

COM(2012) 8 final – 2012/007 (COD)

(2012/C 181/39)

2. veebruaril 2012. aastal otsustas Euroopa Parlament ja 8. märtsil 2012. aastal otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitele 114 ja 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ohtlike preparaate klassifitseerimise, pakendamise ja märgistamise kohta”

COM(2012) 8 final – 2012/007 (COD).

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga, ning arvestades, et komitee on kõnealuses küsimuses oma seisukohta juba väljendanud 20. märtsil 1997. aastal vastu võetud arvamuses CES 330/97 fin (*), otsustas komitee täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012 (28. märtsi istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse ning viidata eelnimetatud dokumendis väljendatud seisukohale. Poolt hääletas 166, vastu hääletas 2 ja erapooletuks jäi 9.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

(*) Majandus- ja Sotsiaalkomitee 26. mai 1997. aasta aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ohtlike valmististe klassifitseerimist, pakendamist ja märgistamist käsitlevate liikmesriikide õigusnormide ühtlustamise kohta”, EÜT C 158/1997, lk 76.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrust (EÜ) nr 1342/2008, millega kehtestatakse tursavarude ja nende varude püügi pikaajaline kava”

COM(2012) 21 final – 2012/0013 (COD)

(2012/C 181/40)

13. märtsil 2012. aastal otsustas Euroopa Parlament ja 22. veebruaril 2012. aastal otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrust (EÜ) nr 1342/2008, millega kehtestatakse tursavarude ja nende varude püügi pikaajaline kava”

COM(2012) 21 final – 2012/0013 (COD).

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga, otsustas komitee täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012. aastal (28. märtsi 2012. aasta istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 158, vastu hääletas 2 ja erapooletuks jäi 10.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

2012/C 181/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1060/2009 reitinguagentuuride kohta” COM(2011) 747 <i>final</i> – 2011/0361 (COD)	68
2012/C 181/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa ühise müügiõiguse kohta” COM(2011) 635 <i>final</i> – 2011/0284 (COD) ja „Euroopa Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Euroopa ühine müügiõigus, mille eesmärk on lihtsustada piiriüleseid tehinguid siseturul” COM(2011) 636 <i>final</i>	75
2012/C 181/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta” COM(2011) 684 <i>final</i> – 2011/0136 (COD)	84
2012/C 181/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2014.–2020. aasta tarbijakaitseprogrammi kohta” COM(2011) 707 <i>final</i> – 2011/0340 (COD)	89
2012/C 181/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse tarbijavaidluste kohtuvälist lahendamist ja millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiiv)” COM(2011) 793 <i>final</i> – 2011/0373 (COD)	93
2012/C 181/18	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse tarbijavaidluste veebipõhist lahendamist (tarbijavaidluste veebipõhise lahendamise määrus)” COM(2011) 794 <i>final</i> – 2011/0374 (COD)	99
2012/C 181/19	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Vastavusse viimine uue õigusraamistikuga (kaupade paketi rakendamine)” COM(2011) 764 <i>final</i> – 2011/0358 (COD), COM(2011) 765 <i>final</i> – 2011/0351 (COD), COM(2011) 766 <i>final</i> – 2011/0352 (COD), COM(2011) 768 <i>final</i> – 2011/0350 (COD), COM(2011) 769 <i>final</i> – 2011/0353 (COD), COM(2011) 770 <i>final</i> – 2011/0354 (COD), COM(2011) 771 <i>final</i> – 2011/0349 (COD), COM(2011) 772 <i>final</i> – 2011/0356 (COD), COM(2011) 773 <i>final</i> – 2011/0357 (COD)	105
2012/C 181/20	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus järgmiste dokumentide kohta: „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Horisont 2020” aastateks 2014–2020” COM(2011) 809 <i>final</i> – 2011/0401 (COD), „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020” (2014–2020) osalemis- ja levitamiseeskirjad” COM(2011) 810 <i>final</i> – 2011/0399 (COD), „Ettepanek: nõukogu otsus, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni 2014.–2020. aasta raamprogrammi „Horisont 2020” rakendamise eriprogramm” COM(2011) 811 <i>final</i> – 2011/0402 (CNS), „Ettepanek: nõukogu määrus Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koollitusprogrammi (2014–2018) kohta, millega täiendatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020” ” COM(2011) 812 <i>final</i> – 2011/0400 (NLE)	111

2012/C 181/21	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 294/2008, millega asutatakse Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut” COM(2011) 817 <i>final</i> – 2011/0384 (COD) ning „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi (EIT) strateegilise innovatsioonikava kohta: EIT panus uuenduslikumasse Euroopasse” COM(2011) 822 <i>final</i> – 2011/0387 (COD)	122
2012/C 181/22	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ettevõtete ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõime programm (2014–2020)” COM(2011) 834 <i>final</i> – 2011/0394 (COD)	125
2012/C 181/23	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kolmandate riikide kodanike integratsiooni Euroopa töökava” ” COM(2011) 455 <i>final</i>	131
2012/C 181/24	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus Euroopa kodanike aasta kohta (2013)” COM(2011) 489 <i>final</i> – 2011/0217 (COD)	137
2012/C 181/25	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Majanduskasvu ja tööhõive toetamine – Euroopa kõrgharidussüsteemide ajakohastamise tegevuskava” ” COM(2011) 567 <i>final</i>	143
2012/C 181/26	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: ELi poliitikat ja vabatahtlikku tegevust käsitlev teatis: piiriülese vabatahtliku tegevuse tunnustamine ja edendamine ELis” COM(2011) 568 <i>final</i>	150
2012/C 181/27	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse liidu haridus-, koolitus-, noorsoo- ja spordiprogramm „Erasmus kõigi jaoks” ” COM(2011) 788 <i>lõplik</i> – 2011/0371 (COD)	154
2012/C 181/28	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus tõsiste piiriüleste terviseohtude kohta” COM(2011) 866 <i>final</i> – 2011/0421 (COD)	160
2012/C 181/29	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava” ” COM(2011) 571 <i>final</i>	163
2012/C 181/30	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kasvuhoonegaaside heite seire- ja aruandlusmehhanismi ja kliimamuutusi käsitleva muu olulise ELi ja riikliku teabe esitamise kohta” COM(2011) 789 <i>final</i> – 2011/0372 (COD)	169

2012/C 181/31	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Lennujaamapakett”, mis sisaldab nelja järgmist dokumenti: „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Lennuväljapoliitika Euroopa Liidus – võimsus- ja kvaliteediprobleemide lahendamine majanduskasvu, ühenduvuse ja jätkusuutliku liikuvuse edendamiseks” ” COM(2011) 823 <i>final</i> , „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse õhusõidukite maapealset teenindust liidu lennujaamades ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 96/67/EÜ” COM(2011) 824 <i>final</i> – 2011/0397 (COD), „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa Liidu lennujaamades teenindusaegade jaotamise ühiseeskirjade kohta (uuesti sõnastatud)” COM(2011) 827 <i>final</i> – 2011/0391 (COD), „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus müraga seotud käitamispiirangute eeskirjade ja korra kehtestamise kohta liidu lennuväljadel tasakaalus- tatud lähenemisviisi raames ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2002/30/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta” COM(2011) 828 <i>final</i> – 2011/0398 (COD)	173
2012/C 181/32	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa satelliitnavigatsioonisüsteemide rajamise ja kasutamise kohta” COM(2011) 814 <i>final</i> – 2011/0392 (COD)	179
2012/C 181/33	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kalandus- ja vesiviljelustoodete turu ühise korralduse kohta” COM(2011) 416 <i>final</i> , „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: ühise kalanduspoliitika reform” COM(2011) 417 <i>final</i> , „Komisjoni teatis Euroopa Parlamen- dile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele ühise kalanduspo- liitika välise mõõtme kohta” COM(2011) 424 <i>final</i> ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ühise kalanduspoliitika kohta” COM(2011) 425 <i>final</i>	183
2012/C 181/34	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1185/2003 haiuimede eemaldamise kohta laevade pardal” COM(2011) 798 <i>final</i> – 2011/0364 (COD)	195
2012/C 181/35	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2001/83/EÜ seoses retsepti alusel väljastatavate ravi- mite kohta üldsusele antava teabega” COM(2012) 48 <i>final</i> – 2008/0256 (COD)	199
2012/C 181/36	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 726/2004 seoses retsepti alusel väljastatavate inimervishoius kasutatavate ravimite kohta üldsusele antava teabega” COM(2012) 49 <i>final</i> – 2008/0255 (COD)	200
2012/C 181/37	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2001/83/EÜ seoses ravimiohutuse järelevalvega” COM(2012) 52 <i>final</i> – 2012/0025 (COD)	201
2012/C 181/38	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 726/2004 seoses ravimiohutuse järelevalvega” COM(2012) 51 <i>final</i> – 2012/0023 (COD)	202

2012/C 181/39	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ohtlike preparaatide klassifitseerimise, pakendamise ja märgistamise kohta” COM(2012) 8 <i>final</i> – 2012/007 (COD)	203
2012/C 181/40	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrust (EÜ) nr 1342/2008, millega kehtestatakse tursavarude ja nende varude püügi pikaajaline kava” COM(2012) 21 <i>final</i> – 2012/0013 (COD)	204

Tellimishinnad aastal 2012 (ilma käibemaksuta, sisaldavad tavalise saatmise kulusid)

<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	1 200 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria paberkandjal + DVD-l aastane väljaanne	ELi 22 ametlikus keeles	1 310 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	840 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria igakuiselt ja kumulatiivselt DVD-l	ELi 22 ametlikus keeles	100 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) kord nädalas DVD-l	mitmekeelne: ELi 23 ametlikus keeles	200 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria – värbamiskonkursid	konkursside keeled	50 eurot aastas

Euroopa Liidu Teatajat saab tellida Euroopa Liidu 22 ametlikus keeles. Teataja on jaotatud L-seeriaks (õigusaktid) ja C-seeriaks (teave ja teatised).

Iga keeleversioon tuleb tellida eraldi.

Vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 920/2005, mis avaldati ELTs L 156 18. juunil 2005 ja milles sätestatakse, et Euroopa Liidu institutsioonid ei ole ajutiselt kohustatud koostama ja avaldama kõiki õigusakte iiri keeles, müüakse ELT iirikeelseid väljaandeid eraldi.

Euroopa Liidu Teataja lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) tellimus sisaldab kõiki 23 keeleversiooni ühel mitmekeelsel DVD-l.

Soovi korral saab koos *Euroopa Liidu Teataja* tellimusega mitmesuguseid *Euroopa Liidu Teataja* kaasandeid. Kaasannete ilmumisest teavitatakse tellijaid teadaande vahendusel, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

Müük ja tellimused

Erinevate tasuliste perioodikaväljaannete tellimusi, k.a *Euroopa Liidu Teataja* tellimust, saab vormistada meie edasimüüjate kaudu. Edasimüüjate nimekiri on kättesaadav järgmisel veebilehel:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm

EUR-Lexi (<http://eur-lex.europa.eu>) kaudu pakutakse otsest ja tasuta juurdepääsu Euroopa Liidu õigusaktidele. Nimetatud veebilehel saab tutvuda *Euroopa Liidu Teatajaga* ning ka lepingute, õigusaktide, kohtupraktika ja ettevalmistatavate õigusaktidega.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab veebilehelt <http://europa.eu>

Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
2985 Luxembourg
LUXEMBURG

ET